

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ
ФАКУЛЬТЕТУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

**РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції*

(м. Дніпро, 18 листопада 2021 р.)

Дніпро
2021

УДК 347.23 (477)
Р 68

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 4 від 19.11.2021)*

С 89 Роль національного права України в умовах глобалізаційних викликів : матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конференції (м. Дніпро, 18 листоп. 2021 р.) / упоряд. канд. юрид. наук М. П. Юніна. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 567 с.

ISBN 978-617-8032-37-1

У збірнику матеріалів вміщено тези доповідей учасників однойменної Всеукраїнської науково-практичної онлайн конференції. У публікаціях висвітлено актуальні питання правового регулювання цивільних, трудових, сімейних, господарських, екологічних та фінансових відносин.

Призначено для науковців, аспірантів, здобувачів вищої освіти, юристів-практиків.

*Матеріали публікуються в авторській редакції. Редакційна
колегіяне завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не
несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих
авторами для публікації*

ISBN 978-617-8032-37-1

© Автори, 2021
© ДДУВС, 2021

ЗМІСТ

Кожухметова Раушан Порядок формування прав і свобод людини та громадянина	19
Алексєєнко Ігор Європейський суд з прав людини як наднаціональний орган захисту основоположних прав та свобод людини	21
Беззубов Дмитро Поняття та ознаки позову у цивільному судочинстві	23
Кірін Роман Сучасні національні та міжнародні ініціативи у сфері права екологічної безпеки міста	25
Кришталь Тетяна, Дулгерова Ольга Характерні особливості соціального захисту співробітників ДСНС України	29
Легеза Євген Електронні докази в цивільному процесі України	32
Манжула Андрій Актуальні проблеми здійснення державного екологічного контролю в країні	34
Марченко Олеся Щодо визначення місця проживання боржника за договорами споживчого кредитування	36
Мороз Віта Актуальні питання захисту прав дитини	39
Опацький Роман Груповий позов у цивільному процесі	41
Патерило Ірина Поняття та види підстав виникнення права приватної власності фізичних осіб	43
Христинченко Надія Професійність процесуального представника в сучасному цивільному судовому процесі	48
Юнін Олександр Позитивні та негативні риси договору аутстафінгу	49

Бельський Роман, Нагорна Олена Сутність виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств та її правове регулювання	52
Іваненко Олександр, Гавриш Богдан Принцип змагальності як невід’ємна складова цивільного судочинства в Україні	54
Комісарова Наталія Оцінка доказів у цивільному процесі	56
Логінова Марина Актуальні проблеми поведження з відходами суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності	58
Німець Олена, Нагорна Олена Гендерна рівність та її розвиток в історичному аспекті	60
Саєнко Андрій Набуття малолітніми особами права власності на гаджети для забезпечення розвитку, навчання та виховання	63
Смоколіна Владислава, Лісечко Ольга Особливості участі судового експерта в господарському процесі	67
Татаренко Валерій Спадщина як особливий об’єкт цивільних прав	70
Тимошенко Ольга, Нагорна Олена Вплив глобалізаційних процесів на гендерну складову	71
Хрипунов Денис, Браун Дар’я Участь неповнолітніх у цивільному процесі України	74
Балабан Сергій Процесуальний статус учасників цивільного процесу та їх функції в цивільному судочинстві	77
Засуцько Сергій, Пасинчук Кирил Актуальні питання соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту	79
Карпенко Роман Спадкування корпоративних прав : проблемні питання та прогалини в законодавстві	83
Карпенко Роман, Мосякіна Ольга Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності за завдання шкоди: актуальні питання	85

Карпенко Роман, Тукіна Стелла До питання про поняття та ознаки режиму окремого проживання подружжя	87
Ковалів Мирослав Деякі аспекти електронного правосуддя в цивільному процесуальному законодавстві в умовах карантину	89
Рец Віолетта, Юніна Марина Відновне правосуддя в Україні: сучасний стан, актуальні питання	91
Круглова Ольга Диспозитивний підхід в державній реєстрації правочинів	94
Резворович Кристина Реалізація прав та законних інтересів фізичної особи-інвестора при укладенні попереднього договору купівлі-продажу квартири із забудовником	96
Смолярова Марина Удосконалення механізму правового стимулювання трудової діяльності	100
Томіна Вікторія Правові аспекти гендерної рівності	102
Філатов Віктор Проблеми захисту права власності на постконфліктному етапі розвитку України	104
Чорноус Олена До питання про роль міжнародних стандартів у трудовому праві України	107
Щербина Євген, Білик Олександр Об'єкти та суб'єкти екологічного права	110
Щербина Євген, Мацюк Валерія Місце і роль смарагдової мережі у системі національного права	112
Ярошенко Артем Особливості правового регулювання та тенденції розвитку договору консалтингу	115
Андрієвська Людмила Проблематика оцінки доказів у суді апеляційної інстанції в цивільному судочинстві	117
Гордієнко Тетяна Визначення розміру збитків (шкоди): науково-практичні аспекти	120

Лавренко Дар'я Екстериторіальна дія антимонопольного права Європейського Союзу	123
Лебедєва Юлія «Hate speech» в мережі інтернет: практика європейського суду з прав людини	126
Мітусова Катерина Особливості визначення розміру моральної шкоди чинним законодавством України	130
Нагорна Олена, Тимошенко Сергій Поняття та види договору перевезення вантажу	133
Аксьонов Єгор Аналіз сучасного національного законодавства України щодо гендерної політики	135
Аксьонов Єгор Проблеми реалізації «права на справедливий суд», закріпленого статтею 6 Європейської конвенції через призму українського законодавства	137
Ананійчук Богдана Нормативно-правове забезпечення праці жінок в Україні	139
Ананійчук Богдана Особливості наказного провадження у цивільному судочинстві	141
Антипова Аліна Проблеми інформаційного забезпечення у сфері екологічного права	143
Антропов Богдан Проблемні питання у сфері екологічного законодавства України	145
Ахтирський Віталій Проблемні питання застосування електронних доказів в цивільному судочинстві	146
Ахтирський Віталій Проблемні питання порушення екологічного законодавства	148
Баб'як Ангеліна До питання про необхідність участі третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги, в цивільному процесі	150
Байрак Катерина Добросовісність як важлива ознака набувальної давності	153
Батура Дана Правовий статус спадщини	155

Безрідна Наталія Гендерна рівність в контексті прав людини	157
Білієнко Єлисей Зловживання суддею цивільними процесуальними правами у цивільному процесі	159
Бондар Владислав Мовчання як форма правочину	161
Борисенко Микола Соціально відповідальне ведення бізнесу як умова євроінтеграції України	162
Боровик І.О. Питання правосуб'єктності міжнародних судових органів	165
Бразалук Вадим Режим та облік робочого часу	168
Бразалук Вадим Процесуальний статус інших учасників цивільного процесу та їх функції в цивільному судочинстві	171
Браун Дар'я Гроші як об'єкт цивільного права	173
Бровкіна Аліна Впровадження міжнародно-правових стандартів охорони тваринного світу в Україні	176
Булдакова Анастасія Заборона абортів: міжнародний досвід	180
Бухтіяров Кирил Вплив матеріальних норм на процесуальне правонаступництво у цивільному судочинстві	182
Бучко Марина Роль фінансової системи в забезпеченні економічного розвитку країни	184
Вербицька К.В. роль міжнародного суду оон в міжнародному праві	186
Волкова Ангеліна Актуальні проблеми прийняття спадщини	189
Волошина Юлія Оцінка доказів як один з факторів недовіри суспільства до здійснення правосуддя	191

Ворона Юлія	
Роль екологічної безпеки у національній безпеці	193
Гайманова Анастасія	
Як боротися з гендерною нерівністю в Україні	195
Герасимов Артем	
Проблематика тлумачення, реалізації та застосування статті 12 Європейської конвенції з прав людини («право на шлюб»)	197
Глушаченко Владислава	
Процесуальні угоди як елемент договірному способу правового регулювання цивільних процесуальних правовідносин	199
Голубєва Даніела	
Проблема забезпечення захисту права інтелектуальної власності у сфері освіти	202
Гоманюк Альона	
Особливості позовного провадження в цивільному процесі	206
Гончар Лілія	
Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони лісів	209
Гончаренко Андрій	
Доказування у цивільному процесі в порівнянні з міжнародним досвідом	211
Гордейченко Руслана	
Принцип справедливості, як природна складова частина цивільного процесу	213
Григор'єва Наталія	
Розвиток процесу альтернативного вирішення спорів в Україні	215
Грицієнко Володимир	
Судова практика європейського суду з прав людини та національних судів України у справах щодо правомірності використання криптовалюти	217
Грицієнко Володимир	
Актуальні питання гендерної рівності сучасного етапу правового розвитку України	219
Гузенко Владислав	
Ціна позову: критерії вимірювання	221
Гулак Аміна	
Криптовалюта в Україні	223

Гулак Максим Історія становлення спадкового права та його розвиток в Україні	226
Давиденко Анастасія Неналежне виконання обов'язків по вихованню дітей батьками: відповідальність та наслідки	228
Дацко Андрій Проблемні питання визначення та обчислення строків у цивільному праві	230
Дегтярьов Денис Щодо актуальних проблем пов'язаних з нотаріальним оформленням заповіту в Україні	232
Дегтярьова Марія Дотримання принципу гендерної рівності як фундаментальна складова правового розвитку держави	234
Дегтярьова Марія Гендерна політика у судовій сфері та під час здійснення правосуддя в Україні	236
Дорожкін Андрій Реалізація принципу усності в цивільному судочинстві України	239
Дубинець Валентин Спадкування як диференційована підстава набуття права власності	241
Дуда Єлізавета Трудова адаптація неповнолітніх та їх правовий захист у міжнародному законодавстві	243
Дуда Єлізавета Правове становище неповнолітніх в цивільному процесі	245
Жук Данило Порядок та підстави здійснення представництва у цивільному процесі	247
Журавльова Дар'я Умови праці при неповному робочому часі	249
Журавльова Дар'я Захист прав та інтересів осіб у випадку їх порушення уповноваженими органами державної влади	252
Заблоцька Анастасія Фінансово-економічна та інформаційна безпека в умовах діджиталізації суспільства	255

Завальнюк Катерина	
Значення прав людини та пов'язаних з ними правових феноменів	257
Загинайко Михайло	
Особливості участі прокурора у цивільному процесі	259
Задорожня Ілона	
Обмеження у дієздатності та визнання особи недієздатною: поняття та особливості	261
Зайцев Данило	
Порівняльна характеристика акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю	264
Залозний Дмитро	
Проблеми нормативного визначення вимог до сторін аліментного договору	266
Збутевич Даніїл	
Забезпечення гендерної рівності в системі МВС та інших центральних органів виконавчої влади	268
Збутевич Даніїл	
Прокуратура та громадські активісти: чи можливе налагодження взаємодії	271
Здоровець Тетяна	
Аліменти у цивільному праві та відповідальність за їх незаконне використання	274
Зосімов Артем	
Поняття самозахисту цивільних прав	275
Зубкова Владислава	
Проблеми правового регулювання діяльності маркетингових мереж	278
Каргапольцев Іван	
Проблеми забезпечення та дотримання принципу доступності правосуддя під час цивільного провадження	280
Касич Єлизавета	
Проблемні питання визначення місця проживання дитини у разі розірвання шлюбу батьками	282
Каторжних Назар	
Гендерна нерівність в юридичній професії: проблеми та позитивність проходження служби жінками в Національній поліції	284
Кігай Владислава	
Актуальний стан ринку фінансового ринку в сучасній Україні	287

Кірсанова Тетяна, Щекоткова Катерина Проблеми захисту авторських прав в інтернеті	289
Коваленко Анна Послуга як економічна та правова категорія: особливості термінологічного апарату	291
Коваль Віталіна Екологічні суди: досвід Швеції та перспективи впровадження для України	294
Коляда Дар'я Особливості реалізації права на материнство (батьківство) в Україні	298
Комар Андрій Участь юридичних осіб у цивільному судочинстві	300
Комар Андрій Захист екологічних прав громадян	302
Комаров Максим Місце третейських судів в механізмі захисту прав особи	304
Конєв Іван Докази і доказування у цивільному процесі України крізь призму досвіду країн ЄС	307
Корінь Дмитро Дискримінація у сфері трудових відносин за релігійною ознакою	310
Костовят Ілля Обчислення процесуальних строків та їх закінчення	313
Кострікін Артем Використання людини у медичних дослідках	315
Костюк Юлія Міжнародно-правове регулювання забезпечення екологічного благополуччя населення	317
Котрікова Богдана Поняття монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку товару	320
Котрікова Богдана Проблеми правового регулювання поведінки з відходами як частини державної політики України	322
Кочкіна Дар'я Право людини на гідну смерть як одна із концепцій оновлення Цивільного кодексу України	325

Круковська Анастасія Правові колізії щодо участі прокурора у цивільному процесі	327
Круковська Анастасія Особливості використання земель територіальними громадами	329
Кулаковський Віталій Роль трудового права України в умовах глобалізації	331
Кулаковський Віталій Цивільний процес в умовах глобалізації	333
Куліков Олексій Щодо особливостей цивільно-правового договору	336
Купо-Ткаченко Олег Участь третіх осіб без самостійних вимог у цивільному процесі: проблемні аспекти	340
Кусайко Ілона Роль місцевої влади щодо поліпшення екологічної ситуації в регіоні	343
Кутаєв Владислав Запровадження діджиталізації в цивільному судочинстві як інструмент дотримання принципу розумності строків	346
Куцевол Софія Особливості договірної регулювання професійних службових відносин	348
Лавроненко Владислав Поняття та значення принципів у цивільному праві України	350
Ленкова Тетяна Прокурор як суб'єкт цивільно-процесуальних правовідносин	352
Леонтєва Валерія Спадкові правовідносини як засіб реалізації цивільних прав	355
Лісовик Ангеліна Деякі проблеми реалізації конституційних принципів правосуддя в цивільному процесі	358
Лукашкіна Дар'я Визнання правочину недійсним як спосіб захисту цивільних прав судом	360
Лукомська Аліна Проведені реформи: істотне преосмислення питання визначення цивільного процесуального права	362

Максимчук Богдан Рахункова палата, як контролюючий орган при проведенні публічних закупівель	365
Марищенко Яна Характеристика розвитку валютного регулювання в Україні	367
Марченко Олеся Щодо участі прокурора як суб'єкта владних повноважень у цивільному процесі	369
Масько Іван Деякі особливості поняття «доказ» в цивільно-процесуальному законодавстві	373
Мироненко Артур Історія становлення екологічного права як самостійної галузі права	375
Мінарська Оксана Актуальні проблеми встановлення фактів народження або смерті особи на тимчасово окупованій території	377
Мінченко Олександра Проблеми пенсійного забезпечення в Україні	380
Мінченко Олександра Специфіка використання електронних доказів в цивільному судочинстві	382
Морозова Вікторія Деякі питання інстанційної побудови судів Законом України «Про судоустрій і статус суддів»	384
Морохіна Каріна Походження юридичної особи: теорія фікції	386
Назаренко Алла Роль вищої ради правосуддя у формуванні суддівського корпусу	388
Настич Тетяна Переговори як один із способів альтернативного вирішення сімейних спорів	391
Немеш Аліна Поняття судових витрат та їх ефективність в контексті судочинства в цивільному процесі України	393
Нескаронних Нікіта Місце позикових зобов'язальних відносин в системі цивільно-правових зобов'язань за законодавством України	396

Новікова Марія	
Право неповнолітніх на судовий захист у цивільному судочинстві	398
Носенко Артем	
Цивілістичні аспекти договору позички	400
Остапенко Богдан	
Недоліки та переваги скороченого робочого тижня у Фінляндії	403
Палчинська Лілія	
Докази і доказування в цивільному процесі	407
Палчинська Лілія	
Місце національної поліції в системі суб'єктів охорони навколишнього середовища	410
Пашинська Аліна	
Правова система України в умовах глобалізації	413
Перетятко Євген	
Відмежування цивільно-правових відносин від інших відносин	415
Перкін Єгор	
Поняття предмету господарського права	417
Полоз Альона	
Роль арбітражу в національній судовій системі	419
Пономаренко Марія	
Деякі аспекти відповідальності за порушення законодавства про захист прав споживачів у сфері реклами	422
Пономаренко Олександр	
Проблеми здійснення державного екологічного контролю	425
Попко Станіслав	
Міжнародне співробітництво як засіб забезпечення прав громадян України у сфері екологічного права	427
Попова Тетяна	
Правові наслідки порушення сторонами умов договору	430
Попович Альона	
Забезпечення гендерної рівності в системі МВС	432
Пруденко Кирило	
Окремі аспекти визначення підсудності справ щодо оскарження нотаріальних дій	435
Пугачова Юлія	
Щодо питання ролі національного законодавства в умовах глобалізаційних викликів	439

Рагімлі Захра Рівність прав чоловіків та жінок у сфері праці	441
Радельчук Крістіна Самозахист цивільних прав	443
Раїльченко Олександр Принцип справедливості у договірних зобов'язаннях	445
Рашевський Євген Поняття булінгу та причини його виникнення	448
Рибалка Г.Д. Міжнародний принцип територіальної цілісності в контексті міжнародного права	450
Рогознікова Діана Особливості застосування методів тлумачення норм права судом Європейського Союзу	452
Роцин Георгій Принципи та предмет господарського права	454
Рубан Анна Захист порушених прав громадян Європейським судом з прав людини	456
Рубан Ілля Проблеми здійснення державного екологічного контролю	458
Руденко Артем Обмеження боржників у сплаті аліментів як інструмент захисту прав дітей	460
Рудницька Каріна Шляхи розвитку трудового, земельного, екологічного права у демократичному суспільстві	463
Рудницька Кароліна Актуальні питання сучасного стану протидії економічним правопорушенням в умовах дотримання економічної безпеки в Україні	466
Садовий Ростислав Діяльність адвоката в цивільному процесі	468
Семенюк Дар'я Імунітет свідка у цивільному процесі	471
Серафимчук Ірина Механізм судового захисту спадкових прав в цивільному процесі	473

Скорупич Артем Питання вакцинації у світлі положень законодавства	475
Слівінська Карина особисті немайнові права юридичних осіб	479
Співаченко Ольга особливості захисту банківської таємниці	482
Софіянчук Олександр Щодо проблематики класифікації методів альтернативного вирішення спорів	485
Станішевська Даяна, Трусова Еліна Проблематика дотримання принципу рівності у правах чоловіка та жінки при вихованні дітей: проблеми правозастосування	488
Страшко Олександр Проблема гендерної рівності у розрізі трудового права України	491
Судоплатов Олександр Особлива роль суду в цивільному процесі	494
Суша Анна Деякі особливості предмету договору дарування	497
Сухаревська Софія Справедливість в цивільних правовідносинах	500
Сущенко Дмитро Правовий аналіз зобов'язального права у цивільному законодавстві: поняття та принципи	502
Тишков Владислав Забезпечення відшкодування державою збитків спричинених злочином	504
Токмань Єлизавета Принцип свободи праці у трудових відносинах	506
Трень Тетяна Право особи на судовий захист цивільних прав та інтересів	509
Трубіцина Ганна Межі доказування в цивільному процесі	511
Трушкіна Аліна Особливості реалізації процедури банкрутства фізичної особи	514
Тупотіна Діана Добровільна лісова сертифікація як спосіб боротьби зі зникненням лісових ресурсів в Україні	517

Туровець Артур Європейські стандарти альтернативного вирішення спорів	519
Туряк Христина Фінансова політика як складова державного регулювання економіки	521
Федченко Тетяна Окремі проблеми використання електронних доказів в цивільному процесі	523
Філатова Аліна Презумпція спільності права власності подружжя	525
Філімонов Владислав Конфіденційність у цивільному судочинстві	528
Фісун Наталія Захист права власності	530
Фоменок Віталій Cers та права людини в економічній політиці	533
Цой Ангеліна Поняття та значення медіації у вирішенні спорів	535
Черниш Деніс Порядок здійснення представницької функції прокурором у цивільному судочинстві	537
Чернявська Ілона Проблеми захисту персональних даних як об'єкта цивільних правовідносин	539
Шека Юрій До питання про сутність деяких принципів адміністративної діяльності поліції	543
Шпак Артем Експертиза у цивільному процесі	546
Шупер Владислав Особливості здійснення фінансового контролю в бюджетній сфері	549
Шурганов Микита Актуальні проблеми класифікації принципів цивільного процесуального права	552
Щербина Дар'я Уявлення про юридичну особу як суб'єкта права	555
Щербина Кіра Національні документи забезпечення гендерної рівності	557

Юсько Олександр

Колізії та прогалини вітчизняного законодавства у регулювання
приватно-правових відносин, їх вплив на механізм реалізації
та захисту прав та свобод людини та можливі шляхи їх подолання 559

Явтушенко Денис

Об'єкти спадкових правовідносин 562

Грабовська Ульяна

Право на укладення одностатевих шлюбів: аналіз
поняття та норм чинного законодавства 565

КОЖАХМЕТОВА Раушан,
старший прокурор
Департаменту Генеральної
прокуратури Республіки Казахстан

ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

Права та свободи людини – є найпоширенішим поняттям у правознавстві, навколо якого виникають дискусії вчених. Вони гарантуються державою, а також закріплюються в міжнародних договорах, нормативно-правових актах. Права людини та її свободи, є об'єктом дослідження не тільки в сфері права, але й у сфері психологічних, педагогічних та інших наук. У різні часи нашого існування, права людини постійно замінювалися, щоб ніхто не відчував себе обмеженим, століттями тривав процес визнання свободи для кожного. Тож на сьогодні права та свободи людини забезпечуються, як на внутрішньодержавному рівні, так і на міжнародному, доказами цьому є рішення Європейського суду з прав людини. Права та свободи людини – це те, що надає їй можливість відстоювати свої законні інтереси. Виходячи з вищевикладеного, дана тема має актуальне значення для дослідження.

Розглядаючи формування правового статусу людини, ми спираємося на положення філософії. Першою формою розуміння прав людини була ліберальна концепція. Що стосовно свобод людини, то перше поняття про них сформувався ще давньогрецькими мислителями, Аристотелем, Августином та Фомой Аквінським. На їх думку, свободою є право повноправних громадян бути керованими в їх особистих інтересах. Тож ще з тих часів свобода було тотожним поняттям захисту [1, с.109].

Ліберальна концепція визначає пріоритет прав людини, суспільних інтересів, що охороняються законом. Акцентована увага на тому, що головною засадою ліберального режиму є правовий статус людини. Зазначено, що права які надані людині захищають канали обміну ідеями, суспільні погляди від руйнування владою [1, с. 111].

Повага до прав та свобод людини визначає кожен особу найвищою цінністю в суспільстві та державі, загалом. Адже саме держава наділяє громадян великими можливостями, щоб реалізувати свої потреби та законні інтереси. Такий процес можна замінити таким висловлюванням: «дозволено все, чого не забороняє закон».

Вагомим кроком у формуванні прав та свобод людини було прийняття Загальної декларації прав людини, особливість якої полягає в тому, що весь її зміст пронизує принцип «верховенства права». Такий підхід свідчить про поважність та пріоритетність інституту прав людини над державною владою.

Загальна декларація прав людини висуває на перший план загальні людські цінності, визначаючи їх найважливішим об'єктом захисту держави [2, с. 603].

Як стало вже відомо з вищевикладеного матеріалу, що права та свободи людини формувалися поступово. На шляху до їх становлення і розвитку приймалося багато нормативно-правових актів. Зазначимо деякі з них:

1. Петиція про права;
2. французька Декларація прав людини і громадянина;
3. Загальна декларація прав людини, що прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 році;
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права;
5. Конвенція про встановлення міжнародної системи збереження прав у галузі соціального забезпечення;
6. Хартія прав людини [2, с. 605].

Також важливо зазначити про те, що з еволюційним розвитком почали розглядатися гарантії прав і свобод людини. З часом науковці почали писати про те, що ці гарантії забезпечили непорушність наданих людині прав і свобод.

Як зазначає Магновський І. Й., у наш час гарантії з захисту цих прав та свобод надають їм такі ознаки: доцільність, формальна визначеність, значущість, забезпеченість державою, універсальність пріоритетність, індивідуальність дій [3].

Отже, людство зі відстоювання своїх прав та свобод пройшло важкий шлях. Але на сьогодні усі права людини, її інтереси та свободи є повністю захищеними. Це відображає індивідуальність кожної людини у відносинах з державою. Важливо пам'ятати про те, що незважаючи на зміну та формування прав і свобод людини, усі вони тепер захищаються також і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Дашо Т. Ю. Захист прав і свобод людини та громадянина на етапі формування громадянського суспільства. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки. 2015. № 813. С. 108-118.
2. Чеботарьова Ю. А. Підстави та порядок формування прав і свобод людини і громадянина: історико-правовий аспект. Форум права. 2013. № 2. С. 602–608.
3. Магновський І. Й. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в праві України (теоретико-правовий аспект). Націон. акад. внутр. справ. Київ, 2003.

АЛЕКСЕЄНКО Ігор,

доктор політичних наук, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК НАДНАЦІОНАЛЬНИЙ ОРГАН ЗАХИСТУ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ

Більше ніж століття спостерігається збільшення кількості судових установ, які мають міжнародний характер. Річ іде про ті організації, що створюються з метою виконання певних завдань, забезпечення функціонування тієї чи іншої міжнародної установи. Цей процес актуалізувався в результаті діяльності міждержавних угруповань інтеграційного характеру. У більшості випадків такі угруповання називають наднаціональними: відмінність від традиційних міжнародних організації полягає у тому, що учасники передають деякі свої державні функції, у наслідку останні зливаються, набувають загального характеру та здійснюються автономними владними органами. Фундаментальним елементом організації даних угруповань є судові чи квазі-судові структури, що, тим або іншим чином, підпадають під визначення «наднаціональні установи» (прикладом чого може слугувати судова система Європейського Союзу).

Для сучасного періоду характерне розходження позицій та множинність наднаціональних ознак з аспектів загального поняття, організації та правопорядку. До ознак наднаціональної установи відносяться: вилучення відповідних питань з відання держав; непередставницький характер діяльності чиновників організації; обов'язковість до виконання рішень для держав-членів; прийняття рішень шляхом пропорційного голосування без представництва держав-членів; трансформація права організації у внутрішнє право держав-членів; здійснення такого права органом, що не є підконтрольним державам-членам [1, с. 44].

Інша версія, яка виокремлює ознаки наднаціональної установи, до таких відносить: право зобов'язання та уповноваження юридичних і фізичних осіб; наявність повноважень для створення обов'язкових для виконання державами-членами правил, механізму контролю та здійснення цих повноважень непередставницькими органами; право організації на втручання у питання, які належать до внутрішньої компетенції держав та які передбачені організаційним статутом даної установи [2, с. 80].

Наднаціональне право – це право поза національних владних структур, судових, є правом судової практики, що сформувалося поза-національними організаціями і їх органами. У травні 1948 р. відбувся Європейський конгрес у Гаазі, яким відзначено у результаті дискусії з приводу створення об'єднання європейських держав: « зазначена Федерація або Союз повинні існувати відкрито для усіх націй Європи, які живуть у демократичному режимі і прийняли на себе обов'язок поважати Хартію прав людини». Конгресом також було визначено основні риси майбутнього договірного документу стосовно прав людини (що було зазначено у Європейській конвенції з захисту прав людини та основоположних свобод 1950 р.): «Захист прав людини є провідним шляхом до єдиної Європи, але однієї такої Хартії недостатньо, надання обов'язкового характеру їй досягається у разі спирання на цю Конвенцію, яка укладена країнами-членами Європейського Союзу» [3].

Слід зазначити, що Європейський суд з прав людини діє методом імпліцитного контролю, тобто такого, який не має права діяти *in abstracto*, адже саме таких характер компетенції притаманний будь-якій судовій установі. Виносячи індивідуальні рішення, у результаті типових порушень, зокрема це стосується «пілотних рішень», здійснюється вплив на національну судову практику. Факт того, що такий вплив відбувається через національні судові органи, не змінює загального уявлення та розуміння цього процесу, оскільки такі органи мають діяти в силу зобов'язань держави, встановлених Конвенцією [4, с. 111].

Особливості, що має наднаціональна юрисдикція Європейського суду з прав людини, не стосується ані національної, ані міжнародної юрисдикції. Захист фізичних та юридичних осіб у правовідносин з державою здійснюється за допомогою національно-правових та міжнародно-правових інструментів, причому це стосується не лише «зовнішньо-правових», універсальних питань та відносин з іноземним елементом, але і предмету внутрішньо-національної правової сфери. Особливими інструментами регулювання є не договірні акти практики Суду.

Список використаних джерел:

1. Мельник З. П. Проблеми інтернаціоналізації та формування наднаціонального права: теоретичні питання. Часопис Київського університету права. 2007. № 1. С. 40-45.
2. Шпакович О. Наднаціональність у праві Європейського Союзу. Європейське право, 2012. № 1. С. 76-83.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950. № 995-004. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 19.10.2021).
4. Політико-правові аспекти діяльності Ради Європи. Навчальний посібник. К.: «Фенікс». 2007. 224 с.

БЕЗЗУБОВ Дмитро,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного
та адміністративного права
Державного університету
інфраструктури та технологій

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПОЗОВУ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Значення дослідження позову полягає, передусім, у тому, що з допомогою визначається доступність судового захисту прав. Позов є виключно процесуальним інститутом, який не має основи матеріального права. Це означає, що кожна особа може юридично ефективно звернутися до суду з заявою про захист свого права. При цьому не має значення питання обґрунтованості претензії такої особи, так як, це є предметом доведення у суперечці. Категорія позову є досить значущою для захисту та здійснення прав. Така позиція мотивується тим, що сам факт необхідності позову виявляється лише у момент оскарження чи порушення прав осіб, що у суперечці, тобто. у той момент, коли для врегулювання спору потрібне втручання компетентного органу, тобто. суду, який не належить до жодної із сторін спірних правовідносин.

Правильне розуміння такого засобу захисту суб'єктивних прав, як позов, а також подальше покращення правових норм, які є на такій основі, утворюють необхідну передумову для забезпечення свобод і прав усіх громадян. В даний час є досить велика кількість визначень поняття позову.

Так, як звернена до суду є вимога про винесення рішення щодо визнання судом суб'єктивного права, що належить позивачу та про притягнення відповідача до виконання останнім відповідних дій, або про підтвердження з боку суду наявності чи відсутності між позивачем та відповідачем цивільно-правових відносин, або про зміну чи припинення правових відносин між ними, визначає позов А.А. Ференц-Сороцький. [1]

Як звернення зацікавленої особи до суду з вимогою щодо захисту порушеного чи оспорюваного суб'єктивного права чи охоронюваного інтересу у вигляді вирішення спору про право визначає позов І.М. П'ятилітєв. Разом з тим, беручи до уваги сутність елементів позову, цей автор пропонує найбільшою мірою повне його визначення. На його думку, позов є зверненою до суду першим інстанції вимогою зацікавленої особи (позивача), про захист порушених чи оспорюваних суб'єктивних прав чи охоронюваних законом інтересів, визначеним законом способом з урахуванням зазначених фактів, із якими пов'язані протиправні дії відповідача [2]. Визначення терміна «позов» у вітчизняному законодавстві немає, і не було, незважаючи на те, що сам

термін досить широко застосовується. Певною мірою матеріально-правовий характер позову підтверджується тим, що позов багаторазово вказується як у нормах Цивільно-процесуального кодексі України, так і Цивільному кодексі України. Виходячи із змісту статті 16 Цивільного кодексу України, позов є вимогою захисту порушеного права. Розгляд закріплених у статті 175 цього ж кодексу способів захисту цивільних прав призводить до висновку, що в найбільшій кількості випадків дані способи можуть бути здійснені лише за допомогою пред'явлення позову до суду.[3]

Для позову притаманні свої наступні характерні ознаки:

- позов виступає як єдиний засіб передачі спору про право на відповідний юрисдикційний орган (суд загальної юрисдикції);
- позов звернений до відповідного юрисдикційного органу (суд загальної юрисдикції, арбітражний суд, третейський суд), який має право розглянути спір;
- позов спрямований проти особи, яка, ймовірно, порушує або створює перешкоди в реалізації права чи охоронюваного інтересу;
- позов заявляється та розглядається в особливій процесуальній формі.

Таким чином, підводячи вище наведе можна зробити висновок, що позов – це вимога особи, зацікавленої у правовому захисті свого чи чужого права або інтересу, що охороняється законом. Як інститут процесуального права позов необхідно визначити формально, коли зацікавлена особа здійснює вимогу, що впливає з матеріального правовідносини, підданої суперечці, про захист законного інтересу, чужого чи свого права, яке підлягає розгляду та дозволу у судовому встановленому законом порядку. Під позовом слід розуміти одягнену у форму позовної заяви та обґрунтовану посиланням на фактичні обставини вимогу до суду, прийняту останньою до провадження, надати державну допомогу у реалізації щодо одного (кількох) відповідачів імовірно належить особі, на користь якої пред'явлена вимога, домагання (двох і більше взаємозалежних домагань). У рамках цивільного процесуального законодавства доцільно було б законодавчо закріпити поняття «позов».

Список використаних джерел:

1. Ференц-Сороцький О.О. Аксиоми та принципи цивільно-процесуального права. С. 150.
2. П'ятилет І.М. Захист інтересів відповідача у цивільному процесі., 2001р., С.528.
3. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Дата звернення: 28.10.2021).

КІРІН Роман,

доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
Інституту економіко-правових
досліджень імені В.К. Макутова
НАН України

СУЧАСНІ НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ІНІЦІАТИВИ В СФЕРІ ПРАВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МІСТА

Базове джерело національного екологічного права, яким безумовно є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [1, ст. 50], розуміє екологічну безпеку як такий стан навколишнього природного середовища (далі – НПС), при якому забезпечується попередження:

- 1) погіршення екологічної обстановки;
- 2) виникнення небезпеки для здоров'я людей.

При цьому, екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

Так, відносно екологічних вимог при розміщенні і розвитку населених пунктів (далі, в контексті дослідження, - місто) ст. 59 зазначеного закону встановлено, що планування, розміщення, забудова і розвиток міст здійснюються за рішенням місцевих рад з: а) урахуванням екологічної ємкості територій; б) додержанням вимог охорони НПС, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки.

Зокрема, при розробці генеральних планів розвитку і розміщення міст міські ради встановлюють режим використання природних ресурсів, охорони НПС та екологічної безпеки у приміських та зелених зонах за погодженням з місцевими радами, на території яких вони знаходяться, відповідно до законодавства України.

Такий припис є надзвичайно важливим і актуальним, адже на забезпечення у тому числі й екологічної безпеки України спрямовується сучасна державна політика у сферах національної безпеки і оборони [2, ч. 4, ст. 3].

Новітня стратегія державної екологічної політики України констатує [3], що процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття термінових заходів. Протягом тривалого часу економічний розвиток держави супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю питань захисту довкілля, що унеможливило досягнення збалансованого (сталого) розвитку.

Щодо територіального розширення міст встановлена законодавча вимога, згідно з якою останнє буде можливим лише за умови збереження, створення та відновлення рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих територій та об'єктів, ландшафтів, лісів, парків, скверів, окремих зелених насаджень, а їх розбудова буде більше відповідати вимогам адаптації до змін клімату.

Значну увагу відноси́нам екологічної безпеки міста приділено й у містобудівному законодавстві. Наприклад, Закон України «Про основи містобудування» [4, ст. 19] врегульовуючи забезпечення сталого розвитку міст та екологічної безпеки територій при здійсненні планування і забудови територій, встановлює низку важливих положень в цій сфері, а саме: - при розробці та реалізації містобудівної документації суб'єкти містобудівної діяльності зобов'язані дотримуватись основних завдань та заходів щодо забезпечення сталого розвитку міст та екологічної безпеки територій; - сталий розвиток міст передбачає соціально, економічно і екологічно збалансований їх розвиток, спрямований на створення економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів, технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної інфраструктури; - екологічна безпека територій передбачає дотримання встановлених природоохоронним законодавством вимог щодо охорони НПС, збереження та раціонального використання природних ресурсів, санітарно-гігієнічних вимог щодо охорони здоров'я людини, здійснення заходів для нейтралізації, утилізації, знищення або переробки всіх шкідливих речовин і відходів.

В іншому містобудівному законі [5] також встановлені певні екологічні вимоги: - містобудівна документація на державному рівні підлягає експертизі та стратегічній екологічній оцінці (ст. 11); - вихідними даними для розроблення комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади є відомості й про об'єкти природної і техногенної небезпеки, розташовані на території територіальної громади та суміжних адміністративно-територіальних утворень (ст. 16-1) тощо.

Тобто, в аспекті зазначеного вище припису ст. 50 екологічного закону, має місце пріоритет превентивної (запобіжної) функції, сутність якої полягає у необхідності здійснення комплексу заходів (контроль, експертиза, аудит, страхування, моніторинг), пов'язаних з попередженням або зниженням (зменшенням) негативного чи руйнівного впливу можливих еколого- та антропозначущих наслідків.

Останні, в значенні «наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення», розуміються в екологічному законодавстві як [6]: 1) будь-які ймовірні наслідки для: - флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, надр, клімату, повітря, води, ландшафту, природних територій та об'єктів; -

безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я; - матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини; 2) взаємодія цих факторів.

Тож, відносно права екологічної безпеки міста, цілком обґрунтованим уявляється висновок, за яким його предметом слід розглядати суспільні екологічні відносини, що складаються з приводу безпеки: а) людини; б) природного середовища міста; в) антропогенного середовища міста; г) процесів взаємодії людини з міським середовищем. При цьому відносини екологічної безпеки міста мають регулюватися в їх динаміці - в часі, просторі та за колом осіб.

В майже аналогічній інтерпретації екологічне законодавство оперує й іншим поняттям, а саме [7] – «вплив на довкілля» - будь-які наслідки планованої діяльності для довкілля, в тому числі наслідки для: а) безпечності життєдіяльності людей та їхнього здоров'я; б) флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, повітря, води, клімату, ландшафту, природних територій та об'єктів; в) історичних пам'яток та інших матеріальних об'єктів; г) сукупності цих факторів; д) об'єктів культурної спадщини; е) соціально-економічних умов, які є результатом зміни цих факторів.

В цьому плані привертає увагу одна з останніх президентських ініціатив [8], яка щодо екологічної безпеки міста, встановлює наступні завдання, що вже реалізовані або знаходяться в стадії реалізації: - розробка та затвердження Національного плану дій з охорони НПС на 2021 - 2025 р.р. [9]; - запровадження обов'язкових автоматизованих систем контролю викидів забруднюючих речовин, визначення якості атмосферного повітря та оцінки впливу його забруднення на здоров'я та життєдіяльність населення; - вдосконалення економічного механізму фінансування заходів щодо охорони НПС; - запровадження та використання економічних інструментів для стимулювання створення об'єктів інфраструктури з оброблення відходів; - розробка концепцію державної цільової екологічної програми моніторингу довкілля України; - розробка порядку інформування населення з питань біологічної безпеки і біологічного захисту тощо.

Крім того, підтвердження намірів забезпечити національні інтереси України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також підтримка проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 р. № 70/1 глобальних цілей сталого розвитку до 2030 р. та результати їх адаптації з урахуванням специфіки власного розвитку, Україна взяла зобов'язання про дотримання, серед іншого, цілі 11 «Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів».

При цьому залишається актуальним питання виконання екологічної складової Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема Глави 6 «Навколишнє середовище» Розділу V «Економічне і галузеве

співробітництво» й Додатку ХХХ до цієї глави, що містить перелік директив та регламентів, які Україна повинна імплементувати в певні часові рамки, у тому числі й у сфері урбоекологічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 06.10.2021).
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 06.10.2021).
3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII // Офіційний вісник України від 12.04.2019 — 2019 р., № 28, стор. 29, ст. 980.
4. Про основи містобудування : Закон України від 16 листопада 1992 р. № 2780-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text> (дата звернення: 06.10.2021).
5. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 06.10.2021).
6. Про стратегічну екологічну оцінку : Закон України від 20 березня 2018 р. № 2354-VIII // Офіційний вісник України від 24.04.2018 — 2018 р., № 32, стор. 9, ст. 1110.
7. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23 травня 2017 р. № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 06.10.2021).
8. Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації : рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 р. Введено в дію Указом Президента України від 23 березня 2021 р. № 111/2021 // Офіційний вісник України від 06.04.2021 – 2021 р., № 26, стор. 106, ст. 1249.
9. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443-р // Офіційний вісник України від 04.06.2021 – 2021 р., № 42, стор. 854, ст. 2557.
10. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

КРИШТАЛЬ Тетяна,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри управління у сфері ЦЗ
Черкаського інституту пожежної
безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного
захисту України

ДУЛГЕРОВА Ольга,

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри управління у сфері ЦЗ
Черкаського інституту пожежної
безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного
захисту України

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СПІВРОБІТНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ

Соціальна політика ДСНС України є складовою частиною соціальної політики держави і спрямована на розвиток та управління соціальною складовою ДСНС з метою задоволення соціальних потреб та інтересів осіб рядового і начальницького складу та членів їх сімей, підтримки, захисту та соціальної реабілітації особового складу органів і підрозділів цивільного захисту та осіб, звільнених зі служби.

Проходження служби в органах та підрозділах ДСНС має ряд специфічних особливостей, що повинно компенсуватись наявністю підвищених гарантій соціальної захищеності. В Україні правова основа соціального захисту співробітників ДСНС закріплена у статті 17 Конституції, в якій вказано, що держава гарантує соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членам їх сімей [1].

Держава забезпечує соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів управління та сил цивільного захисту і членів їхніх сімей відповідно до положень Конституції України, Кодексу Цивільного захисту України та інших законодавчих і нормативно-правових актів [2].

Особливу категорію працівників, які потребують спеціального соціального захисту становлять співробітники ДСНС. Ототожнювати соціальний захист вразливих прошарків населення, що існують нижче рівня прожиткового мінімуму, із соціальним захистом особового складу служби цивільного захисту неможливо у зв'язку з тим, що неналежно забезпечений співробітник ДСНС, який сам не захищений з боку держави, не зможе

ефективно захищати інших, оскільки просто не буде достатньо працездатний та мотивований для виконання завдань за призначенням. Крім того, соціальний захист вразливих верств населення розглядається з точки зору задоволення первинних потреб, а соціальний захист особового складу служби цивільного захисту – не тільки первинних, а й вторинних, більш істотних потреб. Так, у Рішеннях Конституційного Суду України зазначено, що реалізація комплексу заходів, спрямованих на забезпечення соціального захисту військовослужбовців і працівників правоохоронних органів, не є наслідком їх непрацездатності або відсутності засобів для існування, а впливає зі специфіки професійних обов'язків, пов'язаних із ризиком для життя і здоров'я, обмеженням конституційних прав і свобод (у т.ч. права заробляти додаткові матеріальні блага, щоб забезпечити собі та своїй сім'ї рівень життя, вищий за прожитковий мінімум). Усі ці обмеження мають компенсуватися підвищеними гарантіями соціальної захищеності, які не залежать від розміру доходів отримувачів чи наявності фінансування з бюджету, а мають безумовний характер [3].

Отже, діяльність держави, спрямована на встановлення системи соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві – все це відповідає поняттю соціального захисту особового складу служби цивільного захисту.

У 2013 році був прийнятий Кодекс цивільного захисту України. Цей документ узагальнив та систематизував основні соціальні гарантії осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту. В главі X даного Кодексу констатовано, що держава гарантує соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів управління та сил цивільного захисту і осіб, звільнених із служби цивільного захисту. Стаття 24 цього Кодексу визначає, що держава забезпечує соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів управління та сил цивільного захисту і членів їхніх сімей відповідно до Конституції України, цього Кодексу та інших законодавчих актів [2].

Визначений Кодексом цивільного захисту України комплекс заходів щодо забезпечення соціального захисту осіб рядового та начальницького складу, зумовлений, перш за все, не їх непрацездатністю або відсутністю достатніх засобів для існування, а особливістю їх професійних обов'язків, що пов'язані із ризиком для життя та здоров'я, певним обмеженням конституційних прав і свобод, зокрема, права заробляти додаткові матеріальні блага (заборона займатися підприємницькою діяльністю) для забезпечення собі та своїй сім'ї гідного рівня життя. Здійснення таких заходів не повинно залежати від розміру їх доходів чи наявності фінансування з бюджету, а має мати безумовний характер.

Система соціального захисту співробітників ДСНС характеризується такими основними ознаками:

– включає відносини між співробітниками (у деяких випадках й членами їхніх сімей), з одного боку, та державними органами, органами місцевого самоврядування, установами, організаціями – з іншого;

– соціальний захист здійснюється на підставі відповідних нормативно-правових актів;

– соціальний захист здійснюється за рахунок специфічних фінансових джерел;

– соціальний захист співробітників покликаний забезпечувати компенсацію підвищених психологічних та фізичних навантажень, негативних наслідків настання соціальних випадків та службових обмежень, які призводять до необхідності спеціального соціального захисту.

Слід зауважити, що чинною реформою ДСНС зроблено акцент на посиленні соціальних гарантій по відношенню до особового складу, що проявляється у збільшенні розміру грошового забезпечення, проведенні заходів щодо оздоровлення співробітників та членів їх сімей, забезпеченні їх житлом.

Також необхідно констатувати відсутність в осіб рядового та начальницького складу цивільного захисту можливості реалізувати своє право на санаторно-курортне лікування відповідно до пункту 4 статті 117 Кодексу цивільного захисту України, оскільки розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців перевищує величину доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У контексті покращення соціального захисту співробітників ДСНС, слід розглянути доцільність запровадження обов'язкового державного соціального страхування щодо даної категорії у зв'язку із виконанням особливо важливих завдань, які супроводжуються підвищеним ризиком для життя та здоров'я.

Підсумовуючи вищезазначене, слід відзначити, що постійне регулювання правових відносин у сфері забезпечення соціальних гарантій співробітників служби цивільного захисту здійснюється шляхом внесення відповідних змін та доповнень до існуючих законів та нормативно-правових актів з метою їх удосконалення відповідно до вимог часу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
3. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні: аналіт. доп. / О. О. Кочемировська, О. М. Пищуліна. К.: НІСД, 2012. 88 с.

ЛЕГЕЗА Євген,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного
та митного права Університету митної
справи та фінансів

ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Актуальність теми обумовлена тенденцією зростання у науковому середовищі інтересу до проблем електронних доказів як самостійних джерел отримання відомостей у рамках судового розгляду, викликаного процесами цифровізації, що посилюються, за допомогою розвитку комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій. Цифровізація на етапі розвитку суспільства вже служить як інструмент вдосконалення системи правосуддя, забезпечуючи можливість використання учасниками розгляду більш ефективних засобів вирішення спорів. Крім того, розширюють доступ до правосуддя, для сторін, які нездатні у зв'язку з поважних причин бути безпосередньо у залі судового засідання та самостійно реалізовувати закріплене за ними суб'єктивне право на судовий захист. Електронні документи мають безліч переваг у порівнянні з паперовими носіями, зокрема, у питанні частоти та швидкості обробки інформації, а також місткості сховища даних, що разом дозволяє говорити про реалізацію принципу процесуальної ефективності в рамках цивільного судочинства. Початком застосування результатів цифровізації як засоби доказування в процесуальному законодавстві з'явилося введення в дію Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) у березні 2004 р. Так, у початковій редакції Кодексу як різновид речових доказів вказувалися звуко- та відеозапису (ч. 2 ст. 57) [1]. Дана диспозиція в українському процесуальному законодавстві зберігалася аж до внесення поправок до процесуальних кодексів, а саме Цивільний процесуальний кодекс, Господарський процесуальний кодекс, Кодекс адміністративного судочинства, відповідно до яких звуко- та відеозаписи було віднесено до нового виду доказів – електронних доказів [2]. Відповідно статті 100 Цивільного процесуального кодексу електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), вебсайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі [3]. У цивільному процесуальному праві існує комплекс норм, які формують самостійний інститут забезпечення доказів, а саме заходи, спрямовані на збереження відомостей про обставини справи, коли є підстави припускати,

що використання цих відомостей надалі може стати утрудненим або неможливим [4, с.495]. У разі електронних доказів, особливо інформації в Інтернеті, такий ризик підвищується через специфіку об'єктів. Насамперед при подачі до суду як електронний доказ виникає питання про законність його отримання стороною у справі, а отже, і допустимість використання даних матеріалів як судових доказів, тому відповідно до ч. 1 ст. 78 ЦПК України суд не бере до уваги докази, одержані з порушенням порядку, встановленого законом. Звісно ж, що виділення електронних доказів на окремий самостійний вид доказу, поряд з речовими та письмовими доказами, є найбільш обґрунтованим [3]. Невірно говорити про письмовий доказ в електронному вигляді тільки виходячи з того, що способом фіксації інформації є лист, оскільки такий самий спосіб фіксації має і висновок експерта, який є самостійним засобом доведення. З практичного погляду таке пропозиція сприятиме більш ефективному використанню електронних доказів шляхом закріплення спеціальних правил їх уявлення, дослідження та оцінки, які враховуватимуть специфіку електронної форми.

Таким чином, електронні докази – самобутня та специфічна юридична конструкція. Це передбачено законом процесуальні форми залучення носіїв письмової та аудіовізуальної інформації в електронній формі, що вимагають використання технічних та програмних засобів для отримання відомостей. Для них характерна неможливість безпосереднього сприйняття інформації, що обумовлює необхідність використання технічних та програмних засобів для отримання відомостей та їх специфічних реквізитів (метаданих) – інформації технічного характеру, яка закодована всередині файлів. Крім того, враховуючи, що електронний носій може бути використаний багаторазово, а специфічний процес створення та зберігання інформації в електронній формі дозволяє легко міняти носій без втрати змісту та навпаки, надає можливість внесення змін до змісту без залишення слідів на носії. При цьому копії електронних доказів є повністю ідентичними, що виключає поняття оригіналу в електронній формі, але це не виключає існування паперових копій електронних доказів. Аналізуючи правове регулювання електронних доказів в Україні, хотілося б відзначити два аспекти. По перше, позитивним моментом безперечно є в загалом виділення електронних доказів як самостійні засоби доказування. По-друге, перерахувавши основні види електронних доказів (електронні документи, вебсайти, голосові та текстові повідомлення, метадані та ін.) український законодавець залишив перелік відкритим, що дозволить оперативно використовувати нові цифрові джерела інформації у перспективі.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс від 18.03.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20040318#Text>(дата звернення: 08.11.2021).
2. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України,

- Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 26.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text> (дата звернення: 08.11.2021).
3. Цивільний процесуальний кодекс від 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 08.11.2021).
4. Комаров В.В., Бігун В.А., Баранкова В.В. Курс цивільного процесу : підручник. Харків, 2011. 1352 с.

МАНЖУЛА Андрій,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри галузевого права
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

На сьогодні екологічні проблеми в Україні стали дуже актуальними. Українці дедалі більше подорожують за кордон у європейські країни, і бачать, як там вирішуються екологічні питання. Стан навколишнього середовища насамперед залежить від того, наскільки багато уваги приділяє цьому державна влада. Державний екологічний контроль здійснюють спеціально уповноважені державні органи, які і відповідають за дотримання та виявлення фактів порушення екологічного законодавства фізичними та юридичними особами.

До нормативних актів, що регламентують державну політику щодо напрямку вдосконалення екологічної ситуації у країні, слід віднести такі: Закон України (далі ЗУ) «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р., ЗУ «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 р., Кодекс України про надра від 27 лютого 1994 р., а також ЗУ «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 р.

Зараз найголовнішими напрямками державної екологічної політики є підвищення рівня суспільної екологічної свідомості (спонсорувати громадські організації, що займаються вирішенням екологічних проблем), досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища, інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління, забезпечення екологічно збалансованого природокористування, удосконалення регіональної екологічної політики. Для виконання цих завдань Україна має провести певні реформи у сфері екологічного права, удосконалити нормативно-правові акти, які відносяться до сфери екологічних відносин [1].

Державним органом екологічного контролю є Державна екологічна інспекція України. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України» від 19.04.2017 р. встановлює завдання, права, структуру та повноваження цього органу, тобто затверджує порядок його діяльності. Основною проблемою Державного органу екологічного контролю є те, що складенні ним протоколи та зібрані докази не є допустимими для слідства і суду (ці докази та сам факт порушення екологічних норм на підприємствах повинні бути зафіксовані органами, що уповноважені на складання протоколів про адміністративні правопорушення, наприклад, Національною поліцією), а поліція через велику кількість справ не встигає займатися екологічними справами та вважає їх не такими важливими [2].

До актуальних проблем здійснення державного екологічного контролю можна віднести наступні: відсутність нормативно-правових актів, які б дозволяли на законних підставах проводити перевірки підприємств, фабрик, заводів; корупційні прояви під час перевірок таких підприємств (управляючі дуже хочуть, щоб їх бізнес працював, зайві хвилюванні не потрібні через можливі порушення – легше заплатити гроші); некваліфікований склад фахівців, що проводять такі перевірки; відсутність достатнього забезпечення обладнанням у лабораторіях, які роблять формальні висновки щодо дотримання екологічних норм на підприємствах; відсутність законних підстав та повноважень для контролю за об'єднаними територіальними громадами (далі ОТГ), які у більшості випадків порушують екологічне законодавство (незаконне використання природних ресурсів, забруднення та засмічення території, в межах якої існує ОТГ) [3].

Отже, слід зазначити, що в даний момент в Україні існує низка проблем, пов'язаних зі здійсненням державного екологічного контролю. Насамперед, це стосується недосконалості нормативно-правової бази екологічного права. Дуже важливим кроком до рішення цих проблем є регламентація та правове закріплення повноважень головного державного органу зі здійснення екологічного контролю – Державної екологічної інспекції України. Це дасть змогу цьому органу правомірно здійснювати перевірки підприємств, контролювати діяльність ОТГ у сфері екологічної діяльності на їх території. У той же час збільшення повноважень може призвести до збільшення проявів корупції у сфері екологічних правовідносин. Тому тут слід діяти дуже грамотно та роздумливо, щоб такі зміни не призвели до виникнення других, більш серйозніших проблем.

Список використаних джерел:

1. Матус С.А., Левіна Г.М., Карпюк Т.С., Денищик О.Ю.: Базове дослідження стану та напрямів розвитку екологічної політики України та перспектив посилення участі організацій громадянського суспільства у розробці та впровадженні політик, дружніх до довкілля: аналітичний звіт. Київ, 2019 р. URL: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2019/12/baseline-research_report_publishing-dec-2019.pdf (дата

звернення: 25.10.2021).

2. Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 р. № 275. Офіційний вісник України. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/275-2017-p> (дата звернення: 25.10.2021).
3. Які головні проблеми слід невідкладно вирішити в системі державного екологічного контролю: Пресслужба ПАЕУ. Ecobusiness group. 04.09.2020. URL: <https://ecolog-ua.com/news/yaki-golovni-problemy-slid-nevidkladno-vyrishyty-v-systemi-derzhavnogo-ekologichnogo-kontrolyu> (дата звернення: 25.10.2021).

МАРЧЕНКО Олеся,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного, трудового
та господарського права
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ БОРЖНИКА ЗА ДОГОВОРАМИ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

Зростання кількості договорів споживчого кредитування, які укладаються останніми роками в Україні, свідчить про підвищений попит населення на цей вид фінансових послуг. Тому законодавець врегулював дані відносини, прийнявши у 2016 році Закон України «Про споживче кредитування». Метою цього Закону є захист прав та законних інтересів споживачів і кредиторів. Проте на практиці все частіше зустрічаються зловживання з боку позичальників при укладенні подібних договорів, які, зокрема, проявляються у наданні недостовірних даних при укладенні договорів мікрокредитування з мікрофінансовими організаціями (надалі – МФО).

Згідно ч.1 ст12 Закону України «Про споживче кредитування» у договорі про споживчий кредит повинні зазначатися найменування та місцезнаходження кредитодавця та кредитного посередника (за наявності), прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання споживача (позичальника) [1].

Договір укладається в письмовій формі (у паперовому вигляді або у вигляді електронного документу. Примірник договору про споживчий кредит, укладеного у вигляді електронного документа та додатки до нього надаються споживачу у спосіб, що дозволяє встановити особу, яка отримала примірник договору та додатків до нього, зокрема шляхом направлення на електронну адресу або іншим шляхом з використанням контактних даних, зазначених споживачем під час укладення договору про споживчий кредит.

Однак такий кредитний договір можна укласти з МФО, у тому числі

через мережу Інтернет. Для цього необхідно лише зареєструватись на сайті МФО і внести всі необхідні дані.

МФО при цьому не перевіряє достовірність наданих даних і вважається, що позичальник вказав власні персональні дані, включаючи номер мобільного телефону, електронну адресу та адресу місця державної реєстрації або фактичного проживання.

Проте на практиці все частіше зустрічаються випадки порушення позичальником вказаного правила та надання кредитодавцеві неправдивих відомостей, зокрема даних щодо адреси свого місця державної реєстрації або фактичного проживання.

Це ускладнює в майбутньому врегулювання питань стягнення кредитором з боржника заборгованості за мікрокредитами, оскільки виявляється, що за вказаною в договорі позичальником адресою він ніколи не проживав та не був зареєстрований.

Місце проживання боржника, в силу відсутності в нього офіційного характеру, має бути повідомлено самим боржником або підтверджено належним чином з урахуванням принципу офіційного з'ясування обставин, оскільки просте зазначення будь-якої адреси без перевірки відповідних обставин не робить цю адресу саме адресою місця проживання особи у розумінні Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» [2].

Так, Законом України «Про виконавче провадження» встановлено, що виконавчі дії провадяться державним виконавцем за місцем проживання, перебування, роботи боржника або за місцезнаходженням його майна (частина перша статті 24 Закону) [3]. Водночас визначення місця проживання та місця перебування наведено у Законі України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», відповідно до якого місцем проживання є житло, розташоване на території адміністративно-територіальної одиниці, в якому особа проживає, а також спеціалізовані соціальні установи, заклади соціального обслуговування та соціального захисту, військові частини [4].

Виходячи з приписів статті 6 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», місце проживання підлягає обов'язковій реєстрації, тобто Закон пов'язує місце проживання особи насамперед із зареєстрованим місцем проживання. Таким чином, факт реєстрації особою свого місця проживання безумовно свідчить про те, що особа обрала певну адресу місцем свого проживання. Законом не заборонено особі мати декілька місць проживання, але у будь-якому випадку адреса, зареєстрована особою у встановленому порядку, виходячи з положень частини десятої статті 6 Закону, є офіційною адресою, а отже, особа правомірно очікує, що за цією адресою з нею буде вестися офіційне листування, а також вчинятимуться й інші юридичні дії, що пов'язані з місцем її проживання.

Що стосується місця проживання боржника, яке незареєстроване у встановленому законом порядку, Верховний Суд виходив з того, що таке місце проживання боржника, в силу відсутності в нього офіційного характеру, має бути повідомлено самим боржником (що відповідає принципу вільного вибору місця проживання, встановленому Законом) або підтверджено належним чином з урахуванням принципу офіційного з'ясування обставин, оскільки просте зазначення будь-якої адреси без перевірки відповідних обставин не робить цю адресу саме адресою місця проживання особи у розумінні Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»[2].

Таким чином, кредитор при оформленні договору споживчого кредитування, і мікрокредитування в тому числі, не повинен покладатися на дані, повідомлені позичальником, для нівелювання можливих ризиків шахрайства з метою неповернення кредитних коштів позичальником. Кредитор має законну можливість перевірити фактичну адресу проживання позичальника враховуючи положення Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» шляхом перевірки необхідної інформації у Єдиному демографічному реєстрі або шляхом запиту до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи [5].

Отже, укладаючи договори споживчого кредитування кредитор повинен перевірити місце фактичного проживання або місце державної реєстрації адреси позичальника для унеможливлення зловживань позичальником при поверненні ним позикових коштів.

Список використаних джерел:

1. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 року № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text> (дата звернення 10.11.2021р.).
2. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 21.10.2021 р. у справі № 300/2557/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100470780> (дата звернення 10.11.2021р.).
3. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення 10.11.2021р.).
4. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003р. № 1382-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text> (дата звернення 10.11.2021р.).
5. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.12.2012 р. № 5942-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text> (дата звернення 10.11.2021р.).

МОРОЗ Віта,

доктор юридичних наук, доцент
доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ

Діти є майбутнім своєї країни. Головним завданням кожного з нас є створення сприятливих умов для їхнього розвитку. Повага до гідності дітей, їх прав та свобод набуває актуальності у суспільстві. Положення про вирішення питань дитини, урахування її інтересів закріплюються в «міжнародній дитячій конституції» - Конвенції про права дитини, а також у Декларації прав дитини (документи було прийнято саме за рішенням Організації Об'єднаних Націй). Кожна держава повинна захищати права дітей. Отже, як до початку епохи нового часу, так і у сучасному світі права дитини мають авторитетний характер.

Проте, незалежно від розвитку країни, державного ладу та інших чинників, що можуть впливати на соціальне становище, існують певні проблеми захисту прав дитини. Саме для цього питання з захисту цих прав потрібно весь час вивчати, розвивати їх до необхідних стандартів. Важливо, щоб не тільки державні органи розуміли цінність прав дитини та ставали на їх захист, але і кожен громадянин країни. Враховуючи вищевикладене, дана тема має актуальне значення для вивчення.

Для кращого майбутнього дитини, важливо вирішувати всі проблемні питання, що стосуються її прав та інтересів ще з початкового етапу їх виникнення. До таких актуальних питань належать: захист особистих прав дітей (право на життя), культурних прав та соціальних (право на охорону здоров'я, освіту, культурну спадщину, трудові права), захист прав дітей сиріт, біженців, дітей що позбавленні батьківського піклування, та які потребують особливих потреб [1, с. 228].

За останній час було досягнуто достатньо рішень для вирішення цих питань. Важливу роль на цьому шляху, як займали, так і займають міжнародні документи. Завдяки цьому система органів, що захищають та відстоюють права дитини, була зміцнена та розбудована до необхідного рівня.

Також за рішенням Організації Об'єднаних Націй було утворено Дитячий фонд – ЮНІСЕФ. Мета фонду полягає в тому, що він повинен діяти в інтересах дітей залежно від потреб, при цьому не відокремлюючи нікого. Також ще ЮНІСЕФ називають «головним механізмом міжнародної дитячої

допомоги», значення якого полягає і пропаганді захисту та охорони прав та законних інтересів дітей, що не досягли повноліття [2, с. 167].

Враховуючи викладену інформацію можна скласти таке твердження, що кожна людина з народження набуває необхідних прав, що є головними для життя, а кожна держава – є гарантією, щодо забезпечення волі, гідності та прав своїх громадян.

Визначено дві форми захисту прав дитини:

1. Державно-правовий захист – він проявляється у діяльності органів, посадових осіб та батьків, але це відбувається після порушення чи оскарження прав дитини, з метою їх відновлення, запровадження заходів припинення правопорушення. Цей вид захисту характеризується такими ознаками: діє поки дитина не досягла повноліття; виникає після порушення прав; застосовує захисні засоби; регулюється нормами права.

2. Захист прав громадянським суспільством – полягає у діяльності всього суспільства та недержаних організацій. До його ознак відносяться: існування з державно-правовим захистом; непорушність прав у суспільній свідомості; охорона, як визнаних дитячих прав, так і формально незакріплених; стимулює забезпечення прав через вплив соціальних суб'єктів [3, с. 14].

Отже, взаємодія суспільства та держави є ефективним способом захисту прав та свобод дитини.

Підсумовуючи зазначаємо, що права дитини є юридично гарантовані державою та полягають у її забезпеченні. Їх реалізація є головною умовою для існування та гармонійного розвитку дитини. Для задоволення цих потреб сприяють не тільки міжнародні організації, договори та держава, але і суспільство. Головним завданням у цій сфері є функціонування системи захисту дітей.

Список використаних джерел:

1. Карпачова Н. І. Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Стан дотримання та захисту прав дитини в Україні» до 20 - річчя ратифікації Україною Конвенції ООН про права дитини. Київ, 2010. 230 с.
2. Сірант М. М. Механізми міжнародного права щодо захисту прав дитини. Науковий архів бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка». Львів, 2015. С. 164-168. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/31398/1/26-164-168.pdf> (дата зверненн: 15.10.2021)
3. Опольська Н. М. Правове забезпечення прав та свобод дитини в Україні (загальнотеоретичний аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 24 с.

ОПАЦЬКИЙ Роман,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ГРУПОВИЙ ПОЗОВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Оскільки наша держава визнає, дотримується та захищає права та свободи людини та громадянина, тобто захищає її індивідуальні інтереси, то й захист колективного інтересу (групи осіб), за своїм значенням не менш важлива, ніж захист однієї особи.

На думку вчених, існуючі проблеми насамперед пов'язані з тим, що законодавча регламентація інституту групового позову в цивільному процесі пов'язана з неправильним розумінням цієї категорії. Це викликано тим, що в законі відсутнє визначення поняття «груповий позов», а в доктрині цивільного процесу сформувався безліч підходів до характеристики даного поняття. [1, с.108]

На наш погляд, під груповим позовом слід розуміти форму судового захисту прав та законних інтересів, коли позов подається групою осіб, які мають однорідні права та обов'язки, і, як наслідок, однорідний предмет спору та основу висування вимог.

У Верховній Раді був зареєстрований проект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо групових позовів про захист прав громадян, права на безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище» №10292, яким запропоновано запровадити у цивільному процесі інститут групового позову для громадян. Процедура розгляду групових позовів детально не регламентувалася законодавством, проте цей інститут існує. Так, відповідно до ст. 4 Цивільного процесуального кодексу України, у випадках, передбачених законом, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, організації або громадяни мають право звернутися до суду із заявою на захист прав, свобод та законних інтересів осіб. [2]

Крім того, існують і окремі нормативно-правові акти, що регламентують право на звернення до суду за захистом прав та законних інтересів групи осіб. До них можна віднести Закон України «Про захист прав споживачів», Закон України «Про охорону навколишнього середовища», Закон України «Про виконавче провадження», Закон України «Про громадські об'єднання».

До введення даного інституту велися суперечки того, в якому вигляді

він має бути введений у цивільний процес. У результаті законодавець вчинив вірним чином і закріпив у законі груповий позов у найкращій формі. Законодавець відмовився від визначення кола справ, за якими міг би бути поданий груповий позов, що у свою чергу, на нашу думку, відповідає повною мірою демократичній державі, в якій люди, об'єднані в будь-яку групу, у разі порушення їх прав можуть звернутися до суду не окремо, а разом. Це позитивно з погляду процесуальної та матеріальної економії, як для суду, так і для сторін. [3, с.36]

Виникає доцільне питання, які обставини сприяли виникненню інституту групових позовів. Для відповіді на нього виділимо такі положення:

- по-перше, вони економічно доцільні з погляду розгляду безлічі дрібних питань;

- по-друге, вони заощаджують час суддів, оскільки дозволяють в одному процесі розглянути масу однотипних вимог, найповніше виявити коло всіх постраждалих та зрівняти їх шанси на отримання відшкодування при виконанні рішення суду;

- по-третє, вони виключають можливість різного рішення судами однотипних питань, що, призводить до формування єдиної та несуперечливої судової практики з певного кола справ. [4, с.77]

Безперечно, що в ході правозастосовчої практики були виявлені недоліки даної юридичної конструкції, а саме:

- по-перше, коли гонорар представника становить певний відсоток від суми позову, представники, зацікавлені високим гонораром, намагаються сприяти розгляду справи саме у порядку провадження за груповими позовами, що створює реальну можливість зловживань зі сторони представників;

- по-друге, у певних випадках виконати судові рішення щодо груповим позовам неможливо (так, наприклад, якщо предмет позову є матеріально-правова вимога в грошовій формі, то, мабуть, що у разі задоволення, відповідач не зможе його виконати через обмеженість матеріальних джерел, на які може бути звернено стягнення).

Таким чином, групові позови мають свої переваги в правозастосовчій практиці, що сприяє їх закріпленню та поширенню у законодавстві країн, але водночас наявність цих переваг, звичайно ж, не виключає існування і недоліків у даних позовів.

Судова практика розгляду справ про захист прав споживачів свідчить про те, що здебільшого позови позивачів задовольняються в повному обсязі судами першої інстанції, оскарження ухвалених судових рішень здебільшого здійснюють відповідачі, тобто виробники продукції; досить часто рішення судів містять відмову споживачам у відшкодуванні моральної шкоди, оскільки факт її настання залишається не доведеним позивачами або право на її відшкодування не передбачене нормами цивільного законодавства, законодавства про захист прав споживачів чи змістом укладених договорів.

Отже, завершуючи дослідження групового позовного провадження як одного з основних засобів захисту прав та свобод груп громадян у вітчизняному цивілістичному процесі, можна зробити висновок, що внесені зміни в цілому несуть позитивний характер, а необхідність подальшого розвитку цього виду виробництва, практичне значення та ефективність вибору, можливо буде оцінити лише внаслідок право-застосовної діяльності суду, оскільки найчастіше навіть ретельно розроблені норми права потребують додаткових змін та уточнення в контексті тієї чи іншої правової ситуації.

Список використаних джерел:

1. Борисова В. І., Фатеева В. І., Яроцький В.Л. Цивільне право України: підручник. Київ. 2004. 480 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Відомості Верховної Ради України: кодекс від 18.03.2004, редакція від 01.04.2016 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 30.10.2021)
3. Майданик Р. А. Впровадження масового позову в праві України: поняття, модель і сфера застосування. Харків. 2015. С. 49
4. Мельник Я. Я. Судова практика щодо масових, групових та похідних позовів у контексті дії режиму цивільної процесуальної безпеки. Підприємництво, господарство і право. 2018. С. 36

ПАТЕРИЛО Ірина,

доктор юридичних наук, професор
професор кафедри цивільного,
трудового та господарського права
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПІДСТАВ ВИНИКНЕННЯ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Одними з важливих об'єктів права приватної власності фізичних осіб є житлові будинки та квартири. Для виникнення у фізичних осіб права приватної власності на те чи інше майно потрібні певні підстави, тобто юридичні факти. Однак ЦК України містить норми, які регулюють виникнення права власності взагалі, не конкретизуючи відповідних положень щодо права приватної власності.

Здійснюючи право приватної власності на житлові будинки та квартири, фізичні особи вступають у різного роду правовідносини, у зв'язку з цим можуть виникати спори, пов'язані з виникненням і реалізацією права приватної власності фізичних осіб на житлові будинки та квартири. Аналіз законодавства про підстави виникнення права приватної власності фізичних осіб на житлові будинки та квартири й судової практики з цієї категорії

справ, вивчення наукових джерел, присвячених цій проблематиці, має велике значення для забезпечення правильного застосування нормативних актів, охорони прав і законних інтересів фізичних осіб, недопущення неналежного здійснення права приватної власності на житлові будинки та квартири. Тому дослідження відповідної проблематики, розробка пропозицій з метою подальшого вдосконалення положень законодавства актуальна на сучасному етапі.

Окремі питання щодо інституту права власності та житлових правовідносин досліджували ряд вчених, серед яких І. В. Бандурка, О. В. Воронова, Ж. В. Копилова, Є. О. Мічурін, І. В. Міщенко, Л. М. Николаичук, В. А. Січевлюк, М. В. Скаржинський, О. В. Соколов, О. С. Яворська та ін.

Мета статті – розглянути та проаналізувати поняття та види підстав виникнення права приватної власності на основі доктрин та законодавства.

Як і будь-яке суб'єктивне цивільне право, право власності може виникати при наявності певних юридичних фактів, тобто конкретних життєвих обставин, з якими норми цивільного законодавства пов'язують настання правових наслідків, а саме, виникнення, зміну або припинення цивільних правовідносин. Тобто юридичний факт характеризується двома чинниками: наявністю явищ зовнішнього світу (життєві обставини) і визнанням їх державою юридичними фактами. Деякі цивільні правовідносин можуть виникати при сукупності юридичних фактів, які називаються юридичним складом, наприклад, спадкування за заповітом.

Як відомо, юридичні факти поділяються за ознакою залежності їх настання від волі суб'єктів на події (відбуваються незалежно від волі особи, наприклад, смерть фізичної особи) та дії (відбуваються за волею особи, наприклад, правочини).

Ці юридичні факти прийнято іменувати підставами або способами виникнення права власності. При цьому слід враховувати ту обставину, що в цивільних правовідносинах виникнення в однієї особи права власності (наприклад, у покупця) майже завжди одночасно веде до його припинення у іншої особи (продавця). Внаслідок цього ті самі юридичні факти можуть бути як підставами виникнення, так і підставами припинення права власності.

Ст. 330 ЦК України встановлює спеціальні гарантії набуття права власності добросовісним набувачем, а саме – якщо майно відчужене особою, яка не мала на це права, добросовісний набувач набуває право власності на нього, якщо відповідно до ст. 388 ЦК України майно не може бути витребуване в нього шляхом виндикації [11].

Для виникнення у фізичних осіб права приватної власності на те або інше майно також потрібні певні підстави, тобто юридичні факти. Такі ж юридичні підстави необхідні і для інших її суб'єктів, але повного їх збігу може і не бути. Наприклад, державна власність може виникнути внаслідок конфіскації майна за скоєний злочин, однак у окремих фізичних осіб на цій

підставі право власності не виникає.

Стосовно понять «підстави набуття права власності» та «способи набуття права власності» є широке розмаїття поглядів вчених.

Так, Є. О. Суханов вказує, що підстави набуття права власності називаються титулами власності, які можуть набуватися різними способами [1, с. 205]. Л. В. Щеннікова вважає, що способи виникнення права власності – це не всі юридичні факти, а група юридичних дій, а підстави – усі юридичні факти. Ю. К. Толстой юридичні факти, за наявності яких може виникнути право власності, називає підставами виникнення права власності [3, с. 348]. І. В. Спасибо-Фатеева також вважає, що вірніше говорити про підстави набуття права власності, а не про способи, вказуючи на певні різновиди підстав набуття права власності [10, с. 320-332]. М. Галянтич також вважає, що треба розрізняти такі поняття як «підстави набуття права власності» та «способи набуття права власності» [2, с. 174].

На наш погляд, доцільним є думка науковців, а саме: Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, В. І. Арчінова, Ж.В. Копилова, які вважають, що поняття «підстави набуття права власності» та «способи набуття права власності» є тотожними.

Крім того, ЦК України передбачає у ст. 11 саме підстави виникнення цивільних прав і обов'язків, а також підстави набуття права власності у ст. 328.

Існує точка зору, що при поділі підстав виникнення права власності на первісні та похідні можуть бути використані обидва критерії. Так, зазначається, що до похідних способів набуття права власності належать такі, при яких набуття права власності у суб'єкта виникає внаслідок волевиявлення попереднього власника. При переході права власності має місце правонаступництво, оскільки права на придбану річ внаслідок похідного способу такі, які були у попереднього власника [9, с. 278].

У теорії цивілістики ще з римських часів загальноприйнятим був підрозділ підстав виникнення права власності на первісні та похідні [6, с. 86]. Отже, до первісних способів набуття права власності римське право відносило окупацію, прирощення, створення, давнісне володіння, а до похідних – манципацію, традицію (передачу) [5, с. 35].

Здається доцільною думка науковців, які вважають, що в основу розмежування способів набуття права власності повинен бути покладений критерій правонаступництва. Що ж стосується критерію волі, то він не у всіх випадках витримує практичну перевірку. Так, наприклад, спадкоємець, що має право на обов'язкову частку (так званий обов'язковий спадкоємець), одержує цю частку всупереч волі попереднього власника, тобто спадкодавця. Безсумнівно, однак, що й у зазначеному випадку спадкування відноситься до похідних способів виникнення права власності.

Отже, до первісних підстав виникнення права власності відносяться ті, при яких право власності на майно виникає вперше, оскільки таке майно

раніше не належало кому-небудь (речі, які раніше не існували і тому ні в чийй власності не перебували або такі, які існували, але нікому не належали), або ж виникає самостійно, при відсутності правонаступництва.

До похідних підстав виникнення права власності відносяться ті, при яких право власності набувача виникає в силу правонаступництва, у зв'язку з його переходом від попереднього власника до нового, тобто набуття права власності даної особи базується на праві попереднього власника. Такий перехід права власності здійснюється в більшості випадків відповідно до волевиявлення попереднього власника, але, може відбуватися і без наявності волевиявлення й навіть всупереч такому (спадкоємець, що має право на обов'язкову частку). Похідними підставами виникнення права власності є договори і односторонні правочини.

ЦК України, зокрема, передбачені такі первісні підстави виникнення права власності: 1) виробництво (ст. 331); 2) специфікація або переробка (ст. 332); 3) привласнення плодів і доходів (ч. 2 ст. 189); 4) привласнення загальнодоступних дарів природи (ст. 333); 5) набуття права власності на безхазяйну річ (майно) (ст. 335); 6) набуття права власності на рухому річ, від якої власник відмовився (ст. 336); 7) знахідка (ст. ст. 337-339); 8) набуття права власності на скарб (ст. 343); 9) набуття права власності за набувальною давністю (ст. 344). До похідних підстав виникнення права власності слід віднести: 1) договір (ст. ст. 182, 209, 334); 2) набуття права власності у разі приватизації державного майна та майна, що є в комунальній власності (ст. 345); 3) спадкування (ст. ст. 1216- 1308) [11].

Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova підкреслюють: «Поділ набуття права власності на первинні і похідні має велике практичне значення, оскільки від типу способу (підстави) встановлення права власності залежить характер претензій, що можуть бути заявлені до власника. Оскільки при похідних засобах набування права власності право набувача ґрунтується на праві відчужувача, то оспорюватися може не тільки право власника, але також і право осіб, що передали йому у власність спірну річ. Відповідно, при первинних засобах виникнення права власності оспорювання цього права можливе тільки щодо самого власника» [7, с. 294].

Також деякі науковці підрозділяють підстави набуття права власності на:

1) передбачені ЦК України або іншими актами цивільного законодавства; які звичайно вважаються такими, хоча й не передбачені ЦК України, зокрема, відділення плодів, прирощення рухомих речей до нерухомих, змішання; такі юридичні факти, які одночасно є підставами припинення цього права у іншої особи, наприклад, реквізиція та конфіскація;

2) право власності набувається на майно, якого раніше не існувало, а відтак воно не мало власника (на нову річ, у тому числі на плоди та виготовлену продукцію, побудову тощо); майно, яке хоч й існувало, але право власності на нього ні в кого не було або власник якого невідомий, або

від якого власник відмовився чи втратив право власності; майно, яке перебуває у власності певної особи (до цієї групи можна віднести правочини) [8, с. 434-435].

Таким чином, підставами (способами) виникнення права власності (у тому числі приватної) є різні правопороджуючі юридичні факти, тобто обставини реального життя, які відповідно до закону ведуть до виникнення права власності на певне майно у конкретних осіб.

Сучасне цивільне законодавство України не містить спеціального переліку підстав виникнення права приватної власності на житло (у тому числі на житловий будинок та квартиру). ЦК України містить загальні норми, які регулюють виникнення права власності. Але аналіз чинного законодавства дозволяє запропонувати класифікацію підстав виникнення права приватної власності на житловий будинок та квартиру, що ґрунтується на врахуванні загальних підстав виникнення права власності.

Список використаних джерел:

1. Гражданское право : учебн. : в 2 т. / Под ред. Е. А. Суханова. М. : БЕК, 1993. Т. 1. 384 с.
2. Галянтич М. К. Житлове право України : навч. посібн. К. : Юрінком Інтер, 2008. 528 с.
3. Гражданское право : учебн. [3-е изд., перераб. и доп.] / Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. М. : Проспект, 1998. Ч. 1. 632 с.
4. Копилова Ж. В. Спадкування за заповітом як одна з підстав виникнення права приватної власності громадян на житловий будинок і окрему квартиру. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. Одеса : Одеський юридичний інститут Національного університету внутрішніх справ, 2004. № 2. С. 88-93.
5. Тархов В. А. Римское частное право : учеб. пособ. Саратов : Изд-во СГУ, 1994. 96 с.
6. Харитонов Є. О. Основи римського приватного права : консп. лекц. [4-те вид., перероб. і доп.]. Х. : Одісей, 2008. 312 с.
7. Харитонов Є. О. Цивільне право України : підручн. / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, О. В. Старцев. [3-тє вид., перероб. і допов.]. К. : Істина, 2011. 808 с.
8. Цивільне право : підручн. : у 2 т. / [В. І. Борисов, Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.] ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. : Право, 2011. Т. 1. 656 с.
9. Цивільне право України : академ. Курс : підруч. : у 2 т. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. К., 2003. Т. 1. Загальна частина. 520 с.
10. Цивільне право України : підручн. : у 2 т. / За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. К. : Юрінком Інтер, 2004. Т. 1. 480 с.
11. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

ХРИСТИНЧЕНКО Надія,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри економічної
безпеки та фінансових розслідувань
Тернопільського національного
економічного університету

ПРОФЕСІЙНІСТЬ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРЕДСТАВНИКА В СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Актуальність теми пов'язана з тим, що на сьогоднішній день представництву притаманне поєднання одразу двох функцій, а саме: безпосередньо представницької та правозахисної. Перша пов'язана з реалізацією процесуальним представником процесуальних прав та обов'язків довірителя. Друга в свою чергу пов'язана з наданням професійної допомоги залученій у судовий розгляд особі. Призначення представництва насамперед у матеріальному (цивільному) праві зазвичай обмежується лише першою функцією [1]. Наявність другої функції є характерною особливістю конкретно процесуального представництва.

Невіддільною частиною процесуального представництва є надання правової допомоги. Це узгоджується з історичним розвитком інституту представництва як на території нашої держави, так і з чинними міжнародними стандартами. Ще у 1908 році Нефедьев Є. О. зазначав, що повірений забов'язаний ретельно вести справу довірителя [2].

Незважаючи на те, що на сьогоднішній день сучасні міжнародні стандарти не містять прямої вказівки на обов'язковість наявності певного рівня компетентності представника, але чітко вказують на необхідність забезпечення ефективного судового захисту, і ефективність діяльності процесуального представника за таких умов не є виключенням, а наявність у процесуального представника певного рівня спеціальної компетенції обумовлена та підтверджена безпосередніми функціями процесуального представника [3].

Зміни до ЦПК України, внесені ЗУ «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 дають можливість стверджувати про орієнтацію законодавця на наявність у процесуального представника компетентностей професійного рівня. Це впливає з положень чинного ЦПК України, а саме: вимога щодо наявності у процесуального представника статусу адвоката (ч. 1 ст. 60 ЦПК України); вимоги щодо повного розкриття доказового матеріалу на стадії подання позовної заяви (ч. 2, 8 ст. 83 ЦПК України), вимоги щодо попереднього (орієнтовного)

розрахунку суми судових витрат (ч. 1,2 ст. 134 ЦПК України), відсутність безумовного обов'язку суду роз'яснювати сторонам їх процесуальні права (п. 3 ч. 5 ст. 12 ЦПК України), запровадження процедури врегулювання спору за участю судді (ст. 203 ЦПК України), ефективного проведення якої без участі представника не вбачається за можливе, запровадження такої категорії, як зловживання процесуальними правами (ч. 2 ст. 44 ЦПК України), вчинити які може, переважно особа, обізнана у судовому процесі тощо [4].

Це напряму свідчить і говорить про неефективність участі представника, який не має необхідного рівня компетентності, у сучасному судовому процесі. Так, неподання окремих доказів на стадії подання позовної заяви без поважних причин, унеможливує прийняття таких доказів судом, незалежно від їх значення для вирішення справи (ч. 8 ст. 83 ЦПК України), помилки у розрахунку судових витрат можуть спричинити відмову у їх відшкодуванні (окрім сум сплаченого судового збору) (ч. 2 ст. 134 ЦПК України) [4].

Отже, компетентність та професійний рівень законного представника має розглядатись як певна іманентна та головна риса процесуального представництва в сучасному світі, оскільки надання правової допомоги є невіддільним від процесуального представництва в світові судовій практиці.

Список використаних джерел:

1. Васильєв С. В. Цивільний процес: підручник: Київ, Алерта, 2019. 506 с.
2. Цивільне судочинство. Основні засади та інститути: монографія : за ред. В.В. Комарова. Харків, Право, 2016. 848 с.
3. Харитонов Є. О. Цивільний процес України: навч. посіб. Київ: Істина, 2012. 472 с.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 бер. 2004р. №1618 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 10.11.2021).

ЮНІН Олександр,

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки,
перший проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ РИСИ ДОГОВОРУ АУТСТАФІНГУ

Карантинні обмеження, що були запроваджені по всьому світу та в нашій країні, зокрема, призвели до скорочення робочого часу працівників (а, відповідно, і зменшення розміру оплати праці), поширення випадків відправлення їх у відпустку за власний рахунок та навіть значного

скорочення персоналу. Вказане стало підставою для пошуку нових способів оформлення працівників для зменшення витрат роботодавців на персонал. Одним з таких способів стало укладення договорів аутстафінгу. Дефініція «аутстафінг» (outstaffing) у перекладі з англійської мови означає «поза штатом», тобто за договором аутстафінгу відбувається найм працівників та оформлення їх у штат компанії-аутстафера з метою направлення в розпорядження іншої компанії.

Термін «аутстафінг» у чинному законодавстві не застосовується, тобто договір аутстафінгу належить до так званих непоіменованих договорів, можливість укладення яких передбачена ст. 16 Цивільного кодексу України.

Окрім цього ст. 39 Закону України «Про зайнятість населення» надає можливість роботодавцям укладати договори найму працівників іншого роботодавця для подальшого виконання ними роботи в Україні на умовах трудових договорів [6].

Також п.п. 14.1.183 ст. 14 Податкового кодексу України містить визначення терміну «послуга з надання персоналу», яка визначається як господарська або цивільно-правова угода, відповідно до якої особа, що надає послугу (резидент або нерезидент), направляє у розпорядження іншої особи (резидента або нерезидента) одну або декількох фізичних осіб для виконання визначених цією угодою функцій [5]. Вказані договори за своєю природою практично збігаються з договором аутстафінгу.

Договір аутстафінгу, як і будь-який інший спосіб оптимізації правовідносин, має як переваги, так і недоліки для обох його сторін. Переваги досліджуваного договору стосуються, перш за все, роботодавця, адже саме він отримує більшість з них. Так, зважаючи на те, що договір аутстафінгу є договором цивільним, трудові відносини виникають у працівників не з компанією-замовником, а з компанією-аутстафером, яка надає в «оренду» для виконання робіт своїх працівників. Тобто саме компанія-аутстафер залишається роботодавцем для працівників і саме вона турбується про оформлення трудових відносин з ними, про їх соціальне забезпечення, веде бухгалтерський облік та сплачує податки та інші обов'язкові платежі, тим самим зменшуючи грошове навантаження на компанію-замовника, розмір штату його працівників, оптимізуючи трудові відносини між ним та працівниками, зокрема, шляхом скорочення ризиків виникнення трудових спорів та спрощуючи йому ведення бізнесу. У той же час, як правило, договором аутстафінгу передбачена виплата замовником аутстаферу суми заробітної плати за кожного переданого йому працівника, а також в договорі може бути закріплений обов'язок замовника компенсувати аутстаферу податкові витрати.

Незважаючи на переваги аутстафінгу, існують і негативні сторони цього правового інституту. До них, зокрема, можна віднести недосконалість законодавства, що регулює застосування аутстафінгу, що, в свою чергу, перешкоджає подальшому розповсюдженню досліджуваного договору та

створює додаткові ризики для компанії-замовника. Так, трудові договори, передбачені ст. 39 закону України «про зайнятість населення» повинні укладатись на підставі дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції. Порядок видачі таких дозволів затверджений постановою Кабміну від 20.05.2013 р. № 359 ще 20 травня 2013 р., однак досі не почав діяти, а отже нині дозволи не видають. Вказане призводить до парадоксальної ситуації, коли укладення договору є дозволеним, однак відсутня реальна можливість зробити це відповідно до вимог законодавства.

Також до недоліків аутстафінгу відносять «зниження мотивації до праці у працівника, який пройшов жорсткий конкурсний відбір до відомої компанії, але оформлений не до штату цієї компанії, а до штату маловідомої компанії-аутстафера, назва якої нічого не скаже майбутньому роботодавцю. Результатом цього може стати те, що працівник досить недовго буде працювати в компанії-аутстафері та намагатиметься змінити місце роботи, що призведе до додаткових витрат на пошук нового працівника необхідної кваліфікації» [2].

Також до недоліків договору аутстафінгу відносять складнощі в управлінні персоналом, що можуть виникнути у компанії-замовника, зокрема, неможливість накладення дисциплінарних стягнень, укладення договорів про матеріальну відповідальність, адже працівники в першу чергу повинні підпорядковуватись компанії-аутстаферу, яка виступає щодо них роботодавцем [2].

Таким чином, дослідивши позитивні та негативні риси договору аутстафінгу, можна зробити висновок про те, що він є дієвим механізмом оптимізації та впорядкування трудових відносин, однак при укладенні такого договору слід звертати увагу не лише на економічну вигоду, а й можливі ризики для обох сторін договору.

Список використаних джерел:

1. Бабенко Ю. Аутстафінг: правове регулювання та ризики. URL: <https://mitrax.com.ua/uk/blog/autstafing-pravove-regulyuvannya-ta-riziki/>
2. Договір аутстафінгу: особливості укладення та нюанси оподаткування. Податки & бухоблік. Червень, 2013. № 46. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2013/june/issue-46/article-63374.html>
3. Жадобін В., Навроцький Д. Аутстафінг як можливість для роботодавця оптимізувати трудові відносини. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/autstafing-yak-mozhlyvist-dlya-robotodavtsya-optymizuvaty-trudovi-vidnosyny/>
4. Костін І. Послуги аутстафінгу: проблемні питання. URL: <https://zakon.help/article/autstafing-poslugi-autstafingu?menu=229>
5. Податковий Кодекс від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Про зайнятість населення: Закон України від 05 липня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

БЄЛЬСЬКИЙ Роман,

начальник сектору правового
забезпечення управління патрульної
поліції в Херсонській області
департаменту патрульної поліції

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУТНІСТЬ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇЇ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Особливістю господарської діяльності в аграрному секторі є те, що сільськогосподарське виробництво ґрунтується на використанні землі як основного засобу виробництва. Внаслідок цього відбувається формування особливих форм організації та ведення виробництва в аграрному секторі економіки, а також відповідне правове регулювання господарської діяльності[1 с.134].

Україна – велика аграрна держава, яка має сприятливі природно-кліматичні умови, достатньо потужні виробничо-економічні показники та продуктивні сили для активного розвитку сільськогосподарського виробництва. В сучасних умовах суб'єктами права власності на землю сільськогосподарського призначення стали: колективні та кооперативні сільськогосподарські підприємства, акціонерні товариства, селянські спілки, фермери та особисте господарство. У сільському господарстві та економіці України затверджуються та впроваджуються нові ринкові економічні відносини, розвиваються економічні та ділові тенденції на нових економічних засадах. Формуються земельно-майнові відносини між сільськими суб'єктами господарювання, удосконалюється система державного правового регулювання сільського господарства[2 с.17].

На сучасному етапі функціонування сільськогосподарських підприємств дедалі більш необхідним стає стратегічне бачення шляхів розвитку, забезпечення стійкого економічного зростання в довгостроковій перспективі. На перший план виходять саме стратегічні аспекти діяльності [6].

На сьогодні в Україні існує досить велика кількість виробників сільськогосподарської продукції, різних форм власності та напрямів виробництва, які протягом своєї виробничо-господарської діяльності

розвивають та формують власні джерела функціонування підприємства.

Змістом господарської діяльності сільськогосподарських підприємств є вільне здійснення діяльності, яка не заборонена законом. Окрім зазначеного, всім суб'єктам аграрного господарювання гарантуються однакові права доступу на ринок, до матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних і природних ресурсів[3].

У результаті аграрної реформи в Україні створено передумови, необхідні для формування ринкового фінансово-правового механізму регулювання діяльності сільськогосподарських підприємств. Але цей механізм діятиме лише за наявності різних суб'єктів власності та форм господарювання, конкуренції на ринку продукції, цінних паперів, фінансово-кредитних послуг сільськогосподарських товаровиробників та ін.

Сільськогосподарські підприємства зобов'язані дотримуватися екологічних, ветеринарно-санітарних правил і норм щодо якості продукції та інших вимог, встановлених відповідно до законодавства. Слід зазначити, що наявність законодавчого закріплення різноманітності форм сільськогосподарських суб'єктів, заснованих на різних формах власності, стала основною передумовою розвитку ринкового механізму регулювання фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств.

Специфікою виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств аграрного сектора є використання ними землі як основного засобу виробництва. Внаслідок цього виділяються особливі форми організації та ведення виробництва в аграрному секторі економіки, формалізуючи ці поняття правовим регулюванням господарської діяльності з урахуванням відповідних факторів[4].

Таким чином, виробничо-господарська діяльність аграрного сектору економіки має чітко виражений зональний характер та розвинену галузеву спеціалізацію, яка полягає у диференціації сфер виробничо-господарської діяльності суб'єктів сільськогосподарського виробництва.

Правове регулювання виробничо-господарських відносин значною мірою визначається законами, наказами та нормативними актами, які, у свою чергу, безпосередньо регулюють діяльність підприємства, координують фінансові відносини суб'єктів господарювання та формують чітку структуру сільськогосподарського підприємства.

Список використаних джерел

1. Погрібний О. О. Загальна характеристика фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств та її правове регулювання. Аграрне право України : підручник. К. : Істина, 2007. С. 448.
2. Сіренко Н. М. Особливості стратегічного управління розвитком аграрних підприємств. *Економіст*. 2012. № 2. С. 17.
3. Несинов С. В. Класифікація суб'єктів господарської діяльності. URL : <https://westudents.com.ua/glavy/59343-43-klasifikatsya-subktv-gospodarsko-dyalnost.html>
4. Круппко Ю. М. Аграрне право України. URL : <http://rets.at.ua/forum/100-1015-1>.

ІВАНЕНКО Олександр,

начальник відділу правового
забезпечення УПП в Житомирській
області

ГАВРИШ Богдан,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРИНЦИП ЗМАГАЛЬНОСТІ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

Можливість захисту прав, свобод і інтересів суб'єктами цивільного судочинства забезпечується реалізацією принципу змагальності під час розгляду цивільних справ. Положення п.4 ч.2 ст.129 Конституції України вказують на те, що змагальність сторін і свобода надання ними до суду своїх доказів є однією з основних засад судочинства в Україні. Спосіб організації судочинства із застосуванням даного принципу називається ще змагальною засадою цивільного судочинства

Для змагальної форми цивільного провадження характерний взаємозв'язок і обумовлення процесуальними повноваженнями, реалізація яких передбачає обґрунтування своїх вимог і заперечення проти них певним колом суб'єктів цивільного судочинства, встановлення судом об'єктивної істини по цивільній справі з метою винесення ним законного і обґрунтованого рішення [1].

Гетманцев О.В. і Пацурківський П.С. вказували на тому, що принципи галузі цивільно-процесуального права «створюють певний осередок, який має забезпечувати функціонування та застосування норм цивільного та процесуального права України. Для повного розуміння поняття цивільного процесу, виділення основних галузевих особливостей цивільно-процесуального права, а також визначення його місця і ролі в сучасній системі права України, слід звернутися до такої категорії як принципи цивільного процесу» [2, с.60].

На нашу думку, «аксіомою» є твердження багатьох науковців щодо необхідності ґрунтування цивільного процесу на передбачених законодавством правилах. Принципи цивільного провадження як раз і виступають тими основоположними засадами, дотримання яких забезпечує реалізацію прав, свобод і законних інтересів учасниками цивільного судочинства. Суб'єкти цивільного процесу – це безпосередньо ті особи, які беруть участь у справі. Вони наділяються однаковими можливостями: всі суб'єкти цивільного процесу користуються та розпоряджаються усіма

можливими засобами захисту, у тому числі і висловлюють свою думку перед судом. Наділення рівними можливостями щодо доказування перед судом своєї правди є одним із принципів цивільного судочинства, що виражається у наділенні сторін однаковими процесуальними правами [3, с. 130].

Тертишніков В.І ототожнює принцип змагальності із здійсненням у змагальній формі ініціативності та активності осіб, які є суб'єктами цивільного провадження по конкретній справі, а також суду, який забезпечує правами і виконанням обов'язків стосовно виділення кола обставин, що становлять інтерес для вирішення справи, а також збирання, дослідження та оцінки доказів, що підтверджують наявність або відсутність таких обставин [4, с. 74].

Тимченко Г.П. до основних принципів змагальності відносить: 1) особи, що беруть участь у справі, наділені правом знати про аргументи однієї сторони до іншої ще до початку судового розгляду; 2) кожна особа, що є учасником цивільного процесу, наділена правом подавати докази суду; 3) сторони забезпечуються однаковим правом щодо заявлення клопотання, висловлення своїх доводів і міркувань, надання пояснення з усіх питань, що можуть виникати під час розгляду справи та які безпосередньо стосуються її суті; 4) учасники цивільного судочинства зобов'язані доказувати обставини, на які вони посилаються; 5) суд не має права збирати докази та приймати до уваги ті факти, що не були заявлені сторонами цивільного провадження; 6) суд не вправі виступати на боці якоїсь зі сторін цивільного процесу, а також інших його учасників; 7) рішення суду ґрунтується на тих фактах, які були досліджені та доведені в процесі розгляду справи [5, с. 321].

Отже, можна зробити висновок, що принцип змагальності є основним принципом цивільного судочинства в Україні, який дає однакову можливість сторонам доводити ті чи інші обставини, які мають значення для розгляду справи, у той час як суд досліджує ці обставини і виносить законне, справедливе та обґрунтоване рішення. Принцип змагальності сторін має дуже велике значення та виступає основним механізмом забезпечення рівних можливостей щодо доказування в цивільному судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Коханська М. Принципи цивільного судочинства, які забезпечують своєчасність судового захисту. Цивільне право і процес 9/2018. URL: www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/9/4.pdf (дата звернення: 06.11.2021).
2. Гетманцев О.В., Пацурківський П.С. Поняття принципів цивільного процесу та їх значення у правозастосовчій діяльності суду. Науковий вісник Чернівецького нац. ун-ту імені Юрія Федьковича. 2003. Вип. 187. С. 60-65 (дата звернення: 06.11.2021).
3. Короєд С.О. Процесуальна економія як передумова ефективності цивільного судочинства. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». 2013. № 3-1. С. 128-131 (дата звернення: 06.11.2021).
4. Тертишніков В., Макушев П. Диспозитивність та змагальність в юридичному процесі. Юридичний вісник Причорномор'я. 2011. № 2. С. 70-79.
5. Тимченко Г.П. Принцип змагальності в судочинстві України: історичний і теоретичний аспект. Держава і право. 2010. № 48. С. 316-322.

КОМІСАРОВА Наталія,
адвокат, м. Київ

ОЦІНКА ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Зайнявши позицію, що кожен учасник процесу тією чи в іншою мірою є суб'єктом процесу доказування, слід дійти висновку, що законодавство дещо презюмує певний рівень правосвідомості конкретного учасника процесу. Законодавство повинно бути послідовним у реалізації тези про те, що учасники справи не обов'язково є юридично обізнаними (грамотними) суб'єктами, скоріше навпаки. Зрозуміло, що рівень правосвідомості юриста-професіонала та неюриста є різним. Законодавство і практика мають це враховувати.

Під доказами розуміються будь-які дані, а також інформація про факти, якими обґрунтовуються процесуально значимі твердження учасників судового процесу, за допомогою та на підставі оцінки яких судовий орган констатує існування та/або відсутність обставин, що входять до предмету доказування з конкретної справи та мають вирішальне значення для прийняття справедливого судового рішення; у свою чергу, під доказуванням розуміється один із видів пізнання, що системно комбінує розумову та процесуальну діяльність людини, спрямований на обґрунтоване встановлення відповідності фактичних обставин цивільної справи та прийнятого судового рішення, що досягається шляхом використання доказів за легальною процедурою. Значення доказів та доказування полягає в тому, що при правильному встановленні та закріпленні фактичних даних та інформації про факти, правильному виборі способу дослідження та оцінки доказів, а також дотриманні процедури дослідження доказів досягаються завдання цивільного судочинства, встановлюється об'єктивна істина в цивільній справі [1].

Письмовими доказами є будь-які документи, акти, довідки, листування службового або особистого характеру або витяги з них, що містять відомості про обставини, які мають значення для справи. З розвитком і розширенням комп'ютерної мережі неминуче збільшується кількість письмових доказів, отриманих за допомогою комп'ютерної техніки [2]. Найбільше поширення електронний документообіг отримує при укладенні і виконанні договорів. Письмові докази подаються сторонами й іншими особами, які беруть участь у справі. Якщо особи мають складнощі в отриманні доказів, суд, за їх клопотанням, зобов'язаний витребувати такі докази. Письмові докази, як правило, подаються в оригіналі.

Ще однією стадією доказування є оцінка доказів. Під оцінкою доказів необхідно розуміти розумово-пізнавальну діяльність осіб, які беруть участь у доказуванні, в основі якої лежать закони правильного мислення з

урахуванням процесуальних вимог [3].

Оцінка доказів є окремою проблемою в юридичній науці, тому необхідно зазначити, що правильне забезпечення та проведення попередніх описаних етапів доказування сприяє формуванню необхідної думки суду щодо доказів, однак остаточно оцінка доказів відбувається одноособово суддею (або колегією) в нарадчій кімнаті під час прийняття судового рішення.

У нормотворчості суб'єктивні фактори виявляються у використанні оціночних понять, різноманітних стандартів доказування та інших подібних засобів і прийомів, а в правозастосовній діяльності – у необхідності тлумачення відповідних норм права [4].

Зважаючи переваги та недоліки відсутності у процесуальному законодавстві України оціночних понять, які б стосувалися достовірності електронних доказів, це скоріше прогалина у праві, котра не приносить користі вітчизняному правосуддю [5]. Зважаючи на складність інформаційних технологій, недосконалість чинного законодавства та недостатність побутових знань учасників справи для ефективного оперування електронною інформацією в цілях доказування, стандарт доказування достовірності цифрових даних для визнання їх допустимими електронними доказами не повинен бути дуже високим, а поріг достовірності має бути достатньо низьким і легким для подолання. За цих обставин змагальність цивільного судочинства виступає гарантією наповнення матеріалів судових справ лише достовірними доказами.

Таким чином, особливості суб'єктів доказування визначаються не стільки їх правовим статусом, який встановлений законодавством, і який представляє собою сукупність їх прав та обов'язків, скільки іншими характеристиками (психологічними, соціологічними, професійними тощо), які і є першоджерелами для визначення правового статусу певного суб'єкта.

Список використаних джерел:

1. Руда Т.В. Достовірність доказів у цивільному судочинстві України та США : порівняльно-правовий аспект. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2011. Вип. 87. С. 73-78.
2. Грабовська О.О. Теоретико-правові проблеми доказування у цивільному процесі України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Київ. нац. ун-т. ім. Тараса Шевченка. Київ, 2018. 563 с.
3. The Federal Rules of Evidence. The Administrative Office of the U.S. Courts, 2016. URL: <http://www.uscourts.gov/file/18068/download> (дата звернення: 12.08.2019).
4. Треушников М.К. Судебные доказательства. Москва : ОАО «Издательский дом «Городец», 2004. 272 с.
5. The Code of Judicial Procedure. The Finnish Ministry of Justice, 2016. URL: https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1734/en17340004_20150732.pdf (дата звернення: 12.08.2019).

ЛОГІНОВА Марина,
старший оперуповноважений
Полтавського управління
Департаменту внутрішньої безпеки
Національної поліції України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ СУБ'ЄКТАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогоднішній день в Україні відходами зайнято близько 160 тис. га [2], що є, у свою чергу, одним з найвищих показників нагромаджень усіх існуючих відходів у світі. Як приклад, на території Полтавської області накопичено вже понад 7 млн. тонн твердих побутових відходів, що займають площу 615,51 га. Серед особливо небезпечних відходів, що знаходяться на території підприємств є відходи, що містять свинець та ртуть, й за останніми статистичними даними вони становили цілих 130,9 тонн та 49,7 тонн відповідно [2].

Загальновідомо, що наразі наша держава обрала євроінтегрований курс розвитку, зокрема, що стосується правового регулювання відходів, однак наявні проблеми порушень поведження з відходами саме суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності свідчать про нагальність та необхідність звернення особливої уваги на цю тему. До того ж, на сьогоднішній день, питанню особливостей правового режиму поведження з відходами суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності фактично не приділяється достатня увага у вітчизняній юридичній науці, що і зумовило вибір підняти це питання для обговорення.

Необхідно першочергово зазначити, що у Законі України «Про відходи» [1]. взагалі не згадується про особливості використання відходів зовнішньоекономічної діяльності. У свою чергу, в частині 9 статті 13 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» закріплено лише наступне положення: «експортні операції з металобрухтом здійснюються відповідно до цього Закону з урахуванням особливостей, визначених законами України «Про металобрухт» та «Про вивіз (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів». Відсутність на законодавчому рівні визначення об'єкта зовнішньоекономічної діяльності спричиняє прогалину в правовому врегулюванні, яку можливо вирішити шляхом закріплення відповідного визначення у положеннях Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», а також врахувати особливості відходів, що виникають саме в результаті такої діяльності шляхом внесення змін до Закону України «Про відходи».

Про використання відходів як об'єктів зовнішньоекономічної діяльності наочно демонструє існуюча судова практика. Так, наприклад, зі

змісту постанови Вищого адміністративного суду України по справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Тетра Пак, Спільного підприємства у формі товариства з обмеженою відповідальністю «Вітмарк-Україна» та Іноземного підприємства «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» до Міністерства охорони навколишнього природного середовища, Державної митної служби України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [4] вбачається, що умовами договору з Компанією є обов'язок останньої здійснювати виконання зовнішньоекономічного договору, зокрема щодо збирання, заготівлі та утилізації використаної тари та пакувальних матеріалів замовника з відповідним підприємством. З матеріалів інших справ вбачається, що основним видом діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є оптова торгівля відходами [5]. Отже, на сьогоднішній день, відходи є об'єктом зовнішньоекономічної діяльності, що демонструє наявна правозастосовна практика.

Специфіка здійснення порушень саме суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності у сфері поводження з відходами полягає у тому, що вони залучають максимальну кількість існуючих ресурсів для провадження своєї діяльності і дуже часто внаслідок порушення правового режиму поводження з відходами, здійснюють надзвичайно негативний вплив на довкілля. У якості прикладу приведемо справу з матеріалів якої вбачається, що Державне підприємство зовнішньоекономічної діяльності «Укрінтеренерго» порушило норми частини 3 пункту 2 частини 1 пункту 4 Порядку встановлення нормативів збору, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.1999 року № 303. Так, підприємство своєчасно не передало відходи іншим спеціалізованим підприємствам (комунальним підприємствам) у встановлені договором строки, тобто це підприємство протягом відповідного часу здійснювало розміщення відходів на власних об'єктах, з власної вини та/або з вини комунального підприємства, яке всупереч договору станом на кінець звітного кварталу не вилучило відходи шляхом їх вивезення у результаті чого було здійснено забруднення навколишнього природного середовища [7].

Тож, спираючись на аналіз судової практики, можна впевнено констатувати, що значна частка порушень правил поводжень з відходами відведена саме суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, адже саме вони найбільш масово спричиняють шкоду навколишньому середовищу, зокрема у більшості випадків внаслідок неправильного розміщення та викиду відходів, порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами, приховування, перекручення або відмову від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і громадян та їх об'єднань стосовно безпеки утворення відходів та поводження з ними, в тому числі про їх аварійні скиди та відповідні наслідки тощо. Із суб'єктивного боку значна частина правопорушень у сфері поводження з відходами характеризуються умисними діями

правопорушників.

За порушення правового режиму поводження з відходами суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності несуть передбачену нормами чинного законодавства відповідальність. Підставою для притягнення до юридичної відповідальності за порушення правил поводження з відходами суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є вчинення правопорушення у відповідній сфері. На підставі аналізу судової практики можна зазначити, що майже усі передбачені статтею 31 Закону України «Про відходи» превентивні заходи так чи інакше застосовуються до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у сфері поводження з відходами. Однак не завжди вони є дієвим. Тож окремим елементом системи превентивних заходів має стати стимулювання у сфері поводження з відходами. Такі дії спрямовані на зменшення кількості утворення відходів, особливо небезпечних, а також зниження класу їх небезпеки, знешкодження, обробки, утилізації тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про відходи» від 05.03.1998 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98>.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <http://www.minregion.gov.ua>.
4. Постанова Вищого адміністративного суду України від 04.04.2019 р. по справі № 2а-4035/12/1070. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/30507239>.
5. Постанова Миколаївського окружного адміністративного суду від 09.06.2016 р. по справі № 814/588/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59448192>.
7. Постанова Окружного адміністративного суду м. Києва від 26.10.2019 р. по справі № 2а-6420/17/2670. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10652998>.

НІМЕЦЬ Олена,
адвокат Ради адвокатів
Закарпатської області
НАГОРНА Олена,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ТА ЇЇ РОЗВИТОК
В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ**

У сучасному світі постійно відбуваються зміни. Одним з важливіших питань нашого часу є гендерна нерівність. Ця проблема є не окремо взятою у певній країні, а має глобальне відображення у всьому світі. Проблемі

гендерної нерівності в останні роки було приділено багато уваги. Не дивно, адже розвиток суспільства являє собою процес встановлення і закріплення нових прав, а також зміцнення вже існуючих. Для більшого розуміння необхідно визначитись, що таке гендерна рівність. Гендерна рівність – це рівність у реалізації прав людини незалежно від її статі у будь-якій сфері суспільного життя. Правовий принцип рівності означає відсутність будь-якої нерівності чи обмежень у реалізації своїх прав та свобод у будь-якій сфері. Але на жаль і на теперішній час незважаючи на певний прогрес у сфері подолання гендерної нерівності вона так чи інакше має свої прояви у кожному суспільстві. Українське суспільство на жаль також потерпає від цієї проблеми. Жінки та молоді дівчата продовжують певною мірою обмежуватися за ознакою статі та множинного порушення прав людини. Відповідно до індексу гендерної нерівності у 2016 році Україна визнана гіршою країною в сучасній Європі у реалізації прав жінок. Та відповідно до цього індексу ділить свою 67 позицію з такими країнами як Туреччина, В'єтнам, Аргентина та Монголія.[1] У своєму житті українські жінки дуже часто стикаються з порушенням власних прав лише тому що належать до жіночої статі. Наприклад у 2016 році офіційна делегація України у своїй позиції під час звіту про виконання Конвенції щодо ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок озвучила, що станом на 16 лютого 2016 року в Україні діє заборона доступу жінок до 458 професій та наголошує що це є безумовним порушенням прав жінок.[2] Авжеж, такі порушення прав жінок частіш за все пояснюються турботою про їх життя, здоров'я та самопочуття, але усе це перейшло в сучасну Україну ще з часів радянського анархізму, при якому існувало майже чітке розподілення на чоловічі та жіночі професії. На перший погляд це здається турботою. Але на справді являє собою порушення конституційного права кожної людини не залежно від її статі на доступ до заробітку. Аналізуючи данні Державної служби статистики в Україні жінки отримують на 36,5% менше заробітної платні ніж чоловіки при рівних посадах та наявних навичках. А за не офіційними даними ця різниця досягає 41%. Що теж безсумнівно являє собою прояв гендерної дискримінації.

У рамках розвитку демократії та у рамках євроінтеграційного шляху, Україна почала плідну роботу над подоланням таких проявів. Результатом такої роботи стало підписання Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права, Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенції ООН про захист прав людини та основоположних свобод та Конвенції Міжнародної організації праці про рівну оплату праці чоловіків та жінок. Всі перераховані міжнародні документи направлені на боротьбу с гендерною нерівністю майже у всіх сферах суспільного життя.

Але не дивлячись на усі вище вказані міжнародні документи, проблема гендерної дискримінації досі знаходить своє відображення у сфері трудових

правовідносин. На приклад на сьогодні в Україні існує заборона на використання жіночої праці в нічний проміжок часу. Така заборона знаходить свій початок ще у 1919 році коли радянський законодавець намагався виключити можливість знаходження жінки у нічний час особами чоловічої статі, з якими вона не перебуває в родинному зв'язку. Дивним є й той факт що 90% опитаних суддів вважають що такі правові обмеження є законними.[2] Але не лише жінки є безпосереднім об'єктом гендерної дискримінації. Нажаль чоловіки також потерпають від проявів гендерної нерівності. Яскравим прикладом такої дискримінації є осуд з яким чоловіки стикаються при виборі професії яку стереотипно вважають суто жіночою.

Виходячи з цього чоловік який виявить бажання працювати у дитячому садочку неодмінно буде підданий осуду зі сторони соціуму. Ще одним безперечним прикладом буде бажання чоловіка працювати у так званій сфері «Б'юті краси». На приклад такі професії як майстер манікюру, перукар, стиліст, візажист та інші сучасне суспільство досі вважає притаманним лише особам жіночої статі. З метою боротьби з гендерною нерівністю в Україні слід звернутися до міжнародного досвіду більш розвинених країн у цій сфері.

Так на приклад США відома як країна, що успішно працює із питанням подолання гендерної нерівності. У цій країні запроваджено низку заходів які направлені на подолання такого негативного явища як гендерна дискримінація. На приклад в країні запроваджено програму « 16 днів боротьби з гендерним насиллям» в рамках цієї програми велика кількість державних структур та громадських організацій проводять тренінги, лекції, роздають на вулицях міста буклети в яких зазначаються найбільш розповсюджені форми гендерної нерівності, збирають та передають відомості до поліції та інших уповноважених органах про факти порушення прав людини пов'язані з гендерною дискримінацією. До особливостей протидії гендерної нерівності у США можна підкреслити той факт, переважну більшість осіб які приймають участь у ній складають чоловіки. Самі чоловіки пояснюють, що розуміють, що у більшості таких випадків жінки потерпають саме від чоловіків та таким чином намагаються звернути на це увагу більшості суспільства. Ще одною країною яка успішно протидіє гендерній нерівності є Швеція. Ця країна входить у першу 10 країн за найвищим рівнем гендерної рівності. Це зумовлено насамперед вищим порівняно з Україною рівнем економічного та соціального розвитку. А це дуже взаємопов'язані між собою явища, оскільки рівень соціального та економічного розвитку країни залежить від того, на скільки забезпечені рівні права й можливості чоловіків і жінок.

Роблячи висновок, можемо зазначити, що Україна хоч і знаходиться на етапі розвитку гендерної рівності, але має достойний рівень у цій сфері. Її механізми захисту прав людини схожі на механізми країн ЄС, але потребують вдосконалення шляхом перейняття позитивного досвіду більш розвинених у сфері протидії гендерної нерівності країн, на приклад таких як

США та Швеція. Такий досвід стане одним з рушійних важелів у розвитку сфери протидії гендерної нерівності та розвитком для України в цілому.

Список використаних джерел:

1. Права жінок і гендерна рівність URL: <https://helsinki.org.ua/prava-zhinok-i-henderna-rivnist-v-ukrajini-o-uvarova/> (дата звернення 13.06.2021р.)
- 2.Топ 10 порушень прав жінок в Україні URL:https://zmina.info/columns/top10_porushen_prav_zhinok_v_ukrajini_garjachi_fakti-2/ (дата звернення 13.06.2021р).
3. Права жінок і гендерна рівність URL: <https://helsinki.org.ua/prava-zhinok-i-henderna-rivnist-v-ukrajini-o-uvarova/> (дата звернення 13.06.2021р.)

САЄНКО Андрій,
кандидат юридичних наук,
приватний підприємець

**НАБУТТЯ МАЛОЛІТНІМИ ОСОБАМИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ
НА ГАДЖЕТИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ, НАВЧАННЯ
ТА ВИХОВАННЯ**

Наразі наше повсякденне життя важко уявити без смартфона, планшета, ноутбука або іншого технічного приладу з можливістю виходу до глобальної мережі Інтернет. І якщо раніше подібні прилади використовувались для засобів комунікації та певних видів професійної роботи, то зараз вони стали необхідністю, зокрема і в сфері освіти на всіх її рівнях. Починаючи з молодших класів, діти використовують подібну техніку при навчанні і вона стає таким же джерелом знань, як і підручники та робочі зошити, а подекуди їх навіть замінює. У зв'язку з цим, виникає необхідність дослідження особливостей виникнення прав власності малолітніх осіб на такий різновид майна.

На жаль, як у побутовому, так і в технічному розумінні, відсутня єдність думок, щодо означення таких приладів конкретним визначенням. Найчастіше зустрічаються такі, як: девайс, гаджет, смарт-прилад, смарт-техніка. Досить часто ці та подібні визначення вважають синонімами, хоча вони мають різне змістовне навантаження. До смартфона, планшета, ноутбука доцільно вживати слово «девайс» або різновид електронно-обчислювальної техніки, але у переважній більшості, їх прирівнюють до «гаджетів», саме тому, в нашому дослідженні, ми будемо вживати саме цей термін.

Онлайн словник української мови тлумачить «гаджет», як портативний технічний пристрій або засіб із застосуванням високих технологій. При цьому зазначається, що усі гаджети можна поділити на два основні типи: пристрої для розваг і корисні пристрої, приміром для навчання, бізнесу, туризму [1]. Відповідно, в контексті нашого наукового дослідження ми в

першу чергу звертаємо увагу на такі гаджети, як: смартфон, планшет, нетбук, електронна книга, оскільки більшість із них має значну функціональність, в тому числі і для використання в розвитку, навчанні та вихованні дитини.

Безумовно, батьки можуть забезпечувати своїх дітей і іншими гаджетами та всілякими технічними новинками, наприклад, електронною зубною щіткою, але цей прилад радше покликаний реалізовувати обов'язок батьків щодо піклування про здоров'я дитини. Крім того існує безліч гаджетів, які мають суперечливі моменти, щодо віднесення їх до таких, що допомагають у розвитку та навчанні дитини. Приміром, такий гаджет, як портативна ігрова консоль для дитини – це в першу чергу іграшка, яка на думку багатьох дорослих лише «отуплює» дитину та відволікає від навчання, але слід визнати, що вона водночас забезпечує розвиток, наприклад, реакцію та увагу. Іншим прикладом може бути Bluetooth колонка, головна ціль котрої забезпечити значно вищу якість та рівень звуку аудіо файлів. Звісно, певна частина дітей може її використовувати у цілях розвитку, наприклад, при зайнятті танцями або співами. Але на жаль, переважна більшість дітей буде просто голосно прослуховувати сучасні музичні вподобання свого покоління, які дорослими та особливо людьми похилого віку можуть сприйматися, як шум, а подекуди навіть порушувати громадський порядок і при цьому в силу свого віку не нести особистої відповідальності.

На відміну від неповнолітніх осіб, котрі мають право самостійно розпоряджатись своїм заробітком, стипендією або іншими доходами, в тому числі на купівлю різноманітних гаджетів, до малолітніх осіб такі прилади потрапляють виключно від дорослих, в першу чергу – від батьків, опікунів або осіб, котрі їх замінюють. Інше питання, яким чином? Звісно, в більшості випадків дитина отримує подібне майно в якості подарунку, як від батьків, так приміром і від дідуся і бабусі, інших родичів та дорослих, котрі можуть виступати дарувальниками. У такому випадку у малолітньої особи виникає право на здійснення правочинів з таким майном – гаджетами в межах своєї часткової цивільної дієздатності. У цьому аспекті доцільно звернути увагу на те, що норми цивільного законодавства надають можливість малолітнім особам вчиняти лише дрібні побутові потреби, тобто, якщо такі потреби відповідають фізичному, духовному чи соціальному розвитку такої особи та стосуються предмета, який має невисоку вартість [2]. На думку більшості науковців, котрі вивчали особливості права власності та правосуб'єктності малолітніх осіб, всі перелічені ознаки: «побутові потреби», «відповідність розвитку особи», «невисока вартість» є досить оціночними та вельми суб'єктивними категоріями. Але при цьому, ці категорії, не розповсюджуються на майно, котре малолітні особи отримали у спадок або за договором дарування [3, с. 60]. Звісно, в межах нашого дослідження під таким майном ми маємо на увазі гаджети, а не майно, яке потребує державної реєстрації.

Звичайно, ще років 10 тому такі гаджети, як смартфон, планшет, нетбук

за своїм цільовим призначенням та споживчою аудиторією були направлені на дорослих людей та потреби, пов'язані з їхньою професійною і бізнесовою діяльністю в якості «зручних помічників». Відповідно, їхня вартість була залежною від купівельної спроможності потенційних покупців і тому наявність таких речей у малолітніх дітей було ознакою заможності їхніх батьків. Але, з розвитком технологій, масштабів виробництва, зменшення собівартості та різноманіття таких гаджетів, нині, їхня вартість стала значно доступнішою і наразі, смартфон є майже у кожної дитини практично від народження. Так зване покоління «Touch» - діти, які від народження знайомі з технологією сенсорного екрану, вже не уявляють життя без таких приладів.

Ми не будемо зупинятися на питаннях, пов'язаних з залежністю дітей від гаджетів, їхнього негативного впливу на психіку, виховання і розумові здібності дитини, оскільки це сфера наукових та публіцистичних інтересів психологів та педагогів. Але не можливо заперечувати, що останніми роками смартфон та планшет все більше інтегрується у навчальний процес на всіх рівнях освіти, в тому числі і школярів молодших та середніх класів, котрі є малолітніми особами. А, беручи до уваги епідеміологічні особливості 2020-2021 років та масового переходу на дистанційне навчання, наявність у дитини смартфона, планшета, ноутбука або персонального комп'ютера стала необхідністю та фактично джерелом доступу до реалізації свого права на освіту.

Звісно, враховуючи матеріальний рівень нашого населення, далеко не всі батьки мають спроможність забезпечити свою дитину подібними гаджетами. Особливо гостро це питання постає у багатодітних сім'ях, якщо всі діти шкільного віку і кожному потрібно забезпечити доступ до дистанційного навчання. Справа в тому, що ситуація двох останніх років фактично поставила батьків перед обов'язком забезпечити дітей шкільного віку, в першу чергу малолітніх осіб, подібними гаджетами одним із двох способів передбачених Сімейним кодексом України. Перший спосіб – це обов'язок передати у користування дитини майно, яке має забезпечити її виховання та розвиток у відповідності до ст. 176 зазначеного кодексу. Другий спосіб безпосередньо пов'язаний з отриманням майнових прав малолітньої дитини на такі гаджети у відповідності до ст. 174 Сімейного кодексу України в котрій визначається режим майна, придбаного батьками або одним із них для забезпечення розвитку, навчання та виховання дитини та які стають її власністю. З тексту зазначеної 174 статті, до такого майна, так званих «дитячих речей» відноситься: одяг, інші речі особистого вжитку, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання [4]. Цей перелік не є вичерпним, головне, щоб такі речі забезпечували розвиток, навчання та виховання дитини. На думку авторів наукового коментаря до Сімейного кодексу, «склад дитячих речей» є мінливою категорією, оскільки з розвитком суспільства до особи ставиться все більше вимог, котрі перш за все пов'язані з постійним ускладненням процесу навчання. Відповідно, з кожним роком

для повноцінної адаптації дитини у суспільстві потребується все більше речей, котрі безпосередньо забезпечують її розвиток, навчання та виховання, якими власне і стали різноманітні сучасні гаджети [5].

На нашу думку за вказаних обставин, вже немає значення чи отримала дитина певний гаджет у подарунок за нормами цивільного права, чи в якості майна покликаного на забезпечення її розвитку, навчання та виховання в аспекті обов'язку її батьків у відповідності до сімейного законодавства. Так чи інакше таке майно стає власністю малолітньої особи та наділенні її можливістю вчинення правочинів в межах її часткової цивільної дієздатності. Звісно, при цьому не варто забувати, що знайомство з такими гаджетами та правилами щодо їх користування в першу чергу покладається саме на батьків або опікунів малолітньої особи, а не на працівників освітніх установ, оскільки за звичайних умов навчання – офлайн, вчитель або викладач не мають жодних правових важелів з заборони користування подібними речами малолітніми особами, оскільки ці гаджети є їхньою приватною власністю.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови online. Томи 1-11. URL: <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=200576&page=579> (дата звернення 30.10.2021).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення 28.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 30.10.2021).
3. Тищук Н.О. «Дрібні побутові правочини» як основний вид правочинів, які вчиняють малолітні особи. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 1. С. 59–62.
4. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. Дата оновлення 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення 30.10.2021).
5. Багач Е.М., Білоусов Ю.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. К.: Ліга 2010. 577 с.

СМОКОЛІНА Владислава,
завідувачка сектору будівельних,
земельних досліджень та оціночної
діяльності відділу відділу
товарознавчих, гемологічних,
економічних, будівельних, земельних
досліджень та оціночної діяльності
Кіровоградського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України

ЛІСЕЧКО Ольга,
судова експертка сектору будівельних,
земельних досліджень та оціночної
діяльності відділу товарознавчих,
гемологічних, економічних,
будівельних, земельних досліджень та
оціночної діяльності
Луганського науково-дослідного
експертно-криміналістичного
центру МВС України

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Питання об'єктивності, неупередженості та незаангажованості правосуддя є одним із критеріїв правової держави. Саме тому важливим є змога сторін під час судового процесу звернутися до суб'єкта судово-експертної діяльності для встановлення даних та обставин справи за допомогою спеціальних знань, якими володіє відповідна особа.

Поряд з іншими судовими процесами призначення судової експертизи в господарському процесі має свої особливості. Так, відповідно до ст. 69 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК) [1] регламентується визначення експерта в господарському процесі, залучення судового експерта, його права та обов'язки та існує посилання на Закон України «Про судову експертизу» [2], що становить основу національного законодавства про судову експертизу.

Судова експертиза призначається судом (або залучається учасником справи), в процесі розгляду господарської справи або під час підготовки до її розгляду. Питання, поставлені перед судовим експертом, визначаються судом, а пропозиції щодо питань можуть бути надані учасниками судового процесу у позовній заяві, у відзиві або у клопотанні. Питання формулюються у логічній послідовності та у відповідності до об'єктів експертизи та матеріалів справи таким чином, щоб виключити неоднозначне їх тлумачення

та розуміння, чітко, змістовно та ясно.

В ухвалі про призначення судової експертизи, окрім питань, що ставляться на вирішення перед судовим експертом, також повинні зазначатися: обставини справи; підстави призначення судової експертизи; ініціатор її проведення; об'єкт експертного дослідження та його місцезнаходження; обов'язок надіслати копії експертного висновку сторонам справи; сторона, на яку покладається оплата витрат, виникла у зв'язку з проведенням судової експертизи; та попередження судового експерта про кримінальну відповідальність, передбачену ст.ст. 384 і 385 Кримінального кодексу України (далі - КК) [1].

Також учасниками справи для проведення судової експертизи може бути запропонована конкретна експертна установа, судовий експерт або за доцільністю, фахівець з відповідних галузей знань. Перелік атестованих експертів, відповідно до Закон України «Про судову експертизу» [2] наведено в державному Реєстрі атестованих судових експертів, що веде Міністерство юстиції України.

До призначення судом проведення судової експертизи певній особі, попередньо повинні бути з'ясовані у сторін справи наявність відводів цій особі як судовому експертові, визначені законодавством. Експерт також може заявити самовідвід, якщо він: перебував або перебуває в службовій або іншій залежності від учасників справи; є членом сім'ї або близьким родичем сторони або інших учасників судового процесу; брав участь у цій чи іншій справі, за участю тією ж сторони (сторін) як свідок, експерт, спеціаліст та ін.; прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи; якщо є інші обставини, які викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судового експерта [1]. У випадку, коли експерт заявляє самовідвід з визначених обставин, відповідно до п. 3 ч. 1 ст.12 Закону про судову експертизу та статей 35, 37 ГПК, дана відмова від надання висновку не може тягти за собою наслідків, передбачених ст. 385 КК.

Господарським судом може бути призначена первинна, додаткова, повторна, комісійна чи комплексна експертиза. Первинна – це експертиза, під час якої вперше досліджуються об'єкти чи об'єкт. Якщо до справи долучено додаткові матеріали, які можуть слугувати вихідними даними по проведеній вперше експертизі, або у первинній експертизі виявлені неповнота чи неясність усунути які неможливо, шляхом виклику судового експерта до суду для роз'яснення своїх висновків, доречно призначити додаткову експертизу.

Висновок експерта є неповним, якщо об'єкти дослідження вивчені не в повній мірі або не надано повних відповідей на поставлені перед судовим експертом запитання. Неясним вважається висновок експерта, якщо він носить неконкретний характер, нечітко сформульовані відповіді, що несуть неоднозначний характер. Додаткова експертиза, як правило призначається виконавцю первинної експертизи, на відміну від повторної експертизи, яка

обов'язково доручається іншому експерту або експертам. У повторній експертизі повинен бути ідентичний первинній перелік питань та об'єктів дослідження. Повторна експертиза може бути призначена з ініціативи суду або за письмовим клопотанням учасників процесу, якщо доведено, що висновок за результатами проведення первинної експертизи є необґрунтованим, суперечить матеріалам справи, викликає сумнів у правильності, при виявлених істотних порушеннях норм або методології проведення експертизи або розходженнях у декількох висновках експертів.

З метою прискорення виконання багато об'єктної експертизи судом може призначатися експертна комісія із двох або більше експертів однієї експертної спеціальності, результатом роботи якої буде висновок експерта за результатом проведення комісійної експертизи. Комісія може бути утворена з експертів однієї експертної установи, або різних або фахівцями, що не являються судовими експертами державних спеціалізованих установ, але отримали кваліфікацію судового експерта, відповідно до закону [2].

Також господарським судом може призначатися комплексна експертиза, якщо для вирішення спільних запитань, необхідно залучити експертів різних галузей спеціальних знань або різних напрямів у межах однієї галузі. Наприклад, при поділі в натурі будівлі та відповідної земельної ділянки під будівлею, необхідно провести комплексну будівельно-технічну та земельно-технічну експертизу із залученням судових експертів з експертних спеціальностей 10.6 «Дослідження об'єктів нерухомості, будівельних матеріалів, конструкцій та відповідних документів» та 10.7 «Розподіл земель та визначення порядку користування земельними ділянками», відповідно.

За необхідності, в усному чи письмовому роз'ясненні даного висновку, господарський суд викликає судового експерта на судове засідання, зобов'язавши його відповісти на запитання сторін у справі чи питання суду, щодо складеного експертом висновку.

Отже, процес призначення судової експертизи в господарському процесі має свої особливості, які пов'язані, насамперед, із галуззю господарського права та особливостями господарського судочинства.

Список використаних джерел:

1. Господарський процесуальний кодекс України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56. (зі змінами та доповненнями).
2. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 28, ст. 233, (зі змінами та доповненнями).
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131, (зі змінами та доповненнями).
4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5). Офіційний вісник України. 2013. № 3. С. 297. (дата звернення: 10.10.2021).

ТАТАРЕНКО Валерій,
заступник начальника відділу
Шевченківського ВП у м. Дніпро
ГУДМС України
в Дніпропетровській області

СПАДЩИНА ЯК ОСОБЛИВИЙ ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Перелік об'єктів цивільних прав наведено у ст. 177 Цивільного кодексу України (далі ЦК України) [1]. Проте в силу природних причин цей перелік не є і не може бути вичерпним.

Законодавець оперує терміном «спадкова маса» чи «спадщина» незалежно від кількості об'єктів, які фактично входять до складу спадщини. До складу спадщини входить майно, належне спадкодавцеві на день відкриття спадщини, включаючи всі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті. (ст. 1218 ЦК України).

Термін «спадщина» охоплює ряд самостійних об'єктів цивільних прав, але в цивільному обороті в процесі зміни права власності всі ці об'єкти, самостійні за своєю природою, виступають як єдиний об'єкт цивільних прав.

Недостатність правового регулювання, деяка невизначеність правового режиму спадкування та необхідність його охорони з моменту відкриття спадщини до передачі її спадкоємцям вимагають створення спеціального розділу в ЦК України, норм, які б дозволили створити спадщину. регулюють успадкування окремих об'єктів спадкової власності (підприємства, землі) об'єкти, об'єкти інтелектуальної власності тощо), «розкидані» сьогодні в окремих законодавчих та нормативних актах [2,с.139].

Склад спадщини та фактичне існування спадщини як об'єкта цивільних прав обмежено строком прийняття спадщини, тобто строком існування суб'єктивних цивільних прав. Іншими словами, цей особливий об'єкт цивільних прав завжди характеризується визначеними законом строками існування.

Право на спадкування може бути первинним, коли особа за заповітом призначена спадкоємцем, а за відсутності заповіту особа набуває права на спадкування за законом у зв'язку з родинними чи спорідненими зв'язками. Похідне право на спадкування набувається, коли спадкоємці за первинним законом позбавлені права на спадкування за законом або за рішенням суду [3,с.379].

Отже, спадщина як особливий об'єкт цивільних прав, що існує протягом певного періоду часу – це сукупність динамічних прав та обов'язків спадкодавця, зміст яких на момент відкриття спадщини та до моменту її прийняття та формування спадкоємцями є утрудненим, або з природних

причин неможливо визначити. На відміну від інших традиційних об'єктів цивільних прав, спадщина є особливим, винятковим об'єктом, особливість якого визначається причинами її виникнення, формуванням складу та належністю правовласнику, що визначає доцільність включення спадщини до складу права, коло об'єктів цивільних прав, прямо передбачених ст. 177 Цивільного кодексу України.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України електронний ресурс. Від 16. лют.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 24.10.2021).
2. Розгон О. Спір між спадкоємцями за законом чи заповітом щодо стягнення витрат на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця і визнання заповіту недійсним. Мала енциклопедія нотаріуса. 2021.139с.
3. Скрипник В. Л. Теоретичні і методологічні проблеми об'єктів цивільних прав: монографія. Кременчук. 2020. 379 с.

ИМОШЕНКО Ольга,
начальник відділення правового
забезпечення батальйону
патрульної поліції в місті Кременчук
управління патрульної поліції
в Полтавській області
Департаменту патрульної поліції
НАГОРНА Олена,
старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ГЕНДЕРНУ СКЛАДОВУ

У сучасному світі постійно відбуваються зміни. Одним з важливіших питань нашого часу є гендерна нерівність. Ця проблема є не окремо взятою у певній країні, а має глобальне відображення у всьому світі. Проблемі гендерної нерівності в останні роки було приділено багато уваги. Не дивно, адже розвиток суспільства являє собою процес встановлення і закріплення нових прав, а також зміцнення вже існуючих. Для більшого розуміння необхідно визначитись, що таке гендерна рівність. Гендерна рівність – це рівність у реалізації прав людини незалежно від її статі у будь-якій сфері

суспільного життя. Правовий принцип рівності означає відсутність будь-якої нерівності чи обмежень у реалізації своїх прав та свобод у будь-якій сфері. Але на жаль і на теперішній час незважаючи на певний прогрес у сфері подолання гендерної нерівності вона так чи інакше має свої прояви у кожному суспільстві. Українське суспільство на жаль також потерпає від цієї проблеми. Жінки та молоді дівчата продовжують певною мірою обмежуватися за ознакою статі та множинного порушення прав людини. Відповідно до індексу гендерної нерівності у 2016 році Україна визнана гіршою країною в сучасній Європі у реалізації прав жінок. Та відповідно до цього індексу ділить свою 67 позицію з такими країнами як Туреччина, В'єтнам, Аргентина та Монголія.[1] У своєму житті українські жінки дуже часто стикаються з порушенням власних прав лише тому що належать до жіночої статі. Наприклад у 2016 році офіційна делегація України у своїй позиції під час звіту про виконання Конвенції щодо ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок озвучила, що станом на 16 лютого 2016 року в Україні діє заборона доступу жінок до 458 професій та наголошує що це є безумовним порушенням прав жінок.[2] Авжеж, такі порушення прав жінок частіш за все пояснюються турботою про їх життя, здоров'я та самопочуття, але усе це перейшло в сучасну Україну ще з часів радянського анархізму, при якому існувало майже чітке розподілення на чоловічі та жіночі професії. На перший погляд це здається турботою. Але на справді являє собою порушення конституційного права кожної людини не залежно від її статі на доступ до заробітку. Аналізуючи данні Державної служби статистики в Україні жінки отримують на 36,5% менше заробітної платні ніж чоловіки при рівних посадах та наявних навичках. А за не офіційними даними ця різниця досягає 41%. Що теж безсумнівно являє собою прояв гендерної дискримінації.

У рамках розвитку демократії та у рамках євроінтеграційного шляху, Україна почала плідну роботу над подоланням таких проявів. Результатом такої роботи стало підписання Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права, Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та Конвенції Міжнародної організації праці про рівну оплату праці чоловіків та жінок. Всі перераховані міжнародні документи направлені на боротьбу с гендерною нерівністю майже у всіх сферах суспільного життя.

Але не дивлячись на усі вище вказані міжнародні документи, проблема гендерної дискримінації досі знаходить своє відображення у сфері трудових правовідносин. На приклад на сьогодні в Україні існує заборона на використання жіночої праці в нічний проміжок часу. Така заборона знаходить свій початок ще у 1919 році коли радянський законодавець намагався виключити можливість знаходження жінки у нічний час особами чоловічої статі, з якими вона не перебуває в родинному зв'язку. Дивним є й

той факт що 90% опитаних суддів вважають що такі правові обмеження є законними.[2] Але не лише жінки є безпосереднім об'єктом гендерної дискримінації. Нажаль чоловіки також потерпають від проявів гендерної нерівності. Яскравим прикладом такої дискримінації є осуд з яким чоловіки стикаються при виборі професії яку стереотипно вважають суто жіночою.

Виходячи з цього чоловік який виявить бажання працювати у дитячому садочку неодмінно буде підданий осуду зі сторони соціуму. Ще одним безперечним прикладом буде бажання чоловіка працювати у так званій сфері «Б'юті краси». На приклад такі професії як майстер манікюру, перукар, стиліст, візажист та інші сучасне суспільство досі вважає притаманним лише особам жіночої статі. З метою боротьби з гендерною нерівністю в Україні слід звернутися до міжнародного досвіду більш розвинених країн у цій сфері. Так на приклад США відома як країна, що успішно працює із питанням подолання гендерної нерівності. У цій країні запроваджено низку заходів які направлені на подолання такого негативного явища як гендерна дискримінація. На приклад в країні запроваджено програму « 16 днів боротьби з гендерним насиллям» в рамках цієї програми велика кількість державних структур та громадських організацій проводять тренінги, лекції, роздають на вулицях міста буклети в яких зазначаються найбільш розповсюджені форми гендерної нерівності, збирають та передають відомості до поліції та інших уповноважених органах про факти порушення прав людини пов'язані з гендерною дискримінацією. До особливостей протидії гендерної нерівності у США можна підкреслити той факт, переважну більшість осіб які приймають участь у ній складають чоловіки.

Самі чоловіки пояснюють, що розуміють, що у більшості таких випадків жінки потерпають саме від чоловіків та таким чином намагаються звернути на це увагу більшості суспільства. Ще одною країною яка успішно протидіє гендерній нерівності є Швеція. Ця країна входить у першу 10 країн за найвищим рівнем гендерної рівності. Це зумовлено насамперед вищим порівняно з Україною рівнем економічного та соціального розвитку. А це дуже взаємопов'язані між собою явища, оскільки рівень соціального та економічного розвитку країни залежить від того, на скільки забезпечені рівні права й можливості чоловіків і жінок.

Роблячи висновок, можемо зазначити, що Україна хоч і знаходиться на етапі розвитку гендерної рівності, але має достойний рівень у цій сфері. Її механізми захисту прав людини схожі на механізми країн ЄС, але потребують вдосконалення шляхом перейняття позитивного досвіду більш розвинених у сфері протидії гендерної нерівності країн, на приклад таких як США та Швеція. Такий досвід стане одним з рушійних важелів у розвитку сфери протидії гендерної нерівності та розвитком для України в цілому.

Список використаних джерел:

1. Хавлін Т.В. Гендерна політика в рамках Європейського Союзу та український вимір. Політика. 2008. № 2. С. 113—122.
2. Марценюк Т. Залученість жінок у політику: країни ЄС і Україна. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. Київ, 2016. С. 235-244. URL: <http://lib.rada.gov.ua/LibRada/static/about/text/Gender-FINAL-S.pdf>
3. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України: доп. / Центр Разумкова. Київ: Заповіт, 2016. 244 с. URL: <http://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: від 4 листоп. 1950 р. (зі змінами та допов., внесеними протоколами № 11 від 11.05.1994 р., № 14 від 13.05.2004 р.). Законодавство України: інформ.-пошук. система / Верхов. Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
5. Итоговая декларация Второго саммита Совета Европы (вместе с Планом действий второго саммита Совета Европы): принята в г. Страсбурге 11 окт. 1997 г. Conventions.ru: сайт по междунар. праву. URL: http://www.conventions.ru/view_base.php?id=14826
6. О применении комплексного подхода к проблеме равенства между мужчинами и женщинами: Рекомендация N R (98) 14 Комитета министров Совета Европы государствам-членам принята 7 окт. 1998 г. на 643-м засед. Представителей министров // Кодекс: электрон. фонд правовой н нормат.-техн. документации. URL: <http://docs.cntd.ru/document/90199639>
7. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція): довід. для членів парламенту. Київ: К.І.С., 2013. 104 с. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45>
8. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the treaties establishing the European Communities and certain related acts: Amsterdam on 2 October 1997 / European Union. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1997. 144 p.

ХРИПУНОВ Денис,

адвокат, м. Дніпро

БРАУН Дар'я,

здобувач вищої освіти третього курсу

факультету підготовки фахівців

для органів досудового

розслідування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

**УЧАСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ
У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ**

Стрімкий розвиток суспільства, соціальні, економічні, політичні перетворення в державі свідчать про невідпинний процес розширення прав і свобод людини, це означає, що необхідно розширювати та вдосконалювати ефективні механізми забезпечення всього спектру прав, закріплених законодавством. Держава має створити належні умови для нормального

функціонування, саморозвитку, самореалізації, ініціативи, розкриття потенціалу сім'ї. В даний час категорії цивільних справ, що стосуються інтересів дітей, широко поширені в судовій практиці, які, відповідно, привертають певну увагу держави та суспільства. Законодавець неодноразово намагався знайти оптимальну модель судового розгляду, де можна було б повністю враховувати інтереси дітей, правильно реагувати на порушення їх прав.

Як відомо, однією з головних передумов виникнення цивільних процесуальних правовідносин є наявність цивільної процесуальної правоздатності, якою володіє кожен громадянин з моменту народження, а також цивільної процесуальної дієздатності, тобто здатністю особисто здійснювати цивільні процесуальні права та нести обов'язки. У процесуальному законодавстві чітко визначаються вікові межі процесуальної дієздатності громадян. У науковій літературі також зазначається, що обов'язковою умовою існування процесуально-правової форми є діяльність суб'єктів, здатних виконувати певні функції. Форма діяльності суб'єкта права визначається у вигляді категорії правосуб'єктності, що включає правоздатність і дієздатність, оскільки саме ці категорії відображають спосіб існування та вираження суб'єкта права.

В Україні відповідно до ст.47 ЦПК «Неповнолітні особи віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також особи, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь, якщо інше не встановлено законом...» Отже, така особа за наявності правових підстав може бути суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин. [1]

Доцільним буде визначити три варіанти участі неповнолітніх у цивільному процесі, у якому будуть захищатися їх права, свободи та законні інтереси:

1) малолітні особи віком до 14 років не можуть брати особисту участь у цивільному процесі для захисту своїх прав. Захист прав таких осіб здійснюють їх законні представники;

2) неповнолітні особи віком з 14 років можуть брати особисту участь у процесі по справах, нарівні з законними представниками, що виникають з відносин у яких вони беруть участь

3) у передбачених законом випадках можливість незалежного захисту неповнолітнім своїх прав та інтересів у суді.

Проаналізувавши міжнародний досвід, є цікавим те, що у США категорії правоздатності та дієздатності взагалі не розмежовуються, вони приховані під загальною формулою «здатність пред'являти позови або відповідати по ним» (capacity to sue or to be sued). Процесуальне законодавство не регламентує вік, з досягненням якого громадянин може самостійно виступати на суді. Однак існують обмеження, щодо особистого

виступу перед судовими інстанціями, які стосуються і громадян неповнолітніх (infants). Вік, з досягненням якого настає повноліття, неоднаковий в різних штатах: частіше він дорівнює 21 року, іноді для жінок – 18 років, або вони набувають дієздатності зі вступом у шлюб.

У ЦПК Німеччини зазначено, що особа володіє процесуальною дієздатністю тоді, коли вона може приймати на себе обов'язки за договором. А в Англії нормативні акти не містять загальних понять процесуальної правоздатності і процесуальної дієздатності. Як правило, правове регулювання зосереджено на конкретних приписах, що визначають, хто може пред'явити позов, кому можуть бути адресовані вимоги. Тобто, не всі процесуальні кодекси країн Європи містять поняття процесуальної дієздатності. [2, с.80-82]

Варто зазначити, що навіть у роботах, безпосередньо присвячених судовим суперечкам з участю дітей немає чіткого визначення процесуального становища дитини. При дослідженні питання про осіб, які беруть участь у справі, багато вчених обмежуються характеристикою участі органів опіки та піклування, прокурора, третіх осіб, не торкаючись питання про процесуальне становище дитини.

Неповнолітні, як і усі фізичні та юридичні особи мають цивільно-процесуальну правоздатність. Однак, неповнолітній - людина, яка має певні потреби, але не має достатньо сил, розуму та досвіду, щоб захистити себе. Тому суди як органи державної влади зобов'язані своєчасно та неупереджено захищати права та свободи неповнолітніх шляхом розгляду цивільних справ.

Як показує судова практика в Україні присутність дитини на засіданнях у справах, які стосуються її інтересів, – швидше виняток, ніж правило. Частіше думку дитини з'ясовують органи опіки та піклування (точніше, їхні дорадчі органи, часто в особі доповідача), суди зазвичай обмежуються врахуванням думки дитини, яка може бути відображена у висновку органу опіки та піклування, або взагалі не з'ясовують думку дитини.

Під час інтерв'ю суддя районного суду у Хмельницькій області зазначила, що участь дитини в судовому процесі – це така специфіка, що зазвичай судді це не практикують. Але все-таки, коли потрібна думка дитини щодо питання залишення її з бабусею чи дідусем, з мамою чи татом, чи визначення місця проживання, де їй буде комфортно, і навіть при позбавленні батьківських прав це треба робити.

Під час моніторингу судових засідань в Україні було з'ясовано, що думка дитини під час судового процесу прямо не залежить від її віку. У більшості випадків суд не з'ясовував думку дитини, якщо це прямо не вимагалось законом, навіть у випадках, коли дитина за своїм віком була здатна усвідомлювати суть справи, що стосується її інтересів. Так, принаймні у 15 з 50 справ суд не з'ясовував думку дитини, яка досягла шкільного віку на час розгляду справи. [3,с.55]

Отже, неповнолітні є специфічними суб'єктами цивільних

процесуальних правовідносин, але до них необхідно застосовувати положення цивільного процесуального законодавства, які стосуються осіб, що беруть участь у справі. Дитина має виступати повноправним учасником цивільного судочинства, бути наділений відповідними правами та обов'язками з метою отримання можливості активної участі у судочинстві, яке буде сприяти більш повній реалізації його права на захист.

З'ясувавши проблематику участі неповнолітніх у цивільному процесі України, хочемо наголосити на тому, що процесуальні права неповнолітніх є чітко визначеними у чинному законодавстві України і спрямовані на захист прав, свобод та законних інтересів осіб. Але, і надалі необхідне постійне вдосконалення та розробка нових, сучасних форм та способів захисту їхніх прав та інтересів.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, Ст.47
2. Васильєв С.В. Порівняльний цивільний процес. Підручник. К. Алерта, 2015. С.80-82
3. В. Рибак, М. Серeda. Стандарти правосуддя, дружнього до дитини, та їх втілення в Україні (некримінальний аспект): Звіт про результати моніторингу судових процесів в Україні/ ред. В. Череватий, Р. Куйбіда, спост. та інтерв./ В. Ільчишена, В. Нечаєв, Л. Олійник, В. Разік, Р. Сухоставець, Н. Хмелевська, 2020, с.55

БАЛАБАН Сергій,

кандидат юридичних наук, декан факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЇХ ФУНКЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Опрацювання літератури, що розкривають проблему статусу учасників цивільного процесу дає підстави стверджувати, що існують прогалини, щодо регламентації даного статусу учасників цивільного процесу та їх правове закріплення в цивільному законодавстві. Дослідженням даного питання займалися такі науковці, як Абрамов, Васильченко, Бичкова, Громошина та інші. Для визначення процесуального статусу учасників, треба розуміти, що в його основі лежить така юридична категорія, як «правовий статус». Як зазначає Бичкова С.С., для встановлення правового статусу, потрібно виходити з його структури, що становить собою систему взаємопов'язаних елементів, які визначають його зміст.[1, с. 31] Тому, для визначення

правового статусу доцільно буде взяти структурний критерій, а саме поділити його на обов'язкові елементи. Існує безліч підходів, для визначення поняття «правового статусу». Якщо спиратися найпоширеніший підхід для визначення поняття, тоді «правовий статус» можна трактувати, як узагальнену сукупність прав та обов'язків учасників цивільного процесу, що виникають в правовідносинах і закріплені в законодавстві. Тоді, «цивільно-процесуальний статус суб'єкта правовідносин» можна визначити, як правовий статус учасника, закріплений в цивільно-процесуальному законодавстві, який має права та обов'язки.[2] Також, хотілося б розглянути структурні елементи поняття «Процесуального статусу учасників цивільного процесу». Одним із найпоширеніших є підхід, коли структура правового статусу включає лише права та обов'язки. Досить поширеним є підхід до його складу включення законних інтересів. Однією з визнаних позицій є підхід О. Ф. Скакун, згідно з яким суб'єкти (учасники) правовідносин здійснюють не лише свої права та обов'язки, а й повноваження та юридичну відповідальність [4, с. 394].

Друга частина цієї роботи – це функції осіб, які беруть участь у цивільному судочинстві. Аналіз норм Цивільного процесуального кодексу України та юридичної літератури дає змогу поділити всіх суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин на такі групи: 1) суд (обов'язковий суб'єкт); 2) особи, які беруть участь у справі; 3) інші учасники цивільного процесу. Водночас ми погоджуємось з Є. А. Харитоновим, що особи, які беруть участь у процесі, є суб'єктами, які мають інтерес до предмета справи, а інші сторони, які беруть участь у цивільному процесі – це суб'єкти, надані судом та особи, які беруть участь у судочинстві у разі організаційного, інформаційного та іншого забезпечення [5]. ЦПК України веде перелік осіб, які є іншими учасниками цивільного процесу. Зокрема, статтею 47 ЦПК України зазначено, що учасниками цивільного процесу, крім осіб, які беруть участь у справі, є: 1) секретар судового засідання; 2) судовий розпорядник; 3) свідок; 4) експерт; 5) перекладач; 6) спеціаліст; 7) особа, яка надає правову допомогу. Водночас, на думку багатьох вчених, перелік цих осіб, зазначений у ст. 47 ЦПК України, не є вичерпним. В. М. Кравчук та О. І. Угриновська, зокрема, припускають, що до процесу також залучаються вчителі та лікарі [3]. Ю. В. Білоусов вказує, що ЦПК України не передбачає наявності такого учасника цивільного процесу як помічник судді. На його думку, про це не варто забувати, адже така особа також сприяє належному розгляду цивільної справи [7]. Особи за ст.47 ЦПК України в юридичній літературі поділяються на дві групи: 1) особи, які здійснюють організаційно-технічне забезпечення цивільного процесу (секретар судового засідання, судовий розпорядник); 2) особи, які сприяють розгляду та вирішенню цивільного спору у справі (свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, юрисконсульт) [6]

Розглянувши дану тему, можна прийти до висновку, що «Цивільно-процесуальний статус суб'єкта» - це правовий статус учасника цивільно-

правових правовідносин, закріплений в законодавстві, який реалізовує свої права та обов'язки, повноваження та відповідальність, а також законний інтерес. Також, з даної тези ми бачимо, що суб'єкти поділяються на: 1) суд (обов'язковий суб'єкт); 2) особи, які беруть участь у справі; 3) інші учасники цивільного процесу та кожен з них виконує свою функцію в цивільному судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Бичкова С. С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: монографія. Київ: Атіка, 2011. 420 с.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник: за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Юридична думка, 2012. 1020 с.
3. Кравчук В. М., Угриновська О. І. Науково-практичний коментар до Цивільного процесуального кодексу України. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків:Фактор,2010.С.153.
4. Скакун О.Ф. Теорія права і держава: (підручник). Київ: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. 520с.
5. Харитонов Є. О. Цивільний процес України: навч. посіб. Київ: Істина, 2012. С.50.
6. Харитонов Є. О. Цивільний процес України: навч. посіб. Київ: Істина, 2012. С. 104.
7. Цивільний процес: навч. посіб./А. В. Андрушко, Ю. В. Білоусов, Р. О. Стефанчук та ін.; за ред. Ю. В. Білоусова. Київ: Прецедент, 2005. С. 78.

ЗАСУНЬКО Сергій,

кандидат юридичних наук, доцент,
начальник факультету цивільного
захисту Черкаського інституту
пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля
НУЦЗ України

ПАСИНЧУК Кирил,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри управління
у сфері цивільного захисту
Черкаського інституту пожежної
безпеки ім. Героїв Чорнобиля
НУЦЗ України

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ
РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Соціальна функція держави реалізується через соціальну політику. Соціальний захист є визначальним напрямом соціальної політики. Відтак, держава, взявши на себе соціальну функцію, повинна реалізувати її через систему спеціально створених органів, забезпечивши соціальний захист, проголошений в Конституції України. Досліджуючи вищевказане питання, варто наголосити на тісному взаємозв'язку проблематики соціального захисту

працівників органів та підрозділів ДСНС України та законних прав, свобод та інтересів громадян, так як ефективне виконання покладених на ДСНС завдань залежить від рівня соціального захисту самих працівників органів та підрозділів ДСНС України. Під соціальним забезпеченням працівників органів та підрозділів ДСНС України ми розуміємо діяльність держави, здійснювану за рахунок бюджетних коштів, направлену на забезпечення та/або відновлення належних умов життєдіяльності.

Враховуючи реалії сьогодення і постійну потребу населення у соціальному захисті (зважаючи на нестабільність економіки та фінансової системи внаслідок невдалих реформаційних процесів минулих років), соціальна політика в Україні сьогодні вимагає вирішення таких фундаментальних завдань як: актуалізація законодавства у сфері соціального захисту вимогам сучасного розвитку держави; розробка й запровадження соціальних програм лояльності для населення; забезпечення максимальної реалізації прав особи на якісну життєдіяльність; триєдина взаємодія фінансової системи, законодавчої гілки влади та реалізації соціальної функції держави.

За умов сучасної соціально-економічної ситуації актуалізується потреба у реформуванні інституту соціальної політики як регулятора розвитку соціальної сфери. На нашу думку, доцільно акцентувати увагу на необхідності модернізації системи соціального захисту як всього населення, так і працівників органів та підрозділів ДСНС України зокрема, з метою забезпечення її адекватності та дієвості. Важливим аспектом є посилення активної спрямованості соціальної політики держави, яка повинна бути розрахована не лише на окремі категорії громадян, що безпосередньо потребують захисту, а й на потенційно можливий розвиток економіки, стимулювання трудових зусиль кожної працездатної особи у суспільстві.

Європейський шлях розвитку України та впровадження соціально-спрямованих ринкових перетворень вимагають від владних інституцій цілеспрямованих дій щодо реалізації соціальної політики держави та спрямовання останньої на досягнення європейських стандартів якості життя та відповідності загальнолюдським цінностям.

Соціальна політика потребує серйозної модернізації, насамперед у її функціональних виявах, які б мали більш чітко спрямовуватись на наближення соціального розвитку в Україні до європейських стандартів в умовах очевидної необхідності посилення ефективності використання бюджетних інструментів, зокрема з метою запобігання розпорошеності державного фінансування та його концентрації на виконанні найбільш значущих соціальних програм [1, с. 42].

Особливу увагу вивченню механізмів активізації соціальної політики на державному рівні приділяють такі відомі вітчизняні науковці, як А. Амоша, Н. Борецька, С. Вовканич, Т. Заєць, А. Крупнік, В. Мандибура, В. Новиков, О. Новикова, У. Садова та Л. Семів, П. Шевчук. Окремі аспекти проблеми з точки зору державного управління розглядали А. Дегтяр, Д. Карамішев,

В. Нікітін, Г. Одинцова та інші.

Високий рівень суспільного попиту на активну соціальну політику вимагає від влади активних кроків щодо досягнення цілей соціального захисту та соціального розвитку. Відтак актуальності набуває потреба вироблення сучасних підходів до модернізації соціальної політики у сфері соціального захисту в контексті сучасних концепцій управління і реалій ринкової економіки [2, с. 129].

Діяльність органів і підрозділів цивільного захисту щодо соціального і гуманітарного розвитку в ДСНС України здійснюється шляхом планування, проведення організаційних, соціологічних, педагогічних, психологічних, інформаційно-пропагандистських, правових, культурно-просвітницьких та соціальних заходів, спрямованих на усвідомлення особовим складом органів і підрозділів цивільного захисту політичної мети діяльності Служби, системи цінностей, що вони захищають, підтримання та розвитку професійно необхідних психологічних якостей, сприяння реалізації встановлених державою соціально-економічних та правових гарантій, що має забезпечити високу готовність сил, статутний порядок, згуртування колективів органів та підрозділів цивільного захисту з метою виконання завдань служби. Ця діяльність здійснюється відповідно до вимог Конституції України, Кодексу цивільного захисту України, інших законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів МВС та ДСНС України.

Соціальна політика в органах та підрозділах ДСНС України є невід'ємною частиною соціальної політики держави і спрямована на розвиток та управління соціальною складовою служби. Відповідно до розділу X Кодексу цивільного захисту України [26], держава забезпечує соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів управління та сил цивільного захисту і членів їхніх сімей відповідно до Конституції України та інших законодавчих актів, що містять правові норми які врегульовують визначену сферу правовідносин.

Достатнє забезпечення соціальної захищеності, згаданої вище категорії осіб є багатоплановою проблемою і слід розуміти, що її вирішення полягає не лише у законодавчому закріпленні прав, пільг, гарантій та компенсацій, але й у наявності достатнього фінансового ресурсу, необхідного для повноцінного функціонування існуючого правового механізму.

Всі складові елементи соціального захисту стосовно особового складу служби цивільного захисту обумовлені особливостями та специфікою служби і покликані частково компенсувати труднощі проходження служби. Тому вирішенню існуючих соціальних проблем повинна сприяти ефективна соціальна політика держави.

Складовою соціального забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту є пенсійне забезпечення, яке повинно гарантувати їм гідний рівень життя у разі досягнення ними вислуги років,

якщо вони стали особами з інвалідністю за умов, передбачених Законом, або право на пенсію гарантовано членам їх сімей в разі втрати годувальника.

Пенсія, як зазначає А. С. Колотік, є основним видом соціального забезпечення громадян у будь-якій державі, а її основне призначення в забезпеченні матеріальної підтримки громадян у разі настання соціальних ризиків (старості, інвалідності, втрати годувальника тощо). У той же час науковець визначає, що така матеріальна підтримка повинна забезпечувати людині гідне життя [4, с. 142]. Ми погоджуємося із наведеним вище, а ще вважаємо, що належний рівень отримуваної пенсії осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту має стати додатковим стимулом для розвитку служби та залучення до її лав високопрофесійних кадрів. Таким чином, питання пенсійного забезпечення таких осіб має співвідноситися із рівнем виконуваних ними завдань і функцій та враховувати ризики для життя.

Пропоноване теоретико-правове дослідження засвідчує, що у праві соціального забезпечення пенсію можна визначити як обов'язкові періодичні щомісячні виплати, які провадяться у грошовій формі громадянам за рахунок коштів Пенсійного фонду, інших фондів соціального страхування або державного бюджету в разі досягнення особою передбаченого законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом, втрати годувальника чи інших підстав на умовах і в порядку, визначеному законом.

Що стосується пенсійного забезпечення осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту відзначимо, що їх пенсійне забезпечення є більш складним та характеризується притаманними тільки йому особливостями. Належний рівень грошового та пенсійного забезпечення має на меті підвищення статусу осіб рядового та начальницького складу служби цивільного захисту, формування в них розуміння впевненості у завтрашньому дні, стабільності, забезпеченості та достатнього життєвого рівня.

Таким чином, пенсія є важливим об'єктом, який покладено в основу функціонування системи не лише пенсійного, а й права соціального забезпечення на сучасному етапі становлення України як соціальної держави.

Список використаних джерел:

1. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України [Текст] : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Вашенко, Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за заг. ред. д. наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. К. : [б. в.], 2013.
2. Реформування соціальної політики в Україні: проблеми та перспективи [Текст] : навч.-наук. вид. / авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П. К. Ситник [та ін.] ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. К. ; Львів : НАДУ, 2012.
3. Кодекс цивільного захисту України. Кодекс України, від 02.10.2012 № 5403-VI.
4. Колотік А. С. До визначення поняття «спеціальні пенсії» працівників органів внутрішніх справ. Право і Безпека. 2009. No 4. С. 139–144.

КАРПЕНКО Роман,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СПАДКУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ : ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ПРОГАЛИНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ

Причини виникнення прав та обов'язків (стаття 11 ЦКУ) як категорії цивільного законодавства зазнають певного регулювання, щопідтверджується включенням низки причин для рішень зборів. Водночас декларація ділових відносин цивільним законодавством на рівні Цивільного кодексу України свідчить про законодавче визнання важливості компаній як основи для виникнення цивільних прав та обов'язків. Суди, виходячи з презумпції переважного задоволення інтересів власника здебільшого базуються на класичному розумінні універсального спадкування (стаття 1220 ЦКУ) як безсумнівного, яке застосовується до всіх випадків права. Але правило про те, що "новий суб'єкт господарювання у правовідносинах замінює початковий, а права, передані йому, залишаються тими ж, що і права початкового суб'єкта господарювання" [1], виглядає логічним і беззаперечним доти, доки воно не зустрине права гаранта, що вимагають спеціального законодавства, наприклад права учасника компанії. Офіційне тлумачення норм правонаступництва дозволяє судам створювати прецеденти, які виключають можливість захисту інтересів компаній, навіть у випадках, коли очевидна погана воля спадкоємців [3, с.100].

Справді, слід погодитись, що передача частки в компанії є юридично значущою подією, що регулюється нормами цивільного законодавства, згідно з якою спадкоємець стає власником частки з моменту відкриття спадщини.

Логічно припустити, що власник частки, як власник іншого суб'єкта цивільних прав, повинен нести тягар утримання свого майна, проявити належну ретельність та сумлінно здійснювати свої права на це майно. Отже, активні дії щодо прийняття частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю внаслідок спадкування повинні бути зроблені власником спадкоємцем. Отже, смерть члена компанії не повинна зобов'язувати товариство з обмеженою відповідальністю брати активну участь у пошуку спадкоємців за згодою адміністрації їхніх акцій, тоді як спадкоємці в їх статуті байдужі до часток у статутному капіталі компанії [3, с.100].

Спадкоємець повинен стати членом товариства з обмеженою відповідальністю відповідно до норм корпоративного права, тобто після повідомлення компанії про прийняття свідоцтва про право на спадщину.

Звичайно, без попередження спадкоємець не може претендувати на включення його до складу учасників товариства і має право лише на викуп реальної вартості частки. Включення цієї пропозиції до законодавства дозволить вирішити проблему, що розглядається, і було б оптимальним з теоретичної та практичної точок зору, оскільки прийняття спадщини, яка разом з іншими активами включає частку в капіталі, не може полягати лише у фактичній дії заяви про прийняття спадщини (або заяви про видачу спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину). Це пояснюється тим, що стосовно інших цивільних прав (які є частиною спадщини), законна та або фактична бездіяльність спадкоємця не створює таких суттєвих негативних аспектів порівняно з бездіяльністю в акціях компанії. [1]. Об'єкти, володіння якими передбачає набуття певного правового статусу (статусу учасника товариства), тобто надання певних обов'язкових прав, не можуть бути отримані бездіяльністю, оскільки законність рішень, що приймаються компанією, залежить від їх власників [1].

Отже, у випадках, коли спадкове майно включає, серед іншого, частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю або акції, прийняття спадщини не може бути основою прав учасника товариства. Причин для створення прав на акції недостатньо для створення прав учасника компанії. У випадку акціонерних товариств підставою для отримання статусу акціонера є запис про передачу прав, здійснений особою, яка реєструє права на акції. У разі товариств з обмеженою відповідальністю підставою для отримання статусу учасника товариства є дія спадкоємця з метою повідомлення компанії про прийняття свідоцтва про право на спадщину. В іншому випадку спадкоємець не повинен претендувати на включення до партнерів компанії, а повинен мати право лише на виплату реальної вартості частки в статутному капіталі компанії [4, с.289].

Список використаних джерел :

1. Попова Л. І. Універсальне правонаступництво при спадкуванні URL: <http://www.dom-i-zakon.ru/articles/nasl/110940/> (дата звернення: 1 листопада 2020 г.).
2. Іванов Ю. Ф. Цивільне право України : Навч. посіб. у 2 т. / Ю. Ф. Іванов, О. В. Куриліна, М. В. Іванова 2-ге вид. доповн. і переробл. Т. 1. К.: Алерта, 2019. 342 с
3. Цивільне право: загальна частина. *Практикум*: навч. посіб. кол. авт. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 232 с.
4. Цивільне право України. *Частина перша : посіб. для підгот. до іспитів* / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. Є. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. 248 с.

КАРПЕНКО Роман,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МОСЯКІНА Ольга,

здобувач вищої освіти юридичного
факультету Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПІДСТАВИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАВДАННЯ ШКОДИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Конституція України та Цивільний кодекс України 2003 р. (далі - ЦК) вперше закріплюють право на самооборону, як правову категорію. У сучасному суспільстві необхідно дуже чітко визначити межі, на яких закінчується приватне право і починається порушення прав іншої людини. Це умови застосування відповідальності за шкоду і дають можливість визначити цю межу. Питання про умови цивільно-правової відповідальності в цілому та тих, хто відповідає зокрема за шкоду, заподіяну шкодою постійно викликає бурхливу і жваву дискусію в цивільній доктрині.

С. С. Алексєєв, С. Н. Братус, А. С. Іоффе, Г. К. Матвєєв, П. Недбайло, М. А. Покровський, В. А. Тархов та Г. Ф. Шершеневич та інші цивільні вчені займалися загальними питаннями цивільної відповідальності. галузі цивільного права ведуться наукові дискусії щодо складу цивільного правопорушення, елементи якого також вважаються умовами цивільної відповідальності. Значний внесок у розробку цього питання зробив український вчений Г. К. Матвєєв. Зокрема, у монографії «Причини цивільної відповідальності» [1, ст. 312] він запропонував основні елементи

До таких загальних умов належать: а) протиправна поведінка (дія чи бездіяльність) особи, б) шкідливий результат такої поведінки (заподіяння шкоди), в) причинний зв'язок між протиправною поведінкою та шкодою, і г) провина винного.

Шкода, заподіяна особою при самозахисті, навіть у стані самооборони, згідно зі ст. 1169 ЦК не повертається, якщо його межі не були перевищені. У частині 1 ст. 19 Цивільного кодексу визначає термін "самозахист" як використання засобів контрреакції особи, що не заборонено законом і не суперечить моральним засадам суспільства [2]. Крім того, згідно зі ст. 1193 ЦК, наявність вини потерпілого з причини заподіяної шкоди спричинена зменшенням розміру збитків. На відміну від норм ст. 1169 Цивільного

кодексу України, на підставі ст 1171 Цивільного кодексу шкоду, заподіяну в надзвичайному стані, відшкодовує особа, яка заподіяла. У цивільно-правовій науці обговорення іншої умови відповідальності - вини - є найбільш бурхливим і має досить тривалу історію. Визначаючи цивільно-правову відповідальність, О. С. Іоффе приділив найбільшу увагу вині, як суб'єктивному фактору [4, ст. 126]. Вина розуміється, як психічне ставлення людини до вчинку у формі умислу чи необережності. Це означає, що відповідальність за шкоду може настати, коли шкода заподіяна умисними діями винного. У своїй праці «Вина в радянському цивільному праві»

Г. К. Матвеев підкреслює, що провина - це не лише психологічне, а й юридичне поняття, що включає соціальний момент [2, с. 122-201]. Вина тут означає не лише психологічні переживання, а й протизаконність поведінки людини [4, с. 90]. Наприклад, особа, яка виявляє у своїх приміщеннях засоби вилучення інформації з телефонної або комп'ютерної мережі, має право знищити ці пристрої, незалежно від їх вартості, на підставі права на необхідний захист (випадок самозахисту). Незважаючи на шкоду, така поведінка вважається законною, а не винною. Як бачите, винність у цивільному праві - це юридична категорія, а не лише психологічна. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну відповідно до ст. 617 ГК [3] є форс-мажорними обставинами. У законодавстві відсутнє юридичне тлумачення терміна "справа", тому задля його розуміння звернемось до думки вчених. В. П. Грибанов, таким чином, вказував, що аварія - це подія, яку можна було б запобігти в цілому, але за даних умов їй не запобіг лише винуватець, оскільки він не міг передбачити її виникнення [4, с. 326]. Практики застосування справи, як підстави для усунення від цивільної відповідальності практично не вистачає. Як результат, особа не могла передбачити виникнення справи, не знала і не могла знати, що її дії матимуть несприятливі майнові наслідки, зокрема неможливість виконання певних зобов'язань. Аварія - це подія, яку загалом можна було б запобігти, але за певних умов не лише запобігти зловмиснику, оскільки він не міг передбачити її виникнення. Непереборна сила - це надзвичайна, необхідна зовнішня подія, яка повністю звільняє винуватця від відповідальності за умови, що винний не міг передбачити чи передбачити, але не міг запобігти йому та заподіяти шкоду діяльності людини.

Список використаних джерел:

1. Матвеев Г. К. Підстави цивільно-правової відповідальності: монографія Г. Матвеев. М. Юрид. лит., 1970. 312 с.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44
3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. У 2-х т. Т. II. 4-те вид., перероб. і доп. за ред. О. В. Дзери. К. Юрком Інтер, 2019. 1056 с.
4. Грибанов В. П. Здійснення і захист цивільних прав: монографія В. П. Грибанов. Статут, 2010. 411 с.

КАРПЕНКО Роман,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри цивільно-
правових дисциплін

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТУКІНА Стелла,

здобувач вищої освіти юридичного
факультету Дніпропетровського
державного університету

внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ РЕЖИМУ ОКРЕМОГО ПРОЖИВАННЯ ПОДРУЖЖЯ

Актуальною темою сьогодення є право здійснення спільної сумісної власності подружжя. Вступ до шлюбу призводить до певного матеріального наслідку, тобто виникнення режиму право власності подружжя. Дана проблема акцентується на необхідності оцінки ефективності існуючого механізму, що використовується для регулювання відносин, учасником яких є подружжя відповідно до положень СК України. Не зважаючи на проведення кодифікації цивільного законодавства України, деякі проблемні питання виникнення права спільної сумісної власності подружжя потребують додаткового регулювання, у зв'язку з чим питання практичного застосування та вирішення спірних питань.

Дослідженням даного питання займалися чимало науковців серед яких М.В. Антокольська, В.О. Бажанова, А.В. Венедиктова, В.С. Гопанчук, Д.І. Фолошня, О.В. Дзера, І.В. Жилінкова, О.М. Калітенко, Н.С. Кузнецова, О.В. Тичковська та інші вчені.

Згідно Сімейного кодексу України (далі -СК) визначено, що майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один із них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, тощо) [1]. Подружжя не можуть змінювати встановлений законом правовий режим на власний розсуд, але вони можуть вчиняти дії стосовно придбаного майна в період шлюбу.

Шлюбні відносини змінюють правовий статус чоловіка та дружини, призводять до утворення сім'ї, в якій виникають особливі стосунки особистого характеру, що мають враховуватися також у сфері майнових відносин. Законодавством, зокрема шлюбно-сімейним, встановлюється для подружжя спеціальний правовий режим щодо набутого в шлюбі майна. Оформлення шлюбних відносин зумовлює виникнення в подружжя не лише

особистих майнових, але і немайнових прав та обов'язків [2].

Визначальним у праві спільної сумісної власності подружжя є принцип спільності нажитого у період шлюбу майна, який означає об'єднання майна чоловіка і жінки (повністю або в певній частині) в єдину майнову масу та встановлення низки спеціальних правил щодо його володіння, користування та розпорядження. Режим спільності майна подружжя означає, що: майно, набуте подружжям за час шлюбу, вважається спільним, якщо інше не встановлено домовленістю сторін; подружжя має рівні права щодо майна, яке належить їм на праві спільної сумісної власності; майно належить подружжю без визначення часток кожного з них у праві власності [3].

С.М. Лепех зазначає, що саме з моменту реєстрації шлюбу починає діяти презумпція спільності щодо всього майна, яке набувається подружжям, окрім винятків встановлених законом [4].

Важливо зазначити, що право спільної сумісної власності не поділене на частки, тому усі співвласники мають однакове, рівне право володіти, користуватися та розпоряджатися певним майном.

Проте, важливо зазначити, що існує чимало проблемних питань навколо даного інституту, наприклад, потрібно також звернути увагу, що може виникнути така проблемна ситуація: під час недійсного шлюбу особи могли скористатися певними перевагами, які надаються для жінки та чоловіка, що перебувають у зареєстрованому шлюбі. Наприклад, особи могли отримати від держави кредит на пільгових умовах, що передбачені для молодих сімей [5]. Також, ні СК України, а ні інші законодавчі акти не дають підстави для висновку про загальність правила щодо включення до складу спільного майна подружжя, боргів. Не менш важливим є питання щодо визначення режиму майна, коли його створення розпочинається у шлюбі, а при поділі спільного майна, воно не завершене, наприклад: починається будівництво житлового будинку, але в експлуатацію він ще не зданий.

Отже, даний інститут є важливим у правовому регулюванні відносин власності, адже забезпечує правильний розподіл майна та правомірне користування ним. До спільної сумісної власності подружжя відносяться також і будь-які доходи, отримані чоловіком чи дружиною за час шлюбу, сюди належать зарплати, пенсії, стипендії та інших доходи, зокрема, якщо член подружжя уклав договір, то гроші і будь-яке інше майно, які були одержані за цим договором. Потрібно удосконалювати правову регламентацію даного питання, адже суспільство розвивається та виникає чимало проблемних питань, які потребують дослідження та вирішення.

Список використаних джерел :

1. Сімейний кодекс України. Редакція від 03.07.2020, підстава - 720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>.
2. Тичковська О.В. Правовий режим спільної власності подружжя. 2017. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5.1/34.pdf>.
3. Сімейне право України : підручник .Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та

ін.за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. К.: Юрінком Інтер, 2006. 264 с.

4. Лепех С.М. Правовий режим грошей як спільного майна подружжя . Право України. No 10. С.85-96.
5. Бажанова В.О. Право власності подружжя як різновид права сіпльної сумісної власності. Наше право.2014. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJR

КОВАЛІВ Мирослав,

кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри конституційного
та адміністративного права
Львівського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕЛЕКТРОННОГО ПРАВОСУДДЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

З розвитком карантинних заходів, обмежень та в цілому, дивлячись на картину пандемії у всьому світі, використання інформаційних і комунікаційних технологій та інших технічних нововведень для реалізації судової діяльності, окремо під час судового розгляду цивільних справ, є досить актуальною тенденцією в Європейському Союзі та в Україні.

У нинішньому цивільному законодавстві є деякі складові електронного судочинства. Проте, на практиці мають перевагу традиційні форми (на папері, віч-на-віч) судочинства та процесуальних дій у процесі рішення цивільних спорів. Слід наголосити, що провідним напрямком у сфері «діджиталізації» правосуддя є скорочення саме такої «фрагментації» при розгляді цивільних справ та запровадження абсолютного функціоналу електронного судочинства в українському правосудді.

В Україні прикладами впровадження технічних нововведень у цивільне судочинство є: відеоконференція, трансляція судових засідань в мережі Інтернет – Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, електронні докази; фіксація судового засідання технічними засобами. Крім того, діють сервіси онлайн-сплати судового збору, отримання інформації про стадії судового розгляду, Єдиного державного реєстру судових рішень, відправлення процесуальних документів електронною поштою учасникам судового процесу. [1, с. 227]

2 квітня 2020 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання додаткових соціально-економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30 березня 2020 року № 540-ІХ. Цим законом внесено певні (тимчасові) зміни, у тому числі до цивільного судочинства. Так, у період

карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України для запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), сторони можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза залом суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи, яка бере участь у справі, здійснюється за допомогою електронного підпису, а за відсутності в особи такого підпису в порядку, передбаченому Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр», документи, які підтверджують українське громадянство чи спеціальний статус особи» [2].

Інакше кажучи на період національного карантину запроваджено простішу форму участі в судовому засіданні – дистанційну. Ми допускаємо саме той момент, що така форма участі може бути збережена і після скасування карантинних заходів саме для полегшення доступу до правосуддя.

Беручи до уваги стрімкий розвиток електронного правосуддя у цивільних справах у країнах ЄС, який є досить успішним і, безсумнівно, має великий потенціал перед національним; вагомим є співробітництво України з Європейським Союзом, що сприятиме більш зручному та відкритому доступу до правосуддя, а отже, це підвищить ефективність цивільного правосуддя. Удосконалення самої процедури електронних доказів, автоматизація процесу ведення справ, постійна оцінка системи та забезпечення ефективної комунікації між сторонами, безпека судових матеріалів, сприятимуть впровадженню європейської системи правосуддя в Україні. Доречно продовжити дію таких норм після закінчення карантину, безпосередньо саму можливість відвідування судового засідання у режимі відеоконференції поза залом суду з використанням власних технічних засобів.

Список використаних джерел:

1. Ізарова І.О. Розвиток електронного правосуддя в цивільних справах у Європейських країнах. Юридичний вісник. 2014. №6. С. 227.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 30.03.2020 № 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>.

РЕЦ Віолетта,

слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ВІДНОВНЕ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

У багатьох сучасних національних правових системах дедалі більшої популярності набирають способи саморегулювання суспільних відносин на засадах добровільності та конфіденційності. Певні зміни у поведінці учасників цивільного обороту впливають на вибір державою іншого вектору правової політики у вирішенні цивільно-правових спорів – впровадження механізмів відновного правосуддя. Таким способом врегулювання суспільних відносин, який характеризується ергономічністю та зручністю для переважної більшості учасників цивільно-правових відносин є відновне правосуддя, зокрема медіація.

Медіація (restorative justice) – відновне правосуддя, певним чином посередництво – спосіб, процедура врегулювання спору за допомогою незалежної від сторін фахової особи (медіатора) [1, с. 340]. Слід зауважити, що медіація є способом позасудового вирішення спорів, який полягає в допомозі конфліктуючим сторонам спеціалістом-медіатором прийти до прийняттого для обох сторін вирішення спору та його формального оформлення відповідно до вимог чинного законодавства [2, 157]. Медіацію як позасудовий порядок вирішення спорів можна репрезентувати як певний структурований процес, який має свій алгоритм і впорядкованість, адже у конфлікті між двома сторонами, які не можуть прийти до спільного консенсусу, бере участь фахівець, третя сторона, яка є нейтральною і докладає зусиль для розв'язання конфлікту. Звернення до процедури медіації може бути ініційовано сторонами конфлікту, запропоновано судом, визначено чинним законодавством тощо. Медіатор не уповноважений самостійно приймати рішення у спорі на відміну від судді, він може запропонувати сторонам імовірні, прийнятні для конфліктуючих варіанти розв'язання конфлікту, виходячи із тієї інформації, яка була ним отримана в

процесі переговорів [3]. Роль медіатора у вирішенні спору є доволі значною, адже формулювання варіантів вирішення спору із врахуванням чинного законодавства, раціонального розподілу отриманої інформації та часу, відведеного для висвітлення суттєвих претензій сторін, зняття емоційної напруги, адекватна оцінка прагнень та вимог сторін і при цьому нейтральність та неупередженість є неповним переліком функціоналу, який слід віднести до повноважень і завдань медіатора під час вирішення спору. Медіатора можна також назвати модератором вирішення спору, тому що до його обов'язків входить структурування зустрічей, формулювання вимог і претензій, розподіл часу із розрахунком на його інтенсивне використання під час проведення перемовин, а також контролювання цього процесу тощо.

Незважаючи на те, що процедура медіації відома в правовій системі України із початку ХХІ століття, відновне правосуддя досі проходить етап становлення і розвитку. У 2003 році благодійна організація «Український центр порозуміння» у співпраці з Верховним Судом України розпочала програму впровадження медіації у кримінальних справах в м. Києві, однак на той час ця процедура не була регламентована спеціальним законодавством [4, с. 237-245]. У подальшому Радою Європи для України було розроблено методичні рекомендації для впровадження медіації у цивільний та кримінальний процес для зменшення навантаження на суддів, надання більшої свободи у порядках вирішення спорів тощо. При цьому було наголошено, що фундаментом будь-якого модерного правового інституту є нормативно-правова база, у якій повинні бути висвітлені особливості процесу медіації, алгоритми організації та проведення перемовин, їх юридичного закріплення.

Сьогодні відновне правосуддя набуває дедалі більшої популярності, що свідчить про його позитивну оцінку державами світу, які вже давно сформували власні механізми альтернативного вирішення спорів. Так, з травня 2019 року Фондом демократії ООН реалізується проект «Впровадження відновного правосуддя в Україні», ідеологом та головним виконавцем якого є Інститут миру і порозуміння (ІМіП) [5]. Інститут досліджує природу медіації не тільки через його правову сутність, але й зважає на психологічні аспекти даної процедури та формує перелік навичок, якими повинен володіти медіатор. Серед основних труднощів у впровадженні процедури медіації не тільки в цивільний, але у кримінальний процес фахівцями названі наступні: недостатня поінформованість правової спільноти та населення про переваги відновного правосуддя та відсутності профільного закону, який регулюватиме суспільні відносини у сфері альтернативного врегулювання спорів в Україні. Однак за відсутності профільного закону сьогодні не існує суттєвих перешкод у впровадженні відновного правосуддя, адже у світі досі у деяких державах, де активно функціонує медіація, відсутні профільні закони. При цьому, зважаючи на ставлення до медіації в Україні, закон про медіацію повинен бути прийнятий,

що надасть можливості для успішного розвитку даного інституту, адже правова спільнота матиме розуміння особливостей відновного правосуддя, його основоположних принципів і засад, розумінні його природи як інструменту задоволення потреб та інтересів конфлікуючих сторін тощо. На нашу думку, прийняття даного нормативно-правового акту відіграватиме важливу роль у формуванні світоглядного компонента щодо відновного правосуддя у правовій спільноті.

Ми дотримуємося тієї позиції, що гальмуючим фактором у становленні відновного правосуддя в Україні є його несприйняття правовою спільнотою через недостатню поінформованість. По-перше, слід констатувати, що система правосуддя досі зберігає консервативні погляди на власну структуру та порядок вирішення спорів, а тому процедура медіації зустрічає певний супротив. Якщо в рамках цивільного процесу все відбувається більш ліберально, то в кримінальному процесі медіація не завжди сприймається прокурорами і судьями. По-друге, сьогодні існує думка стосовно того, що адвокати можуть бути медіаторами і необхідно широко впроваджувати дану процедуру саме серед них. На нашу думку, адвокатура не повинна переплітатися із медіацією, яка повинна бути самостійним окремим способом альтернативного вирішення спору. Зокрема, слід доповнити Конституцію України, додавши до інститутів адвокатури та прокуратури інститут медіації, яка також спрямована на захист прав і свобод, вирішення спору у найбільш прийнятний для сторін спосіб та врахування їх вимог і потреб, що робить її знаковою для сучасної правової системи. Впровадження інституту медіації у законодавство та розширення її повноважень зробить революцію у національному праворозумінні та правовому світогляді як правової спільноти, так і громадян [6, с. 83-90].

Отже, відновне правосуддя сьогодні набуло значного поширення в Україні, однак слід констатувати, що воно перебуває на етапі становлення. Медіація є способом позасудового вирішення спорів, який полягає в допомозі конфлікуючим сторонам спеціалістом-медіатором прийти до прийняттого для обох сторін вирішення спору та його формального оформлення відповідно до вимог чинного законодавства. Медіацію як позасудовий порядок вирішення спорів можна репрезентувати як певний структурований процес, який має свій алгоритм і впорядкованість, адже у конфлікті між двома сторонами, які не можуть прийти до спільного консенсусу, бере участь фахівець, третя сторона, яка є нейтральною і докладає зусиль для розв'язання конфлікту. Серед основних труднощів у впровадженні процедури медіації не тільки в цивільний, але у кримінальний процес фахівцями названі наступні: недостатня поінформованість правової спільноти та населення про переваги відновного правосуддя та відсутності профільного закону, який регулюватиме суспільні відносини у сфері альтернативного врегулювання спорів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Кабанець В.О. Медіація (посередництво) як альтернативний спосіб вирішення трудового спору. Форум права. 2011. № 4. С. 340-342.
2. Белінська О.В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. Вісник Вищої ради юстиції. 2011. №1. С. 158-172.
3. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України в редакції від 07.11.2012 № 137/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.10.2021).
4. Шамлікашвілі Ц. Впровадження медіації у Росії. Право України. 2011. №11-12. С. 237-245.
5. Коваль Р. Відновне право – суду. Право: офіційний веб-сайт. URL: <https://pravo.ua/articles/vidnovne-pravo-sudu/> (дата звернення: 15.10.2021).
6. Кармазіна К.Ю. До питання про стан відновного правосуддя в Україні на сучасному етапі. Правова держава. 41/2021. С. 83-95.

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,

**ДИСПОЗИТИВНИЙ ПІДХІД В ДЕРЖАВНІЙ
РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВочИНІВ**

Правочини є основною правовою формою здійснення обміну між учасниками цивільного обігу. У зв'язку з цим, особливого значення набувають вимоги, які висуває закон до дійсності правочинів. У Цивільному кодексі України (далі — ЦК України) правочин визначається як дія особи, яка спрямована на виникнення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ст.202 ЦК України).

Державна реєстрація правочинів на сьогодні є одним із ефективних механізмів регулювання відносин у сфері обороту нерухомості.

Правочин є одним з основоположних інститутів в цивілістиці, відповідно його дослідженню було присвячено значна кількість наукових праць. Однак, цивілістична наука не має достатньо досліджень предметом яких було б комплексне визначення взаємодії правочину як інституту, та державної реєстрації, як одній з законодавчих умов його дійсності.

Державна реєстрація правочинів не є окремим різновидом форми правочинів. Однак, у зв'язку з тим, що їй підлягають правочини, що потребують простої письмової форми, а деякі з них ще й нотаріального посвідчення, можна зробити висновок, що акт державної реєстрації правочину представляє собою додатковий юридично значимий елемент, що відноситься до належного дотримання письмової форми правочину.

Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень" № 1952-IV від 01.07.2004. передбачає перелік речових прав та їх обтяжень, що підлягають державній реєстрації, організаційну основу системи державної реєстрації та регулює порядок здійснення державної реєстрації прав [1].

Разом з тим, слід згадати Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» № 191-VIII від 12.02.2015 [2], Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» № 402-VII від 04.07.2013 [3] відповідно до яких було скасовано державну реєстрацію для ряду правочинів, а саме: для договору оренди житла з викупом (ст. 811 ЦУ України), договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності (ст. 1114 ЦК України); комерційної концесії (ст.1118 ЦК України), тощо.

Відповідні зміни ЦК України, що були введені Законом України «Про внесення змін до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень" № 1878-VI від 11.02.2010 [4], призвели до скасування державної реєстрації правочинів щодо нерухомості. До внесення відповідних змін усі правочини з нерухомістю згідно зі ст. 182 ЦК підлягали державній реєстрації. На сьогодні ст. 182 ЦК України встановлює правило державної реєстрації лише прав на нерухомість (реєстрація правочинів щодо нерухомості не встановлена).

Державна реєстрація ж правочинів встановлюється ст. 210 ЦК України, але в ній не зазначаються конкретні види або категорії правочинів.

Цивільним законодавством передбачається правило, що державна реєстрація правочинів відбувається лише у випадках, встановлених законом. Ці правочини вважаються вчиненими з моменту їх державної реєстрації (ст. 210 ЦК України). Такий зміст норми не відображає повноти законодавчого підходу у цьому напрямку регулювання. Аналіз законодавства доводить, що державна реєстрація для одних правочинів встановлюється як обов'язкова, а для інших – не обов'язкова, тобто залежить від бажання сторін.

Зазвичай під державною реєстрацією правочину розуміється офіційне визнання та підтвердження державою факту вчинення правочину. Правове значення державної реєстрації полягає в тому, що правочин, який підлягає державній реєстрації, вважається вчиненим з моменту її здійснення (ч.1 ст. 210 ЦК України). Таким чином, можна зробити наступний висновок - за відсутності державної реєстрації, яка передбачається законом, правочин вважатиметься не вчиненим, а відтак не породить правових наслідків. Оскільки це загальне положення, воно має відноситись до всіх правочинів, щодо яких передбачена державна реєстрація..

Однак, стикаємося з ситуаціями коли закон встановлює державну реєстрацію як не обов'язкову, а таку що може здійснюватися за бажанням

однієї зі сторін правочину.

Зокрема мова йде про державну реєстрацію договору застави рухомого майна, яка є не обов'язковою, але її застосування суттєво збільшують ймовірність належного захисту прав та інтересів кредиторів. Так само законодавець підходить до державної реєстрації договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності - ст. 1114 ЦК України прямо зазначає, що реєстрація договору не є обов'язковою, але може здійснюватися на вимогу однієї зі сторін.

Зважаючи на необов'язковий характер державної реєстрації деяких правочинів, виникає потреба врегулювання законом питання щодо моменту коли такі правочини (договори) слід вважати вчиненими. А також диспозитивний характер нормативного регулювання такої форми правочинів слід відобразити у ст. 210 ЦК України.

Список використаних джерел:

1. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України № 1952-IV від 01.07.2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> (дата звернення 25.10.2021)
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція): Закон України № 191-VIII від 12.02.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-19#n62> (дата звернення 25.10.2021)
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України № 402-VII від 04.07.2013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-18#n17> (дата звернення 25.10.2021)
4. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень: Закону України № 1878-VI від 11.02.2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1878-17#Text> (дата звернення 25.10.2021)

РЕЗВОРОВИЧ Кристина

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ-ІНВЕСТОРА ПРИ УКЛАДЕННІ ПОПЕРЕДНЬОГО ДОГОВОРУ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ КВАРТИРИ ІЗ ЗАБУДОВНИКОМ

На сучасному етапі розвитку цивільно-правових відносин щодо правочинів з купівлі-продажу, важливим і водночас дискусійним є питання укладення попереднього договору, оскільки часто такий договір не в повній мірі захищає права та законні інтереси фізичної особи-інвестора. Більше

того, фрагментарність та неповнота правового регулювання цих питань сприяє діяльності недобросовісних забудовників.

Питання щодо змісту, форми та правового регулювання попереднього договору досліджували Бервено С., Зверховська В., Майданик Р., Скакун Ю. та інші. Проте і донині триває дискусія щодо доцільності їх укладення, зокрема й ризиків таких договорів.

Відповідно до статті 635 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) «попереднім є договір, сторони якого зобов'язуються протягом певного строку (у певний термін) укласти договір в майбутньому (основний договір) на умовах, встановлених попереднім договором» [8].

У зв'язку з «незавершеністю» попередніх договорів, – вони лише містять обов'язковий припис сторонам укласти певний конкретний договір у майбутньому, виділяють два етапи існування зазначених правовідносин: 1) укладання попереднього договору, де сторони визначають предмет договору, встановлюють ціну, строк укладання основного договору та інші умови; 2) укладання основного договору на умовах, визначених у попередньому договорі [4, с. 45; 3, с. 33].

Скакун Ю. також зазначає, що у попередньому договорі сторони повинні досягнути домовленості щодо предмету попереднього договору, строку (терміну) укладення такого договору та предмету основного договору (це, на її переконання, істотні умови договору) [7, с. 244].

Можна погодитися із такою думкою, проте на практиці виникають певні нюанси щодо строку. По-перше, деякі недобросовісні забудовники не зазначають конкретного строку [1], що не можна вважати прийнятним. По-друге, в більшості попередніх договорах вказується приблизна дата завершення будівельних робіт – квартал певного року, проте немає відповідальності у забудовника, якщо різниця із реальною датою буде становити місяці чи навіть роки.

Хоча забудовники виправдовуються об'єктивними факторами затримки задачі багатоквартирного будинку, наприклад, очікуванням усіх дозвільних документів для введення житла в експлуатацію [1]. Проте, вдається, що вони, виходячи з попереднього свого досвіду, або досвіду колег, повинні знати про приблизний час отримання таких документів.

Тому доцільно було б передбачити у правових актах припис щодо юридичної відповідальності забудовника (у вигляді грошової компенсації інвесторам) за кожен прострочений місяць нездачі забудовником обіцяного житла.

Ще однією проблемою реалізації прав та законних інтересів фізичної особи при укладенні попереднього договору є відсутність контролю третіх осіб. Попередній договір купівлі-продажу квартири (законність, порядок і інші атрибути), а також дії забудовника, генерального підрядника та інших задіяних осіб, ніяк не перевіряється державними контролюючими органами [6].

Часто забудовника отримують, до прикладу, дозвіл на будівництво 5-ти

поверхового будинку, а будують 8-ми поверховий. Після здачі такого будинку суд, як правило, постановляє рішення в якому зобов'язує забудовника знести зайві поверхи, а по факту всі квартири продані. Відповідальність у цьому випадку, як видається, лежить не лише на забудовнику, але й безпосередньо на державі, в особі контролюючих органів. Тому потрібно посилити контроль державних органів за ходом будівництва, щоб в майбутньому попередити такі випадки. Окрім того вбачається необхідність передбачити відповідальність не лише забудовників за вчинення самовільних дій, а й контролюючих органів, які вчасно не попередили вчинення правопорушення, а отже, не забезпечили захист прав і законних інтересів інвесторів.

Предмет попереднього договору – наміри сторін незабаром укласти основний договір купівлі-продажу квартири, а сам об'єкт ще може перебувати тільки на етапі будівельної документації. Цей юридичний момент можуть використовувати недобросовісні замовники і продавати одну і ту ж квартиру кілька разів [6].

Тому недостатньо укласти попередній договір купівлі-продажу квартири у звичайній письмовій формі як пропонує частина забудовників. Крім того, обов'язкове нотаріальне посвідчення передбачено абз. 4 ч. 1 ст. 635 ЦК України – «попередній договір укладається у формі, встановленій для основного договору» [8]. Важливо пам'ятати про необхідність нотаріального посвідчення договору, оскільки немає окремого реєстру попередніх договорів купівлі-продажу, а нотаріальне посвідчення у цьому випадку є єдиною гарантією реалізації прав та законних інтересів фізичної особи.

На необхідності нотаріального посвідчення такого договору наголошує й Верховний Суд України [5].

Варто також передбачити серед обов'язкових пунктів попереднього договору купівлі-продажу квартири пункт щодо порядку та процедури вирішення колективних звернень.

Коли інвестори таки потрапили у скруту – зведення будинку затримується, але забудовник не має на меті ошукати їх, просто зіткнувся з проблемами, – найперше слід визначити всіх інвесторів, готувати колективне звернення до забудовника з вимогою надати додаткові гарантії закінчення будівництва та збирати інформацію для звернення до суду, якщо переговори не дадуть результату [1].

Варто погодитися із Горобівським І. про необхідність звернути особливу увагу на умови щодо зміни вартості квартири в зв'язку з коливанням курсу валют. Встановити механізм повернення забудовником грошових коштів у разі порушення умов договору з урахуванням відповідного індексу інфляції та передбачити відсотки за користування цими коштами [3].

У юридичній літературі зазначається, що попередній договір під час придбання недобудованої квартири не може бути чинним, бо квартири ще не

існує, і через це в договорі неможливо вказати її точні характеристики, як це вимагає ЦК України.

Наприклад, нерідко стається, що побудована квартира виявляється на 0,5-1 м кв більшою чи меншою від запланованої площі. За таких обставин виходить, що в попередньому договорі фігурував один об'єкт, а насправді було побудовано інший [1]. Не можна погодитися із вищенаведеною думкою, оскільки, як правило, забудовники у попередньому договорі вказують про можливі розбіжності запланованих та реальних квадратних метрів. У випадку наявності такої розбіжності інвестор чи забудовник сплачує різницю у ціні. Проте тут існує інша проблема, коли вказується ціна за квадратний метр, то в більшості випадків вона менша у 2-3 рази, а то й більше, від реальної вартості. І коли, до прикладу, забудовник захоче розірвати попередній договір з інвестором, то він сплачує кошти у сумі, зазначеній в ньому, тобто значно меншу.

Також заниження оціночної вартості нерухомості при укладенні попередніх договорів купівлі-продажу та основного договору, є підставою для розірвання правочину, оскільки, до прикладу, така ціна не була вигідною для продавця (збудовника).

Отже, кожен забудовник, укладаючи попередні договори, перш за все, захищає власні інтереси. У будь-якому випадку їх розірвання він залишається у виграші. Фізичній-особі інвестору залишається лише підписати такий попередній договір, бо, як правило, юристи будівельної компанії на поступки щодо його зміни чи коригування не йдуть.

Саме тому потрібно розробити і прийняти Постанову Кабінету Міністрів України «Про типовий попередній договір купівлі-продажу нерухомого майна», в якій передбачити обов'язкову форму типового попереднього договору. У типовій формі попереднього договору, окрім іншого, повинні зазначатися такі пункти: відповідальність забудовника за кожен прострочений місяць нездачі забудовником обіцяного житла, реальна вартість нерухомого майна, зафіксувати вартість квартири на вигідних для інвестора умовах, зокрема встановити механізм повернення забудовником грошових коштів у разі порушення умов договору з урахуванням відповідного індексу інфляції та передбачити відсотки за користування цими коштами, порядок та процедура вирішення колективних звернень.

Також потрібно внести зміна у законодавчі акт щодо посилення контролю державних органів за ходом будівництва, зокрема передбачити відповідальність контролюючих органів, які вчасно не попередили вчинення правопорушення; удосконалити порядок оцінки вартості нерухомості при укладенні попередніх договорів купівлі-продажу та основного договору.

Список використаних джерел:

1. Бажан А. Попередня угода на купівлю квартири: химера чи вигода? *Українська правда*. 2012. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2012/07/18/329722/>.
2. Богданов Е.В. Предпринимательские договоры. Москва : Книга сервис, 2003. 192 с.

3. Горобівський І. Попередній договір купівлі-продажу квартири. Поради покупцю. 2018. *Urlight*. URL: <https://urlight.com.ua/uk/2018/01/18/poperednij-dogovir-kupivli-prodazhu-k/>.
4. Зверховська В. Правове регулювання попереднього договору за цивільним законодавством України. *Юридичний вісник*. 2019. №1. С. 42-46.
5. Рішення Колегії суддів судової палати у цивільних справах верховного Суду України від 6 лютого 2008 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS080777.html.
6. Сергієнко М. Купівля новобудови: попередній договір купівлі-продажу квартири. 2017. *Dom ria*. URL: <https://dom.ria.com/uk/articles/pokupka-novostroya-predvaritelnyj-dogovor-kupli-prodazhi-kvartiry-176895.html>.
7. Скакун Ю.Є. Зміст попереднього договору. *Право України*. 2007. № 5. С. 241-244.
8. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 40-44. Ст. 356.

СМОЛЯРОВА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права
Національного університету
«Запорізька політехніка»

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Правове стимулювання учасників трудових правовідносин залежить від взаємоузгодженої та скоординованої системи, що потребує дієвого механізму реалізації, оскільки за допомогою нього встановлюється та стимулюється певний масштаб людських дій, забезпечується соціально-політична та ідеологічна спрямованість управлінських впливів, підтримується висока організованість та дисципліна учасників трудових правовідносин. Низька ефективність системи стимулювання праці в Україні зумовлена наслідками довготривалої економічної кризи та проблемами у реформуванні політики оплати праці учасників трудових правовідносин. В цих умовах зростає необхідність у науковому пошуку дієвого механізму правового стимулювання трудової діяльності.

У науковій юридичній літературі існують різні погляди науковців на сутність і складові елементи механізму правового стимулювання. Правники під стимулюванням у трудовому праві розуміють процес, спрямований на спонукання суб'єктів до активізації й вдосконалення трудової діяльності за допомогою закріплення в нормах трудового права «режиму сприяння», що сприяє задоволенню їх інтересів і потреб у сфері трудової діяльності. Основною метою механізму правового регулювання, наголошує О.В. Малько є забезпечення безперешкодного руху інтересів суб'єктів до цінностей, тобто гарантування їх справедливого задоволення. У цьому разі механізм правового регулювання розглядається як специфічний «юридичний канал»,

що об'єднує інтереси суб'єктів із цінностями й доводить процес управління до логічного результату [1, с. 625–626].

Зрозуміло, що в механізмі правового регулювання більше уваги повинно приділятися регулюванню трудових та інших правовідносин за допомогою різних правостимуляційних засобів. Наприклад, на продуктивність праці можуть впливати наступні фактори: перспективи просування по службі, високий рівень корпоративної культури на підприємстві; оплата праці, що безпосередньо пов'язана з досягнутими результатами; визнання, схвалення та об'єктивна оцінка виконаної роботи; атмосфера в колективі працівників; виконання складної роботи, що дозволяє розвинути здібності; виконання роботи з можливістю самостійно приймати рішення; персональна відповідальність за результати виконаної роботи. Тому чинна система стимулювання трудової діяльності повинна враховувати перелічені фактори для її ефективності.

У юридичній літературі під механізмом правового стимулювання розуміють складну систему, яка має в собі правові інструменти формування активної поведінки суб'єктів трудових правовідносин вже наділених правами й обов'язками шляхом встановлення їм додаткових гарантій та пільг, з метою формування у них соціально-правової активності. Так, на привабливість праці також можуть впливати фактори, а саме: робота без значних напружень і стресів; зручний режим робочого часу; відсутність на робочому місці шуму та будь-яких виявів забруднення; комфортність робочого місця; робота з людьми, яким симпатизуєш; достатня інформованість про дійсний стан справ на підприємстві (про те, що насправді відбувається); можливість отримання додаткових пільг; справедливий розподіл обсягу робіт.

Як ми вже досліджували, механізм правового стимулювання є складним системним явищем, складові якого формуються як механізмом правового регулювання – основною спеціально-юридичною формою правового впливу, так і не правовими формами правового впливу, що певним чином формують внутрішні характеристики особи [2, с. 201].

Отже, стимулювання праці – визначальний чинник ефективності діяльності підприємств. Ефективне правове стимулювання може бути забезпечене тільки поєднанням цілого комплексу інструментів правового впливу на ефективність праці учасників трудових правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Малько А. В. Механізм правового регулювання (лекція 28) Теорія государства и права : [курс лекцій] / под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. М., 1997. 672 с.
2. Смолярова М.Л. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм правового стимулювання» у трудовому праві. *Порівняльно-аналітичне право*. № 5. 2019. С. 199-201.

ТОМІНА Вікторія,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративної
діяльності поліції факультету
підготовки фахівців
для підрозділів превентивної
діяльності Одеського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

У сучасний час питання правового аспекту гендерної рівності є дуже актуальним, тому досліджується у роботах таких вчених, як: В. Власов, І. Кисельов, В. Можасєв. Правовим аспектам гендерної рівності в Україні також присвячені роботи таких вчених: Т. Мельник, О. Рудневої. У своїх роботах вони підкреслюють нерівність чоловік та жінок у праці та аналізують механізми забезпечення рівних прав та можливостей як для чоловіків так і для жінок.

Взагалі, гендер – це певна система відносин і взаємодій, що утворюють фундаментальну складову соціальних зв'язків; система є стійкою та водночас мінливою і є основою стратифікації (тобто соціального розшарування) суспільства за ознакою статі. Саме ця система відносин, закоренившись в культурі, дозволяє створювати уявлення про «чоловіче» і «жіноче» як про категорії соціального порядку, наділяти владою одних (як правило, чоловіків) і субординувати інших (жінок). [1, с. 161]

Гендерна рівність - це не тільки одне з основних прав людини, а й необхідна основа для досягнення миру, процвітання та сталого розвитку суспільства.

ООН же визначає гендерну рівність, як певну ціль, яка безпосередньо стосується прав людини, а особливо прав жінок, а не чоловіків, та економічного розвитку. Це рівне відношення до чоловіків та жінок. Наприклад, рівна винагорода за виконану справу, рівний розподіл фінансування та інших ресурсів на діяльність чоловіків та жінок та інше. [2 с. 11]

Л.С. Ржаніцина з цього приводу має думку, що неможливо вести мову про справжній розвиток людства та суспільства, не беручи за увагу гендерний фактор. А особливо, коли жінки складають більшу частину населення світу. І в той же час, вони позбавлені багатьох можливостей в економічному та політичному житті, якщо порівнювати з чоловіками. Тому в силу стереотипних уявлень о чоловіках та жінках, у суспільстві існує та зберігається гендерна рівність. [3. с. 30]

Якщо казати про Україну, то вона одна з перших країн, яка має прогрес у розвитку законодавства у сфері забезпечення рівних прав і можливостей для

чоловіків та жінок. Україна запропонувала в національну юридичну практику найважливіші міжнародні норми про гендерну рівність. По-перше, Україна ратифікувала Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, факультативний протокол до неї, а також всі основні Конвенції Міжнародної організації праці, серед яких Конвенція МОП № 100 про винагороду, Конвенція МОП № 111 про дискримінацію в галузі праці та занять і Конвенція МОП № 156 про працівників із сімейними обов'язками.

Якщо казати про гендерну дискримінацію саме в Україні, то можна сказати, що її офіційно не існує. На законодавчому рівні, гендерна дискримінація заборонена Конституцією України і Законом "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні". Якщо ми звернемося до цього закону, то зможемо визначити, що в ньому встановлені певні чіткі зобов'язання. Цей закон повністю відповідає європейським стандартам саме у сфері гендерної рівності та вдосконалює Україну на шляху до гендерної рівності. Щодо роботодавця Крім того, в 1980 році Україна була ратифікована Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. У 2005 році Верховна Рада прийняла Закон "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків". Навіть Угода про асоціацію між Україною та ЄС, містить статтю про гендерну рівність в економічному житті, яка декларує забезпечення рівних можливостей для чоловіків і жінок у сфері зайнятості, освіти і навчання, економічної та суспільної діяльності, а також в процесі прийняття рішень.

Але якщо вести мову про практику, то в Україні до сих пір зберігається досить консервативне і стереотипне сприйняття жінок і чоловіків, їх можливостей і ролей, які не дозволяють в повній мірі реалізувати те гендерна рівність, яке прописано в усіх згаданих документах. Хоча в останні роки ситуація потроху поліпшується.

Проблеми, які пов'язані з гендерною дискримінацією, вирішуються такими способами: через колективні договори; через участь у різних консультаціях, конференціях, зустрічах.

Отже, важливою відправною точкою для подолання дискримінації є рівність можливостей і поводження в галузі праці та занять. При цьому успішне сприяння рівності на ринку праці залежить від активної участі організацій працівників, роботодавців, а також інших зацікавлених сторін. Таким чином, реалізація даних положень буде ефективною в рамках зазначених в Законі України «Про соціальний діалог в Україні» від 23.12.2010 № 2862-VI форм соціального діалогу, а саме: обміну інформацією, консультацій, погоджувальних процедур, колективних переговорів з укладення колективних договорів і угод. Саме соціальний діалог призведе до болем стійким результатами в сприянні гендерній рівності та в розробці, впровадженні та моніторингу гендерно-чутливої політики. Тому, на нашу думку, Україна є однією з країн-лідерів у питанні гендерної рівності. У сучасності більшість жінок займаються професійною діяльністю у

таких напрямках, як: поліція, збройні сили України, вони активно починають працювати у політичній та економічній сфері та справляються з покладеними на них обов'язками у більшості значно краще, ніж чоловіки. Тому необхідно і далі активно розглядати питання гендерної рівності в Україні та відстоювати свої права як чоловікам так і жінкам. Свобода від дискримінації – одне з основних прав людини.

Список використаних джерел:

1. Пушкарьова Н.Л. Навіщо він потрібен, цей гендер? Київ, 1999 р. С. 155–177.
2. Гінарару А. Комплексний гендерний підхід у колективних переговорах. посібник для тренерів. Міжнародна організація праці. Київ, 2010 р. 96 с.
3. Ржаніцина Л. С. Жіноча праця: дискримінація посилюється. 1998 р. №5. С. 28–31.

ФІЛАТОВ Віктор,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

**ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ
НА ПОСТКОНФЛІКТНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

На початку 2014 року Україна зіткнулася з низкою соціальних потрясінь, які внесли кардинальні зміни у суспільні відносини та змусили владу оперативно реагувати на внутрішні, а згодом і на зовнішні загрози. Якщо поглянути на Україну через призму перехідного правосуддя, то слід констатувати унікальність держави, адже за доволі короткий час вона пройшла поставторитарний період та опинилася в умовах зовнішньої військової агресії з боку Росії. Як наслідок, держава зіткнулася з так званим «постконфліктним періодом», який обумовив необхідність перегляду доктрини національної безпеки в цілому. За останні роки Україні вдалося не тільки взяти ситуацію під контроль, а й комплексно модернізувати безпековий сектор та пристосувати національне законодавство під напрямки правосуддя перехідного періоду. Однак на жаль, деякі аспекти залишилися поза увагою влади, насамперед тому, що відсутня стала практика застосування норм міжнародного гуманітарного права.

Однією з таких ключових проблем сьогодення є захист майнових прав громадян в умовах збройного конфлікту. Передусім йдеться про громадян, майно яких було пошкоджене, зруйноване, знищене на тимчасово окупованих територіях або у населених пунктах, які розташовані на лінії зіткнення. Від початку конфлікту стало зрозуміло, що проблема системного порушення основоположних прав людини в зоні ведення воєнних дій, становить не аби яку загрозу для нормального функціонування владних та

суспільних інститутів. На законодавчому рівні влада держави починає формувати основу політики захисту прав внутрішньо переміщених осіб та осіб, які в силу певних обставин залишилися на тимчасово окупованих територіях Донбасу та Криму.

На той час ключовими законодавчими актами стали: Закон України 15 квітня 2014 року № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території» [1]; Закон України 2 вересня 2014 року № 1669-VII «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» [2]; Закон України 20 жовтня 2014 року № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [3]. Необхідно підкреслити, що захист майнових прав громадян в умовах зовнішньої військової агресії вимагає активізацію нормотворчості і на рівні підзаконних актів, оскільки саме на цьому рівні відбувається деталізація норм законодавства. Також виконавча влада є відповідальною за реалізацію політики держави у правозахисній сфері.

З огляду на це, можна навести наступні підзаконні акти, які були прийняті в рамках розвитку системи гарантій захисту майнових прав: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 року № 998 «Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [4]; Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 535 «Про затвердження Порядку використання коштів, що надійшли від фізичних та юридичних осіб для надання одноразової грошової допомоги постраждалим особам та внутрішньо переміщеним особам» [5]; Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 року № 280 «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» [6].

Слід констатувати, що на підзаконному рівні також відсутні дієві механізми забезпечення захисту майнових прав громадян в умовах збройного конфлікту. Це негативно впливає не тільки на соціально-політичне становище внутрішньо переміщених осіб. Справа в тому, що внаслідок такої політики держави посилюється соціальне відчуження переселенців в українському суспільстві та недовіра з їхнього боку до влади. Однією з причин такої ситуації до не давна була відсутність чіткої позиції України щодо позиціонування держави-агресора на законодавчому рівні. Як наслідок, відповідальність за порушені майнові права громадян в умовах збройного конфлікту не реалізовувалася, адже невідомим був суб'єкт, який повинен відшкодувати людям завдану шкоду.

Позитивним кроком у вирішенні цієї проблеми став Закон України від 18 січня 2018 року № 2268-VIII «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» [7]. У документі напевно вперше було визнано Росію державою-агресором. Окрім цього, закон містить

декілька норм, пов'язаних із захистом майнових прав громадян в умовах зовнішньої військової агресії. З іншого боку в законі міститься норма, згідно з якою відповідальність за матеріальну чи нематеріальну шкоду, завдану Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, покладається на Росію, а також на владу самопроголошених республік відповідно до принципів і норм міжнародного права. Інакше кажучи, Україна по суті знімає з себе зобов'язання щодо відшкодування майнової шкоди, завданої збройним конфліктом, покладаючи такі обов'язки на державу-агресора. Систематизувавши теоретичну та практичну сторони проблеми захисту майнових прав громадян в умовах зовнішньої військової агресії, можна запропонувати наступні шляхи її вирішення:

- імплементація міжнародного гуманітарного права (дасть змогу підвищити ефективність правового регулювання статусу постраждалих від збройного конфлікту);

- прийняття окремого законодавчого акту щодо статусу переселенців та осіб, які постраждали внаслідок терористичної діяльності та військової агресії (сприятиме деталізації методів та форм відновлення майнових прав);

- запровадження чітких та зрозумілих критеріїв оцінки майнової шкоди, завданої збройним конфліктом (на їхній основі можна розбудувати механізм встановлення причинних зв'язків між втратою майна та збройним конфліктом, а також механізм компенсації такої шкоди);

- розробка та затвердження чіткого плану дій в рамках Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб (дозволить впорядкувати та скоординувати діяльність органів виконавчої влади при реалізації політики держави у сфері переселенців);

- налагодження конструктивної співпраці з постраждалими від збройного конфлікту та органами соціального захисту населення (дасть змогу узгодити інтереси суспільства та влади);

- деполітизація ініціатив, пов'язаних зі статусом постраждалих від збройного конфлікту (підвищить авторитет влади та послабить соціальну напруженість в українському суспільстві).

Таким чином проблема захисту майнових прав громадян в умовах зовнішньої військової агресії є доволі гострою для сучасної української держави. Від початку конфлікту на Сході України та анексії півострова Крим минуло декілька років, утім державі так і не вдалося розбудувати ефективну політику у сфері захисту постраждалих. Для автора цієї статті ця проблема доволі актуальна, адже він сам є внутрішньо переміщеною особою і знає цю ситуацію досконало. На сьогодні можна визначити декілька передумов існування цієї проблеми: політична (небажання влади глобально вирішувати проблеми переселенців); соціально-економічна (відсутність фінансових ресурсів для формування фонду відшкодування майнової шкоди постраждалим); організаційна (відсутність досвіду роботи в умовах тимчасової окупації територій); правова (недосконалість законодавства та

нерозвиненість відповідної судової практики); ідеологічна (соціальна відчуженість переселенців, яка заважає відстоювати власні права і законні інтереси). Однак останні рішення влади та тенденції в практиці дають підстави стверджувати, що найближчими роками ця проблема може бути вирішена.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території: Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-vii> (дата звернення: 01.10.2021).
2. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції: Закон України від 2 вересня 2014 р. № 1669-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-18> (дата звернення: 01.10.2021).
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (дата звернення: 02.10.2021).
4. Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF> (дата звернення: 02.10.2021).
5. Про затвердження Порядку використання коштів, що надійшли від фізичних та юридичних осіб для надання одноразової грошової допомоги постраждалим особам та внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 535. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/535-2014-%D0%BF> (дата звернення: 02.10.2021).
6. Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 р. № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2018-%D0%BF> (дата звернення: 03.10.2021).
7. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18 січня 2018 р. № 2268-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19> (дата звернення: 03.10.2021).

ЧОРНОУС Олена,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри трудового та
господарського права факультету № 2
Харківського національного
університету внутрішніх справ

**ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
У ТРУДОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ**

Нині одним із досягнень сучасного законодавства є розроблення та прийняття міжнародних стандартів в сфері праці, які стали наслідком міжнародної співпраці та визнання найбільш загальних, універсальних,

значимих принципів і норм національними правовими системами. Влучною з цього приводу є позиція І. Я. Кисельова, який вважає, що сьогодні неможливо розглядати національне трудове право окремо від загальносвітових закономірностей і тенденцій, ігноруючи при цьому зарубіжний досвід і міжнародно-правове регулювання праці, універсалізацію механізмів визнання та захисту трудових прав і свобод [1, с.12].

Думається, що поява та закріплення міжнародних стандартів, обумовлено, в першу чергу, низкою причин. По-перше, країни визнають цінність людини як особистості, її прав та свобод. По-друге, в умовах сьогодення існує необхідність запровадження єдиних можливостей користування певними потенціалами в сфері праці незалежно від просторових та часових обмежень. І по-третє, практичний досвід свідчить про те, що необхідно створювати додаткові гарантії трудових прав людини, до складу яких входить не лише комплекс правових норм, що регулюють ці права, але й умови, способи їх ефективної реалізації та захисту.

Система міжнародно-правового регулювання, яка забезпечує створення і закріплення стандартів трудових прав, має свої ознаки та особливості. По-перше, різноманітні форми вираження, зокрема конвенції та рекомендації, пакти та декларації. По-друге, наявність норм загального та спеціального характеру. По-третє, пріоритетне стосовно національного права застосування. Так, національне трудове законодавство України базується та орієнтується у своїх нормах на ратифіковані Верховною Радою України міжнародно-правові нормативні акти: міжнародно-правові договори, угоди, конвенції, рекомендації тощо. В ст. 8-1 Кодексу законів про працю України йдеться про співвідношення міжнародних договорів про працю і законодавства України, де закріплюється пріоритет правил міжнародного договору або угоди, в яких бере участь Україна, над законодавством України про працю. Можна цілком погодитися з думкою М. Ф. Селівона, який вважає, що інтеграційні процеси відбуваються не механічно, а завдяки удосконаленню, зближенню та приведенню національного законодавства у відповідність із нормами і стандартами міжнародно-правових систем, створення таким чином правової та організаційної основи співробітництва суверенних держав [2, с.186].

Вважаємо, що серед універсальних міжнародних договорів необхідно відмітити Загальну декларацію прав людини 1948 року, Європейську конвенцію про захист прав людини та основних свобод 1950 року та Пакти про права людини 1966 [3], які досить часто використовуються в правозастосовній практиці для обґрунтування прийнятих рішень. У Загальній декларації прав людини передбачені основні трудові права людини. Як наслідок, пакти стали тим базисом та ядром усієї системи універсальних міжнародних актів з прав людини, прийнятих в рамках ООН, правовим орієнтиром і стандартом для регіональних і двосторонніх міжнародних договорів, як склали в своїй сукупності систему принципів і норм, що визначають види та зміст прав і свобод людини, а подеколи порядок їх

реалізації і механізм захисту.

Примітно, що в системі міжнародних нормативно-правових актів важливе місце займають конвенції та рекомендації міжнародної організації праці. Міжнародною організацією праці за час свого існування було розроблено та прийнято понад 200 конвенцій та рекомендацій, які регулюють широкий спектр трудових прав. За своєю природою конвенції МОП є багатосторонніми міжнародними договорами, норми яких, внаслідок ратифікації країнами-учасницями, накладають на них в подальшому зобов'язання щодо приведення у відповідність національного законодавства до міжнародних норм чи забезпечення виконання в інший спосіб. Рекомендації МОП, на відміну від конвенцій, не породжують юридичних наслідків для країн-учасниць МОП. Рекомендації виступають в ролі типових «модельних» норм при підготовці національного законодавства в сфері забезпечення трудових прав. Зазвичай в літературі сукупність норм, що міститься в конвенціях та рекомендаціях МОП, теоретики називають Міжнародним трудовим кодексом [4].

Варто наголосити, що міжнародні стандарти трудових прав людини нині мають важливе значення для окремої держави та міжнародної спільноти в цілому. Необхідно відмітити, що означене значення проявляється в наступному: а) міжнародні стандарти необхідні для загального розуміння характеру трудових прав, а також реалізації зобов'язань стосовно особистості. Держава, яка визнає дію міжнародних стандартів, повинна здійснювати таку діяльність, яка не призводить до їх обмеження, порушення чи утиску; б) міжнародні стандарти трудових прав створюють додаткові гарантії не порушення прав людини в сфері праці і ефективний правовий механізм їх захисту як на рівні національному так і міжнародному.

Отже, міжнародні стандарти мають вагоме юридичне значення в якості суб'єктивних прав людини поряд і у взаємозв'язку з конституційними правами. Таким чином міжнародні стандарти прав і свобод людини та громадяни мають подвійне значення, так як не лише визначають напрямок законодавчого регулювання трудових прав в країні, а й виступають в якості безпосереднього регулятора трудових і пов'язаних з ними відносин.

Список використаних джерел:

1. Киселев И. Я. Трудовое право России и зарубежных стран. - Международные нормы труда. М. : Эксмо, 2005. 608 с.
2. Селивон Н. Ф. Гармонизация положений национального с нормами международного права и их применение в практике Конституционного Суда Украины. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / [под общ. ред. Е. Б. Кубко, В. В. Цветкова]. К. : Юринком Интер, 2003. 528 с.
3. Міжнародні стандарти прав людини // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін. 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. С. 294.
4. Білоус О. Ю. Конвенції Міжнародної організації праці як джерела трудового права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.5 «Трудове право; право соціального забезпечення». Одеса, 2017. 23 с.

ЩЕРБИНА Євген,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент юридичного факультету

Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

БІЛИК Олександр,

здобувач вищої освіти біолого-
екологічного факультету

Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

ОБ'ЄКТИ ТА СУБ'ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Екологічне право – сукупність правових норм, які регулюють відносини щодо охорони навколишнього середовища, раціонального використання та відтворення природних ресурсів, а також забезпечення екологічної безпеки. Екологічне право вважається галузеву юридичною наукою, яка направлена на дослідження й аналіз еколого-правових норм та правовідносин, а також проблем, які виникають в результаті застосування недосконалого екологічного законодавства задля виявлення й усунення виявлених помилок. А вже екологічне право, як навчальна дисципліна, вивчає положення екологічного права як галузі права та юридичної науки.

Екологічне право є специфічною галуззю права, оскільки це єдина галузь права, яка регулює законні односторонні відносини людини з особливим об'єктом, в даному випадку, із природою. Більш того, такі відносини регулюються нормами не однієї й не декількох галузей. Врегулювання таких відносин здійснюється за допомогою норм адміністративного, кримінального, цивільного, трудового, фінансового, земельного, водного, гірничого, лісового та інших галузей українського законодавства. Таке врегулювання свідчить про комплексність екологічного права як галузі права, яке сформоване на основі інтеграції кількох галузей права чи їх частин.

Екологічне право, як і будь-яка інша галузь права, має свої особливі об'єкти та суб'єкти. Об'єктами називають саме те, з приводу чого виникають ці самі правовідносини, які врегульовані екологічним законодавством. Об'єктами в екологічному праві, згідно зі статтею 5 Закону України «Про навколишнє середовище», називають саме навколишнє природне середовище, території та об'єкти природно-заповідного фонду України та об'єкти, які визначені чинним законодавством, здоров'я і життя людей від негативного впливу несприятливої екологічної обстановки [1].

Під навколишнім середовищем, згідно із чинним законодавством, слід розуміти сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів,

природні ресурси, як залучені в господарський обіг, так і невикористовуванні у господарстві в даний період часу, ландшафт та інші природні комплекси [1].

Що ж стосується території та об'єктів природно-заповідного фонду України та об'єктів, які визначені чинним законодавством, то них входять: природні території та об'єкти (природні та біосферні заповідники, національні природні парки, заказники, пам'ятки природи тощо) та штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки тощо).

Захист здоров'я і життя людей від негативного впливу несприятливої екологічної обстановки є однією з головних норм, які закріплені в Конституції України, Законі України «Про охорону навколишнього середовища» та інші нормативно-правові акти, які мають пряме відношення до галузі екологічного права.

Окремий XI розділ "Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки" Закону України "Про охорону навколишнього середовища" свідчить про те, що екологічна безпека гарантується всім громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів[1].

Суб'єктами називають осіб, які мають і можуть мати юридичні права та обов'язки, а також здатні нести відповідальність за порушення встановлених законодавством норм. Здатність мати юридичні права та обов'язки називається екологічною правоздатністю. Здатність самостійно здійснювати ці самі права та обов'язки називається екологічною дієздатністю. А можливість самостійно нести відповідальність за порушення встановлених норм називають екологічною деліктоздатністю. У сукупності вони утворюють правосуб'єктність.

Суб'єктами в екологічному праві є народ України, держава, територіальні громади, юридичні та фізичні особи, громадські, міжнародні та релігійні об'єднання та інші. Наприклад, держава реалізує власні правомочності через відповідні органи державної влади, які наділені компетенцією з врегулювання екологічних відносин, територіальні громади реалізують безпосередньо або через органи місцевого самоврядування.

Особливий статус мають і тварини. Вони є специфічними суб'єктами екологічного права, які отримали власну правоздатність згідно із Законом України «Про захист тварин від жорстокого поводження». Вони мають лише природні права (право на життя, право на евтаназію) та від їх імені та в їх інтересах виступають фізичні та юридичні особи, отже вони не наділені дієздатністю [2].

Суб'єкти екологічного наділені певними характеристиками, а саме: наділені юридичними правами та обов'язками; реально здатні брати участь в екологічних правовідносинах.

Отже, в екологічному праві, як і в будь-якій галузі права, існує певний суб'єктний склад, тобто ті особи, які мають юридичні права та обов'язки та

реально можуть брати участь в екологічних правовідносинах, а також об'єктний склад, тобто те, з приводу чого можуть виникати екологічні правовідносини.

Список використаних джерел:

1. Про охорону навколишнього середовища: Закон України від 25.06.1991р. №1264-XII. Дата оновлення: 01.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/stru#Stru>. (дата звернення: 19.10.2021 р.).
2. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006 р. № 3447-IV. Дата оновлення: 08.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15#Text> (дата звернення: 19.10.2021 р.).

ЩЕРБИНА Євген,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент юридичного факультету

Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

МАЦЮК Валерія,

здобувач вищої освіти четвертого

біолого-екологічного факультету

Дніпровського національного

університету імені Олеся Гончара

МІСЦЕ І РОЛЬ СМАРАГДОВОЇ МЕРЕЖІ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

Формування Смарагдової мережі (Emerald Network) є прогресивною системою природоохоронних заходів в Європі. Введення Смарагдової мережі як окремого об'єкта екологічного права в Україні тягне за собою зміни правового регулювання суспільних відносин, що стосуються інших об'єктів екологічного права, таких як екологічна мережа, території та об'єкти природно-заповідного фонду та інших. Саме тому постає питання місця та ролі Смарагдової мережі в системі національного права України.

Україна приєдналася до Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats) у 1996 році,[1] що зобов'язало її вживати необхідні заходи для збереження популяцій дикої флори і фауни або їх модифікацій на рівні, який відповідає, зокрема, екологічним, науковим та культурним вимогам, враховуючи при цьому економічні та рекреаційні вимоги, а також потреби підвидів, різновидів чи форм, що перебувають під загрозою в певній місцевості.

Смарагдова мережа – території особливого природоохоронного значення, основою яких стали Резолюція №4 (1996) Постійного комітету

Бернської конвенції «Про зникаючі природні оселища, що потребують спеціальних заходів для їх збереження», поновлена у 2019 році, та Резолюція № 6 (1998) «Про перелік видів, що потребують спеціальних заходів для їх збереження» з новою редакцією додатку, схваленого у 2011 році.[1] Смарагдова мережа створюється на виконання статті 4 Бернської конвенції та згідно з Рекомендацією Постійного комітету Бернської конвенції № 16 (1989) «Про території спеціального збереження». Окрім того, Угода про асоціацію між Україною та ЄС, передбачає завершення реєстру потенційних територій Смарагдової мережі та впровадження захисних заходів та заходів управління ними.[2]

В Україні суспільні відносини, що виникають навколо територій Смарагдової мережі, регулюються лише вище вказаними європейськими домовленостями. Створення правових та організаційних засад визначення територій Смарагдової мережі та управління ними в Україні для збереження природних оселищ та видів фауни і флори, що підлягають особливій охороні, у системі національного права лише на початковому рівні.

Законопроект «Про території Смарагдової мережі» має на меті встановити правові та організаційні засади визначення територій Смарагдової мережі та управління ними в Україні для збереження природних оселищ та видів фауни і флори, що підлягають особливій охороні, правові та організаційні засади оцінки впливу на території Смарагдової мережі у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на території Смарагдової мережі, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів, правові та організаційні засади створення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони та використання природно-заповідного фонду, екологічної та Смарагдової мереж, збереження біорізноманіття.[3]

Законопроект «Про території Смарагдової мережі» пропонується внесення змін до семи законів, зокрема Лісового, Водного та Земельного кодексів України, а також до Закону України «Про екологічну мережу України».[3]

Співвідношення екологічної мережі та Смарагдової мережі у системі національного права на даний момент не визначено. Фахівці-екологи вважають, що Смарагдова мережа є доповненням екомережі та є забезпеченням довготривалого існування найцінніших європейських видів і їх середовищ існування.

57% площі Смарагдової мережі є територіями і об'єктами Природно-заповідного фонду. Це говорить про майбутню неефективність природоохоронної діяльності, якщо законодавчо закріплений природно-заповідний підхід буде переважати над «оселищним» в організації та управлінні територіями Смарагдової мережі.

Зміни, що запропоновані до Водного кодексу, які стосуються

«розташування території Смарагдової мережі» на території прибережної захисної смуги, смуги відведення та зони санітарної охорони [3] є невдало сформульованими. Адже, природоохоронний статус, що мають території Смарагдової мережі, не можуть бути поєднані з правовим режимом смуг відведення та зон санітарної охорони. Це зумовлено тим, що Смарагдова мережа спрямована на збереження дикої флори та фауни та їхніх природних середовищ існування в Європі і це унеможливує використання цих територій для містобудівних потреб, що не відповідає меті їх створення.

Особливої уваги потребує те, що впровадження Смарагдової мережі передбачає заборони і обмеження планованої господарської діяльності [3] в межах Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», але не торкається сфери господарської діяльності, що вже здійснюється.

Висновки. Проблематика місця та ролі Смарагдової мережі у національному праві України полягає у наступному:

- впровадження Смарагдової мережі має базуватися на нових підходах та засадах європейської екологічної політики, що передбачає створення нових інструментів та правових режимів у різних галузях національного права;

- немає чіткого систематичного співвідношення між екомережею, Природно-заповідним фондом та Смарагдовою мережею;

- природоохоронного статусу на територіях Смарагдової мережі не може поєднуватися з правовим режимом прибережних захисних смуг;

- законопроект «Про території Смарагдової мережі» не передбачає заборони та обмеження здійснюваної господарської діяльності, що може впливати на територіях Смарагдової мережі;

Місце і роль Смарагдової мережі в системі національного права є визначеними недостатньо точно. Правове забезпечення Смарагдової мережі в Україні потребує доробок та уточнень, що стосуються систематичних, організаційних, функціональних та управлінських засад правочинної діяльності. Впровадження Смарагдової мережі матиме позитивний вплив на правотворчу діяльність у природоохоронній сфері.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовища існування в Європі. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032#Text
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
3. Про території Смарагдової мережі: Проект закону України. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70592

ЯРОШЕНКО **Артем**,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного
права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДОГОВОРУ КОНСАЛТИНГУ

Протягом досить тривалого часу правове дослідження питання надання консультаційних послуг не викликало належного інтересу в цивільно-правовій доктрині. Ситуація, що склалася пояснюється в першу чергу станом української економіки, яка є наслідком та несе відповідний слід колишньої командно-адміністративної системи, за якої велика частина відповідних послуг надавалася на безоплатній основі.

Поступовий перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства зумовив різке зростання попиту на інформаційні та консультаційні послуги, і сформував нові погляди на роль інформації в розвитку суспільства. Однак, ні в науковій правовій літературі, ні в нормативно-правових актах досі немає єдності думок у розумінні змісту договору консалтингу та консультаційних послуг, порядку і принципів їх надання.

Як слушно зазначає Г. Б. Яновицька, Цивільний кодекс України не містить правової регламентації договору про надання консалтингових послуг. Проте, принцип свободи договору надає сторонам право самостійно врегульовувати ті відносини, які не визначені в цивільному законодавстві, а також відійти від його положень, крім випадків, коли обов'язкове застосування актів цивільного законодавства прямо передбачено чи прямо впливає зі змісту й суті відносин між сторонами [1].

Український законодавець, прийнявши нову редакцію Цивільного кодексу України від 16.01.2003 № 435-IV, надав зобов'язанням про надання послуг нормативний характер, виділивши оплатне надання послуг в якості самостійного правового інституту, що об'єднує ряд типових договорів. Разом з тим запропонована законодавцем договірна модель містить лише загальні положення, які можуть застосовуватися до суспільних відносин. Тлумачення таких правових положень вказує на їх явну недостатність для належного ефективного регулювання договору консалтингу та консультаційних послуг.

Так, Цивільний кодекс України закріплює поняття договору про надання послуг. Згідно частини 1 статті 901 Цивільного кодексу, за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в

процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором [2].

Визначення «консультаційна послуга» складається зі змісту складових її дефініцій – власне «послуга», а також «консультація», щодо яких у правовій доктрині не вироблені загальні теоретичні підходи. На основі проведеного аналізу теоретичних концепцій поняття «послуга», можна стверджувати, що розглянута дефініція належить одночасно до двох наукових сфер – економіки та права. Відзначимо, що в правовій доктрині дії (діяльність), згруповані за наявністю виділених властивостей послуги (незбережуваність, нестійкість її якості) і ознакою відсутності речового результату, дозволяють відмежовувати їх від робіт і кваліфікувати саме як надання послуг. Варто акцентувати увагу на тому, що як для робіт, так і для послуг дія (діяльність) послугодавця повинна привести до певного результату. На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що послуга і бажаний від неї результат (мета) є взаємозалежними категоріями.

Теоретичний та практичний інтерес становить питання визначення порядку оплати в договорі надання консультаційних послуг. Загальновідомим є факт, що у світовій практиці прийняті в основному чотири форми оплати: погодинна, фіксована, оплата як відсоток від вартості об'єкта консультування та комбінована форма оплати. Найбільш розповсюдженою є комбінована форма оплати, яка передбачає «премію за результат», що, має на меті стимулювання консультантів до досягнення надання послуги максимальної якості. Однак, варто відзначити, що в науці цивільного права не склалося єдиного розуміння щодо допустимості зобов'язань з надання послуг із гарантією результату. Наразі поширеною є практика визнання неприпустимими договірних умов, що ставлять розмір оплати в залежність від судових рішень або рішень інших органів державної влади, які будуть прийняті в майбутньому. На нашу думку, було б правильніше вважати допустимим включення в договір положення, що передбачає додаткову винагороду за позитивний результат, за умови, що воно не буде суперечити основам правопорядку та суспільній моралі.

Консалтинг – це поняття ринкової економіки, а отже, його необхідно розглядати як послугу, яка може бути надана професійним консультантом у вирішенні проблем стосовно управління, маркетингу, інвестування, розвитку персоналу тощо. Такі послуги переважно надаються на платній основі. Дана діяльність має відбуватися в рамках чинної нормативно-законодавчої бази. Варто відзначити, що сама природа консалтингових послуг дозволяє зробити висновок про більш широку сферу його використання крім сфери економіки та соціології.

Таким чином, під поняття «консалтинг» можна підвести переважну більшість послуг, що надаються компанії-замовнику. Однак мета або результат будь-якої послуги зводиться до одного – допомогти замовнику

здійснити необхідне впровадження якісних змін, інновацій, провести оптимізацію бізнес-процесів.

Список використаних джерел:

1. Яновицька Г. Б. Споживач-замовник як сторона договору консалтингу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція.* № 31. 2018. С. 92–94.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 40. С. 356.

АНДРІЄВСЬКА Людмила,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМАТИКА ОЦІНКИ ДОКАЗІВ У СУДІ АПЕЛЯЦІЙНОЇ
ІНСТАНЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

Актуальним питанням на сьогоднішній день постає питання оцінки доказів у суді апеляційної інстанції в цивільному судочинстві, з огляду на те, що якщо стороною подано докази, які могли бути подані до суду першої інстанції проте без поважних причин цього не було здійснено, то вони не приймаються судом апеляційної інстанції. Більш того, така позиція постає також щодо подання доказів до суду касаційної інстанції.

Доказування в суді апеляційної інстанції має свою специфіку, що обумовлено сутністю та значенням апеляційного провадження. Апеляційний суд досліджує лише ті докази, які судом першої інстанції були дослідженні з порушенням встановленого порядку або в дослідженні яких було неправомірно відмовлено. ЦПК України встановлює також можливість подання до суду апеляційної інстанції нових доказів. Апеляційний суд досліджує нові докази, якщо їх неподання до суду першої інстанції було зумовлено поважними причинами. Встановлення обмежень, умов щодо здійснення вказаного права в ЦПК України свідчить про закріплення в національному законодавстві неповної апеляції [1, с.492].

Чинний ЦПК України закріплює можливість подачі нових доказів до суду апеляційної інстанції та їх дослідження. Суд апеляційної інстанції може встановлювати нові факти, досліджувати нові докази, а також докази, які, на думку осіб, що беруть участь у справі, судом першої інстанції досліджувались із порушенням встановленого ЦПК порядку. Наприклад, суд послався на докази, які, як вбачається з протоколу судового засідання, судом не оголошувались і не досліджувались, на що звертає увагу скажник; свідки були допитані судом у порядку встановленим ЦПК України.

Цивільне процесуальне законодавство України не містить узагальненого визначення «нових доказів», що призводить до різного тлумачення їх на практиці. Це у свою чергу, тягне за собою наслідки допущення помилок при їх застосуванні, порушення прав осіб, які брали участь у справі. ЦПК України не розкриває й зміст поняття «додаткові докази». Що стосується апеляційного провадження, то законодавче закріплення даних понять має істотне значення. Це пов'язано з тим, що суд апеляційної інстанції приймає нові докази лише за певних умов, чітко вказаних у законодавстві. Що ж стосується додаткових доказів, то така вимога відсутня [2].

Європейський Суд з прав людини також звертає увагу на допустимість доказів та їх оцінку. Компетенцією національних судів і ЄСПЛ не підмінятиме власною позицією оцінку фактів, яку їм було надано в межах національного провадження, гарантуючи право на справедливий судовий розгляд. Стаття 6 Конвенції водночас не встановлює жодних правил щодо допустимості доказів або способів їх оцінки, що є предметом регулювання національного законодавства та оцінки національними судами (справа «Трофимчук проти України» від 28.10.2010 року) [3].

Постанова Верховного Суду від 04 липня 2018 року №369/1923/15-ц підкреслює, що засади рівності і змагальності у судовому процесі виведені ним із принципу верховенства права, якому підпорядкована вся Конвенція, та є складовими частинами права на справедливий суд, гарантованого статтею 6 Конвенції. Принцип рівності сторін у процесі у розумінні справедливого балансу між сторонами вимагає, щоб кожній стороні надавалася розумна можливість представити справу в таких умовах, які не ставлять цю сторону у суттєво не вигідне становище відносно іншої сторони [4].

Докази, нові докази приймаються судом апеляційної інстанції лише у випадку обґрунтування особою: незаконності відмови суду першої інстанції в прийнятті наданих нею доказів, недослідження залучених до справи доказів, неможливості їх подачі до суду першої інстанції з причин, що не залежали від неї та які є поважними; необхідності їх представлення в суді апеляційної інстанції, і якщо суд визнає ці обґрунтування переконливими. Нові докази можуть бути не прийняті судом апеляційної інстанції, якщо буде встановлено, що особа, яка їх подала, недобросовісно користувалася своїми правами в суді першої інстанції, зокрема, усвідомлено притримувала докази, що, у свою чергу, має наслідком затягування процесу по справі. Слід зазначити, що норми цивільного процесуального законодавства України, що визначають можливість подачі нових доказів до суду апеляційної інстанції, потребують детальної регламентації. У них має міститись загальне правило про недопустимість подачі нових доказів до суду апеляційної інстанції та винятки з нього, що мають бути чітко визначені.

Закріплення письмової форми зазначення, подання нових доказів до суду апеляційної інстанції активізує осіб, які беруть участь у справі, в суді

першої інстанції, і як наслідок, попереджає «притримування» доказів, затягування процесу, визначає часові межі здійснення права на подання нових доказів (протягом строку апеляційного оскарження), сприяє виконанню судом апеляційної інстанції завдань щодо перевірки законності та обґрунтованості рішень, ухвал суду першої інстанції, що не набрали законної сили. Проведене дослідження спонукає до розгляду низки правових питань. Тому подальші розвідки з цієї проблематики вбачаються в детальному дослідженні суб'єктів реалізації права подання нових доказів до суду апеляційної інстанції.

Виходячи із процесуально-правового статусу судів апеляційної та касаційної інстанцій у цивільному процесі, можна стверджувати, що вони проводять оцінку доказів у цивільній справі. Особливістю оцінки доказів у суді апеляційної інстанції є те, що суд повинен враховувати існуючі обмеження допуску в цивільну справу нових доказів, вирішуючи таким чином питання допустимості, що належить до критеріїв оцінки доказів. Специфікою оцінки доказів у суді касаційної інстанції є те, що він здійснює переоцінку доказів тільки по тих фактах, що встановлювалися у суді першої та апеляційної інстанцій для вирішення питання, чи була правильно обрана норма матеріального права або чи не було вчинено процесуального правопорушення, яке потягло за собою неправильне вирішення цивільної справи [5, с.75].

Отже, питання оцінки доказів у суді апеляційної інстанції в цивільному судочинстві розглядається в першу чергу з огляду на допустимість та достовірність поданих доказів, проте більш важливим аспектом є неможливість подання доказів до суду апеляційної інстанції без обґрунтування причини неподання їх до суду першої інстанції. Крім того, кодексом передбачена можливість долучення доказів шляхом подання клопотання, проте і у такому випадку сторона повинна обґрунтувати необхідність долучення таких доказів та обґрунтування причини неможливості їх долучення у суді першої інстанції.

Список використаних джерел:

1. Трач О.М. Окремі питання доказування в суді апеляційної інстанції. Форум права. №3. 2008. с. 490-496
2. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. (дата звернення 21.10.2021) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>. 5
3. Рішення Європейського Суду з прав людини Справа «Трофимчук проти України» (Заява № 4241/03) від 28.10.2010 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_846#Text
4. Постанова Верховного Суду від 04 липня 2018 року №369/1923/15-ц. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/75241756>
5. Угриновська О., Трусевич Н.С. Оцінка допустимості доказів: законодавча регламентація та судова практика. Підприємництво, господарство і право. №12. 2019. с. 73-78

ГОРДІЄНКО Тетяна,
старший викладач кафедри
цивільного, трудового та
господарського права
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ЗБИТКІВ (ШКОДИ): НАУКОВО- ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Важливою гарантією захисту прав особи у разі їх порушення є обов'язок з відшкодування порушником збитків (шкоди). Необхідною передумовою відновлення порушеного права є правильне визначення способу та розміру такого відшкодування.

Загальні правила визначення складу збитків (шкоди) та порядку їх відшкодування встановлюються нормами чинного законодавства.

Відповідно до ст.22 Цивільного кодексу України збитками, є втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода) [1]. Закон передбачає відшкодування збитків в повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі.

Згідно з ч.2 ст.224 Господарського кодексу України під збитками розуміються витрати, зроблені управненою стороною, втрата або пошкодження її майна, а також не одержані нею доходи, які управнена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або додержання правил здійснення господарської діяльності другою стороною [2]. Склад збитків визначено в ст.225 Господарського кодексу України, відповідно до якої підлягають відшкодуванню :

- вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна, визначена відповідно до вимог законодавства;

- додаткові витрати (штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам, вартість додаткових робіт, додатково витрачених матеріалів тощо), понесені стороною, яка зазнала збитків внаслідок порушення зобов'язання другою стороною;

- неодержаний прибуток (втрачена вигода), на який сторона, яка зазнала збитків, мала право розраховувати у разі належного виконання зобов'язання другою стороною;

- матеріальна компенсація моральної шкоди у випадках, передбачених законом [2].

Відповідно до ст.1192 Цивільного кодексу України право вибору способу відшкодування надано потерпілій особі. Збитки (школа) можуть відшкодуватися в натурі (передача речі того ж роду і такої ж якості, відновлення пошкодженої речі тощо) або шляхом сплати грошової суми, розмір якої визначається відповідно до реальної вартості втраченого майна на момент розгляду справи або виконання робіт, необхідних для відновлення пошкодженої речі. На практиці більш поширеним є відшкодування збитків (шкоди) в грошовій формі.

Розмір збитків визначається не з характеру порушеного права, характеру дії, що порушує законні права та інтереси потерпілої особи, а лише з характеру наслідків протиправного діяння. Яким би не було діяння, що спричинило завдання збитків, інтерес представляють лише самі наслідки, що мають відповідати ознакам збитків, встановленим в законодавстві і підтвердженим судовою практикою [3, с.153].

За змістом ст.623 Цивільного кодексу України розмір збитків, завданих порушенням зобов'язання, доказується кредитором [1].

Згідно ст.225 Господарського кодексу України при визначенні розміру збитків, якщо інше не передбачено законом або договором, враховуються ціни, що існували за місцем виконання зобов'язання на день задоволення боржником у добровільному порядку вимоги сторони, яка зазнала збитків, а у разі якщо вимогу не задоволено у добровільному порядку, – на день подання до суду відповідного позову про стягнення збитків. Виходячи з конкретних обставин, суд може задовольнити вимогу про відшкодування збитків, беручи до уваги ціни на день винесення рішення суду [2].

Сторони господарського зобов'язання мають право за взаємною згодою заздалегідь визначити погоджений розмір збитків, що підлягають відшкодуванню, у твердій сумі або у вигляді відсоткових ставок залежно від обсягу невиконання зобов'язання чи строків порушення зобов'язання сторонами. Не допускається погодження між сторонами зобов'язання щодо обмеження їх відповідальності, якщо розмір відповідальності для певного виду зобов'язань визначений законом.

Актуальним є питання правильності визначення належної до відшкодування суми збитків (шкоди), адже в умовах конкурентного ринкового середовища рівень цін на одну й ту саму річ, роботу (послугу) можуть суттєво відрізнятись виходячи з позицій на відповідному ринку, кваліфікації та репутації особи, податкового режиму тощо.

В ч.2 ст.1192 Цивільного кодексу України встановлено обов'язок винної особи відшкодувати саме реальну вартість втраченого майна або робіт, необхідних для відновлення речі. За результатами аналізу вказаної норми вбачається за можливе визначити загальні підходи до відшкодування збитків (шкоди) в грошовій формі:

- відшкодування збитків (шкоди) має за мету саме відновлення речі до первісного стану до її пошкодження або компенсацію вартості речі (у разі її

знищення);

- відшкодуванню підлягає лише вартість необхідних (обов'язкових) робіт. Вартість додаткових робіт (не передбачених нормативно-технічними документами), застосування більш високих за ціною новітніх матеріалів та складових не підлягає відшкодуванню, оскільки фактично забезпечує не відновлення речі до первісного стану, а її поліпшення. Винятком з цього правила є випадки неможливості відновлення речі в інший спосіб або з використанням більш економних ресурсів;

- обов'язок відшкодування винною особою збитків (шкоди) обмежений саме їх реальним розміром. При його визначенні досліджується склад та вартість обов'язкових робіт згідно нормативно-технічних документів (зокрема, шляхом призначення експертизи, залучення суб'єкта оціночної діяльності), аналіз кон'юнктури ринку таких робіт в певному регіоні у відповідний період часу, наявність аналогічних пропозицій на ринках найближчих регіонів. Відповідні дані можуть бути отримані на основі статистичної інформації, відомостей Торгово-промислових палат, матеріалів публічних закупівель тощо. Якщо порядок розрахунку розміру збитків встановлений актами законодавства, застосування таких приписів є обов'язковим в межах сфери дії такого акту.

У випадку, коли фактичні витрати особи з відновлення речі перевищують рівень ринкових цін на відповідні роботи (послуги), збитки (школа) підлягають відшкодуванню лише в розмірі реальної вартості дійсно необхідних робіт за існуючими на ринку цінами. У разі необґрунтованості застосованого позивачем розрахунку, суд може зробити висновок про недоведеність розміру збитків і прийняти рішення про відмову в позові [3, с.104]. Різниця між фактично понесеними завищеними витратами та розміром відшкодування за реально існуючими на ринку фактично є власними втратами підприємця, його комерційним ризиком, оскільки він погодився на необґрунтовано високу ціну, не перевібив включений в ціну склад робіт, не забезпечив дослідження кон'юнктури ринку з метою пошуку виконавця, який здатний виконати роботи за меншу ціну.

Отже, за змістом ч.2 ст.1192 Цивільного кодексу України відшкодуванню підлягають саме мінімально необхідні для відновлення прав кредитора витрати, що забезпечує повне відновлення його майнового стану і при цьому не допускає протиправного та несправедливого грошового обтяження винної особи.

Як вказувалося вище, норми ст.22 Цивільного кодексу України та ст.225 Господарського кодексу України до складу збитків також включають неодержані доходи (упущену вигоду). Упущена вигода визначається як сума доходів, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене. Питання розрахунку упущеної вигоди є доволі спірним і судова практика не сформувала єдиного підходу до його вирішення. Серед ключових аспектів слід зазначити про необхідність

з'ясування реальності одержання упущеної вигоди (включаючи наявність усіх передумов для її отримання), вжиття кредитором заходів з мінімізації таких втрат, а також підтвердження того, що неотримання відповідного доходу мало місце виключно внаслідок неправомірних дій відповідача. В якості прикладу вирішення спору про відшкодування збитків можуть розглядатися матеріали справи №904/8708/17, в даній справі судом прийнято рішення про задоволення позовних вимог в повному обсязі (включаючи відшкодування завданої матеріальної шкоди та втрачених доходів від надання майна в оренду) [4].

Викладене дозволяє зробити висновок, що питання відшкодування збитків (шкоди) є доволі складними і їх правильне вирішення можливе за умови належного обґрунтування позовних вимог на основі норм чинного законодавства, а також дотримання розумного балансу прав учасників відповідного правовідношення – забезпечення повного відшкодування збитків кредитора без надмірного обтяження винної особи.

Список використаних джерел :

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення : 25.10.2021).
2. Господарський кодекс України від 16.01.03р. №436-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення : 25.10.2021).
3. Дегтярев С.Л. Возмещение убытков в гражданском и арбитражном процессе. М.: Издательство БЕК, 2001. 168 с.
4. Рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 27.11.18р. по справі №904/8708/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78377420> (дата звернення : 25.10.2021).

ЛАВРЕНКО Дар'я,

викладач кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЕКСТЕРИТОРІАЛЬНА ДІЯ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Швидкий розвиток економічних відносин між членами світового співтовариства в останні десятиліття, зростаюча роль транснаціональних компаній на світовій арені спричинили необхідність розробки заходів щодо боротьби з монополіями на міжнародному рівні за допомогою міжнародного права та міжнародних механізмів.

В Європейському Союзі (ЄС), антимонопольне законодавство якого регулює діяльність інституцій ЄС (Європейської Комісії та судів ЄС, тобто Суду першої інстанції та Суду ЄС) та держав-членів ЄС у боротьбі з

монополіями, активно розвиваються міжнародні антимонопольні правові механізми, захист економічних інтересів учасників спільного ринку та Союзу в цілому, а також підтримка конкуренції на спільному ринку. Антимонопольне законодавство ЄС застосовується до всіх держав-членів Союзу. Особливий інтерес представляють екстериторіальні наслідки антимонопольного законодавства ЄС та юрисдикція Європейської комісії ("Комісія") та судів ЄС.[1, ст.640-642]

Комісія стикається з труднощами при виконанні своїх рішень проти економічних операторів, зареєстрованих за межами ЄС та під захистом національних держав, які не співпрацюють з Антимонопольною комісією на транснаціональному рівні. Слід зазначити, що навіть тісна співпраця (наприклад, антимонопольна співпраця з відповідними владами США, Японії та Канади) іноді дозволяє уникнути конфліктних ситуацій.[2, ст.1778-1784]

У ЄС було розроблено три теорії, на основі яких Комісія та / або суди ЄС вважали можливим застосувати екстериторіальну дію антимонопольного законодавства ЄС та повноваження Комісії та судів ЄС щодо ведення бізнесу поза Союзом:

- 1) теорія економічного суб'єкта;
- 2) теорія наслідків;
- 3) теорія реалізації.

Теорія економічних суб'єктів, розроблена Європейським судом у справі про барвники у 1969 р. , вважає ведення дочірньої компанії, створеної за межами ЄС, веденням самої справи в межах ЄС, розширюючи таким чином антимонопольне регулювання ЄС. . На основі цієї теорії суди ЄС поширюють антимонопольне законодавство ЄС на іноземних учасників ринку [3].

Розвиток теорії наслідків американськими судами був зумовлений тим, що Антимонопольний орган США постійно стикався з проблемою обмежень поширення внутрішнього антимонопольного законодавства. Згідно з цією теорією, поведінка, спрямована на обмеження конкуренції, яка впливає на внутрішній ринок США або його міжнародну торгівлю, може порушувати антимонопольне законодавство США, незалежно від того, де сталося порушення або національність порушників. Наприклад, згідно з рішенням у справі USA v. Aluminium Co of America (Alcoa) "будь-яка держава може визнати відповідальність осіб, навіть у межах її юрисдикції, за поведінку за межами цієї держави, яка може мати наслідки в цій державі ... а інші держави загалом визнають таку відповідальність"[4, с.154-155].

Теорія наслідків для ЄС вперше була застосована Комісією у вищезазначеному випадку. Заборонивши встановлювати ціни, Комісія заявила, що її рішення стосується всіх учасників ринку, які здійснювали заборонену діяльність, незалежно від того, зареєстровані вони в державах-членах ЄС або поза ними. Пізніше Комісія уточнила свою позицію і вважала, що відповідальність іноземних операторів повинна виникати лише в тому випадку, якщо наслідки їхніх дій у ЄС були прямими та негайними,

передбачуваними та суттєвими.

На додаток до теорії наслідків, Суд розробив теорію реалізації, згідно з якою антимонопольні органи ЄС можуть оцінювати дії суб'єктів, що не зареєстровані в ЄС, що мають місце в Союзі. Ця теорія дещо ширша за теорію наслідків, оскільки стосується реалізації угод, спрямованих на обмеження конкуренції. Суд не роз'яснив поняття "імплементация", проте очевидно, що він включає певні заходи в ЄС, наслідки яких обмежують конкуренцію[5, с.40-45].

Питання про те, яка з теорій може бути застосована в антимонопольному законодавстві ЄС, залишається невирішеним. Комісія неодноразово сперечалася з теорією наслідків, але Суд Європейських Співтовариств ніколи прямо не підтримував цей підхід. Він віддав перевагу теорії економічного суб'єкта (як у випадку з Дейстефами) або розробив теорію реалізації (наприклад, Wood Pulp).

Виходячи з цього, найважче уникнути конфліктів у тих випадках, коли кілька країн з найбільш розвиненими економічними системами претендують на право оцінювати одну і ту ж угоду, протилежного ефекту якої неможливо уникнути, особливо якщо вона оцінюється на основі різних правил. Це не тільки провокує політичні конфлікти, але й накладає значні процесуальні та економічне навантаження для учасників ринку. Однак екстериторіальний ефект антимонопольного законодавства ЄС є ефективним заходом захисту конкуренції та боротьби з монополіями на ринку ЄС.

Список використаних джерел:

1. Gencor / Lonrho, M.619, OJ 1997 L11/30; в апеляции Gencor по делу v. Commission, [1999] ECR II-753; Elliott «The Gencor judgment: collective dominance, remedies and extraterritoriality under the Merger Regulation» (1999) EL Rev. P. 640-642.
2. Черниш А.В. Антимонопольні розслідування в Європейському Союзі, права людини Європейський Союз з прав людини. *Актуальні проблеми російського права*. 2014. № 8. С. 1778-1784.
3. Antitrust Guidelines in the agricultural sector // Official journal of the European Union. 2015. Vol. 58. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2015:431:-FULL>
4. Елагіна А.С. Принципи сталого розвитку при регулюванні продовольчих ринків: узагальнення міжнародного досвіду. *Таврійський науковий оглядач*. 2015. № 4-3. С. 154-155.
5. Dragoi A.E., Iordache L. Antitrust policy impact on EU's agricultural sector . Knowledge horizons - Economics. 2016. Vol. 8. No. 1. P. 40-45.

ЛЕБЕДЄВА Юлія,

викладач кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

«HATE SPEECH» В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Невід’ємною частиною глобалізаційних процесів є суперечливі реалії між перевагами Інтернету, зокрема безпрецедентною платформою, яку він надає для свободи вираження поглядів, та його небезпекою - можливістю поширення ворожих висловлювань та висловлювань, що спонукають до насильства. Так, термін “мова ненависті”, “hate speech” або “мова ворожнечі” загальновизнаного визначення не має, і це явище рідко визначається в правових документах державами або міжнародними установами. Держави та установи по всьому світу приймають різні концептуалізації мови ворожнечі та свободи слова.

Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи по питанню “розпалювання ненависті” N R (97) 20, що не має загальнообов’язкового характеру, стверджує, що “мова ворожнечі” є виразом, який поширює, розпалює, пропагує або виправдовує расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм або інші форми ненависті, засновані на нетерпимості, включаючи нетерпиме вираження агресивним націоналізмом та етноцентризмом, дискримінацію та ворожість щодо меншин, мігрантів та людей з іммігрантським походженням [1].

Важливо, що дане визначення охоплює «всі форми самовираження», тоді як мова ворожнечі, виходячи з семантики поняття, повинна охоплювати лише вербальну форму. Крім того, Рекомендація відверто ігнорує мову ворожнечі, яка прямо не пов’язана з расовими чи релігійними групами. Таким чином, гомофобна та трансфобна мова залишається поза спектром.

Комісія Ради Європи з боротьби з расизмом прийняла Рекомендацію від 05.12.2015 № 15 щодо спільної політики боротьби з мовою ненависті, в якій визначення мови ворожнечі було розширено. Так, воно охоплює одну чи декілька форм вираження поглядів – тобто пропагування, стимулювання або підбурювання до дифамації, нетерпимості або образ окремої особи або групи людей, так само як будь-яке приниження, знуцання, формування негативних стереотипів, цькування або погрожування такій особі або групі осіб, а також будь-яке виправдання будь-якої з цих форм вираження поглядів, – які базуються на певній ознаці або статусі, перелік яких не є вичерпним, у тому числі, таких як раса, колір шкіри, мова, релігія або вірування, національність, національна або етнічна ідентичність, так само як походження, вік,

інвалідність, стать, гендерна ідентичність або сексуальна орієнтація [2].

Свобода вираження поглядів є однією з найважливіших основ демократичного суспільства, однією з основних умов його прогресу та розвитку кожної людини. Відповідно до пункту 2 статті 10 Європейської конвенції з прав людини, дане положення застосовується не лише до «інформації» чи «ідей», які сприймаються або вважаються необразливими чи такими, що викликають байдужість, але також і до тих, які ображають, шокують чи турбують державу або населення. Це означає, серед іншого, що кожна «формальність», «умова», «обмеження» чи «покарання», накладені в цій сфері, повинні бути пропорційними переслідуваній законом меті» [3].

Важливо, що інтернет-портали новин, які для комерційних та професійних цілей надають платформу для коментарів, створених користувачами, беруть на себе «обов'язки та відповідальність», пов'язані зі свободою вираження поглядів відповідно до пункту 2 статті 10 Конвенції, коли користувачі поширюють ворожі висловлювання або коментарі що є прямим підбурюванням до насильства.

Так, першою справою, в якій Суд розглядав скаргу про відповідальність за коментарі користувачів на порталі новин в Інтернеті є “Delfi AS v. Estonia”, 16 червня 2015 року. Компанія-заявник, яка керує порталом засобу масової інформації на комерційній основі, скаржилася, що національні суди притягнули її до відповідальності за образливі коментарі, опубліковані її читачами під однією зі статей в Інтернеті про поромну компанію.

Страсбурзький суд постановив, відсутність порушення статті 10 (свобода вираження поглядів) Конвенції. Утім, Судом відзначено суперечливі реалії між перевагами Інтернету, та його небезпекою - можливістю поширення ворожих висловлювань та висловлювань, що спонукають до насильства, швидко поширюються, а іноді й залишаються незмінними. Суд також зауважив, що незаконний характер коментарів ґрунтується на тому, що більшість з них, були рівнозначні розпалюванню ненависті або підбурюванню до насильства по відношенню до власника компанії.

Так, держави накладають відповідальність на інтернет-портали новин, не порушуючи статті 10 Конвенції, якщо вони не вживають заходів для негайного видалення явно незаконних коментарів, навіть без повідомлення постраждалої особи або третіх сторін. Суд, ґрунтуючись на конкретній оцінці цих аспектів і беручи до уваги характер аналізованих коментарів, той факт, що вони були розміщені у відповідь на статтю, опубліковану компанією-заявником на її професійно керованому порталі новин, запущеному на комерційній основі, недостатність заходів, прийнятих компанією-заявником для негайного видалення після публікації коментарів, що складають невідомі висловлювання та висловлювання, що розпалюють насильство, та забезпечення реалістичної перспективи притягнення до

відповідальності авторів таких коментарів, а також помірне покарання (320 євро), накладене на компанію, визнання естонськими судами відповідальності компанії-заявника було виправданим та пропорційним обмеженням свободи вираження поглядів на порталі [4].

У справі “Rolf Anders Daniel PINL against Sweden” від 7 лютого 2017 року заявник скаржився на наклепницький коментар в Інтернеті, який був анонімно опублікований у блозі. Він подав цивільний позов проти неприбуткової асоціації, яка вела блог, стверджуючи, що остання повинна нести відповідальність за коментар третьої сторони. Позов було відхилено шведськими судами та канцлером юстиції. Заявник скаржився на те, що органи влади не захистили його репутацію та порушили його право на повагу до його приватного життя.

Суд визнав заяву неприйнятною як явно необґрунтовану. Він, зокрема, зазначив, що в таких випадках необхідно знайти баланс між правом особи на повагу до її приватного життя та правом на свободу вираження поглядів, яким користується особа чи група, які керують інтернет-порталом. У світлі обставин цієї справи Суд встановив, що національні органи влади дотрималися справедливого балансу, відмовившись притягнути асоціацію до відповідальності за анонімний коментар. Зокрема, це сталося тому, що: хоча коментар був образливим, він не був виразом ворожнечі чи підбурюванням до насильства; він був розміщений у невеликому блозі, який веде неприбуткова асоціація; його було знято наступного дня після того, як заявник подав скаргу.

Справа “Smajić v. Bosnia and Herzegovina” від 18 січня 2018 року стосувалася засудження заявника за розпалювання національної, расової та релігійної ворожнечі, розбрату чи нетерпимості після низки дописів на інтернет-форумі з описом військових дій проти сербських сіл в разі нової війни. Заявник, зокрема, стверджував, що його засудили за те, що він висловив свою думку з питань, що становлять суспільний інтерес.

Суд визнав скаргу заявника за статтею 10 (свобода вираження поглядів) Конвенції неприйнятною як явно необґрунтовану. Він, зокрема, встановив, що національні суди уважно розглянули справу заявника, надавши достатні підстави для його засудження, оскільки він використав вкрай образливі вислови щодо сербів, таким чином торкнувшись питання етнічних відносин у постконфліктному боснійському суспільстві. Крім того, покарання, накладені на нього (вилучений комп'ютер і ноутбук) не були надмірними. Таким чином, втручання у право заявника на свободу вираження поглядів, яке було передбачене законом і переслідувало законну мету захисту репутації та прав інших осіб, не виявило жодних ознак порушення статті 10 Конвенції.

Справа Нікс проти Німеччини 13 березня 2018 р. стосувалася засудження заявника за розміщення в блозі зображення нацистського лідера та свастики. Заявник стверджував, що національні суди не врахували того,

що його пост у блозі мав на меті протест проти дискримінації шкіл та бюро зайнятості щодо дітей з іммігрантським походженням.

Страсбурзький суд визнав заяву неприйнятною як явно необгрунтовану. При цьому, визнаючи, що заявник не мав на меті поширення тоталітарної пропаганди, підбурювання до насильства чи ворожнечі, і міг подумати, що він вносить свій внесок у дебати, що становлять суспільний інтерес.

У справі заявника Суд не побачив підстав відступати від оцінки національних судів про те, що заявник чітко та очевидно не відкидав нацистську ідеологію у своєму блозі. Таким чином, Суд дійшов висновку, що національні органи влади надали відповідні та достатні підстави для втручання у право заявника на свободу вираження поглядів і не вийшли за межі розсуду у справі.

Таким чином, концепт "мова ворожнечі" дозволяє провести роздільну межу між тими висловлюваннями в мережі Інтернет, які виключені з дії ст. 10 Конвенції і не захищаються правом на свободу самовираження, і тими, що не містять мови ворожнечі і, отже, допустимі у демократичному суспільстві. Разом з тим дана риса досить умовна, оскільки ЄСПЛ надає перевагу аналізу кожної справи, яка перебуває в його юрисдикції. Важливо, що такий підхід дозволяє Суду не обмежувати себе дефініціями, зокрема при розгляді справ, які стосуються "hate speech" в мережі Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Рекомендація N R (97) 20 Комітету міністрів Ради Європи державам-учасникам з питань "розпалювання ненависті". Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_093#Text.
2. ECRI General Policy Recommendation N°15. European Commission against Racism and Intolerance (ECRI). URL: <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/recommendation-no.15>.
3. Handyside v. United Kingdom - Global Freedom of Expression. Global Freedom of Expression. URL: <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/handyside-v-uk/>.
4. Delfi AS v. Estonia, Grand Chamber judgment of European Court of Human Rights of 16.06.2015 in no. 64569/09. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Press_Q_A_Delfi_AS_ENG.pdf.
5. Rolf Anders Daniel PIHL against Sweden of European Court of Human Rights of 07.02.2017 in no. 74742/14. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B"itemid":\["001-172145"\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B).
6. Smajić v. Bosnia and Herzegovina - Global Freedom of Expression. Global Freedom of Expression. URL: <http://surl.li/asasy>.
7. European Court of Human Rights upholds German anti-Nazi propaganda law. Human Rights Law Centre. Human Rights Law Centre. URL: <https://www.hrlc.org.au/human-rights-case-summaries/2018/7/26/european-court-of-human-rights-upholds-german-anti-nazi-propaganda-law>.

МІТУСОВА Катерина,
викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ЧИННИМ ЗАКОНДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Із здобуттям незалежності, Україна взяла курс на розбудову демократичної правової держави та громадянського суспільства, в якому центральним та непорушним об'єктом особливої уваги з боку держави є права і свободи людини.

Так, згідно ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. [1]

Прийнятий Україною курс з розбудови правової держави покладає на неї не тільки обов'язок визнання природних прав і свобод людини, а також із забезпечення реалізації цих прав, які закріплені як в Конституції України, а також врегульовані іншими законами України та підзаконними нормативно-правовими актами. Одним, з таких основних законодавчих актів України, прийнятих у відповідності до Основного закону є Цивільний кодекс України.

Так, у ст. 15 Цивільного кодексу України закріплено право кожної особи на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання, а також право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства. В сучасному законодавстві України одним із найефективніших цивільно-правових засобів захисту прав та інтересів особи є відшкодування шкоди, що здійснюється в рамках цивільних правовідносин. [2]

Частиною 1 ст. 16 Цивільного кодексу України передбачено, що кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу. Зокрема, способом захисту цивільних прав та інтересів можуть бути, згідно п. 9 ч. 2 ст. 16 Цивільного кодексу України, відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

Однак, на сьогоднішній день залишається відкритим питання визначення такого розміру відшкодування, який би відповідав завданій моральній шкоді, що, відповідно до ч. 2 ст. 23 Цивільного кодексу України, може полягати у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи

пошкодженням її майна; приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Чинним законодавством України повноваження із визначення розміру відшкодування моральної шкоди відведено судам. Так, зокрема, абз. 2 ч. 3 ст. 23 Цивільного кодексу України передбачено, що розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності і справедливості.

Враховуючи те, що при розгляді таких справ в судах виникають питання, які потребують роз'яснення, Пленум Верховного Суду України від 31.03.1995 року № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» надано роз'яснення щодо вирішення спорів про відшкодування заподіяної фізичній чи юридичній особі моральної (немайнової) шкоди. Так, згідно з п. 3 зазначеної постанови, під моральною шкодою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб.

Відповідно до п. 9 вказаної постанови Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 № 4, розмір відшкодування моральної (немайнової) шкоди суд визначає залежно від характеру та обсягу страждань (фізичних, душевних, психічних тощо), яких зазнав позивач, характеру немайнових втрат (їх тривалості, можливості відновлення тощо) та з урахуванням інших обставин. Зокрема, враховуються стан здоров'я потерпілого, тяжкість вимушених змін у його життєвих і виробничих стосунках, ступінь зниження престижу, ділової репутації, час та зусилля, необхідні для відновлення попереднього стану, добровільне - за власною ініціативою чи за зверненням потерпілого - спростування інформації редакцією засобу масової інформації. При цьому суд має виходити із засад розумності, виваженості та справедливості.

У випадках, коли межі відшкодування моральної шкоди визначаються у кратному співвідношенні з мінімальним розміром заробітної плати чи неоподатковуваним мінімумом доходів громадян, суд при вирішенні цього питання має виходити з такого розміру мінімальної заробітної плати чи неоподаткованого мінімуму доходів громадян, що діють на час розгляду справи. [3]

Аналіз роз'яснень Пленуму Верховного Суду України, викладених у вказаній постанові наводить на висновок, що у випадку завдання шкоди життю, фізичному або душевному здоров'ю, соціальним зв'язкам особи

тощо, відновлення порушеного права повною мірою неможливе та передбачає лише часткову компенсацію у грошовому еквіваленті.

Отже, інститут відшкодування деліктної шкоди дуже важливий для регулювання цивільно-правових відносин та має низку особливостей, які відрізняють цей інститут від інших. Зокрема, він виконує важливу відновлювальну функцію, без якої суть права загалом зводиться до мінімуму. Крім того, він виконує й допоміжну функцію, яка полягає в забезпеченні функціонування інших цивільно-правових інститутів. Основні положення й особливості закріплені в цивільному законодавстві та потребують детального дослідження.

Таким чином, на сьогоднішній день відсутні будь-які формули розрахунку, співвідношення міри заподіяної шкоди та її подальшого відшкодування (компенсації), а лише надані рекомендації для судів щодо проведення такого розрахунку під час прийняття судового рішення. Так, для справедливого вирішення спорів про відшкодування моральної шкоди та відповідної її компенсації необхідна розробка такого розрахунку відшкодування моральної шкоди, а також законодавче закріплення проведення обов'язкової (психологічної) експертизи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України/ Верховна Рада України; Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16 січня 2003 р. №435-І (зі змінами та доповненнями)/ Офіційний сайт Верховної Ради України/ <https://zakon.rada.gov.ua/>
3. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Постанова Верховного суду України від 31.03.1995 № 4. 1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95#Text>

НАГОРНА Олена,
старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
ТИМОШЕНКО Сергій,
здобувач вищої освіти п'ятого курсу
юридичного факультету
Кременчуцького національного
університету імені Михайла
Остроградського

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ДОГОВОРУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ

Транспорт відіграє велику роль у життєдіяльності держави. Він створює нові матеріальні цінності, яке є впорядкованою діяльністю із територіального переміщення вантажу чи людей. Транспорт є сполучною ланкою економіки України, що охоплює всі види суспільного виробництва, розподілу та обміну.

Згідно зі ст. 307 Господарського кодексу України, за договором перевезення вантажу одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити ввірений їй другою стороною (вантажовідправником) вантаж до пункту призначення в установленій законодавством чи договором строк і видати його уповноваженій на одержання вантажу особі (вантажоодержувачу), а вантажовідправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату. [1]

Транспортна діяльність розвивається (переважно) під впливом господарського права. У той самий час транспортні перевезення регулюються як цивільним правом, а й спеціальним законодавством.

Транспортні зобов'язання є зобов'язання щодо перевезення вантажів, пасажирів і багажу, а також інші зобов'язання з надання транспортних послуг, пов'язаних з перевезеннями.

Види транспортних зобов'язань (договорів):

- Договори перевезення;
- Договори про організацію перевезень;
- Допоміжні (супутні) договори.
- Договори перевезення:

За договором перевезення перевізник зобов'язується доставити вантаж чи пасажир до зазначеного пункту призначення, а відправник вантажу (багажу), пасажир чи іншу особу зобов'язуються сплатити винагороду за надані транспортні послуги (внести провізну плату).

Сторони у договорі перевезення вантажів:

- перевізник (транспортна організація, юридична особа, залізниця,

автопідприємство, пароплавство, потрібна ліцензія на ці роботи);

- відправник вантажу (юридична фактична (уповноважена) особа);
- вантажоодержувач (третя особа).

Предмет договору перевезення вантажу полягає у доставці довіреного перевізнику вантажу до конкретного пункту призначення та видачі його уповноваженій на отримання вантажу особі

Строк договору перевезення вантажу представляє певний період, протягом якого вантаж має бути доставлений, вважається дотриманим, якщо вантаж вивантажений або подано під розвантаження до закінчення строку доставки.

Функції транспортної документації за договором перевезення вантажу. З урахуванням особливостей перевезень вантажів на різних видах транспорту документи, що регулюють організацію перевезення вантажів, мають різну правову форму (при перевезеннях у прямому сполученні – це заявка, договір про організацію перевезення вантажів; при перевезенні вантажів у прямому змішаному сполученні – щодобова заявка, тижневий) календарний план, місячний графік подання судів).

Істотні умови договору перевезення вантажу:

- відомості про перевізника;
- відомості про відправника вантажу;
- відомості про вантажоодержувача;
- відомості про вантаж;
- відомості про пункти призначення та відправлення;
- відомості про терміни та швидкість доставки;
- провізна плата. [2]

Зміст договору перевезення вантажу:

- Навантаження-вивантаження може бути обов'язком і транспортної організації, і відправника вантажу, і вантажоодержувача.

- Транспортна організація не відповідає, якщо пошкоджений вантаж або втрата вантажу сталася з вини (через дії) відправника – одержувача при завантаженні-вивантаженні.

- Нормативні терміни навантаження-розвантаження (за законодавством).

- Провізна плата встановлюється угодою сторін або за тарифом (відправник вантажу).

- Вантаж повинен бути прийнятий або вивезений одержувачем, причому одержувач повинен прийняти вантаж, навіть якщо він не замовлений, і чекати на розпорядження.

- Одержувач може відмовитись від приймання, якщо якість вантажу змінилася настільки, що він не може бути прийнятий.

Підстави припинення договору перевезення вантажів:

- Доставка та видача вантажу за договором перевезення вантажу, що надійшов на адресу одержувача вантажу.

- Залежно від того, чи виконано зобов'язання у точній відповідності до його умов чи ні, або воно припиняється (виконанням), або змінюється його зміст – виникає обов'язок перевізника відшкодувати збитки.

Список використаних джерел:

1. С. Лукасевич-Крутник. Загальні засади відповідальності сторін за порушення зобов'язань, що впливають з договору перевезення. Актуальні проблеми правознавства. 2021. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2021_1_14 (дата звернення 15.11.2021)
2. С. Сумкін. Правова природа договору перевезення пасажирів та багажу. *Evropský politický a právní diskurz*. 2016. Sv. 3, Vyd. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2016_3_2_41 (дата звернення 16.11.2021)
3. Вінник О.М. Господарське право : навчальний посібник. К., 2016. С.88-90, 94,97.
4. Гелич Ю. О. Щодо питання про вдосконалення господарського законодавства України. *Право і суспільство*. 2014.С. 13-15.
5. Горбова Н. А. Господарське право України: навч. посібник. Мелітополь: Однорог Т. В., 2019. 126 с.

АКСЬОНОВ Єгор,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців для
органів

досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Нагорна Олена,

старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**АНАЛІЗ СУЧАСНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
УКРАЇНИ ЩОДО ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ**

У даний час у світі дуже гостро стоїть питання проблеми гендерної нерівності. Прояви дискримінації за гендерною ознакою до сих пір охоплюються більшість сфер життєдіяльності людей. Саме тому зараз реалізація гендерної політики дає змогу показати рівень демократичного розвитку кожної держави світу. У сучасних реаліях життя в суспільстві відбувається трансформація відносин між чоловіком та жінкою в усіх сферах життя. Низький рівень реалізації та впровадження принципу гендерної рівності – це показник нераціонального напрямку розвитку сучасної держави.

Наша держава обрала вірний шлях свого демократичного розвитку та усіма силами здійснює свою законодавчу і правотворчу діяльність з метою винайдення ефективного дієвого механізму реалізації рівних гендерних відносин у всіх сферах життєдіяльності громадянського суспільства. Багато міжнародних нормативно-правових актів базується на принципі гендерної рівності, насамперед Загальна декларація прав людини (1948 р.), Декларація ООН про викорінення насильства щодо жінок (1993 р.), Конвенція ООН про ліквідацію всіх форми дискримінації стосовно жінок (1967 р.) тощо. Більшість документів було ратифіковано Україною ще у складі СРСР, а решта – за часів незалежності. Серед цих документів були Конвенція про дискримінацію в галузі праці та занять (ратифікована від 04.08.1961 р.), Конвенція про рівне ставлення й рівні можливості для працівників чоловіків і жінок: працівників із сімейними обов'язками (ратифікована від 11.04.2000 р.), Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за рівноцінну працю (ратифікована від 10.08.1956 р.). Програма розвитку ООН щодо гендерної демократії передбачає систему волевиявлення чоловіків і жінок, за якої вони наділяються рівними можливостями і правами, які законодавчо закріплюються і реалізуються шляхом застосування політико-правових принципів, дій і розбудови громадських і державних структур [1, с.29].

Національне законодавство України щодо реалізації гендерної політики базується на таких фундаментальних міжнародних документах: «Пекінська декларація та Платформа дій щодо поліпшення статусу жінок» (1995 р.), «Декларація щодо рівності жінок та чоловіків» (1988 р.), «Віденська декларація прав людини» (1993 р.) тощо. Ратифікувавши дані нормативно-правові акти, що стали основою та фундаментом для розвитку і впровадження гендерної політики, Україна зробила вірний крок для запуску демократично-правового розвитку країни, поповнила національне законодавство сучасними положеннями та засадами, які застосовуються в інших розвинених державах [2].

Конституцією України гарантується права та свободи громадян та рівність їх перед законом. Стаття 24 наголошує, що ні в кого не може існувати ніяких привілеїв або обмежень за індивідуальними особливостями: расою, кольором шкіри, релігійними, політичними чи іншими переконаннями, статтю, матеріальною забезпеченістю, соціальною незалежністю або іншими ознаками. Також дана стаття закріплює рівність чоловіків і жінок перед законом. До спеціальних положень слід віднести: надання однакових можливостей та прав у політичному, суспільному та культурному житті, професійному навчанні, отриманні роботи та оплати за роботу для жінок; створення умов для поєднання жінками роботи і материнства; забезпечення правовим захистом, матеріальною та моральною підтримкою материнства і піклування про дітей [3, с. 218].

Отже, національне законодавство України закріплює рівні права і можливості для жінок і чоловіків, але на зараз практика показує реальні

факти грубого порушення даних вимог та положень, встановлених на державному рівні. На деякі питання щодо гендерної рівності сучасне українське законодавство відповісти не в змозі. Наприклад, присутнє порушення права жінок для набору на ряд професій, результатом чого є зниження конкурентоспроможності жінок в порівнянні з чоловіками на ринку праці. Ці питання вимагають якісного обговорення та впровадження ефективного механізму регулювання даних відносин. Дані зміни повинні вдосконалити національне законодавство України та врівноважити права та можливості жінок на фоні чоловіків.

Список використаних джерел:

1. Уварова О.О.: Права жінок та гендерна рівність. Навчальний посібник. Київ, 2018. <https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/08/MSc-9-Права-жінок-та-гендерна-рівність.pdf> (дата звернення: 06.10.2021).
2. Проблеми гендерної рівності в системі соціально-трудоу відносин. Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт з "Охорони праці", 2021. URL:https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_vcheniy_secretar/OXOPONA_PRACI/2021/Henderna_Rivnist.pdf (дата звернення: 06.10.2021).
3. Parsons T. Age and Sex in the Social Structure It Essays in Sociological Theory Pure and Applied, 1949-232.

АКСЬОНОВ Єгор,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ «ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД»,
ЗАКРІПЛЕНОГО СТАТТЕЮ 6 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ
ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

У процесі свого поступового розвитку наша держава перетворюється в сучасну демократичну країну. Європейські стандарти забезпечення прав та свобод людини становлять основу судової та законодавчої влади України, дотримання принципу справедливого суду здійснюється на державному рівні, про що свідчать наявність відповідних положень статей провідних нормативно-правових актів та судова практика України. Але все одно, не

дивлячись на такі, здавалося б, важливі аспекти правового життя держави, Україна зіштовхується із рядом проблем, що пов'язані із тлумаченням та застосуванням фундаментальних принципів забезпечення прав та свобод людини, насамперед права на справедливий суд.

Слід зазначити, що стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визначає право будь-якої особи на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку безстороннім і незалежним судом, що встановлюється законом, при визначенні цивільних прав і обов'язків особи або при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, яке пред'являється особі. Принцип дотримання права на справедливий суд охоплює широке коло різноманітних питань, які стосуються не лише інституційних та організаційних аспектів, але і особливостей здійснення окремих судових процедур. Практика Європейського суду з прав людини, що включає тлумачення та застосування статті 6, є своєрідним допоміжним механізмом, який забезпечує дотримання принципу, що займає провідне місце в системі глобальних цінностей демократичного суспільства [1].

Аналогія дотримання принципу права на справедливий суд також міститься в Конституції України (далі - КУ), а саме: ст. 8 (В Україні діє принцип верховенства права); ст. 126 (Конституцією та законами України гарантується недоторканність та незалежність судді, вплив на суддю будь-якими способами забороняється); ст. 129 (Суддя під час здійснення своєї діяльності є незалежним та керується принципом верховенства права. Також у даній статті вказані основні засади судочинства, які базуються на принципі справедливого суду) [2].

Кожна справа першочергово починається із оцінки загальної справедливості кримінального провадження судом. Перевірка дотримання вимог до судового розгляду повинна проходити протягом усієї справи, а не з урахуванням лише окремого розгляду або одного конкретного інциденту. Але у той же час один із конкретних факторів може стати вирішальним для справедливої оцінки судового розгляду, насамперед на ранньому етапі провадження. Також сукупність різних процесуальних недоліків викликає порушення статті 6 Європейської конвенції, навіть якщо загальною оцінкою Суду щодо справедливості судового розгляду не встановлено факту такого порушення [3].

Для встановлення статусу «незалежності» Суд бере до уваги наступні критерії: порядок, спосіб призначення та тривалість мандатів членів органу правосуддя; наявність факторів захисту від зовнішнього тиску; наявність видимості незалежності органу [4].

Отже, практика Європейського суду з прав людини встановлює існування фактів порушення ст. 6 (права на справедливий суд) через нерозуміння природи цього принципу, недосконалість судового розгляду, який допускає грубих порушень цього Європейського стандарту стосовно громадян України, інших осіб. Хоча український законодавець офіційно і

закріпив положення, що сприяють реалізації та забезпеченню дотримання цього права, але все одно зустрічаються непоодинокі випадки порушення цього принципу. Тож, в даний момент Україна вимагає вдосконалення роботи механізму забезпечення та реалізації права на справедливий суд, що обумовлюється фактами української судової практики.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950. № 995-004. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 12.09.2021).
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.09.2021).
3. Рішення у справі № 6293/04 [2017]. Європейський суд з прав людини. URL: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ARB&n=68806#09000131417447637> (дата звернення: 13.09.2021)
4. Рішення у справі «Findlay v. The United Kingdom» [1997]. Європейський суд з прав людини. URL: <https://precedent.in.ua/2016/04/09/fyndly-protyv-soedynennogo-korolevs/> (дата звернення: 13.09.2021).

АНАНІЙЧУК Богдана,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІ ЖІНОК В УКРАЇНІ

Важливим аспектом у суспільних відносинах сучасності виступає насамперед такий факт, як регулювання трудових відносин. Звертаючи увагу на даний аспект ми повинні наголосити, що воно насамперед стосується окремих умов праці для жінок.

Відтак ми повинні розуміти, що необхідність правового регулювання саме права на працю жінок полягає насамперед в їх фізіологічних особливостях. Необхідно наголосити, що даний аспект повинен захищатися

не лише в межах певної держави, але й у світовій практиці в цілому [1].

Ми повинні розуміти, що трудове право має свої правові особливості захисту прав працівників у даній сфері. Проте особливе місце приділяється захисту прав на працю жінок, котрі безпосередньо пов'язані з особливостями організму жінки. Відтак ми можемо вести мову окремо про даний аспект насамперед через те, що жінки через свої біологічні особливості мають функцію народження та виховання дітей та інші не менш вагомні біологічні функції котрі існують суме у представниць «слабкої» статі.

Відтак ми повинні розуміти, що сучасне законодавство України має широкий спектр гарантій спрямованих на охорону та захист прав жінок на працю. Насамперед ми повинні зауважити, що у нашій державі на сьогодні існує досить широкий спектр правової бази, котра регулює дані правові норми. Говорячи про нормативно-правову базу ми повинні розуміти, що навіть у Кодексі законів України про працю виокремлено цілі главу «Праця жінок». Тобто ми розуміємо, що даний аспект досить чітко врегульовано у сучасному законодавстві [2].

Проте ми повинні розуміти, що попри дану нормативну базу, котра існує в Україні все ще існують деякі проблемні питання у законодавстві, щодо гарантій прав на працю жінок, а саме :

1. Надання переваги чоловікам при працевлаштуванні, що насамперед пов'язано з додатковими гарантіями прав жінок. Це пов'язано насамперед з певними обмеженнями стосовно залучення до праці вагітних жінок, або ж жінок котрі мають дітей до трьох та до чотирнадцяти років

2. Бутуючі стереотипи у суспільстві пов'язанні з роллю жінки у соціумі, тобто на сьогодні досі існує думка про те, що вони не можуть поєднувати роботу та сім'ю, й повинні жертвувати певними аспектами. Також більшість осіб вважає, що жінка більше уваги повинна приділяти домашнім справам, а отже буде менше енергії приділяти роботі.

3. Також важливим недоліком виступає низький рівень заробітної платні, порівнюючи її з оплатою праці чоловіків. Говорячи про даний недолік сучасного суспільства ми повинні наголосити, що за даними дослідження «Жінки та чоловіки на ринку праці в Україні» заробітня плата жінок становить 74% від оплати праці чоловіків [5].

Також важливим недоліком виступає обмежені можливості в кар'єрному зростанні жінок, відтак у суспільстві існує думка про те, що чоловіки більш якісно виконують роботу на керівних посадах, а жінки не взмозі її виконувати.

Тобто ми розуміємо, що на сучасному етапі в українському суспільстві досі існує низка проблем пов'язаних з захистом прав жінок, саме тому ми повинні врегульовувати дані аспекти з метою подальшого зменшення кількості даних проблемних питань у сучасному суспільстві.

Виходячи з цього ми повинні розуміти, що попри досить повну нормативно правову базу правового забезпечення прав жінок на працю, в

нашій державі все ж таки існує певна кількість проблем, що мають велике значення для гарантування дотримання даних нормативних актів.

Список використаних джерел:

1. Чеховська І. В. Співвідношення соціальної і сімейної політик: деякі теоретичні і практичні аспекти. *Право та управління*. 2011. № 1. С. 416 - 474.
2. Кодекс законів про працю України : закон України від 23.07.1996 № 322-08 поточна редакція 14.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 28.10.2021)
3. Проблеми захисту прав жінок. URL: http://empowerukraine.blogspot.com/2013/11/blog-post_9.html?m=1 (дата звернення 28.10.2021)

АНАНІЙЧУК Богдана,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ
У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

У сучасному суспільстві ми майже щодня можемо спостерігати певні порушення прав людини, відтак не виключенням виступає й цивільне судочинство. Іноді виникають ситуації коли спір між особами відсутній, а лише наявний очевидний факт про обов'язок виконати певну дію, у таких випадках застосовується наказне провадження.

Відтак вивчаючи даний аспект ми повинні зауважити, що у частині 3 статті 19 Цивільно-процесуального кодексу України (далі ЦПК України) законодавець нам зазначає у яких випадках судовий розгляд здійснюється у рамках наказного провадження [1]. Виходячи з того, що даний вид провадження розглядається у спрощеному порядку, даний вид розгляду справи значно полегшає діяльність суддів.

Також ми повинні зазначити, що у рамках ЦПК України законодавець не надає нам конкретного визначення поняттю наказне провадження, що виступає значним недоліком на нашу думку. Тому доцільно було б додати до положень статті 19 ЦПК України конкретне визначення даного поняття.

Саме через відсутність такого визначення в законодавстві України доцільно звернутися до правників, котрі розглядали даний аспект. Відтак у працях таких науковців, як Білоусов Ю. та Андрушко А. увага акцентується на тому, що наказне провадження – виступає спрощеним видом провадження у справах щодо вимог, які мають очевидний або достовірний характер [2, с 116].

Вивчаючи даний аспект ми повинні звернути увагу на те, що певною особливістю даного виду провадження виступає його спрощеність. Відтак можна навіть сказати, що вона виступає основою наказного провадження. Говорячи про особливості проявів спрощеності необхідно в першу чергу наголосити на вичерпності вимог, у відповідності до яких суд може винести судовий наказ, а також звернути увагу на процедуру його видання та скасування [3, с. 43].

До того ж доцільно наголосити на тому, що спрощеність відбувається й під час процесу доказування, під час нього не відбираються пояснення. Під час наказного провадження використовується один вид доказів й це письмове підтвердження, котре досліджується та підтверджується під час судового розгляду.

Говорячи про особливості даного виду провадження ми просто не можемо оминати увагою той факт, що сторонами у ньому виступають не позивач та відповідач, а кредитор та боржник.

Також доцільно акцентувати увагу на тому, що наказне провадження розглядається в спрощеній процедурі, а отже розгляд проводиться суддею одноосібно, також особливістю виступає той факт, що для розгляду справи не викликають сторони з відібраним у них пояснень, й взагалі справа розглядається без судового засідання.

Також ми можемо зауважити, що суд повинен винести судовий наказ по даній категорії справ протягом 5 днів з дня її надходження. Даний аспект викликає велику кількість дискусій, адже деякі вчені вважають, що даний термін виступає за коротким, щоб винести справедливе рішення.

Відтак ми можемо дійти висновку, що наказне провадження значно спрощує судовий розгляд справи за відсутності спору, проте доцільно додати до нормативно-правової бази нашої країни саме визначення наказне провадження, що стосується інших аспектів розгляду даної категорії справ то вони побудовані в нашій державі досить добре, а отже значно спрощують судовий розгляд.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004, № 1618-IV, поточна редакція 05.08.2021 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 15.11.2021)
2. Білоусов, Р.О. Андрушко, Ю.В. Цивільний процес : навч. посіб. Вид. 2-ге, перепобл. і допов. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. Справ 2017. – 192с. URL :
3. Шабалін А. Деякі питання доказування у спрощеному цивільному провадженні (наказне провадження). *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 1. с. 43-53 URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Triv_2018_1_6 (дата звернення 15.11.2021)

АНТИПОВА Аліна,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців для
підрозділів стратегічного розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

У сучасному суспільстві інформація посідає провідну роль для кожного її окремого члена. Саме тому ми повинні розуміти, що доступ до інформації на даному етапі розвитку вважається одним з ключових прав будь-якої особи.

Відтак важливим аспектом життя кожного члена соціуму виступає безпечне довкілля. Даний аспект безперечно дуже сильно впливає на функціонування суспільства, їх стан здоров'я та є важливим аспектом для правового регулювання в сфері доступу до інформації пов'язаним з даним питанням.

Саме виходячи з даного аспекту ми повинні розуміти, що кожний член соціуму має право на доступ до інформації, відтак дане твердження знайшло своє відображення у статті 50 Конституції України де законодавець чітко зазначає право на доступ до інформації стосовно довкілля кожному. Тобто даний аспект не залежить від громадянства особи, її походження чи раси, кольору шкіри та інших аспектів. Дане право являє собою також надання рівних прав на доступ до інформації будь-якій особі [1].

Виходячи з положень конституції ми повинні розуміти, що будь-яка особа має право безперешкодно дізнатися про екологічний стан території на якій вона проживає. Відтак розглядаючи даний аспект ми повинні розуміти, що в першу чергу дана інформація повинна бути освітлена насамперед в офіційних виданнях, котрі стосуються даних питань.

Відтак при вивченні даного питання ми звернулися до офіційної сторінки державної екологічної інспекції, де виявилось, що останні дані перевірок, котрі там наявні були здійснення у 2019 році. Даний факт просто обурливий, адже як ми взагалі можемо говорити про доступ до інформації стосовно стану довкілля, якщо у нашій державі даний аспект не контролюється, а перевірки здійснюються не на регулярній основі [2].

Звісно ми можемо звертатися й до інших джерел, будь-яких приватних досліджень, проте ми повинні розуміти, що даний аспект прописаний в Конституції, а отже повинен оберігатися відповідним чином. Приватні ж дослідження звісно мають місце бути, проте вони повинні йти пліч опліч з державними, котрі потім будуть доступні кожній особі без зайвих зусиль.

Тобто на сьогодні ми можемо спостерігати таку невітійну динаміку, як невиконання даної вимоги Конституції на необхідному рівні. Саме тому ми пропонуємо реформування державної екологічної інспекції з метою покращення їх функціональних обов'язків. Також, ми пропонуємо запровадити у кожному районному центрі власні відповідні служби, котрі б повинні б були на регулярній основі проводити аналіз екологічного стану довкілля. Впровадивши даний аспект у життя ми не лише гарантуємо кожному право на доступ до даної інформації, але й будемо розуміти стан навколишнього середовища, проблемні моменти, а також зможемо спостерігати за динамікою екологічного стану довкілля.

Саме тому ми можемо дійти висновку, що хоча на сьогодні й існує норма про вільний доступ кожного до інформації стосовно навколишнього середовища на практиці вона найчастіше виконується лише приватними агентствами, волонтерськими організаціями, але не державою. На даному етапі Україна повинна змінити своє ставлення до даного аспекту, й почати впроваджувати зміни, що змусять державні органи надавати необхідну соціуму інформацію.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996, № 30, поточна редакція 01.01.2020 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 19.09.2021).
2. Державна екологічна інспекція : офіційна сторінка URL : <https://www.dei.gov.ua/> (дата звернення 19.09.2021).

АНТРОПОВ Богдан,

здобувач вищої освіти четвертого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Екологічні проблеми є загальними для усього світу, і відрізняються лише локалізацією і відповідними наслідками. Загалом в Україні існують такі проблем, які відносяться до світових: переміна, зміна клімату, зокрема ослаблення озонового рівня; забруднення атмосфери з утворенням кислотних опадів й отруйних речовин; забруднення вод (морів та річок) важкими металами і хімічними сполуками; виснаження і забруднення поверхневих вод і ґрунту; скорочення площі лісів; зниження здатності природного середовища до самоочищення і самовідновлення; утворення збудників нових захворювань рослин, тварин і людини. Промисловими підприємствами і транспортом України щороку здійснюється викидів близько 6 млн тонн забруднюючих речовин, що становить 150 кг на кожного громадянина країни. У водні басейни потрапляє більше 14 млрд м³ стічних вод, або близько 300 тис. л у розрахунку на кожного мешканця [1, с. 1]

Тому є очевидним, що останніми роками помітне погіршення стану навколишнього середовища, що своїм чином негативно впливає на якість життя суспільства України, а також виникає певна проблематика економічного і соціального розвитку крупних промислових регіонів та міст. Згідно звіту World Air Quality Report за 2020 рік Україна була 8-ю в Європі і 43-ю серед країн світу за забрудненістю повітря. Крім того, показники України за рік погіршилися: у 2019 році наша країна займала 60 місце, а в 2020 році – 43-тє; серед країн Європи у торішньому звіті Україна була 13-ю, а тепер 8-ю [2].

Аналізуючи дану інформацію таке екологічне положення негативно впливає на різні аспекти української держави. Основним аспектом, який страждає від екологічної проблеми є громадяни, іноземці, особи без громадянства. Адже, Конституцією України, статтею 50 трактується наступне, що Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. А також,

кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена [3].

Тому можна дійти висновків, що нині існують певні проблемні питання у сфері екологічного законодавства, які все більше набувають значення і потребують більш глибокого і детального розгляду. На нашу думку в нашій країні існує певна криза, щодо підтримання гарного екологічного стану довкілля. Тому, є потреба удосконалення вже створених служб, які здійснюють відповідний контроль, аудит, за дотримання екологічних норм. Також, є необхідність розповсюдження серед молоді інформації, які активно можуть співпрацювати, і допомогати у виявленні порушень екологічного законодавства.

Список використаних джерел:

1. І.В. Басанцов, О.С. Пантелейчук Екологічний аудит в Україні: актуальність, проблемні питання та напрями удосконалення. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/3523/1/CDFBE7F0d01.pdf> (дата звернення 06.11.2021)
2. Українська правда Звіт World Air Quality Report – 2020. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/03/16/7286775/> (дата звернення 06.11.2021)
3. Конституція України редакція від 01.01.2020, підстава - 27-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 06.11.2021)

АХТИРСЬКИЙ Віталій,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Наше суспільство на сьогодні перебуває на етапі суцільної комп'ютеризації, вже стає абсолютно нормальним факт електронного подання позовів, клопотань, та навіть існує можливість відвідувати судові

засідання в онлайн. Саме тому ми повинні розуміти, що й докази по справі цілком можуть міститися на електронних носіях.

Говорячи про дану категорію доказів необхідно зазначити, що її було запроваджено у цивільне законодавство у 2017 році. Ці зміни насамперед зумовлені розвитком технологій та переводом більшості документів у електронний варіант.

Необхідно зазначити, що законодавець надає нам визначення даного виду доказу у статті 100 Цивільного процесуального кодексу України, відтак відповідно до даної статті їх слід класифікувати на електронні документи, веб-сайти, повідомлення у формі текстових, мультимедійних та голосових даних, бази даних та інша інформація в електронній формі [1].

Говорячи про електронні докази як про правову категорію в цивільному судочинстві ми повинні приділити особливу увагу досвіду зарубіжних країн, адже на базі цього ми можемо дійти висновку щодо можливих шляхів удосконалення нашого законодавства у даній сфері.

Говорячи про законодавство Російської Федерації, то необхідно зауважити, що у Цивільному кодексі не наявне окреме поняття електронних доказів, лише прослідковується згадка про документи, що одержані шляхом електронного зв'язку та які є різновидом письмових доказів [2].

Законодавством Іспанії зазначається, що у ході судового процесу можна надавати докази у будь-якій формі, зокрема й за допомогою механічних засобів відтворення слів, звуків та зображень [3].

Порівнюючи законодавство України та інших країни ми можемо дійти висновку, що наші правники прагнуть більш детального опису доказів, саме тому й виокремлюють такий вид доказів як електронний. Проте основним недоліком у нашому законодавстві в даному випадку виступає необхідність включення до виду електронних доказів новоутворений засіб доказування.

Також важливим аспектом застосування у цивільному процесі електронних доказів виступає ставлення судді. Необхідно звернути увагу, що в нашій державі існує така практика, що судді часто досить скрупульозно відносяться до оформлення доказової бази. На противагу нашим методам оцінки доказів ми бачимо яскраві приклади інших держав у яких більш широко приймається дане поняття, що дає більше можливостей до їх застосування.

Відтак виходячи з даних тверджень ми не можемо наполягати виключно на позитивних або негативних аспектах нашого законодавства, оскільки в нашій державі так склалося історично, що ми дотримуємося чітко врегульованих норм, порушення яких просто не допустиме. Тобто ми повинні розуміти впроваджуючи дані норми у законодавство нашої держави потрібно особливу увагу приділяти саме можливостям нашого законодавства, та відштовхуватися від того чи будуть вони ефективними на теренах законодавства нашої країни

Також дуже важливим аспектом у даному питанні виступає

розрізнення оригіналу та електронна копія. Проблема полягає у тому, що копію необхідно засвідчувати електронним підписом, у відповідності до Закону України "Про електронні довірчі послуги". Відтак проблема полягає у тому, що у даному нормативно-правовому акті відсутнє поняття електронний підпис, натомість існує поняття кваліфікований електронний підпис. Саме тому ми повинні розуміти, що необхідно змінити формулювання у статті 100 ЦПК на кваліфікований електронний підпис.

Відтак ми можемо дійти висновку, що на сьогодні в Україні правова база регламентує використання електронних доказів, проте все ще існують деякі аспекти сучасного законодавства змінивши які буде суттєво спрощено систему доказування у цивільному судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV, поточна редакція 05.08.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 15.10.2021)
2. Гражданский кодекс Российской Федерации : Закон Российской Федерации поточна редакція 08.07.2021 URL: <https://docs.cntd.ru/document/9027690> (дата звернення 15.10.2021)
3. Марчак А. Т., Дяченко С.В. Застосування електронних доказів в цивільному процесі. Юридичний бюлетень. 2019. Випуск 10. С. 81–86. (дата звернення 15.10.2021)

АХТИРСЬКИЙ Віталій,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОРУШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Із становленням суспільства, формуються закони, котрі регулюють життєдіяльність кожної особи не виключенням виступають й екологічні права людини. Саме тому ми повинні розуміти, що як і за будь-яке інше порушення держава повинна вводити санкції за порушення екологічного

законодавства.

Вивчаючи дане питання ми просто не могли не звернути особливу увагу на те, що згідно зі статтею 50 Конституції України кожному гарантується право на безпечне довкілля [1]. З цього випливає, що законодавець захищає дане право на вищому правовому рівні.

Відтак розглядаючи проблему порушення екологічного законодавства ми повинні звернути особливу увагу на кримінальну відповідальність за порушення даних норм. Саме тому ми повинні зазначити, що законодавець виокремив розділ VIII Особливої частини Кримінального кодексу України, даний факт свідчить про те, що на сьогодні в нашій державі поширені тяжкі злочини проти довкілля [2].

Розглядаючи дане питання ми провели моніторинг системи Єдиного державного реєстру судових рішень у результаті чого було виявлено, що за 2021 рік в Україні винесено вирок по близько 730 кримінальним правопорушенням у сфері екологічного законодавства [3].

З даних показників випливає, невтішний факт, що в Україні попри кримінальну відповідальність за даний вид злочину існує велика кількість правопорушень у цій сфері. Саме тому ми пропонуємо посилити межі відповідальності особи, щоб знизити рівень їх проявів, а також запровадити більш суворий контроль з метою виявлення всіх правопорушень. Лише виконавши дані вимоги ми зможемо зменшити негативний вплив порушення даного законодавства на довкілля та зможемо покращити екологічну складову нашої держави

Також, важливим аспектом дотримання екологічних прав виступає й Кодекс України про адміністративні правопорушення, відтак законодавець виокремив главу VII з метою припинення адміністративних правопорушень у даній сфері [4].

Що одним не менш важливим питанням є державний контроль за дотриманням екологічного законодавства. Відтак на сьогодні функціонує Державна екологічна інспекція на яку законодавцем покладено завдання контролю за дотриманням екологічного законодавства.

Відтак за результатами діяльності Державної екологічної інспекції за перші пів року 2021 року було притягнуто до адміністративної відповідальності 20415 осіб. Що є просто колосальною цифрою для України [5].

Виходячи з цього ми розуміємо, що українці схильні до порушення екологічного законодавства, й у разі не вжиття законодавцем необхідних рішень екологічна ситуація в Україні може стати катастрофічною. Відтак ми пропонуємо запровадити більш сувору відповідальність за будь-які прояви порушення екологічного законодавства, з метою зменшення їх кількості.

Також, ми пропонуємо розширити кількість працівників Державної екологічної інспекції з метою покращення державного контролю у даній сфері, адже ми розуміємо, що на сьогодні в Україні існує нагальна проблема у дотриманні екологічного законодавства.

Відтак ми можемо дійти висновку, що на сьогодні ми повинні реформувати сучасну систему покарань, оскільки кількість правопорушень у даній сфері свідчить про те, що люди просто не бояться санкції за порушення даних норм. Також необхідно посилити державний контроль за дотриманням норм екологічного права, адже даний факт дуже сильно впливає на кількість злочинів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996, № 30, поточна редакція 01.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 09.10.2021).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III, поточна редакція 16.09.2021 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 09.10.2021).
3. Єдиний державний реєстр судових рішень : офіційний сайт URL : <https://reestr.court.gov.ua/Page/1> (дата звернення 09.10.2021).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 07.12.1984 № 80731-X, поточна редакція 08.08.2021 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 09.10.2021).
5. Державна екологічна інспекція : офіційний сайт URL : https://www.dei.gov.ua/posts?category_id=19&post_type_id=2 (дата звернення 09.10.2021).

БАБ'ЯК Ангеліна,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ УЧАСТІ ТРЕТІХ ОСІБ,
ЯКІ ЗАЯВЛЯЮТЬ САМОСТІЙНІ ВИМОГИ,
В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

Серед осіб, які беруть участь у справі, Цивільний процесуальний кодекс України поряд зі сторонами закріплює третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. У ч. 1 ст. 53 ЦПК України [1]

зазначено, що треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, користуються усіма правами і несуть усі обов'язки позивача.

Загальне поняття третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, законодавчо не закріплено. У науці також немає консенсусу з цього приводу: вчені дають визначення терміну «третя сторона», але не розкривають значення конкретних видів третіх осіб, згадують лише їх індивідуальні права та обов'язки. У цивільному процесуальній науці має право на існування визначення загального поняття третіх осіб у цивільному судочинстві.

Третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, має менший обсяг прав порівняно з третьою особою, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. Таке обмеження в правах пов'язано з тим, що третя особа без самостійних вимог не є передбачуваним учасником спірного матеріального правовідносини і не претендує на об'єкт спору. розпочатий сторонами, тобто треті особи ніколи самі не є ініціаторами порушення цивільної справи, тому вони й не беруть участь у формуванні первісного матеріального спірного правовідносини, що їх відрізняє від сторін. При цьому треті особи є передбачуваними учасниками матеріальних правовідносин. Треті особи обох категорій мають загальний матеріально-правовий інтерес, пов'язаний із матеріальною загальнообов'язковістю судового рішення.

Треті особи – імовірні учасники матеріальних правовідносин, взаємопов'язаних зі спірними правовідносинами, які є предметом судочинства, які вступають або залучаються між первинними сторонами процесу з метою захисту своїх суб'єктивних інтересів. ми можемо розрізнити такі особливості, властиві третім сторонам:

1. Вони є учасниками цивільних процесуальних правовідносин, подібних до спірних правовідносин. Ця особливість, безсумнівно, притаманна не тільки третім особам, а й співвідповідачам.

2. Треті особи можуть пред'явити позов за власною ініціативою або за ініціативою суду, якщо суд вважає за необхідне повідомити третю особу про порушення її законних інтересів та суб'єктивних прав. При цьому суд не може зобов'язати третю особу вступити в цивільний процес, оскільки це суперечило б принципу диспозитивності цивільного процесуального права. Для того, щоб третя особа вступила в процес, необхідно, щоб вона виявила свою волю та визначила суд. Ця ознака також не є ознакою правового статусу третіх осіб, які беруть участь у справі.

3. Мета вступу в процес третіх осіб, які заявляють самостійні претензії на предмет спору, - захист своїх суб'єктивних прав та законних інтересів.

Таким чином, правовий статус третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, багато в чому схожий з правовим статусом учасників процесу. Але й треті особи мають свої особливості, які роблять їхню участь у цивільному процесі необхідною та ефективною. По-перше,

метою участі третіх осіб у цивільному процесі є надання та зосередження в одній справі всіх доказів, які дозволяють суду досягти мети судового доказування та встановити істину у справі.

По-друге, участь третіх осіб в процесі сприяє більш швидкому розгляду і вирішенню цивільних справ з урахуванням прав інших зацікавлених осіб, а зовсім не затягує процес. Вступаючи в судовий розгляд самостійно, треті особи полегшують роботу суду тим, що надають додаткові докази, дозволяють розглянути спірне матеріальне правовідношення зі всіх сторін, уникнути порушення прав і законних інтересів інших громадян, які не є сторонами. [2] Якби треті особи як суб'єкт цивільних процесуальних відносин були відсутні, суд змушений був би встановлювати ці обставини іншими способами, а в деяких випадках приймати незаконні рішення, що суперечить цілям цивільного судочинства. Участь третіх осіб в процесі допомагає усунути можливість винесення суперечливих судових рішень, при яких права позивача були б дотримані на шкоду правам інших громадян.

Підводячи підсумок вищевикладеному можна дати таке визначення: «Треті особи – це передбачувані учасники цивільного процесу, що вступають у вже розпочатий сторонами судовий процес з метою захисту своїх суб'єктивних прав або охоронюваних законом інтересів, оскільки рішення у справі може вплинути на його права або обов'язки щодо однієї зі сторін». Інститут третіх осіб в цивільному судочинстві має дуже важливе значення, а саме розширює доказову базу, полегшує процес встановлення істини у справі, дозволяє усунути можливість винесення суперечливих судових рішень, в яких порушувалися б права осіб, які не є сторонами у справі. Незважаючи на схожість з інститутом процесуального співучасті, інститут третіх осіб має свої особливості, які дозволяють суду ефективно, з урахуванням вимог законності і дотримання прав і інтересів громадян, здійснювати свою діяльність по винесенню законного і обґрунтованого рішення щодо предмета спору.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 редакція від 05.08.2021 URL: Цивільний процесуальний кодек... | від 18.03.2004 № 1618-IV (rada.gov.ua) (дата звернення 28.10.2021).
2. Цал-Цалко Ю.Ю. Особливості інституту третіх осіб у цивільному процесі. *Правова держава*. 2016. № 21. С. 163-169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2016_21_29 (дата звернення 29.10.2021).

БАЙРАК Катерина,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ДОБРОСОВІСНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ОЗНАКА НАБУВАЛЬНОЇ ДАВНОСТІ

Новелою у 2003 році у Цивільному кодексі України стала стаття 344 про набувальну давність, яка передбачає право особи стати власником, набутого добросовісним шляхом, чужого майна, якщо особа протягом певного строку безперервно та відкрито володіла цим майном. Та чи насправді це новинка? Ні, даний принцип ще був відомий у Стародавньому Римі, де «добросовісність» розглядалась як один із факторів людського характеру, що має юридичну силу. Проте таку характеристику лише може мати будь-яка особа, яка виступала, як носій права (у тому числі раб) [1]. Для добросовісності були три обов'язкові ознаки: особа повинна мати здоровий глузд, тобто мати судження порядної людини, у Стародавньому Римі – це дотримання шлюбної обітниці та звичаїв; по-друге, обережність, обачність – це ознака, яка характеризувала людину, як ту, що не піде за емоціями, а буде розсудливою у будь-якій ситуації; та третє – це хазяйновитість, чоловік повинен був бути справжнім господарем та сплачувати податки [2]. Оскільки така характеристика описувала не багатьох людей того часу (нажаль через рабовласництво було чимало крадіїв та вбивць), тому добросовісна особа дуже цінувався та поважався у суспільстві, і як виключення мав певні «пільги», зокрема право набувальної власності. У Стародавньому Римі особа набувала власність шляхом прозорого та відкритого утримання рухомого майна один рік, а нерухомого – два роки (виключення – місця поховань, які вважалися священними). [3]

У сучасному законодавстві передбачена можливість набувальної власності за умов дуже схожих до передбачених у Римському праві: добросовісність, відкритість, прозорість, певний час володіння майном, що передбачено статтею 344 Цивільного кодексу України. Проте добросовісність

вже не передбачає обов'язкові три ознаки, які описані вище. Поняття «доброчесність» віднесена до загальних засад цивільного права (стаття 3 ЦК України), проте не передбачено, що саме треба розуміти трактуючи цей принцип. Є загальні ознаки доброчесності, які передбачено моральними принципами суспільства, насамперед, — це певне стримування егоїзму, тобто робити усе дозволене, але не нашкодити іншим; не порушувати прав, свобод та гідності інших осіб; наблизитися до ідеалів справедливості та гуманізму. Як відомо закон був створено на загальних засадах моралі, тому певні ознаки доброчесності тісно переплітаються у юридичній та філософських науках, тому є передбачені законом, принципи застосування доброчесності: суддя звертається до ненаписаного морального закону – голосу совісті; виконання договору, що виключає можливість обману, скритості; заборона легального обходу закону, проте з корисливих мотивів [3]. Тобто принцип доброчесності передбачений не тільки у моральних принципах суспільства, а й широко використовується у юридичній науці. Якості доброчесності знову ж має не кожна людина, тому для такої людини, як певний «бонус», як і у Римському праві, законодавець передбачив можливість набувальної власності, проте строки є дещо більшими, зокрема, нерухомим майном особа повинна володіти протягом десяти років, а рухомим майном – п'яти років, що зазначено у статті 344 Цивільного кодексу України. І по завершенню даних строків особа має право подати позов до суду, у встановленому законом процесі, із проханням стати власником майна і отримати право власності. Такий собі «подарунок» за чесність.

Список використаних джерел:

1. Чубоха Н. Добросовісність заволодіння майном як умова набувальної давності. *Історико-правовий часопис*. 2016 №2 (8). с. 184
2. Шаркова І.М. Образ добросовісного суб'єкта права в історії правової культури: виокремлення універсальних критеріїв. *Часопис київського університету права*. 2020/3. С. 57
3. Іво Пуха. Римське право: базовий підручник/ пер. з македонської В.А. Томсінова і Ю.В. Філіппова. Москва. 1998. §143.
4. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): монографія. Харків: НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, 2008. 240 с.

БАГУРА Дана,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ СТАТУС СПАДЩИНИ

Спадщина є однією з найважливіших категорій права. У спадковому праві відображаються не тільки політичні, економічні та соціальні аспекти життя суспільства, а також родинні та шлюбні відносини, які регулюються Цивільним кодексом України. За законом спадщина – це не тільки сукупність цінних речей та майна, які передаються за заповітом та за законом, а також сукупність прав та обов'язків, які набуваються з успадкуванням спадщини. [4, с.8] Згідно чинного законодавства спадкоємці можуть приймати спадщину не лише на підставі письмового розпорядження спадкодавця, зробленого ним у встановленому законом порядку щодо власного майна та речей на випадок своєї смерті, і на підставі приписів, які містяться в ЦКУ, а також за законом.

Право успадкування тісно пов'язане з правом власності, оскільки успадкування власності є одним із найпоширеніших способів набуття права власності.[4, с.9] Реалізацією спадкових прав вважається процес переходу спадкоємцю майна чи речей за законом та заповітом. Варто зазначити, що з переходом майна та речей у спадщину також передаються цивільні права, а саме: одержання сум заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, одержання страхових виплат, відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки (ст. 1227, 1228, 1229, 1230 ЦК) та такі обов'язки як: відшкодування майнової та моральної шкоди, яка була завдана спадкодавцем, відшкодування витрати на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця, а також успадкування прав та обов'язків за договором оренди житла з викупом (ст. 1232, 1232-1 ЦК).

Саме такий підхід систематизує процес успадкування та сприяє ефективному забезпеченню оборота цивільних правовідносин, що потребує стабільності та безперервності не лише речових, а й зобов'язальних відносин, які досягаються шляхом заміни боржника на його

правонаступника.[4, с.67]

Спадщина, як об'єкт цивільних відносин, має такі ознаки:

1. Існує лише в межах спадкових правовідносин;
2. Має чітко визначені межі існування, а саме з моменту відкриття спадщини і до оформлення спадкоємцями прав на спадщину. Тобто спадщина не виникає як об'єкт і не має юридичної сили до моменту смерті спадкодавця або ж оголошення його померлим. В процесі переходу спадщини до спадкоємців відбувається зміна суб'єкта права на спадщину (ст. 1227 ЦК);
3. Містить обмежене коло суб'єктів, які мають право на спадщину, що обумовлюється особливостями спадкових правовідносин. Такими суб'єктами є: спадкоємці за заповітом та за законом, територіальні громади в особі відповідних органів місцевого самоврядування. Також закон визначає спадкоємців шляхом розміщення їх у п'яти чергах, що визначено у ст. 1265 ЦК;
4. Складний об'єкт, що пов'язує цілу сукупність прав та обов'язків. Права та обов'язки у складі спадщини становлять нерозривне ціле і характеризуються єдністю. А також вони є сукупністю компонентів як майнового характеру, так і не майнового [2, с. 65];
5. Склад спадщини визначається в момент відкриття спадщини та охоплює лише права та обов'язки спадкодавця за все його життя. Права та обов'язки, що виникли внаслідок смерті спадкодавця, ґрунтуються на інших підставах, тому не можуть визначатися елементами складу спадщини. [3, с.18].

Отже, аналізуючи все вище викладене, можна зробити висновок, що спадкове право тісно пов'язане з правом власності, оскільки успадковуючи майно чи інші речі особа тим самим набуває право власності. Також додатковим елементом у складі спадщини є обов'язки, які переходять тільки разом із правами, які належать спадкоємцю. Тому права виступають основним елементом у складі спадщини, а обов'язки – додатковим. Якщо у спадщині відсутні права, то відповідно і обов'язків на спадкоємця ніяких не покладається через економічну недоцільність. Спадкоємці мають право відмовитися від прийняття спадщини або ж не прийняти її взагалі. У випадку якщо спадкоємці прийняли спадщину, але не знали про можливі борги спадкодавця, вони можуть відкликати свої заяви щодо отримання спадщини, протягом строку, який встановлено для її прийняття (ч. 5 ст. 1269 ЦК). Тому можемо зробити висновок, що обов'язки спадкодавця є невід'ємними від його прав, в той час як права у складі спадщини не можна визначити невід'ємними від обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Гонгало Ю. Б. Юридичні факти у спадковому праві: порівняльно правове дослідження. М.: Статут, 2010.310 с
3. Печений О. П. Спадкове право. Харків: Фактор, 2012. 368 с.
4. Нікітюк П.С. Спадкове право та спадковий процес (проблеми теорії та практики). Кишинів: Штіінця, 1973. 261 с.

БЕЗРІДНА Наталія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Слід розпочати з того, що саме честь, рівність, свобода та гідність визначаються головними напрямками демократичного становища людини. Проте найвагомим принципом людських прав – є принцип рівності, який визнає, що всі люди мають бути рівними між собою. Саме «рівність» може розглядатися з юридичної точки зору, політичної, гендерної та інших. В умовах сучасності активного обертання набирають дослідження, що стосуються саме гендерної рівності. Щодо цього виникає багато дискусій серед науковців, актуальність питань стосується всіх сфер життєдіяльності людини. Розвиток гендерної рівності, як права, характеризується багатьма обговореннями, науковими заходами на міжнародному рівні тощо. Загальна декларація прав людини наголошує, що всі люди народжуються рівними у своїх правах, тому саме принцип рівності – є перешкодою порушення чи обмеження прав і свобод людини. Гендерні аспекти є системою завдань розвитку, як держави, так і суспільства. Виходячи з цього, дана тема має актуальне значення.

Права людини є суспільною цінністю, за весь час існування людини вони пройшли тяжкий шлях. Тому значну цінність для права займає і категорія гендерної рівності.

Науковець Оніщенко Н.М. розуміє гендерну рівність, як загальну складову принципу рівності, як принципу демократичного суспільства, яка визначає рівні права та свободи кожного, а саме – жінок та чоловіків. Конструкція цього поняття розкривається саме в контексті прав людини й визначається, як універсальний стандарт рівностей для всіх [1, с. 159].

Крочук М.І. у своїй роботі зазначає, що «гендер» – є змодельованою соціальними інститутами системою норм, цінностей чоловіків та жінок, виразом їх поведінки, стилю життя, ознакою ролей та відносин між ними, набутих ними в процесі соціалізації, що, у першу чергу, визначається

соціальними, політичними та культурними контекстами існування. Тобто, воно вказує на права жінок та чоловіків залежно від їх статі [2, с. 466].

Поняття та значення гендерної рівності слід розуміти, як значення прав чоловіків та жінок, а саме, як процес, що урівнює їх. Наприклад, це може виражатися у відносинах між ними під час робочого процесу, тобто гендер визначає соціальні можливості кожного.

Під поняттям гендерної рівності слід розуміти:

1. Формальну рівність, що закріплена законодавчо;
2. Рівність можливостей, надання переваги певній соціально-демократичній групі, з метою створення рівних умов з іншими групами на старті;
3. Рівність результату, тобто забезпечення ліквідації перешкод, які зумовлюються попередньою дискримінацією [3, с. 10].

З метою удосконалення захисту прав людини було прийнято Закон України «про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Цей законодавчий акт з гендерних питань став втіленням головних положень рівності статей, мета якого полягає у досягненні однакового становища жінок та чоловіків у всіх сферах життєдіяльності шляхом правового забезпечення прав та усуненням дискримінації за ознакою статі [4, с. 131].

Отже, гендерна рівність існує з метою реалізації рівних прав жінок і чоловіків, які надані їм з народження. Це відбувається шляхом надання рівних можливостей у всіх сферах життєдіяльності, внаслідок чого ліквідується дисбаланс між чоловіками та жінками. Доцільно зазначити, що складовими гендерної рівності є рівні права, свободи та обов'язки. Виходячи з вищевикладеного матеріалу доходимо висновку, що в контексті прав людини гендерні аспекти займають важливе значення.

Список використаних джерел:

1. Оніщенко Н. М. Права людини в нових правових реаліях: гендерний вимір. Філософія права і загальна теорія права. 2012. №1. С. 159 – 166.
2. Крочук М. І. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності. Науковий вісник. 2011. №4. С. 464 – 471.
3. Інтегрування гендерного підходу в державну політику України. Київ : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. 128 с.
4. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України : підручник. Вид Заповіт. За заг. ред. Чернова А. Київ : Центр Разумкова, 2016. 244 с.

БІЛІЄНКО Єлисей,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗЛОВЖИВАННЯ СУДДЕЮ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Зазвичай, коли говорять про зловживання правом, мається на увазі неправомірні дії з боку учасників судового процесу. Однак не менший інтерес становить зловживання правом із боку самого судді.

Згідно Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суд – це відокремлений орган, незалежно ні від кого вирішує різні суперечки правового характеру. [1] Судові рішення у цивільних справах, які вступили в законну силу, обов'язкові для виконання всіма громадянами, органами та посадовими особами. На жаль, в даний час в Україні виноситься велика кількість рішень, які згодом неможливо виконати. Здавалося б, на перший погляд, що неможливість виконання пов'язана з діями та статусом сторін виробництва. Однак насправді нерідко виходить так, що саме рішення не може бути виконане по причини відсутності у ньому логіки. Подібні рішення виносяться без розгляду судом заяв, що можна розглядати як одну з варіантів зловживання правом самим судом.

Інший приклад – рішення суду першої інстанції відповідає правовим нормам. Серед населення існує думка, що судді беруть хабарі, мають інший інтерес у результаті справи. Навіть якщо подібні висловлювання не брати до уваги, підсумок однаково виходить такий, що судді зловживають своїм правом [2, с.83].

Здавалося б, що подібного не повинно бути. Однак насправді виходить не все так просто. Розглянемо найчастіші ситуації зловживання правом з боку суду і спробуємо розібратися, чому вони виникають і чи можна від їх позбутися.

Іноді бувають явні помилки суду, коли, розібравшись у ситуації, суд виносить необґрунтоване рішення, що у результаті призводить до неможливості його виконати. Наприклад, застосування процесуальних

засобів на осіб, що у процесі, має бути розумним і доцільним. Тому суд та учасники процесу повинні виявляти процесуальну сумлінність. Суд не повинен розглядати безпредметні позови чи нескінченно відкладати судові засідання через неявку сторін, свідків чи адвокатів, які навмисне затягують процес. [3, с.27]

Разом з тим не можна вважати завжди обґрунтованими найчастіше зустрічаються судові повідомлення та приватні ухвали судів щодо неявки представників та самих до суду чи запізнення у судові засідання. При розгляді таких повідомлень з'ясовується, що є факти, коли сторони по недбалості (забув, не записав), а іноді й навмисне затягують розгляд справи судом, але в ряді випадків суди навіть не прагнуть дізнатися причини неявки. Не менш гострою залишається проблема, коли представник сторони не є на судові засідання через зайнятість в іншому процесі, попереджає суд заздалегідь, що у нього призначено інший процес, але суддя, не враховуючи це, все одно призначає судовий процес на той самий час. Подібні дії можна вважати зловживанням правом з боку суду. Звичайно, при бажанні рішення, винесене в подібній ситуації, можна скасувати або змінити. Однак для цього потрібен час, а воно не завжди є у сторін та їх представників.

Але найпоширенішою ситуацією залишається зловживання правом з боку суду напрямку кореспонденції. Розглянемо найпростіший приклад. Суддя за наслідками розгляду виносить ухвалу про залишення поданого позовної заяви без руху та надає заявнику якийсь час для усунення виявлених недоліків. Все начебто в рамках закону, оскільки саме так необхідно вчинити для виконання всіх вимог процесуального права. Як правило, ці визначення після цього в максимально стислі терміни передаються заявнику листом поштою або дзвінком йому для того, щоб він прийшов до суду і отримав ухвалу. Судді, які зловживають правом, чекають на момент, коли строк для усунення виявлених недоліків закінчиться, і лише після цього надсилають поштою винесену ухвалу про залишення заяви без руху, в цей же час виносячи визначення про поверніть позову, оскільки заявник не усунув у наданий термін недоліку. Доходить до того, що ухвала про залишення заяви без руху прямує в одному конверті разом з ухвалою про повернення позову у зв'язку з не усуненням недоліків [4, с.104].

Отже, окремі типи зловживань процесуальними правами у цивільному судочинстві, що виникають із боку суду, досить різноманітні. Це вкотре підтверджує нашу думку, що практично кожне суб'єктивне право може бути змінено недобросовісною особою у разі його використання. З цими формами зловживання необхідно постійно боротися на рівні держави, адже суд є повністю незалежною структурою і приймає всі рішення виключно на власне переконання, однак ухвалення незаконного рішення призводить до вкрай сумних наслідків, від яких страждають прості люди, які бажають знайти в суді правду.

Список використаних джерел:

1. Про Судоустрій і Статус Суддів: закон України станом на 5 серпня 2021 р., Верховна Рада України 2016 р., ст.545 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 29.10.2021)
2. Олійник А. Запобігання зловживанню цивільними процесуальними правами: питання теорії та практики: Харків 2013. с. 83-91
3. Бобровник О. В. Зловживання процесуальними правами у цивільному процесі. Київ. 2008. С. 27.
4. Комаров В.В., Бігун В.А., Баранкова В.В. Курс цивільного процесу : підручник. Харків 2011. С.135

БОНДАР Владислав,

здобувач вищої освіти другого курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

МОВЧАННЯ ЯК ФОРМА ПРАВОЧИНУ

Кожного дня в світі відбувається величезна кількість правочинів. Хоча, зазвичай, більшість суб'єктів цивільних правовідносин навіть не розуміють, що, купляючи їжу в магазині, вони укладають договір з магазином; в разі використання громадського транспорту – договір про перевезення. [3]

Отже, відповідно до ст. 205 ЦКУ існує усна та письмова (або ж електронна) форма вчинення правочину. Також сторони мають право обирати форму вчинення правочину, якщо це прямо не встановлено законом. Наприклад, особа може скласти договір про перевезення з водієм за допомогою усної угоди або за допомогою чеку, який є фактом вчинення правочину [1].

«Правочин, для якого законом не встановлена обов'язкова письмова форма, вважається вчиненим, якщо поведінка сторін засвідчує їхню волю до настання відповідних правових наслідків» – ч.2 ст. 205 ЦКУ. Наведений вище приклад допомагає уявити, що саме мається на увазі [1].

У ч.3 ст. 205 ЦКУ зазначено: «у випадках, встановлених договором або законом, воля сторони до вчинення правочину може виражатися її мовчанням.» Згідно з цією частиною в деяких ситуаціях може виникнути така

форма вчинення правочину як «мовчання» [1].

Правове значення мовчання набуває лише у випадках передбачених законом або у разі погодження такого сторонами. Якщо ж його правове значення не було узгоджено або передбачено, то мовчання фактично не може мати юридичної сили в такій ситуації.

Зміст ст. 764 ЦКУ допомагає розкрити суть мовчання як форми правочину – «Якщо наймач продовжує користуватися майном після закінчення строку договору найму, то, за відсутності заперечень наймодавця протягом одного місяця, договір вважається поновленим на строк, який був раніше встановлений договором». У цьому випадку подовження договору відбувається за мовчазною згодою сторін та відсутності заперечень [1].

Таким чином, можна погодитись з думкою про те, що мовчання, за загальним правилом не є юридичним фактом, але може ним стати у певних випадках, якщо сторони або закон нададуть йому таке значення. За таких же умов мовчання можна вважати способом вираження волі, в той час як за загальним правилом воно таким не є [2].

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 13.06.2003 р. № 435-IV
2. Лідовець Р.А. Мовчання та конклюдентні дії: спільні та відмінні риси // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. Випуск XV. Івано-Франківськ, 2005. С. 77 – 81.
3. Щодо форми правочинів URL: https://minjust.gov.ua/m/str_34797 (Дата звернення: 15.11.2021).

БОРИСЕНКО Микола,

здобувач вищої освіти другого року
навчання (ОР «бакалавр»)
спеціальність 081 Право

Науковий керівник:

РЯБОВОЛ Лілія,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри права
та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНЕ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ЯК УМОВА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Соціально відповідальне ведення бізнесу – надзвичайно актуальне питання, оскільки, соціально відповідальний бізнес означає якість товарів і послуг, гідні умови роботи персоналу, високий рівень безпеки виробництва.

Крім того, це – важлива складова розвитку громадянського суспільства.

Принципи і стандарти соціально відповідального бізнесу формувалися впродовж тривалого часу. Сьогодні вони закріплені в документах ООН, ЄС, ОЕСР. Так, ООН у 1980 році розробила кодекс поведінки транснаціональних компаній, який був доповнений Глобальним договором, що об'єднав установи ООН з компаніями, трудовими неурядовими організаціями та іншими структурами громадянського суспільства, зацікавленими у стимулюванні дій і партнерства на підтримку принципів у сфері прав людини, трудових відносин та охорони довкілля. Упровадження основ корпоративної соціальної відповідальності в ЄС розпочалося у 2000 році у Лісабоні, коли Європейська Рада закликала компанії звернутися до усвідомлення їх соціальної відповідальності. Орієнтиром для компаній в питаннях соціальної відповідальності стала Зелена книга «Просування європейського підходу до соціальної відповідальності бізнесу» Європейської комісії. Європейський парламент у 2003 році прийняв «Резолюцію з корпоративної соціальної відповідальності (CSR): Внесок корпоративної соціальної відповідальності у сталий розвиток» [3, с. 133]. Виходячи з цих документів, соціально відповідальне ведення бізнесу є своєрідним договором між бізнесом, владою і суспільством з метою ефективного суспільного розвитку.

На початку XXI століття ідеї соціально відповідального бізнесу популяризуються і в Україні. Великі вітчизняні компанії почали доєднуватися до Глобального договору ООН. Однак, фахівці констатують, що наразі в Україні відсутні бізнес-асоціації з соціально відповідального ведення бізнесу, суб'єкти підприємницької діяльності переважно не мають відповідної визначеної стратегії, обмежуються благодійністю. Г. Христенко та О. Адамик вказують на такі основні чинники переорієнтації компаній на соціально відповідальне ведення бізнесу, як: глобалізація та загострення конкуренції; посилення механізмів державного регулювання; підвищення громадської активності; зростання ролі нематеріальних активів (бренд, репутація, імідж) [5, с. 243].

В. П. Панченко наводить такі основні принципи корпоративної соціальної відповідальності, якими керуються компанії: виробництво якісної продукції та послуг, необхідних суспільству; безумовне виконання податкового, екологічного, трудового законодавства; підтримання взаємовигідних відносин з усіма заінтересованими сторонами; дотримання міжнародних угод і стандартів; використання ресурсозберігаючих технологій, забезпечення екологічної безпеки виробництва; надання ефективних робочих місць з гідним рівнем оплати праці й соціальними пільгами; забезпечення безпеки праці; сприяння професійному розвитку та підвищенню кваліфікації працівників; врахування очікувань суспільства та загально визнаних етичних норм в діловій практиці; внесок у формування громадянського суспільства шляхом реалізації партнерських програм,

соціальних та благодійних проєктів [2, с. 147].

У цьому контексті не можна не погодитись із Л. В. Яровою, що сучасна держава повинна гарантувати соціальні права і захист від соціальних ризиків. Як справедливо зазначає згадана вчена, для наближення України до європейських соціальних стандартів, потрібні спільні зусилля всіх гілок влади, бізнесу та громадськості, а також реальні науково забезпечені програми соціально-економічного розвитку країни, які підтримуються суспільством [6, с. 199-200].

Забезпечення стабільного демократичного розвитку вітчизняного суспільства, становлення конкурентоспроможної національної економіки, ефективної соціальної політики, зрештою ефективна євроінтеграція України вимагає консолідації внутрішніх зусиль. Однією з умов прискорення інтеграції України в європейське співтовариство є саме впровадження й розвиток соціально відповідального бізнесу, формування та функціонування соціально орієнтованої економіки, що й обумовлює подальший оптимістичний сценарій розвитку підприємництва та країни в цілому, вказує В. П. Третяк [4, с. 94-95].

В. В. Божкова та Л. Ю. Сагер суголосні з викладеними науковими позиціями, вважають, що саме орієнтація на концепцію соціально відповідального бізнесу, в рамках якого відбувається процес створення цінностей для самого підприємства, споживачів, держави, бізнес-партнерів і суспільства в цілому, є основою євроінтеграції України [1, с. 145].

Орієнтація України на соціально відповідальне ведення бізнесу як умова успішної інтеграції України в європейську та світову економічну систему висуває нові завдання перед вітчизняними компаніями, передбачає, що вони мають бути відповідальними перед суспільством і кожним громадянином, державою та колективами своїх працівників. Для України вступ до ЄС вимагає втілення відповідних норм і практик, у тому числі, визнання й розвиток корпоративної соціальної відповідальності, що значною мірою сприяє суспільній згуртованості, сталому розвитку, конкурентоспроможності вітчизняної економіки [2, с. 147].

Соціально відповідальне ведення бізнесу дозволить вирішити важливі соціальні проблеми в Україні, що потребують першочергового вирішення в контексті євроінтеграції й безпосереднього створення передумов для наближення до ЄС, а саме: досягнення європейських стандартів у соціальній сфері – рівня доходу, добробуту, зайнятості, фінансування соціальних програм, що забезпечують розвиток людських ресурсів тощо [6, с. 200].

Загалом, соціально відповідальне ведення бізнесу – це систематична, регулярна діяльність, цілеспрямована на вирішення соціальних питань суспільства. Важливо, при цьому, аби й держава забезпечувала підтримку різних соціальних програм та проєктів підприємств, підтримувала відкритий діалог з бізнесом, належним чином стимулювала його. Наразі успішною євроінтеграція України буде тоді, коли держава підтримуватиме бізнес,

орієнтуватиме економіку на вирішення соціальних завдань з урахуванням глобальних світових тенденцій, а також досвіду країн, які досягли високого рівня соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Божкова В. В., Сагер Л. Ю. Соціально-відповідальний бізнес як один із напрямків поліпшення іміджу вітчизняних суб'єктів господарювання. *Міжнародний науковий журнал «Механізм регулювання економіки»*. 2010. № 1. С. 145-153.
2. Панченко В. П. Соціальна відповідальність бізнесу як складова євроінтеграції України. *Міжнародна економіка: інтеграція науки та практики*. 2011. С. 143-148.
3. Рейтерович І. В., Пухкал О. Г. Особливості формування соціально відповідального бізнесу в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 10. С. 131-134.
4. Третяк В. П. Вплив соціальної сфери на соціалізацію трансформації економіки України. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 5 (95). С. 94-98.
5. Христенко Г., Адамик О. Соціальна відповідальність як складова сталого розвитку бізнесу. *Збірник наукових праць. Обліково-аналітичні процедури та аудит розвитку підприємств*. 2021. Част. 2. С. 242-244.
6. Ярова Л. В. Головні завдання сучасної соціальної політики в контексті євро інтеграції України. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2010. № 3. С. 199-202.

БОРОВИК І.О.,

здобувач вищої освіти юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

СТЕПАНЕНКО Кирило,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПИТАННЯ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ МІЖНАРОДНИХ
СУДОВИХ ОРГАНІВ**

Сучасні міжнародні відносини характеризуються зростаючою взаємодією держав, їх органів, міжнародних організацій, міжнародних судових установ, а також фізичних і юридичних осіб. Попри це є очевидним, що існуюча вітчизняна доктрина міжнародного права про міжнародну правосуб'єктність не відповідає вимогам сучасності. Тому важливо розглянути питання правосуб'єктності міжнародних судових органів спираючись на існуючу доктрину міжнародного права, щоб створити умови

для подальшого розгляду цього питання.

У загальній теорії права визнано, що суб'єктом права є особа, на яку поширюється дія його норм. Проте міжнародне право - самостійна правова система. Тому поняття і категорії, що використовуються в національному праві різних держав, не завжди ідентичні за змістом, поняттям і категоріям міжнародного права. Особливості міжнародного права як особливої системи права обумовлюють специфіку міжнародної правосуб'єктності і зрештою якісні характеристики суб'єктів міжнародного права.

У доктрині міжнародного права зустрічається безліч визначень суб'єкта міжнародного права. Наприклад, Н.В. Захарова їх поділяє на дві групи:

1) що ґрунтуються на визначенні суб'єкта права, яке дає загальна теорія права і носії обов'язків;

2) що вважають, що міжнародне право внаслідок його специфіки повинне мати своє поняття суб'єкта [1, с. 142].

У цілому, погоджуючись із положеннями загальної теорії права з питання правосуб'єктності, юристи-міжнародники все ж таки намагаються використати їх у науці міжнародного права з певними модифікаціями. Виділяють загальну, галузеву і спеціальну правосуб'єктність. Під загальною правосуб'єктністю розуміється здатність певних осіб *ipso facto* (у силу факту свого існування) виступати в якості суб'єкта міжнародного права. Таку правосуб'єктність мають тільки суверенні держави. Під галузевою правосуб'єктністю розуміється здатність суб'єктів міжнародного права бути учасниками правовідносин у певній області міжнародних відносин.

До характеристик суб'єкта міжнародного права належить явище правоздатності, тісно пов'язане з міжнародною правосуб'єктністю, і навіть доволі часто ототожнюване з нею. Міжнародна правоздатність - це кількісна характеристика суб'єкта міжнародного права, що демонструє його потенційний об'єм прав і обов'язків. Якщо міжнародна правоздатність свідчить про юридичні рамки можливої поведінки суб'єкта, то правосуб'єктність як якісна характеристика демонструє не розміри цих рамок, а їх наявність [2, с. 78].

У літературі з міжнародного права виділяють первинну і похідну правосуб'єктність. Наприклад, правосуб'єктність держав відносять до первинної, а інших суб'єктів міжнародного права - до вторинної, похідної [3, с. 135].

Правосуб'єктність міжнародних судових установ за своєю природою є специфічною. Наприклад, на думку Е.В. Бикової відповідно до ст. 4 Римських Статутів Міжнародного кримінального суду, названий Суд має міжнародну правосуб'єктність, яка є обмеженою. Міжнародний кримінальний суд має таку міжнародну правосуб'єктність, яка потрібна для здійснення цілей і завдань у рамках його компетенції [4, с.78]. Юридичним джерелом правосуб'єктності для не суверенних суб'єктів міжнародного права є їх засновницькі документи. Такими документами виступають статути, що

приймаються первинними суб'єктами міжнародного права. Похідні суб'єкти міжнародного права мають обмежену правосуб'єктність, яка обумовлена визнанням цих учасників міжнародних відносин з боку первинних суб'єктів. Таким чином, об'єм і зміст правосуб'єктності похідних суб'єктів залежать від волі первинних суб'єктів міжнародного права.

Суб'єкти міжнародного права не лише мають права і несуть обов'язки, що походять із міжнародно-правових норм, але і згідно з точки зору П.Н. Бірюкова й інших дослідників, мають характеристики, що відрізняють їх від суб'єктів внутрішньодержавного права.

Суб'єкти міжнародного права також:

1. Є колективним уворенням.
2. Мають здатність брати участь у розробці й прийнятті міжнародних норм.
3. Договірна право- і дієздатність складають найважливіший елемент міжнародної правосуб'єктності.

Тільки наявність усіх трьох вищезгаданих елементів дає змогу вважати те або інше світове об'єднання суб'єктом міжнародного права. Відсутність у суб'єкта хоч б однієї з перерахованих якостей не дозволяє говорити про володіння міжнародною правосуб'єктністю в прямому значенні цього слова.

Як вже було зазначено раніше, міжнародні суди мають обмежену правосуб'єктність. Це означає, що їх правосуб'єктність обмежена компетенцією, цілями і завданнями, визначеними в їх засновницьких документах [1, С. 78]. Міжнародні суди мають абсолютно відмінні права від інших міжнародних організацій, наприклад можуть брати до розгляду позови сторін і виносити самостійні рішення спорів.

Вивчення вітчизняної літератури з міжнародного права демонструє, що доктрина пройшла шлях від повного заперечення якої-небудь міжнародної правосуб'єктності міжнародних організацій до визнання того, що вони є суб'єктами міжнародного права. Можливо, аналогічна доля чекає й міжнародні судові органи.

Список використаних джерел:

1. Кулеба Д. Міжнародна правосуб'єктність: теорія і її перспективи. *Альманах міжнародного права*. 2010. Вип. 2. с. 70–83.
2. Тарасов О. В. Проблема суб'єкта в міжнародному публічному праві : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.11 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 40 с.
3. Буткевич В.Г. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / за ред. В.Г. Буткевича. Київ: КНУ, 2012. 304 с.
4. Задорожній О.В., Буткевич В.Г., Мицик В.В. Конспект лекцій з основ теорії міжнародного права: навч. посіб. Київ : КНУ, 2011. 54 с.

БРАЗЛУК Вадим,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ

РЕЖИМ ТА ОБЛІК РОБОЧОГО ЧАСУ

Режимом робочого часу називають розподіл робочого часу працівників у межах конкретного календарного періоду, з метою оптимальної організації праці та відпочинку, а також налагодження найбільш ефективного робочого процесу.

Режим робочого дня складається та включає такі елементи: тривалість робочого, певної зміни або робочого тижня; чіткий час початку та закінчення роботи; певна послідовність та чергування робочих та вихідних днів; кількість робочих годин, днів або змін у певному обліковому робочому періоді [1].

Відповідно до чинного законодавства режим робочого часу в Україні поділяють на загальний та спеціальний:

Загальний режим робочого часу в Україні встановлено п'ятиденним або шестиденним робочим тижнем з двома, а в деяких випадках і з одним вихідним днем. При цьому тривалість щоденної праці робітника зокрема визначена правилами певного внутрішнього трудового розпорядку або графіками змінності, затвердженими власником або уповноваженим ним органом за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації з обов'язковим дотриманням встановленої законодавством тривалості робочого дня [2].

Спеціальний режим робочого часу передбачає такі елементи як: робота змінами; робота з певним поділом робочого дня працівника на визначені частини; гнучкий режим робочого часу; ненормований робочий день; метод організації роботи – вахта.

Слід звернути увагу, що робота змінами є досить розповсюдженим явищем та застосовується на підприємствах, організаціях чи установах, на яких встановлений безперервний режим роботи. Робота змінами застосовується в таких випадках, коли тривалість виробничого процесу є

більшою та перевищує тривалість щоденної роботи, а також з метою досягнення найбільш ефективного виробництва та оптимізації використання олюднення.

Поділ робочого дня на частини є досить розповсюдженим режимом робочого дня, який встановлюється для робітників, які працюють на роботах з особливими умовами та характером праці (тривалість робочого дня не повинна перевищувати встановленої законодавством норми). Завдяки такому поділу можливо збільшити перерву більше двох годин, а також значно оптимізувати та розподілити години роботи в залежності від потреб виробництва. Найрозповсюдженішим прикладом поділу робочого дня є організація роботи водіїв громадського транспорту. Для водіїв автобусів, які здійснюють регулярні пасажирські перевезення, може встановлюватися робочий день (за їх згодою) робочий день з поділом на дві частини. Обов'язковою умовою є те, що тривалість цих частин не повинна перевищувати 4 годин, з урахуванням того часу, який потрібен для повернення на місце стоянки. Тривалість перерви між цими частинами зміни повинна становити не менше, ніж дві години без урахування часу на харчування та відпочинок [3].

Гнучкий режим робочого часу – це певна форма організації праці, під час якої для певної категорії працівників, працівників деяких підприємств або структурних підрозділів таких підприємств встановлюється режим праці з саморегулюванням часу тривалості (початку та закінчення) тривалості робочого дня. Рішення роботодавця про впровадження гнучкого режиму робочого часу повинно бути узгоджено з виборним органом первинної профспілкової організації. Такий режим робочого часу здебільшого передбачає підсумований облік робочого часу. Обов'язковою умовою при гнучкому режимі робочого часу є повне відпрацювання працівником передбаченої законодавством кількості робочих годин в обліковому періоді.

За умови гнучкого режиму робочого часу для працівника не відбуваються зміни у нормуванні та оплаті його праці, а також жодним чином не впливає на розмір та порядок нарахування премій та доплат, не надає пільги при обчисленні стажу роботи та інших трудових правах працівників [1].

Вахтовий метод організації роботи також є досить розповсюдженим і використовується за обставин, коли особа працює поза місцем її постійного проживання за умови, що щоденна доставка до передбаченого місця роботи і назад додому неможлива. У такому випадку використовується певний спеціальний режим роботи з підсумованим обліком робочого часу, в свою чергу міжвахтовий відпочинок для працівників, що працюють за таким методом передбачається за місцем їх постійного проживання. Слід звернути увагу, що місцем роботи такого працівника вважають об'єкти, на яких такий працівник безпосередньо виконує свою трудову функцію. Характерною особливістю є те, що зміна дислокації або місця розташування об'єкта не є

переміщенням працівника на іншу роботу і відповідно не вимагає його згоди.

Тривалість вахти, за загальним правилом, не може перевищувати одного місяця. У деяких виняткових випадках з дозволу міністерства, відомства та відповідної профспілки на окремих об'єктах тривалість вахти може перевищувати один місяць, але не може бути більшою за два місяця. Що стосується тривалості робочого дня при вахтовому методі – вона не повинна перевищувати дванадцяти годин. У певних випадках, визначених ст. 62 «Кодексу законів про працю України», допускається робота понад встановлену графіком тривалість, а також у разі неприбуття чергової зміни вахтових робітників протягом 3-ох днів вважається надурочною роботою та оплачується відповідно ст. 106 КЗпП України [5].

До вахтового методу роботи заборонено допускати осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку, жінок у стані вагітності, а також жінок, які мають малолітніх дітей віком до трьох років. Також до такого методу роботи не допускаються особи, які мають медичні протипоказання для виконання такої роботи.

Облік робочого часу – це певний механізм фіксування, обчислення та підрахунку тривалості робочого часу робітників. Обов'язок, який стосується ведення певного обліку робочого часу покладається на роботодавця [1].

Існує поденний, щотижневий та підсумований облік робочого часу. Поденний облік робочого часу зазвичай використовується на підприємствах, де робітники працюють однаковий та фіксований час протягом кожного робочого дня. Щотижневий облік робочого часу, як правило, використовується у випадку законодавчого нормування робочого тижня та визначення графіком тривалості щоденної праці в рамках визначеної тижневої норми. На безперервно діючих підприємствах вводиться підсумований облік робочого часу, оскільки на таких підприємствах не може бути додержана встановлена щоденна або щотижнева тривалість робочого часу. Такий облік робочого часу може бути запроваджений лише за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації, а у разі його відсутності може бути визначений колективним трудовим договором.

Список використаних джерел:

1. Трудове право України : підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; [С. М. Бортник, К. Ю. Мельник, Л. В. Могілевський та ін.]. Харків, 2019. 408 с.
2. Трудове право : підручник / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Харків : Право, 2012. 496 с.
3. Трудове право України: академічний курс : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / Пилипенко П. Д. та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка. Київ : Ін Юре, 2014. 548 с.
4. Могілевський Л. В. Система трудового права України : монографія / Л. В. Могілевський. Харків : НікаНова, 2016. 5412 с.
5. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. №322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 21.10.2021 р.)

БРАЗАЛУК Вадим,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів

досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ІНШИХ УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЇХ ФУНКЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Актуальність теми пов'язана з тим, що окрім осіб, які є суб'єктами цивільних правовідносин і безпосередньо беруть участь у справі, існує ціла низка інших учасників цивільного процесу. Ця категорія осіб відіграє неабияку роль у відправленні правосуддя в цивільних справах, а також у забезпеченні та виконанні завдань цивільного судочинства. В юридичній літературі зазвичай не приділяють достатньої уваги процесуальному статусу інших учасників цивільного процесу. В статті 65 ЦПК України визначене певне коло осіб, які відносяться до категорії інших учасників процесу, але багато сучасних науковців не вважають перелік цих осіб вичерпним. Це свідчить про певну специфіку вказаної групи осіб та важливе значення їхньої участі в справі для забезпечення всебічного, повного та об'єктивного встановлення та з'ясування всіх обставин справи з метою ухвалення судом обґрунтованого рішення. Виходячи з цього, слід зазначити, що процесуальний статус інших учасників цивільного процесу, їх місце та функції в системі цивільно-процесуальних правовідносин при здійсненні правосуддя вимагає більш детального розгляду.

Аналізуючи норми ЦПК України та юридичну літературу, можна виокремити три групи суб'єктів цивільно-процесуальних правовідносин, а саме: суд (який виступає обов'язковим суб'єктом цивільного процесу); особи, які безпосередньо беруть участь у справі; інші учасники цивільного процесу.

Є.О. Харитонов, вивчаючи в свої працях суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, зазначав, що інші учасники цивільного процесу (на відміну від осіб, які беруть участь у справі і є суб'єктами, які мають пряму заінтересованість в процесі) виступають суб'єктами, які

надають суду та особам, які беруть участь у справі, інформаційну та організаційну допомогу [1, с. 50].

В статті 65 ЦПК України подано вичерпний перелік осіб, які є іншими учасниками цивільного процесу. Такими особами є помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач та спеціаліст [2].

Слід зазначити, що багато науковців вважають, що перелік наведений у статті 65 ЦПК України не є вичерпним. Так, Угриновська О.І. та Кравчук В.М. стверджують, що до категорії інших учасників цивільного процесу слід відносити також педагогів та лікарів [3, с. 78].

У правовій літературі категорію інших учасників цивільного процесу прийнято поділяти на дві групи. До першої групи відносять осіб, які здійснюють організаційне та технічне забезпечення цивільного процесу (помічник судді, секретар судового засідання та судовий розпорядник). До другої групи відносяться особи, які сприяють вирішенню та розгляду цивільної справи по суті (свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач та спеціаліст) [4, с. 103].

Білоусов Ю.В. та Бичкова С.С. розглядають дану категорію осіб за критерієм обов'язковості їх участі у процесі, а саме поділяють їх на тих, участь яких є обов'язковою (оскільки вони працюють у суді та їх участь безпосередньо пов'язана з виконанням покладених на них службових та функціональних обов'язків), та тих, які залучаються до розгляду тої чи іншої цивільної справи лише за безпосередньої необхідності та потреби (участь таких осіб має факультативний характер, оскільки вони залучаються до справи судом лише в залежності від конкретних обставин та особливостей кожної із цивільних справ) [5, с. 63].

Слід звернути увагу на той факт, що такий поділ інших учасників цивільного процесу є умовним. Розглянувши та проаналізувавши запропоновані науковцями та законодавством дефініції та ознаки осіб, яких законодавець відносить до категорії інших учасників цивільного процесу можна виокремити цілу низку спільних ознак вказаної категорії осіб. А саме: усі вони є фізичними особами; мають певні навички або володіють інформацією чи знаннями, які потрібні під час погляду та вирішенні справи в суді; у даної категорії осіб відсутній юридичний інтерес під час розгляду та вирішення тої чи іншої цивільної справи в суді; ці особи мають певний процесуальний статус, визначений положеннями ЦПК України тощо.

Таким чином, для забезпечення правильного та своєчасного розгляду та вирішення цивільних справ залучаються інші учасники цивільного процесу, які не мають юридичної заінтересованості в результаті цивільної справи. Вони займають окреме місце серед суб'єктів цивільно-процесуальних правовідносин, а їх участь у справі сприяє в доказовій діяльності, а також допомагає суду у встановленні фактичних обставин по справі.

Список використаних джерел:

1. Харитонов Є. О. Цивільний процес України: навч. посіб. Київ: Істина, 2012. 472 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 бер. 2004р. №1618 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 27.10.2021).
3. Андрушко А.В., Білоусов Ю.В., Стефанчук Р.О. та ін. Цивільний процес: навч. посіб. / за ред. Ю. В. Білоусова. Київ : Прецедент, 2005.
4. Кравчук В. М., Угриновська О. І. Науково-практичний коментар до Цивільного процесуального кодексу України. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Фактор, 2010. 800 с.
5. Цивільне процесуальне право України: навч. посіб./за заг. ред. С. С. Бичкової. Київ: Атіка, 2006. 384 с.

БРАУН Дар'я,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГРОШІ ЯК ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Гроші є товаром особливого виду, що відіграє роль загального еквіваленту для будь-яких інших товарів. У зв'язку з їх приналежністю гроші характеризуються оборотоспроможністю, тобто можливістю переміщатися від одного власника до іншого через укладання договорів міни, дарування, купівлі-продажу, позики, передачі та інших договорів, визначених нормативно-правовою базою. Гроші безумовно є об'єктом цивільного права, що зумовлено їх функціями, способами забезпечення та сферою правового регулювання. Тому вони заслуговують на особливий розгляд.

Сьогодні грошова проблематика досліджується в роботах Н. Болотіна, В. Власова, І. Кисельова, Є. Кулаковської, О. Липовської, Е. Мезенцева, О. Ярошенка. Правовим аспектам гендерної рівності в Україні присвячені також дослідження Т. Мельник, О. Рудневої, М. Буроменського та інших. Однак у вітчизняній літературі цивільно-правові аспекти грошей майже зовсім не були предметом спеціального дослідження, а здебільшого знайшли відображення лише в коротких нарисах науковців.

Грошовою одиницею України відповідно до ст.99 Конституції України є гривня. Відповідно до ст.192 Цивільного кодексу України гривня- це національна валюта, яка є законним платіжним засобом, обов'язковим до приймання за номінальною вартістю по всій території України. Визначення грошей можна з'ясувати через їх функції (міра вартості, засіб обігу, засіб накопичення, світові гроші). [1, с.656]

Основна відмінна якість грошей - їх прийнятність як засіб платежу за товари та послуги, за боргами, незалежно від довіри до конкретної форми або особи, яка їх пропонує.

Гроші постійно переходять з однієї сфери звернення до іншої, змінюючи свою форму. Обіг безготівкових грошей і готівки в сукупності утворює єдиний грошовий обіг країни. До готівкових грошей відносять паперові гроші та монети, які у процесі звернення фізично переходять із рук до рук, тобто від покупців до продавцям при розрахунку за товари та послуги, або під час здійснення інших платежів чи економічних операцій. А безготівкові гроші знаходяться на банківських рахунках, закріплені за фізичними або юридичними особами та призначені для оплати покупок, послуг або проведення грошових операцій. У розвинених країнах частка безготівкових грошей у грошовому обігу становить до 95%.

Цікавим об'єктом цивільних правовідносин сьогодні є криптовалюта. Ця тема є найбільш обговорюваною та цікавою для сучасного суспільства. Така назва має англійське коріння та пішла від слова «cryptocurrency», що в перекладі українською звучить: електронні (віртуальні) гроші, які не належать жодній державі. Отже, криптовалюта - це різновид цифрових грошей, призначена для роботи в якості засобу обміну, в основі якої лежить технологія криптографії, тобто, шифрування даних. Іншими словами, валюти, пов'язані з інтернетом, які використовують криптографію.

Позиція ЦК України дає змогу лише умовно припускати, що під категорію «об'єкти цивільних прав» підпадає криптовалюта, стосовного того, що об'єктами цивільних прав можуть бути матеріальні та нематеріальні блага. Однак, сьогодні в Україні криптовалюта не має підтримки з боку законодавства. Ми можемо бути її власником, придбати та продати її, але не можемо бути впевненими, що при здійсненні таких операцій це не буде розглядатися з боку держави як злочинні доходи.

Досліджував це питання і Верховний Суд України та встановив, що біткоїн не є реччю в розумінні ст. 179 ЦК України, адже не містить ознак матеріального світу та не є продукцією. Крім того, криптовалюта не має ознак майнових прав. «Ми не погодили ті законопроекти, які були подані до Верховної Ради. Там дуже багато нюансів, з якими ми не згодні. І вони дають нелогічні преференції», - сказав Емал Бахтарі, керівник проектів та програм департаменту відкритих ринків Національного банку. [2, с.12]

Однак, у інших розвинених державах, операції з біткоїнами дозволені на законодавчому рівні. У Японії криптовалюта є офіційним засобом

платежу, про що є відповідний закон. У США криптовалюта розглядається, як цінний папір, однак у кожному штаті є свої обмеження і правила, щодо користування таким видом валюти. У Великобританії дозволена діяльність бірж криптовалюти, проте є певні обмеження. Швейцарія розглядає «крипту» як актив, який обкладається податком. [3]

Враховуючи викладене, регулювання правовідносин у сфері віртуальних активів у різних країнах будується по-різному, проте Україна намагається обрати правильний шлях з урахуванням міжнародного досвіду та врегулювати ринок обігу віртуальних активів.

Варто зазначити, що гроші не є річчю у звичному для нас розумінні, вони не мають власної споживчої вартості, а служать лише мірою вартості інших речей. Гроші використовують лише у відносинах їх обміну на щось. Найважливішою відмінністю грошових знаків від речей є те, що з об'єктивної природи грошей вони не можуть використовуватися як предмет більшості цивільно-правових угод, так як товари, а не гроші виступають предметом угод. Гроші не задовольняють природні потреби людини, їх не можна купити.

Маючи гроші на своєму банківському рахунку, які перебувають у певній сумі у безготівковій формі, суб'єкт права може практично завжди перетворити їх на готівку, використовувати як засіб платежу за угодою тощо. Право вимоги з'являється у разі невиконання банком своїх зобов'язань за договором як засіб захисту порушеного права власності на гроші.

Отже, відносно правової природи грошей як об'єкта цивільних прав та об'єкта грошових зобов'язань можна сформулювати такі висновки. Правова природа грошей обумовлена їх економічними функціями. Відмінностей між готівкою та безготівковими формами грошей немає, вони об'єднані в один грошовий агрегат, виконують однорідні функції, але з кожним днем роль безготівкових грошей економіки постійно зростає, з'явився такий вид електронних грошей, як криптовалюта. Цивільно-правове регулювання обороту криптовалюти в Україні відсутнє. Гроші виступають законним платіжним засобом, засобом виконання майнових зобов'язань – це і відрізняє їх від інших благ, які є об'єктами цивільного права.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право. Підручник у 2 т. В. Борисова, Л. Баранова, М. Домашенко та ін. за ред. В. Борисової, І. Спасибо-Фатєєвої, В. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Право, 2014. С. 656
2. Абраамян С. С. Криптовалюта з точки зору цивільного права. Монографія. 2019. с.12
3. Віртуальні активи. Юридична газета онлайн: веб-сайт. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/virtualni-aktivi.html> (дата звернення: 31.10.2021).

БРОВКІНА Аліна,

здобувач вищої освіти четвертого курсу
ННІ права та міжнародно-правових
відносин Університету митної справи
та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ОХОРОНИ ТВАРИННОГО СВІТУ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в нашій країні існує ряд проблем у сфері поводження з тваринами, а саме забезпечення добробуту тварин, збереження вимираючих видів, утримання та ветеринарне обслуговування безпритульних тварин, захист їх від жорстокого поводження тощо. Усі ці вектори діяльності мають важливе значення, а тому виникає нагальна потреба вдосконалення українського законодавства у галузі охорони тваринного світу. Проте найбільшої уваги потребує практика його застосування. Актуальність цього питання безпосередньо пов'язана з євроінтеграцією України, що зумовлює процеси гармонізації національного законодавства, імплементації та ратифікації міжнародних стандартів у зазначеній сфері.

Проблемам охорони тваринного світу присвячена низка досліджень. Так, зокрема питанню правового регулювання поводження з безпритульними тваринами та запобіганню жорстокого поводження з ними присвячені роботи Зубченко Н. І., Пашковської М. В., Синовської Т. І., Стрельника В. В., Чурилової Т. М., Шуміло О. О., збереження вимираючих видів – Книша В. І, Левіної Г. М., Петлюка Ю. С. тощо.

Основні орієнтири забезпечення добробуту тварин частково імplementовані в українське фауністичне законодавство. В Україні тваринний світ є національним багатством і джерелом духовного й естетичного збагачення (Конституція України, Закон України «Про тваринний світ»), визнається пріоритет укріплення моральності й гуманності суспільства (Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження»), а також сприяння доброзичливому ставленню до тварин [1, с. 85]. Однак, реалії сьогодення демонструють недостатність врегулювання цього питання на національному рівні, тому забезпечення дієвого правового механізму захисту тварин державою відбувається у неповній мірі. Це створює необхідність приведення усього законодавства України до

відповідності із міжнародними стандартами, вивчення, дослідження та вдосконалення яких має важливе значення.

У рамках Ради Європи діє цілий ряд конвенцій щодо поводження з тваринами: Європейська конвенція про захист тварин при міжнародних перевезеннях 1968 р., Європейська конвенція про захист хребетних тварин, що використовуються для експериментів або в інших наукових цілях 1986 р., Європейська конвенція про захист тварин, що утримуються на фермах 1987 р., Європейська конвенція про захист домашніх тварин 1992 р. та ін. [2, с. 171]. З усіх європейських конвенцій, присвячених цьому питанню, Україна підписала і ратифікувала лише Європейську конвенцію про захист домашніх тварин 1987 р.

На момент ратифікації вищезазначеної Конвенції в Україні вже існував та діяв Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження». Проте цей закон був лише проміжною ланкою на шляху від регламентації поводження з тваринами до приведення законодавства України до європейських стандартів. Варто зауважити, що ефективність цього Закону, як і всього масиву законодавства в області забезпечення добробуту тварин та захисту їх від жорстокого поводження недостатньо висока, оскільки регулювання цієї сфери є другорядним, а проблемі якості нормативно-правових актів у ній приділяється незначна увага [3, с. 198].

Можна стверджувати, що впровадження в національне законодавство європейських стандартів у сфері поводження з тваринами здійснюється доволі повільно. Наразі існує значна кількість проектів Законів України, які були або відкликані, або не прийняті, наприклад, Проект Закону України № 7220 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо запровадження обліку домашніх та безпритульних тварин)», що врегульовував умови життя безпритульних тварин. Однак є і прийняті проекти, наприклад, проект Закону України від 02.02.2021 р. № 2351 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив ЄС у сфері охорони тваринного та рослинного світу)» [4, с. 1102-1103].

Від 08 листопада 2021 р. будуть введені в дію зміни в деяких нормативно-правових актах відповідно до Закону України від 15.07.2021 року №1684-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу». На прикладі цих змін можна простежити основні орієнтаційні напрями впровадження міжнародно-правових стандартів в українське законодавство, враховуючи актуальність питань у сфері охорони тваринного світу на національному рівні. Зокрема відбудеться збільшення розміру санкції у статті 154 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо порушення правил тримання собак і котів, додаються заборони щодо здійснення певних видів робіт у період розмноження диких тварин, з 1 квітня

до 15 червня, до статті 39 Закону України «Про тваринний світ», а також обмеження у статті 31 цього Закону щодо добування юридичними та фізичними особами видів тварин, які зазначені у Додатку II Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі та/або занесені до Червоної книги України [5].

Важливим кроком на шляху до імплементації європейського досвіду застосування міжнародно-правових стандартів у сфері охорони тваринного світу є створення цільових програм на міському рівні. Так, у Полтаві з 2017 року діють Правила утримання домашніх тварин з метою здійснення контролю за кількістю домашніх і безпритульних тварин, їх станом здоров'я, санітарними й екологічними нормами [6]. Такі ж Правила були затверджені на території міста Дніпра. Цими Правилами визначаються загальні вимоги до утримання тварин у домашніх умовах та поводження з домашніми тваринами на території міста, особливості права власності та інших речових прав на них, їх реєстрація, особливості утримання сільськогосподарських тварин і птиці та диких тварин у домашніх умовах, правила поводження з тваринами, що використовуються у видовищних заходах, у спорті, при організації дозвілля тощо [7]. Створення таких правил на місцевому рівні є прикладом реалізації положень Європейської конвенції про захист домашніх тварин, а саме здійснення розвитку інформаційних, освітніх програм у сфері захисту домашніх тварин.

У 2017 році Україна приєдналась до Європейської конвенції про захист хребетних тварин, які використовуються для дослідних та інших наукових цілей, прийнятої у 1986 році. На жаль, на сьогодні важко стверджувати, що є певні зрушення щодо її імплементації, оскільки в країні відсутня стратегія удосконалення правової регламентації відносин стосовно благополуччя тварин [2]. Як наслідок виникає суперечливість нормативно-правових актів, що у свою чергу є причиною необізнаності населення стосовно захисту тварин.

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що Україна перебуває на шляху розвитку нормативно-правового регулювання у сфері охорони тваринного світу. Хоча значна кількість приписів фауністичного законодавства носить декларативний характер, проте внесені зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про тваринний світ» та деяких інших нормативно-правових актів є доказом активного покращення ситуації у сфері захисту тварин.

Україна крок за кроком долучається до міжнародного процесу охорони тваринного світу, приєднуючись до міжнародних конвенцій. Процес імплементації міжнародно-правових стандартів в українське законодавством відбувається повільно, проте вже сьогодні простежуються невеликі позитивні зрушення. Підтвердженням цього є регулювання сфери забезпечення добробуту тварин та захисту їх від жорстокого поводження на місцевому рівні шляхом прийняття відповідних правил органами місцевого

самоврядування та їх подальшого застосування.

У зв'язку з активною діяльністю з гармонізації українського законодавства із законодавством Європейського Союзу слід вважати необхідним продовжувати вдосконалення законодавства у сфері охорони тваринного світу, що позитивно вплине на усвідомлення суспільством важливості подолання існуючих проблем у цій сфері і, відповідно, їх практичного вирішення у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Шеховцов В.В. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку фауністичного законодавства: дис. док. юрид. наук. Харків, 2021, 462 с. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shekhovcov/d_Shekhovcov.pdf
2. Буликіна Т. Міжнародно-правові стандарти у сфері захисту тварин та їх застосування в Україні. Підприємництво, господарство і право. Екологічне право. 11/2019. С. 170-173. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/11/29.pdf>
3. Зубченко Н. І. Міжнародно-правове співробітництво держав у сфері забезпечення добробуту тварин та їх захисту від жорстокого поводження: монографія / Н. І. Зубченко; під наук. ред. Т. Р. Короткого. – Одеса : Фенікс, 2016. – 284 с. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6061/Fenix_Zubchenko_Zakhist_tvarin_U_TVERZhDENIE-2.pdf;jsessionid=DFC39CF534D86CC3ECF10A509F77827C?sequence=1
4. Чурилова Т. М., Стрельник В. В. Правове регулювання поводження з безпритульними тваринами в Україні. С.1093-1107. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/35/584/1192-1?inline=1>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу: Закон України від 15 липня 2021 року № 1684-IX. Дата оновлення: 15.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1684-20#Text> (дата звернення: 26.10.2021)
6. Пашковська М. В. Правове регулювання в законодавстві України захисту тварин від жорстокого поводження. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 3 (108). URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/scientbul/article/view/945>
7. Про затвердження Правил утримання тварин у домашніх умовах та поводження з домашніми тваринами на території міста Дніпра: рішення Дніпровської міської ради від 13.04.2017 №72/19. URL: <https://dniprorada.gov.ua/attachments/article/1467/72-19%20%D1%82%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf>

БУЛДАКОВА Анастасія,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЗАБОРОНА АБОРТІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Кожна людина ще з народження становиться правоздатною, тобто набуває здатності мати права. Вони є невід’ємними, ніхто не може бути свавільно позбавлений їх. Одним з таких є репродуктивне право – це право вільно та самостійно приймати рішення, що стосується свого репродуктивного здоров’я. Репродуктивне здоров’я – це можливість дітонародження [1]. Якщо право означає вільно обирати, чи є обов’язковим для жінки зачати, виносити і родити дитину? Деякі країни вважають, що так, але жінки не згодні з цим твердженням. «Право вибору» або «право життя» є актуальною проблемою сьогодення не тільки в Україні, а й в усьому світі.

У кожній країні законодавство регулює право жінки на аборт по-різному. Є країни, як Франція, Канада, КНР, у яких аборт дозволено за бажанням жінки, а є й такі, де це вважається злочином проти життя: Чилі, Венесуела, Єгипет тощо. В деяких країнах аборт дозволено за певними умовами та в окремих випадках. Виключно за медичними показаннями його дозволено в Бразилії, ОАЕ, Пакистані, а в Індії, Японії, Фінляндії, окрім медичних показань, враховуються також соціально-економічні показники [2].

Хоча Україна входить до тієї групи країн, де аборти дозволені, це не означає, що вона має занадто великі показники. За даними Міністерства охорони здоров’я України, кількість абортів поступово зменшується. Так, в 2010 році було зафіксовано понад 175 тис., а в 2020 – близько 60 тис. При тому кількість народжених в порівнянні з 2010 роком також зменшилася: різниця становить понад 200 тис. [3, с.133].

Польща є одним з сусідів України і вони багато в чому схожі, проте вона є країною, з одними з найжорсткіших правил стосовно абортів. За статистикою, 98% абортів проводилося через наявність у плода важкого і незворотного дефекту або невиліковної хвороби, яка загрожує його життю. Та 22 жовтня 2020 року Конституційний Суд визнав таку причину

неконституційною, тобто такою, що порушує право на життя, чим визвав протести багатьох польських жінок [4].

Повертаючись до України, необхідно зазначити, що, навіть з дозволом на аборти, показник покинутих новонароджених доволі високий. В Україні працює близько 1180 дитячих будинків, де виховується понад 80 тис. дітей. У 2019 році батьки відмовились від понад 330 немовлят і це тільки в акушерських стаціонарах. Жахливі випадки, коли новонароджених знаходять покинутими просто на вулиці, але чимало й таких, коли їх залишають в лісі чи на смітнику. Більшість таких знаходять не живими. Страшно уявити, що б було при забороні абортів [5].

Звичайно, на такі випадки вагаються лише відчайдушні. Але якщо жінка впевнена, що не зможе надати дитині гідне життя, вона в більшості випадків захоче надати їй хоча б гідну смерть: не на смітнику, а в медичних умовах. Тому існує багато варіантів, як можна обійти заборону абортів. Одним з таких є явище під назвою «Абортивний туризм». Це коли вагітна жінка їде до країни, де вона зможе законно й під медичним наглядом перервати вагітність. Проте не всі жінки фінансово здатні на аборт закордоном. Тому ще одним з негативних явищ, до яких приводить заборона абортів, є абортивне підпілля. Це відбувається через те, що жінки, не маючи іншого шляху, звертаються до людей, які не мають медичної освіти та, відповідно, спеціальних навичок. Результатом цього є занесення інфекції, неможливість мати дитину у майбутньому й смерть жінки.

Захищаючи права ще ненародженої дитини, законодавство порушує Європейську конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а саме ст. 8, що гарантує право на повагу до приватного та сімейного життя, яка включає право самостійно вирішувати питання щодо свого репродуктивного здоров'я [1].

Враховуючи все вище сказане, ми можемо дійти висновку, що задля запобігання страждання, збереження здоров'я, надання можливості гідного життя й були впроваджені аборти. Їх повна заборона тягне за собою ще більшу низку проблем: намагання скоротити смертність новонароджених від абортів, не тільки не зменшить їх, а й збільшить ризик загрози життю та здоров'ю жінки, що буде мати ще більші наслідки.

Список використаних джерел:

1. Репродуктивне здоров'я та репродуктивні права. URL: http://www.reprohealth.info/uk/for/men_and_women/rhr/gr
2. Вбивство чи можливість вибору: як міжнародне право регулює питання абортів. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2020/11/17/7116617/>
3. Статистичний збірник «Діти, жінки та сім'я в Україні». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/DJS_2019_pdf.pdf
4. Заборона на аборти розколола Польщу. Чим закінчаться протести. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-55033971>
5. Торік в Україні батьки покинули понад 330 немовлят. URL: <https://glavcom.ua/news/torik-v-ukrajini-batki-pokinuli-ponad-330-nemovlyat-698103.html>

БУХТІЯРОВ Кирил,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВПЛИВ МАТЕРІАЛЬНИХ НОРМ НА ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВОНАСТУПНИЦТВО У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Багато процесуальних елементів так чи інакше пов'язані з існуючими матеріально-правовими інститутами. Деякі з них, такі як, наприклад, процесуальне правонаступництво та інститут неналежного відповідача, засновані виключно на матеріальних правовідносинах. Торкаючись наділення певних суб'єктів статусом осіб, які беруть участь у справі, ми спостерігаємо безпосередній вплив матеріального права на цивільний процес.

Від правильності присвоєння особі, яка бере участь у справі, процесуального статусу часто залежить законність та обґрунтованість ухваленого судом рішення. До питання впливу матеріальних норм на цивільний процес, у тому числі і на процесуальне правонаступництво, зверталися багато вчених.

Наприклад, Юдін А.В. розглядає в одній зі своїх робіт зміну статусів учасників цивільного процесу у динаміці судочинства, обумовленої матеріально-правовими факторами [1, с. 133].

Гурвіч М.А., у свою чергу, наголошував як на неправильному висновку інших авторів у тому, що цивільне процесуальне право повністю визначається охоронюваним їм матеріальним правом [2, с. 264]. Враховуючи різноманіття матеріальних відносин та їх мобільність, грамотного вирішення правового конфлікту в ході судового розгляду може виникнути необхідність заміни одного учасника іншим, зокрема, за допомогою такого інструменту, як процесуальне правонаступництво. Інститут процесуального правонаступництва заснований на правонаступництві цивільно-правовому. Згідно статті 55 Цивільного процесуального кодексу України «у разі смерті фізичної особи, припинення юридичної особи, заміни кредитора чи боржника у зобов'язанні, а також в інших випадках заміни особи у відносинах, щодо яких виник спір, суд залучає до участі у справі правонаступника відповідної

сторони або третьої особи на будь-якій стадії судового процесу [3].

Крім того, така заміна сторони може суперечити інтересам однієї зі сторін або правонаступника. У такому разі судом, на наш погляд, має враховуватися думка протилежної сторони та самого правонаступника про те, чи слід останнього вводити в існуючий судовий розгляд, як процесуальний правонаступник. Однак враховувати волевиявлення учасників спору недоцільно за фактичного припинення існування матеріального правопередника.

У Цивільному процесуальному кодексі України волевиявленню учасників справи за процесуальним правонаступництвом не приділяється належної уваги. Існуюча в кодексі імперативна норма закріплює обов'язкову процедуру допуску до участі у справі матеріального правонаступника. У цьому випадку законодавець ігнорує інтерес сторони, що вибула, до участі у вже збудженому. виробництві. Особливо яскраво це простежується при заміні позивача його матеріальним правонаступником, коли він виключається зі розпочатого ним судового розгляду, що, на наш погляд, суперечить самій суті судочинства. У зв'язку з такими обставинами деякі автори дотримуються точки зору, згідно з якою засновувати процесуальне правонаступництво виключно на правонаступництві матеріальному, не враховуючи волевиявлення осіб, що у справі, неправильно [4, с. 227].

Таким чином, підводячи вище наведе можна зробити висновок, що вплив матеріальних норм на цивільний процес, і, зокрема, на такий його інститут, як процесуальне правонаступництво, значно. У зв'язку з ускладненням та динамічним розвитком громадянського обороту світ з'являються нові матеріально-правові норми, породжуючи нові різновиди матеріального правонаступництва. Однак чим би не були викликані такі матеріально-правові іновачії, процес завжди має володіти необхідним набором інструментів, який би забезпечував ефективний захист порушених чи оспорюваних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів. У зв'язку з цим одним із основних завдань законодавця, на наш погляд, є своєчасне створення необхідних інструментів, що дозволяють процесуальному правонаступництву повною мірою відповідати динамічному розвитку спадкоємства, сприяючи своєчасному захисту цивільних прав та забезпечення стабільності самого цивільного процесу.

Список використаних джерел:

1. Юдін А.В. Правове становище учасників цивільного та арбітражного процесу у поступовій динаміці судочинства. *Право. Законодавство. Особистість*.2012. С. 133-142.
2. Гурвіч М.А. Про застосування українським судом цивільних законів. -2016. С. 264-293.
3. Цивільний процесуальний кодекс України № 1588-IX від 30.06.2021, Стаття.55. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161815?find=1&text=співучасть#w1_1
4. Абушенко Д.Б. Проблеми взаємовпливу судових актів та юридичних фактів матеріального права у цивілістичному процесі. 2014. С.227.

БУЧКО Марина,

здобувач вищої освіти четвертого курсу факультету фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Історія розвитку економіки свідчить про те, що фінансова система має доволі значний вплив на розвиток економічного зростання. Дослідження фінансової системи має важливе теоретичне і практичне значення, однією з складових даної системи є бюджетна система, яка охоплює основні аспекти фінансового та економічного розвитку України. В статті 2 пункті 5 Бюджетного Кодексу України означено дефініцію поняття Бюджетної системи, що являє собою сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права [1].

Адже бюджетна система є головною ланкою фінансової системи. Вчені аргументували, що добре функціонуючі банки «заохочують» технологічні інновації, розпізнаючи і фінансуючи підприємців з кращими можливостями успішного розвитку нових виробів та здійснення творчих процесів виробництва [2]. Багато вчених та науковців досліджували дане питання, вперше дослідження проблем фінансової системи та економічного зростання було проведено Й. Шумпетером, розглядаючи фінансове посередництво як чинник «творчого руйнування». На його думку, банківська система відіграє велику роль у перерозподілі ресурсів від старих виробників до нових, сприяючи, таким чином, економічному зростанню.

Доволі велика кількість досліджень свідчить саме про те, що фінансовий розвиток сприяє економічному зростанню, навіть після пояснення інших його детермінантів. Внаслідок його сильного впливу на економічне зростання фінансовий розвиток сприяє скороченню бідності населення.

Слід зазначити, що історичний досвід країн що розвиваються та країн які мають промисловий розвиток є ключовими детермінантами розвитку

приватних фінансових інституцій .

Однією з найважливіших функцій фінансової системи є переміщення ризику до бажаючих нести його. Фінансові контракти можуть допомагати об'єднувати і диверсифікувати ризики. Дослідники цього питання приходять до висновку, що фінансовий розвиток має тенденцію зменшувати сукупну економічну мінливість [3]. Саме це є важливим механізмом страхування для бідних верств населення.

Фінансові ринки виникають, для того щоб зменшити інформаційні витрати запозичення, кредитування та здійснення трансакцій. Саме це забезпечує платіжні послуги, які полегшують обмін товарами і послугами, розміщують кредит і контролюють позичальників та мобілізують заощадження. Фінансові посередники оцінюють альтернативні інвестиції і контролюють дії позичальників, долають інформаційні проблеми і збільшують ефективність використання ресурсів. Фінансові активи, з нормальними властивостями, ліквідністю і характеристиками ризику, заохочують до здійснення заощадження у фінансовій формі. Внесок до фінансової системи в економічне зростання і скорочення бідності залежить саме декількох факторів, а саме кількості і якості її послуг, ефективності та поширеності.

Слід зазначити й те що в економічно розвинених країнах фінансові установи включають в себе певні установи такі як: банки, страхові компанії, пенсійні фонди, різні інвестиційні схеми, обов'язкові ощадні банки, ощадні схеми, кредитні спілки, ринки цінних паперів. У країнах, що стрімко розвиваються важливу роль відіграють персоніфіковані типи кредитування з механізмами енфорсменту, заснованими на місцевій репутації і групових нормах.

До найважливіших чинників сталого економічного зростання можна віднести ,капіталовкладення поряд зі створенням нових технологій, підвищенням рівня освіти населення, включенням в систему міжнародного поділу праці.

Дослідження питань взаємозв'язку рівня розвитку фінансової системи та економічного зростання дає змогу сформулювати нам ряд основних положень:

- ефективність фінансової системи мають прямий зв'язок з темпами економічного зростання;
- фінансова система в цілому є чинником економічного зростання.

Також на різних етапах економічного розвитку переважають різні механізми росту по-перше в країнах, що розвиваються, економічне зростання відбувається внаслідок накопичення капіталу, по-друге в розвинених країнах здійснюється за рахунок ефективності факторів виробництва, а по – напрями економічного зростання в країнах, що розвиваються вони асоціюються з банками, в розвинених – з ринками.

Отже, можна прийти до висновку що фінансова система відіграє

важливу роль в забезпеченні економічного розвитку країни, адже фінансовий розвиток сприяє економічному зростанню та сприяє скороченню бідності населення що має доволі велике значення для сьогодення.

Список використаних джерел :

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 липня 2010 р. / Верховна рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51. Ст. 572 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 27.10.2021).
2. Матюшин А.В. Роль финансовой системы в обеспечении экономического роста . *Экономика промышленности*. 2008. №3. С. 127-133.
3. Easterly W., Islam R., Stiglitz J. Shaken and Stirred: Explaining Growth Volatility In Boris Pleskovic and Joseph Stiglitz (eds.) Annual Bank Conference on Development Economics, World Bank. Washington, D.C. 2001.

ВЕРБИЦЬКА К.В.,

здобувач вищої освіти юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ОРЛОВА Олена,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Важко уявити теперішній світ без комунікації між собою суб'єктів міжнародного публічного права. Кожен суб'єкт такого права повинен притримуватись демократичного характеру побудови стосунків з іншою строною, а також, керуватися фундаментальними принципами міжнародного публічного права. При виникненні спору між сторонами для дотримання загально встановлених правил та не порушення дипломатичних стосунків у 1946 р. Організацією Об'єднаних Націй було прийнято рішення створити Міжнародний суд ООН замінивши ним Постійну палату міжнародного правосуддя (ППМП), яка була започаткована 1920 року під егідою Ліги Націй.

В результаті створення такого судового органу висвітлюється питання його ролі та ефективності в міжнародному публічному праві, що на сьогодні залишається актуальним. Слід зазначити з цього приводу видатних науковців, що зробили значний внесок в дослідження цього питання, серед яких К. Савчук, О. Мельничук, І. Братко, Р. Алямкін, Є. Пархомчук Г.

Фастович, В. Семенов, В. Погорецький, Д. Подойма.

Дізнатися про необхідність Міжнародного суду ООН без розуміння, що ж таке судова система, загалом, - неможливо. З цього приводу варто зазначити думку Т. Комарової, яка вважає, що під судовою системою слід розуміти «одну з основних підвалин сучасних міжнародних демократичних інтеграційних систем» [1,с.80]. Звичайно, фундаментальною основою судової системи є наявність таких принципів як справедливість та рівноправність. Тобто, кожен суддя, маючи справу із законом, повинен, перш за все, дотримуватись даних принципів роботи для прийняття неупередженого рішення щодо численних справ, які надходять до будівлі правосуддя. Розглядаючи міжнародне право, слід зазначити рівність всіх одиниць людства, які є рівнозначними між собою, а інакше як регулювати норми права без рівноправності сторін.

Оскільки Статут ООН є міжнародним договором, тобто, є вищим у порівнянні з іншими актами у житті суспільства, то можна визначити провідну роль Міжнародно Суду ООН. Таким чином, відповідно до ст. 92 Статуту ООН зазначено, що «Міжнародний Суд є головним судовим органом Організація Об'єднаних Націй» [3]. Так можна сказати, що цей Суд є вищим судом у світовій системі правосуддя.

Інститут міжнародного правосуддя набув особливого значення у зв'язку із заборонаю агресивної війни, що стало після Другої світової війни обов'язковою нормою міжнародного права. Використання міжнародного правосуддя спільно з іншими методами покликане служити справі мирного співіснування та розвитку міжнародного співробітництва.

Виходячи з цього, міжнародне правосуддя та основні засади міжнародного права, відповідність йому норм, що регулюють діяльність та організацію Міжнародного Суду - все це займає одне з центральних місць у вирішенні проблем міжнародного правосуддя на сьогодні. Вивчення цих проблем дозволяє розробити відповідні концепції визначення принципів діяльності Міжнародного суду. Це впитання для проблематики міжнародного правосуддя є актуальним загалом.

Виходячи з судової практики, з дати створення та початку функціонування Суду було розглянуто понад 120 справ, 80 відсотків з яких – це спори між державами, а 20 відсотків - прохання про винесення консультативних висновків, подані органами чи спеціалізованими установами ООН. Безумовно, дані цифри дають про себе нагадати і підтверджують компетентність Міжнародного суду ООН на світовій арені, але сьогодні день так і немає кодифікованого акта, який міг би врегулювати суспільні відносини у світовому пануванні серед країн. Беззастережно, Статут ООН є опорним та основним документом, до якого вдаються держави для прийняття рішень.

Однак, на нашу думку, все ж таки, всім країнам світу необхідно створити один вищий нормативний акт, який регулюватиме міждержавні

питання війни та миру.

Міжнародний Суд ООН у своїй практиці не обмежувався констатацією існування звичаїв, але давав їм більш менш чіткі формулювання. Маючи певний запас знань та навичок Суд, володіючи певними обмеженнями, може здійснювати непрямий контроль за законністю рішень міжнародних організацій, виступати в ролі апеляційної інстанції та виносити висновки про перегляд рішень міжнародних адміністративних трибуналів.

Щодо здійснення консультативних функцій передбачених ст. 96 Статуту ООН, то ця процедура відрізняється від процедури вирішення спорів (винесення рішень), що безпосередньо можна охарактеризувати особливим об'єктом та характером та процедури. Детально досліджувала цю процедуру О. Савчук яка зазначає, що «отримавши прохання про винесення консультативного висновку, Суд складає список держав та організацій, які можуть мати інформацію зі справи. Включені в список держави мають інший статус, ніж сторони у процедурі винесення рішення, оскільки їх участь у такій процедурі не робить останній обов'язковим для таких держав та організацій» [2, с.344].

Таким чином, розглядаючи роль Міжнародного суду ООН у міжнародному публічному праві, можна відповісти на те, що, безумовно, роль Міжнародного Суду ООН є органом врегулювання конфліктів між державами, які, у свою чергу, безуспішні у вирішенні спірних питань. Але, звертаючись до цього органу правосуддя, треба завжди пам'ятати, що це незалежна від учасників процесу сторона, яка у свою чергу покликана вирішити конфлікти, що виникли на політичний рівень між державами.

Список використаних джерел:

1. Комарова Т. В. Організація судової системи Європейського Союзу. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. Т. 25, № 1. С. 79–96.
2. Савчук К. О., Мельничук О. І. Міжнародний суд ООН як засіб мирного розв'язання міжнародних спорів у сучасному міжнародному праві. *Часопис Київського університету права*. 2013. С. 341–347.
3. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення: 28.10.2021).

ВОЛКОВА Ангеліна,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ

Питання спадщини завжди було і залишатиметься актуальним для громадянина, суспільства і держави в цілому, оскільки воно стосується інтересів кожного. Як відомо на практиці, громадяни постійно зіштовхуються з різними труднощами, які пов'язані зі спадщиною, а саме з укладенням заповітів, їх оскарженням, прийняттям спадщини та іншими. Право спадкування тісно пов'язане з правом власності, оскільки спадкування є одним із засобів набуття права власності. Під час аналізу справ про спадкування виникають певні проблеми, які виникають при переході прав і обов'язків спадкодавця до спадкоємців, а також при оформленні їхніх прав.

Спадкове право можна вважати інститутом цивільного права України, оскільки воно має всі його ознаки, а саме – це система пов'язаних між собою цивільно-правових норм, що регулюють певну групу однорідних суспільних відносин, тобто встановлюють порядок переходу прав та обов'язків померлої особи за правом спадкування [1].

На законодавчому рівні питання спадкування регулюється: Цивільним кодексом України, Законом України «Про нотаріат», у судовій практиці застосовується Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» та інші нормативно-правові акти. Керуючись загальними правилами, спадкоємці ділять між собою майно, яке на момент смерті спадкодавця перебувало у його власності, як правило, це те майно, яке зареєстроване за померлим [2].

Відповідно до ст. 1216 ЦК України, спадкування - це перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла, до інших осіб (спадкоємців). Моментом відкриття спадщини вважається день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою.

З моменту відкриття спадщини закон надає можливість спадкоємцю,

який бажає прийняти спадщину і який постійно не проживав зі спадкодавцем, зобов'язаний протягом шести місяців подати нотаріусу заяву про прийняття спадщини, якщо ж заяву не було подано у зазначений строк він вважається таким, що не прийняв її. Але у випадку пропуску шестимісячного строку для прийняття спадщини у спадкоємця є декілька варіантів вирішення такої проблеми: по-перше, спадкоємець може подати до суду позов про надання додаткового строку для прийняття спадщини, тобто він зобов'язаний довести, що для пропущення строку прийняття спадщини були поважні причини (хвороба, незнання особи про смерть спадкодавця та інші поважні причини), відповідно такі обставини потрібно обов'язково довести належними доказами у встановленому законодавством порядку; по-друге, доведення спадкоємцем, що він прийняв спадщину, але лише у випадку якщо на момент смерті спадкоємець проживав разом з померлим. Доказами щодо проживання спадкоємця з спадкодавцем може бути не лише однакова адреса реєстрації місця проживання зі спадкодавцем, але й інші письмові докази: довідка відповідного органу місцевого самоврядування, договори оренди житла тощо.

Згідно ч. 3 ст. 1268 ЦК України спадкоємець, який постійно проживав разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, вважається таким, що прийняв спадщину, якщо протягом шестимісячного строку з моменту відкриття спадщини, він не заявив про відмову від неї [3].

Отже, на даний момент існує достатньо нюансів у питаннях про спадкування, переважно вони пов'язані з незнанням спадкоємцями інформації про заповіт, а також про сам порядок спадкування. Пріоритетне право на спадкування мають особи, які зазначені в заповіті, тобто, що призначені спадкоємцями відповідно до волі самого заповідача, але виникають проблеми внаслідок яких спадкоємці зобов'язані звертатися до суду для захисту своїх прав шляхом подання позову про визнання права власності на майно в порядку спадкування. Законодавство України вимагає вдосконалення передбаченої процедури прийняття спадщини, захисту прав спадкоємців під час набуття права власності, вирішення проблем, які можуть виникнути у даному питанні, і саме головне це правильне оформлення права власності на спадщину у встановленому законом порядку.

Список використаних джерел:

1. Окремі питання спадкування: веб сайт. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_37154
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 № 7 «Про судову практику у справах про спадкування»
3. Проблеми спадкування: веб сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/problemi-spadkuvannya.html>

ВОЛОШИНА Юлія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОЦІНКА ДОКАЗІВ ЯК ОДИН З ФАКТОРІВ НЕДОВІРИ СУСПІЛЬСТВА ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Ставши на шлях розбудови демократичної держави, наше суспільство визнало європейську систему цінностей, яка, в першу чергу, ґрунтується на забезпеченні прав та свобод людини і громадянина. А вже сама система конституційних прав і свобод людини та громадянина є визначальною і фундаментальною для формування всього правового поля держави, адже від її повноти та гарантованості залежить ефективність захисту та поновлення порушених прав як окремих осіб, так і рівень урегульованості суспільних відносин в цілому [1], зокрема й тих, що регулюються цивільним процесом, який за своєю суттю є системою правових норм, предметом регулювання яких виступають суспільні відносини в сфері здійснення правосуддя в цивільних справах.

Тож, цілком очевидно, що при виникненні спору по справах, що виникають з цивільних, сімейних, трудових та інших правовідносин, людина звертається до суду для поновлення своїх законних прав та інтересів. В свою чергу, суд, розглядаючи справу, має керуватися усіма принципами, закріпленими Конституцією України та Цивільним процесуальним кодексом України, зокрема і принципом змагальності, згідно якого, сторони та інші особи, які беруть участь у справі, користуються рівними правами щодо надання доказів, їх дослідження та доведення перед судом їх переконливості. Відповідно до статті 76 Цивільного процесуального кодексу України, докази можуть бути представлені у вигляді будь-яких даних, встановлених такими засобами, як: поясненнями сторін і третіх осіб, показаннями свідків, письмовими доказами, речовими доказами і висновками експертів.

Оскільки, саме на доказову базу сторони покладають свої сподівання в питанні доведення суду власної правоти [2], у них не має бути сумнівів щодо об'єктивності суду, як гаранта захисту їхніх прав. Саме тому, повинні бути

критерії оцінки доказів, якими має керуватися суд у прийнятті рішення на користь тієї чи іншої сторони.

Під оцінкою судових доказів розуміють таку розумову, пізнавальну діяльність суду, яка полягає у дослідженні якісних і кількісних ознак зібраних доказів і здійснюється за внутрішнім переконанням судді. При цьому слід зауважити, що оцінка доказів за внутрішнім переконанням означає перевірку достовірності та сили доказів конкретним суддею на ґрунті всебічного, повного та об'єктивного розгляду всіх обставин конкретної справи, в межах трьох основних етапів: постановки завдання, процесу його вирішення та підсумку, результату рішення [3]. Втім, судова практика свідчить, що така категорія як «внутрішнє переконання судді», може надавати суддям певні можливості для маніпуляцій під час оцінки фактів і доказів в аналогічних справах, приймаючи при цьому зовсім протилежні рішення та пояснюючи таку позицію виключно своїм внутрішнім переконанням.

Крім того, аналіз статті 89 Цивільного процесуального кодексу України, свідчить про те, що чітка процедура визначення оцінки доказів, як така, відсутня, оскільки нормами цієї статті по суті виступають умови, за яких можливо здійснити оцінку доказів та лише наводяться критерії їх прийнятності [4].

Основні висновки. Таким чином, в рамках цивільного процесу існує ряд факторів, які можуть негативно впливати на сприйняття рішення суду по справі. Так, відсутність чіткої та прозорої процедури визначення оцінки доказів та можливість суддів маніпулювати визначенням «внутрішнє переконання» - можуть бути прикладами недовіри нашого суспільства до судової системи, як гаранта його конституційних прав. Проте, нормами права встановлені зовнішні умови та гарантії, які забезпечують істинність логічних висновків суддів, що своєю чергою має слугувати достатньою підставою для реалізації конституційного права громадян на здійснення об'єктивного правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Бережанська В.В. Конституційне право особи не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів та його забезпечення в Україні: дисертація. Київ, 2019. 260 с. URL:http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/14726/1/dysert_berezhanska.pdf (дата звернення 15.10.2021).
2. Левківська В. Критерії оцінки доказів у цивільному судочинстві України. URL:<http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/65.pdf> (дата звернення 15.10.2021).
3. Електронний підручник Цивільний процес України URL:https://pidru4niki.com/1791021146364/pravo/otsinka_dokaziv_zabezpechennya_dokaziv (дата звернення 15.10.2021).
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 15.10.2021).

ВОРОНА Юлія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

На сьогодні дуже важливим аспектом виступає національна безпека, адже від неї залежить добробут кожної особи, що перебуває на території України, а однією з провідних її складових на нашу думку виступає саме екологічна безпека.

Відтак говорячи про екологічну безпеку ми повинні наголосити на тому, що вона є невід'ємним компонентом національної безпеки, адже саме вона гарантує захищеність прав та інтересів людей, суспільства та держави. Відтак саме вона захищає від реальних чи потенційних загроз, що їх створюють природні чи антропогенні чинники [1, с.64].

На сьогодні вже не викликає сумніву, що будь-який аспект національної безпеки, будь-то економічний, технологічний чи оборонний втрачає свій сенс у разі непридатності доквілля для життя і діяльності людини. Ось чому екологічну безпеку слід розглядати не як одну із складових національної безпеки суспільства, а як інтегратор, який здатний, з одного боку, консолідувати суспільство, а з іншого – забезпечити його прогресивний поступ. Виходячи з цього ми розуміємо, що екологічна безпека посідає головну роль у національній безпеці, адже без безпечного середовища людина починає хворіти, починає збільшуватися кількість невиліковних хвороб, що безпосередньо впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства.

Також важливим аспектом у вивченні даного аспекту може виступати прогнозування надзвичайних ситуацій з метою їх попередження. Адже на сьогодні на території України зберігається високий ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Згідно Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України до 2030 року» в Україні функціонують 23767 потенційно небезпечних підприємств та інших об'єктів, аварії на кожному з яких можуть

призвести до виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру державного, регіонального, місцевого та об'єктового рівня [2].

Виходячи з цього ми розуміємо необхідність підтримання екологічної безпеки в нашій державі, адже у разі виникнення техногенної або природної катастрофи це вплине на національну безпеку в цілому.

Ми повинні зауважити, що на сьогодні подолання екологічних загроз є не лише основним завданням екологічної політики, але й складовою економічної. Насамперед це можна пов'язано з тим, що з метою розв'язання певних екологічних проблем необхідно не лише її усвідомлювати, але й мати економічну можливість їх вирішити. Тобто з цього випливає, що екологічна безпека не лише входить у склад національної, але й пов'язана з іншими її складовими.

Необхідно зазначити, що визначаючи місце екологічної безпеки в системі національної безпеки держави важливим аспектом виступає вивчення стратегії планування екологічної політики, а також особливостей їх формування. Необхідно зазначити, що в базовому Законі України з поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки «Про основні засади державної екологічної політики на період до 2030 року» основними завданнями передбачено низку завдань по підвищенню рівня екологічної безпеки шляхом запровадження комплексного підходу до проведення оцінки ризиків, запобігання та мінімізації наслідків стихійних лих.

Також ми повинні зауважити, що важливим аспектом в дотриманні екологічної безпеки виступає дотримання норм екологічного права, насамперед це пов'язано з підтриманням безпечності довкілля. Відтак у разі дотримання даних норм та розвитку екологічної складової національної безпеки, це буде призводити й до економічного розвитку, адже наша країна вважається аграрною, а сільське господарство безперервно пов'язане з екологічним правом.

Тобто ми можемо дійти висновку, що екологічна безпека виступає основною складовою національної безпеки та безпосередньо пов'язана з її складовими. Також ми повинні зауважити, що роль екологічної безпеки для суспільства має вагоме значення оскільки саме від неї залежить добробут кожного члена суспільства, саме тому ми повинні збільшувати рівень екологічної безпеки насамперед шляхом підтримання норм екологічного права, що у свою чергу призведе й до розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Екологічна енциклопедія: У 3-х т. / Редколегія: А.В. Толстоухов (головний редактор) та ін.К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2006. Т.1. 432 с. (дата звернення 22.10.2021).
2. Закон України : Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року, від 28.02.2019, № 2697-VIII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення 22.10.2021).

ГАЙМАНОВА Анастасія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЯК БОРОТИСЯ З ГЕНДЕРНОЮ НЕРІВНІСТЮ В УКРАЇНІ

Свою актуальність боротьба з гендерною нерівністю бере з минулих століть і триває до тепер. Боротися з гендерною нерівністю першим почав феміністичний рух, наразі на нього спрямовуються гендерні політики держав, покладаються міжнародні зусилля.

Гендерна нерівність - це коли жінка та чоловік фактично не є рівними за правами. Вона впливає з відмінностей у гендерних ролях і спричинена існуванням гендерних стереотипів.

Не один рік мільйони людей страждають, тому що не можуть захистити свою права у сфері гендерної рівності. Хоча наявні діючі нормативно-правові акти, які відображають гендерний паритет в Україні: Кодексі про працю; Кримінально-процесуальному, Цивільному кодексах України; Кодексі України про адміністративні порушення, Кодексі про шлюб і сім'ю, а також в Законах України "Про пенсійне забезпечення", "Про зайнятість населення", "Про охорону праці", "Про державну службу" тощо.

Крім цього, в Україні діють спеціальні Закон України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" (2005 р.) "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" (2012 р.).

Також найголовніший Закон України не залишив дане питання в стороні, статтею 24 Конституції України гарантується: "Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом". [1]

Рішення проблеми гендерної нерівності не стоїть на місці, ратифікують правові акти, Комісії з розглядів даних питань, ООН займається освітленням труднощів в цій категорії проблем на світовому рівні, тощо, але саме суспільство повинно розуміти, що без власних зусиль рівності не буде.

Тобто, кожна людини повинна давати звіт своїм словам та діям, розвиватися, розуміти, що в інших також є почуття і вони в праві робити, що захочеться саме їм, не виходячі за рамки закону.

Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівні з чоловіками можливості щодо суспільно-політичної та культурної діяльності, освіти, навчання, праці та оплати праці; спеціальних заходів з охорони праці та здоров'я жінок, встановлення пенсій; створення умов для поєднання жінок роботи з материнством; охорона, матеріальна та духовна підтримка матерів і дітей, у тому числі оплачувані відпустки та інші пільги вагітним жінкам і матерям.

Але, чому при цих законах, люди не можуть захистити себе, та не відстоюють свої права, як багато років цим займалися минулі покоління, та змагалися за рівні права проливаючи кров, щоб ми та наше майбутнє було повністю рівним в права та свободах?

Тому що їх уявлення про нормальне ставлення до себе спотворилось при тиску інших людей, які живуть в "країні стереотипів" та які не розуміють та не підтримують ніякий розвиток суспільства. Через те, багато потенційних людей губить себе та боїться не сподобатись іншим.

Наявність інституційного механізму є запорукою ефективності реалізації єдиної державної політики із застосуванням методів і інструментів впровадження гендерної рівності. Під інституційним механізмом розуміється сукупність взаємозв'язків між формальними та неформальними інститутами, а також організаціями, які сприяють реалізації принципів демократичного врядування, забезпечують узгодження та коригування інтересів різних суспільних груп, координацію спільної діяльності на шляху досягнення задекларованих цілей розвитку держави (регіону).

Інституційні механізми формування та реалізації національної гендерної політики в органах адміністративної влади та органах місцевого самоврядування забезпечуються уповноваженими кадрами (координаторами), консультаційними установами, консультантами з питань рівних прав і можливостей чоловіків і жінок, відповідальними особами, структурними підрозділами. Завдяки наявності та функціонуванню інституційних механізмів забезпечення гендерної рівності органи управління та органи місцевого самоврядування спроможні виконувати покладені на них повноваження та завдання в межах обов'язків. [2]

Отже, можна зауважити, що все починається саме з нас. Якщо ми будемо толерантними, будемо підтримувати закон, відстоювати свої права та свободи, слідкувати за своїми діями та прагнути ставати кращими, то разом зможемо досягти надзвичайного успіху і почнемо жити у справедливій, демократичній, свободній країні, де кожен зможе показати себе.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с.
2. Розуміння маскулітності та гендерної рівності в секторі безпеки України та представлення результатів дослідження [Текст] : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25 берез. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та інші]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 234 с.

ГЕРАСИМОВ **Артем,**

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ **Кристина,**

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМАТИКА ТЛУМАЧЕННЯ, РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 12 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ («ПРАВО НА ШЛЮБ»)

Практика Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ) займає вагомe місце серед загальних досліджень в роботах українських правників-науковців. Перш за все це пов'язано із тим, що відповідно до Закону України (далі - ЗУ) «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» українські суди звертаються до практики ЄСПЛ як до повноцінного джерела права та застосовують положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод під час розгляду справ. Дослідження реалізації права на шлюб, яке закріплене у статті 12 Європейської конвенції, є дуже актуальним для сучасності та вимагає детального вивчення.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод закріплює право на шлюб чоловіка та жінки, що досягли шлюбного віку, бажають реалізувати своє право на шлюб та створити сім'ю згідно з національним законодавством, яке регулює здійснення цього права. Стаття 12 Європейської конвенції закріплює право на шлюб, але не встановлює можливості припинити його шляхом розірвання. Розірвання шлюбу відбувається санкціоновано компетентними органами в результаті вольового рішення за життя обох з подружжя, які у наслідку в майбутньому не мають прав та обов'язків подружжя [1].

Національне українське законодавство зазначає, що шлюб припиняється внаслідок його розірвання (частина 2 статті 104 Сімейного кодексу України). Також у частині 3 статті 56 цього ж кодексу міститься положення про те, що кожен із подружжя має право припинити шлюбні відносини. Хоча можливість розірвання шлюбу прямо не закріплена в положеннях самої Конвенції, але все-таки це питання неодноразово розглядалося та отримало велику увагу. Практика ЄСПЛ не така об'ємна щодо вирішення цього питання не така

широка, але все-таки існує судова база, яка потребує аналізу для розкриття суті та кращого розуміння даного права [2].

Важливим питанням, що розглядалося ЄСПЛ в контексті інституту розірвання шлюбу, є питання тривалості розгляду справи щодо розірвання шлюбу «В.К. проти Хорватії», де ЄСПЛ визнав порушення статті 12 Європейської конвенції. Заявник скаржився за фактом тривалого розгляду справи про розлучення, що не дало право йому зареєструвати повторний шлюб. Спираючись на попередню практику, ЄСПЛ вказав те, що, хоча формально зі ст. 12 Європейської конвенції право на розлучення не впливає, але національне законодавство дозволяє розлучення та гарантує для розлучених осіб право на реєстрацію повторного шлюбу, якщо відсутні обґрунтовані обмеження. Невиконання цих вимог національними органами влади щодо наявності нерозумних термінів під час розгляду провадження у справах про розлучення у деяких випадках та при певних обставинах порушують положення ст.12 Європейської конвенції [3].

Ще однією схожою практикою можна визначити рішення по справі «Аресті Хараламбус проти Кіпру». Заявник також скаржився на нерозумний термін розгляду справи про розлучення, а саме: п'ять років, сім місяців та 21 день у двох інстанціях. Цей факт зафіксував неможливість вступити в повторний шлюб через грубі помилки, які були допущені національними органами влади із питання депортації колишньої дружини заявника. ЄСПЛ встановив, що періоди бездіяльності, що мали місце у першій інстанції та на етапі оскарження лише сприяли затягуванню розгляду даної справи, через що ця затримка була визнана невиправданою [4].

Отже, розглянувши різні підходи до питання розірвання шлюбу, можна зробити наступні висновки: у разі, якщо національне законодавство держави дозволяє розлучитися, що не є обов'язковою вимогою Конвенції, стаття 12 дозволяє розлученим особам скласти повторний шлюб без необґрунтованих обмежень; неякісна робота національних органів влади призводить до порушення строку розумного розгляду справ. Керуючись наявністю згоди обох сторін на розлучення, можливості винесення часткового рішення та невідкладного характеру провадження за внутрішнім законодавством ЄСПЛ приймає остаточне рішення щодо порушення ст. 12 Європейської конвенції. У ряді подібних справ ЄСПЛ визнавав лише порушення ст. 6, де вбачається лише надмірна тривалість судового розгляду справ про розлучення, тоді як порушення права на шлюб за думкою ЄСПЛ не мало місце.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950. № 995-004. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 10.09.2021).
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002. № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 10.09.2021).

3. Рішення у справі № 19601/16 [2019]. Європейський суд з прав людини. Council of Europe. URL: <https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2019/05/rishennia-espl-adjich-proti-horvatii-tekst.pdf> (дата звернення: 11.09.2021).
4. Білик О.О.: Питання, пов'язані з розірванням шлюбу, у практиці Європейського суду з прав людини. Часопис Київського університету права, 2020 р. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/378/359> (дата звернення: 12.09.2021).

ГЛУШАЧЕНКО Владислава,
здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,
кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНІ УГОДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДОГОВІРНОГО СПОСОБУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Збільшення частки диспозитивних методів і прийомів правового регулювання відносин у публічній сфері цивільного судочинства обумовлено урахуванням приватного інтересу у виникненні, реалізації і припиненні процесуальних правовідносин, а також правової природи тих відносин, які є об'єктом судового розгляду. Зазначене впливає з основних принципів діяльності правової держави, в якому забезпечення верховенства права зобов'язує враховувати баланс приватних і публічних інтересів. Процесуальні угоди як елемент договірного способу правового регулювання затребувані сьогодні національним цивільним судочинством, оскільки від останнього очікують певний соціальний ефект, цінний результат, що задовольняє публічно-правові та приватно-правові інтереси.

Процесуальне законодавство дає право учасникам справи самостійно вирішувати певні питання з приводу процесу. За процесуальними угодами (договорами) не можна визнавати силу самодостатнього джерела права. Однак слід визнати, що на сучасному реформаційному етапі розвитку цивільного судочинства, глобалізації та уніфікації процесуальних правил частка диспозитивних (договірних) справ в національному цивільному судочинстві є не виправдано незначною.

Процесуальні угоди відображають певну особливість встановлення правил поведінки в договірний спосіб, як правило, участь сторони в формі простого приєднання. У зв'язку з цим, слід звернути увагу на сутність процесуальних угод (договорів) як одного з проявів диспозитивного методу правового регулювання цивільних процесуальних правовідносин, які були предметом окремих досліджень. В українській науці договірні способи регулювання процесуальних правовідносин були предметом окремих досліджень, зокрема, Ю. Притики [1], С. Щербак [2], А. Коробка [3], Г. Прусенко [4], Короїд [5], в окремих випадках дослідники говорять про погоджувальні процедури, що виходить за межі традиційно визнаних процесуальних угод в цивільному судочинстві (угода про передачу спору в третейський суд, угода про підсудність справи, мирова угода, обрання експерта або експертної установи). [6]

Значення процесуальних угод проявляється в забезпеченні адаптації порядку розгляду і вирішення конкретної цивільної справи до матеріальноправового відносин сторін і їх процесуальних інтересів, створення сприятливого середовища для врегулювання або поступового припинення конфлікту без його рішення судом в загальному порядку. Національна система судочинства не спрямована на погашення конфліктів, а введення процедури врегулювання їх судом і сприяння суду примирення сторін не є достатньою підставою, щоб стверджувати про існування завдання судочинства по досягненню консенсусу сторонами як важливого міжнародного стандарту судочинства.

Процесуальні угоди мають на меті впорядкування процесуальних правовідносин на основі волі і волевиявлення приватних суб'єктів під час розгляду і вирішення справи судом. Це волевиявлення реалізується в спільному вчиненні або у відмові від вчинення дій, з якими закон пов'язує настання процесуально-правових наслідків. За загальним правилом укладення сторонами процесуальних угод завжди пов'язане з подальшим визнанням їх судом для надання їм властивостей юридичних фактів, з якими процесуальний закон пов'язує настання тих чи інших правових наслідків. Саме подальша оцінка угод судом визначає їх роль і місце в механізмі правового регулювання процесуальних відносин. Відповідна змішана правова природа процесуальних угод визначає встановлення характеру і змісту правовідносин, що виникають на їх підставі.

З приводу сутності угод, пов'язаних з процесом, зокрема, М. А. Рожкова вказує на те, що можливість сторін процесу укласти процесуальні договори, в першу чергу, на її думку, обумовлена характерною для вітчизняного процесу формальною диспозитивністю. Під принципом диспозитивності процесуального права [7, с. 188] дослідниця розуміє правило, згідно з яким сторони процесу мають право на свій розсуд вчиняти дії, що впливають на рух (і розвиток) судового процесу. І оскільки процесуальні угоди призначені впливати на рух судового процесу, на її

думку, можна говорити про те, що взагалі допустимість їх слід з принципу диспозитивності цивільного процесуального права. Дослідження правового регулювання дозволило М. А. Рожковій зробити ряд висновків щодо ознак процесуальних договорів: укладаються з моменту порушення провадження у справі до моменту закінчення розгляду справи при правосуб'єктності учасника правочину або його представника; прямо передбачаються нормами процесуального права або допускаються за змістом процесуальних норм (або укладаються за умови їх відповідності імперативним приписам права); повинні сприяти здійсненню завдань судочинства; мають на меті по забезпеченню найбільш повного дослідження обставин справи; не впливають на матеріальні правовідносини, мають на меті виникнення не матеріально-правових, а процесуальних наслідків (рух судового процесу); не допускають зміни або розірвання їх з волі сторін, визнання їх недійсними з підстав, передбачених цивільним законодавством оформляється не традиційним договором-документом, а в формі спільної заяви (клопотання) сторін [7, с. 188, 192-193]. Відповідні висновки дослідниці, безумовно, мають велике значення, втім певні положення є спірними, на що звертав увагу і Ю. Притика. Зокрема, третейська угода може бути укладена до відкриття провадження, а висновок процесуальних угод, які прямо не передбачені процесуальним законодавством спотворюють саму суть громадянської процесуальної форми. Незважаючи на те, що процесуальні угоди за своєю правовою природою повинні визначати порядок розгляду справи, вони також можуть безпосередньо впливати на матеріально-правові відносини між сторонами. Так, наприклад, мирова угода, якщо воно містить взаємні поступки, є новацією спірних матеріальних правовідносин.

Важливе теоретичне і практичне значення має визначення меж процесуальних угод. У зв'язку з цим представляється виправданим використання угод і по вирішенню спору самими сторонами (мирова угода), і по управлінню рухом справи і змістом судових процедур.

Крім зазначеного підлягає визначенню місце і роль процесуальних угод в рамках основних принципів, цілей і завдань цивільного судочинства, оскільки вони служать задоволенню приватних інтересів, втім можуть і повинні бути спрямовані на спрощення судового процесу. Сприяння зазначених угод здійсненню завдань судочинства, а тим більше цілі, що є публічним інтересом, здійснюється вже після оцінки процесуальних угод і надання їм юридичної сили за подальше затвердження судом або вчинення на їх підставі відповідних процесуальних дій.

Подальший розвиток договірних способів регулювання цивільних процесуальних правовідносин має визначатися сутністю концепції процесуальних угод, полягає в оптимізації цивільного судочинства за рахунок саморегулювання відносин учасників справи з урахуванням їх суміжних правових інтересів. Розширення нормативної можливості укладення процесуальних угод в цивільному судочинстві здатне значно

оптимізувати і раціоналізувати цивільну процесуальну форму, оскільки в них проявляється збіг приватних інтересів суб'єктів, які, особливо в справах позовного судочинства, не збігаються, досягати оптимального результату цивільного судочинства за допомогою процесуальних засобів, максимально відповідати інтересам всіх зацікавлених суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Притика Ю. Д. До питання про сутність процесуальних договорів (угод). *Право України*. 2014. № 2. С. 197–210.
2. Щербак С. В. Контрактualізація виконавчого процесу. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2014. № 2. С. 38–41.
3. Коробка О. С. До питання про договірне регулювання цивільних процесуальних відносин. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. URL: http://www.pap.in.ua/1_2016/29.pdf (дата звернення: 10.10.2021)
4. Прусенко Г. Є. Види процесуальних договорів у цивільному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 61–64. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/12/11.pdf> (дата звернення: 10.10.2019).
5. Короєд С. О. Окремі нормативно-процесуальні перешкоди ефективності цивільного судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 24, т. 2. С. 53–56.
6. Коханская М. Л. Общие тенденции в обеспечении эффективности гражданского судопроизводства в Украине. *Leges et iura*. 2018. Июль. С. 60–63.
7. Рожкова М. А. Теория процессуального договора и сделки, направленные на защиту прав. *Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса*. 2007. № 6. С. 1–16.

ГОЛУБЄВА Даніела,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ОСВІТИ**

Проблема регулювання механізму забезпечення реалізації права на інтелектуальну власність в освіті наразі є провідною в Україні. Зокрема, створюються спеціалізовані суди з питань інтелектуальної власності та

відповідне законодавство, подібно до практики європейських країн – Австрії, Великобританії, Німеччини, Швеції, Швейцарії, а також США, Японії тощо. На жаль, процес створення законодавства про захист права інтелектуальної власності виявився складним, а його практична реалізація затягнулась, як це нерідко буває, на довгий час, супроводжуючись при цьому порушеннями норм міжнародного права. Зазначена проблема й досі потребує подальшого її вивчення та усунення обставин, що заважають реалізації цього права. Особливо важливим є питання забезпечення охорони права на об'єкти інтелектуальної власності у сфері освіти, адже наявні проблеми в ній майже не досліджені, а система освіти та судова система активно реформуються. Актуальним залишається ряд наступних питань: відсутність механізму ефективного захисту права на інтелектуальну власність у сфері освіти; відсутність належного рівня забезпечення адміністративної та кримінальної відповідальності за правопорушення у сфері охорони права інтелектуальної власності; відсутність чіткої методології виявлення таких правопорушень тощо.

Вважається, що захист прав інтелектуальної власності – це правове забезпечення їхньої недоторканності та непорушності, а в разі порушення – здатність застосування заходів примусу, що має на меті відновлення порушених прав [4, с. 92]. Цивільний кодекс України передбачає дві групи норм щодо захисту цих прав — загальні цивільно-правові норми і спеціальні, що передбачені законами України про інтелектуальну власність.

Основні правові засади охорони права інтелектуальної власності зазначені у таких нормативно-правових актах: Конституція України (ст. 41, ст. 54); Цивільний кодекс України (Глава 35-46); ЗУ «Про авторське право і суміжні права»; ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції»; Указ Президента України № 285/2001 «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» тощо [5, с. 231-232].

Прийняття нового Закону України «Про освіту» в 2017 році ускладнило реалізацію правового захисту прав інтелектуальної власності в сфері освіти. Відповідно до ст. 3, п. 4 згаданого Закону: «Кожен має право на доступ до публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів, у тому числі в мережі Інтернет, електронних підручників та інших мультимедійних навчальних ресурсів у порядку, визначеному законодавством» [3]. Проблема полягала у низькому рівні розвитку механізмів правового регулювання прав на об'єкти інтелектуальної власності та відсутності гарантій з боку держави на захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет [4, с. 92]. Вільно розміщені результати інтелектуальної власності в мережі жодним чином не контролюються та не захищаються у законний спосіб, що становить ризик незаконного використання їх іншими особами. Наприклад, під час створення реферату, курсової або дипломної роботи, учні та студенти досить часто використовують інформацію у відкритому доступі мережі Інтернет. Виходячи з цього, значна кількість робіт здобувачів середньої та вищої освіти є або абсолютним плагіатом, або виконані з недодержанням правил

цитовання та зазначення використаних джерел. Виникає дискусійне питання чи можна вважати подібні роботи об'єктами авторського права студентів/учнів, а самих студентів/учнів – авторами своїх творів. Усі види студентських робіт виконуються студентами згідно з вимогами, встановлених навчальними планами, тому навчальні заклади вважають такі роботи службовими творами, а студентів/учнів такими, що не мають майнових прав на результат своєї інтелектуальної діяльності, що є дещо нелогічним, адже відповідно до українського законодавства, будь-який твір є безпосереднім об'єктом інтелектуальної власності [2, с. 80].

На жаль, серед студентів розповсюджена проблема академічної недоброчесності (ст. 42 ЗУ «Про освіту») у вигляді купівлі наукових робіт у студентів старших курсів студентами молодших, що також загострює вже існуюче питання захисту прав інтелектуальної власності у сфері освіти. З одного боку, таким чином право авторства повинно переходити новому власнику роботи, а з іншого – відсутній офіційний документ – ліцензійний договір (ст. 426, п. 4 ЦКУ), що підтверджує передання авторського права. Це означає, що таке право зберігається за першим власником, а використання цієї роботи є нічим іншим, як порушенням авторських прав і тягне за собою відповідальність, передбачену ст. 431 Цивільного кодексу України. Умови передання права на використання твору зазначено у ст. 32 ЗУ «Про авторське право і суміжні права».

Ще одна проблема, пов'язана з охороною прав інтелектуальної власності, яка існує у сфері освіти – це використання чужих робіт без відома їх безпосереднього власника. Якщо у випадку з купівлею чужої роботи власник знає, що його твір буде використаний іншою людиною і добровільно надає таку можливість, навіть з відсутністю договору, то у цьому – ні. Повертаючись до проблеми вільного розміщення результатів інтелектуальної, творчої або наукової діяльності в мережі Інтернет і відсутності його законного регулювання, найчастіше саме ці твори «викрадаються» та використовуються особою у власних цілях. У разі виявлення порушення своїх авторських прав, власник може висунути обвинувачення особі, яка їх порушила, та вимагати відшкодування збитку.

Щодо працівників закладів вищої та середньої освіти також існує низка проблемних питань. Щонайменше, викладачі зовсім не замислюються над необхідністю забезпечення правового захисту своїх наукових напрацювань при впровадженні у навчальний процес інноваційних педагогічних технологій. Зокрема, до невичерпного переліку об'єктів інтелектуальної власності педагогів, які потребують захисту, належать плани-конспекти уроків, методичні рекомендації до дисциплін, тести та інші завдання для контролю, матеріали для проведення практичних і лабораторних робіт, презентації навчального матеріалу, сценарії виховних заходів тощо [1, с. 39, с. 42]. Відповідно, результати педагогічної діяльності доцільно вважати об'єктом права інтелектуальної власності та об'єктом захисту таких прав – у

ч. 2, ст. 53 ЗУ «Про освіту» зазначено такі права педагогічних працівників: «розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проектів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання» [3].

Існує дві форми захисту прав інтелектуальної власності – юрисдикційна та неюрисдикційна. Перша форма передбачає захист порушених прав на об'єкти інтелектуальної власності уповноваженими на те державою органами, а друга – захист здійснюється фізичними або юридичними особами самостійно. У випадку захисту прав інтелектуальної власності у сфері освіти форма такого захисту є неоднозначною, адже вона може бути як юрисдикційна, так і неюрисдикційна. У зв'язку з незаінтересованістю держорганів у контролюванні додержання закону з питань інтелектуальної власності у сфері освіти, найчастішою формою є саме неюрисдикційна, що значно ускладнює захист. Через те, як вже вище зазначалося, що заклади освіти вважають студентські/учнівські роботи службовими творами, а студентів/учнів не визнають авторами даних робіт – результати інтелектуальної, творчої або наукової діяльності студентів/учнів не є об'єктами інтелектуальної власності, а отже не підлягають правовому захисту. В підсумку, здобувачам освіти важко довести своє право авторства на ту чи іншу роботу.

Розвиток країни – це ідеї та знання, які потребують законного захисту. Україна вже робить певні кроки у бік забезпечення охорони інтелектуальної власності у сфері освіти на законодавчому рівні, але поняття студентського твору й подалі потребує новітніх теоретичних розробок. Детальне вивчення перелічених раніше проблем та вдосконалення правового механізму, а також законодавства й судове регулювання є необхідним чинником забезпечення зростання науково-технічного потенціалу України не лише на національному, а й на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. В. Е. Лунячек, Н. Л. Кравчук. Захист об'єктів інтелектуальної власності в закладах загальної середньої освіти: проблеми на сучасному етапі. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2019. № 62. С. 36-44.
2. Гоцин Д. Р. Авторське право на студентські роботи. *Young Scientist*. 2015. №12. С. 79–83.
3. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. №38-39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
4. Тарасова І. В. Актуальні питання вдосконалення правового механізму захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в сфері. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2018. №30. С. 90-95.
5. Шпак А. П. Правові засади охорони права інтелектуальної власності у сфері освіти. *Право і безпека*. 2014. №4. С. 230–233.

ГОМАНЮК Альона,

слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Позовне провадження – це вид провадження у цивільному процесі, у якому розглядається спір, який виникає з цивільних, земельних, сімейних та трудових відносин. Позовне провадження характеризує низка ключових ознак, серед яких наявність спору про право та участь у ньому двох сторін – позивача та відповідача [1]. Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК України) передбачено такі види провадження: позовне, окреме та наказне, однак найбільш поширеним способом розгляду цивільних спорів є позовне провадження. Класично позивач подає до суду першої інстанції позов до відповідача із викладенням переліку вимог відповідно до законодавства. Позовне судочинство пов'язане з поняттям позову, який у теорії цивільного процесу є формою захисту порушеного або оскаржуваного права.

Під формою або методом забезпечення захисту прав особи у позовному провадженні розуміють позов, який містить сформульовані вимоги особи, заінтересованої у захисті своїх прав та інтересів.

Позов – це правова вимога позивача до відповідача, яка звернена через суд або інший орган цивільної юрисдикції про захист порушеного, оспорюваного чи невизнаного права або інтересу [1].

Позов є досить широким поняттям та має власну класифікацію на підвиди на різновиди. Зокрема, позови можна класифікувати за матеріально-правовою та процесуально-правовою підставами. Матеріально-правові підстави пов'язані із вимогою про захист порушеного або оспорюваного права, заснована на матеріальних нормах Цивільного кодексу України. З цією підставою можна виокремити позови, що виникають з цивільних, сімейних, житлових, земельних, трудових та інших правовідносин. Як

приклад, серед позовів, що виникають з житлових правовідносин можна виокремити додаткові підвиди:

- Щодо права спільної власності на квартиру (будинок);
- З приводу збереження права на житлове приміщення у державному чи комунальному житловому фонді у разі її тимчасової відсутності;
- Щодо спадкування житлової площі тощо.

Крім цього, за процесуально-правовим критерієм також можна класифікувати позови на різновиди. Виокремлюють про присудження, про визнання та перетворювальні позови [2].

Цей поділ здійснений в теорії, виходячи із аналізу позовів, які подаються громадянами до суду, однак він має і практичне значення, що дозволяє аналізувати якісні і кількісні показники розгляду та тенденцій у правовій системі та системі правосуддя.

Матеріальне право будь-якої галузі національної системи права є більш стійким порівняно із процесуальним, тому воно значно менше піддається реформуванню низки норм і положень. Аналогічно і в цивільному процесуальному законодавстві періодично здійснюється ряд корегуючи змін у майже всі інститути цивільного процесу. Останні глобальні зміни до ЦПК України було здійснено Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», який набрав чинності 15 грудня 2017 року [3].

Зміни до ЦПК України стосуються також інституту позовного провадження та певним чином виокремлюють його базові особливості, на які слід звернути увагу як позивачу, так і правовій спільноті загалом. Зокрема. Вони звертають увагу на процес підготовки позовної заяви та інших процесуальних документів в аспекті юридичної грамотності, дотримання та належного розміщення передбачених законодавством реквізитів.

Новації з'явилися у сфері подання письмових доказів до суду. Слід зауважити, що письмові докази повинні бути подані до суду в оригіналі або у разі відсутності такої нагоди, - в належним чином посвідченій копії. Якщо письмовий документ подається до суду у вигляді копії, то законодавець вимагає від надавача повідомити про місцезнаходження оригіналу письмового доказу. Крім цього, в оновленому ЦПК України здійснено розмежування письмових та електронних доказів. Так, письмовий доказ може бути поданий до суду в електронній копії, посвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису. Однак, незважаючи на формат даного письмового доказу, у якому він подається на розгляд суду, він не вважається електронним доказом. Це важливо для розуміння меж між різновидами доказів, передбаченими чинним ЦПК України [4].

Також зміни до цивільного процесу стосуються і механізму

забезпечення позову. Так, заяву про забезпечення позову можна подати до суду за всіма категоріями справ з моменту подання позовної заяви. Позов забезпечується відповідно до положень чинного ЦПК України всіма заходами, які передбачають необхідний ефективний захист та поновлення порушених чи оспорюваних прав та інтересів. Зокрема, у ст. 155 ЦПК України передбачено зустрічне забезпечення, відповідно до якого «суд може вимагати від особи, яка звернулася із заявою про забезпечення позову, забезпечити відшкодування збитків відповідача, які можуть бути спричинені забезпеченням позову» тощо [5].

Інститут позовного провадження в рамках цивільного процесу має низку особливостей, які були кроссекторально проаналізовані та дещо видозмінені положеннями Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». Це дозволяє стверджувати про існування передумов подальшої реформації порядку позовного провадження та звернення до певних міжнародних стандартів або правозахисних механізмів.

Отже, позовне провадження у теорії цивільного процесу має дещо стандартні ознаки, а на практиці з огляду на певні зміни – особливості, які слід висвітлювати правничій спільноті та звертатися до них практичним працівникам для дотримання вимог законодавства під час подання позовної заяви, відкриття позовного провадження тощо. На нашу думку, в рамках позовного провадження найбільш важливим є три складові: подання та оформлення позову і супровідних процесуальних документів, належне подання та збирання доказів, а також забезпечення позову.

Список використаних джерел:

1. А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін. Цивільний процес: навчальний посібник. К.: Прецедент, 2005. 172 с.
2. Васильєв С.В. Цивільний процес України: навч. посіб. К.: Центр учб. л-ри, 2013. 344 с.
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України в редакції від 26.05.2021 №2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text> (дата звернення: 20.10.2021)
4. Особливості позовного провадження в цивільному процесі. *Безоплатна правова допомога*: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/osoblyvosti-rozovnogo-provadhennya-v-tsyvilnomu-protsesi/> (дата звернення: 20.10.2021)
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України в редакції від 05.08.2021 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 20.10.2021)

ГОНЧАР Лілія,

здобувач вищої освіти четвертого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СИСТЕМА І КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЛІСІВ

Глобальною темою на період ХХІ століття є проблема контрольованого використання та охорони лісів, вона пов'язана з екологічною функцією лісу, як ресурсу для забезпечення якості навколишнього природного середовища, що є його невіддільною частиною. Правові положення щодо використання, охорони лісів, залишаються актуальними на державному рівні. На жаль норми українського законодавства не відповідають вимогам розвитку в галузі охорони лісів. Аналізуючи систему управління лісами висвітлюються деякі ключові питання, які потребують законодавчого врегулювання.

Перш ніж розглядати дане питання, необхідно в'яснити, що саме означає «управління в сфері використання та охорони лісів». Науковець Г.А. Гарварт в своїй роботі зазначив, що управління є соціальним явищем і головною його особливістю є вплив суб'єктів управлінської діяльності на свідомість та волю інших. [1, с. 162-165]. Якщо ж брати це поняття згідно з чинним законодавством України, у сфері використання та охорони лісів, то це діяльність, яка полягає в забезпеченні належного захисту, ефективної охорони, раціонального використання та відтворення лісових ресурсів. Лісовий Кодекс України регулює лісові правовідносини та має на меті покращення продуктивності лісів, зміцнити його корисні властивості, охорону, відтворення, а також задовольнити потреби суспільства у деревині, лікарській та технічній сировині, лісо-продуктах та кормах [2].

Усі ліси, які розташовані в Україні, незважаючи до якого типу земель вони належать, посаджених за їх основним призначенням, складають фонд лісів України та охороняються державою. Згідно чинного законодавства, ліси, які розташовані на території України є власністю її народу. Однак права на власність та повноваження щодо управління лісами, мають органи державної влади, місцевого самоврядування [2].

Ознайомившись з чинним законодавством, стає відомо, що державними повноваженнями щодо управління, охорони, використання лісів України наділені органи влади, а їх повноваження закріплені в Лісовому кодексі України і відповідають положенням Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» відповідно до якого профільне Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України формує лісову політику, а Державне лісове агентство її реалізує [3].

Органи законодавчої та виконавчої влади повинні забезпечити ведення лісового господарства на основі сталого розвитку з урахуванням природних та економічних умов, цілей, умов лісової рослинності, складу та природних функцій, які вона виконує. Проте, саме через недосконалий розподіл функцій управління, призводить в окремих випадках до дублювання функцій або втрати їхнього виконання та знижує рівень керованості лісовим фондом. Органи місцевого самоврядування ніяк не зацікавлені в раціональному та ефективному використанні лісового фонду, тому що, не мають достатньої фінансової забезпеченості.

Розуміння важливої ролі лісів для екологічної, соціальної, економічної стабільності держави, з огляду на мету децентралізації, викликала необхідність підготовки стратегій, які сприятимуть подальшому розвитку. Необхідно системно вдосконалювати лісове господарство України шляхом поєднання національних принципів нагляду та механізмів ринкових відносин для забезпечення довгострокових інтересів країни у всіх сферах діяльності. З метою вирішення сучасних проблем лісового законодавства, створення сприятливих умов для його розвитку, держава має скласти стратегію для розв'язання даних проблем.

Виходячи з усього вище викладеного можна зробити висновок, що однією із особливостей лісового господарства держави досі є багатовідомча структура використання лісів, що ускладнює реалізацію єдиної лісової політики в країні. Потрібно приділити увагу правильній організації структури управління у сфері лісового господарства. Також для вирішення проблеми контрольованого використання лісів, влада України повинна розробити та утвердити в законному порядку стратегію, щодо проблем лісового господарства в цілому. Центральний орган виконавчої влади, повинен забезпечити формування політики у сфері лісових відносин, визначити пріоритетні напрями та стратегію розвитку лісового господарства, відповідати за розробку, підготовку та прийняття нормативно-правових актів та усіх стратегічних документів на національному рівні. Формування стратегії, державної цільової програми дасть змогу розв'язати проблемні питання щодо використання лісів, та прискорити розвиток в сфері лісових відносин.

Список використаних джерел:

1. Гарварт Г. А. Організаційно-правові засади ведення державного лісового кадастру, обліку та впорядкування лісового фонду України: Підприємництво, господарство та право. Київ: 2013. № 2., 97–101 с.

2. Лісовий кодекс України: Закон України від 21 січ. 1994 р. № 3852-ХІІ (в ред. закону від 08.08.2021 р.) *Відомості Верховної Ради України*. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 25.10.2021).
3. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI (в ред. закону від 06.03.2021 р.) *Відомості Верховної Ради України*. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення: 25.10.2021).

ГОНЧАРЕНКО Андрій,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ В ПОРІВНЯННІ З МІЖНАРОДНИМ ДОСВІДОМ

Діяльність по доказуванню є, безсумнівно, важливою частиною судового процесу, основою, що дає можливість суду, здійснити застосування норм матеріального та процесуального права до фактично встановлених обставин, а також, на основі отриманих відомостей у процесі доказування, яке здійснюється сторонами, визначити ті обставини, які мають важливе юридичне значення для вирішення справи по суті. Законодавство не регламентує це поняття.

Так, наприклад, Клейнман А. Ф., визначає процес доказування, як процесуальну діяльність лише сторін, яка полягає у твердженнях про фактичні обставини справи, подання доказів, спростування доказів противника, складення клопотань про витребування доказів, участь у дослідженні доказів, дачі пояснень [1, с. 47]. Виходячи зі статті 81 Цивільного процесуального кодексу України, обов'язок доказування лежить на сторонах цивільного процесу, які доводять ті обставини, які необхідні суду, для прийняття рішення, вигідного для кожної зі сторін, якщо ці сторони не бажають настання не вигідних собі, наслідків [2]. Саме «обов'язок доказування» у цивільному судочинстві, дозволяє досягти в повному обсязі обсяг реалізації норми, закріпленої в ст. 55 Конституції України, яка гарантує кожному право на оскарження у суді рішень. Говорячи про доказування в цілому, доцільно відзначити його етапи, на яких можна знайти прояв судового розсуду [3].

По-перше, це твердження зацікавлених осіб про факти, що лежать у основі заявлених вимог та заперечень. У даному випадку, суд також має право на свій розсуд, визначати ті обставини, які мають важливе юридичне значення для вирішення справи, і надалі виносити їх на обговорення, навіть якщо сторони не посилалися.

Другим етапом є факт вказівки на докази, необхідні в конкретній справі.

Третім етапом вважається надання доказів.

Заключним етапом є збирання, дослідження та оцінка доказів, які не обходяться без участі суду, оскільки саме він наділяється повноваженнями, у частині надання сприяння зі збирання та витребування доказів. Щодо оцінки доказів, то це безумовний пріоритет суду, що ґрунтується на внутрішньому переконанні.

На відміну від українського законодавства, що регламентує порядок доказування в доказовому праві США міститься положення, що забороняють сторонам під час розгляду справи судом оперувати важливими фактами, які не згадані в позовній заяві або поясненнях на позов. Такі правила щодо розкриття доказів прийнято називати «чистими». Однак заперечення проти використання доказів свідчать про обставини, які не були зазначені в ході обміну змагальними процесуальними документами, можна подолати за допомогою клопотання про зміну первісних пояснень. Таке клопотання підлягає відхиленню в тому разі, якщо зацікавлена особа переконає суд у тому, що зміна значно ускладнить для нього ведення процесу [4, с.304].

У доказовому праві Англії розкриття доказів перед іншою стороною є одним із напрямів подання доказів поряд із наданням доказів до суду. Інститут розкриття доказів існує в англійському судочинстві з XVIII ст. На підставі цього здійснюються дії з розкриття доказів до порушення справи або в рамках існуючого процесу, в англійському праві виділяють досудове і судове розкриття доказів. Досудове розкриття доказів здійснюється зазвичай адвокатами сторін з метою інформування іншої сторони про наявність достатніх матеріалів, що підтверджують вимоги або заперечення, які забезпечать вигреш справи і вирішення питання про можливість врегулювання спору без судового розгляду шляхом укладення мирової угоди, визнання вимог зацікавленої особи або відмови щодо звернення до суду. Всі дії відбуваються поза рамками процесу, в неофіційному, добровільному порядку і процесуальним законодавством не регламентуються. Суддя, як правило, в таку діяльність не втручається, крім випадків відмови власника інформації розкрити необхідний доказ [4, с.304].

Підсумовуючи вищесказане, слід зробити висновок, що відсутність окремої норми, що визначає елементи процесу доказування, тягне за собою нечіткість з визначенням, насамперед, самого процесу доказування, а також визначення процесуальних засобів, що відповідають збиранню та перевірці доказів.

Список використаних джерел:

1. Клейнман А. Ф. Найновіші течії в українській науці процесуального права с.47
2. Цивільний процесуальний кодекс від 05.08.2021. стаття 81
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (Дата звернення: 09.11.2021)
3. Конституція України від 01.01.2020. стаття 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (Дата звернення: 09.11.2021)
4. Пучінський В.К. Цивільний процес зарубіжних країн., 2007. с. 304

ГОРДЕЙЧЕНКО Руслана,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

**ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ, ЯК ПРИРОДНА СКЛАДОВА
ЧАСТИНА ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

Сучасні тенденції правового розуміння принципу справедливості в цивільному судочинстві з урахуванням наявних можливостей щодо розмежування судової практики та судового прецеденту в умовах нового праворозуміння виходять на перший план наукових досліджень, являючи собою безумовну актуальність, оскільки наявні можливості квазіпрецедентів різного рівня дають можливість суду тлумачити норми права відповідно до сенсу і мети закону, його правди і совісті та моральності самого судді і суду загалом. Водночас фундаментальні проблеми цивільного судочинства з погляду дії принципу справедливості пов'язуються з еволюцією уявлень та підходів до справедливого правосуддя в розрізі історико-правового аналізу.

Саме розуміння поняття справедливості у прикладному правозастосуванні цього принципу у сфері правосуддя в різні історичні періоди на основі правозастосування різного законодавства дає нам уявлення не лише щодо стадії суспільного розвитку окремих держав, а і того рівня моральності у правосудді, яке мало місце в різні періоди розвитку

суспільства [1, с. 16]. Наукове дослідження таких підходів дає нам можливість не лише усвідомити філософське розуміння справедливості як суспільної категорії, а і набути знань для порівняльного аналізу окремих процесуальних положень, які зумовлювали та викристалізовували поняття справедливості в цивільному судочинстві та правосудді загалом.

У сучасному суспільстві справедливість нерідко розглядається як забезпечення інтересів і прав людини. Ухвалення справедливого рішення у справі на рівні суспільства полягає в обліку різних інтересів і знаходженні компромісів [2].

Таким чином, справедливість представляє собою певний компроміс інтересів окремих людей, соціальних груп, бо саме знаходження останнього і становить сутність управління суспільством в сучасних умовах. Тому можна з упевненістю відмітити, що функції права як засіб соціального компромісу в суспільстві повністю відповідають природі справедливості.

Справедливість також є категорію суспільної свідомості і загальнолюдської цінності, яка тісно пов'язана з розумінням права. Тема справедливості належить до вічних філософських проблем, будучи невід'ємною частиною теоретичної юриспруденції. Ці дві обставини надають їй особливої актуальності в сучасних умовах [3].

Реалізуючись в законодавстві, принцип справедливості набуває морально-правовий характер. Істинність цього положення обумовлена декількома факторами.

По-перше, вкрай небезпечно «відривати» справедливість від морально-етичних підстав і зводити її до простої еквівалентності в розподілі матеріальних і соціальних благ або ж до комбінації моделей формальної рівності і нерівності, притаманних правової справедливості.

Справедливість - моральне поняття, що сягає своїм корінням в додержавні і до правовий період розвитку нашого суспільства. Уже тому вона не може бути опосередкована рамками виключно правової матерії.

По-друге, не викликає сумнівів, що справедливість - явище суспільне, але шукати її коріння лише в певному ієрархічному влаштуванні соціуму і взаємозв'язку соціально обумовлених ролей не представляється можливим, оскільки, коли ми говоримо про справедливий або про несправедливий суспільний устрій, то завжди апелюємо до моральних імперативів, релігійним нормам або звичного укладу життя даного соціуму [4, с. 283].

Справедливість і право знаходяться в діалектичному взаємозв'язку: закріплена в праві справедливість отримує властивість нормативності, а право тим самим стає справедливим і морально-обґрунтованим. Правове регулювання суспільних відносин за допомогою справедливого законодавства дозволяє домогтися соціальної справедливості, а закріплення морального принципу справедливості в праві модифікує його в морально-правовий імператив.

Принцип справедливості пронизує все законодавство і в тій чи іншій

ступені відображений в кожній галузі права, тому особливий інтерес представляє вивчення сукупності практичних методів реалізації справедливості в різних галузях права [3, с. 61].

Узагальнивши теоретичний матеріал, можна зробити висновок, що принцип справедливості закріплюється в законах різними способами, але має принципово важливе значення для кожної галузі права.

Список використаних джерел:

1. Горбатенко В.П. Філософсько-правові детермінанти сучасного розуміння справедливості. Київ: Укр. енцикл., 2009. № 14. 16 с.
2. Аксенова В.О. Принципы права, 2007. № 1: веб-сайт. URL: <http://www.law.edu.ru/magazine/document.asp?magid=4&magYear=2007&articleID=1263556>.
3. Філософія права. / за ред. О.Г. Данільян. К. : Юрінком Інтер, 2005. 61 с.
4. Харитонов Є.О. Рецепт римського приватного права: теоретичний та історично-правовий аспект. Одеса: Фенікс, 1997. 283 с.

ГРИГОР'ЄВА Наталія,

слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права

та процесу Дніпропетровського
державного університету

внутрішніх справ

**РОЗВИТОК ПРОЦЕСУ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИРІШЕННЯ
СПОРІВ В УКРАЇНІ**

Зазвичай вирішення будь-якого правового конфлікту, який стосується поділу майна, піклування дитини, пов'язуються з безпосередньою участю певного державного органу, який діє у рамках встановленої процедури, та за умови обов'язкового виконання рішення суду. Сама по собі специфіка юридичного врегулювання спорів полягає у його чіткій та повній регламентації нормативно-правовими актами. Стосовно альтернативних способів вирішення спорів можна зазначити той факт, що вони знайшли своє відповідне закріплення на міжнародному-правовому рівні і саме тому викликають певний інтерес українського суспільства в цілому.

Взагалі альтернативні способи вирішення спорів полягають в

сукупності процесів, за допомогою яких здійснюється вирішення спорів та конфліктів без звернення до формальної системи судочинства [1]. Серед таких способів виділяють, зокрема, медіацію та арбітраж.

Щодо самої медіації можемо зазначити той факт, що вона полягає у методі, який відповідним чином передбачає залучення медіатора (тобто нейтральної по відношенню до сторін конфлікту третьої сторони), безпосереднім завданням якого є налагодження комунікації між сторонами конфлікту, а також здійснює певну допомогу в конкретному аналізі ситуації, що виникла між ними. Даний вид альтернативних способів вирішення спорів безпосередньо ґрунтується на принципах добровільності, конфіденційності, неупередженості посередника (медіатора) та інших. Безпосередні переваги медіації виражаються в тому, що вона займає набагато менше часу ніж розгляд справи в судовому провадженні, а також передбачає можливість відповідним чином впливати на результат та має певний фактор зниження вартості процесу вирішення конфлікту між сторонами.

Стосовно арбітражу можемо зазначити те, що він поділяється на внутрішній та міжнародний. Внутрішній арбітраж здійснює захист майнових та немайнових прав, а також охоронюваних законодавством інтересів фізичних та юридичних осіб, шляхом повного, всебічного розгляду та безпосереднього вирішення спорів у відповідності до закону (наприклад, третейське судочинство). Міжнародний арбітраж визначається як певний метод, що застосовують у випадках, коли безпосередні сторони чи предмет спору, перебувають у різних юрисдикціях (наприклад, у випадках, коли сторони укладають договори про співпрацю та інші) [2].

Вищезазначені види альтернативних способів вирішення будь-яких спорів є цілком ефективними, адже завдяки їх здійсненню забезпечується можливість збереження чи відновлення взаємовідносин між сторонами конфлікту, запобігання виникненню подібних спорів у майбутньому, а також безпосередня гарантія виконання рішення (це стосується саме успішного застосування альтернативного способу вирішення спорів).

Якщо порівнювати українську та американську правові системи, то доцільним є зазначити той факт, що в останній істотну правотворчу роль відіграють неформальні альтернативні способи вирішення певних конфліктів, які відповідним чином не вимагають проведення судового провадження (тобто участі судді та присяжних). Відносно української правової системи, доцільним є визначити те, що будь-які вирішення спорів прийнято розглядати в суді, тобто певним чином законодавчо їх врегулювати [3].

Відповідний процес врегулювання спорів, саме в нашій країні, через вищезазначені фактори здійснюється дуже повільно і тому необхідним є впровадження альтернативних способів їх вирішення, шляхом гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами. Дані дії, в подальшому, зможуть призвести до створення нових правових моделей, що відповідатимуть сучасним змінам в соціальному житті суспільства в цілому.

Отже, виходячи із зазначеного, можна зробити висновок, що вирішення спорів в нашій країні зазвичай здійснюється шляхом судового провадження, що займає великий час самого проведення всіх дій. Саме через це доцільним є введення в чинне законодавство України відповідного інституту альтернативних способів вирішення спорів, що в подальшому зможе забезпечити найбільш прийнятний вихід для обох сторін із будь-якої конфліктної ситуації.

Задля удосконалення нашого чинного законодавства, а саме у сфері вирішення правових конфліктів, необхідним є впровадження новітніх альтернативних способів вирішення спорів, що значно полегшить роботу судів та допоможе швидше дійти певного консенсусу між сторонами. Зазначимо, що є випадки застосування альтернативних способів вирішення спорів в нашій державі і сьогодні, але вони не є частими, адже сучасне суспільство певним чином не сильно обізнане в самій процедурі проведення даних дій.

Список використаних джерел:

1. Черемисин П. Г. Примирительные процедуры и место мирового соглашения в их системе: Вестник Высшего хозяйственного суда, 2010. 158–167 с.
2. Любченко Я. П. Альтернативні способи вирішення правових спорів: теоретико-правовий аспект: дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2018.
3. Мазаракі Н. А. Теоретико-правові засади запровадження медіації в Україні : автореф. дис. докт. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2019. 42 с.

ГРИЦІЄНКО Володимир,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУДОВА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ УКРАЇНИ У СПРАВАХ ЩОДО ПРАВОМІРНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ

Сьогодні відбуваються чисельні дискусії щодо вагомості легалізації криптовалюти на території України. Це питання є дуже актуальним, якщо розглядати його з боку ефективного задоволення потреб юридичних та фізичних осіб, які вимушені пристосовуватися до сучасних тенденцій

інформаційної економіки. Перед Україною ж постає обов'язок заохочувати та допомагати у реалізації таких потреб в економічній сфері. На основі аналізу судової практики Європейського суду з прав людини та національних судів України можна визначити, які прогалини на сьогодні має наше законодавство.

На сьогодні криптовалюти як новітні електронні засоби платежу не мають свого офіційного законодавчого закріплення в Україні. Судова практика України підтверджує той факт, що криптовалюта/віртуальна валюта не є майновим правом [1].

Вперше позиція України щодо визначення правового статусу криптовалюти була зазначена у «Роз'ясненні щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin» » Національного банку України від 10.11.2014. Національний банк України (далі - НБУ) через це роз'яснення, в якому розглядався найвідоміший та найдорожчий вид криптовалюти (Bitcoin), узагальнив позицію в цілому щодо криптовалюти як економічного феномену. Охарактеризував її як грошовий сурогат, який не може визнаватися засобом платежу, відповідно, використовуватися на території України суб'єктами приватно-правових відносин, адже це суперечить чинному законодавству України. Більш того, у даному роз'ясненні були зазначені рекомендації застосовувати лише офіційні платіжні системи, що входять до затвердженого Національним банком переліку. Також наголошені великі ризики, які пов'язані з використанням криптовалюти/віртуальної валюти, за які несе відповідальність лише власник даної валюти [2].

Харківський суд у 2016 виніс два судових рішення, які стосувалися використання криптовалюти на території України. По справі № 820/5120/16 було винесено два рішення (суди першої та апеляційної інстанції), в яких індивідуальна податкова консультація, згідно з якою транзакції з криптовалютою (E-dinarcion) обкладаються ПДВ, визнавалася незаконною. Свою позицію вони обґрунтували посиланням на рішення Європейського суду справедливості від 2015 року по справі Hedqvist'a, помилково прийнявши його за рішення Європейського суду з прав людини і використавши його як повноцінне джерело права [3].

Розглядаючи справу Skatteverket v David Hedqvist (від 22 жовтня 2015 року) Європейський суд дійшов висновку, що біткоіни (на даний момент найпопулярніша та найдорожча криптовалюта) є «контрактним» засобом платежу, лише за умови того, що сторони угоди визнали його таким. Також суд додав, що засобом платежу може визнаватися будь-яка інша валюта або кошти платежу, що не є законним платіжним засобом, але в даній угоді вони набувають такого статусу за умови підтвердження цього факту обома сторонами цього договору. Європейський суд ототожнив віртуальну валюту з традиційною валютою з метою можливості її оподаткування. Відповідно до винесеної постанови суду, при здійсненні обміну традиційної валюти на віртуальну податок не може застосовуватися, адже правила ЄС забороняють

оподаткування під час операцій з обміну банкнот, валют і монет [4].

Отже, вищезазначене дає нам змогу зрозуміти, що українське національне законодавство повинно бути пристосоване до того, що криптовалюта з часом буде визнана об'єктом цивільних правовідносин. Тож вбачається необхідність внесення доповнень до Цивільного та Податкового кодексу України. Ці кодифіковані акти національного законодавства повинні містити положення про правовий статус криптовалюти, порядок і правила її застосування в межах закону. У зв'язку з стрімким розвитком інформаційних технологій перед українським законодавцем постає завдання винайдення якісного дієвого механізму, який буде здійснювати регулювання відносин, що відбуваються у результаті поширення криптовалюти на території України.

Список використаних джерел:

1. Рішення Дарницького районного суду м. Києва від 25 березня 2016 р., судова справа № 753/599/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/review/56686444> (дата звернення: 23.09.2021).
2. Щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin: роз'яснення від 10.11.2014. Національний банк України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500> (дата звернення: 23.09.2021).
3. Постанова Верховного Суду у справі № 820/5120/16 від 16 жовтня 2020 року. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=92252875&red=10000367c81d907b3f7afa01e18ed852b2c11e&d=5> (дата звернення: 23.09.2021).
4. Овчаренко А.С.: Оподаткування операцій із криптовалютами в Україні: сучасний стан та перспективи. Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. URL: www.lsej.org.ua/6_2018/64.pdf (дата звернення: 23.09.2021).

ГРИЦІЄНКО Володимир,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У даний момент дуже прогресивно відбувається процес переоцінки цінностей суспільства. Ця особливість характерна не лише для України, але і для інших розвинених держав світу. Плануючи побудувати стабільний,

процвітаючий курс свого політичного розвитку, держави потребують впровадження відповідної концепції щодо розуміння окремих категорій права, насамперед це стосується сучасних ціннісних вимірів права. Дана концепція може бути впроваджена лише за умови глибокої усвідомленості і сприйняття громадянами соціального змісту даного перетворення, переоцінки ціннісної орієнтації.

Проблема гендерної рівності в Україні тісно пов'язана з незахищеністю жінок, зокрема, на побутовому рівні. Даний феномен змушує науковців здійснювати розробки, які пов'язані з регуляцією даної сфери суспільних відносин, політичних діячів вдосконалювати законодавчу базу і практично гарантувати рівність людей, їх особистих прав, незалежно від статі особи.

В юридичній літературі рівність тлумачать як одну із основних засад конституційно-правового статусу людини і громадянина. Стаття 21 Конституції України (далі - КУ) встановлює, що усі люди є вільними й рівними у своїй остаточності та правах. Також КУ забороняє мати привілеї чи обмеження, що пов'язані із ознаками статі особи [1, с. 329].

Слід зазначити, що складовою загального принципу рівності як фундаментального принципу будь-якої правової демократичної побудови суспільства є гендерна рівність. Право на гендерну рівність – це певна рівна міра свобод всіх громадян, не в залежності від статі: і чоловіків, і жінок. Аналіз гендерної рівності можна провести за допомогою категорії прав людини – єдиного універсального стандарту рівності, що є однаковим для обох статей [2, с. 104].

Розкриваючи суть рівності статей, як основного ідеалу суспільно-політичного розвитку, слід звернутися одразу до деяких категорій, а саме: а) формальна рівність (рівність, що закріплена законодавчо); б) рівність можливостей (надання конкретної переваги тій групі осіб, яким цього бракує та які не отримують повного задоволення своїх потреб, які законодавчо закріплені); в) рівність результату (остаточна ліквідація усіх передумов, при яких існувала дискримінація над певною групою громадян, та забезпечення рівності конкуруючих сторін) [3, с. 10].

Коли ми втручаємося в тему політики, то певною мірою помічаємо категорію тлумачення та сприйняття людських цінностей. Працюючі на службових державних посадах, особи повинні розуміти, що вони впроваджують такі власні цінності, які сформовані у них за життя: почуття службового обов'язку, менталітет, життєвий та культурний досвід, підходи, на які вони звертають увагу та якими керуються під час виконання свого службового обов'язку. Бюрократичне та політичне життя насичене тлумаченням, сприйняттям або не сприйняттям певних цінностей, які є основою розробки політичного курсу держави. Політика щодо гендерної рівності дуже часто вступає в конфлікт із домінуючими цінностями, на яких базується українське суспільство. Державні службовці мають обов'язково протистояти даним конфліктуючим і конкуруючим цінностям, адже зазвичай

навіть жіночий досвід у розвитку суспільства часто вимірюється чоловічими стандартами [3, с. 74].

Отже, можна зробити висновок, що сучасна наявність ряду стереотипів у суспільстві нашої держави дещо сповільнює процес впровадження політики гендерної рівності в Україні. Але природна цінність людини, її потреби і можливості сьогодні переважають над цим негативним фактором, що дає змогу українському суспільстві з кожним днем все в більшій мірі пристосовуватися та перебудовувати суспільство на лан європейських стандартів. На жаль, поки функціонує недосконалий механізм забезпечення гендерної рівності, прогалини якого в більшій мірі помітні на особистісному рівні, тобто взаємовідносин статей в межах сім'ї та побуту. Засоби масової інформації в даний момент переповнені подіями, що свідчать про неодноразове насилля та жорстоке поводження, що помітні лише в сфері особистого життя українських громадян.

Список використаних джерел:

1. Погорілко В.Ф., Шемшученко Ю.С.: Рівність. Юридична енциклопедія: В 6 т. К.: «Укр. енцикл.», 1998. 736 с.
2. Руднева О. Гендерна рівність як принцип законодавства. *Право України*. 2002. № 4. С. 103-108.
3. Інтегрування гендерного підходу в державну політику України. К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2003. 128 с.

ГУЗЕНКО Владислав,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЦІНА ПОЗОВУ: КРИТЕРІЇ ВИМІРЮВАННЯ

У сучасному суспільстві ми часто стикаємося з майновими позовами. Хтось хоче повернути незаконно відібрану ділянку, хтось повернення заборгованості. Все це майнові позови важливою частиною яких є ціна позову.

Говорячи про ціну позову ми просто не можемо оминати увагою таке питання як визначення даного поняття. Відтак законодавець не надає нам його, саме тому ми пропонуємо визначення, котре використовується в цивільно-процесуальній науці, а це саме грошовий вираз вимог позивача у майновому спорі. З даного визначення випливає, що ціна позову може визначатися лише у грошовому еквіваленті [1].

Одним з головних питань, що стосуються ціни позову виступає його обчислення, відтак на сьогодні сформувались такі основні правила розрахунку, а саме:

1. У разі подання позову у іноземній валюті він обчислюється за курсом Національного банку України, особливістю виступає те, що дана сума не змінюється у разі падіння або навпаки підвищення ціни на іноземний капітал.

2. У спорах пов'язаних з правом власності на майно ціною позову виступає сума за яке воно було придбано, при цьому необхідно зауважити, що у даному випадку вартість майна повинен підтверджувати позивач.

3. У випадку стягування аліментів визначається сума, що відповідає сукупності всіх виплат проте не перевищуючи при цьому суми за пів року.

4. У разі спору про безстрокові платежі або ж по життєві сумую визначається сукупність платежів за 3 роки, та інше [2].

Необхідно зазначити, що перелік позовів, щодо яких визначається ціна а також правила їх розрахування надаються законодавцем у статті 176 Цивільного процесуального кодексу України. Саме відповідно до даного переліку ми повинні визначати необхідність встановлення ціни позову та її розміру у конкретних справах.

Також важливим аспектом виступає розумність ціни позову, саме з цією метою законодавець зазначає, що у разі невідповідності ціни позову суд самостійно приймає рішення, щодо оцінки правильності визначення ціни позову при вирішенні питання про відкриття провадження у справі.

Дане питання набуло особливого значення саме через наслідки неправильної ціни позову, а саме у разі поданні неправильної ціни позову судовий збір сплачується у неповному розмірі, що може призвести до залишення позовної заяви без руху, повернення заяви відповідно до статті 185 ЦПК. У разі переплати така проблема не виникає, а надлишок повертається.

Тобто дуже важливим аспектом у кожному матеріальному спорі виступає визначення ціни позову, й необхідним аспектом виступає правильність розрахування даної суми, адже неправильна оцінка може призвести до затягування процесу судочинства або ж навіть винесення ухвали про повернення позовної заяви.

Саме тому ми можемо дійти висновку, що на сьогодні в нашій державі функціонує ефективна нормативно-правова база пов'язана з визначенням ціни позову. Скоріш за все проблеми трапляються через неправильну оцінку

майна, що надається позивачем. Відтак ми можемо зробити висновок, що у разі поліпшення освіченості населення в даній тематиці ми зможемо зменшити кількість випадків неправильного розрахунку ціни позову.

Список використаних джерел:

1. Науково-практичний коментар до статті 176 Цивільного процесуального кодексу України URL : <https://ips.ligazakon.net/document/КК003523> (дата звернення 09.10.2021)
2. Розрахунок ціни позову калькулятор : [Електронний ресурс] від 17.05.2021, URL: <https://calculator.in.ua/web/article-84c30bda9a-rozrachunok-cini-pozovu-kaljkuljator> (дата звернення 09.10.2021)

ГУЛАК Аміна,

здобувач вищої освіти другого курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

КРИПТОВАЛЮТА В УКРАЇНІ

8 вересня 2021 року Верховна рада України ухвалила закон, що легалізує ринок криптовалют у країні. Ініціативу підтримали 276 депутатів, проти висловилися шість парламентаріїв, 71 особа утрималася.

Після набуття чинності закон застосовуватиметься до правовідносин, що виникають у зв'язку із обігом віртуальних активів в Україні. Він визначатиме права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів, принципи державної політики у сфері обігу віртуальних активів.

Документ передбачає вирішення наступних проблем, пов'язаних із функціонуванням криптовалюти:

- упорядкування нормативно-правового регулювання ринку віртуальних активів, учасників;
- визначення правового статусу віртуальних активів як об'єктів цивільних прав;
- упорядкування цивільно-правових відносин між фізичними та юридичними особами, що виникають у процесі використання віртуальних активів;

- визначення правового статусу учасників ринку та користувачів у сфері віртуальних активів;
- встановлення основних засад та засад державної політики у сфері віртуальних активів;
- державне регулювання та контроль на ринку віртуальних активів.

Автори законопроекту вважають, що його реалізація сприятиме забезпеченню відкритості та прозорості умов угод, що укладаються на ринку віртуальних активів, та запобіганню зловживанням на цьому ринку. Крім того, закон сприятиме розвитку інфраструктури ринку віртуальних активів, забезпеченню його відкритості та ефективності.

За словами міністра цифрової політики Михайла Федорова, ринок віртуальних активів – це додаткова точка зростання цифрової економіки в Україні [1].

На початку березня 2020 року в Україні було встановлено порядок декларування криптовалюти. Відповідно до правил, опублікованих Національним агентством запобігання корупції (НАЗК), платники податків повинні вказувати цифрові активи як нематеріальну власність, аналогічну до інтелектуальної власності або ліцензії на видобуток природних ресурсів. [посилання](#)

«Декларація «Нематеріальних активів» має включати назву активу, дату останньої криптовалютної транзакції. Оскільки криптовалюта є нематеріальним активом, власнику необхідно повідомляти про нього у відповідні органи, вказуючи на кількість та загальну вартість певного типу токенів, що належать декларуючому суб'єкту чи члену його сім'ї на останній день звітного періоду», — йдеться на сайті [2].

На початку березня 2020 року в Україні було встановлено порядок декларування криптовалют.

Також зазначено, що вартість цифрових валют має вказуватися з погляду їх вартості у гривнях за курсом Національного банку України.

НАЗК запозичило визначення криптовалют у міжнародної Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Криптовалютами FATF називає розподіленими, заснованими на математичних засадах піринговими віртуальними валютами з відкритим вихідним кодом, у яких немає центрального адміністратора та відсутня централізований контроль чи нагляд [3].

Хоча ці роз'яснення про декларування криптовалют були надані лише на початку березня 2020 року, цифрові активи фігурують у деклараціях українських чиновників ще з 2016 року. Тоді, наприклад, нардеп Дмитро Голубов задекларував 4376 біткоїнів, оцінивши їх на момент складання документа в 125 млн. гривень (близько \$5 млн.). Відповідно до порядку декларування криптовалют, встановленого на початку березня 2020-го, платник податків зобов'язаний називати цей актив (біткоїн, ефір тощо), дату купівлі та кількість валюти в останній день податкового періоду [3].

Отже, на даний час поняття та правовий статус криптовалюти зазначен в ЗУ «Про віртуальні активи». Метою закону є надання учасникам віртуальних активів можливості користуватися банківськими послугами, виплачувати податки з отриманих доходів та отримувати юридичний захист у суді, коли їхні права порушуються. Також метою законотворців було забезпечити захист українських інвесторів під час інвестування на ринку віртуальних активів.

На мою думку, це закон справді важливий для вирішення проблеми визначення криптовалютних активів у системі цифрової економіки. Внаслідок його функціонування компанії зможуть реєструвати власний криптовалютний бізнес у нашій країні, а українські спеціалісти зможуть реалізовувати проекти в українській юрисдикції. Також цей закон сприятиме усуненню певних ризиків щодо роботи міжнародних блокчейн-компаній, а також залученню інвестицій з інших країн.

Список використаних джерел:

1. Михаил Федоров: рынок виртуальных активов - это дополнительная точка для роста цифровой экономики в Украине. *Вісник*: URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/news/100026815-mikhaylo-fedorov-rinok-virtualnikh-aktiviv-tse-dodatkova-tochka-dlya-zrostannya-tsifrovoyi-ekonomiki-v-ukrayini>
2. Особливості відображення відомостей про нематеріальні активи. *Веб-сайт НАЗК*: URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/deklaruvannya/osoblyvosti-vidobrazhennya-vidomostej-pro-nematerialni-aktyvy/>
3. Виртуальные валюты. Ключевые определения и потенциальные риски в сфере ПОД/ФТ. *FATF*: URL: https://eurasiangroup.org/files/FATF_docs/Virtualnye_valyuty_FATF_2014.pdf
4. Нардеп задекларировал биткоинов на 2,1 миллиарда гривен. *Экономическая правда* : URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2018/03/12/634879/>
5. Криптовалюты на Украине. *TADVISER. Государство. Бизнес. Технологии*: URL: https://www.tadviser.ru/index.php/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F:%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%82%D1%8B_%D0%BD%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B5

ГУЛАК Максим,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СПАДКОВОГО ПРАВА ТА ЙОГО РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Спадкування – це перехід майна особи, яка вмерла до іншої. Цей інститут допомагає забезпечити зберігання в цілісності майна вмершого і перехід цього самого майна до правонаступника. Під майном розуміється сукупність прав та обов'язків померлого.

Інститут спадкового права, почав формуватися багато років тому, та пройшов небувалий шлях. Термін спадкування був згадан, ще в Римському праві, пізніше цей термін був неодноразово згадан в цивільно-правових нормах народів і по теперішні час є основою спадкового права в сучасних система права. В період становлення спадкового права в Римі можна виділити три основні етапи: а) спадкування за *jus civile*(цивільне право), б) спадкування за преторським едиктом, в) спадкування за законодавством імператора.[1 с.207-208]

У Давньому Римі порядок покликання до спадкування визначався ступенем родинності: хто був ближче до померлого в порядку патріархальної родинності, тому і залишалося майно. Тобто, можна сказати, що у давні часи існувало тільки спадкування за законом. Такий «законний» порядок стояв вище за будь-яку волю. Якщо померлий мав дітей, то вони вступали у володіння його майном. Якщо дітей не було, то спадщина переходила до тих осіб, з якими померлий раніше становив одну сім'ю. Саме в цьому полягав природний закон спадкування, і в такому розумінні можна вважати, що в стародавні часи спадкування встановлювалось тільки за законом. Тільки з плином часу, людина на власний розсуд мала право розпоряджатися своїм майном на випадок своєї смерті. Так виникає спадкування за заповітом. Люди завжди намагалися матеріально забезпечити своїх близьких на випадок смерті. У Стародавньому Римі спадщина за заповітом визнавалась, як формальне одностороннє цивільно-правове розпорядження на випадок

смерті, яке повинно мати спадкоємця.[2 с.215]

Отже, розібравши історію створення та становлення Спадкового права, ми підходимо до питання , як в Україні розвивався інститут Спадкового права.

У 1917 році під час Жовтневої революції Україна входила до Російської імперії, що спричинило розповсюдженню по території України Російського законодавства. Систему спадкування в Росії було засновано на принципі дворянського ладу, який давно застарів та вимагав його перегляду. З плином часу у Російській імперії, яка опиралась на країни Європи було створено Цивільний збірник, в якому спадкоємці поділялися на 5 груп: а)діти спадкоємця, б)батьки, в),дід та баба, г) прадід та прабаба, д) прапрадід та прапрабаба.[3 с.70]

В історії настав період знищення влади та встановлення на території України Радянської влади, яка одразу привернула увагу до принципів спадкового права, та вирішила знищити цей інститут через те, що це спричиняє майнову нерівність, а саме дозволяє набути людині власність не трудовим шляхом. Через це виникало багато обмежень щодо спадкування майна, через це громадяни були не задоволенні ситуацією, яка склалась, тому в постанові ЦВК та РНК СРСР від 29.01.1926 та постановою В УЦВК та РНК РСР від 7.07.1926 було зроблено певні корективи в Цивільному кодексі, в якому дозволялося спадкування, як за законом так і за заповітом.[3 с.71]

Цивільний кодекс УРСР 1963р. ще розширив свободу спадкування за заповітом. В ЦК було зазначено, що спадкоємцем може бути юридичні особи або держава. Спадкоємцем міг стати громадянин незалежно від віку, стану здоров'я [4 с.22-23]

В період незалежності України Цивільний Кодекс України 2003 базується на ЦК УРСР 1963, але в новому кодексі було зроблено значну кількість змін. В новому кодексі передбачено спадкування за заповітом та законом. Законодавець надає перевагу спадкуванню за заповітом, а не за законом. Змін зазнав інститут спадщини за законом, в кодексі встановлена черга з п'яти спадкоємців, для того, щоб розширити число осіб до яких може перейти спадщина.[4 с.24]

Зараз інститут спадкового права є одним з провідних в системі Цивільного права. На законодавчому рівні в Україні цей інститут зазначен в ЦКУ від 16 січня 2003року в статтях 1216-1226 цього кодексу. Поняття спадкування зазначено в статті 1216 ЦКУ, та звучить так, спадкування - це перехід прав та обов'язків(спадщини) від фізичної особи, до інших осіб(спадкоємців). Стаття 1217 Види спадкування (за заповітом або за законом), ст.1218 Склад спадщини, та інші статті, що пов'язані з інститутом спадкового права.

Підводячи підсумок можна зробити висновок, що термін спадкування був актуальним ще з давніх часів та залишається актуальним і в наш час. Щодо розвитку інституту спадкового права на території України, робимо

висновок, що цей інститут пройшов великий шлях, та є однією з основних підгалузей цивільного права.

Список використаних джерел:

1. Боголепов Н. П. Посібник з історії римського права. М.: «Юридическое наследство» Зерцало, 2013. 207-208с.
2. Підпригора О.А., Харітонов С.О. Римське право: Підручник. 2006, 511-512с. URL: https://www.studmed.ru/pdoprigora-oa-haritonov-ye-o-rimske-pravo-2006_b96ca0197a6.html .
3. Рабінович П.М. Вісник Академії правових наук: Україна 1999, 70-71с.
4. Заїка Ю.О., Тімуш І.С., Навчальний посібник, Українське цивільне право: 2014, 22-24с.

ДАВИДЕНКО Анастасія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ ПО ВИХОВАННЮ ДІТЕЙ БАТЬКАМИ: ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ

На даний момент в Україні достатньо часто зустрічаються порушення зі сторони батьків стосовно виконання ними їх обов'язків. У 2021 році кількість справ стосовно неналежного виконання батьківських обов'язків збільшилася на 66%. Такі справи відкриваються проти батьків, які або не приділяли належної уваги виховання, або "недогледіли" за дитиною. Варто зазначити, що проблеми даного характеру викладалися та роздівлялися і раніше. Дисертації М.А. Баймуратова, В.В. Вітвицької, С.Г. Киренка, А.В. Ландіної, Л.В. Левицької, Н.В. Плахотнюка, О.П. Рябчинської, Н.С. Юзікової та багато інших, присвячених проблемам запобігання посягань на права та інтереси дітей, на можливості для повноцінного розвитку, недопущення їх експлуатації, вчинення проти них правопорушень чи злочинів. Маю декілька й власних думок стосовно цього. Або відносна частина батьків просто не розуміють своїх тривіальних прав та обов'язків по відношенню до своїх дітей, або буквально їх ігнорують. На превеликий жаль схилиюся до другого, оскільки

більшість порушень зі сторони батьків «смердять» егоїзмом та жорстокістю.

Основною підставою для встановлення батьківських прав та обов'язків є факт народження дитини та реєстрація її народження у відповідних державних органах. Тобто з моменту народження дитини батьки мають ряд прав та обов'язків, у тому числі права та обов'язки, пов'язані з її вихованням. Держава не лише дає батькам право виховувати дітей, а й зобов'язує їх здійснювати це належним чином, враховуючи, насамперед, інтереси дітей. Отже, зміст права батьків на виховання включає турботу про здоров'я дітей, їх фізичний, духовно-моральний розвиток, виховання, формування поваги до суспільства та багато інших повноважень.

Вважаю за потрібним також зачепити тему безпосередньо видів відповідальності батьків за неналежне виконання покладених на них обов'язків щодо виховання дітей залежно від порушення положень чинного сімейного чи цивільного законодавства. Йдеться про правила, умови та правові наслідки застосування до батьків санкцій, таких як позбавлення батьківських прав та відібрання дитини без позбавлення батьківських прав, відшкодування шкоди, заподіяної їхніми неповнолітніми дітьми. Позбавлення батьківських прав є крайнім заходом, що застосовується лише в тому випадку, якщо інші заходи впливу не змінюють ставлення батьків до виховання дітей. Підставою для позбавлення батьківських прав є насильство та жорстокість над дитиною. Проте судова практика свідчить, що вищезазначені підстави для позбавлення батьківських прав використовуються рідко, оскільки насильство батьків щодо дітей має прихований характер. В результаті багато випадків жорстокого поводження з дітьми залишаються непоміченими [1]. Позбавлення батьківських прав на підставі ухилення батьків від виконання своїх обов'язків щодо навчання та виховання дитини. Головна та необхідна умова: вони систематично ухиляються від виконання цих обов'язків, тобто продовжують не виконувати свої обов'язки, незважаючи на всі заходи та попередження. Систематично – це означає, що батьки неодноразово притягувалися до відповідальності, але безрезультатно.

Єдина причина відлучення дітей від батьків полягає в тому, що сім'я знаходиться в небезпечному становищі для виховання та розвитку дитини.

Якщо подивитися на підстави позбавлення батьківських прав, то неважко помітити, що кожна з них є не що інше, як джерелом небезпеки для виховання неповнолітнього. Та сама небезпека, що дозволяє суд забезпечити позов про відібрання дитини без позбавлення батьківських прав. При цьому ці санкції суттєво відрізняються, особливо за підставами та наслідками застосування.

Різниця між відібранням дитини без позбавлення батьківських прав і позбавленням батьківських прав є на рівні суб'єктивних критеріїв поведінки батьків. Коли вони явно винні, і коли вони свідомо завдають шкоди своїм дітям, потрібні виняткові заходи, такі як позбавлення батьківських прав. Коли провина батьків незначна, використовується відібрання дитини без

позбавлення батьківських прав. Ці відмінності відображені у відповідних статтях нового Цивільного кодексу України[2].

Стосовно соціально-негативних наслідків. Зниження потенціалу загальнолюдських і моральних цінностей у суспільстві призводить до розвитку соціального сирітства - збільшення кількості дітей, позбавлених батьківського піклування. Серед основних причин збільшення кількості соціальних сиріт поряд із традиційними (антигромадська поведінка батьків, поширення алкоголізму та наркоманії) є нові, що характеризують період активних реформ у суспільстві: економічна нестабільність, безробіття, соціальна незахищеність, психологічна вразливість. Все це призводить до конфліктів у сім'ях і стає основною причиною невиконання батьками батьківських обов'язків.

Раннє виявлення неблагополучної сім'ї та покращення середовища сімейного виховання – дві взаємопов'язані складові, які мають стати ефективним засобом усунення обставин, що призводять до становлення дитини на шляху злочинності.

Список використаних джерел:

1. Ватрас В. А. Джерела сімейного права : автореф. дис. докт. юр. наук. цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Тернопіль, 2020. 43 с.
2. Мироненко В.П. Злочинність неповнолітніх, як фактор неналежного сімейного виховання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2000. № 1. С.118-124.

ДАЦКО Андрій,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Строки відіграють дуже важливу роль при здійсненні певних дій або прийнятті відповідних рішень, які мають значення в тій чи іншій галузі права. Цивільне право не є виключенням з вищевказаного твердження.

Цивільне законодавство навіть виокремлює окрему главу, яка присвячена інституту строків, зокрема ст.ст. 253-254 Цивільного кодексу України [1] регламентує початок перебігу, обчислення та закінчення строків у цивільному права.

Виокремлення строків в окрему главу має вагомим практичне значення, адже порушення вимог щодо строків тягне за собою цивільно-правову відповідальність. У зв'язку з особливим значенням строків у цивільному законодавстві виникає потреба виявлення проблемних питань та пошук можливих методів їх вирішення.

Строки мають як об'єктивний так і суб'єктивний характер. Також, строки мають мінливий характер, а саме, можуть змінюватися, продовжуватися зупинятися.

Першим з спірних положень є ототожнення понять «строк» та «термін». Зазвичай учасники цивільних правовідносин вважають що дані поняття тотожні, однак, строк – поняття значно ширше ніж термін, адже залежно від складу має початковий і кінцевий терміни, також, за юридичним значенням тривалість строку має вагомим значення ніж тривалість терміну.

Іншим спірним питанням є визначення законодавцем тривалості строком у часовому вимірі, задля цього використовуються такі терміни як «дія», «подія». Також, прийнято вважати, що строки можуть відзначатися календарною датою, тобто зазначенням дії, яка обов'язково відбудеться; періодом часу, тобто роками, місяцями, днями, годинами[1].

Встановлюється, що терміни визначаються календарною датою або вказівкою на подію, яка має неминуче настати (ч. 2 ст. 252 ЦК України) [1], а строки як проміжки часу потребують визначення початкового і кінцевого моментів їх чинності.

Слід також зауважити, що досить проблемним питанням є початок обчислення строку. Думки науковців розділились на дві категорії, одні вважають, що початок обчислення строку – це день встановлення строку чи настання певної дії; інші – наступний день після того як така дія відбудеться. З огляду на це, цивільне законодавство встановлює компромісну форму визначення початку обчислення строку – це день, наступний за днем, з яким сторони пов'язують початок строку чи настання певної події [2, с.68].

З огляду на вищевказане, можна зробити наступний висновок про те, що строки у цивільному законодавстві відіграють ключову роль, адже правильне їх розуміння та відповідне законодавче застосування звільняє від багатьох проблемних питань з якими можуть зіткнутися учасники цивільних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 01.11.2021)
2. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Загальна частина. Академічний курс: підручник. Київ: Атіка, 2005. 473 с.

ДЕГТЯРЬОВ Денис,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЩОДО АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ПОВ'ЯЗНИХ З НОТАРІАЛЬНИМ ОФОРМЛЕННЯМ ЗАПОВІТУ В УКРАЇНІ

Інститут спадкового права в Україні має досить вагомим значення, адже завдяки даній галузі права відбувається передача спадщини від спадкодавців до спадкоємців. В Україні спадщина передається у двох порядках: за законом та за заповітом.

Варто зазначити, що саме спадкування за заповітом має більше спірних положень, ніж спадкування за законом. Перш за все, це обумовлено тим, що заповіт повинен бути нотаріально завіреним. Нотаріуси відіграють важливу роль в охороні та захисті безспірних прав.

Слід зауважити, що найпоширенішою та найбільш проблематичною нотаріальною дією є забезпечення реалізації права на спадщину, видаючи відповідне свідоцтво про право на спадщину. Як зазначено в Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» від 01.10.2008 р. № 614-VI з 1 червня 2009 року, що дане свідоцтво вправі виносити як державні нотаріуси, так і приватні, тобто обмеження, які були прийнято попередньо, відсутні [1].

Свідоцтво про право на спадщину, згідно з чинним законодавством, видається за заявою спадкоємців, але лише тих, які у порядку цивільного законодавства прийняли таку спадщину. Тобто дане положення стосується тих осіб, яким відомо про спадщину, а інтереси осіб, яким невідомо про складений заповіт та взагалі про спадщину, залишаються осторонь.

Нотаріальній практиці давно відомі випадки, коли спадкодавець складає заповіт на користь тієї чи іншої особи і тримає це в таємниці. Очевидно, що такі особи не мають оригіналу, або копії заповіту, а тому надати її нотаріусу задля можливості підтвердження права на спадщину вони не мають. Також варто зазначити, що вищевказані особи не знаючи свого

права на спадщину навіть не звертаються до нотаріусів [4].

Але ж норми, щодо обов'язку нотаріуса розшукувати таких осіб, в чинному законодавстві не передбачено. Нотаріус уповноважений визначити коло спадкоємців в двох випадках:

1. У зв'язку з їх зверненням;
2. Виходячи зі змісту документів, поданих спадкоємцями, що звернулися із заявами про прийняття спадщини та про видачу свідоцтва про право на спадщину [2,с.54].

Розголошувати зміст заповіту нотаріус не має права, окрім випадків, коли спадкоємець звернувся до нього з заявою, та нотаріус з'ясував чи дійсно в нього є підстави для отримання спадщини.

Варто зазначити, що в спадковому праві також існує інститут секретного заповіту. Цікавим є досвід зарубіжних країн, який полягає в тому, що особа наділена правом складати такий заповіт, але нотаріус та спадкоємці не мають права знати його зміст. В Україні також існує інститут секретного заповіту, але досить багато вчених дискутують з приводу того чи потрібен даний вид заповіту.

Як зазначалося вище, нотаріальне посвідчення має досить важливе значення для спадкоємця при отриманні права на спадщину, а секретний заповіт не має нотаріального посвідчення, тобто не має будь-якого посвідчення того, що він дійсний. Також, задля підтвердження дійсності даного заповіту та того, що людина писала такий заповіт в стані осудності запрошуються свідки та нотаріус, який посвідчує такий заповіт. Секретний заповіт визначає те, що даний заповіт повинен бути відомий лише заповідачу, тобто такий заповіт з легкістю можна визнати недійсним, що при зводиться до чисельних проблем з визнанням кола спадкоємців, які дійсно матимуть право на спадщину. Очевидно, що якщо особа склала секретний заповіт, і його після його смерті визнали недійсним, то спадщина спадкується за законом [3,с.63].

З огляду на вищезазначене слід зауважити, що інститут секретного заповіту є досить неактуальним в Україні. На нашу думку, це пов'язано, перш за все, з тим, що даний інститут на недостатньому рівні визначений в чинному законодавстві України, що пояснює необізнаність населення з приводу особливостей секретного заповіту. Вважаємо, що також, задля успішного та ефективного функціонування інституту секретного заповіту варто впровадити позитивний закордонний досвід, який вміщує в собі відповідний механізм правового регулювання порядку та умов складання секретного заповіту, щоб будь-яка особа мала право обрати підходящий вид заповіту для себе., який в досконалому може захистити як його права та законні інтереси, так і осіб, які є майбутніми спадкоємцями.

У підсумку варто зазначити, що заповіт, незалежно від того секретний він чи ні, має низку проблем, пов'язаних з його нотаріальним посвідченням та в подальшому з визначенням кола осіб, які мають право на спадщину.

Тому, задля забезпечення законних прав та інтересів як спадкодавця, так і спадкоємців необхідно доповнити права нотаріусів з приводу попередження спадкодавців щодо наслідків не повідомлення інших спадкоємців про складення заповіту, а також розробити відповідний правовий механізм виявлення не поінформованих спадкоємців про зміст заповіту після відкриття спадщини та повідомлення їх про можливу участь у нотаріальному процесі. Лише за умови розроблення та забезпечення ефективного механізму складання та посвідчення заповіту вдасться захистити законні права та інтереси спадкодавця та спадкоємців, навіть тих, які через певні обставини не можуть знати про складання заповіту на їх користь.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат»: Закон України від 01.10.2008 р. № 614-VI. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T080614.html (дата звернення: 10.11.2021)
2. Заїка Ю.О. Спадкове право в Україні. Становлення і розвиток: монографія. Київ, 2007: КНТ, №2. 288 с.
3. Купріянова Х. В. Правове вирішення юридичних колізій інституту секретного заповіту. Європейські перспективи. Харків, 2010. № 3. С. 62–66.
4. Баранкова В. Спадкування за заповітом: проблеми нотаріального оформлення. URL:<http://yurradnik.com.ua/stati/d1-81-d0-bf-d0-b0-d0-b4-d0-ba-d1-83-d0-b2-d0-b0-d0-bd-d0-bd-d1-8f-d0-b7-d0-b0-d0-b7-d0-b0-d0-bf-d0-be-d0-b2-d1-96-d1-82-d0-be-d0-bc-d0-bf-d1-80-d0-be-d0-b1-d0-bb-d0-b5-d0-bc-d0-b8-d0-bd-d0-be/>

ДЕГТЯРЬОВА Марія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ
ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА ПРАВОВОГО
РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ**

Сучасний стан українського суспільства вимагає дотримання загальнолюдських принципів і стандартів, які є важливими та основоположними засадами розвитку світового співтовариства. У даний

момент дуже актуальним є проблематика дотримання такого загальнолюдського принципу як рівність, тобто визнання такого факту, що кожен громадянин є рівним між собою незалежно від своїх особливостей: кольору шкіри, національності, віку, матеріальної складової, а також статті. Дотримання гендерної рівності в наш час є джерелом демократизації та гуманізації українського громадянського суспільства.

Розглядаючи поняття гендерної рівності, слід звернутися до розкриття понятиє «статі» та «гендеру». Стать – це набір анатомо-біологічних особливостей людини, на основі яких особи визначаються як жінки або чоловіки. Цей термін застосовується лише щодо характеристик та поведінки, що дають змогу знайти біологічні відмінності між жінками та чоловіками. Терміни «гендер» та «стать» є суміжними, але не тотожними. Кімел М.С. цю проблему розв'язує наступним чином: «Стать пов'язана із біологічним апаратом чоловічої та жіночої особи, а саме нашої хімічної, хромосомної і анатомічної будови. У той час як гендер стосується змісту, який ми вкладаємо у відповідні відмінності в рамках культури. Тобто стать – це самиця та самець, гендер – це фемінність і маскулінність, чоловічність і жіночність» [1, с.3-4].

Політика сучасних держав світу направлена на дотримання гендерної рівності в суспільстві. Це передбачає рівну міру прав і обов'язків у всіх громадян, однакову для всіх соціальну свободу. Правова рівність стосується також однакового ступеню відповідальності осіб перед законом, який виключає їхні фактичні відмінності в соціальному, матеріальному стані тощо. Принципом формально-юридичної рівності є сукупність будь-яких не обумовлених законом переваг, прерогатив та привілеїв учасників правових конфліктів і судових розглядів [2, с.295].

Україна також пристосовується до світової політики щодо впровадження та дотримання гендерної рівності. Прикладом цього може слугувати прийняття Верховною Радою України Закону України (далі - ЗУ) «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005р. №2866-IV [3, с.48-55]. Даний закон є вірним кроком щодо впровадження світових стандартів між статевої рівності та є правовою базою для забезпечення конституційних принципів рівності прав чоловіків та жінок. Насамперед статтею 3 ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» визначено основні напрямки державної політики України щодо дотримання принципу гендерної рівності, недопущення порушень даного принципу (дискримінації за ознакою статі), надання можливості рівних прав для чоловіків і жінок стосовно участі у прийнятті суспільно важливих рішень, поширення інформації щодо цієї політики та в цілому демократичного явища гендерної рівності з метою ознайомлення населення із цією актуальною проблемою.

Але, на жаль, існують і прояви зловживання принципом гендерної рівності в українському суспільстві, що пов'язано з суб'єктивними

чинниками, які не відповідають загальноприйнятим правилам суспільної моралі, а найголовніше – звичайній природі речей, що склалася історично [4, с.12].

Отже, можна зробити висновок, що даний принцип європейських стандартів в українському суспільстві в даний час впроваджується, більшість проблемних питань, пов'язаних із реалізацією цього права в нашому суспільстві до сих пір не врегульовані. У більшій мірі дані питання не можуть бути врегульовані через неприйняття суспільством сучасних вимог світового права. Україна знаходиться зараз на перехідному етапі до всебічного впровадження та реалізації гендерної рівності. Непоодинокі випадки порушення такого права над жінками, що обумовлюється ненадійною роботою органів держави, що слідкують за дотриманням даного принципу. На нашу думку, впровадження змін до чинного українського законодавства та якісне тлумачення поняття гендерної рівності серед населення має зробити важливий крок до всебічного впровадження дотримання та реалізації даного права.

Список використаних джерел:

1. Кімел М.С. : Гендероване суспільство. Переклад з англійської. К.: Сфера, 2003. 490 с.
2. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І.: Філософія права: словник. К. Ін Юре, 2003. 408 с.
3. Офіційний вісник України: щотижневий збірник актів законодавства. 2005. № 40.
4. Львова О., Оніщенко Н.: Принцип рівності у праві: теорія і практика: монографія. К.: Юридична думка, 2014. 300 с.

ДЕГТЯРЬОВА Марія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА У СУДОВІЙ СФЕРІ ТА ПІД ЧАС
ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ**

Сучасні гендерні стереотипи, що існують у судовій сфері України дають змогу зрозуміти, що жінки не мають достатніх можливостей для того, щоб проявити свій професіоналізм та реалізувати свій потенціал. Детального

дослідження вимагає вивчення представництва жінок у суддівській професії, адже воно показує кількість залучення жінок до процесу прийняття важливих рішень. Більш за те, навіть в самому законодавстві суддя визначається як особа, що наділена повноваженнями здійснювати правосуддя, насамперед шляхом прийняття відповідних рішень.

Загальновизнаним є факт про те, що поняття гендерної рівності – це відносно нова для суддівського професійного середовища категорія. Питання гендерної проблематики вже неодноразово підіймалися та розглядалися фаховою літературою, але все одно на даний момент вони вимагають більш глибокого подальшого вивчення. Дослідницька практика доводить, що під час вивчення такого питання виникає багато труднощів. Перш за все ці питання пов'язані із відсутністю чіткої, структурованої картини статистичних даних у суддівському корпусі, що визначені саме за критерієм статі. Наявна так звана «невидимість проблеми». Відсутність статистичного аналізу цієї проблеми зараховується аргументом до відсутності цієї проблеми, але, навпаки, це є ознакою недостатнього дослідження цієї проблематики. Статистичні показники під час будь-якого дослідження відіграють важливішу роль та стимулюють до змін на законодавчому рівні для врегулювання проблем [1].

Опираючись на стан гендерної рівності в Україні (перш за все у судовій сфері), можна зробити висновок щодо його неоднозначності. Цікава ситуація склалася навколо ратифікації Україною Стамбульської конвенції, яка була підписана Україною ще у 2011 році. Ратифікація – це процес, який став зобов'язанням України перед Радою Європи, визнаний необхідною умовою для повноправного членства в ЄС. 17 листопада 2016 року Верховною Радою було прийнято рішення не ратифікувати цю Конвенцію Ради Європи щодо запобігання насильству стосовно жінок та домашнього насильства і боротьби із цими явищами через те, що в ній містилося поняття «гендер». 7 березня 2017 року представниками Всеукраїнської Ради Церков та релігійних організацій була прийнята позиція щодо відсутності перспективи даної ратифікації, адже Стамбульська конвенція несе в собі серйозні ризики для українського суспільства та сім'ї. Також в парламенті був озвучений намір виключити із проектів поняття «гендер», «гендерно-обумовленого насильства», «гендерної ідентичності» тощо [2, с. 206–211].

У 2015 ОБСЄ проводило дослідження, яким підтвердило факт про значну поширеність у професійному середовищі судової сфери (адвокатів та суддів) багатьох гендерних стереотипів, подолання яких вимагає спрямування навчальних та інформаційних заходів. На сучасному етапі розвитку українського громадянського суспільства існує своєрідний конфлікт між традиційним розподілом гендерних ролей і патріархальних ціннісних орієнтирів з одного боку та новими (егалітарними) викликами (пропагування рівності і взаємозамінності у різних сферах діяльності жінок і чоловіків як рівноцінних особливостей) – з іншої сторони [3].

Враховуючи усі ці аспекти судової сфери, слід розуміти принцип роботи механізмів поширення гендерних стереотипів, знати наслідки їх дії і звертати на них увагу інших суб'єктів судового процесу. Максимально важливим є в даний час виявлення таких гендерних стереотипів, наголошення та звернення уваги на них під час судового розгляду справи, насамперед якщо це призводить до певних юридичних наслідків. Багато соціологічних опитувань виявили, що серед українських жінок багато тих, хто погано володіють інформацією про можливості захисту своїх прав, у том числі трудових, та які мають низький рівень активності в їх обстоюванні. Причина бездіяльності жінок – це їх світоглядні орієнтири, а також слабка ефективність юридичних засобів захисту, в тому числі шляхом звернення до суду [4, с.30].

Отже, не дивлячись на рівень відповідальності та ту важливу місію, що виконує судова гілка влади в Україні, дуже важливою складовою неупередженості та безсторонності є питання гендерного рівноправ'я. Сегментарна частка представництва жінок у суддівській професії – це показник їхньої участі в процесі прийняття вирішальних (важливих) рішень, адже саме визначення поняття судді як особи, що наділена повноваженнями здійснювати правосуддя шляхом прийняття відповідних рішень. Тож від таких вольових рішень залежить майбутнє не тільки якихось окремих індивідів, але й українського суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. «Роль судової влади у забезпеченні гендерної рівності.» Зустріч донорів та виконавців проектів в галузі верховенства права від 07.03.2021. USAID. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/rol-sudovoi-vladi-u-zabezpecenni-gendernoi-rivnosti-tema-zustrici-donoriv-ta-vikonavciv-proekti-v-v-galuzi-verhovenstva-prava> (дата звернення: 19.10.2021).
2. Суслєва О. Гендерні стереотипи у судовій практиці та механізми їх подолання / в кн.: Захист жінок та дітей на основі міжнародних документів щодо прав людини. Міжнародна конференція. Ялта, 2–3 червня 2010 р.
3. Гендерна рівність у судовій сфері. Міжнародний центр перспективних досліджень : веб-сайт. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/genderna_r_vn_st_u_sudov_y_sfer_.pdf (дата звернення: 19.10.2021).
4. Христова Г. Освітній курс «Розгляд судами справ, пов'язаних з насильством в сім'ї»: методичний посібник. К.: ТОВ «Компанія «ВАІТЕ», 2011. URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/documents/002.pdf> (дата звернення: 19.10.2021).

ДОРОЖКІН Андрій,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ УСНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Принципи – це невід’ємна складова будь-якої галузі права. Вони є важливими положеннями, за допомогою яких можна тлумачити норми, зміст яких невизначений, а також знаходити правильне рішення питання, що законодавчо незакріплені у відповідній нормі права. Шляхом реалізації принципів у цивільному процесі досягається визначення основних напрямків діяльності та перспектив розвитку цієї галузі. Принципи цивільного процесу характеризуються своїм особливим значенням, яке обумовлюється обов’язковим їх дотриманням під час розгляду справи. Невиконання принципу є порушенням закону. Усі принципи мають важливе значення, але хотілося б розглянути принцип усності в цивільному судочинстві України.

Учасники, безпосередньо спілкуючись з судом в усній формі, краще реалізують процес дослідження обставин по справі, встановлюють об’єктивну дійсність, а також всебічно досліджують докази у кожній справі. Усність судового розгляду передбачає розгляд справи в усній формі, тобто процесуальна діяльність всіх учасників процесу, а також суддів відбувається в словесній формі. Це допомагає суддям об’єктивна та повно сприймати факти справи, а особам, що беруть участь у провадженні, - точно і безперешкодно доводити обставини до відома суду, сприймати зміст дій всіх учасників процесу, висловлюватися, заперечувати, а також спростовувати певні факти з метою встановлення дійсності в справі [1, с. 57].

Статті 7,8 Цивільного процесуального кодексу (далі - ЦПК) України встановлюють вимоги щодо принципів гласності й відкритості цивільного судочинства, зміст якого вказує на те, що розгляд справ у всіх судах має відбуватися не лише усно, а й відкрито. Дане положення не вказує на зміст принципу усності, але цілком можна його встановити, звернувшись до диспозицій низки статей ЦПК [2].

Аналізуючи положення чинного ЦПК України, можна виокремити такі характерні риси принципу усності в цивільному судочинстві: 1) усна форма комунікації між учасниками цивільного процесу та судом є важливим чинником, що позитивно впливає на ефективне їх порозуміння між собою; 2) процесуальні дії набувають процесуального значення через те, що вони відбуваються лише в усній формі; 3) надання суду доказового матеріалу, а також здійснення його дослідження в суді відбувається лише в усній формі [2].

Досліджуючи цивільно-процесуальне законодавство, можна помітити, що принцип усності реалізується та застосовується на всіх стадіях цивільного судочинства, що зумовлює його важливий характер у цивільному процесі. Існування усної публічності, а не письмової таємності – запорука ефективності сучасного цивільного судочинства. Ясність проведення цивільного провадження для всіх учасників в залі засідання – це головний показник дотримання принципу усності [3, с.152].

Дійсно, реалізація принципу усності під час цивільного судочинства не повинна перешкоджати обміну інформацією в інших формах, дозволених законом (письмовій, через аудіо-, відеоносії, речовій), а також фіксування даних цієї передачі в письмовій або іншій формі. Даний принцип дозволяє пред'являти суду письмові заяви, клопотання або заперечення, а також письмово закріплювати судові дії, фіксувати дії в протоколі, здійснювати судове діловодство [4].

Отже, принцип усності в цивільному судочинстві є дуже важливою та невід'ємною частиною ефективності цього процесу. За допомогою його реалізації досягається якісна оцінка достовірності доказів, виконання завдань цивільного процесу (розгляд та правильне вирішення справи), постановка та отримання конкретних відповідей на питання, що цікавлять суд, забезпечення безпосереднього контакту суду з учасниками цього процесу. Для даного принципу характерні превентивний і виховний вплив на громадян, що беруть участь у судовому процесу, який проявляється у меншій вірогідності брехні під час давання показання, адже під час безпосереднього спілкування легше виявити цю невідповідність.

Список використаних джерел:

1. Штефан М. Й. Цивільний процес : підруч. для студ. юрид. спец. вищих закладів освіти. 2-ге вид., перероб. та доп. К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2001. 696 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15>
3. Ясинок М. М. Принципи усності, безпосередності та безперервності у цивільному судочинстві : моногр. / М. М. Ясинок, В. А. Кройтор. Х. : Еспада, 2007. 152 с.
4. Гласність та відкритість судового процесу (нормативна база). Офіційний сайт. Вища рада правосуддя. URL: www.vru.gov.ua/add_text/358

ДУБИНЕЦЬ Валентин,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СПАДКУВАННЯ ЯК ДИФЕРЕНЦІЙОВАНА ПІДСТАВА НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Сучасні суспільні відносини визнають приватну власність як рушійну силу розвитку економіки держави, їй приділяють велику увагу. Право власності характеризує особу за належністю їй певних майнових прав. Підстави ж набуття такого права власності – це головний етап реалізації таких правовідносин. Загальновизнаним є факт природності та невід’ємності права власності для кожної людини. Це провідний інститут системи речових прав, норми якого кореспондують і законодавчо закріплюють соціально-економічний лад і механізм регулювання даних суспільних правовідносин.

Традиційно наука цивільного права визнає дві групи набуття права власності: первинну, яка за способом не залежить від прав попереднього власника майна; похідну, яка характеризується переходом права власності на майно від попереднього власника до набувача в порядку правонаступництва [1]. Набуття за первинним способом права власності відбувається в результаті виникнення юридичних фактів, у той час як похідний спосіб передбачає правовідносини, які стали наслідком відповідних юридичних фактів.

Спадкування за законом – це передбачене Цивільний кодексом України (далі - ЦКУ) право на спадщину, що виникає після смерті фізичної особи, яке переходить до певних осіб, визначених цивільним законодавством. Існує п’ять черг для спадкування за законом: перша черга – діти, чоловік / дружина і батьки; друга черга – рідні сестри і брати, дід і баба; третя черга – рідні дядько та тітка; четверта черга - особа, яка проживала з померлим спадкодавцем однією сім’єю не менш ніж п’ять років до моменту відкриття спадщини; п’ята черга – інші родичі, аж до шостого ступеня споріднення, утриманці, що не були членами сім’ї спадкодавця [2].

Спадкування за заповітом – це передбачене цивільним законодавством

право на спадщину, яке виникає в результаті переходу прав та обов'язків до осіб, вказаних самим спадкодавцем в спеціально оформленому процесуальному документі (заповіті), який він складає за життя на випадок своєї смерті. Заповіт – це особисте розпорядження спадкодавця з приводу його майна, майнових прав і обов'язків, які йому належать, складене на випадок своєї смерті у встановленому законом порядку. Заповіт може містити розпорядження як щодо всього майна спадкодавця, так і щодо певної його частини, вчинятися як за участю свідків, так і самотійно.

Дослідник у галузі цивільних правовідносин Шевченко Я.М. зазначає, що похідний спосіб набуття права власності на відміну від первинного передбачає наявність волевиявлення попереднього власника. Похідний спосіб виникнення права власності – це цивільний правочин (спадкування за заповітом або законом), тобто той, який пов'язаний із актом розпорядження майна власником [3].

Заїка Ю.О. визначає, що похідна форма набуття права власності – це лише спадкування за заповітом, адже перехід майна, майнових прав та обов'язків за похідною групою набуття характеризується безпосередньо волевиявленням попереднього власника [4]. Багато науковців визначає спадкування за заповітом як універсальну підставу набуття права власності, а спадкування за законом – спеціальною.

Отже, обумовлюючи аналізом досліджень багатьох науковців-правників, можна зробити наступний висновок: спадкування за законом та заповітом є похідними формами набуття права власності, адже похідні підстави виникнення права власності – це ті, що ґрунтуються на попередньому праві власника, хоча спадкування за законом не потребує наявності волевиявлення попереднього власника.

Список використаних джерел:

1. Харитонов Є.О. Цивільне право України: підручник. Вид. 3-тє, переробл. І допов. К.: Істина, 2011. 808 с.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. № 435-IV. Відомості Верховної Ради. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>. (дата звернення: 06.11.2021).
3. Шевченко Я.М. Цивільне право України. Академічний курс: у 2 т. К.: Істина, 2003. Т.1. 358 с.
4. Заїка Ю.О. Українське цивільне право: підручник. К.: Істина, 2005. 549 с.

ДУДА Єлізавета,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ТРУДОВА АДАПТАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ТА ЇХ ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ У МІЖНАРОДНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Проблеми адаптації неповнолітніх до трудової діяльності в даний час є досить актуальним питанням в нашій державі. Це зумовлено тим, що як в Україні, так і у зарубіжних країнах, особи змушені вступати у трудові відносини ще до повноліття. При цьому ми згодні з тим, що в тому, як держава регулює працю неповнолітніх, відображається її сутність соціальної політики та спрямованість на захист дитинства та юнацтва. Під трудовою адаптацією розуміється процес взаємодії працівника з навколишнім його виробничим середовищем щодо освоєння нової йому трудової ситуації. [1]

А в науковій та навчальній літературі обґрунтовано вказується, що адаптація до професійної діяльності, будучи багатовимірним та інтегральним процесом, істотно позначається як на ефективності діяльності окремих індивідів та робітничих колективів, так і на стані здоров'я та тривалості активного періоду життя. [2] Нездатність адаптуватися до умов роботи спричиняє, зрештою, серйозні проблеми медичного та психологічного характеру. Саме тому нормам, що регулюють працю неповнолітніх, більшою мірою, ніж іншим нормам трудового права, має бути властива захисна функція. Зумовлено це соціально-економічними особливостями особистості неповнолітнього працівника.

З іншого боку, велике значення мають і морально-етичні та педагогічні аспекти використання праці неповнолітніх. Можна погодитись з Л.В. Щур-Трухановичем, який вбачає пряму залежність між добробутом держави та рівнем її турботи про здоров'я своїх дітей, забезпечення їх права на освіту, нормальний розвиток тощо, заходи, що вживаються для підготовки дітей до повноцінного життя в суспільстві, для розвитку у них необхідних якостей та навичок. [3] Захист дітей відіграє важливу роль і в міжнародно-правовому регулюванні праці, зокрема, в актах Міжнародної організації

праці (МОП). Так Декларація МОП "Про основні принципи та права у сфері праці" від 18 червня 1998 року називає дієву заборону дитячої праці в числі чотирьох основних принципів, які держави-члени МОП зобов'язані дотримуватися і втілювати в життя незалежно від ратифікації відповідних конвенцій. Як відомо, у найбідніших країнах світу найбільший відсоток населення становлять діти та молодь. В той же час, ці країни, як правило, не зацікавлені у підвищенні правових гарантій прав своїх громадян через те, що ці гарантії тягнуть додаткові витрати, і, відповідно, знижують конкурентоспроможність виробленої цими країнами продукції. Ситуація, що склалася, дозволила Н.Л. Лютому цілком обґрунтовано резулювати, що "фразу з Філадельфійської декларації МОП про те, що "злидні в будь-якому місці є загрозою для спільного добробуту", - це не просто гарне гасло, а відображення боязні багатших держав втратити конкурентні переваги на міжнародному ринку внаслідок нижчих витрат на працю в країнах, що розвиваються" [4]. Конвенція МОП № 138 містить низку норм щодо мінімального віку прийому на роботу.

Так, за загальним правилом мінімальний вік не може бути нижчим за вік 15 років. У той же час, мінімальний вік для держав, чия економіка та система освіти недостатньо розвинені, становить 15 років. Водночас, згідно зі ст. 3 Конвенції, для роботи, яка за своїм характером може завдати шкоди здоров'ю, безпеці чи моральності підлітка, мінімальний вік становить 18 років.

Насамперед, на міжнародному рівні закріплено норму, згідно з якою підліток не може працювати в тих галузях промисловості, до яких не може адаптуватися в силу особливого характеру самих робіт. Проте переліки таких робіт визначаються державами самостійно. Конвенція № 182 має яскраво виражений захисний та імперативний характер, спрямований на викорінення низки найбільш негативних явищ, пов'язаних із дитячою працею.

Таким чином, підводячи вищенаведене, можна зробити висновок, що чинне міжнародне законодавство здійснює лише рамковий захист адаптації неповнолітніх працівників до трудової діяльності. А саме, регламентації піддаються, як правило, лише зовнішні умови адаптації неповнолітніх (такі як робочий час, характер роботи та ін.).

Список використаних джерел:

1. Лукашевич, Н.П. Психологія праці: навч. Посібник Н.В. Лукашевич, І.В. Сінгаєвська, Є.І. Бондарчук. Київ: МАУП, 2004. С. 53.
2. Панченко, Л.Л. Адаптація до професійної діяльності: навч. Посібник Л.Л. Панченко., 2006. С. 3
3. Щур-Труханович, Л.В. Про вік, з якого допускається укладання трудового договору. Трудове право. 2006. № 8. С. 53
4. Лютов, Н.Л. Ефективність діяльності МОП: наднаціональний рівень Л.М. Лютів. Трудове право. 2008. № 2. С. 82.

ДУДА Єлізавета,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ НЕПОВНОЛІТНІХ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Неповнолітні особи є особливими учасниками суспільних відносин. Відсутність повної дієздатності, недостатній життєвий досвід і рівень сформованості особистості, що не дозволяють адекватно реагувати на навколишнє оточення, роблять їх права і свободи найуразливішими в порівнянні з іншими суб'єктами права. Дане твердження справедливе, коли постає питання участі неповнолітнього в судочинстві у цивільних справах.

У зв'язку з цим до процедури розгляду цивільної справи, одним з учасників якого є неповнолітній, повинні застосовуватися особливі правила, встановлені процесуальним законодавством. Необхідно враховувати кілька факторів: особливості психіки, емоційного стану неповнолітнього. Діти більш гостро, ніж дорослі переживають все, що їх стосується. Нерідко дитячі переживання, стреси впливають на подальше життя і становлення особистості. Безумовно, участь дитини в процесі, або сам факт того, що порушується цивільна справа, рішення по якому зачіпає права, і інтереси неповнолітнього, надають на нього величезний вплив. Будь то справа про позбавлення батьківських прав, відшкодування моральної, матеріальної шкоди або щось інше.

Неповнолітній – це молодий зростаючий організм, який не сформований остаточно ні фізично, ні психологічно [4]. Крім того, для того щоб мати можливість особистими діями здійснювати свої процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки, громадяни повинні мати громадянську процесуальну дієздатність, тобто здатність здійснювати свої права в суді і доручати ведення справ представнику. На думку Архипової С.І., дієздатність являє собою складний правовий стан особи, обумовлений не тільки чинним законодавством, а й волею суб'єкта, його цілями і свідомістю, тому не варто розглядати дієздатність як властивість, яке один раз виникнувши,

супроводжує його все життя [3]. Згідно чинного законодавства таку правоздатність громадяни отримують з моменту досягнення повноліття.

Згідно статті 35 Цивільного кодексу України повністю дієздатною особою визнається емансипована дитина. Саме за цією статтею неповнолітній, який досяг 16 років, може бути оголошений повністю дієздатним, якщо він працює за трудовим договором, у тому числі і за контрактом, або за згодою батьків, усиновителів або піклувальників займається підприємницькою діяльністю. Таким чином, громадянська процесуальна дієздатність може настати в повному обсязі і до досягнення вісімнадцятирічного віку, але лише у випадках, передбачених законом [1].

Права, свободи та інтереси малолітніх, тобто які не досягли віку 14 років, захищають в цивільному процесі їх законні представники батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники та ін. особи. Як засіб судового захисту слід визнати і право дитини висловлювати свою думку при вирішенні будь-якого питання, що зачіпає його інтереси, і бути заслуханою в ході судового розгляду. Слід зазначити, що врахування думки дитини, яка досягла 10 років є обов'язковою складовою. Лише в тому випадку, коли це суперечить інтересам дитини, суд може не врахувати її думку. Тільки за згодою дитини, яка досягла 10 років, суд може прийняти рішення про зміну його імені та (або) прізвища, передати його на усиновлення, передати його в прийомну сім'ю і т.д. Врахування думки дитини при вирішенні спору і участь в розгляді справ у спорах, пов'язаних з вихованням дітей, органів опіки та піклування також є особливостями судового захисту прав дитини [2]. Батьки названі законодавцем в числі перших осіб, які здійснюють такий захист. Разом з тим, вони повинні представити суду докази, підтверджують їх спорідненість з дитиною. Такими доказами є свідоцтво про народження дитини та документ, що підтверджує особу батьків. Представляти права та інтереси дитини можуть як обидва батька, так і один з них за угодою між ними, причому, батьки повинні захищати права та інтереси дітей, а не свої власні права і інтереси. Якщо неповнолітній від 14 до 18 років, то він теж повинен брати участь в процесі, що рідко дотримується на практиці.

Підсумком судового розгляду за участю неповнолітніх є винесення судового рішення. При незгоді дитини (його представника) з судовим рішенням він (його представник) має право подати скаргу до суду.

Таким чином, підсумовуючи вищенаведене, можна зазначити, що українське законодавство передбачає безліч способів захисту прав дитини, всі вони спрямовані на забезпечення захисту прав і охоронюваних законом їх інтересів. Чимало уваги приділяється і питанням процесуального становища неповнолітніх в цивільному судочинстві

Однак сучасне суспільство активно розвивається, змінюються уявлення про цінності, відбувається переосмислення положення і ролі окремих учасників громадянських відносин. В таких умовах державні гарантії, спрямовані на забезпечення дотримання прав і законних інтересів

неповнолітніх громадян, набувають особливого значення. А це, в свою чергу, вимагає постійного вдосконалення цивільного процесуального законодавства як складового елементу комплексу заходів з охорони прав неповнолітніх.

Список використаних джерел:

1. Абясов Н.Ф. Сторони в цивільному процесі. *Арбітражний і цивільний процес*. 2002. № 4.
2. Іонова Д.Ю. Неповнолітні, які не досягли віку 14 років в цивільному процесі. *Закон і право*. 2008. № 10.
3. Клепікова М. Участь неповнолітніх у цивільному судочинстві. *Арбітражний і цивільний процес*. 2007. № 6.
4. Синельникова Л.В. Елементи ювенальної юстиції в цивільному процесі URL: www.promyshleny.orb.sudrf.ru/modules.php?name=press_dep&op=1&did=33. (Дата звернення: 09.10.2021)

ЖУК Данило,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПОРЯДОК ТА ПІДСТАВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Згідно загальної цивільно-правової доктрині цивільне процесуальне представництво – це такі юридичні відносини, за яких однією особою (представником) виконуються на підставі повноваження, наданого йому законом, положенням, статутом чи договором, процесуальні дії під час цивільного судочинства з метою захисту прав і охоронюваних законом державних і громадських інтересів, а також інтересів окремих осіб.

Ч.1 ст. 58 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України передбачає можливість брати участь стороні або третій особі, якій законом надано звертатися до суду в інтересах іншої особи, у судовому процесі особисто (представництво) або через представника [1].

Загальновідомим є факт про зародження представництва у Стародавньому Римі, з моменту якого даний інститут пройшов тривалий

розвиток і процес вдосконалення. Сучасний ЦПК не містить чіткого визначення поняття представництва. Наукова література цивільно-процесуального права трактує його по-різному. З-поміж цієї галузі дослідження у науковій літературі існують такі терміни як «процесуальне представництво», «представництво у суді», «судове представництво». Науковці в більшості випадків ототожнюють ці поняття, але, узагальнюючи цей термін для всіх видів судочинства, все-таки слід застосовувати саме термін «представництво» [2].

Національне законодавство України встановлює, що лише адвокат або законний представник може представляти інтереси особи, державні або громадські інтереси в суді. Згідно Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатом є фізична особа, що здійснює адвокатську діяльність у порядку та на підставах, визначених цим законом [3]. Цивільним законодавством передбачені й інші суб'єкти, що вправі, у визначеному законом порядку, здійснювати звернення до суду в інтересах іншої особи

Юридична література має наступну класифікацію видів представництв: за ступенем необхідності (обов'язкове або необов'язкове); за підставами його виникнення (добровільне або законне); за інтересами осіб, яких представляють (представництво юридичних осіб, представництво держави або представництво фізичних осіб) [4].

Перелік осіб, що уповноважені на виконання функції законного представника у цивільному судочинстві, також встановлений законом Ст. 39 ЦПК гласить, що ними можуть бути, батьки, опікуни, усиновлювачі, піклувальники або інші особи, регламентовані законом. Батьки – це законні представники своїх малолітніх та неповнолітніх дітей, тому вони вправі звернутися до суду з метою захисту прав та інтересів своїх дітей без наявності спеціальних на це повноважень (ст.242 Цивільний кодекс України [5], а також ст. 154 Сімейного кодексу України [6]).

Як вже вказувалося, ЦПК України встановлює такі способи представництва у суді: безпосереднє залучення представника, а також самостійне представлення своїх інтересів у суді. На нашу думку, більш ефективною та доцільною формою здійснення представництва є залучення адвоката, який добре обізнаний у національному законодавстві, а отже може надавати відповідні консультації щодо здійснення або утримання від певних процесуальних дій, що дасть у майбутньому більший шанс виграти справу в суді. Національне законодавство України гарантує право кожній особі на правову допомогу під час розгляду судових справ. Держава має перед собою обов'язок щодо забезпечення професійним, добре обізнаним у національному законодавстві представника кожній особі, яка це потребує.

Отже, з огляду на вищевказане дослідження, можна вказати, що роль представника є дуже важливою у питаннях забезпечення вільного доступу осіб до правосуддя і його ефективності, дотримання основоположних принципів змагальності й рівності сторін у цивільному процесі. Нами

вбачається за доцільне внесення доповнень до ЦПК України в контексті визначення поняття представництва, яке призведе до удосконалення цього інституту, приділення більшої уваги статусу представника, а також недопущення обмеження його повноважень.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004. №1618-IV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15>
2. Світлична Г.О. Представництво як форма надання правової допомоги в цивільному судочинстві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. URL: http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-1/part_1/58.pdf
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012. №5076-VI. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5076-17>
4. Ханік-Посполітак Р. Ю. Представництво у цивільному процесі за новим процесуальним кодексом. Р. Ю. Ханік-Посполітак. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2018. Том 1. 2018. С. 50-54
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. №435-IV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>
6. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002. №2947-III. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2947-14>

ЖУРАВЛЬОВА Дар'я,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

УМОВИ ПРАЦІ ПРИ НЕПОВНОМУ РОБОЧОМУ ЧАСІ

Після здобуття незалежності в нашій державі були максимально запроваджені принципи демократії. Пріоритетні зміни були закріплені на законодавчому рівні не лише в Конституції України, а й в інших нормативно-правових актах, що регулюють суспільні відносини. Одним із таких нормативних документів є Кодекс законів про працю України, який містить систематизовані правові норми, що регулюють сферу соціально-трудова

відносин найманих працівників та закріплюють соціальну організацію праці.

Важливість цього нормативно-правового акту полягає в тому, що він є основою трудових відносин у нашій державі, тобто за допомогою КЗпП регулює правовідносини щодо найму та працевлаштування, відносини між працівником і роботодавцем або уповноваженим ним органом, колективні правовідносини (трудового колективу та професійного персоналу, роботодавця та його адміністрації), правоохоронні відносини (щодо відповідальності сторін трудового договору за шкоду, трудові спори тощо), правовідносини щодо нагляду за дотриманням законодавства про працю.

На підприємствах, які з економічних причин не можуть забезпечити повну зайнятість, звичайною практикою є переведення певної кількості працівників на неповний робочий день, щоб не допустити скорочення штату. Перехід на неповний робочий день повинен здійснюватися роботодавцем з дотриманням вимог статті 32 КЗпП, оскільки встановлення неповного робочого часу в цьому випадку є для працівників зміною істотних умов праці. У цьому випадку роботодавець зобов'язаний повідомити працівників не пізніше ніж за два місяці, протягом яких зберігаються всі попередні умови праці.

Зараз Україна переживає безпрецедентну кризу на ринку праці. Це, звісно, пов'язано насамперед із умовами працевлаштування та рівнем заробітної плати. Останні зміни у розподілі державного бюджету України спрямовані на суттєве підвищення заробітної плати. Тобто статтею 8 Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» визначено, що з 1 січня 2021 року мінімальна заробітна плата у місячному розмірі становить 6500 грн.; у погодинній ставці – 39,12 грн.[1] Відповідно до податкового законодавства це призвело до збільшення щомісячного податку, податкових соціальних пільг, мінімального страхового внеску ЄВС тощо. Таким чином, відбувається так звана «підміна понять», коли здається, що створюються покращені умови, а насправді формується підстава для порушень чинного законодавства про працю. Працівники неповного робочого часу користуються тими ж правами, що й працівники які працюють повний робочий день – їм надається щорічна відпустка такої ж тривалості.[3]

Оскільки неповний робочий день встановлюється на підставі договору між працівником і роботодавцем, роботодавець має право відмовити у його встановленні працівнику з будь-яких підстав. Проте за бажанням окремих категорій працівників роботодавець за законом зобов'язаний встановити роботу за сумісництвом. Яскравим прикладом є використання статті 56 КЗпП, яка передбачає, що: «за домовленістю між працівником і власником або уповноваженим ним органом може встановлюватися як при прийнятті на роботу, так і згодом неповний робочий день або неповний робочий тиждень. За бажанням вагітної жінки, жінки, яка має дитину віком до чотирнадцяти років або дитину-інваліда, у тому числі під опікою, або доглядає за хворим членом сім'ї за медичним висновком, власник або уповноважений ним орган встановити неповний або неповний робочий тиждень».[2] Ця норма визначає,

якому колу працівників власник або уповноважений ним орган зобов'язаний встановити неповний чи неповний робочий тиждень.

До працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу, не застосовується норма ст. 53 КЗпП України, стосовно скорочення тривалості робочого дня напередодні святкових і неробочих днів на одну годину як при 5-денному, так і при 6-денному робочому тижні. Працівники, що працюють на умовах неповного робочого часу, мають право на відпустку повної тривалості, на соціальні виплати, зокрема, допомогу з тимчасової непрацездатності у звичайному порядку.[2]

Запис про те, що працівник працює на умовах неповного робочого часу, до трудової книжки не заноситься. Отже, неповний робочий день (та його тривалість) встановлюється за згодою сторін будь-якому працівнику, а скорочений (та його тривалість) – встановлений законодавством тільки для окремих категорій працівників. При неповному робочому дні праця оплачується пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку, а при скороченому робочому дні - як за повний робочий день.

Згідно з чинним законодавством, а саме статтею 50 КЗпП, чітко визначено, що нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень.[2] Отже, відповідно до вищезазначених правил будь-який працівник має право звернутися до власника або уповноваженого ним органу про переведення його на неповний робочий день або тиждень. Відповідно, заробітна плата за цих умов нижча за визначену заробітною платою. Надалі зі зменшенням заробітної плати зменшується сума податку, який необхідно сплатити.

Отже, згідно з трудовим договором працівник повинен працювати неповний робочий день або щотижня, а фактично працює 40 годин на тиждень. Таким чином, має місце пряме порушення як норм трудового законодавства щодо порушення трудових прав працівника, так і господарського законодавства власником підприємства. Як наслідок, необхідно на законодавчому рівні встановити вичерпний перелік працівників, які мають право працювати за сумісництвом або щотижня. Також основною проблемою залишається контроль за порушеннями чинного законодавства про працю та встановлення відповідальності за них. Адже трудові відносини завжди були і є основою суспільного устрою в нашій країні і потребують особливої уваги.

Список використаних джерел:

1. Про Державний бюджет України на 2021 рік: закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 26.10.2021 рік)
2. Кодекс законів про працю України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 26.10.2021 рік)
3. Вісник. Офіційно про податки URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100017218-perovnyy-robochiy-chas-detali-zaprovadzhennya> (дата звернення 26.10.2021 рік)
4. Робочий час та його тривалість URL: <https://minjust.gov.ua/> (дата звернення 26.10.2021 рік)

ЖУРАВЛЬОВА Дар'я,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ОСІБ У ВИПАДКУ ЇХ ПОРУШЕННЯ УПОВНОВАЖЕНИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Однією з найактуальніших проблем усього людського існування є питання прав та інтересів особи, можливості їх реалізації та захисту. В умовах дотримання прав та інтересів особи створення належної та ефективної національної системи судового захисту стає одним із головних завдань держави. Тому відтепер права та інтереси особи та гарантії їх реалізації стають основним змістом і напрямом діяльності держави.

У ч. 1 ст. 4 ЦПК України зазначено, що кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів.[1] У ч. 1 ст. 15 ЦК України визначено право кожної особи на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання чи оспорювання.[2] Захист прав та інтересів осіб у разі порушення з боку органів державної влади має певну специфіку, якщо порушення сталося внаслідок прийняття актів державних органів або їх посадових осіб у вигляді відповідних рішень чи розпоряджень, необхідно спочатку скасувати такий акт.

Відповідно до ч. 3 ст. 43 Закону України від 9 квітня 1999 р. «Про місцеві державні адміністрації» розпорядження голови державної адміністрації, що суперечать Конституції України, законам України, рішенням Конституційного Суду України, іншим актам законодавства або є непрактичними, неекономними чи неефективними, скасовуються Президентом України, головою місцевої державної адміністрації вищого рівня або в судовому порядку. [3] Так, якщо нормативно-правовий акт індивідуальної дії органу державної влади суперечить актам цивільного законодавства та порушує цивільні права чи інтереси територіальних громад чи окремих осіб, він може бути скасований у судовому порядку.

Викладене стосується також і участі органів державної влади в інших цивільних відносинах у випадку, якщо орган державної влади є учасником цивільних відносин і стороною договорів приватного характеру, він втрачає статус суб'єкта владних повноважень. Відповідно він несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язань разом з іншими учасниками цивільних правовідносин. Підстави і обсяг відповідальності визначається ЦК України та законодавством України.

Внаслідок порушення цивільних прав під час здійснення владних повноважень, втручання державних органів у приватні та економічні відносини мають деліктний (позадовірний) характер. За своїм направленням відносини деліктного характеру повинні компенсувати шкоду суб'єктам приватного права. Підставою для виникнення таких правовідносин є порушення прав та інтересів особи, з якою орган державної влади не перебував у договірних відносинах. Це має значення для розміру цивільно-правової відповідальності, адже відшкодування збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням договірних відносин включає як фактичні збитки, так і упущену вигоду. Натомість роль компенсації обмежується реальними втратами. [4, с.38]. Права та обов'язки органу державної влади визначаються в договірних відносинах, а зобов'язання щодо відшкодування шкоди є додатковим до зобов'язань за договором. Якщо крім відшкодування збитків порушуються права та інтереси, то можуть бути використані й інші засоби захисту, передбачені ст. 16 ЦК України.

Право на вибір способу захисту цивільних прав та інтересів особи, у відносинах за участю органів державної влади, не завжди може бути застосовано. В першу чергу це пояснюється тим, що питання участі державних органів у цивільних, у тому числі господарських відносинах, регулюється законом. Так, наприклад, припинення правовідносин, як спосіб захисту, застосувати не завжди можливо. При цьому без рішень органів державної влади у вигляді відповідних актів, у випадках передбачених законом, суб'єкти приватних відносин не можуть здійснювати свої права. Як зазначав В. П. Грибанов, будь-яке суб'єктивне право є соціальною цінністю лише тоді, коли його можна реалізувати, тобто використати надані суб'єктивним правом можливостями для задоволення матеріальних і культурних потреб [5, с.22].

Таким чином, організація діяльності органів і посадових осіб є важливою передумовою реалізації суб'єктивних цивільних прав. Якщо внаслідок неправомірних дій органів державної влади та їх посадових осіб виникають перешкоди у здійсненні цивільних прав або можливості їх реалізації, наслідком чого є заподіяння матеріальних збитків, такі органи повинні відшкодувати їх відповідно до положень закону. Здійснення суб'єктивних цивільних прав залежить від наявності розпорядчого акта уповноваженого державного органу, в результаті чого громадянські права і обов'язки виникають, змінюються та припиняються на підставі

волевиявлення суб'єкта та управлінського акту компетентного органу.

Отже у такий спосіб, протиправна поведінка органів державної влади є необхідною умовою настання цивільно-правової відповідальності, вона включає об'єктивну сторону правопорушення, суб'єктом якого є відповідний державний орган. Незаконність, як підстава цивільно-правової відповідальності органу державної влади може мати різні прояви, але вони зводяться до об'єктивної поведінки, яка пов'язана з діяльністю органів державної влади.

Регулюється діяльність органу державної влади відповідними нормативними актами, що визначають завдання, функціональні обов'язки та компетенцію органу державної влади через обсяг повноважень. Порушення функціональних обов'язків тягне за собою негативні наслідки у цивільно-правовій сфері. Елементом протиправності може бути дія, що порушує суб'єктивні права та інтереси учасників цивільних відносин. Тому така дія об'єктивно проявляється у виході за межі норм акту компетенції органу державної влади.

ЦК України містить положення, які регулюють окремі особливі види деліктної відповідальності. Крім усього іншого, шкода може бути заподіяна незаконними рішеннями, діями або бездіяльністю органів державної влади. Збитки можуть завдаватися, як посадовим особам так і посадовими особами цих органів. Властивістю відповідальності у сфері адміністративно-громадського виконання цим органом своїх функцій є те, що порушення виникають при здійсненні управлінських повноважень. Інакше кажучи, порушення має форму владного акту, правовим наслідком якого є заподіяння шкоди суб'єктам приватного права. Бездіяльність органів влади теж буде незаконною, якщо закон вимагає від нього певних дій юридичного характеру. Теж саме стосується дій (бездіяльності) посадових і службових осіб, компетенція та відповідальність яких визначаються не лише приписами нормативних актів, а й службовими (посадовими) інструкціями.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 бер. 2004р. №1618 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 26.10.2021).
2. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 26.10.2021).
3. Про місцеві державні адміністрації: Закон України. Відомості Верховної Ради України від 9 квіт. 1999 р. № 20–21. Ст. 190.
4. Пушкін О., Скакун О., Шишка Р., Самойленко А. Концептуальні засади нового кодексу України // Стан кодифікаційного процесу в Україні: системність, пріоритети, уніфікація. Київ, 1995. С. 38.
5. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. М.: Статут, 2000. С. 22.

ЗАБЛОЦЬКА Анастасія,
здобувач вищої освіти четвертого
курсу факультету фахівців для
підрозділів стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Фінансово-економічна та інформаційна безпека є основою для сталого соціально-економічного розвитку держави та забезпечення її національної безпеки. Актуальність даної теми полягає у стрімкому розвитку інноваційних технологій та не менш повільному темпу пристосуванні суспільства, до таких змін.

Людство починаючи з 2000-х пристосовувалось до різноманітних технологій, спочатку зміни розвивались повільно і стосувались не усіх сфер населення, але з кожним роком ця хвиля змін зростала і на даний час, ми можемо спостерігати зміни чи не що хвилино. У зв'язку із цим змінювалась і економічна ситуація.

Таким чином, діджиталізація дісталась і фінансової сторони, проникнувши у банки, підприємства, установи і т.д. Безумовно перехід від друкованих архівів та відомостей значно полегшив задачу працівникам економічної сфери. Але постає питання у надійності збереження та передання інформації. У зв'язку із недостатньою безпекою інформаційної складової, а саме:

– внутрішні фактори(втрата даних, поломка гаджету, некомпетентність працівників установи)

– зовнішні фактори (хакерський вплив, віруси).

Утворюється ряд певних загроз, що призводять до порушення конфіденційності та цілісності, тобто неправомірний доступ до даних, а також неправомірна зміна даних.

Перехід до цифрових технологій є одним із найважливіших об'єктів зростання економіки, та являється сучасним трендом розвитку. Асоціація дипломованих сертифікованих бухгалтерів стверджує, що надання фінансової і бухгалтерської звітності через колективні сервіси та аутсорсинг

відіграє важливу роль в оптимізації структури фінансової служби [1].

Задля запобігання загроз у фінансово-економічній сфері та продовження розвитку економіки та її складових, необхідно, по-перше, обмежити доступ фізичних несанкціонованих облич, до інформаційних систем, по-друге, як стверджують фахівці-практики, необхідно:

- реєстрацію для всіх ресурсів, які мають бути захищені;
- аналізувати та створити перелік можливих загроз для кожного ресурсу;
- оцінку ймовірності появи кожної загрози;
- вжиття заходів, які дозволяють економічно ефективно захистити інформаційну систему [2].

В умовах діджиталізації важко також прослідкувати витік інформації із середини підприємства, тобто потрібно визначити не тільки персонал, котрий володіє технологіями, але також осіб, яким можна довіряти інформаційний простір підприємства. За даний етап безпеки відповідає відділ кадрів, котрий проводить відбір фахівців на ту чи іншу посади, таким чином відповідальність за даний вид ризику лежить на них.

Виділяючи попередній фактор, у фінальному результаті ми маємо види захисту на декількох етапах утворення, роботи та завершення праці із фінансово-економічною та інформаційною безпекою.

Забезпечення безпеки інформаційного простору, являється одним з основоположних можливостей для подальшого розвитку самого підприємства, покращуючи умови, координуючи та полегшуючи методи праці.

Таким чином можна зробити висновок, що інформаційні технології створюють у сфері економіки революцію, що у свою чергу пришвидшує її прогрес. Проте темпи розвитку економічної діджиталізації швидші, аніж механізми збереження безпечного користування, але не зважаючи на це методи безпеки різноманітні та вдосконалюються по мірі необхідності.

Список використаних джерел:

1. Діджиталізація аутсорсингу: як по-новому вирішувати звичні завдання. URL: <https://mind.ua/openmind/20188945-didzhitalizaciya-autsorsingu-yak-po-novomu-virishuvatizvichni-zavdannya> (дата звернення 21.01.2021).
2. Батюк, А.Є. Дзуліт З.П., Обельовська К.М., Огороднік І.М., Фабрі Л.П. *Інформаційні системи в менеджменті*. «Інтелект-Захід», 2014. С. 343–384.

ЗАВАЛЬНЮК Катерина,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗНАЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З НИМИ ПРАВОВИХ ФЕНОМЕНІВ

Кожна людина ще з початку життя набуває певних прав, завдяки яким вона може вільно існувати: право на освіту, право на життя, право на віросповідання та на вільний вибір місця проживання тощо. У роботі акцентовано увагу на тому, що права людини є найголовнішим інститутом права для кожної сучасної держави. Інші феномени, які пов'язані з цими правами є узагальненням практичного досвіду міжлюдського спілкування. Такі твердження мають свої закономірності, незнання яких може спричинити труднощі різнопланового, правозастосовного характеру. Права людини, а також пов'язані з ними феномени необхідно постійно досліджувати для їх зміцнення та розвитку. У свою чергу, це надає можливість людині більш впевнено відчувати себе у соціумі. Тому дана тема має актуальне значення для вивчення, адже наші права є невід'ємними.

Феномени, що пов'язані з правами людини, містять у собі поняття, які характеризують правовий статус людини по відношенню до держави, її можливості, необхідні для існування та розвитку в економічній, соціальній, культурній та політичній сферах [1, с. 72].

Права людини мають значення, як у суспільному житті, так і в політичному. Першочергову позицію вони займають також і на міжнародному рівні, бо саме вони є досить суттєвим предметом системного комплексу міжнародно-правових обов'язків держави. Дотримання прав та свобод людини виступає значущим показником розвитку та статусу держави, її інститутів права.

Науковець Отфريد Хеффе розглядав вільне існування права від держави, як стан неминучих конфліктів. Він зазначає, що воно надає однакові, рівні для усіх можливості для реалізації інтересів та розвитку [2, с. 93].

Природна методологія буде немислимою без використання цінного підходу до права, тому що саме з цієї позиції воно наділене моральністю та ірраціональністю. Завдяки ціннісним принципам, які покладені в основу права, воно отримує свій зміст, мета такого процесу полягає у формуванні дозволів, заборон та відповідних зобов'язань.

Правовий статус людини, як і сукупність її прав, свобод та обов'язків, надані державою, є визначальною ознакою між розумінням з боку держави до людини. Коли права людини стають об'єктом міжнародної правової регламентації, а їх виконання на території національної держави відбувається через призму її міжнародних та правових зобов'язань, що передбачають можливість контролю за виконанням цих обов'язків, роль правового статусу людини суттєво збільшується під тиском глобалізаційних процесів, що розповсюджуються на міжнародне співтовариство. В наслідок цього спостерігається трансформація вдосконалення правового статусу людини в кращу сторону [3, с. 6].

Тенденції розвитку прав людини є природним проявом його закономірностей, що постійно еволюціонують та змінюються відповідно до вимог суспільства.

Звертаємо увагу на те, що всі люди є рівними у своїй гідності та правах. Права та свободи є невідчужуваними та непорушними, а також вони закріплені Конституцією, тому ні в якому разі не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод [4, с. 8].

Роблячи висновок бажаємо додати, що права людини є одним з найважливіших інститутів права для будь-якої держави. Вони розглядаються як узагальнення практичного досвіду людського співіснування. Права та пов'язані з ними правові феномени не можна розглядати, наприклад, як спекулятивну діяльність людства у відриві від невинних процесів соціальності.

Список використаних джерел:

1. Загоруй І. С. Поняття «права людини»; теоретико-правові підходи до розуміння прав людини. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. 2016. № 2. С. 66 – 82.
2. Паращук Л.Г. Методологічні підходи до дослідження верховенства права у приватно-правових відносинах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2012. №19. С. 93-95
3. Кофман Б. Я. Фактори, що сприяють удосконаленню та розширенню правового статусу людини, особистості та громадянина в умовах глобалізації. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2019. №6. С. 6 – 20.
4. Конституція України : офіц. текст. Харків, 2018. 64 с.

ЗАГИНАЙКО Михайло,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ПРОКУРОРА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Значне місце у системі захисту права і свободи людини і громадянина займає судовий захист, вона є найважливішим конституційним правом. Важливу роль в інституті судового захисту відіграє прокуратура, яка має великим потенціалом правозахисту, що відрізняє його від інших органів державної влади, здійснюється він і в цивільному судочинстві.

Ще за радянських часів участь прокурора у цивільному процесі мала поширений характер, однак ухвалений у 2004 році Цивільний кодекс урізав права прокурора у цивільному процесі, при цьому передбачивши право прокурора на подання позову на захист як державних, так і громадських інтересів, а також на захист осіб, які за станом здоров'я або через вік не можуть самостійно звернутися до суду [1]. Крім цього, чинні законодавство передбачає й іншу форму участі прокурора у цивільному судочинстві – вступ вже у процес, що розпочався, його участь у даному у разі необхідно для надання висновку у справі. При цьому, у будь-якій формі свого участі у цивільному процесі, прокурор вважається особою, яка бере участь у справі. Таким чином, з'являється тенденція прирівняти прокурора до інших учасників судового процесу у цивільному судочинстві, такий підхід є самим раціональним, оскільки виступ прокурора як підтримка однієї зі сторін буде розглядатися як порушення принципу рівноправності сторін та їх змагальності.

В даний час відбувається процес сильного майнового розшарування товариства, що унеможливорює отримання кваліфікованої юридичної допомоги широкому колу осіб через недостатні фінансові можливості. Всі цього негативно впливає на ефективність та доступність правосуддя, саме тому прокуратура виступає тим самим органом, куди громадяни можуть звернутися отримання безоплатної кваліфікованої юридичної допомоги.

Гарантією реалізації конституційних прав є правозахисна функція органів прокуратури, результатом діяльності прокурора під час здійснення нагляду виступає звернення до суду. Цілі участі прокурора збігаються з цілями самого судочинства, а саме захист порушених прав громадян, а також невизначеного кола осіб, муніципальних утворень, суб'єктів. Правове регулювання завдань та цілей прокурора у цивільному процесі міститься у Конституції України, а також Законом України «Про прокуратуру» [2; 3].

Прокурор не здійснює нагляд за діяльністю судів у цивільному судочинстві, а слідкує за тим, щоб усіма учасниками процесу дотримувалися норми чинного законодавства. Крім цього, прокурор не може здійснювати ті дії, які входять безпосередньо до компетенції суду та як учасник процесу жодних рішень у справі не ухвалює. Як і будь-яка інша особа, що беруть участь у справі він може порушувати клопотання про здійснення будь-яких дій або про вирішення конкретного питання, а його процесуальні дії контролює суд. Прокурор має право звертатися з позовом до суду лише у двох випадках: на користь держави, суспільства та окремих громадян, а також на користь громадян, які самі звернулися до прокурора. При цьому подаючи позовну заяву він користується всіма правами позивача на загальних підставах, проте з метою захисту права і свободи громадян існують обмеження для прокурора [4, с. 23].

Взаємини суду та органів прокуратури побудовані на професійному взаємодії для забезпечення своєчасного та ефективного розгляду цивільних справ, а також винесення обґрунтованого та, що найважливіше, законного судової ухвали. Така взаємодія сприяє посиленню судової влади та створює умови для активної позиції прокурора у цивільному судочинстві. Участь прокурора у цивільному процесі не сприяє не тільки ефективної реалізації завдань, що стоять перед судом, а й виконання вимог про всебічний, об'єктивний та повний розгляд цивільних справ.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
2. Про прокуратуру: закон України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
3. Конституція України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Дунаев Т. О. Прокурор у цивільному процесі України: сутність, завдання, повноваження : навч. та наук.-практ. посіб. Харків. 2006. 340 с.

ЗАДОРЖНЯ Ілона,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОБМЕЖЕННЯ У ДІЄЗДАТНОСТІ ТА ВИЗНАННЯ ОСОБИ НЕДІЄЗДАТНОЮ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

У національному праві України існують два правових інститути: «обмеження у дієздатності» та «визнання особи недієздатною». Вони є різними за значенням, але досить схожими за процесуально-правовими наслідками. Їх застосування має деякі специфічні особливості, пов'язані з різним обмеження прав особи, яка отримала такий статус.

Сьогодні ці інститути знайшли доволі детальну регламентацію як у Цивільному кодексі України, так і в Цивільному процесуальному кодексі України, що зумовлено суттєвим характером обмежень, яких зазнає особа, обмежена або позбавлена дієздатності.

Поняття «обмеження у дієздатності» є правовим інститутом, який закріплений у статті 36 Цивільного кодексу України. У ньому визначено основні підстави, які застосовує суд при виді такого обмеження (їх перелік є вичерпним). Це, перш за все, психічний розлад. Він чимало впливає на здатність особи усвідомлювати значення свої дій та керувати ними. А також зловживання алкогольними напоями, токсичними речовинами, азартними іграми тощо.

Такий інститут спрямований на захист прав та інтересів, в першу чергу, сім'ї особи, дієздатність якої обмежується, через поставлення членів сім'ї у скрутне матеріальне становище. У випадку обмеження особи у дієздатності за поданням органу опіки та піклування судом встановлюється піклувальник. Він має право здійснювати правочини для особи і забезпечувати достатній життєвий рівень та належне лікування для неї [1].

Особа з обмеженою дієздатністю самостійно несе відповідальність за порушення нею договору, укладеного за згодою піклувальника, та за шкоду, яка завдана нею іншій особі. Якщо стан фізичної особи поліпшується або

вона одужала, і це відновило її здатність усвідомлювання своїх дій чи керування ними, суд може поновити її цивільну дієздатність. Або якщо особа припиняє зловживати спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо суд також може поновити її цивільну дієздатність. У такому випадку піклування, встановлене над фізичною особою, припиняється на підставі рішення суду про поновлення цивільної дієздатності.

Підставою для визнання особи недієздатною, відповідно до статті 39 Цивільного кодексу України, є наявність хронічного, стійкого психічного розладу, внаслідок якого вона не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

Недієздатна фізична особа не має права вчиняти будь-якого правочину. Правочини від її імені та в її інтересах вчиняє опікун. Шкоду, яку завдає недієздатна особа відшкодовує опікун чи заклад, який зобов'язаний здійснювати нагляд за нею. Обов'язок цих осіб відшкодувати шкоду, завдану недієздатною фізичною особою, не припиняється у разі поновлення її цивільної дієздатності. Якщо опікун недієздатної особи, яка завдала шкоди, помер або у нього відсутнє майно, достатнє для відшкодування шкоди, а недієздатна особа має таке майно, суд може постановити рішення щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, частково або в повному обсязі за рахунок майна цієї недієздатної особи.

Таким чином, недієздатність – це втрата здатності особи здійснювати цивільні права та обов'язки внаслідок тяжкого порушення психічного стану. Критерії недієздатності психічно хворих визначені в Цивільному кодексі України. Стан недієздатності характерний тільки для фізичних осіб та встановлюється в судовому порядку після обов'язкового проведення судово-психіатричної експертизи [3].

Якщо особа, дієздатність якої обмежена, в результаті погіршення стану її психічного здоров'я, набуття психічним розладом ознак хронічності та стійкості, може бути визнана судом недієздатною за заявою членів сім'ї або органів опіки та піклування. Натомість визнана судом недієздатною особа, покращення психічного здоров'я якої затверджено результатом судово-психіатричної експертизи, може бути як визнана обмежено дієздатною, так і поновлена у цивільній дієздатності.

Що стосується власне порядку визнання особи обмежено дієздатною та недієздатною, то він детально регламентується Цивільним процесуальним кодексом, а також Постановою Пленуму Верховного суду України від 29.03.72 № 3 «Про судову практику в справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним» [4].

Справи щодо визнання особи обмежено дієздатною, недієздатною та щодо поновлення у дієздатності розглядаються судом за місцем проживання цієї особи або за місцезнаходженням спеціалізованого закладу, де вона

проходить лікування, у формі окремого провадження, що є видом непозовного цивільного судочинства, метою якого є підтвердження наявності або відсутності юридичних прав, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи [5].

За позовом опікуна або органу опіки та піклування суд поновлює цивільну дієздатність фізичної особи, яка була визнана недієздатною. Він припиняє опіку, якщо буде встановлено, що стан особи покращився або вона одужала і має змогу усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними.

Отже, можна погодитись з думкою про те, що «обмеження у дієздатності» та «визнання особи недієздатною» - це два поняття, які на перший погляд схожі за значенням, але мають зовсім різні прояви та наслідки. Тобто, незважаючи на схожу підставу – психічний розлад, слід враховувати те, що він має різний ступінь тяжкості та тривалість у разі обмеження та позбавлення дієздатності[1]. Це значно впливає на життя особи, а саме на зміну її правового статусу, як у бік обмеження, так і в бік розширення її повноважень залежно від її психічного здоров'я. В результаті погіршення стану психічного здоров'я, набуття психічним розладом хронічних ознак та стійкості особи з обмеженою дієздатністю, вона може бути визнана судом недієздатною.

Список використаних джерел:

1. Кравцов С., Сокол А. Обмеження у дієздатності, визначення особи недієздатною та поновлення у дієздатності: цивільно-процесуальні аспекти. Стаття. 2018 р. Харків. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/5/10.pdf>
2. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> .
3. Бойченко Г. Правові та процесуальні аспекти визнання особи недієздатною. Форум права, 2011. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_19 .
4. Про судову практику в справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним : Постанова Пленуму Верховного суду України від 28.03.1972 № 3 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-72#Text> .
5. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> .

ЗАЙЦЕВ Данило,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ТА ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Після здобуття Україною незалежності у підприємців з'явилося багато різноманітних шляхів для створення товариств. Станом на 2021 рік найбільш створюваними підприємствами в Україні є товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) та акціонерні товариства (далі – АТ). Ці товариства створюються як для великого, так і для малого бізнесу, вони мають досить схожі функціонали та системи органів управління, але у той же час є досить різними.

Під час новітніх перетворень у світі економіки, які пов'язані з пандемією, маленькі та середні бізнеси у багатьох країнах світу зазнали важкі зміни, багаточисельні локдауни «вбили» світову економіку. Тому проблема визначення форми підприємства є досить актуальною.

Ці дві форми товариства є досить схожими, їх діяльність регулюються Законами України, кодексами, їх засновниками можуть бути фізичні чи юридичні особи.

Офіційного тлумачення поняття товариства з обмеженою відповідальністю не знайти у цивільному кодексі чи Законі України «Про товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю», однак трактування цього поняття є в Господарському кодексі, а саме згідно ч. 3 ст. 80 цього кодексу, ТОВ – це господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном [1].

Щодо тлумачення поняття Акціонерного товариства то його можна знайти у ч. 1 ст. 152 Цивільного Кодексу (Далі – ЦК). АТ – це господарське

товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [2].

Спираючись на ці поняття можна визначити деякі відмінності а саме:

1. У АТ частки відмінно від ТОВ мають фіксовану номінальну вартість, яка фіксується акціями.

2. Капітал ТОВ же, на відміну від АТ, визначається установчими документами, які укладаються засновниками, але акції не випускаються.

Однією з головних відмінностей у створенні цих двох товариств є те, що учасник ТОВ, за ч. 4 ст. 116 ЦК, у будь який момент вийти з товариства та вимагати поділу капіталу для отримання своєї частки. Акціонери АТ же такого права не мають, натомість, у ч. 2 ст. 7 ЗУ «Про акціонерні товариства», власники акцій підприємства можуть продавати акції самому підприємству та третім особам.

Останньою відмінністю ТОВ від АТ є механізм збільшення капіталу і залучення нових інвестицій до підприємства. Для збільшення капіталу (акцій) АТ повинно звернутися до Державної комісії з цінних паперів, яка у свою чергу повинна надати дозвіл на збільшення капіталу. Цей державний орган також має право надати відмову у реєстрації у тому випадку навіть якщо є несуттєві недотримання процедури звернення [3].

У ТОВ же збільшення капіталу відбувається набагато простіше, адже навіть в понятті вказано на те, що капітальні частки підприємства визначаються договорами засновників, тобто збільшити капітал учасники цього товариства можуть у будь який момент, окрім передбачених законом заборон [2].

Критерії та підхід до визначення та вчинення значних правочинів для ТОВ та АТ має суттєві відмінності та потребує подальшої уніфікації на рівні законодавства. Доцільним є і надання можливості господарюючим суб'єктам самостійно визначати всі критерії значних правочинів та порядку їх вчинення на рівні власних установчих документів [4].

На мою думку, таке рішення підходить для більш децентралізованих країн, у яких органи державної влади не намагається втручатися у справи ведення бізнесу та здійснювати контроль за ними через органи законодавчої влади.

Отже товариство з обмеженою відповідальністю та акціонерне товариство – це два досить схожих господарських товариства, які контролюються законодавством та установчими документами, що укладаються керівниками цих підприємств. Вони мають свої відмінності такі як: механізм зміни капіталу; фіксована номінальна вартість частин капіталу; механізм виходу з товариства.

Така форма підприємства як ТОВ підійде для починаючих у веденні бізнесу осіб та які мають значний початковий капітал та готові внести достатньо для ведення справи, АТ у свою чергу підійде особам, які не хочуть

ризикувати своїми статками та мають досвід у веденні справ юридичної особи.

Список використаних джерел:

1. Господарський Кодекс України, від 06.10.2021. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>. (Дата зверення: 26.10.2021)
2. Цивільний Кодекс України, від 06.10.2021. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (Дата зверення: 26.10.2021)
3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку «Порядок збільшення(зменшення) статутного капіталу акціонерного товариства», від 11.07.2018 за #805/32257 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0805-18#n16>. (Дата зверення: 26.10.2021)
4. Блог «Вчинення значних правочинів: відмінності за законодавством про ТОВ і АТ». «Legalhub.online» веб-сайт. URL:<https://www.google.com/amp/s/legalhub.online/korporativne-pravo/vchynennya-znachnyh-pravochyniv-vidminnosti-za-zakonodavstvom-pro-tov-i-at/AMP>. (Дата зверення: 26.10.2021)

ЗАЛОЗНИЙ Дмитро,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ВИМОГ
ДО СТОРІН АЛІМЕНТНОГО ДОГОВОРУ**

Змінювати аліментну угоду суб'єкти можуть у будь-який час, як завгодно раз, дотримуючись при цьому вимог імперативних норм закону про розмір платежів та про формі угоди. Необхідність зміни угоди можна звести до мінімуму, якщо передбачити можливі причини його поява. Найчастіше зустрічається зміна матеріального становища сторін, а, отже, необхідність зміни розміру аліментів, у зв'язку з чим можна передбачити розмір аліментів у відсотковому відношенні до розміру заробітної плати платника, і тоді за її зміни (збільшення чи зменшення) розмір аліментів автоматично, без зміни умов угоди, збільшуватиметься чи зменшуватиметься.

У житті кожної людини можливі непередбачені неприємності: хвороба,

втрата роботи, майна, що також можна враховувати під час укладання угоди, включивши умову про додаткові витрати або, наприклад, про тимчасове звільнення від виплат, зниження розміру платежів – крім випадків аліментування дитини.

Однак за розумним припущенням законодавця сторони угоди можуть не домовитися про його зміну, і тоді СК припускає судовий порядок дозволу виниклих розбіжностей (п. 4 ст. 101), а також відсилає до норм ДК, що регулює судовий порядок розірвання цивільно-правових договорів. Слід звернути увагу, що СК передбачає свої підстави зміни угоди, які містяться у п. 4 ст. 101, тоді як, говорячи про розірвання цієї угоди, законодавець відсилає до норм ЦК, що регулює розірвання цивільно-правових угод, припускаючи можливість розірвання аліментної угоди з тих самих підстав, що викликає низку зауважень.

Істотною умовою угоди про сплату аліментів є предмет, що включає в себе розмір, умови та порядок виплати аліментних платежів. У угоді можна передбачити додаткові умови. До таких умов можна віднести:

- термін дії аліментної угоди;
- Цільові аліментні платежі. Витратити аліменти законний представник може лише на користь аліментоодержувача. Також можна конкретизувати витрати (наприклад, освіти);
- місце та спосіб сплати аліментних платежів;
- відповідальність за угодою про сплату аліментів [2].

Для захисту періодичних виплат від інфляційних процесів може бути передбачено індексацію розмірів аліментів.

Таким чином, судами було забезпечено баланс інтересів усіх зацікавлених сторін: з одного боку, захищений інтерес конкурсних кредиторів у недопущенні недоброчесного збільшення конкурсної з іншого — інтерес неповнолітнього в отриманні змісту, який має забезпечуватися незалежно від неспроможності платника аліментів. Не тому в рамках банкрутства вимоги про стягнення аліментів задовольняються насамперед (ст. 213.27 Закону). про банкрутство). Виходить, що один із основних принципів сімейного права — принцип пріоритетного захисту неповнолітніх та непрацевдатних членів сім'ї (п. 3 ст. 1 СК) - діє і за рамками галузі сімейного права.

Як видно, розглянуті положення пронизані комерційним духом і застосовні (одночасно у вигляді юридичного складу) лише за зміни цивільно-правового договору.

Щодо прийнятності судового порядку зміни угоди, необхідно звернути увагу до ряд обставин. Угода, як акт, що підтверджує добровільність виконання обов'язку, породженого зазначеними у законі юридичними фактами, існує доти, доки сторони згодні добровільно його виконувати. Ні сенсу до примусу виконання обов'язку, оскільки, по-перше, воно (угода) нічого не породжує, по-друге, воно не спрямоване на отримання вигоди, по-

третє, без угоди діє закон. Іншими словами, примусовий порядок виконання обов'язків можливий, коли угоди немає.

Вищевикладене дозволяє прийти до висновку, що сторонами аліментного договору є платник та одержувач аліментів. На стороні платника та одержувача аліментів можуть виступати виключно фізичні особи, які перебувають у сімейних та (або) родинних зв'язках, незалежно від того, чи заснований їх обов'язок надавати утримання (право отримувати аліменти) на законі. Якщо аліментний договір спрямований на визначення порядку виконання заснованого на законі обов'язку надавати утримання, сторонами такого правочину є: особа, яка відповідно до закону має право на утримання (одержувач аліментів) та особа, на яку відповідно до закону покладений обов'язок сплачувати аліменти (платник аліментів).

Список використаних джерел:

1. Андрущенко Т.С. Процесуальний порядок внесення змін до аліментного договору. *Право і суспільство*. 2016. № 4. С. 22–27;
2. Антокольская М.В. Семейное право: учебник. М.: Юристъ, 1996. С. 253–254;
3. Антошкіна В.К. Договір нерегулювання відносин подружжя: автореф. дис... на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Громадянське право; підприємницьке право; сімейне право; міжнародне приватне право». Харків, 2016. 20 с.;
4. Антошкіна В.К. Договірне регулювання відносин подружжя. Донецьк, 2018. 280 с.

ЗБУТЕВИЧ Данііл,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В СИСТЕМІ МВС ТА ІНШИХ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Прийняття Закону України (далі - ЗУ) «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 2015 року, ряду інших законів та підзаконних актів, до яких входять також відомчі – це все наслідки початку

системного формування національного механізму гендерної політики України, яка спрямована на ратифікацію міжнародних договорів, які закріплюють основні принципи гендерної рівності та недопущення дискримінації.

Механізм національного контролю за дотриманням гендерних стандартів складається з двох аспектів: нормативно-правового та інституційного. Нормативно-правовий полягає у існуванні достатньої нормативно-правової бази, відповідності національного законодавства сучасному розвитку міжнародних стандартів дотримання прав та свобод людини. Інституційний стосується регламентації діяльності державних, органів публічної влади, громадських установ, організації щодо контролю та недопущення порушень цих принципів. Система даного механізму багатоаспектна: вона включає такі поняття як форми і методи правового регулювання, методика та інструментарій забезпечення принципів гендерної рівності в суспільстві [1].

ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» 2005 р. регламентує наступні функції держави щодо здійснення гендерної політики: 1) визнати принцип гендерної рівності на державному рівні; 2) не допускати статевої дискримінації; 3) заохочувати заходи, спрямовані на вивчення, розгляд та дискусії щодо необхідності дотримання гендерної рівності; 4) запобігати і протидіяти проявам насильства, зокрема, за ознаками гендеру; 5) забезпечувати рівну участь чоловіків і жінок під час вирішення суспільно важливих питань; 6) гарантувати рівні можливості жінок і чоловіків під час виконання професійних і сімейних обов'язків; 7) захищати суспільство від пропаганди та розповсюдження інформації, яка спрямована на дискримінацію за гендерною ознакою [2].

Вищезазначений закон визначає механізм національного контролю за дотриманням гендерних стандартів. Насамперед ст.7 ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» містить перелік відповідних органів, організацій та установ, які виконують функцію забезпечення гендерної рівності в Україні, а саме: Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Міністерство соціальної політики України, органи місцевого самоврядування й органи виконавчої гілки влади, відповідні уповноважені особи у сфері дотримання рівності прав чоловіків та жінок, громадські об'єднання [2].

Функціональною складовою діяльності даних суб'єктів є забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, попередження та виявлення проявів насильства за ознакою гендеру, створення умов для рівного розподілення між чоловіками і жінками професійних та сімейних обов'язків, забезпечення доступних соціально-побутових послуг (догляд за неповнолітніми / малолітніми дітьми, організація дитячого дозвілля); проведення просвітницької діяльності у сфері гендерної політики, надання пропозицій із питань вдосконалення та внесення дієвих змін до

законодавства України щодо реалізації принципу недопущення дискримінації за ознаками статі тощо [3].

Гендерна рівність протягом тривалого часу не визнавалася частиною, яка відноситься до реформи сектору безпеку. Через це вона і не інтегрувалася на стратегічному рівні. Жінки завжди були активною рушійною частиною населення, тому сектор безпеки повинен мати джерело духовної і фізичної сили у формі жіноцтва. Нині жінки проявляють свій інтерес до тих сфер, де рівень їх підтримки та актуальності найбільший. Модернізація гендерної складової сектору безпеки є позитивним чинником збільшення рівня обороноздатності України та шляхом вирішення проблеми ненадання достатніх можливостей жінкам під час реалізації їх інтересів. Миротворчі процесі в державі все більше починають залежати від жіноцтва, з кожним роком їх роль у нормалізації суспільних відносин лише збільшується. Коли професійні якості жінок є достатніми для зайняття певних керівних посад, то має надаватися можливість для обіймання ними цих посад [4].

Сучасні обставини обумовлюють очевидний розвиток підходу України до впровадження та функціонування державної гендерної політики. Інституційна складова механізму реалізації принципу гендерної рівності визначається Законом України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" від 2005 р. Функціонування принципу недопущення гендерної дискримінації у секторі безпеки України є специфічним. Насамперед система МВС України займається активним впровадженням ефективного забезпечення рівності прав жінок і чоловіків щодо включення і тих, і тих до керівництва, перемінного складу підрозділів, виконавців спеціальних операцій і місій, працівників закладів вищої освіти в системі МВС України [5].

Отже, провідні функції відповідних органів державної виконавчої влади в секторі безпеки визначаються так: здійснювати контроль реалізації гендерної політики у своїх підрозділах, дотримуватися положень законодавства України стосовно регламентації та запобігання порушенням дискримінації за ознакою статі, сприяти поступовому розвитку громадянського суспільства та держави в цілому. Ефективне виконання зазначених функцій призведе до беззаперечного виконання відповідних принципів і міжнародного зростання України на світовій арені.

Список використаних джерел:

1. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г.: Гендер для медій : підручник. 3-тє вид., виправ. та доповн. Київ : Критика, 2017. Ч. 2 : Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/usoc/2006_5/7-12.pdf (дата звернення: 27.10.2021).
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005. № 2866-IV. Відомості Верховної Ради. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 27.10.2021).
3. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини : Указ Президента

- України від 25 серп. 2015 р. № 501/2015. Офіційний вісник Президента України. 2015. № 20. С. 80 (дата звернення: 27.10.2021).
4. Романова Н. В.: Оцінка результатів впровадження механізмів забезпечення гендерної рівності у секторі безпеки і оборони в національне законодавство України. Верховенство права. 2019. № 1.
 5. Тешанович Я.: Жінки і війна. Незалежний культурологічний часопис «І». 2003. № 27. С. 72–81 (дата звернення: 27.10.2021).

ЗБУТЕВИЧ Данііл,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ТОКАР Андрій,

викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРОКУРАТУРА ТА ГРОМАДСЬКІ АКТИВІСТИ: ЧИ МОЖЛИВЕ НАЛАГОДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ

У наш час, дивлячись на роботу прокуратури (та і усїєї судової системи України в цілому), можна зробити висновок, що громадськість впливає на авторитет, престиж та рівень довіри населення до цього органу. Громадські активісти хочуть своїми діями максимально показувати роботу прокуратури, оцінюючи та критикуючи певні процесуальні рішення. З одного боку, це може позитивно впливати: населення буде бачити, що робота прокуратури не схована від людей, а її можна побачити, оцінити, зробити висновки щодо правомірності дій прокурорів. З іншого ж боку, іноді громадські активісти можуть заходити дуже далеко, своїми діями порушуючи певні принципи та правила діяльності органу прокуратури. Отож, як має відбуватися взаємодія прокуратури і громадських активістів, чи можливо досягти гармонії у цій сфері і чи воно того варте?

Треба зазначити, що прокуратура України – це єдина система, яка в порядку, передбаченому Законом України «Про прокуратуру», здійснює встановлені Конституцією України функції з метою захисту прав та свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. Основоположними функціями прокуратури України є підтримання державного обвинувачення в судді; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-

розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство [1].

Нова реформа прокуратури України 2014 року визначила нове основоположне завдання цього органу – це антикорупційна діяльність, що спрямована на запобігання та винесення покарань за її прояви у службовій діяльності. Першим кроком до цього стало створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП). Одна з ключових ролей у боротьбі з корупцією є діяльність громадських організацій (особливо на стадії запобігання корупції). Якщо в Україні навіть зараз зареєстровано більш як 200 неурядових громадських організацій, що тим чи іншим чином задекларували мету своєї діяльності – боротьбу з корупцією. Ті ж ВГО «Молодь проти корупції», ВГО «Бюро антикорупційних розслідувань» тощо [2].

У той же час прокурори через те, що мають справу зі службовою таємницею, вважають, що вони повинні бути повністю нейтральними у відносинах зі ЗМІ та громадськістю. Але пункт 9 статті 3 Закону України «Про прокуратуру» зазначає таку засаду діяльності прокуратури як «прозорість її діяльності» - це і дозволяє громадськості користуватися вільним доступом до інформації довідкового характеру, можливістю подання запитів на доступ до інформації, на яку законом не встановлено обмеження щодо її надання. Майже всі функції, що виконує прокуратура тим чи іншим чином мають режим таємності. Тому прокуратура України може оприлюднювати лише ту інформацію, яка безпосередньо не стосується сфери кримінального переслідування або відомості щодо якої підлягають висвітленню після прийняття офіційного судового рішення, яке вже набрало чинності [3].

Проблемами взаємодії громадських активістів і прокуратури є те, що законно не зазначені випадки, в яких громадським організаціям дозволяється ознайомлюватися з матеріалами справи, а в яких – категорично забороняється. Також існує проблема щодо підготовки кадрів, що займаються взаємодією громадськості з органом прокуратури в межах прокурорської діяльності. Проаналізувавши перелік навчальних програм вищих навчальних закладів, був зроблений висновок, що навчання в таких закладах освіти мають лише переважно теоретичний характер, а об'єм дисциплін, які були б корисні для організації взаємодії прокуратури з громадськими організаціям, є дуже малим та незначним [4].

Перш за все, для вирішення проблеми, що стосується випадків, коли громадські активісти заважають нормально працювати прокурорам, порушуючи таємності провадження, треба вносити доповнення в нормативно-правові акти. На мою думку, право громадських об'єднань на доступ до матеріалів прокурорської діяльності повинно бути законно зафіксоване в ст.22 Закону України «Про громадські об'єднання», а також в Законі України «Про прокуратуру», але лише коли буде присутній також точний перелік випадків, коли категорично забороняється ознайомлюватися зі службовими відомостями органів прокуратури.

Для вирішення проблеми з некомпетентністю кадрів, які займаються взаємодією системи прокуратури з громадськими організаціями слід внести такі корективи у підготовку таких фахівців. По-перше, для роботи у сфері взаємодії з громадськістю повинні обиратися фахівці, що мають неабиякий досвід у сфері взаємодії з людьми, для цього ідеально підійдуть кваліфіковані журналісти, які після завершення навчання в Національній академії прокуратури України (далі НАПУ), зможуть якісно виконувати покладені на них обов'язки. По-друге, якщо конкретний фахівець буде призначатися на виконання роботи у сфері такої взаємодії, він повинен у обов'язковому порядку пройти курс «Організація роботи з громадськістю» в НАПУ, після чого вже безпосередньо приступати до виконання своїх професійних обов'язків щодо взаємодії прокуратури та громадських активістів.

Після надання громадськими організаціями законодавчих пропозицій щодо покращення діяльності прокуратури через спеціальний орган (Консультативну раду при Генеральній прокуратурі; Національну раду з питань антикорупційної політики тощо), уважно розглядати їх та робити висновки, чому громада зацікавлена у цьому питанні та як можна знайти логічне рішення цього питання.

Вести контроль за використанням бюджету, здійсненням основоположних функцій та за дотриманням Закону України «Про запобігання корупції», шляхом створення умов, при яких буде зручно громадським організаціям слідкувати за цим та у разі порушення звертатися до правоохоронних органів, маючи при цьому конкретний дозвіл або рішення відповідного органу на право здійснювати цей контроль.

Список використаних джерел:

1. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014. №1697-VII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 22.10.2021).
2. Реформування прокуратури України: інституційний аспект: стаття // Democracy Reporting International. 2019. URL:
3. <https://democracy-reporting.org/ua/public-prosecutors-ukraine/> (дата звернення: 22.10.2021).
4. С.В. Циганюк. Правові засади взаємодії органів прокуратури із ЗМІ та громадськістю: наукова стаття. 10.18.2019. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/10/19.pdf> (дата звернення: 22.10.2021).
5. Горган О.Л. Взаємодія прокуратури та громадських організацій у боротьбі з корупцією в Україні: наукова стаття. 2016. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/2/part_2/9.pdf (дата звернення: 22.10.2021).

ЗДОРОВЕЦЬ Тетяна,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

АЛІМЕНТИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЇХ НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ

У сучасному світі, батьки або опікуни, мають нести велику відповідальність за створення комфортних умов для повноцінного та всебічного розвитку дитини. Згідно з діючим законодавством, виконання таких обов'язків батьками, може бути як добровільне так і примусове. У разі примусового обов'язку, виникає таке поняття як аліменти(аліментні зобов'язання).

Аліменти (аліментні зобов'язання) – правовідносини, що набули статусу особливих правовідносин, виходячи з яких, одна особа має право вимагати утримання від іншої, яка в свою чергу зобов'язана надавати відповідне утримання.

Питання виконання батьками обов'язку щодо утримання своїх дітей не втрачає актуальності. Проблема забезпечення належної виплати аліментів сьогодні торкається багатьох сімей. 08.07.2017 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів», який суттєво врегульовує багато прогалин і неточностей, що були присутні у цій сфері. Головна особливість нововведень – спрямованість на першочерговий захист інтересів дитини [1].

Цей закон достатньо зрозуміло визначив статус аліментів. Отже кошти на утримання мають вважатися власністю дитини, а не одного із батьків, на чий рахунок вони начисляються. Але не дивлячись на це, отримувач аліментів має право розпоряджатися ними, враховуючи виключно потреби та інтереси дитини. Адже, у ході перевірки може виявитися факт нецільового витрачення коштів, тоді, платник може вимагати в судовому порядку переведення аліментних коштів на особистий рахунок дитини у банку. Відповідно до норм цивільного законодавства, самостійно розпоряджатися такими коштами дитина зможе після досягнення 14 років [2].

Батьки можуть бути позбавлені батьківських прав, якщо буде встановлено, що вони ухиляються від виконання батьківських обов'язків по вихованню дітей, їх утриманню та забезпеченню. А також, невиконання батьками або особами, що їх замінюють, цих обов'язків тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. [3]

Не дивлячись на всі встановлені законні норми та вимоги, нерідко зустрічаються сім'ї, в яких потреби дитини не те щоб не забезпечували, а взагалі один із батьків витрачає кошти виключно на себе, та на нібито «важливі» моменти, які стосуються цієї дитини, хоча це не є істинною. Легше кажучи, наживаються на коштах дитини. Виходячи з цього, можна зробити висновок, цій державі потрібні нові санкції, нові засоби контролю та забезпечення виконання законних обов'язків суб'єктів цивільних правовідносин. Адже від більшості проблем у цій сфері страждають не тільки учасники таких відносин, а й оточуюче їх суспільство.

Список використаних джерел:

1. Стягнення аліментів по-новому: веб-сайт URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/civilne-pravo/styagnennya-alimentiv-ponovomu.html> (дата звернення 17.11.2021)
2. Правове регулювання обов'язків батьків щодо утримання дитини та способи їх виконання: веб-сайт URL: https://minjust.gov.ua/m/str_29374 (дата звернення 17.11.2021)
3. Кодекс про адміністративні правопорушення: веб-сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 22.11.2021)

ЗОСИМОВ Артем,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ САМОЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Основними принципами цивільного права є: рівність учасників будь-яких відносин, свобода договору, обов'язкова гарантія відновлення порушених прав та їх захист, заборона втручання третіх осіб до приватних справ. На жаль, ми не можемо впевнено стверджувати, про абсолютне

дотримання цих принципів на практиці.

Питання самозахисту цивільних прав є актуальною проблемою у наш час, оскільки інститут самозахисту є відносно новим явищем. Це пояснюється тим, що роль самозахисту серйозно недооцінювалася, його вважали необхідним лише для припинення фактичних порушень, а найефективнішим способом врегулювання і захисту інтересів суб'єктів цивільних правовідносин вважався судовий захист. Слід зазначити, що тлумачення та нормативне визначення самозахисту з'явилося лише в ЦК України 2003 року [4].

Взагалі явище самозахисту тлумачиться як застосування суб'єктами правовідносин мір та засобів протидії проявам порушень законних інтересів суб'єктів цивільних правовідносин, що не є забороненими законодавством та не суперечать загальним принципам та нормам моралі суспільства [1]. Таким чином, ми можемо зазначити, що акт самозахисту є правомірною дією, що здійснюється без залучення до відповідних державних органів та їх представників. Його слід розцінювати як безпосередню дію, або лише право на здійснення, оскільки абсолютно будь-яке право полягає в змозі забезпечення його гарантії шляхом дії або бездіяльності, саме через це право на самозахист має відповідати можливості скоєння діяння, що і визначає самозахист як протидію незаконній поведінці інших суб'єктів цивільних правовідносин [4].

Як правило, самозахист є неможливим у випадку «реальної загрози», це пов'язано з тим, що в умовах необхідної оборони шкода може бути заподіяна тільки за присутності дійсного злочинного посягання і саме під час його вчинення, оскільки згідно статті 19 ЦК заходи самозахисту повинні відповідати праву, що порушене, та характеру дій, якими це право порушене. Також, за умов крайньої необхідності та необхідної оборони, заходи самозахисту встановлені статтями 36, 39 КК. Застосування цих заходів може відбуватися лише під час безпосереднього порушення, адже їх використання після припинення протиправного діяння буде розглядатися як перевищення допустимих меж захисту [1,2].

Якщо провести порівняльний аналіз з цивільним законодавством інших країн, то слід зазначити, що згідно з Німецьким цивільним уложенням, особа, з метою самопомоги має право вилучати, знищувати або пошкоджувати яку-небудь річ, затримувати особу, запідозрену в бажанні зникнути, долати опір тощо [3].

Акт самозахисту може бути реалізований шляхом виконання зобов'язання за рахунок боржника, це вказано в ст. 621 ЦК. Згідно з цією статтею, у разі невиконання безпосередньо боржником відповідно для кредитора певної необхідної роботи чи ненадання йому тієї чи іншої послуги кредитор уповноважений на виконання цієї роботи власноруч або доручити її виконання чи надання послуги третій особі і вимагати від боржника відшкодування завданих збитків, якщо інший варіант не встановлений договором, актами цивільного законодавства або не впливає із суті

зобов'язання [1]. З цього можна зробити висновок, що акт самозахисту є одним з існуючих заходів примусу, які дозволені законодавством для застосування фізичним і юридичним особам для захисту своїх цивільних прав та законних інтересів.

Як приклад механізму самозахисту цивільних правовідносин можна розглядати застосування концепції відмови від правочину, що передбачена ст. 214 ЦК України. Зазначена стаття не передбачає обмежень стосовно відмови від правочину, сторони можуть відмовитись як від дійсного, так і від недійсного правочину [1].

На нашу думку, попри свою «новизну», явище самозахисту є достатньо важливим та перспективним напрямом у сфері забезпечення дотримання основних принципів цивільного права, недооцінка цього методу регулювання правовідносин суттєво сповільнювала його популяризацію серед громадян, але, у наш час, на різноманітних ресурсах у мережі інтернет можна знайти та ознайомитися з великою кількістю випадків реальних осіб, що підтверджують ефективності цього методу, саме це сприяє його самопоширенню серед суб'єктів цивільних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс Україн. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356). Редакція від 28.10.2021, підстава - 1174-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131) Редакція від 04.10.2021, підстава - 2147а-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Німецьке цивільне уложення (Bürgerliches Gesetzbuch Deutschlands mit Einfuhrungsgesetz) URL: <https://cutt.ly/HTjOAoU>
4. Ляшевська Л.І., Хлистун О.В. Правова природа самозахисту цивільних прав як засіб протидії цивільним правопорушенням. Серія ПРАВО. Випуск 51. Том 1. 2018. С.110 - 114

ЗУБКОВА Владислава,
здобувач вищої освіти Університету
митної справи та фінансів

Науковий керівник:

ЗУЄВА Оксана,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного, господарського
та екологічного права Університету
митної справи та фінансів

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ МЕРЕЖ

В умовах розвитку ринкових відносин в Україні особливого значення набуває такий вид економічної діяльності, як підприємницька діяльність юридичних та фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності. Дотримання вимог нормативно-правових актів є запорукою успіху суб'єктів цієї діяльності та досягнення кінцевої мети – прибутку.

Останніми роками в Україні набрала обертів система мережевого маркетингу, хоча така діяльність не має законодавчого підґрунтя, що ставить під сумнів легітимність залучених акторів та створює можливості для різноманітних зловживань та структур на кшталт «фінансової піраміди». Адже жоден нормативний акт України не визначає термін «мережевий маркетинг» та інші супутні терміни.

Мережевий маркетинг – це маркетингова концепція, що включає створення мережевої (багаторівневої) організації, метою якої є просування товарів і послуг від виробника до споживача за допомогою прямого міжлюдського контакту [1, с. 40].

А. В. Войчак подає більш широке поняття мережевої компанії [2, с. 201], який розуміє мережеву організацію як організаційний тип, що характеризується структурою слабо взаємопов'язаної, гнучкої, горизонтально організованої мережі по суті однакових за своїми ролями та функціями різних незалежних компаній.

Недостатнє правове закріплення на законодавчому рівні призвело до деяких негативних моментів:

1) існує багато нелегальних організацій, які на перший погляд схожі на компанії мережевого маркетингу. Це так звані «фінансові піраміди», основною формою доходу яких є початкові внески нових учасників;

2) розповсюджувачі не сплачують податки з реалізації продукції, оскільки такий податок сплачує сама компанія і вони не мають соціальних гарантій на свою роботу (обов'язкове державне пенсійне страхування, соціальне страхування на випадок безробіття, нещасних випадків на

виробництві та у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю);

3) продаж товару відбувається за усною домовленістю і ґрунтується на довірі. Тому важливим є і питання захисту прав споживачів, адже споживач не отримує чек чи чек на придбану продукцію.

Мережевий маркетинг (MLM) – це бізнес, який подобається багатьом. За оцінками деяких експертів, сьогодні у світі налічується понад 3,5 тисячі легальних мережевих компаній. Найвідоміші з них такі гіганти мережевого маркетингу, як AmWay, AVON, Faberlic, Mary Kay, Oriflame, Zepter та інші.

МЛМ-компанії, яких сьогодні у світі, за різними оцінками, кілька тисяч, досягли загального обороту понад 100 мільярдів доларів впродовж року. Багаторівневий маркетинг легалізований у США, Канаді, Великобританії, Австралії, Німеччині, Японії, Малайзії та інших країнах. Використання Інтернету зробило цей бізнес ще ефективнішим.

Суть роботи переважної більшості MLM-компаній полягає в тому, щоб продавати свою продукцію через незалежних продавців-консультантів. Такий бізнес-формат знижує витрати на бізнес-адміністрування та рекламні кампанії, дозволяючи виробнику перенаправляти заощадження на розвиток виробництва, підвищувати конкурентоспроможність продукції і, звичайно, створювати й підтримувати розгалужену мережу партнерів з дистрибуції. У той же час, залежність компанії від ефективності власних дистриб'юторів можна вважати одним із основних недоліків такої форми організації збуту. З появою компаній, які розповсюджують продукцію за принципом багаторівневої мережевої комерції, боротьба за «дистриб'ютора» поступово загострюється, і МЛМ-компанії змушені вкладати все більше зусиль і грошей у розробку нових стимулів для своїх незалежних партнерів.

Легалізація бізнесу в Україні через мережевий маркетинг дозволила б розвивати цей бізнес-сектор, що в свою чергу сприятиме створенню нових робочих місць і, як наслідок, надходженню додаткових коштів до бюджетів різних рівнів. Крім того, це допомогло б захистити покупця продукції МЛМ як кінцевого споживача, оскільки на даний момент факт придбання товару у дистриб'ютора, як правило, не підтверджується, що позбавляє покупця можливості захистити свої права при придбанні товарів неналежної якості або інші права.

Тому важливу роль сучасності відіграє врегулювання на законодавчому рівні мережевого маркетингу, оскільки в Україні немає НПА, який би регулював відповідні відносини. Важливим вирішенням проблеми стане прийняття спеціального закону України. Такі зміни будуть позитивними для розвитку нового рівня бізнесу в Україні, офіційно створюватимуться нові робочі місця та з'являться нові джерела фінансування в українському бюджеті. Прийняття нового закону вирішить питання нелегальних організацій, так званих «фінансових пірамід». Також важливо встановити відповідальність осіб за порушення закону та запровадити санкції. Також буде запроваджено оподаткування цього виду підприємницької діяльності за

рахунок правового регулювання мережевого маркетингу. Прийнявши закон, можна буде захистити права покупця як споживача певної продукції.

Список використаних джерел:

1. Пилипчук В. Формування та тенденції розвитку мережевого маркетингу. В. Пилипчук, О. Данніков. Маркетинг в Україні. 2008. № 3 (49). С. 40–45.
2. Войчак А. В. Особливості сучасної організації маркетингу на підприємстві. Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. Спец. 79, вип.: Сучасні проблеми теорії і практики маркетингу. К.: КНЕУ, 2005. 604 с.

КАРГАПОЛЬЦЕВ Іван,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ
ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ ПІД ЧАС ЦИВІЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ**

На даний момент Україну можна характеризувати як правову, демократичну державу. Активна участь нашої держави у впровадженні в національне законодавство міжнародних стандартів щодо дотримання прав і свобод людини, а також її законних інтересів, проявляється під час ратифікації міжнародних договорів, що стосуються даної категорії правовідносин. Однієї Конституції недостатньо для ефективного забезпечення цього кола правовідносин, тому Україна звертається до імплементації положень міжнародних актів, які становлять джерело визначення основних прав та свобод людини, а також гарантій їх дотримання.

Важливішим принципом, який характеризує державу як демократичну, є принцип доступності до правосуддя в цивільному процесі. У сучасних реаліях дане положення часто порушується, через що наявні проблеми забезпечення реалізації цього принципу громадянами є дуже актуальними та заслуговуючи ми на увагу.

З огляду на положення Європейської Конвенції із захисту прав людини

і основоположних свобод (ст. 6 і ст. 13), можна зазначити, що право громадян на доступ до правосуддя, що є загально визнаним, є невід'ємною складовою основоположних прав людини у кожній демократичній державі [1]. Також Конституція України закріплює реалізацію цього права, а саме: кожен має право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб у судовому порядку (ст.55) [2].

Сакара Н.Ю. вказує на доцільність розуміння доступності правосуддя в широкому сенсі. Він зазначає, що доступність правосуддя – це встановлений стандарт, який кореспондує вимогам справедливого і ефективного судового захисту, який конкретизується у необмеженій судовій юрисдикції, розумних строках, належних судових процедурах і безперешкодному зверненні заінтересованих осіб до суду. Реалізація ж цього принципу досягається виконанням певних організаційних, правових та економічних умов [3, с. 106, 108].

Багато науковців відносять до розуміння цього принципу ряд інших обов'язкових складових. Абросимов Є.Б. вказує, що під час розгляду принципу вільного доступу до правосуддя слід звертатися до аналізу принципу незалежності судової влади, адже вони разом складають сучасну концепцію справедливості та належного правосуддя. Зазначений принцип встановлює вимоги щодо недопущення необґрунтованих правових і практичних перешкод під час розгляду або для розгляду справ у суді. До основних елементів принципу доступу до правосуддя вищезазначений науковець відносить: суб'єктивний (полягає у свободі та рівності доступу всіх суб'єктів права до суду); компетенційний (полягає в універсальності компетенції суду в частинах предметності, територіальності та темпоральності); інституційний (полягає у дотриманні правила ординарного суду і належного судді); процесуальний (дотримання принципу змагальності під час судової процедури) [4, с. 241].

Ще одне досить спірне питання науки цивільного процесу стосується проблеми доступності цивільного судочинства у зв'язку з ефективною реалізацією принципу змагальності сторін. Кройтор В.А., аналізуючи та оцінюючи сучасний процес розгляду цивільних справ, вказує на появу вагомих перешкод на шляху до реалізації громадянами права на судовий захист, які виникли через прогресивні зміни Цивільного процесуального кодексу України. Доповнення національного законодавства у питаннях, які стосуються судочинства в Україні, призвели до ускладнення процесу відстоювання власних позицій в суді, які зараз майже не можливо зробити без допомоги кваліфікованих фахівців у галузі права. Також додатковий тягарем під час розгляду справ виступають витрати на проведення судових експертиз, виклик свідків та інших дій, які сприяють цивільному провадженню [5, с. 100].

Отже, опираючись на дослідження вищезазначених науковців, можна зробити висновок, що в даний час наявний ряд перешкод, що заважають

ефективності реалізації принципу доступності правосуддя в цивільному процесі, які держава повинна розглянути, оцінити, та на основі цього винайти якісний механізм мінімізації проявів даних порушень цього права громадян. Структура судових органів України повинна ґрунтуватися на моделі раціонального правосуддя цивільних справ, адже демократична правова держава може визнаватися такою у разі забезпечення дотримання прав і законних інтересів своїх громадян.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_004 (дата звернення: 05.11.2021).
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254к/96-вр> (дата звернення: 05.11.2021).
3. Сакара Н. Проблеми доступності правосуддя в цивільних справах . *Право України*. 2004. № 1. 256 с.
4. Петрухін І.Л. Судебная власть. М. : ТК Велбі, 2003. 306 с.
5. Кройтор В. А. Проблеми доступності цивільного судочинства в Україні у зв'язку з реальним закріпленням принципу змагальності. *Право і Безпека*. 2004. Т. 3. № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2004_3_1_27/ (дата звернення: 05.11.2021).

КАСИЧ Єлизавета,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ
ДИТИНИ У РАЗІ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ БАТЬКАМИ**

Нині проблемні питання, що стосуються дитини та її прав, все більше привертають увагу наукового товариства. Тому розгляд питання з ким буде проживати та ким буде виховуватись дитина після розірвання шлюбних відносин все більше набирає актуальності. Сьогодні дані справи розглядаються в судах та у органах опіки. Суд в багатьох випадках віддає

перевагу матері, оскільки у батька недостатньо належного часу для виховання дитини, адже чоловік проявляє себе через фінансове забезпечення родини і більшість часу працює за для заробітку.

Постає дуже важливе питання, чому після краху сімейних стосунків, яке створили подружжя до батька все менше довіри у сфері виховання. Здебільшого таке ставлення до чоловіків зумовлено природою, оскільки із давніх часів розуміється, що чоловік це голова в родині, яка годує, тобто фінансує родину. А мати – це рушійна сила виховання та навчання дитини.

Але у сьогоднішні ми вже відійшли від таких звичаїв, і перейшли до більш рівноправної системи виховання та навчання дитини. Тому, як і батько, так і мати має право на виховання, тим самим на батьківство, це вказується у статті 51 Конституції України, яка спрямована на охорону сім'ї, дитинства, материнства і батьківства [1]. Стаття 5 Сімейного кодексу України визначає державну охорону сім'ї, тобто визначає забезпечення пріоритету сімейного виховання дитини. Однак у сучасному суспільстві розірвання шлюбу є, на жаль, звичайним явищем, а в ситуації, коли з різних причин сім'я розпадається, часто страждають діти [2]. Наприклад, як вказав Олексій Кучеренко, в залежності від ситуації коли між подружжям відсутній спір про розірвання шлюбу, усі питання щодо подальшої долі дітей цього подружжя вирішуються за спільною згодою чоловіка та дружини. Відповідно до статті 109 Сімейного кодексу України, разом із заявою про розірвання шлюбу подружжя передає на розгляд суду письмовий договір, у якому зазначає, з ким із них будуть проживати діти; яку участь у забезпеченні умов життя дітей братиме той з батьків, хто буде проживати окремо; умови здійснення тим із батьків, який проживає окремо, права на особисте виховання дітей. Батьки можуть домовитися про те, що дитина житиме з одним із них, бабусею, іншим родичем чи у спецшколі-інтернаті. Незалежно від форми волевиявлення (усна чи письмова) йдеться про домовленість між батьками [3, с. 44].

Також при виникненні питання щодо врахування позиції дитини щодо місця проживання, законодавець встановив наступні три позиції, згідно статті 160 СК України, перша, якщо дитина не досягла десяти років, вона не є самостійним і рівноправним учасником всього процесу і тому місце проживання визначається за згодою батьків. Друга, у разі досягнення десяти років місце проживання дитини, визначається за спільною згодою батьків та самої дитини. Третя, у разі досягнення чотирнадцяти років, якщо батьки проживають окремо, місце проживання дитини, визначається нею самою [2].

Якщо проаналізувати вище наведені позиції, то варто вказати на те, що законодавець, з одного боку, виражає повагу до дитини, з іншого боку, слугує відповідним стимулом для батьків до належного виконання ними своїх обов'язків під загрозою переїзду дитини до діда, баби чи інших родичів. Якщо ж між батьками відсутня згода щодо визначення місця проживання дитини, то вирішення цього питання покладається на суд.

З викладеного можна зробити висновок, що чинне законодавство передбачає достатньо ефективний механізм забезпечення прав дитини під час визначення її місця проживання під час розірвання шлюбу між батьками. Однак на практиці непоодинокими є випадки коли батьки не можуть вирішити спір щодо вирішення питання з ким буде проживати дитина. Тому існує потреба більш детального дослідження цього питання та доцільною видається можливість застосування спільної почергової опіки, коли дитина почергово живе у кожного з батьків.

Список використаних джерел:

1. Конституція України редакція від 01.01.2020, підстава - 27-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Сімейний кодекс України Редакція від 01.01.2021, підстава - 942-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
3. Цивільне право та процес. Особливості визначення місця проживання дитини в разі розірвання шлюбу. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/8.pdf>

КАТОРЖНИХ Назар,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ В ЮРИДИЧНІЙ ПРОФЕСІЇ: ПРОБЛЕМИ
ТА ПОЗИТИВНІСТЬ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ ЖІНКАМИ
В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ**

Проблема рівності жінок і чоловіків як в юридичній професії, так і в інших галузях, є актуальною проблемою протягом довгого часу як в Україні, так і за кордоном. До цього часу ця проблема досі все ще існує, як нам відомо раніше жінки працювали лише за певними професіями (медсестри, повари тощо) і рідко мали шанс здобути свою кар'єру відповідно до своїх здібностей. На разі ця рівність стрімко змінюється в кращу сторону. Все більше жінок працює в державних, приватних установах та добиваються високих кар'єрних успіхів. Прикладом цього може бути збільшення кількості

жінок у Верховній Раді України, керівних посад, які обіймають жінки, служіння в лавах Національної поліції, ЗСУ та інших державних органах.

Таким чином, гендерна рівність – це не проблема, а мета, до якої прагне сучасне суспільство. Проблемою, яскраво вираженою в Україні, є гендерна нерівність, в тому числі в юридичній професії. Можна доповнити, що «гендерна нерівність – характеристика соціального устрою, згідно з якою різні соціальні групи (в нашому випадку – чоловіки та жінки) володіють стійкими відмінностями та впливаючими з них нерівними можливостями в суспільстві». Юридична професія – один з найкращих показників стану реагування суспільства на гендерні проблеми. З давніх-давен професія вважалася винятково чоловічою. Навіть у ті часи, коли жінки працювали на обмеженому полі професій, чоловіки чітко тримали оборону. Під захистом була і наша професія [1].

У 2017 році група молодих українських жінок-юристок провела анонімне онлайн-опитування з гендерних аспектів в юридичній професії серед 365 своїх колег-жінок. Вони були шоковані результатами. 46,5% респонденток повідомили, що стикалися з дискримінацією, коли почали працювати в юридичній сфері, а 36,9% повідомили, що зазнали сексуальних домагань при здійсненні своєї юридичної діяльності.

Юристки швидко відреагували на результати, і вже у вересні 2017 заснували нову громадську організацію - «ЮрФем», Асоціацію жінок-юристок України.

Місія організації - змінити ставлення до жінок в юридичній професії і за її межами, і сприяти внесенню відповідних змін в законодавство.

Якщо говорити про гендерні рівність в контексті правоохоронних органів, а саме служба чоловіків і жінок в Національній поліції України то експерт з гендерних питань МЦПД Олена Захарова наголосила, що «Правоохоронець-чоловік часто бачить свою роботу як «владний контроль», у той час як жінка – як «громадську службу». Голова громадської організації "LEAD office", колишній лейтенант патрульної поліції Марія Лех повідомила, що із близько 13 тис. патрульних поліцейських в Україні 2,5 тисячі є жінками, причому значна їх кількість патрулює вулиці разом із чоловіками. І що якщо раніше більшість чоловіків поліцейських не хотіли мати у напарниках жінку, то сьогодні ставлення вже змінюється [2].

Існує багато дискусій щодо того чи пристосована жінка служити в правоохоронних органах, можна з легкістю відповісти, що так. При чому жінки взагалі не поступаються чоловікам, навіть в окремих випадках більш пристосовані. Є безліч переваг, психофізіологічних особливостей жінок на якість виконання ними професійних обов'язків:

- більш високий рівень емоційності, самокритичності та комунікабельності;
- розвиненість інтуїції, емпатії;
- більш високий рівень виконавчої дисципліни;

- більша схильність до робочих стресів;
- менша залежність від шкідливих звичок (алкоголь, куріння);
- менша фізична сила;
- більш низький рівень агресивності.

Окремо було досліджено особистісні зміни жінок, які працюють під впливом таких специфічних факторів правоохоронної діяльності, як висока стресогенність, суворе регламентація індивідуальної поведінки та чітка субординація стосунків. В якості проблеми для подальшої розробки було визначено процес маскулінізації жінок, як результату сприймання і засвоєння ними суто чоловічих стереотипів поведінки, що складає зміст початкової професійної деформації. Результати здійсненого протягом трьох років психологічного вивчення курсантів зафіксували постійну позитивну динаміку різних видів агресивності в дівчат-курсантів унаслідок впливу поліцейської субкультури на особистість в процесі професійного становлення. Одночасно відзначено, що робота в підрозділах поліції підвищує рівень самооцінки жінок, стимулює їх подальшу професіоналізацію, надає досить широкі можливості для самореалізації. Світовий досвід свідчить, що ширше залучення жінок до роботи в органах правопорядку є ключем до істотного скорочення насилля зі сторони цих органів стосовно громадян [3].

Підсумовуючи все вище сказане, можна сказати, що гендерна нерівність як в юридичній професії, так і в Національній поліції все ще є актуальною проблемою як в Україні, так і в іноземних країнах, беручи до уваги зазначені вище проведені опитування в гендерному аспекті. Не зважаючи на те, що наша держава прийняла відповідні закони щодо боротьби з гендерною нерівністю, ця проблема все ще існує і на далі. Для її вирішення треба брати успішний досвід іноземних країн для боротьби з гендерною нерівністю, а саме в юридичній професії та проходження служби жінками в державних органах.

Список використаних джерел:

1. Стаття адвоката, голови наглядової ради ААУ Ольги Дмитрієвої. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/genderna-rivnist-v-yuridichniy-profesiyi--chi-e-taka-problema-v-ukrayini.html> (дата звернення 5.10.2021)
2. «Жінка у формі»: гендер в контексті реформи органів правопорядку. URL: <http://atomprofspilka.info/news/17890> (дата звернення 5.10.2021)
3. Права жінок правоохоронців та політика гендерної рівності: досвід інших країн у вітчизняному контексті. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/prava-zhinok-pravoohorontsiv-ta-polityka-hendernoji-rivnosti-dosvid-inshyh-krajn-u-vitchyznyanomu-konteksti/> (дата звернення 5.10.2021)

КІГАЙ Владислава,

здобувач вищої освіти четвертого курсу
факультету фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНИЙ СТАН РИНКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Почати слід з того, що на даному етапі соціально-економічного розвитку фінансової системи держави існують значні прогалини у розвитку окремих її секторів, які посилюють фінансову нестабільність. Держава переживає сукупність політичних та фінансово-економічних криз, які мають системний і довгостроковий характер, тобто вони негативно впливають на розвиток економічної та фінансової системи в цілому, особливо на внутрішні чинники, на які суттєво впливають зовнішні фактори.

Слід зазначити, що науковців та практиків дуже цікавлять особливості, умови та фактори сталого та стабільного розвитку фінансового ринку України. Ряд проблем вивчений у роботах А. К. Малютіна, О. І. Барановського, С. А. Буковинського, В. М. Гейца, В. М. Опаріна, С. В. Науменкова, В. М. Ніконової, В. М. Федосова, О. Л. Яременко та інших.

Надзвичайно важливим є те, що в найближчому майбутньому, а саме через 3-5 років, Україна має створити ефективний та конкурентний фінансовий ринок, який має забезпечити конвертацію вільних коштів на інвестиційний капітал.

Звернемо увагу, що в переважній більшості країн світу як розвинених, так і країн з перехідною економікою таких ресурсів мало, тому конкуренція за доступ до цих фондів є жорсткою. У такій конкурентній боротьбі перемагає країна, яка може запропонувати найкращі умови залучення інвестицій. І це насамперед ефективний, стабільний, технологічно просунутий фінансовий ринок із широким спектром фінансових продуктів та послуг [1, с. 92].

Отже, виникає проблема забезпечення ефективності та конкурентоспроможності внутрішнього фінансового ринку у довгостроковій перспективі з метою залучення внутрішніх та зовнішніх інвестиційних процесів.

У 2015-2018 роках для вирішення проблем у банківській системі та

після загального відновлення економіки після кризи НБУ вжив низку заходів у галузі грошово-кредитної політики та валютного регулювання, які частково сприяли стабільності банківського сектора. Але навіть сьогодні серйозні виклики та загрози, як і раніше, пов'язані з недостатньою капіталізацією банківського сектору та вразливістю навіть для незначних потрясінь та подальшого збільшення обсягу непрацюючих кредитів. Банківська система залишається непрозорою і страждає від нестачі інформації про результати та діяльність окремих банків, про кінцевих власників банків, що знижує довіру до них та перешкоджає ефективному нагляду. Обсяг заощаджень України щодо ВВП, починаючи ще з 2004 р. скорочується і для забезпечення ефективного посередництва в операціях з внутрішніми заощадженнями необхідно здійснити консолідацію банківського сектору і посилити регулювання [2, с.11].

Окрім економічної та фінансової була також політична криза, яка почалася в 2014 році, а потім військові дії на сході призвели до нової економічної та банківської кризи. Фаза кредитного стиснення почалася з швидкої девальвації національної валюти, відтоку капіталу з банків та їхнього банкрутства.

На теперішній час розвитку економіки України фондовий ринок ще не готовий виконувати завдання, пов'язані із вирішенням проблем забезпечення економіки інвестиційними коштами. У майбутньому необхідно вжити заходів щодо перебудови фондового ринку як механізму перерозподілу прав власності у процесах приватизації на його внутрішні функції – накопичення та перерозподіл довгострокових інвестиційних ресурсів, які можуть забезпечити процес розширеного відтворення – та економічне зростання [3, с.15].

Отже, слід вважати, що фондовий ринок має виступати альтернативним джерелом інвестиційних ресурсів і конкурувати з грошово-кредитним ринком в забезпеченні реальної економіки фінансовими ресурсами. Сучасний розвиток фондового ринку вимагає нової міри і форм його держаного і міжнародного регулювання. Для українського ринку це означає, що існує необхідність розробки стандартів і кодексів регулювання, які ґрунтуються на міжнародних та європейських принципах і є придатними для застосування в національних умовах. Це має забезпечити прозорість емітентів, надання ними повної та достовірної інформації, значне збільшення частки організованого фондового ринку, захист інвесторів, провадження реєстраційної та депозитарної діяльності відповідно до європейських вимог.

Список використаних джерел:

1. Малютін О.К. Оцінка фінансового сектору та його значення в економічному розвитку України. *Фінанси України*. 2010. №3. С.92-100.
2. Зверяков М.І. Теоретична парадигма сталого розвитку та українські реалії. *Економіка України*. 2018. №10. С.10-31.
3. Буковинський С.А. Фінансова криза в Україні: вплив на розвиток економіки та деякі заходи з досягнення фінансової стабілізації. *Фінанси України*. 2010. №11. С.10-30.

**КІРСАНОВА Тетяна,
ЩЕКОТКОВА Катерина,**
здобувачі вищої освіти
Університету митної справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В ІНТЕРНЕТІ

В час активного користування мережею Інтернет об'єкти авторського права стали широкодоступними, що дало змогу не лише ними користуватися, а й призвело до численних зловживань. Проблема порушення авторського права виникає через низький рівень правової культури в окремих країнах, що спричиняє високий рівень Інтернет-піратства.

Відповідно до статті 27 Загальної декларації прав людини, кожна людина має право на захист її моральних та матеріальних інтересів, які є результатом наукових, літературних або художніх творів, автором яких вона є [1]. Найчастіше авторські права на різноманітні твори порушуються шляхом їх розміщення в Інтернеті без дозволу авторів і без виплати авторської винагороди. Згідно з п.5 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» автор (чи інша особа, яка має авторське право) має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору [2]. Таким чином виникає потреба в захисті авторського права в мережі Інтернет. Але, разом з тим, захист прав авторів в деяких випадках може порушувати права людини, зазначені декларацією, а саме на особисте життя та таємницю кореспонденції (ст. 12) [1]. Звідси виникає питання моральності захисту авторських прав і його співвідношення з правами людини, що зумовлює проблематику теми.

Розглянемо приклади захисту авторських прав у країнах з високим рівнем піратства в Інтернеті відповідно до Звіту Європейської Комісії про охорону та забезпечення прав інтелектуальної власності у країнах третього світу [3].

Країною з найвищим рівнем Інтернет-піратства є Китай [2, с.10-11]. У зв'язку з цим досить актуальним буде звернутися до дослідження засобів захисту авторських прав в мережі Інтернет в Китаї. Вся інформація, що розміщується в мережі Інтернет в Китаї, підпадає під жорстку цензуру і фільтрацію проектом «Золотий щит». Система проекту включає в себе моніторинг і управління трафіком, контроль над введенням та виходом

інформації та інформування про правопорушення. Виходячи з принципів роботи «Золотого щиту», всі дії та вислови користувачів на веб-сайтах та форумах жорстко відслідковуються, що порушує вищезазначене право людини на особисте життя та таємницю кореспонденції [4]. Тим не менш, у звітах Європейської Комісії про охорону та забезпечення прав інтелектуальної власності у країнах третього світу Китай посідає перше місце як країна з найвищим рівнем піратства вже не перший рік. Отже, ми бачимо, що жорсткий контроль не тільки не сприяє захисту авторських прав в Інтернеті, а й порушує права людини.

Безумовно, в межах нашого дослідження, нас цікавить ситуація з Інтернет-піратством в Україні. Відповідно до Звіту Європейської Комісії, Україна, а також Індія, Росія та Туреччина, знаходяться на другому місці за рівнем Інтернет-піратства у світі [3, с.11]. У сфері захисту прав інтелектуальної власності в цих країнах були виявлені серйозні системні проблеми. Так, у порівнянні з попередніми звітами, ці країни не досягли значного прогресу у цій сфері. Законодавство України не визначає порядок боротьби з Інтернет-піратством, лише наводячи його визначення [2]. Таким чином, законодавством Інтернет-піратство регулюється так само, як і інші види порушення авторських прав, але таке регулювання для нього не є дієвим. Саме тому багато громадян не мають моральної мотивації дотримуватися норм, що регулюють захист авторських прав в мережі Інтернет. Порівнюючи з Китаєм, ми бачимо, що слабкий контроль цієї сфери хоч і не порушує права людини, але також не сприяє захисту авторських прав.

Розглянемо приклади дієвого захисту авторських прав у інших країнах.

1. До 2017 року в США існувала система CAS (Copyright Alert System), яка відслідковувала підозрілу діяльність та повідомляла Інтернет-провайдера, який надавав IP-адресу, з якої відбулося порушення. У разі виявлення порушення, користувач міг отримати до 6 попереджень, після яких щодо нього будуть застосовані більш жорсткі заходи [5]. Ця система захищала авторські права користувачів, водночас не порушуючи людські права кіберзлочинців.

2. У Великій Британії у 2010 році було прийнято Digital Economy Act, що встановив нову систему законів, покликану спростити процедуру виявлення та покарання постійних порушників авторського права. Загальний принцип виявлення правопорушень схожий на описаний вище принцип системи CAS. Разом з тим, закон передбачає використання презумпції невинуватості користувача, звинуваченого у порушенні [6].

3. Відповідно до законодавства Німеччини, провайдери щомісяця передають персональні дані порушників, а потім користувачі, чий авторські права були порушені, звертаються до порушників, пропонуючи виплатити компенсацію та видалити об'єкт правопорушення. Таким чином, справи вирішуються, не доходячи до суду [7, с.36].

Отже, дослідивши механізми захисту авторських прав та боротьби з Інтернет-піратством в різних країнах, ми дійшли наступних висновків. По-перше, сфера захисту авторських прав потребує певного контролю, але він не повинен суперечити правам людини на особисте життя та таємницю кореспонденції. По-друге, захист авторських прав в мережі Інтернет потребує окремих законів та механізмів регулювання, адже в наші дні ця проблема є актуальною і набуває все більшої поширеності. По-третє, в Україні ця сфера розвинута достатньо слабо, тому були б доречні запозичення досвіду інших країн.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. Дата оновлення: 14.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
3. Report on the protection and enforcement of intellectual property in third countries. European Commission. Brussels, 2021. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159553.pdf
4. How China's Internet Police Control Speech on the Internet. URL: https://www.rfa.org/english/commentaries/china_internet-11242008134108.html
5. The Copyright Alert System FAQ. URL: <https://www.eff.org/deeplinks/2013/02/six-strikes-copyright-alert-system-faq>
6. Digital Economy Act 2017. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/30/contents>
7. Арданов О. Щодо впровадження європейських стандартів відповідальності за Інтернет-піратство. Інтелектуальна власність в Україні. 2017. № 4. С. 34-43.

КОВАЛЕНКО Анна,

здобувач вищої освіти

Університету митної справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри цивільного,

господарського та екологічного права

Університету митної справи та фінансів

**ПОСЛУГА ЯК ЕКОНОМІЧНА ТА ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ:
ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ**

У вітчизняній сфері управління, як і в усьому світі, роль сфери послуг постійно зростає. Зростає кількість послуг, їх якість та різноманітність, зростає кількість комерційних посередницьких структур, що надають багатопланові послуги. В сучасних умовах трансформації перехідної економіки України, становлення економічних та правових основ ринкової

економіки на її території, вивченню сфери послуг в економічній сфері України вчені приділяють все більше уваги.

Теоретичний аналіз визначення сутності послуги як економіко-правової категорії вказує на те, що існують різні думки щодо визначення терміну «послуга» та розуміння його сутності. Вивчення послуги як правової структури показує, що як у цивільному, так і в господарському праві немає єдиного підходу до розуміння її сутності. Цей факт насамперед пояснюється тим, що термін "послуга" вживається в різних значеннях, а отже, має різні трактування.

Позитивний ефект діяльності з надання послуг не проявляється у вигляді певного передбачуваного матеріального результату, як це має місце при виконанні робіт (наприклад, за трудовим договором), а проявляється в процесі надання послуги [1, с. 171]. Крім того, особливістю послуги є збіг у часі та просторі процесів виробництва, впровадження та витрачання його споживчої вартості. Тобто споживання послуги відбувається в процесі її надання, на відміну від роботи, споживання результатів якої зазвичай не збігається з часом її надання [2, с. 472].

Отже, відносини контрактного типу, тобто відносини, пов'язані з виконанням роботи, завжди спрямовані на створення економічного результату, відокремленого від процесу роботи та вираженого у матеріальній формі. Відповідно до ч. 2 ст. 837 ЦКУ договір підряду може укладатися на виготовлення, обробку, ремонт речі або на виконання іншої роботи з передачею її результату замовнику. У договорі про надання послуг немає посилення на результат, саме діяльність вважається її предметом, товаром, не має матеріального змісту, а отже, невіддільна від діяльності. Відповідно до ч. 1 ст. 901 ЦКУ за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за вказівкою іншої сторони (замовника) надавати послугу, яка споживається в процесі виконання певної дії або здійснення певної діяльності. Отже, основним критерієм відмежування роботи від послуги, на який найчастіше звертають увагу в юридичній літературі, є майновий результат роботи.

На думку деяких авторів, можна говорити про «чисті послуги» (ті, які полягають у здійсненні діяльності, створення корисного ефекту, що не має матеріалізованого вираження), і про так звані послуги (ті, де благодотворний ефект знаходить своє матеріалізоване вираження [3]).

Матеріальна послуга називається роботою. Водночас у процесі надання послуги може знадобитися виконання роботи, без якої неможливо створити позитивний ефект у межах послуги. Незважаючи на те, що послуга розуміється лише як діяльність із створення корисного ефекту, яка не знаходить свого матеріального втілення, можна зробити висновок, що дії постачальника послуг також можуть мати змішаний характер – в одному випадку вони не мають матеріального втілення – надається послуга, а у другому робота.

Можна сказати, що основним критерієм відмежування роботи від послуги є майновий результат роботи. Предметом угоди про надання посередницьких послуг, на відміну від угоди про виконання робіт (договір підряду), не є матеріалізований результат посередницької діяльності (роботи), а саме посередницька діяльність (дії), яка зазвичай має нематеріальну природу, невіддільну від джерела чи одержувача і характеризується одночасним забезпеченням та споживанням. Відносини контрактного типу, тобто відносини, пов'язані з виконанням роботи, завжди спрямовані на створення економічного результату, відокремленого від робочого процесу та вираженого у матеріальній формі.

Поняття "послуга" як об'єкт правового регулювання, з одного боку, включає поняття «послуга» як економічні відносини для здійснення підприємницької діяльності, спрямованої на задоволення потреб учасників обороту майна. З іншого боку, більш широке тлумачення терміну "послуга" як економічної діяльності (продаж товарів, робіт, послуг), спрямованої на задоволення потреб споживачів, виходить за межі поняття "послуга", оскільки будь-яке зобов'язання в кінцевому підсумку спрямоване на задоволення потреб та інтересів кредитора

В економічній та юридичній літературі існують також інші критерії для систематизації послуг, які є дуже специфічними та мають вузьку або обмежену сферу застосування. Водночас, як слушно підкреслюється у доктринальних джерелах, через тимчасовість послуг, їх нестійкий та мінливий характер, матеріальність та нематеріальність, здається, що вичерпна класифікація послуг у принципі неможлива.

Список використаних джерел:

1. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності: Навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 1999. 346 с.
2. Підприємницьке право: Підручник Л. В. Ніколаєва, Л. М. Іваненко, Л. М. Кальчук та ін. за ред. О. В. Старцева. К.: Істина, 2005. 267 с.
3. Степанов Д. Послуги як об'єкт цивільних прав. Відомості Верховної Ради. 2000. № 2. С. 16-18.

КОВАЛЬ Віталіна,

здобувач вищої освіти четвертого курсу
ННІ права та міжнародно-правових
відносин Університету митної
справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

ЕКОЛОГІЧНІ СУДИ: ДОСВІД ШВЕЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Ефективне правове регулювання використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища є обов'язковою умовою для забезпечення гармонійного співіснування природи та людського суспільства. При цьому недостатньо лише закріпити екологічні норми і стандарти в відповідних нормативно-правових актах, потрібен дієвий правозастосовний механізм, що буде здатен реалізувати ці норми на практиці.

Забезпечення екологічних прав людини, припинення діяльності небезпечної для довкілля, застосування заходів юридичної відповідальності за екологічні правопорушення не в останню чергу залежать від забезпечення конституційного права доступу до правосуддя та діяльності відповідних судових органів кожної держави.

З огляду на особливості вирішення справ, що пов'язані із застосуванням природоохоронних норм, у сучасних розвинутих країнах можна відстежити тенденцію до створення спеціалізованих екологічних судів, трибуналів, а також існування відокремлених спеціалізованих структур у судах загальної юрисдикції.

Різноманітні форми та моделі здійснення екологічного правосуддя існують зокрема в Австрії, Бразилії, Великій Британії, Данії, Канаді, Новій Зеландії, Швеції тощо. Кожна країна має власну специфіку, яка залежить від правової системи відповідної держави та яке місце вона відводить правовим захисту та охороні навколишнього середовища.

Для вирішення питання про те, чи мають екологічні суди перспективи існування в Україні, потрібно проаналізувати світовий досвід у цій сфері.

Взірцевою можна вважати систему екологічного правосуддя у Швеції. З моменту прийняття Екологічного кодексу 1999 року ця європейська країна має спеціальну систему екологічних судів, які нині називаються земельні та екологічні суди [1, с. 73]. Згідно із положеннями цього Кодексу було

створено і нині функціонують п'ять місцевих земельних та екологічних судів і земельний та екологічний апеляційний суд. Ці суди є частиною загальної судової системи Королівства Швеція.

Юрисдикція земельних і екологічних судів охоплює оскарження всіх видів рішень, ухвалених відповідно до Екологічного кодексу, питання планування і забудови, передачі землі, інші земельні спори, а також спори, пов'язані з функціонуванням об'єктів підвищеної екологічної небезпеки [3, с. 19]. Також, цим судам підвідомчі справи про оскарження адміністративних рішень місцевих і регіональних органів влади, цивільні справи, які стосуються земельних і природоохоронних питань, включаючи вимоги про відшкодування екологічної шкоди. Кримінальні справи не належать до юрисдикції цієї гілки судової системи.

Земельні та екологічні суди вирішують питання, що вимагають наукової і технологічної оцінки, експертизи, що виходить за рамки правової сфери. Тому, окрім юристів, суддями є екологічні експерти. За загальним правилом, при вирішенні справ склад суду включає одного професійного суддю-юриста, одного спеціаліста з охорони довкілля (технічний суддя) і двох експертів-членів (рядових суддів). У разі спору між державними органами і бізнес-структурами, сторони призначають рядових суддів (по одному з кожної сторони), але більшість справ розглядається лише двома суддями – професійним і технічним [3, с. 18-19].

Судові процедури є достатньо складними, вони різняться в залежності від категорії справ, поєднуючи в собі риси цивільного та адміністративного судочинства.

Земельний та екологічний апеляційний суд розглядає апеляційні скарги на рішення п'яти місцевих судів. Апеляційний суд складається з чотирьох юридично підготовлених суддів, один з яких може, у разі необхідності, бути замінений технічним суддею, що має технічну підготовку в предметній області питання апеляційної скарги [3, с.19].

Земельний та екологічний апеляційний суд є останньою інстанцією в випадках оскарження первісного рішення місцевих або регіональних органів влади. Якщо земельний чи екологічний апеляційний суд розглядав справу в першій інстанції, то у випадку, якщо вона представляє суспільний інтерес, Верховний суд Швеції приймає цю справу до розгляду як суд останньої інстанції.

Як зазначається в огляді ЮНЕП, апеляційне слухання з екологічних питань у Швеції більше схоже на загальні збори. Часто судові засідання проходять у залі засідань, і свідчення приймаються в неофіційній обстановці конференції. Іноді суд виїжджає на місце, де розташований предмет спору. Учасникам процесу і людям, що живуть поруч, наприклад, з екологічно небезпечним об'єктом, дозволено подавати коментарі до суду. Суд може зажадати коментарів по справі від відповідальних місцевих, регіональних і центральних органів, а також незалежних науково-технічних організацій [3, с. 19].

В цілому земельні та екологічні суди Швеції користуються високим рівнем довіри та авторитетом у пересічних громадян королівства, вони відзначають їх прозорість, відкритість та демократичність.

Питання організаційного відокремлення екологічного правосуддя в рамках національних судових систем нині обговорює велика кількість країн. Приблизно двадцять планують створити такі суди найближчим часом. Для реалій України подібна практика, нажаль, може видаватися химерною та просто непридатною для національної правової системи. Та все ж спеціалізовані екологічні суди мають певні переваги – швидкість та ефективність судового процесу; підготовленість і спеціалізацію суддів, які краще розбираються в екологічних питаннях, ніж судді загальної юрисдикції; присутність технічних експертів з особливим процесуальним статусом, який суттєво відрізняється від звичного нам процесуального статусу експерта в судовому провадженні; одноманітність та передбачуваність судової практики; можливість розширення суб'єктного складу учасників розгляду, залучення громадськості; поєднання юрисдикцій (цивільної, кримінальної, адміністративної) з обранням найбільш ефективного захисту екологічних прав.

Україна, окрім великої території та широкого різноманіття природних ресурсів, має широкий спектр екологічних проблем, що потребують нагального вирішення та відповідного нормативного закріплення. Належний судовий захист є найдієвішим способом врегулювання більшості проблемних питань природоохоронного законодавства.

Саме тому Ціль 1 Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року – формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва – має одним із завдань забезпечення дотримання екологічних прав та обов'язків громадян, доступу громадськості до правосуддя з питань охорони навколишнього природного середовища та природокористування [2]. Це завдання відповідає конституційним та законодавчим засадам про те, Україна гарантує своїм громадянам реалізацію екологічних прав, наданих їм законодавством. А також, зобов'язується забезпечити гідний судовий захист порушених прав громадян у галузі охорони навколишнього середовища, поновити ці порушені права.

Для впровадження та становлення в Україні екологічних судів, як таких, а в майбутньому їх цілісної системи, було б доцільним для початку впровадження пробних окремих «зелених лав», або ж інститутів «зелених суддів». Діяльність даних суддів була б направлена саме на розгляд конкретних екологічних спорів. Звичайно, така справа, вимагає значних організаційних зусиль і фінансових витрат, але в сучасному світі будь-яка країна вимушена керуватися принципом пріоритету екологічних інтересів, інакше буде приреченою на екологічні негаразди [4, с. 25].

Світова практика показує, що ліквідація наслідків екологічних

катастроф коштує значно дорожче, ніж їх своєчасне попередження.

Також важливим було б зазначити, що спеціалізація суддів екологічних лав (а в майбутньому – повноцінних екологічних судів) повинна бути специфікована, потрібно передбачити експертність по окремим питанням кожного із них, визначити сфери спеціалізації (земельні питання, містобудування, гірничі питання, забруднення довкілля стаціонарними джерелами, розміщення відходів тощо) [4, с. 31].

Досвід та рішення, прийняті завдяки професійному розгляду відповідних екологічних спорів, можуть в майбутньому сприяти розробці нового більш дієвого та фахового екологічного законодавства, яке б врахувало усі аспекти та витoki проблематики екологічного правосуддя.

Екологічне правосуддя до того ж має ще один дуже важливий аспект, на котрий слід звернути свою увагу і Україні. Експертне екологічне судочинство забезпечує рівність сил і перешкоджає великим іноземним корпораціям уникати відповідальності за надмірну експлуатацію природних ресурсів, забруднення довкілля.

На мою думку, впровадження екологічних судів в Україні є необхідним, зважаючи на наявні у вітчизняному законодавстві та правозастосовній діяльності проблеми, а також на актуальні світові тенденції. Воно, звісно, має бути поступовим і проходити в декілька етапів. Перший етап – це підготовка суддів, які були б компетентні відносно сфер специфікації, що розпочнуть свою діяльність в судах загальної юрисдикції, але до їх компетенції будуть віднесені відповідні екологічні спори. Другий етап – створення «зелених лав». Третій етап – остаточне створення системи спеціалізованих екологічних судів.

Список використаних джерел:

1. Завгородня В. М., Кравець Я. В. Екологічні суди: зарубіжний досвід. Юридичний електронний науковий журнал. № 4. 2018. С. 70-74. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2018/19.pdf
2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19?find=1&text=%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B8#w1_1.
3. Кравець Я. В. Екологічні суди: порівняльно-правовий аналіз. Одеса, 2018. 30 с.
4. Міжнародний судовий форум : «Судовий захист природного довкілля та екологічних прав» (м. Київ, 7 листопада 2019 року) : Збірник матеріалів. — Київ, 2019. — 192 с

КОЛЯДА Дар'я,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА МАТЕРИНСТВО (БАТЬКІВСТВО) В УКРАЇНІ

Можливість жінки народити дитину у шлюбі є її законним правом на материнство, а чоловіка стати батьком – правом на батьківство. Це є особисті немайнові права фізичної особи, які охороняє держава. Зокрема, для захисту цих прав прийняті норми Сімейного кодексу України від 10 січня 2002 року, Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо державної підтримки сім'ї, охорони материнства, батьківства та дитинства» від 11.05.2019 року, тощо. Не дивлячись на ці закони є діти та батьки, яким потрібна додаткова допомога. Мова йде про малозабезпечені сім'ї, безпритульних дітей, дітей-сиріт, малолітніх матерів, тощо. Для цього також створені відповідні нормативно-правові акти такі як: Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 року, Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 02.06.2005 року, Постанова Кабінет Міністрів України «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю» від 3.10.2018 року та ін.

В юридичних актах визначення понять «материнство» та «батьківство» відсутнє. Але наявне поняття «право на материнство (батьківство)». Ці права безпосередньо пов'язані з репродуктивною функцією жінки та чоловіка. Саме тому у держави виникає питання забезпечення нормальних умов для народження дитини. Та ,нажаль, в Україні не дивлячись на всі спроби держави захистити право на материнство (батьківство) виникають випадки коли це право порушується.

Так питання яке виникає як в Україні та і світі з певною періодичністю - аборти. Це одне з питань яке викликає гарячі дискусії на міжнародному

рівні. В цьому питанні є два фронти: «за вибір» і «за життя». Перші закликають, що жінка повинна мати вибір народжувати чи ні, другі, що плід має право на життя з моменту зачаття. Що ж таке аборт? Згідно з визначенням ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я), аборт – це спонтанне вигнання або екстракція ембріона/плода масою до 500 г, що відповідає терміну гестації - 22 тижнів. Простіше кажучи, аборт – це переривання вагітності впродовж перших її 22 тижнів. Аборт може бути мимовільним (викидень) і медичним, тобто пряме хірургічне чи медикаментозне втручання [1].

В останній раз полеміка даного питання виникнула в 2020 році в Польщі через рішення Конституційного трибуналу про заборону абортів. У практиці ліберальних країн законодавець визначає строк вагітності за яким жінка може скористатися своїм правом на аборт (у більшості країн, в тому числі і в Україні, такий строк встановлено на рівні 12 тижнів) [2].

В країнах в яких повністю заборонені аборти можна зустрітися з таким явищем як «абортивний туризм», «кримінальні аборти», «абортивне підпілля». Також при повній забороні абортів збільшується кількість безпритульних дітей і дітей яких залишають в небезпеці. Для усунення цих проблем в Україні створили так звані «Вікна життя». Це місця де матері можуть залишити своїх дітей в безпеці. Новонароджених впродовж двох місяців можна забрати. Матері залишаються анонімними та не несуть кримінальної відповідальності. Та на практиці, по-перше, в такі вікна дітей залишають доволі рідко, по-друге, вони не зменшують кількість новонароджених, яких залишають в небезпеці, по-третє матерів, які хочуть залишитися анонімно все одно знаходять.

На сьогоднішній день в Україні спостерігається зменшення кількості населення та його старіння. Тому в державних програмах потрібні проекти про збільшення демографії населення. В Україні це виражається в виплатах для дітей. При народженні першої дитини сума виплат становитиме - 15.000 грн, другої – 30.000 грн, на третю та кожену іншу - 45.000 грн. Ми спостерігаємо, що в деяких сім'ях батьки живуть на ці кошти. Тобто грошове забезпечення дітям не дістається. В даних випадках дорослі живуть на гроші дітей поки їх виплачують, а коли гроші закінчуються народжують знову. Таким чином виникають родини в яких діти стають способом заробітку.

Отже, право на материнство (батьківство) - це здатність жінки бути матір'ю, а чоловіка батьком. Та це право часто порушується. Порушення даного права ми можемо спостерігати в такому явищі як аборт. Проявляється це саме в тому, що в деяких консервативних країнах штучне переривання вагітності забороняють. Тобто забирають у жінки вибір реалізувати своє право на материнство (батьківство) чи ні. В Україні законодавець дає цей вибір. Та через те, що в Польщі не має можливості зробити аборт, ми можемо спостерігати абортивний туризм в Україну. Покращити ситуацію в Польщі можна відмінивши скандальний законопроект.

Для покращення ситуації з немовлятами яких залишають в небезпеці та для надання матері поняття, що своїх немовлят можна залишити в місці де їм буде безпечно. В Україні це так звані «вікна життя».

Ситуація з дітьми на яких заробляють батьки доволі складна. Зменшити дане явище можна шляхом виплати цих коштів не при народженні, а при досягненні дитини 18 років. А в допомогу батькам можна збільшити кількість пакунків малюка. Також потрібно покращити роботу соціальних служб. Провести реорганізацію та перевірити їх кваліфікацію. Що змусить їх краще виконувати свої повноваження та збільшить нагляд за такими сім'ями.

Список використаних джерел:

1. Нарок Т. Право на аборт як одне з репродуктивних прав жінки: вступ до проблеми. Репродуктивні права. *Асоціація жінок-юристок України*. 23.03.2021 URL: <http://jurfem.com.ua/pravo-na-abort-vstup-do-problemy/> (дата звернення 29.09.2021).
2. Т. Кравцова, М. Корниенко. Убийство или возможность выбора: как международное право регулирует вопрос аборт. *Європейська правда*. 17.11.2020 URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2020/11/17/7116617/> (дата звернення 29.09.2021).

КОМАР Андрій,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

УЧАСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Говорячи про цивільне судочинство ми повинні звернути увагу на, те що участь у ньому можуть брати як фізичні так і юридичні особи. Відтак необхідно зауважити, що даний факт відображений у частині 3 статті 58 Цивільного процесуального кодексу України [1].

Виходячи з положень зазначеної вище статті ми розуміємо, що юридичні особи виступають повноцінними учасниками цивільних процесів нарівні з фізичними особами. Проте необхідно розуміти, що участь

юридичної особи без залучення фізичної особи у якості керівника або іншої уповноваженої особи не можливо.

Вивчаючи дану тематику ми не могли оминати увагою статтю 46 та 47 ЦПК у яких нам зазначається, що юридичні особи так само як і фізичні набувають цивільної правоздатності та дієздатності, а отже вони можуть вступати у цивільно-процесуальні правовідносини на рівні з фізичними особами.

Відтак вивчаючи даний аспект ми повинні зауважити, що у разі представництва юридичної особи у цивільному судочинстві, особа яка її представляє повинна виходити за межі своїх інтересів, приділяючи особливу увагу інтересам юридичної особи.

Необхідно зауважити, що розглядаючи особливості представництва юридичних осіб, варто відмітити, що не можна порівнювати представників юридичної особи в рамках інституту судового представництва та в рамках представництва юридичних осіб їх одноосібним органом управління – функціональним представником, через різний характер та підстави для кожного із цих видів представництв, адже їх зв'язок з юридичною особою кардинально різний, що також підтверджується тим, що керівник є функціональним представником юридичної особи.

Відтак вивчаючи даний аспект ми повинні звернути увагу на працю П.Ф. Немеш, котрий вважає недопустимим, з точки зору теорії та практики, порівнювати у цивільному процесі керівника юридичної особи та її представника, адже це абсолютно різні за статусом учасники цивільного процесу, незважаючи на однаковий формальний статус представника юридичної особи [2].

Говорячи про інститут представництва юридичних осіб необхідно зазначити, що від відрізняється від представництва фізичних осіб. Відтак у фізичних осіб цей інститут реалізується лише за наявності довіреності, ордеру або по відношенню до особливих категорій осіб, наприклад, малолітніх, які потребують представника у зв'язку із їх нездатністю в повній мірі реалізувати процесуальні функції учасника судового процесу, а також необхідністю їх особливого захисту зі сторони держави та суспільства. У юридичних осіб на відміну від фізичних немає певних обмежень, яскравим прикладом виступає обмеження по віку, адже юридичні особи мають представництво не залежно від віку.

Звертаючи увагу на інші процесуальні аспекти законодавства з даного питання необхідно наголосити на тому, що з метою дотримання принципів рівності, справедливості та змагальності, котрі могли б бути порушення у випадку надання законодавцем додаткових прав або ж обов'язків одній з цих категорій. Саме тому права та обов'язки фізичних та юридичних осіб виступають якомога однаковими, виключенням у даній ситуації виступають обмеження, які є необхідними з урахуванням особливостей даних категорій. Яскравим прикладом може виступати такий факт, що у юридичних осіб на відміну від фізичних немає

певних обмежень, яскравим прикладом виступає обмеження по віку, адже юридичні особи мають представництво не залежно від вік.

Виходячи з цього ми можемо дійти висновку, що участь юридичної особи у цивільному судочинстві здійснюється майже на тому ж рівні, що й у фізичної особи. Проте ми також повинні розуміти, що все ж таки існують певні аспекти котрі пов'язані з особливостями юридичної особи, з метою надання рівних можливостей для реалізації своїх прав та виконання своїх обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV, поточна редакція 05.08.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 21.10.2021)
2. Немеш П. Ф. Розмежування законного представництва та інших видів представництва у цивільному процесі, що не пов'язані з видачею довіреності. *Адвокат*. № 7 (130). 2011. С. 23-25.

КОМАР Андрій,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Екологічні права – особливий різновид конституційних прав людини, пов'язаних з навколишнім природним середовищем, із взаємовідносинами природи та людського суспільства. До них належить, передусім, декларація про сприятливе довкілля, екологічно чисті продукти харчування, екологічно нешкідливі предмети повсякденного попиту, екологічно безпечні умови праці [1 ст.20]. Право на відшкодування збитків, заподіяних екологічним правопорушенням здоров'ю та майну людини та право на отримання достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища.

Таким чином, право на сприятливе довкілля – це право на довкілля, якісний стан якого створює умови для функціонування:

– об'єктивно існуючих частин природного середовища, які мають

просторово-територіальні межі та в яких живі (рослини, тварини та інші організми) та неживі її елементи взаємодіють як єдине функціональне ціле та пов'язані між собою обміном речовиною та енергією;

- територій, які не зазнали зміни в результаті господарської та іншої діяльності та які характеризуються поєднанням певних типів рельєфу місцевості, ґрунтів, рослинності, сформованих у єдиних кліматичних умовах;
- природних об'єктів, змінених у результаті господарської та іншої діяльності, та (або) об'єктів, створених людиною, які мають властивості природних об'єктів та мають рекреаційне та захисне значення.

Згідно ст.11 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»: Україна гарантує своїм громадянам реалізацію екологічних прав, наданих їм законодавством. Місцеві ради, органи державної влади в галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів зобов'язані подавати всебічну допомогу громадянам у здійсненні природоохоронної діяльності, враховувати їх пропозиції щодо поліпшення стану навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, залучати громадян до участі у вирішенні питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів. [2].

Екологічні права громадян можна розглядати як сукупність закріплених у Конституції України, міжнародних актах, спеціальному екологічному та суміжному з ним законодавстві права індивіда, тобто людини та громадянина, що реалізуються в процесі взаємодії з навколишнім природним середовищем та тих, що забезпечують задоволення його основних потреб у цій сфері [3 с.166].

Люди є частиною природи, і наші права тісно пов'язані з навколишнім середовищем, у якому ми живемо. Завдання збитків навколишньому середовищу перешкоджає дотриманню прав людини, тоді як їх реалізація допомагає забезпечити захист навколишнього середовища та сприяє сталому розвитку.

Право людини на безпечне навколишнє природне середовище являє собою юридичну можливість проживати в навколишньому природному середовищі, яке не заподіює шкоди її здоров'ю і життю, а у випадку порушення цього права - вимагати його захисту у встановленому законодавством порядку [4].

Безпечне, чисте, здорове навколишнє середовище є необхідною умовою для повноцінного здійснення прав людини, включаючи права на життя, найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я, достатній життєвий рівень, повноцінне харчування, безпечну питну воду та санітарію, житло, участь у культурному житті та розвиток, а також право на здорове довкілля.

Усі зобов'язання держав щодо дотримання прав людини, забезпечення захисту цих прав від шкідливого впливу та їх здійснення шляхом вжиття

заходів для їх повноцінного дотримання можуть бути застосовані в екологічному контексті [2]. У зв'язку з цим державам слід утримуватися від порушення прав людини внаслідок завдання шкоди навколишньому середовищу або допущення таких збитків.

Отже, екологічні права людини – це визнані та закріплені у законодавстві права індивіда, які забезпечують задоволення різних потреб людей при взаємодії із природою. Права людини мають природний і невідчужуваний характер. Вільне та ефективне здійснення прав людини є однією з основних ознак громадянського суспільства та правової держави. Досягнення екологічних цілей в області розвитку відповідно до правозахисних норм сприяє зміцненню людської гідності, рівності та свободи реалізації всіх прав людини.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст. 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 30.10.2021)
2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 16.10.2012 № 5456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 30.10.2021)
3. Бригадир І.В., Зуєв В.А., Шуміло О.М. Екологічне право України. Загальна частина : навчальний посібник. Харків, 2010. 166 с.
4. Конституційні екологічні права громадян : веб-сайт. URL: <https://www.solor.gov.ua/info/19/8032>

КОМАРОВ Максим,

слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

МІСЦЕ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ОСОБИ

Сьогодні все більшого значення задля ефективного функціонування держави в цілому має безпосереднє саморегулювання суспільних відносин. Зростання активності та безпосередньої відповідальності учасників

цивільного процесу дозволяє будь-яким країнам (в тому числі і Україні) здійснювати частину своїх повноважень у відповідних сферах інститутами сучасного громадянського суспільства, а саме альтернативними способами вирішення спорів.

Прийняття Основного Закону нашої країни, а саме Конституції, визначило відповідний початок нового етапу суспільного розвитку, правової системи України, що безпосереднім чином призвело до необхідності подальшого вдосконалення та новітнього впровадження діяльності державних інституцій та реформування судової системи України. Але відповідне реформування судової системи здійснюється дуже повільно з причини переваженості державних судів справами, що безпосередньо знаходяться у їх розгляді.

Третейський суд є однією із важливих ланок громадянського суспільства, що притаманна лише державам із розвиненими демократичними засадами устрою відповідного державного ладу та високим ступенем правосвідомості громадян. Беручи до уваги зміст статті 1 Закону України «Про третейські суди», зазначимо, що до відповідного суду за угодою сторін, може бути переданий будь-який спір, що виникає з цивільних та господарських правовідносин, крім окремих випадків, які чітко визначаються в чинному законодавстві нашої країни [1]. Це означає, що лише у випадках безпосереднього обмеження законодавством, щодо певної неможливості передачі окремої категорії справ на розгляд, обмежується правосуб'єктність третейського суду.

Третейські суди в порядку, який передбачається чинним законодавством України, можуть розглядати будь-які справи, що виникають із цивільних та господарських правовідносин. Вони не входять до системи судів загальної юрисдикції, проте, вказана обставина не позбавляє осіб права звертатися до них за вирішенням спорів. Відповідне рішення третейських судів є остаточними та підлягають виконанню в обов'язковому порядку. Здійснення третейськими судами безпосередньої функції захисту прав та інтересів є здійснення ними не правосуддя, а третейського розгляду відповідних спорів сторін у цивільних та господарських правовідносинах у межах права, визначеного Основним Законом нашої країни – Конституцією України.

Суть третейського судочинства полягає в тому, що сторони довіряють вирішення спору та відповідне ухвалення рішення третій особі, а не певному уповноваженому державою органу. В цьому і є істотна відмінність третейського судочинства від інших форм захисту прав на інтересів цивільного та господарського судочинства, які здійснюються виключно судами загальної юрисдикції [3].

Щодо основного призначення третейського суду, можемо зазначити те, що його діяльність відповідним чином спрямована на мирне припинення конфлікту чи спору, в дослідженні певних шляхів їх врегулювання за

спільною згодою сторін, з метою подальшого збереження їх співпраці.

Щодо переваг третейського судочинства порівняно із захистом прав у державних судах, можемо зазначити: оперативність та простота вирішення спорів; демократичність переносу розгляду спорів; у сторін є відповідна можливість вільно призначати чи обирати третейський суд та його суддів; конфіденційність третейського судочинства [2]. Відповідні переваги доводять ефективність третейського судочинства, адже дані суди сприяють збереженню комерційної таємниці і тим самим підвищується довіра до третейського суду. Тобто, третейські суди безумовно необхідні у системі захисту майнових та немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб, а також вирішення конфліктів, що виникають між суб'єктами відповідних правовідносин.

Отже, третейський суд займає важливе місце в вирішенні спорів, конфліктів між сторонами, з метою створення передумов продовження їх взаємовигідних відносин, тобто здійснення захисту прав кожного із учасників правовідносин. Також зазначимо той факт, що відповідний суд певним чином виконує функцію об'єктивного арбітра, що безпосередньо оцінює представлені сторонами докази та виносить своє рішення.

Список використаних джерел:

1. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>
2. Скрипець Н. С. Виконання рішень третейських судів в порядку цивільного та господарського судочинства: порівняльно-правовий аналіз. Альтернативні способи вирішення спорів (ADR): матеріали Шостого львівського міжнародного форуму. Львів, 2013. 61 – 66 с.
3. Притика Ю. Д. Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді: дис. ... док. юрид. наук. Київ, 2006. 632 с.

КОНЄВ Іван,

здобувач вищої освіти юридичного
факультету Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара

Науковий керівник:

МАРЧЕНКО Олеся,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного, трудового
та господарського права Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара

ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС

Докази є тією важливою складовою у цивільному процесі, без яких не було б можливим здійснення справедливого і об'єктивного судочинства. Завдяки наявності всіх необхідних доказів по справі, складається повноцінна картина суті правовідносин, які виникають. Тому докази і доказування є важливими елементами, котрі дозволяють суду встановити фактичні дані, на підставі яких в подальшому формулюються висновки і виносяться рішення. Сучасний цивільно-процесуальний кодекс України дуже ретельно регламентував тематику нашої роботи у Главі 5 [1]. Однак, оскільки наша держава визначила для себе головним вектором руху – інтеграцію до Євросоюзу, то і різноманітна практика країн Європи щодо підходів до критеріїв оцінки доказів є важливим джерелом для вдосконалення не тільки національного законодавства, а й судової практики загалом.

Мета – провести порівняльний аналіз щодо судової практики з питань оцінки доказів судами країн ЄС та встановлення значення головних критеріїв доказів для прийняття їх до справи.

Докази – це дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин справи, фактичних даних, що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. Для зручності правового регулювання у цивільному процесі різних іноземних держав встановлюється універсальна система доказів, в межах якої визначається широкий перелік видів цих доказів, адже різні докази містять свою специфіку щодо їх вивчення та можуть мати особливий правовий режим. Так, в Україні види доказів визначені у ст. 76 ЦПК засобами доказування виступають: письмові, речові, електронні докази; висновки експертів; показання свідків [1]. Натомість, за цивільно-процесуальним кодексом Швейцарії виділяють такі докази: показання свідків; матеріальні записи (документи, фільми, аудіозаписи, електронні

файли тощо); огляд об'єктів; думка експерта; письмові заяви; опитування і заяви сторін [2]. У цивільному процесі Німеччини до окремого виду доказів відносять ще дані, отримані за допомогою візуального огляду (до них належать електронні документи, листи, отримані електронною поштою, що вивчаються судом у судовому засіданні). З вищевикладеного випливає, що підхід країн ЄС щодо визначення класифікації доказів є дуже ретельним та містить широку розгалуженість, що дозволяє відносити ті чи інші докази до певного виду, кожен з яких має особливий процесуальний статус.

Поміж цього, поряд із системою доказів у цивільному процесі країн Європи існують факти, які не потребують доказуванню. Такими фактами, законодавець Швейцарії визнає певні обставини, які є загальновідомими, факти, відомі суду, звичаї [2]. Відповідно до ЦПК Німеччини не потребують доказуванню факти: 1) які визнанні сторонами під час судового розгляду; 2) факти, які були заявлені однією із сторін, але іншою не оспорювалися; 3) факти відомі суду (загальновідомі факти до яких відносять стихійні лиха, відстань між населеними пунктами); 4) правові презумпції, сутність яких полягає в існуванні будь-якого факту, визнаного законом [3]. В Україні також передбачена схожа практика, яка закріплена ст. 82 ЦПК [1]. Слід зазначити, що відповідно до практики визначення фактів, які не потребують доказуванню у цивільному процесі національне процесуальне законодавство України сформоване на тих же концепціях, що і європейське, тому суттєвої різниці тут не спостерігається. Однак, акцентуємо увагу на ч.4 та ч.7 ст. 82 ЦПК, відповідно до яких відбуваються дискусії та спостерігається різна судова практика, адже у де-якому сенсі можна стверджувати, що дані положення є колізійними. На нашу думку, ці два пункти є взаємозалежними та повинні корелюватися один з одним, оскільки будь-які обставини, які встановлені у набраному законної сили рішенні суду є заздалегідь доведеними у певній справі, а тому й ті висновки і оцінки, які надавалися судом щодо певних обставин є вмотивованими та повинні нести у собі значну правову силу для іншого судді задля мети досягнення єдиної судової практики, посилення правового статусу судді та значного зміцнення юридичної сили щодо наслідків, визначених у конкретній справі.

Згідно до ст. 77, 78, 79, 80 ЦПК передбачені основні критерії для доказів та можливості прийняття їх до справи судом в подальшому. Таким чином, щоб докази були долучені до справи та містили у собі можливість доведення фактичних даних, на які посилається одна із сторін у справі, вони повинні відповідати критеріям «належності», «допустимості», «достовірності» та «достатності». Зосередимось більш детально на двох критеріях, котрі представляють більший інтерес для нашої роботи у контексті даної тематики.

Критерій належності доказів є одним з ключових для визначення подальшого прийняття того чи іншого доказу до справи, оскільки під цим поняттям розуміють ті докази, які дозволяють суду встановити певні факти і

мають відношення до предмета доказування. Зазвичай, підстави для відхилення доказів щодо даного критерію передбачені відповідним процесуальним законодавством держави. Наприклад, згідно із ст. 559 Кодексу Мальти про організацію судів і цивільного процесу, суд може відхилити будь-які докази, що, на його думку, є зайвими або не найкращими з тих, які могли б надати сторони [4]. А Розділ 7 Глави 35 процесуального кодексу Швеції передбачає такі випадки відхилення доказів судом: 1) факт, який хоче довести сторона, не має значення для справи; 2) доказ не потрібен; 3) вирішення справи не може бути відкладене; 4) якщо докази можуть бути отримані з меншими втратами часу і ресурсів [5]. Саме останній випадок є кардинальною відмінністю національного цивільно-процесуального законодавства України від європейського, адже процесуальний закон України не містить вимог до доказів, які б зобов'язували суд перевіряти їх на предмет отримання з меншими втратами часу і ресурсів. Тому, спираючись на практику держав ЄС, ми пропонуємо приділити чималу увагу даній концепції щодо визначення допустимості доказів, яка б ґрунтувалася не тільки на обов'язковості відношення доказу до предмету спору, а й додатково на аспекті неможливості отримання такого доказу більш ефективним способом, чим він був отриманий насправді (відсутність альтернатив щодо отримання доказу більш дешевим та менш витратним часом).

Критерій допустимості доказів є одним з дискусійних питань сучасного цивільного процесу. Його суть характеризується джерелом походження доказів та у контексті правосуддя можуть визнаватися такими, якщо були отримані у порядку, встановленому законом. В окремих скандинавських державах, наприклад у Швеції, запровадження принцип свободи оцінки доказів, який впливає у можливості суду приймати докази, отримані з порушенням встановленого законом порядку. Так, якщо під час забору крові на визначення стану алкогольного сп'яніння були допущені процесуальні порушення, суд може самостійно прийняти рішення про допустимість такого доказу та його сили. Такої ж практики дотримується і Швейцарія, за цивільно-процесуальним кодексом (ст. 152) якого визначено, що незаконно отримані докази повинні розглядатися судом у випадку, коли привалює інтерес до пошуку істини [2]. Таким чином, практика країн ЄС щодо нестандартного підходу до такого критерію доказів, як допустимість тлумачиться крізь призму істини, що робить цивільний процес менш формальним та спрямовує правосуддя на відновлення справедливості та його пріоритетне значення. Тож, в окремих державах судді наділяються достатньо широкими повноваженнями щодо оцінки доказів.

Підсумовуючи все зазначене, можна зробити висновок, що де-які аспекти цивільно-процесуальних відносин в Україні значно відрізняються від підходу, який застосовується у країнах ЄС. Тож, можна стверджувати, що національне процесуальне законодавство у подальшому потребує вдосконалень для всебічної забезпеченості досягнення мети справедливості

та розбудови цивільного процесу на загальноприйнятій практиці країн ЄС. Для наближення цивільно-процесуального права України щодо питань доказів і доказування до європейської практики, нашим законодавцям слід звернути на такі аспекти:

- Звернути увагу та впровадити єдину практику щодо вирішення процесуальних питань, які стосуються ч.4 та ч.7 ст. 82 ЦПК;
- При впровадженні нових норм, не вдаватися до практики надмірної науковості, однак чітко прописувати та конкретно визначити відповідні положення для усунення довільного їх тлумачення;
- Надати більшій процесуальній свободі судам у межах їх дискреційних повноважень з питань оцінки доказів і визначення їх допустимості.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
2. Swiss Civil Procedure Code. URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2010/262/en>
3. Code of Civil Procedure on 5 December 2005 / (Bundesgesetzblatt (BGBl., Federal Law Gazette) / URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html
4. Rättegångsbalk (1942:740): Justitiedepartementet DOM, L5, 18.07.1942. URL: <https://lagen.nu/1942:740>
5. The Swedish Code of Judicial Procedure in 1942 (SFS 1942:740). URL: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/National_Regulations/National_Laws_on_the_Bars/EN_Sweden_Swedish-Code-of-Judicial-Procedure.pdf

КОРІНЬ Дмитро,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ДИСКРИМІНАЦІЯ У СФЕРІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ЗА
РЕЛІГІЙНОЮ ОЗНАКОЮ**

Згідно статті 24 Конституції України, усі громадяни мають рівні права та свободи, а також не мають обмежень чи привілеїв за ознаками раси, кольору шкіри, релігійних та інших переконань. Існує також стаття 35

Основного закону держави, відповідно до якої, кожна людина має право на свободу світогляду та віросповідання, а саме право сповідувати або не сповідувати будь-яку релігію, безперешкодно вести релігійну діяльність [1].

Я вважаю, що питання дискримінації в сфері трудових відносин є дуже актуальним та досліджено багатьма вченими, але велика більшість наукових праць стосується саме проблем жінок та людей похилого віку. Проте дискримінацію у сфері праці можна зустріти й за релігійною ознакою.

Це питання майже не розглядалося науковцями, але є дуже актуальним для сучасної України, тому воно потребує детальнішого вивчення та вирішення для забезпечення гідних умов праці, які будуть відповідати міжнародним стандартам та принципам. Відповідно до опитування, яке проводили у 2018 році, Україна посідає 11 місце за релігійністю серед країн Європи. Більшість громадян, а саме 31%, вважають себе дуже релігійним, інші – 22%, кажуть, що релігія посідає дуже важливе місце в їх житті [2]. Також в Україні, а саме в місті Дніпро, у 2012 році відкрито найбільший у світі єврейський комплекс «Менора». Це є ще одним підтвердженням того, що Україна є дуже релігійною країною та законодавці повинні це враховувати.

Формально в українському законодавстві, зокрема в трудовому, існують певні норми, які забороняють дискримінацію у сфері праці за багатьма ознаками, як суб'єктивними так і об'єктивними, але цього не достатньо. На практиці, на базі цих норм судові рішення щодо захисту позивача від дискримінації у трудових відносинах майже не приймаються. На мою думку, причиною цього є недостатньо чітке визначення поняття «дискримінація», її ознаки та зміст.

Визначення поняття «дискримінація» зустрічається у статті 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 року, згідно до якого, дискримінація – це ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними [3].

Цей Закон також визначає форми дискримінації, а саме: пряма дискримінація, непряма дискримінація, утиск, підбурювання до дискримінації, пособництво у дискримінації. Щодо юридичної науки, виокремлюють активні і пасивні різновиди дискримінації. Активні форми засновуються на свідомих й активних діях осіб, насамперед, державних службовців та роботодавців. Також існує поділ залежно від способу закріплення: правова та фактична. Правова – це дискримінація, яка втілюється у життя завдяки нормативним актам.

На превеликий жаль, форма правової дискримінації має місце в

трудоному законодавстві сучасної України. Наприклад, згідно статті 73 Кодексу законів про працю в Україні, законодавець надає статус державного свята та встановлює вихідні дні: 7 січня та 25 грудня – Різдво Христове [4]. Відповідно до цього Закону, робітники, незалежно від віросповідання, змушені не працювати у вказані дні. Це надає християнській релігії офіційного державного статусу, що суперечить статті 35 Конституції України, а саме: «Жодна релігія не може бути визнана державною як обов'язкова» [1].

Варто зазначити, що у статті 73 Кодексу законів про працю в Україні є також 2 частина, яка на перший погляд надає рівні можливостей для працівників, які належать до інших релігійних громад. Цікавим є те, що ця стаття, по-перше, містить зобов'язання про відпрацювання за ці дні, а по-друге, робітникам треба документально довести, що вони належать до іншої конфесії віросповідання [5].

Отже, враховуючи викладене, в сучасній Україні є необхідність подальшого дослідження поняття дискримінації та реформування сфери трудових правовідносин для забезпечення комфортних та рівних умов праці для населення країни, незалежно від віросповідання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
2. Незалежний інтернет-ресурс «Релігія в Україні». URL: religion.in.ua/news/vazhlivo/41968-sociologi-ukrayina-posidaye-11-e-misce-za-religijnistyusered-krayin-yevropi.html
3. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: закон України URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text
4. Кодексу законів про працю. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text
5. Бобко Б.Г. Дискримінація в сфері трудових відносин за релігійною ознакою. *Актуальні проблеми трудового законодавства про державну службу та службу в правоохоронних органах: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Харків, 16 лист., 2016 року. С. 114 – 116. URL: dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3514/Aktualni%20problemy%20trudovoho%20zakonodavstva_zakonodavstva%20pro%20derzhavnu%20sluzhbu_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

КОСТОВЯТ Ілля,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОБЧИСЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ ТА ЇХ ЗАКІНЧЕННЯ

Суд та учасники цивільного судочинства згідно покладених на себе завдань мають вичерпний проміжок часу на вчинення певних процесуальних дій, що знаходить своє закріплення у Цивільно-процесуальному кодексі України. Цивільно-процесуальні строки становлять стабільність праці у цивільних правовідносинах та набувають великого значення для суб'єктів правовідносин, а саме надають суб'єктам достатньо часу для опрацювання та належної підготовки до виконання процесуальних дій. Важливість цивільно-процесуальних строків в тому, що вони забезпечують постійність цивільного провадження у справах та слугують способами впливу на поведінку учасників цивільного процесу.

Процесуальні строки – це час, який безпосередньо визначається тільки законом або відповідним прокурором, слідчим суддею або судом, в рамках якого учасники та суд судочинства мають право вчинити певні процесуальні дії [1].

У ст. 122 Цивільно-процесуального кодексу зазначається, що строки незалежно від того, встановлені вони судом чи законом можуть обчислюватися лише роками, місяцями та днями [2].

Згідно ст. 124 Цивільно-процесуального кодексу строк, який є обчислюваний роками, буде закінчуватися у тодішній місяць та число календарного дня кінцевого року строку.

Строк, який буде обчислюватися місяцями, то він буде закінчуватися у тодішнє календарне число останнього місяця. Існують винятки, при наявності яких строки, які будуть закінчуватися місяцями не будуть припадати на календарне число останнього місяця, це наприклад коли в місяці є 31 календарний день (наприклад, у жовтні), а відповідного числа в місяці в якому строки мають закінчуватися немає, в такому випадку строки

закінчуються в останній день місяця.

При обчислюванні строку днями, то він буде закінчуватися через певний проміжок визначених днів в кінцевий день строку. Тобто, при обчислюванні строку роками, місяцями та днями, закінчення строку буде припадати на відповідний день або дату, від якого буде починатись перебіг [3].

Строки мають таку ознаку як постійність, яка зазначає, що строки рухаються безперестанно з урахуванням всіх робочих та неробочих днів. Строки можуть припадати та починати враховуватися як в робочий, так і вихідний день. Строки будуть безперервно враховуватися з дня його обчислювання, але якщо строк буде закінчуватися у неробочий день, то останнім днем строку буде вважатися лише перший робочий день.

При настанні останньої дати строку в особи на яку вони розповсюджуються у неї є 24 години на виконання певних процесуальних дій. Виключення щодо часу надає значення лише суд в якому будуть проводитися процесуальні дії тому, що у судах робочий час може тривати до певної години. Після закінчення робочого часу у суду строк буде вважатися закінченим. Особа якій потрібно подати документи, матеріали або грошові кошти і вона не в змозі цього зробити в силу деяких обставин, має право передати ті, чи інші документи, матеріали або грошові кошти поштою або будь-яким іншими засобами зв'язку у період останнього строку дня [4].

Отже, процесуальні строки обчислюються в роках, місяцях та днях. Цивільно-процесуальний кодекс не визначає винятків після настання яких можливе інше обчислення процесуальних строків. Закінчуватися процесуальний строки можуть лише у робочий день, якщо кінцева дата строку приходить на вихідний день, то він буде закінчений у перший робочий день, а закінчення процесуального строку настає тільки у дату його кінцевого дня, а не наступного (винятком є лише вихідний день).

Список використаних джерел:

1. Порівняльно-аналітичне право. Ольховик Л.А., «Поняття процесуальних-строків у цивільному процесі України» 2016 р. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/515777.pdf>
2. Цивільний процесуальний кодекс України. Закон від 18.03.2004 № 1618-IV (Редакція станом на 05.08.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
3. Цивільний процес. Міністерство Внутрішніх справ України Одеський Державний Університет внутрішніх справ. Лекція №10 «Цивільні процесуальні строки» 2016р. URL: <http://oduv.s.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/lecii-10-2.pdf>
4. Цивільний процес. Міністерство Внутрішніх справ України Дніпропетровський Державний Університет внутрішніх справ. Тема №4 «Процесуальні строки. Судові витрати. Заходи процесуального примусу»

2016р.

URL:

<https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1121/19.1.pdf>

КОСТРІКІН Артем,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів

досудового розслідування

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДИНИ У МЕДИЧНИХ ДОСЛІДАХ

На сьогоднішній день питання, щодо використання людини у медичних дослідках є досить спірним. Вітчизняні та світові науковці розбилися на два табори. Перші стверджують що такі дослідки є цілком прийнятними та необхідними, другі навпаки, запевняють, що проведення таких дослідків є неприпустимими.

Щоб більш об'єктивно дослідити це питання нам потрібно зрозуміти, що являє собою медичний експеримент. Медичний експеримент - це науково-дослідна діяльність метою якої є врятування життя, поліпшення або відновлення здоров'я конкретного пацієнта, така діяльність спрямована на покращення громадського здоров'я та медицини в цілому, вона проводиться кваліфікованими науковцями [1].

Нюрнберзьким кодексом закріплено десять основоположних принципів проведення дослідків, до яких залучається людина. Серед них: добровільна згода людини; перспектива позитивного, недосяжного іншими засобами результату для суспільства; експеримент має спиратися на раніше отримані дані, очікувані результати мають виправдовувати факт проведення експерименту; мінімізація фізичних або психічних страждань піддослідного [2].

Також вищезазначені принципи були перелічені в інших міжнародно-правових актах таких як : Конвенції про захист прав та гідності людини у зв'язку із застосуванням досягнень біології та медицини, Гельсінській декларації Всесвітньої медичної асоціації, Всезагальній декларації з біоетики та прав людини, та багатьох інших актах.

В Україні законодавство також регламентує проведення таких дослідків. В ч.2 ст. 28 Конституції України закріплено, що жодна людина без її вільної

згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідом [3]. Принцип добровільної згоди та обов'язкові умови до особи, яка може бути піддана дослідом зазначено у ч.3 ст.281 Цивільного кодексу України, а саме те що медичні, наукові та інші досліді можуть провадитися лише щодо повнолітньої дієздатної фізичної особи за її вільною згодою [4].

Також в Україні існують галузеві нормативно-правові акти, які регламентують процес проведення таких експериментів. Так у ст. 45 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» закріплено, що застосування медико-біологічних експериментів на людях допускається із суспільно корисною метою за умови їх наукової обґрунтованості, переваги можливого успіху над ризиком спричинення тяжких наслідків для здоров'я або життя, гласності застосування експерименту, повної інформованості і вільної згоди повнолітньої дієздатної фізичної особи, яка підлягає експерименту, щодо вимог його застосування, а також за умови збереження в необхідних випадках лікарської таємниці. Забороняється проведення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою дослідження [5].

Також у ст. 8 ЗУ «Про лікарські засоби» закріплено правову процедуру проведення дослідів щодо ефективності лікарських засобів з залученням осіб (добровольців), неповнолітніх осіб, осіб з різними захворюваннями психіки [6].

Спираючись на вищезазначене, можна дійти висновку, що проведення медичних та інших дослідів з залученням людей в якості піддослідного, в Україні є цілком можливим, але з дотриманням вищеперерахованих умов. Якщо не буде дотриманий хоч один із цих принципів, то такий експеримент буде вважатись незаконним.

Список використаних джерел:

1. Дзвонів Г.Р., Махонько Н.І. Медичне право: навчальний посібник., 2009. URL : <http://uport.inf.ua/meditsinskoe-pravo-uchebnoe.html>
2. Британський медичний журнал № 7070/ том 313 с. 1448, 7 грудня 1996р. URL: https://media.tghn.org/medialibrary/2011/04/BMJ_No_7070_Volume_313_The_Nuremberg_Code.pdf
3. Конституція України URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii>
4. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
6. Про лікарські засоби: закон України URL: «<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-вр#Text>»

КОСТЮК Юлія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ

Ключовою подією, що ознаменувала першорядність та зацікавленість ООН у природоохоронній діяльності, можна вважати Стокгольмську Конференцію ООН з проблем навколишнього середовища, що відбулася в 1972 р. Прийняті за підсумками конференції рішення сприяли міжнародному співробітництву в цій сфері, а також визначили стрімкий розвиток міжнародного екологічного права як галузі міжнародного права. Крім того, конференція вплинула і на внутрішню політику багатьох держав, в національних пріоритетах яких ще не містилися питання охорони природи. Наслідком цього стала масова розробка на національному рівні державних екологічних програм, а також механізмів для їх реалізації.

У тому ж 1972 році Генеральна Асамблея ООН заснувала Програму з довкілля (далі – ЮНЕП), покликану координувати діяльність органів і установ системи ООН з екологічних питань. ЮНЕП також належить першорядна роль у сприянні розвитку міжнародного екологічного права. В ході здійснення своїх функцій ЮНЕП проводить безпосередній збір і аналіз інформації про екологічні проблеми та вживає заходи по їх вирішенню, виявляє прогалини і недоліки, а також визначає установи, які мають їх виправити. Кінцевими етапами діяльності ЮНЕП по кожному питанню зазвичай є розробка конкретних заходів і доведення отриманих висновків до відома урядів, міжнародних міжурядових і неурядових організацій. Зокрема, більше п'ятдесяти держав отримали від ЮНЕП допомогу в розробці свого природоохоронного законодавства завдяки підготовленим в рамках Програми доповідям для урядів, рекомендацій і проектів документів [1, с. 81].

Сучасний же період в історії міжнародного екологічного права бере початок з Конференції ООН з довкілля і розвитку (Саміт Землі), яка проходила в Ріо-де-Жанейро у 1992 році. Безпосереднім підсумком роботи

конференції стало прийняття солідного числа документів, що сприяли подальшому розвитку галузі. Серед них, наприклад, Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку [2], а також Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (далі – РКООНЗК) [3], доповнена в 1997 році Кіотським протоколом, на зміну якому прийшла Паризька кліматична угода, ратифікована Україною 14 липня 2016 року [4]. Передбачається, що для реалізації цілей, визначених у цих та інших раніше прийнятих міжнародних договорах, держави повинні розробляти національні плани, приймати відповідні закони і укладати міжнародні угоди, уточнюючи тим самим взяті на себе зобов'язання.

Проаналізувавши стан дотримання й ефективність імплементації в українське законодавство природоохоронних конвенцій та Декларацій ООН, зокрема РКООНЗК та Кіотських протоколів до неї, можна виявити не зовсім достатній рівень зазначених категорій. Так, у 2016 році Комітет з дотримання Кіотського протоколу секретаріату РКООНЗК прийняв рішення про невиконання Україною в повному обсязі вимог звітності щодо своїх зобов'язань за Кіотським протоколом [5]. Поряд з цим, 18 липня 2018 року Урядом України було прийнято Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, яка передбачала зменшення обсягу викидів парникових газів, відмову від викопного палива і старт інвестування у відновлювальні джерела енергії. Така сумлінна та рішуча, у часовому плані, реалізація Україною взятих на себе зобов'язань за Паризькою угодою дала змогу говорити про наше лідерство у світовому кліматичному процесі і готовність розпочати перехід економіки країни на низьковуглецевий розвиток.

Таким чином, саме завдяки послідовній і плідній діяльності ООН відзначається зростання масштабів міжнародного співробітництва у вирішенні проблем охорони і раціонального використання природних ресурсів. Цей процес, в свою чергу, зумовив необхідність розвитку правової бази, що визнається всіма учасниками цієї співпраці [6, с. 12]. Звісно ж, що наступним кроком в цьому напрямі може стати створення єдиного універсального міжнародно-правового акту в сфері регулювання міжнародних відносин в області захисту навколишнього середовища. До теперішнього часу ні ООН, ні будь-кому зі спеціалізованих установ ООН не вдалося впоратися з вирішенням такого завдання.

Офіційною кодифікацією міжнародного екологічного права може зайнятися ЮНЕП, а також ряд спеціалізованих установ ООН в рамках своєї профільної компетенції. Кодифікація також може здійснюватися в рамках регулярно скликаються міжнародних конференцій з проблем охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки [7, с. 4].

Отже, проаналізувавши основні етапи становлення та розвитку міжнародного екологічного права та ролі ООН у цьому напрямку, необхідно відзначити наступні висновки: 1) ООН стала основоположником розвитку

міжнародного екологічного права, розробивши та прийнявши основні договори, що посилили міжнародноправову охорону навколишнього середовища; 2) сьогодні, питання охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування вирішені у відповідних міжнародних багатосторонніх угодах, які регламентують взаємні права і обов'язки їх учасників. Даний факт є безпосереднім свідченням зацікавленості окремих держав і міжнародного співтовариства в цілому в існуванні міжнародного екологічного права; 3) конференції ООН з проблем навколишнього середовища, число яких збільшується з року в рік, використовуються різними групами держав як можливість обміну досвідом у вирішенні конкретних екологічних проблем, а також для визначення перспектив і шляхів подальшої співпраці; 4) результатом міжнародного співробітництва в цій сфері слід вважати систематизацію та удосконалення принципів і норм, закріплення наявних досягнень в єдиному міжнародному акті. В кінцевому рахунку, виникнення міжнародного екологічного права сприятиме ефективному здійсненню міждержавного співробітництва у сферах забезпечення сталості екологічного розвитку по всій Планеті та раціонального природокористування. 5) варто однозначно визнати, що їй вдалося домогтися значних результатів у вирішенні проблем і регламентації питань охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування. Активна участь України у міжнародному співробітництві з питань забезпечення екологічної безпеки навколишнього природного середовища слугує тим підґрунтям, що наділяє нас необхідними авторитетними засобами впливу на інші держави, у тому числі й Росію, задля гарантування нашої територіальної цілісності та суверенітету. Перспективним залишається напрямок уніфікації європейського екологічного законодавства та його подальша імплементація у національні нормативно-правові акти, адже характер більшості екологічних проблем є глобальним, а відтак вимагає для свого вирішення тісного, довгострокового і різнобічного міждержавного співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Еколого-економічні засади раціонального природокористування: теорія та практика реалізації : [кол. моногр.] / Л. В. Єлісеєва, Р. С. Стрільчук, О. М. Стрішенець [та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. М. Стрішенець. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 236 с.
2. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455#Text.
3. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text.
4. Паризька угода. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text.
5. Претензії до України щодо невиконання Кіотського протоколу зняті. URL: <https://hromadske.ua/posts/pretenzii-do-ukrainy-shchodo-nevykonanniakiotskohoprotokolu-zniati-ministr-semerak>.
6. Бондар. О. І. «РІО+ 20» – шлях до сталого розвитку: оцінки та перспективи. Екологічні науки. 2012. С. 6-14.
7. Шемшученко Ю. С. Екологічна конституція Землі: від ідеї до практичного втілення. Вісник НАН України. 2007. № 9. С. 3-7.

КОТРИКОВА Богдана,

здобувач вищої освіти ННІ права
та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи
та фінансів

Науковий керівник:

ЗУЄВА Оксана,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

ПОНЯТТЯ МОНОПОЛЬНОГО (ДОМІНУЮЧОГО) СТАНОВИЩА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ НА РИНКУ ТОВАРУ

Сьогодні захист економічної конкуренції є важливим напрямом політики будь-якої держави. Аналізуючи національну практику реалізації норм, котрі передбачають юридичну відповідальність за зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, можна говорити про досить низький рівень правової активності. Незважаючи на це, теоретична основа у цій сфері також потребує посиленого дослідження, що аргументується різноманітними підходами до розуміння поняття «монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання на ринку товару».

Відповідно до ст. 27 Господарського кодексу України [1], монопольним становищем є:

домінуюче становище суб'єкта господарювання, котре дає йому можливість самостійно чи разом із іншими суб'єктами обмежувати конкуренцію на ринку певного товару, робіт чи послуг;

становище суб'єкта господарювання, частка котрого на ринку конкретного товару перевищує розмір, визначений законом;

становище суб'єктів господарювання на ринку товару за наявності інших умов, встановлених законом.

В свою чергу у ст. 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [4] зазначено, що суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару в таких випадках:

в даному сегменті ринку у такого суб'єкта господарювання немає жодного конкурента;

такий суб'єкт господарювання не зазнає значної конкуренції в результаті обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів і збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання,

наявності пільг або інших обставин;

частка суб'єкта господарювання на ринку товару перевищує 35 %, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції;

частка суб'єкта господарювання на ринку товару становить 35 % або менше, але він не зазнає значної конкуренції, навіть внаслідок порівняно невеликого розміру часток ринку, котрі належать конкурентам.

У своїх роботах Е. Карапетян та О. Квасовський зазначають, що в антимонопольному законодавстві багатьох країн розмежовано такі поняття як монопольне становище (коли господарюючий суб'єкт володіє абсолютною часткою товарного ринку за одночасної відсутності на ньому хоча б одного конкурента) та домінуюче становище (коли фірма володіє значним сегментом на ринку товару, проте це не виключає конкуренцію на ньому із боку інших суб'єктів господарювання) [2, с. 214].

Чітке розуміння поняття монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку товару відіграє важливу роль і на практиці. Як зазначає О. Фефелов, з метою удосконалення порядку встановлення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів на ринку і приведення такої процедури до найкращих стандартів та принципів законодавства Європейського Союзу, Антимонопольний комітет України розробив та оприлюднив для громадського обговорення проект нової Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку. Вона має на меті замінити нині чинну Методику [3], що була затверджена ще у 2002 році. Звісно, ще відбудеться внесення якісних змін і доповнень, але водночас стає зрозуміло, що збережуться основні положення згаданого проекту Методики [5].

Отже, монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання на ринку товару – це правовий статус суб'єкта господарювання, який набувається за таких умов: обмеження конкуренції на ринку певного товару, робіт чи послуг; перевищення розміру частки на ринку конкретного товару, визначеного законом; відсутність конкурентів в даному сегменті ринку; неможливість зазнати значної конкуренції в результаті наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 10.10.2021).
2. Карапетян Е., Квасовський О. Особливості ідентифікації монопольного (домінуючого) становища суб'єкта господарювання на ринку в законодавстві України. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації*. 2013. Ч. 2. С. 213-215.
3. Про затвердження Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку: розпорядження Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 р. № 49-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20z0317-02#Text> (дата звернення: 10.10.2021).
4. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 10.10.2021).

5. Фефелов О. Встановлення монопольного становища суб'єкта господарювання. Коротко про проект Методики. Юридична газета Online. 2019. № 15 (669). URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/antimonopolne-konkurentn_e-pravo/vstanovlennya-monopolnogo-standovishcha-subekta-gospodaryuvannya-korotko-pro-proekt-metodiki.html (дата звернення: 10.10.2021).

КОТРИКОВА Богдана,

здобувач вищої освіти ННІ права та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ ЯК ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Людська діяльність в останні два століття розвивається інтенсивно, разом з тим збільшується кількість відходів від такої діяльності. Важко не погодитись, що сьогодні, коли екологічні проблеми постають реальною загрозою для людського існування на нашій планеті, питання відходів є досить актуальним у будь-якій державі. Від врегулювання згаданого питання залежить благополуччя та нормальний стан існування більшості існуючих сфер держави. При вирішенні будь-якого питання слід враховувати як і ефективні методи, так і успішний досвід зарубіжних країн. Україна стала на шлях Асоціації з Європейським Союзом, що передбачає приведення українського законодавства до європейських стандартів у різних сферах, зокрема у сфері поводження з відходами.

Правові, організаційні та економічні засади діяльності, пов'язаної із запобіганням або зменшенням обсягів утворення відходів, їх збиранням, перевезенням, зберіганням, сортуванням, обробленням, утилізацією та видаленням, знешкодженням та захороненням, а також з відверненням негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини на території України визначає Закон України «Про відходи». За згаданим Законом, відходи визначаються як будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх

утворення чи виявлення і від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення[1].

Таким чином, відходи бувають: речовинами, матеріалами, предметами і товарами (продукцією); утворюються чи виявляються; утворюються у процесі виробництва чи споживання; не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення; мають власника; від них їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися; позбутися їх треба шляхом утилізації чи видалення.

У своїх роботах О.М. Бандурка та М.М. Тищенко, розкриваючи поняття «політика» і «державна політика», зазначають, що політика держави знаходить своє відображення в її функціях. Загальновідомо, що для сучасної правової держави головною функцією є охорона інтересів людини, захист її прав і свобод, забезпечення належних умов життя. Інші функції держави тією чи іншою мірою підпорядковані її здійсненню. Серед них можна виділити: по-перше, створення демократичних умов для визначення і координації інтересів різних соціальних груп суспільства; по-друге, створення умов для розвитку виробництва; по-третє, сприяння розвитку освіти, науки, культури; по-четверте, охорону навколишнього середовища; по-п'яте, захист конституційного ладу; по-шосте, забезпечення законності і правопорядку [2, с. 31].

Таким чином, державна політика за своєю природою проникає в усі сфери суспільства задля того, щоб урегулювати суспільні відносини, що виникають між громадянами та державою, а також безпосередньо між громадянами.

На законодавчому рівні «державна політика в сфері поводження з відходами» не має своєї визначеності. В такому випадку слід звернути увагу на те, що державна політика в сфері поводження з відходами є частиною державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Але як уже зазначалось вище, питання поводження з відходами набирає гостроти та стає більш масштабним, саме тому, вважаємо, що державна політика в сфері поводження з відходами потребує відведення їй окремої уваги та подальшого ефективного розвитку.

Т.П. Козаченко, розглядаючи державну політику у сфері поводження з відходами, зазначає, що державна політика у цій сфері є складником державної екологічної політики, яка полягає в цілеспрямованій діяльності держави для подолання чи попередження суспільних проблем у сфері накопичення відходів, які, безумовно, є загрозою екологічній безпеці [3, с. 7].

Коли згадуємо питання, яке потребує вдосконалення, його також слід розглянути крізь призму зарубіжного досвіду. Щодо поводження з відходами, хотілося б звернути увагу на досвід Королівства Данії. Данія є членом Європейського Союзу з 1973 року. Як і інші європейські країни, Данія слідує європейському стандарту щодо поводження з відходами. Дуже вдалим результатом реалізації такого напряму стало те, що ця країна в

рамках політики у сфері поводження з відходами здійснила будівництво сміттєпереробного заводу Amager Resource Center. Цей завод є унікальним, оскільки він поєднав у собі технології, екологію і спорт (переробку сміття в енергію та штучну лижну трасу на даху заводу). Така рекреаційна принада, як лижна траса, задовольнила місцевих жителів, що живуть у безпосередній близькості до сміттєпереробного заводу. Лише у 150 метрах від об'єкту розташовано великий житловий комплекс. Покриття лижної траси зроблено з переробленого сміття. Ландшафт даху розробили таким чином, аби приваблювати птахів, бджіл та метеликів. Розраховують, що на сміттєпереробному заводі з часом утвориться власна біосфера, яка розповсюдиться на навколишні промислові зони [4]. Відвідувачі можуть поєднати активний відпочинок з екскурсією на завод, задуматися над темою переробки відходів і переглянути власні споживчі звички. Завод переробляє відходи 550 000 жителів і 45 000 компаній і постачає місто переробленими матеріалами, електрикою і центральним опаленням [5]. Як бачимо, з точки зору державної політики та реалізації європейських стандартів такий екологічний проєкт у Копенгагені є вдалим поєднанням не тільки при вирішенні екологічних питань, а й похідних (рекреаційної, соціально-економічної політики, політики у сфері житлово-комунальних послуг тощо).

Підводячи підсумки, хотілося б зауважити, що на сьогодні, коли виробнича діяльність людини на нашій планеті значно зросла, питання екологічної безпеки навколишнього природного середовища стало актуальним в усьому світі. В Україні стан розвитку державної політики у сфері поводження з відходами ще не досяг такого рівня, як у більшості європейських країн, саме тому доречно було б звернути увагу на вдалий досвід у розвитку державної політики у сфері поводження з відходами зарубіжних європейських країн.

Список використаних джерел:

1. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 року № 187/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр#Text> (дата звернення: 07.10.2021).
2. Бандурка О.М. Адміністративний процес : [підруч. для вищ. навч. закл.]. К. : ЛітераЛТД, 2001. – 336 с.
3. Козаченко Т.П. Механізми реалізації державної політики у сфері поводження із твердими побутовими відходами : авто-реф. дис. ... канд. наук із держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління»; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. О., 2011. 20 с.
4. «У Копенгагені побудували сміттєпереробний завод із лижною трасою на даху (відео)». URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2019/02/19/u-kopengageni-pobuduvali-smittyepererobniy-zavod-iz-lizhnoyu-trasoyu-na-dahu-video/> (дата звернення: 07.10.2021).
5. Amager Resource Center, Копенгаген, Данія. URL: <https://www.zinco.ru/amager-resource-center-kopengagen-daniya/> (дата звернення: 07.10.2021).

КОЧКІНА Дар'я,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ГІДНУ СМЕРТЬ ЯК ОДНА ІЗ КОНЦЕПЦІЙ ОБНОВЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Наразі у світі все частіше постає питання про легалізацію евтаназії як певного блага задля припинення життя людини у швидкий та безболісний спосіб. Ставлення українського суспільства до відповідної процедури є досить неоднозначним. Та це й не дивно, адже евтаназія є складним та багатозначним явищем, ставлення до легалізування якого залежить від різних поглядів на тлумачення сутності даного процесу. Одним із найважливіших аспектів цієї проблематики можна вважати думку про те, чи є право на смерть доцільним й допустимим для українського суспільства та чи підлягає воно офіційному закріпленню в нормативній базі України.

По-перше, згідно зі ст. 201 Цивільного кодексу України одними з немайнових благ людини, які охороняються цивільним законодавством, є життя та здоров'я; в ст. 3 Конституції України також зазначено, що людина, її життя і здоров'я визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Отже, відповідно до чинного законодавства ці два блага нерозривно пов'язані між собою. З цього випливає думка про те, що стан здоров'я має бути таким, аби людини могла жити та повноцінно функціонувати [1, с. 370]. Проте на практиці деякі хвороби провокують тяжкі моральні та фізичні страждання, які не може усунути медицина. Таким чином благо життя становиться важкою ношою без такого блага як здоров'я. Це нашоує на необхідність замислитись про розгляд застосування евтаназії до таких хворих на законодавчому рівні.

По-друге, принцип гуманізму є одним з основоположних принципів правотворчості, а легалізація евтаназії спрямована саме на його здійснення, бо є способом позбавлення людини від страждань. Гуманізм евтаназії законодавчо закріплений в ст. 1 Закону України «Про захист тварин від

жорстокого поводження»: «Евтаназія - гуманні методи умиротворення тварин, що виключають їх передсмертні страждання». Ст. 10 даного закону передбачає: «Ветеринарне обслуговування повинно включати послуги з евтаназії тварин для припинення страждань тварини, якщо вони не можуть бути припинені в інший спосіб», ст. 17 – «Умиротворення тварин допускається: для припинення страждань тварин, якщо вони не можуть бути припинені в інший спосіб». То чому ж евтаназію для тварин вважають гуманним способом припинення страждань, а для людини це є неприпустимим та незаконним, хоча вона сама дає згоду на проведення даної процедури, а тварина – ні [2].

По-третє, метою конституційного права є запобігання порушенням прав і законних інтересів людини, а заборона такої процедури є прямим порушенням принципу забезпечення людської гідності, який закріплений в ч. 1 ст. 1 Конституції України. Ч. 2 вищезгаданої статті також суперечить забороні легалізації евтаназії, адже утримання невиліковно хворої людини проти її волі можна розтлумачити як медичний дослід, що принижує її гідність.

По-четверте, евтаназія є засобом здійснення права людини вільно розпоряджатися своїм життям як складової конституційного права на життя, а її заборона інтерпретується як його порушення, ігнорування потреб людини та обмеження її свободи.

В останні роки серед населення України значно підвищився рівень правосвідомості, що призвело до більш лояльного відношення до забезпечення права людини на гідну смерть. Це підтверджує дослідження, що було проведено у 2011 р., а також опитування у 2019 р. («Чи підтримуєте Ви легалізацію евтаназії або самогубства за допомогою лікаря»). Останнє опитування показало, що тільки 15,5% українців відповіли «Ні, в жодному разі», 53,4% підтримали ідею застосування евтаназії у випадку невиліковної хвороби й нестерпних страждань хворого, 19% – у будь-якому випадку за бажанням людини без пояснення причин, 8,6% – у випадку тривалої коми та 3,5% – виключно стосовно літніх людей [3, с. 15].

Евтаназія у випадку легалізації повинна мати цілу низку вимог оскільки є дуже складною та незворотною процедурою. Вона має застосовуватись до повнолітньої, дієздатної особи за її власним бажанням, яка є невиліковно хворою, що підтверджене письмовим висновком консилиуму лікарів відповідно до акредитованого закладу охорони здоров'я чи наукової установи, висловленим одностайно. Також така особа має перебувати у свідомості, бути проінформованою своїм лікарем про діагноз та можливі результати лікування [4, с. 19] і добровільно, свідомо дійти рішення про необхідність прийняття смерті через нестерпність страждань, про що вона повинна подати письмову заяву для розгляду в суді, який буде вирішувати подальшу долю такої особи.

Отже, як вже було зазначено раніше евтаназія в Україні є забороненим

явищем. Проте ряд аргументів, які були наведені в даній праці, дають можливість зробити наступний висновок: боротьба за життя є найважливішою та найгуманнішою нормою медицини, проте якщо невиліковно хворий благає про припинення страждань та всі можливості медицини вичерпано, то евтаназію можна розглядати як милосердний вчинок лікаря.

Таким чином, з урахуванням необхідності забезпечення природного права людини на смерть доцільним буде застосування досвіду запровадження евтаназії у європейських країнах з адаптацією до українських суспільних та культурних реалій [3, с. 14].

На мою думку, Україна як держава, що має розвинутий механізм гарантування прав людини, має замислитись щодо закріплення такої процедури на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Романовский Г. Б. Гносеология права на жизнь. СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. 370 с.
2. Про захист тварин від жорстокого поводження : Закон України від 21.02.2006 р. № 3447-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15#Text> (дата звернення: 14.11.2021)
3. Трушкіна А. Д. Право на евтаназію: конституційно-правовий аспект: наукова робота Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт 2018/2019. Одеса, 2019. С. 14, 15.
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 року № 2801-ХІІ (з подальшими змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 1993. Ст. 19.

КРУКОВСЬКА Анастасія,
здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРАВОВІ КОЛІЗІЇ ЩОДО УЧАСТІ ПРОКУРОРА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Останнім часом цивільне законодавство зазнало певних змін, що пов'язується із його діяльністю. Проте ми не можемо не помітити, що попри позитивні зміни, також існують і недоліки котрі пов'язуються з колізійністю

участі даної особи у цивільному процесі.

Необхідно зазначити, що відповідно до статті 131-1 Конституції України прокурор здійснює представництво держави в суді у виключних випадках та в порядку визначеним законом [1]. Тобто з даного твердження випливає, що він може захищати виключно інтереси держави під час цивільного судочинства. Проте вивчаю статтю 2 Закону України «Про прокуратуру» не можна не зауважити, що до функції прокуратури віднесено представництво інтересів громадян [2]. Тож ми розуміємо що у даній статті нам наголошують на захисті прокурором не лише інтересів держави але й громадян.

Відтак з даного факту випливає певна колізія, котра повинна вирішуватися на користь Конституції, проте ми розуміємо, що вона тягне за собою й наявність інших недоліків у даному аспекті.

Необхідно звернути увагу на праці таких науковців як, Сенько В. та Несторова-Собакарь О., котрі звертають увагу на необхідності роз'яснення питання стосовно правового статусу прокуратури та функцій які вона виконує. Говорячи про конкретне тлумачення колізійних норм, то воно відсутнє у даних вчених, проте необхідно наголосити, що оновлене законодавство посилює роль прокурорів у забезпеченні прав людини під час цивільного процесу. Також необхідно наголосити на необхідності розширення конституційних повноважень стосовно надання їм обов'язку не лише представляти інтереси держави але й громадян [3].

Ми повинні зауважити слушну думку такої правниці, як Тимошевська І., котра зазначає, що участь прокурора у цивільному процесі не лише для захисту державних інтересів виступає на сьогодні необхідністю, адже існують певна категорія громадян, котрі у силу певних особливостей мають певну незахищеність. Тому вона пропонує у своїй праці змінити запропоноване формулювання у Конституції та можливість не лише представлення інтересів держави, або ж особу котра підтверджується рішенням суду [4].

Ми повинні звернути увагу на те, що зміни сучасного законодавства торкнулися й статусу прокурора, відтак тепер необхідно розуміти, що існують випадки коли він може виступати й позивачем. Даний аспект викликав велику кількість критики з даного питання, наголошуючи на тому, що представництво у суді здійснює державний орган на якого покладена певна функція у спірних правовідносинах. Проте Конституційний Суд у свою чергу апелює статтями 6, 7, 13, 143 Конституції України, де зазначено, що ними можуть виступати органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, яким законом надано повноваження органу виконавчої влади. Такі «органи, уповноважені державою здійснювати відповідні функції в спірних правовідносинах» вступають у судовий процес в статусі позивача, навіть якщо справу порушено за позовною заявою прокурора.

Відтак ми можемо дійти висновку, що на сьогодні в Україні існують

певні колізії пов'язані з участю прокурора у цивільному процесі, та з його правовим статусом. Необхідно розуміти, що виходячи з ієрархії нормативно правових актів на першому місці стоїть Конституція як основний закон держави, а отже всі інші нормативні акти повинні їй відповідати. З даного факту випливає необхідність зміни формулювання статей з метою усунення існування даних колізій.

Список використаних джерел :

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 , № 254к/96-ВР, поточна редакція 01.01.2020 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 29.10.2021)
2. Закон України : Про прокуратуру, від 14.10.2014, № 1697-VII, поточна редакція 11.07.2021 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення 29.10.2021)
3. Нестерцова-Собакарь О.В., Сенько В.В. Статус прокурора в цивільному судочинстві. Науковий вісник ДДУВС 4 (2017): С. 34–40.
4. Тимошевська І.П. Правовий статус прокурора в цивільному процесі в умовах сучасного законодавства. Теорія і практика правознавства 2(16) (2019): С. 1–12.

КРУКОВСЬКА Анастасія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ
ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ**

Україна – це аграрна держава, здавалося це загально відомий факт, проте не багато хто звертає увагу на те, що більш як 70 % земель відносять до земель сільськогосподарського призначення. Саме тому наша держава повинна особливу увагу приділяти правовому регулюванню землекористування.

Варто зазначити, що земля України відповідно до статті 13 Конституції є власністю українського народу й надається виключно у користування. Виходячи з даних положень ми також розуміємо, що будь-яка особа має

право користуватися землею, проте відповідно до закону [1].

Відомо, що земля, а точніше ґрунти, утворювались десятки і сотні тисяч років внаслідок ґрунтоутворюючого процесу, а деградація, і навіть повне знищення ґрунтового покриву може відбутися внаслідок впливу людини через нераціональне використання земельних ресурсів впродовж короткого часу.

Саме тому з метою запобігання і вирішення зазначених проблем необхідна мобілізація всього суспільства. Проте однією із основних елементарних ланок, які в сучасних умовах повинні приділяти особливу увагу питанням раціонального використання земельних ресурсів є територіальні громади. Для забезпечення дотримання вимог діючого законодавства та додержання нормативних вимог у сфері охорони і раціонального використання земельних ресурсів у нашій країні прийнято і діє ряд нормативних документів, одним із яких є Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» [2].

Відтак у даному нормативно-правовому акті законодавець встановлює «основні вимоги щодо організації здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і спрямований на забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів та охорону довкілля». Відповідно до даного закону, визначено і контролюючі державні органи, яким делеговано повноваження щодо контролю за використанням та охороною земель.

Відтак ми повинні зазначити, що даний контроль проводиться державною екологічною інспекцією. Відтак держава поклала на неї обов'язок слідкувати за дотриманням вимог законодавства України пов'язаних з землекористуванням. Найчастіше вони виконують покладені на неї завдання за допомогою перевірок.

Як показує практика, у інспекторів Держекоінспекції, при проведенні перевірок у територіальних громадах виникає чимало зауважень до їх діяльності щодо дотримання вимог сучасного законодавства України про охорону земель.

Найбільше проблемних питань, які викликають занепокоєння екологів – виготовлення землевпорядної документації, паспортизація місця видалення відходів, порядок експлуатації хаотичних сміттєзвалищ, розроблення схем санітарної очистки населених пунктів, роздільний збір сміття, а також будівництво полігонів відходів. В той же час, є досить дієві шляхи вирішення таких проблем і забезпечення нормативних вимог законодавства в умовах об'єднаних територіальних громад, в тому числі і за рахунок впорядкування сміттєзвалищ, розробка проектів роздільного збору відходів, раціонального поводження із ними тощо [3].

Досить часто такі перевірки територіальних громад Держекоінспекцією закінчуються винесенням приписів та накладанням штрафних санкцій. Статистика Держекоінспекції свідчить, що суми штрафів щороку зростають

при зменшенні числа перевірок. Так, у Волинській області у 2019 році Держекоінспекція провела 2051 перевірку. При цьому збитки, які були нараховані за порушення природоохоронного законодавства склали близько 10 млн грн. У 2020 році, при проведенні 1357 перевірок нараховані Держекоінспекцією збитки вже склали понад 152 млн грн.

Саме тому ми можемо дійти висновку, що на сьогоднішній день в Україні існує серйозна проблема з використанням земельних ресурсів, й необхідно запроваджувати зміни у сучасному законодавстві з метою усунення даних недоліків.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996, № 30, поточна редакція 01.01.2020 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 05.10.2021)
2. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003, № 963-IV, поточна редакція 27.05.2021 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text> (дата звернення 05.10.2021)
3. Бондарчук С. П., Бондарчук Л. Ф. Перспективи роздільного збору та утилізації органомісних відходів м. Луцька. Луцький національний технічний університет. Екологічні нотатки. 2017. № 5. С. 16-20.

КУЛАКОВСЬКИЙ Віталій,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

РОЛЬ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Трудове право - невід'ємна частина загальних правових норм, за якими регулюється усі суспільно-економічні зв'язки. В умовах світової глобалізації, котра не обійшла і Україну, питання трудового права стає неабияк актуальним та доречним. Виходячи з цього твердження, існує необхідність обґрунтування умов та принципів існування цих двох аспектів в одному суспільно-економічному дискурсі.

Одне із завдань трудового права в умовах глобалізації економіки України – забезпечити баланс інтересів роботодавців, працівників, держави.

Якщо мати на увазі соціальну функцію трудового права, то вона не повинна бути ні надмірною, ні недостатньою [2, с. 48]. Надмірна соціальна допомога знижує конкурентоспроможність бізнесу, а недостатня породжує соціальне невдоволення, зменшує трудову активність працівників. До останнього часу трудовому праву було притаманне надмірне навантаження на роботодавців. Це виявлялося у прийнятті роботодавцем важливих рішень лише за погодженням із виборним профспілковим органом, у наданні компенсації працівникам, які залучаються до виконання державних та громадських обов'язків, за рахунок роботодавця та ін. [3, с. 129].

Однією з беззаперечних складових умов глобалізації є розповсюдження в країні ідей економічної свободи та капіталізму. У цьому випадку Україна не є винятком, адже прихід нових можливостей для побудови бізнесу та розвитку підприємств, породило і увагу до трудового права, де працівники ставали не просто робочою силою, а невід'ємним елементом великого механізму.

Але, як показує досвід, глобалізація негативно впливає на соціальну цінність права. Зокрема, на соціальну цінність трудового права. І це саме те, що слідує закріпленням в статті 46 Конституції України права громадян на соціальний захист, на вищому законодавчому рівні створено умови для виходу з соціального забезпечення [1]. А сутність соціального забезпечення нерозривно пов'язана з самозайнятістю. Сьогодні соціальне забезпечення є лише легальним варіантом у рамках соціального партнерства. Однак, враховуючи економічну нерівність основних питань трудового законодавства та відсутність сильного профспілкового руху, такі можливості залишаються невикористаними.

Можемо стверджувати, що розвиток правового регулювання виробничих відносин в Україні має, безумовно, забезпечити правову систему, що відповідає реальним явищам економічної дійсності в умовах глобалізації. Однак ця правова система повинна втілювати всю різноманітність правовідносин, індивідуальних, колективних, приватних і публічних. Реалізація такого правового регулювання можлива шляхом забезпечення «справедливого балансу» закріплення, реалізації, гарантування, захисту та захисту прав і свобод особи та її груп, особливо у сфері зайнятості. Однак виходячи з нинішньої економічної ситуації в країні, створення необхідних умов для забезпечення якісного трудового права, майже немає [5].

Світовий ринок з його транснаціональними інвесторами має бути інтегрований у верховенство права та громадянське суспільство, в яких права та обов'язки працівників визначаються як протизвага ринковій владі. У цьому сенсі національний інтерес, втілений у традиційній меті трудового права, є джерелом, що визначає баланс інтересів між працівником і роботодавцем і має втілюватися у партнерстві соціально-трудова відносин [4, с. 99].

Важливість національного трудового законодавства за таких умов

(глобалізації) – зберегти завоювання працездатного населення та узаконити міжнародний колективний договір як акт соціального партнерства, поширення якого посилює соціальний захист працівників, підвищує рівень їх життя, інтереси працівників, роботодавців і держави в усьому світі. У цьому контексті перспективним є проведення окремого дослідження міжнародного колективного договору як джерела трудового права.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: від 28.06.1996 р. ВВР України. 1996. №30. Ст. 141. (зі змінами, внесеними згідно із Законом України № 2680-VIII від 21.02.2019. ВВР України. 2019. № 9. Ст. 143);
2. Костюченко О.Є. Реалізація соціального призначення трудового права: монографія. Харків: Право, 2018. 392 с.
3. Новіков Д.О. Важкий вибір вітчизняного трудового права між перегонами на дно та збереженням принципу *in favorem*. *Юридичний науковий електронний журнал*.2015. № 4. С. 128-132
4. Новіков Д.О. Праця в інформаційному суспільстві: висновки для трудового права. *Право і суспільство*. 2015. № 5-2.Ч. 2. С. 96-103
5. Сфера праці в умовах глобальної соціоекономічної реальності 2020: виклики для України. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/16344.pdf>

КУЛАКОВСЬКИЙ Віталій,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний етап розвитку цивільного процесу характеризується поширенням суспільних відносин між громадянами різних держав, що зумовило необхідність до зміни підходів щодо цивільного судочинства. Важливим кроком стало ухвалення Європейської конвенції [2] та створення єдиного конвенційного порядку захисту прав у країнах Ради Європи, що визначило новий вектор розвитку цивільного процесу у світі.

Зазначені зміни були зумовлені, насамперед, потребою утворення

стійких регіональних союзів між державами, з метою забезпечення гармонійного існування суспільства та формування спільного ринку. Головним стало піднесення принципу співробітництва, утвердження загальнолюдських й цивілізаційних цінностей (верховенства права, цінності особистості, доступності судових розглядів та ін), що в свою чергу сприяло зближенню правових систем, пошуку моделей ефективного судочинства, запровадження регіональних правил цивільного судочинства.

Втім, існують істотні відмінності між національними процесуальними системами держав. Вирішенням подібної проблеми, з якою стикнулось суспільство в ході зближення правових систем, стало впровадження відповідних міжнародних програм з питань правосуддя. Так, державами-членами ЄС було засновано Програму The EU Justice Agenda for 2020, ухвалена в 2014 році, та на основі якої було сформовано важливу ініціативу - The EU Justice Scoreboard, або Інформаційне табло ЄС [5].

Завдяки програмі встановлено головні відмінності цивільного процесу між державами, зокрема, це своєчасність і результативність розгляду справ (тривалість розгляду в одних країнах - менш ніж 100 днів (Австрія, Польща, Болгарія та ін.), до 400 днів – Греція, Португалія, Мальта); це відмінність у кількості справ, що знаходяться на розгляді (коливається від менш ніж дві на 100 жителів у Швеції, Болгарії, Данії до більш ніж вісім у Хорватії, Словенії тощо).

Європейська ініціатива стала ефективним інформаційним інструментом на шляху до зближення цивільних процесів держав-членів ЄС. Основною метою такої програми є забезпечення якості функціонування цивільного правосуддя на основі показників, що є спільними для усіх національних систем, і не виокремлює конкретної, чим підтверджує незалежність оцінки [4, с.519].

Ініціативою The 2015 EU Justice Scoreboard було досягнуто більш ефективного правосуддя залученню об'єктивних, достовірних і порівнянних даних про якість, незалежність та ефективність систем правосуддя європейських держав [5].

Існуюча загроза відмінності цивільних процесуальних систем держав світу стимулювали реалізацію ідеї про запровадження справжнього європейського простору правосуддя. Насамперед, це прийняття Гаазької програми [3, с.175-181], якою було сформовано взаємне визнання судових рішень у цивільних справах і встановлення мінімальних стандартів процедури захисту прав; прийняття Програми в галузі свободи, безпеки та правосуддя у Стокгольмі, що сприяла європейського простору правосуддя; запровадженням European Civil Procedure [1, с.45-48] або цивільного процесу ЄС, що сприяв спрощенню процесу судового розгляду транскордонних справ.

Загалом, зближення цивільних процесів на світовій арені є наслідком еволюції ринкових відносин, розвитку інформаційних технологій та

лібералізації прав. Знаковими проектами загальносвітового масштабу, що сприяли зближенню цивільного процесу держав світу були реформи цивільного судочинства в державах Латинської Америки; федеральні правила цивільного судочинства в США; Принципи транскордонного цивільного процесу ALI–UNIDROIT [6, 239-292] та ін.

Прийняття будь-яких законодавчих актів, спрямованих на зближення цивільних процесуальних систем спрямоване на запровадження загальносвітових, або ж регіональних правил щодо регулювання цивільного процесу, що дозволить створити ефективне та справедливе цивільне судочинство.

Отже, прагнення світових спільнот до зближення цивільних правових систем сприяє подоланню відмінностей між процесуальними моделями країн, що належать до різних правових систем. В той же час, створення механізмів регулювання таких змін забезпечує ефективність гармонізації цивільного процесу у світі та пришвидшує зближення національних систем правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Ізарова І. О. Передумови становлення та розвитку European Civil Procedure. *Часопис Київського університету права : український наук.-теорет. часопис.* 2015. № 2. С. 45–58.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Документ 995_004, чинний, Редакція від 02.10.2013, підстава - 994_002-13 .URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 10.11.2021).
3. Цірат Г. А. Досвід міжнародно-правової уніфікації в сфері міжнародного цивільного процесу. Гаазькі конвенції. *Вісник Академії адвокатури України.* 2011. № 2 (21). С. 175–181.
4. Цивільне процесуальне право : підручник / [І. С. Ярошенко, І. О. Ізарова, О. М. Єфімов та ін.] ; за заг. ред. І. С. Ярошенко. Київ : КНЕУ, 2014. 519 с.
5. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions The EU Justice Agenda for 2020 – Strengthening Trust, Mobility and Growth within the Union Strasbourg. URL: http://ec.europa.eu/justice/effectivejustice/files/com_2014_144_en.pdf (дата звернення 10.11.2021)
6. Trocker N. From ALI–Unidroit Principles to common European rules on access to information and evidence? A preliminary outlook and some suggestions / N. Trocker // *Unif. Law Rev.* 2014. No. 19 (3). P. 239– 292)

КУЛКОВ Олексій,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ

Тематика, пов'язана із особливостями цивільно-правового договору, продовжує зберігати свою актуальність, для чого є досить серйозні причини. Перш за все, почнемо з того, що цивільно-правовий договір - це угода між фізичною особою (фізичними особами) і іншою фізичною особою (фізичними особами) або юридичною особою (юридичними особами), або між юридичною особою (юридичними особами) і іншою юридичною особою (юридичними особами), спрямоване на виникнення, зміну або припинення взаємних прав і обов'язків.

Термін застосовується в трьох значеннях: договір як правовідносини; як юридичний факт, який породжує зобов'язання; як документ, що фіксує факт виникнення зобов'язань з волі його учасників.

При договорі від кожної сторони, як правило, потрібна згода. Сторонами договору можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи, включаючи різні публічно-правові освіти (міжнародні організації, держава, муніципальні освіти та інше).

Складати договір у формі єдиного документа в більшості випадків закон не вимагає. Для укладення більшості угод досить підпису обох сторін. Однак договір у формі єдиного документа є поширеним, так як його зручно використовувати як доказ у суді в разі спору між сторонами.

Більш того, в ряді випадків можливий договір і в усній формі. Наприклад, при покупці фруктів на ринку усна форма договору є абсолютно доречною і достатньою. Але для більш складних і тривалих взаємин, особливо коли сума договору є істотною, укладення договору в письмовій формі є обов'язковим. У ряді випадків договір може бути укладений шляхом вчинення конклюдентних дій.

Питання про момент угоди юристи-догматики історичної школи намагалися вирішити на підставі логічного висновку з самого поняття угоди

або з вивчення окремих моментів дозрівання волі контрагента. Але такий шлях привів тільки до нескінченних суперечок про порівняльну характеристику трьох теорій: 1) теорія вираження волі (нім. *Aeusserungstheorie*), по якій угоду встановлюється в момент відповіді акцептанта на питання оферента; 2) теорія сприйняття (*Vernehmungstheorie*), згідно з якою оферент повинен упевнитися в вираженні згоди з боку акцептанта і оцінити його відповідність зі зробленою пропозицією; 3) теорія отримання відповіді (*Empfangstheorie*), по якій досить отримання відповіді без його сприйняття, яке може подати привід до нових переговорів в разі неясного уявлення про відповідність акцепту з офертою. Кожна теорія має за себе деякі міркування, відносно ціну яких важко встановити теоретично.

Юристи і законодавці підходять до питання більш просто і практично. Визнаючи неможливим констатувати безумовно момент прийняття і вважаючи скрутним встановлювати момент сприйняття відповіді, вони визнають за необхідне в інтересах сторін отримання відповіді оферентом для остаточного визнання угоди, що відбувся і сперечаються лише про те, чи відносити дію договору до моменту прийняття або отримання відповіді, звичайно приходячи до висновку, що правильніше приурочити настання строку дії договору у до моменту отримання відповіді.

Серйозні розбіжності між юристами викликало питання про дійсність угоди в тому випадку, коли один з контрагентів помер, зробивши пропозицію, так що відповідь отримують вже спадкоємці.

Тож, можна зазначити, що ч. 1 ст. 626 Цивільного кодексу України визначено договір, як домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. У цивільному праві підставою для набуття, зміни та припинення цивільних прав та обов'язків учасників цивільного процесу є наявний факт цивільного договору. Договір може бути виражений як в усній так і в письмовій формі [1, с. 164].

Договір є зовнішньою формою волевиявлення двох та більше сторін з приводу виникнення, припинення чи зміни їх цивільних прав та обов'язків. При укладанні цивільного договору мають бути враховані наступні принципи, а саме: юридична рівність та економічна незалежність сторін, свобода договору, укладання договору відповідно до чинного законодавства, заздалегідь сформоване визначення умов та особливостей договору.

Головною рисою цивільно-правового договору є його свобода. Вона полягає у наступному: сторони є вільними у укладання договору (можуть укладати, змінювати та припиняти той чи інший договір за бажанням однієї зі сторін, але у відповідності до Цивільного кодексу та інших нормативно правових актів, які регулюють відносини сторін договору), сторони вільні самі обирати контрагента та у визначенні умов договору, відповідно до норм Цивільного кодексу [2].

Будь-який договір має чітко визначати предмет договору, місце, строк

та умови виконання. Також у договорі мають бути передбачені підстави та умови зміни та припинення договору, заміни його учасників (або одного із учасників).

Крім того існують випадки у яких певним чином обмежується свобода договору. До таких випадків можна віднести обов'язкове укладання договору однією зі сторін, заборона певним суб'єктам цивільно-правових відносин укладати окремі види договорів (через певний вік, цивільну деліктоздатність), у випадку обмеження або позбавлення однієї зі сторін можливості брати участь у розробці та формування умов договору, передбачені законом певні особливості (приписи) щодо укладання окремих договорів, відповідність всіх договорів типовим, визначеним законом, умов договорів певних видів. Також законом передбачено механізм укладення договору з попереднім узгодженням його умов, отриманням дозволу на це, або з виконанням певних дій, які передують укладенню договору.

Відповідно до ч. 1 ст. 651 ЦК України передбачений один випадок зміни або розірвання договору лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом. Про зміну та розірвання договору сторони вправі домовитися у будь-який час на свій розсуд незалежно від наявності підстави порушення договору.

Договір може бути укладеним у будь-якій формі, якщо інші вимоги щодо форми договору не встановлені законом, в тому числі договір можна укладати і в електронному вигляді.

Особливості договору зазвичай залежать від того чи іншого типу договору. Відповідно до Цивільного кодексу України існують чотири типи договорів, кожен з яких має свої особливості, які відрізняють його від інших та впливають на умови, предмет та суб'єктів договору.

Публічний договір є найпоширенішим договором у цивільному праві. Одна зі сторін такого договору бере на себе обов'язок здійснити продаж товарів, виконати робіт або надати послуги кожному, хто до неї звернеться, тобто іншій стороні або сторонам (ст. 633 Цивільного кодексу України). Умови даного виду договору є однаковими для всіх споживачів. Кожний споживач має право укласти, а підприємець його прийняти. Пропозиції щодо зміни умов договору має подавати як споживач так і підприємець.

Договір приєднання характеризується умови які встановлені однією із сторін, а друга сторона може тільки приєднатись та погодитися із визначеними умовами (ст. 634 Цивільного кодексу України).

Попередній договір передбачає обов'язок сторін даного договору протягом певного строку укласти основний договір на умовах, встановлених цим договором (ст. 635 Цивільного кодексу України).

Договір на користь третьої особи передбачає обов'язок боржника виконати свій обов'язок на користь третьої особи, яка може бути й не встановленою у договорі (ст. 636 Цивільного кодексу України) [3].

Проте, не встигли науковці та юристи обговорити перспективні зміни

Кримінального кодексу, як інформаційний простір сколихнула звістка про підготовку до оновлення ЦК. Перший заступник Голови Верховної Ради Руслан Стефанчук на своїй сторінці у «Фейсбуку» оприлюднив проект концепції оновлення ЦК та запросив юристів до обговорення.

Ця концепція, як написав політик, уже незабаром стане предметом обговорення робочої групи парламенту з підготовки законопроекту щодо рекодифікації цивільного законодавства. Про оновлення та зміни тільки заговорили, а невеликий конфуз уже є.

Автори пропонують не тільки розширити поняття принципу свободи договору, а й збільшити кількість угод. Таку позицію вони аргументують тим, що роль договору як основного регулятора приватноправових відносин непинно зростає. Громадяни все більше й більше відходять від держави та хочуть самостійно обирати місце, спосіб укладення, виконання договору тощо.

Тож у новий ЦК розробники хочуть увести договірні конструкції, що добре зарекомендували себе за кордоном або є вимогою часу. Мова йде про договір надання туристичних послуг, який де-факто існує, але де-юре не закріплений. У концепції не визначено чіткого поняття форфейтингу, але в науковій літературі цей вид договору визначають як купівлю або продаж дебіторської заборгованості. Можуть з'явитись у кодексі й валютний дилінг, договори про надання медичних послуг, договір азартної гри (парі), компенсаційні, рамкові договори.

Утім, якщо з'являється щось нове, то руйнується щось старе. Тож розробники виключити договірні конструкції, які зберігалися з часів функціонування адміністративно-командної економіки. Ідеться про інститути договору постачання та контрактації сільськогосподарської продукції.

Уводячи подібні конструкції та вилучаючи старі, автори посилаються на необхідність гармонізації законодавства України з нормами європейського приватного права [4].

Таким чином, особливості договору залежить від його типу. В Цивільному кодексі України чітко прописані особливості, умови, суб'єкти, строки та підстави виникнення, припинення та зміни кожного виду договору окремо. Договір має бути укладеним в усній та письмовій формах. Проте, якщо договір укладено в письмовій формі, то такий договір потребує обов'язкового нотаріального посвідчення.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. Я. М. Шевченко. К., 2004. Ч. 1. С. 283.
2. Sheigman H. Contractual liability and voluntary undertakings. Oxford journal of legal studies. 2000. Vol. 20. № 2. P. 205–220. (Цит. по: Погрібний С. О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України. Київ: Прав. єдність, 2009. С. 114).
3. Цвайгерт Х., Кетц Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права.
4. Закон і Бізнес 2021. *А тепер перепишемо ЦК!* URL; <https://zib.com.ua/ua/pda/146461.html>

КУПО-ТКАЧЕНКО Олег,
магістрант 2 року навчання
юридичного факультету
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Науковий керівник:

МАРЧЕНКО Олеся,
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного,
трудового та господарського права
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

УЧАСТЬ ТРЕТІХ ОСІБ БЕЗ САМОСТІЙНИХ ВИМОГ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Ст. 55 Конституції України закріплює положення, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом та кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1].

Право на судовий захист в сфері цивільно-правових відносин реалізується, частіше за все, в рамках позовного провадження. Згідно зі ст.48 Цивільно-процесуального кодексу України, основними учасниками позовного провадження є сторони – позивач та відповідач, між якими виник цивільно-правовий спір щодо порушеного права або охоронюваного інтересу. Проте, не тільки сторони можуть бути зацікавлені у результатах розгляду цивільної справи судом і тому законодавець вводить таке поняття, як треті особи в цивільному процесі [2, ст.42].

Треті особи, на правове становище яких також може вплинути результат судового розгляду, потребують забезпечення своїх прав. Треті особи визначаються як суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, які вступають у вже розпочатий між сторонами цивільний процес для захисту особистих суб'єктивних прав і охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері цивільно-правових відносин. Їх інтереси відмінні від інтересів позивача та відповідача і не залежать від їх прав.

ЦПК України виокремлює два види третіх осіб – треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору (ст. 52 ЦПК України) і треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору (ст. 53 ЦПК України). Значення участі обох видів третіх осіб полягає у їх зацікавленні у прийнятті судом сприятливого для них рішення, яке максимально відповідатиме їх правам та інтересам.

Третя особа у справі не є стороною у цивільному процесі.

Розглянемо докладніше особливості участі у цивільному процесі третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог.

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача до закінчення підготовчого провадження у справі або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, у разі коли рішення у справі може вплинути на їхні права або обов'язки щодо однієї зі сторін. Їх може бути залучено до участі у справі також за заявою учасників справи.

Отже, правове становище третіх осіб у процесі посідають особи, які мають юридичний інтерес до справи, але інтерес, який не є рівноцінним інтересам сторін (позивача чи відповідача).

Інститут третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, зумовлений перш за все необхідністю забезпечити можливість здійснення відповідними суб'єктами права регресу.

Якщо в результаті ухвалення судового рішення сторона може набути право стосовно третьої особи або третя особа може пред'явити вимоги до сторони, така сторона зобов'язана сповістити цю особу про відкриття провадження у справі і подати до суду заяву про залучення її до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору [2, ч.3 ст.53].

При цьому, суду належить врахувати, що третіми особами є такі учасники правовідносин, які за правилами ЦК України є особами фізичними, юридичними або державою. Залучення структурного підрозділу, філії як особи до участі у цивільній справі є неможливим. З цієї тези випливає висновок і про неможливість припинення участі третіх осіб шляхом закриття провадження щодо них.

При розгляді цивільної справи може виявитись, що третя особа без самостійних вимог на предмет спору до цивільного процесу залучена помилково. В такому разі вірним буде постановлення судом ухвали, якою буде звільнено таку третю особу від участі у триваючому цивільному процесі. У тому випадку, якщо суд дійде висновку, що достатнім буде просто не викликати таку «помилкову особу» до розгляду цивільного позову та не повідомляти її про час слухання справи, такі дії можуть лягти в основу відміни рішення суду першої інстанції вищестоящими судами [3, с.97].

Третя особа у справі є лише *consortes litis* (учасником справи), не його стороною, а отже, закрити провадження щодо такої особи неможливо із жодних підстав, визначених ст. 255 ЦПК. Про це зазначив Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду при розгляді справи [4].

Суд першої інстанції, з яким погодився й суд апеляційної інстанції, закриваючи провадження у справі в частині залучення Реєстраційної служби районного управління юстиції в Рівненській області як третьої особи, яка не

заявляє самостійних вимог щодо предмета спору на стороні ОСОБА_1, виходив із того, що це є процесуальною ініціативою позивача і беззаперечним його процесуальним правом, яким він має право вільно розпоряджатися на свій розсуд щодо власного позову.

Верховний Суд не погодився з такими висновками судів попередніх інстанцій, оскільки третя особа у справі не є стороною у цивільному процесі, а отже, за змістом пункту 7 частини першої статті 255 ЦПК України суд не міг закрити провадження в частині залучення Реєстраційної служби районного управління юстиції в Рівненській області як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору [4].

Тобто, третя особа у справі є лише *consortes litis* (учасником справи), не його стороною, а отже, закрити провадження щодо такої особи неможливо із жодних підстав, визначених статтею 255 ЦПК України.

Провадження може бути закрито в частині вимог (вимоги) позивача до конкретного відповідача. Процесуальний закон не передбачає закриття провадження в частині залучення третьої особи у справі.

Таким чином, можна підсумувати, що статус третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог, у цивільному процесі суттєво відрізняється від статусу сторін при закритті провадження.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 41. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004р. № 1618-IV. *Урядовий кур'єр*. 2004. № 130. Чванкін С. А. Особливості правового статусу третіх осіб у цивільному процесі України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. С. 96-103. URL: <http://www.apdp.in.ua/v53/16.pdf>.
- а. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду № 572/3632/15-ц від 18.08.2021 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/9088324>.

КУСАЙКО Ілона,

здобувач вищої освіти четвертого
курсу факультету фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ ЩОДО ПОЛІПШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В РЕГІОНІ

На сьогоднішній день екологічна політика складає одну з головних складових частин забезпечення національної безпеки країни. Для України важливо створити адекватну екологічну політику, так як від обраної державної стратегії у сфері екології залежить не лише економічне та культурне відродження нашої країни, а й її майбутній ресурсний потенціал. Досягти екологічної рівноваги можливо лише з допомогою з'ясування причин екологічних кризових явищ. Питанням формування екологічної політики займалися чимало науковців, серед яких О.Васюта, Л.Мельник, О.Проніна та інші, проте питання щодо досягнення екологічної рівноваги і досі залишається відкритим.

За останні декілька років Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України не раз приймали закони та постанови щодо питань охорони навколишнього природного середовища, проте фінансова та економічна криза в Україні негативно вплинула на виконання цих законів. Національну екологічну політику України визначено в “Основних напрямках державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки”, затвердженої постановою Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. № 188/98-ВР [1]. Цей документ містить стратегічні цілі та чіткі завдання та саме на його основі розробляються державні програми у сфері екологічної безпеки.

Міністерство енергетики та захисту довкілля є головним є головним центральним органом виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища, однак доволі часто повинні вирішуватися на місцевому рівні. Призначення територіального принципу забезпечення державної політики в Україні в тому, що він повинен поєднати національні та місцеві інтереси у сфері охорони навколишнього природного середовища,

однак на практиці цього не відбувається. Станом на сьогодні майже кожна область України має певні екологічні проблеми, що вирішуються роками та можуть досягти масштабів екологічної катастрофи. Загальною національною проблемою, зокрема є поводження з відходами, яка повинна вирішуватися на місцевому рівні, також не менш актуальною для України є проблема вирубки лісів. З незаконного видобутку бурштину в значних обсягах на території Рівненської, Житомирської та Волинської областей як наслідок додає такі проблеми як знищення лісів та пошкодження ґрунту. За статистичними даними унаслідок незаконного видобутку бурштину на вищевказаних територіях пошкоджено понад 6 тис. гектарів землі.[2] І хоча чинне законодавство встановлює та покладає обов'язок забезпечити захист та охорону ґрунтів, лісів, вод на органи місцевого самоврядування дані проблеми не вирішуються.

На Вінниччині у підсумку утворення великих обсягів токсичних відходів проблема екологічної безпеки є особливо актуальною. Розрив між накопиченням токсичних відходів та їх утилізацією та знищенням може призвести до загострення соціально-економічної ситуації та екологічної кризи на національному рівні. З метою запобігання накопиченню токсичних відходів і обмеження їх шкідливого впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я населення Вінницькою обласною радою була затверджена Програма поводження з токсичними відходами у Вінницькій області, яка є складовою регіональної програми охорони навколишнього природного середовища, одним із важливих інструментів реалізації державної політики у сфері охорони довкілля. Та чи відображаються положення даної програми у реальному житті також залишається питанням.

На Сході нашої країни ситуація також ненайкраща, слід відмітити, що наслідком руйнування промислової інфраструктури є знищення національних парків, ландшафтів та пошкодження ґрунтів у регіоні. Також ведення воєнних дій на даній території привело до розсіювання хімічних речовин через розриви мін, бомб, снарядів та затоплення шахт і вихід шахтних вод на поверхню [3]. Отже, наведені приклади вказують що слід звернути особливу увагу на реалізацію екологічної політики на місцевому рівні.

Особливе практичне значення має реалізація екологічної політики на місцях, адже саме найчастіше виникають екологічні проблеми і місцеві органи повинні негайно вжити потрібні заходи для їх усунення. Саме місцеві органи влади встановлюють місцеві норми охорони навколишнього середовища; будують комунальну інфраструктуру- систему питної води тощо; контролюють будівництво житла та промислових об'єктів.

В. Тюн відокремлює принципи реалізації органами місцевого самоврядування державної політики в сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема: пріоритетність світових і загальнонаціональних інтересів у галузі охорони довкілля і використання

природних ресурсів, а також врахування інтересів регіонів, районів, міст, селищ і сіл; стимулювання зусиль територіальних громад щодо забезпечення власного екологічнобезпечного розвитку, передбачає систему стимулів та заохочень громад здійснювати ефективну екологічну політику, забезпечувати плідну співпрацю з суб'єктами господарювання, громадськістю задля досягнення спільної мети – сталого розвитку охорони навколишнього природного середовища [4].

Таким чином, аналіз досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища вказує на те, що забезпечення екологічної безпеки є одним з пріоритетних напрямків державної політики України. Однак на нашу думку для підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування у цій сфері потрібно більш конкретно визначити повноваження та відповідальність за прийняття рішень, адже як показує практика влада й досі не розуміє та не усвідомлює масштабів і наслідків екологічної кризи в Україні. Слід звернути увагу на налагодження взаємодії між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями у сфері здійснення природоохоронних заходів. Також, вважаємо необхідним встановлення суворої відповідальності за порушення норм екологічного законодавства для посадових осіб органів влади, що можуть призвести до екологічної катастрофи в Україні.

Список використаних джерел:

1. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Верховна Рада України, 5 берез. 1998 р. №188/98-ВР.
2. На межі катастрофи. Пять найбільших екологічних проблем України. Українська правда, 2019. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/10/22/7229683/> (дата звернення: 14.10.2021).
3. Донбас стає непридатним для життя. *Природа та суспільство*. 2019. URL: <https://ekoinform.com.ua/?p=1342> (дата звернення: 14.10.2021)
4. Тюн В. М. Адміністративно-правові засади наглядової діяльності правоохоронних органів України у сфері охорони природи: дис. канд. юр. наук: 12.00.07. Львів, 2016. 234 с.

КУТАЄВ Владислав,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ РОЗУМНОСТІ СТРОКІВ

На сьогоднішній час дуже широкого поширення набув перехід з матеріального світу в віртуальний і це явище торкнулось усіх сфер життя таких як комунікація, здійснення покупок, навіть подорожі тепер є в віртуальному світі. Ця тенденція не обминула також і функціонування державних органів, здійснення правосуддя тощо. З початком реформування судоустрою в Україні у 2014 році активно почали застосовувати цифрові технології в судочинстві, зали судових засідань були оснащені необхідними технічними пристроями які дали змогу проводити судові засідання віддалено, в режимі відоконференції.

В кримінальних, адміністративних провадженнях застосування режиму відеоконференції в судовому засіданні передбачено статтями 336 кримінального процесуального кодексу і 186 кодексу адміністративного судочинства України. Щодо цивільного судочинства до 2017 року існувала ст.158-1 яка і регламентувала застосування відеоконференції в судовому засіданні, але в поточних редакціях цю статтю з цивільного процесуального кодексу виключили. На мою думку це може порушувати один з принципів цивільного процесу, а саме розумність строків, адже в житті бувають різні випадки, коли людина, а в даному випадку суб'єкт цивільного провадження вимушено міняє місце свого проживання і подальший розгляд справи буде ускладнений, і розтягнутий.

У різних країнах також стрімко поширюється діджиталізація судочинства, у м. Чженчжоу(Китай) у 2017 році вперше провели судові засідання з використанням популярного в їхній країні месенджера WeChat, слід зауважити що сторони цього провадження знаходились в інших точках країни завдяки цьому методу уряд Китаю хоче знизити завантаженість судів.

Судове засідання в такому форматі зайняло усього 30 хвилин.[1] Звичайно КНР та Україна це дві різні держави з різними ідеологіями, різним менталітетом, та культурою, тому запровадження повністю дистанційного судового розгляду є навряд чи реальним.

Ще одним прикладом застосування цифрових технологій в судочинстві буде британська розробка «Swift and Sure Justice» («Правосуддя швидке і невідворотне»), ця платформа спрямована на повну дистанційність судового розгляду кримінального провадження, для того щоб свідки та потерпілі не пересікались з підозрюваним під час проведення процесуальних дій, це дозволить попередити психологічні травми потерпілого. Крім того судді можуть виносити вироки через Skype та Facetime, також можуть приймати рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження через вищесказані платформи. Цей експеримент був вперше проведений в мировому суді Бірмінгем, найбільш завантаженого суду в країні і був визнаний вдалим[2].

Звичайно перспектива застосування повністю дистанційного судового розгляду в нашому судочинстві напевно є далекою, адже для цього спочатку потрібно переробити нормативну базу та підготувати людей ментально до таких змін, як показує світовий досвід це дозволяє значно розвантажити судову систему, що в свою чергу дозволяє більш ефективно дотримуватись принципів судового провадження, які передбачені у 347т. 6 конвенції про захист прав та основоположних свобод людини [3].

Список використаних джерел:

1. Удалённый суд URL:<http://saling.livejournal.com/1661893.html>.
2. У Великобританії можна буде брати участь в судовому засіданні не виходячи з дому URL:<https://kievskiyud.od.ua/press-department/all-news/3332-u-velikobritaniji-mozhna-bude-brati-uchast-vsudovomu-zasidanni-ne-vikhodyachi-zi-svogo-budinku>
3. Конвенція про захист прав та основоположних свобод людини ред. від 17.07.1997 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

КУЦЕВОЛ Софія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СЛУЖБОВИХ ВІДНОСИН

На сьогоднішній день існуюча практика підтверджує, що правовідносини в сфері регулювання професійних службових відносин за останній час все більше набувають договірної форми.

У чинному цивільному законодавстві зазначено, що договором є домовленість між сторонами, котра має спрямування встановлення, змінення чи припинення цивільних прав та обов'язків.

В ст. 626 ЦПК України, визначає, що договір завжди має бути укладений на добровільній основі, та виключно при згоді сторін. Забезпечення сутності договору як домовленості сторін та свободи їхнього волевиявлення від диктату третіх осіб, зокрема органів публічної влади, є основною функцією однієї з фундаментальних засад сучасного цивільного права – принципу свободи договору.

На законодавчому рівні встановлено, що договори можуть мати прояв свободи, згідно з якою надається можливість для сторін укласти договір, в якому містяться елементи різних договорів – змішаних договорів.

У положеннях ЦК України, а саме ст. 627 ЦКУ визначено, що учасники договірних відносин, мають право укласти договір, котрий не передбачений цивільним законодавством. Але в такому договорі обов'язково зазначаються процеси урегулювання відносин учасників договору на власний розсуд[2].

Сторони договору є повністю вільними в укладанні договору, виборі контрагента та у визначенні особливостей змісту договору. Також надається можливість укласти змішаний договір, котрий поєднує в собі елементи різних договорів.

Особливістю регулювання даних договорів є порядок регламентації своїх відносин за змішаним договором, тобто замінивши положення акта цивільного законодавства власною домовленістю.

З даного питання в юридичній літературі існують різні точки зору. І хоч законодавцем надано чітке вираження своєї позиції в нормах цивільного законодавства, кількість суперечок зростає. Особлива увага при цьому приділяється, щодо різного трактування терміну «елементи різних договорів», а також застосування до цих елементів положень ЦК, які регулюють відповідні договори.

Отже, основними елементами, котрі поєднуються в одному договорі є комплекси, або сукупності прав та обов'язків сторін, виокремлені законодавцем в якості предметів тих чи інших договорів, у поєднанні зі значеннями системної ознаки, притаманними конкретним договорам [1, с.19].

Стикаючись з практичними проблемами, які виникають саме у сфері професійних службових відносин, питання постає не стільки в тому, щоб визначити межі цивільно-правового нормативного регулювання, а в тому, щоб при виникненні колізій норм права, які регулюють професійні відносини, що виникають зі змішаних договорів, застосуванню підлягала саме та норма, яка найбільшим чином сприяє досягненню цілей та інтересів учасників цих відносин.

На думку дослідника В. П. Васькевича, договірне регулювання відносин у досліджуваному питанні має свою систему, яка складається з цивільно-правових, трудових та змішаних договорів.

Найголовнішою особливістю проведеного дослідження є змішаний договір, котрий використовують суб'єкти професійної служби, будучи учасниками цивільних правовідносин та із врахуванням враховуючи різноманітності економічних реалій та керуючись принципом свободи договору, модифікують договірні структури з урахуванням специфіки у сфері професійної службової діяльності.

Змішані договори можуть бути:

- цивільно-правовим договором, з положеннями трудового законодавства;

- трудовим договором, з використанням положень цивільно-правового договору [3, с. 624].

Таким чином, вважаємо, що можливість укладання змішаних договорів дозволить учасникам професійних службових відносин самостійно усувати законодавчі прогалини, які існують та виникають на практиці. Досліджуючи дане питання на міжнародній арені, було виявлено, що в міжнародній практиці використовують укладення контракту або повне ухилення від договірних відносин.

Отже, підсумовуючи вищезазначену інформацію, можна дійти висновку що особливістю договірного регулювання професійних службових відносин є можливість укладання договорів у змішаній формі, встановлена умова регулювати відносини на власний розсуд. Учасники даних договірних відносин керуються положеннями трудового, цивільного законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Лідовець Р.А. Змішані договори в цивільному праві України: автореф. дис. канд. юрид. наук. Львів, 2005. 19 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–42. Ст. 492
3. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право. Київ, 2005. 624 с.

ЛАВРОНЕНКО Владислав,
здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців для
органів

досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Цивільне право України (далі – ЦП) є самостійною галуззю права, як регулює майнові та особисті немайнові відносини між рівноправними суб'єктами цивільних відносин.

Слід зауважити, що найважливішою особливістю, яка відрізняє ЦП України від інших галузей права – це наявність диспозитивного методу правового регулювання відносин, які виникають між суб'єктами ЦП. Даному методу характерна так звана рівність сторін, які є учасниками цивільних відносин, тобто кожна сторона має рівні права та обов'язки, на відміну від імперативного методу, де наявне підпорядкування одного суб'єкта іншому [1,с.23].

Однак, попри особливий метод правового регулювання, також існують основоположні засади (принципи) які є ключовими напрямками діяльності цивільного законодавства. Принципи цивільного права - основні начала, найбільш загальні керівні положення цивільного права, що мають загальнообов'язковий характер.

Принцип цивільного права є не тільки чинником, що відрізняє цю галузь права, завдяки принципам здійснюється вся цивільно-правова

діяльність між суб'єктами ЦП України [2,с.48].

З вищевказаного випливає те, що принципи відіграють важливу роль у цивільному праві, недарма, загальні принципи ЦП України закріплено у ст. 3 Цивільного кодексу України. Зокрема, до них належать:

- неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя фізичної особи (ніхто не може втручатися у приватне життя фізичної особи без її згоди, окрім випадків, які чітко зазначені в Конституції України);

- неприпустимість позбавлення права власності (цей принцип означає, що право власності є непорушним. Кожній особі гарантується незалежність та відокремленість від інших учасників цивільних правовідносин);

- свобода договору (учасники цивільних правовідносин можуть вільно вступати у договірні відносини та виборі умов, які будуть в них зазначатися);

- свобода підприємництва (особи вільні у виборі виду підприємницької діяльності, яка не заборонена законом);

- судовий захист будь-якого цивільного права у разі його порушення (цей принцип означає, що у разі порушення прав учасників цивільних правовідносин вони можуть звертатися за їх захистом до суду згідно з принципом інстанційності);

- справедливість, добросовісність та розуміння (цей принцип означає, що регулювання та охорона цивільних правовідносин мають відбуватися справедливо, добросовісно та розумно між учасниками цивільних правовідносин) [3].

Однак, принципи притаманні кожній галузі права, наприклад, адміністративній, кримінальній, конституційній, проте є те, що вирізняє принципи цивільного права від принципів інших галузей. Принципи цивільного права, по перше регулюють відносини між суб'єктами, тобто між фізичними, між юридичними особами з приводу майнових та особистих немайнових прав.

Ключовою ознакою, яка вирізняє принципи цивільного права від інших є рівність прав та обов'язків обох сторін цивільних правовідносин, що не притаманно іншим. Доповнюючи вищевказане слід наголосити на методі правового регулювання цивільних правовідносин, який є диспозитивним та прямо передбачає рівність прав та обов'язків суб'єктів даного виду правовідносин. На відміну від адміністративного права, де наявні спеціальні принципи, які уособлюють в собі імперативний метод правового регулювання та мають принципи які мають на меті виконання певного рішення керуючого суб'єкта підпорядкованим. У свою чергу, цивільні принципи надають суб'єктам вільний вибір поведінки, що саме і проявляється в диспозитивному методі правового регулювання [2,с.56].

Підсумовуючи все вищезазначене, слід зауважити, що принципи займають важливе місце в системі цивільного права України. Завдяки наявності спеціальних принципів, які притаманні лише даній галузі права відбувається регулювання відносин пов'язаних з майновими та особистими

немайновими відносинами.

Також, варто зауважити, що принципи цивільного права вирізняються з поміж принципів інших галузей права своїм диспозитивним характером, тобто вони направлені на те, щоб суб'єкти цивільних правовідносин самостійно обирали поведінку в тих чи інших цивільних відносинах, однак все це повинно відбуватися в межах чинного законодавства.

Завдяки основоположним засадам здійснення цивільно-правового регулювання можливо не лише досягти завдань, які покладаються на цивільне законодавство України, але й якісно забезпечити захист всіх учасників цивільних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Харків : Право. 2008. 238 с.
2. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Загальна частина : Академічний курс : підручник. К.: Атіка, 2005. 560 с.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 02.10.2021)

ЛЕНКОВА Тетяна,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОКУРОР ЯК СУБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Однією з найактуальніших тематик є правовідносини в сфері цивільного права та процесу. Так як майже кожного дня люди зтикаються з правовідносинами в цій сфері. Такими відносинами можуть бути такі як розлучення, тобто під час розлучення у подружжя виникає спір з приводу поділу спільного майна. Вони ідуть до суду, подають заяву, яка потім розглядається судом. Тобто з моменту подання заяви до суду виникають цивільні-процесуальні правовідносини, та вони стають учасниками цивільного процесу. Важливим є те, що учасники цивільного процесу є

важливими. Одним із важливих учасників є і прокурор.

На сьогоднішній день Україна переживає надзвичайно складний період встановлення власного державотворення, який відзначається не лише глибинними проблемами соціального та економічного розвитку, а й іншими проблемами. Такими і є проблеми в сфері цивільного процесу, та врегулювання цивільно-процесуальних правовідносин.

Суб'єктами цивільно-процесуальних відносин є всі ті учасники, які безпосередньо беруть участь в цивільних правовідносинах. Учасником такого процесу є прокурор.

Відповідно до Конституції України (ст.ст. 121–123) прокуратура – це самостійний інститут влади, що не належить до жодної з її гілок. Завданнями прокуратури, є захист приватних та публічних інтересів громадянина або держави від імені держави [1]. В Законі України «Про прокуратуру» закріплено основні повноваження прокуратури в цілому, і зокрема прокурора [2]. З аналізу вищезазначених джерел можна сказати наступне: що прокурор є самостійним незалежним учасником процесу, і здійснює нагляд за додержанням законів під час провадження в справі.

Але потрібно розмежовувати прокурора як учасника цивільно-процесуальних правовідносин і кримінально процесуальних правовідносин. Прокурор як суб'єкт в цивільно-процесуальних правовідносинах - це самостійний суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин, який виконує функцію представництва в суді з метою захисту прав, свобод і інтересів інших осіб.

Прокурор як суб'єкт в кримінальних процесуальних правовідносинах – під час кримінального провадження здійснює нагляд за дотриманням законів, під час провадження досудового розслідування у формі процесуального керівництва.

В Цивільно-процесуальному Кодексі України указані суб'єкти, які мають право здійснювати захист прав і свобод осіб. Таким суб'єктом в цивільно-процесуальних правовідносинах є прокурор.

Згідно Закону України «Про прокуратуру» повноваження прокурора :

- Підтримання державного обвинувачення в суді;
- Представництво інтересів громадян або держави в суді [2].

На мою думку перший пункт більше стосується кримінального процесу, так як коли особа вчиняє кримінальне правопорушення їй обирається запобіжний захід, висувається підозра, згідно якої підписується обвинувальний акт, і прокурор вирішує підтримувати державне обвинувачення чи відхилити.

Згідно другого пункту прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену

дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист [3].

Також в межах своїх повноважень, визначених законом, звертається до суду з позовною заявою (заявою), бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом інших осіб, на будь-якій стадії її розгляду, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення Верховним Судом України, про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

Отже, беручи до уваги вище викладене, можна сказати наступне, що прокурор – є самостійним незалежним суб'єктом цивільно-процесуальних правовідносин, який здійснює представництво в суді з приводу розгляду справ про осіб які малолітніми або неповнолітніми, недієздатними чи обмежено дієздатними. Чіткі повноваження вказані в Законі України «Про прокуратуру». Також можна зробити висновок, що прокурор є важливим суб'єктом в будь-яких правовідносинах.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 15.10.2021)
2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 року № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2-3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (Дата звернення: 15.10.2021)
3. Волкова Н.В. Щодо участі прокурора у цивільному процесі (окремі аспекти). *Правова держава*. № 21. 2016. ст.115-120
4. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (Дата звернення: 15.10.2021)

ЛЕОНТЬЄВА Валерія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СПАДКОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Однією з гарантій стабільності відносин приватної власності є можливість визначити юридичну долю своїх майнових прав та обов'язків. Важливе значення для кожного суб'єкта права є також вирішення питання про участь у розподілі спадкового майна після смерті фізичної особи (спадкодавця).

Немає в науковій літературі єдиного підходу до поняття спадкових правовідносин. Так, на думку Є.О. Рабоконя, спадкове правовідношення – це цивільно-правове відношення, яке виникає на підставі норм підгалузі спадкового права, в силу смерті фізичної особи та, як правило волевиявлення його учасників, яким між останніми встановлюється комплекс прав та обов'язків із приводу універсального та сингулярного наступництва в тих майнових та особистих немайнових правах та обов'язків, які не припиняються зі смертю спадкодавця.[1, с. 7].

С.Я. Фурса зазначає, що під час здійснення дослідження спадкових правовідносин за основу необхідно приймати не етапність чи множинність спадкових правовідносин, виділення основних чи супровідних правовідносин, а необхідність підпорядкування законодавством спадкування в чітку систему праворегулятивних норм та одночасну загальну нотаріальну процедуру, яка передбачатиме як дії спадкоємців, так і загальні функції держави: регулятивну – створення системи законодавства для врегулювання спадкових правовідносин, і безпосередньо функцію щодо охорони і захисту прав усіх суб'єктів цивільних правовідносин, зокрема через інститут нотаріату [2, с. 140-141].

На думку З.В. Ромовської, спадкування можна розглядати як процес, що розпочинається зі смертю людини і закінчується оформленням свідоцтва про право на спадщину, а в окремих випадках – державною реєстрацією.

Проте, виходячи зі змісту ст. 1216 ЦК України, спадкування можна розглядати і як один із етапів цього процесу, а саме лише як прийняття прав та обов'язків, що належали спадкодавцю.

Відносини, які виникають із приводу реалізації відповідними суб'єктами їхніх спадкових прав, у цивілістичній науці називають спадковими правовідносинами.

Як відомо, спадкові правовідносини виникають не з волі їхніх суб'єктів, підставою виникнення їх є факт, подія. Не завжди спадкодавець своїм волевиявленням може вплинути на зміст самих правовідносин. Так у ст. 1241 ЦК України наведено коло спадкоємців, які мають право на одержання частки спадкового майна незалежно від того, яке розпорядження було зроблено заповідачем.

За чинним законодавством перебачено два загальні види спадкування. Так, за ст. 1217 ЦК України спадкування здійснюється за заповітом або за законом, але цей перелік не можна вважати вичерпним.

У цивільному законодавстві нашої держави положення про скасування за заповітом передують положенням, які стосуються спадкування за законом. Порядок, умови і принципи здійснення спадкування за заповітом закріплюються главою 85 ЦК України, а порядок, умови і принципи здійснення спадкування за законом містяться у главі 86 цього нормативно-правового акту.

Перелік юридичних фактів, які є підставами для виникнення за законом є вичерпним. Підставами для настання спадкування за законом можуть бути тільки ті життєві обставини, які закріплені в ч. 2 ст. 1223 ЦК України.

Спадкові правовідносини виникають з моменту відкриття спадщини і припиняються в момент належного оформлення спадкових прав, а саме під час отримання свідоцтва про право на спадщину. Спадкові правовідносин за своїм змістом є складними відносинами у зв'язку з чим у літературі можемо зустріти різні підходи до їхньої структури та виокремлення стадій, які до неї входять.

Спадкування – це процес переходу прав та обов'язків від спадкодавця до спадкоємців, який розпочинається з моменту відкриття спадщини та припиняється в момент прийняття спадщини.

Умовою здійснення права на спадкування є наявність підстав закликання до спадкування – сукупність юридичних фактів прийняття спадщини, волевиявлення спадкодавця або кровне споріднення, шлюб, перебування на утриманні, тобто закон.

Досвід зарубіжних країн. Інститут спадкового договору регулюється окремими зарубіжними правопорядками передусім як вид (підстава) закликання до спадкування поряд із заповітом та законом. Відповідно на такі правовідносини повною мірою поширюються норми спадкового права. В цьому полягає основна відмінність від української моделі досліджуваного договору. Хоча потрібно зауважити, що далеко не всі країни сприйняли та

впровадили до свого законодавства спадковий договір.

Згідно зі ст. 639 ЦК Латвійської Республіки спадковий договір — це угода, відповідно до якої одна особа надає іншій, або кілька осіб— одна одній, право на спадщину або на її частину. Правом на укладення спадкового договору наділені особи, які мають активну заповідальну дієздатність. Призначення спадкоємця за спадковим договором не може бути скасоване односторонньою дією спадкодавця, крім випадків, коли він не залишив за собою права розпорядитися інакше на випадок смерті певними речами або частиною спадщини. Тим самим спадкодавець позбавлений права відмовитися в односторонньому порядку від узятих на себе за спадковим договором зобов'язань, якщо це не було прямо передбачено умовами договору. Також не допускається і одностороння відмова спадкоємця від виконання спадкового договору[3].

У Швейцарії за змістом статей 494, 495 ЦК спадковий договір може бути «позитивним» або «негативним». У першому випадку договором встановлюється особа, яка отримує спадщину після смерті спадкодавця. Такою особою може бути як сторона за договором, так і третя особа. У другому випадку спадковий договір припиняє спадкування: відповідно до його умов спадкоємець, який має право на обов'язкову частку у спадщині, відмовляється від свого права повністю або у певній частині. Часто в такому договорі за призначення спадкоємця або за відмову від спадщини передбачається зустрічне надання[4].

Право на спадкування можна визначити як визначену і забезпечену законом поведінку спадкоємця свідомо вольового характеру щодо переходу прав та обов'язків від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до нього.

Право на спадкування реалізується через правомочності як можливості, які випливають із самого права. Проте не всі такі можливості є правочинами, тобто діями, які спрямовані на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Рябоконт Є.О. Спадкове правовідношення в цивільному праві: монографія. К.: Віпол, 2002. 266 с.
2. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: наук.-практ. посіб. С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, О.М. Клименко, С.Я. Рябовська, О.О. Кармаза та ін., за заг. ред. С.Я. Фурси. К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007. 1216 с.
3. Матвеев И. Наследственный договор. *Хозяйство и право*. 2008. № 11. С. 41. 20
4. Аболонин В.О. Общая характеристика наследственного договора в праве Германии, Австрии и Швейцарии. *Нотариальный вестник*. 2010. № 2. С. 5.

ЛІСОВИК Ангеліна,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВОСУДДЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Дослідження інституту правосуддя в сучасних умовах політико-правових змін потребує оптимізації судової системи. Фундаментальне значення правосуддя полягає в природі принципів, їх реалізації та функціонуванні. Перш за все, конституційні принципи правосуддя мають особливе значення, оскільки розкривають внутрішній зміст судової влади як інституту.

Функція правосуддя у цивільному процесі полягає в правових напрямках, закріплених у законодавстві про врегулювання судової влади, з урахуванням форми цивільного судочинства (відповідно до юрисдикції). Реалізація судових функцій має на меті затвердження верховенства права та закону, а також вирішення завдань судової влади, що визначають їх суспільне призначення. Функцію правосуддя у цивільному процесі виконуються цивільними судами з використанням повноважень, форм та заходів, наданих державою для їх виконання.

Таким чином, щоб зрозуміти проблемні аспекти реалізації конституційних принципів правосуддя, спочатку необхідно розкрити самі терміни «правосуддя», «принципи» та «реалізації». Так, розглянемо поняття «правосуддя». В. Городовенко, наприклад, вважає, що правосуддя є основним (але не єдиним) напрямом діяльності суддів, тобто їх основною функцією. [1, с 123] Тому можна стверджувати, що правосуддя — це діяльність судових органів, яка спрямована на врегулювання судових спорів і конфліктів. Далі давайте розберемося, що таке «принципи». Принцип – це основне уявлення про щось. Тобто, принципи правосуддя – це основоположні засади, ідеї, положення, що виражають внутрішній зміст судової влади. Так, науковець В. Дьомін подає понад п'ятнадцять визначень принципу, що розкривають його, як першооснова, як аксіома, як основна ідея, як теоретичне знання, що

допомагає визначити поняття «принцип». [2, с. 7]

Перелік сучасних конституційних засад судочинства як основних принципів міститься у ч. 2 ст.129 Конституції України, зокрема: рівність усіх учасників судового розгляду перед законом і судом; забезпечення доведеності вини; змагальність сторін і свобода у наданні доказів у суді та в доведенні їх переконливості перед судом; надання обвинуваченому право на захист; гласність процесу та повна його фіксація технічними засобами; обґрунтовані умови для розгляду справи судом; забезпечення права на перегляд справи, а у передбачених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення; обов'язковість судового рішення. [3]

До цих принципів також необхідно додати принцип законності та верховенства права, оскільки ці принципи є найважливішими, оскільки всі особи, які беруть участь у судовій процесі, повинні дотримуватися принципу законності. А верховенство права є найважливішим у всіх правоохоронних операціях, які повинні поважати ті, хто працює у цих сферах.

Подивившись на конституційні принципи правосуддя, ми можемо зрозуміти проблеми, пов'язані з реалізацією цих принципів. Тут ми підійшли до терміну «реалізація». Реалізувати означає щось зробити, втілити це на практиці. В даному питанні ми розглядаємо реалізацію принципів правосуддя. Проблема реалізації конституційних принципів правосуддя полягає в тому, що більшість населення не розуміється в цій сфері і в той же час не може реалізувати свої права. Основна проблема полягає в тому, що інкорпорація цих принципів в українське законодавство ще триває. Це означає, що діяльність судових органів не отримала певних правових орієнтирів. [4, с. 10]

Таким чином, найважливішими конституційними принципами судової влади є принцип законності та верховенства права, які мають особливе значення в сучасному контексті конституційної трансформації. Однак існує одна проблема пов'язана з реалізацією цих принципів, а саме в закріпленні їх в українському законодавстві.

Список використаних джерел:

1. Городовенко В. Про становище незалежної судової влади. *Право України*. 2002. №9. С.120-123.
2. Демин В.Н. Принципы как форма научного познания: Изд-во Моск. ун-та, 1976. 44 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996 року URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Шевчук І. Верховенство права чи незаконна практика ВСУ. *Правовий тиждень*. К. : 20 травня 2008. № 21. С. 12.

ЛУКАШКІНА Дар'я,

здобувач вищої освіти другого курсу
ННІ права та міжнародно-правових
відносин Університету митної
справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНУ НЕДІЙСНИМ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ СУДОМ

У момент, коли особа укладає цивільно-правовий договір, вона має на меті досягнення результату такого правочину. Але, щоб правочин мав юридичну силу, він повинен відповідати законодавчим критеріям. Критерій дійсності правочину, якому повинен відповідати кожен договір, є головною умовою укладання належного договору.

Визнання правочинів недійсними – явище поширене та актуальне на території нашої держави. Багато громадян стикаються з проблемою недійсності укладених угод. ЦК України встановлює правові норми, які регулюють це питання та встановлює юридичні наслідки таких правочинів, що надалі буде проаналізовано в ході роботи.

Можна стверджувати, що правочини є вольовими актами, які спрямовані на досягнення правового результату. Також, правочинами є дії суб'єкта цивільних правовідносин.

Якщо правочин відповідає всім встановленим вимогам закону, а також тим вимогам, що висунули учасники угоди, тоді питання про дійсність чи недійсність правочину не постане. Він буде породжувати правові наслідки – права та обов'язки. Якщо правочин не відповідає цим вимогам, тоді постає питання про його дійсність.

Недійсним є правочин, недійсність якого прямо передбачено законом. Нікчемні правочини недійсні в момент їх укладання, незалежно від рішення суду. Відповідно до ст.215 ЦК України визнання такого правочину недійсним судом не вимагається [1]. Сторони такого правочину не зобов'язані виконувати його умови, навіть тоді, коли він судом не визнаний недійсним. Однак це не означає, що взагалі не існує необхідності визнання нікчемного правочину недійсним.

Така потреба може виникнути, якщо сторони виконали умови нікчемного правочину, який нотаріально був посвідчений, якщо він порушує

права третіх осіб, якщо він зареєстрований в державних органах тощо.

До нікчемних належать правочини:

- укладені з недодержанням обов'язкової письмової форми
- укладені з недодержанням обов'язкової нотаріальної форми
- укладені недієдатною фізичною особою
- укладені малолітньою особою за межами її цивільної дієдатності без належного схвалення
- вчинені без дозволу органу опіки чи піклування та ін [2].

Варто зазначити, що до недійсних відносяться також фіктивні та удавані правочини. Фіктивним є правочин, укладений без наміру створити юридичні наслідки. Укладаючи фіктивні правочини, сторони можуть переслідувати також виникнення певних юридичних наслідків, у тому числі й протиправних.

Незалежно від того, якими є ці правочини, виходячи з загального правила про необхідність відповідності внутрішньої волі волевиявленню, треба застосовувати правила, що регулюють той правочин, який сторони справді хотіли укласти.

Юридичні наслідки недійсних правочинів залежать від того, здійснений правочин чи ні. Якщо він ще не здійснений жодним із його суб'єктів, то сам факт визнання правочину недійсним буде єдиним наслідком його недійсності.

В ЦК України визначені правила щодо правових наслідків недійсності як нікчемних, так і оспорюваних правочинів. Визначальним тут є принцип, згідно з яким недійсний правочин не створює для сторін чи інших осіб правових наслідків. Сторони не зобов'язані виконувати передбачені таким правочином умови, одна сторона недійсного правочину має право відхилити вимоги другої сторони щодо вчинення певних дій. Ми розуміємо, що це можливо лише тоді, коли сторонам відомо про недійсність правочину.

Якщо нікчемні правочини є недійсними ще з початку їх укладання, то правочини, укладені обмежено дієдатними без згоди їх піклувальників або під впливом обставин, що тимчасово паралізували волю одного або двох контрагентів, породжують відповідні права і обов'язки сторін, а отже, є дійсними.

Тому, оспорюваними є правочини, які ЦК України не визнає в імперативній формі недійсними, а лише допускає можливість визнання їх недійсними у судовому порядку за вимогою однієї зі сторін або іншої зацікавленої особи [3].

Отже, проаналізована нами тема, звісно, є актуальною. Все частіше громадяни стикаються з таким явищем як недійсність правочину. Для того, аби укладений особою правочин не набув статусу недійсного, потрібно розуміти, що для кожного виду правочину Закон встановлює відповідну форму, недодержання якої може стати підставою для недійсності правочину.

Звісно, ми розуміємо, що для певної із сторін визнати правочин

недійсним є вкрай необхідним, адже інакше це порушує відповідні права та такий правочин надалі не буде мати жодної юридичної сили. Суд, в цьому випадку, захищаючи права та свободи осіб, виходячи із законних підстав, визнає правочин недійсним, аби він надалі не потягнув за собою незаконних наслідків для кожної із сторін.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 01.01.2021 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Д.В. Боброва Цивільне право України: підручник у 2-х кн./ за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К.: Юрінком Інтер, 2016. С. 623 URL: https://muhaulyk.at.ua/_ld/0/56__book-6865.html
3. Рішення господарського суду Полтавської області від 1 лютого 2021р. судова справа № 917/1635/19 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92193523>

ЛУКОМСЬКА Аліна,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОВЕДЕНІ РЕФОРМИ: ІСТОТНЕ ПРЕОСМИСЛЕННЯ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Досить відомим є факт щодо проведення судової реформи в Україні. Адже про це щодня нагадують нам рішення «оновлених» українських судів – від Конституційного до місцевих. Судову реформу без перебільшення можна назвати пріоритетом сучасної України, адже без неї всі інші реформи так чи інакше зводяться до профанації. Без перезапуску судової системи всі інші фундаментальні реформи будуть просто заблоковані. Без чесних судів українці не зможуть відчувати себе в безпеці у власній країні, а влада не зможе повернути довіру інвесторів. Без гарантій законності неможливий розвиток малого і середнього бізнесу, не буде зростання рівня життя і розширення середнього класу.

Правосуддя й судочинство – далеко й не одне й те ж саме. Тому спершу розтлумачимо безпосереднє поняття цивільного процесуального права, що означає – «сукупність і систему правових норм, які регулюють

порядок розгляду і вирішення судом цивільних справ, предметом регулювання яких є суспільні відносини, що виникають в сфері цивільного судочинства, тобто цивільні процесуальні правовідносини»[1]. Не дивлячись на те, що даний підхід щодо визначення цього поняття в Україні є загально визначеним, все ж таки він зумовлює виникнення низки суттєвих питань:

- по-перше, коли ми розглядаємо «цивільне процесуальне право» як галузь права, і як навчальну дисципліну, і як відповідну систему знань, і як суб'єктивне право, і як «сукупність та систему правових норм» виникає логічне питання, як в такому разі потрібно тлумачити поняття «цивільного процесуального законодавства», змістом якого є відповідні правові норми, якими, в свою чергу, регулюються певні аспекти суспільних відносин, які становлять предмет їхнього регулювання? Наслідком такої відсутності уточнення та подальшого вивчення даних питань на основі традиційного суто позитивістського праворозуміння виступатиме банальне ототожнення понять «цивільного процесуального права» та «цивільного процесуального законодавства»;

- по-друге, предметом регулювання цивільного процесуального законодавства є відповідні суспільні відносини, а предметом цивільного процесуального права як системи знань – цивільне процесуальне законодавство? Очевидна присутність «догми права», тобто дане твердження слід розцінювати як положення правового характеру, що приймається без доказів?;

- по-третє, окрім цього, не було б зайвим провести уточнення щодо самого змісту цивільного процесуального права. Що ж воно собою передбачає? «Систему» чи все ж таки «сукупність» правових норм? Та ототожнювати ці поняття не варто, адже «система» не є сукупністю, а «сукупність» не є системою;

- по-четверте, також може розкритикувати й те твердження, що саме «суспільні відносини в сфері здійснення правосуддя» й становлять предмет цивільного процесуального права. Для цього спочатку варто розтлумачити поняття правосуддя, яке, у свою чергу, означає мету та бажаний результат діяльності органів судової влади. З цього випливає, що дані відносини регулюються не тільки цивільно-процесуальним законодавством, а й іншими нормативно-правовими актами. А врегулюванням відносин у сфері судочинства в цивільних справах, належне здійснення якого і становить один із найголовніших засобів забезпечення правосуддя, займається цивільно-процесуальне законодавство.

Підтвердженням того, що правосуддя та судочинство зовсім не є тотожними поняттями свідчить й низка загальнонаукових джерел та відповідних правил логіки, які судочинство тлумачиться як провадження у встановленому законом порядку відповідних справ, а правосуддя – як одна із форм діяльності держави [2].

Не меш важливо зауважити про суди - якраз вони складають базис корупції у всій країні. Адже не перемігши корупцію серед суддів, немає

сенсу боротися з нею і в інших сферах життя. Адже саме суди зрештою вирішують хто корупціонер, а хто ні. І про боротьбу з корупцією в останні роки багато говорили можновладці, поліція, прокуратура і СБУ. Але про «ефективність» цієї «боротьби» красномовно говорять офіційні дані Держдепартаменту України з питань виконання покарань: в місцях не таких віддалених зараз немає ЖОДНОГО корупційного Судді. Останній суддя, що побував на зоні, пішов звідти на волю більше року тому, це був служитель Феміди з Івано-Франківська, що погорів на хабарі.

Водночас Парламентська асамблея Ради Європи у своїй резолюції № 1703 зазначає, що корупція глибоко вкорінилась у багатьох державах-членах Ради Європи. Асамблея стурбована тим, що деякі держави мають «моду» навідріз заперечувати, що в них панує проблема корупції у судах. Цього не можна сказати про Україну. З цим у нас жодних проблем не виникає, тільки ліниві не кричать про корупцію у судах.

Тому Парламентська асамблея Ради Європи закликає держави-члени створити механізм перевірки діяльності судів нижчестоящего рівня судами вищестоящих данок або ж представниками органу суддівського самоврядування – Радою Суддів України ВККС або ВРЮ [3].

Радою Суддів України проводились численні перевірки деяких судів в Україні, проте такі повноваження Ради Суддів ніде свого нормативного закріплення не знайшли. Тому, на наш погляд, перевірка діяльності судів є необхідною, особливо в теперішній час, коли українське суспільство вимагає від судової системи самоочищення. Проте для цього необхідним є відповідне правове регулювання. Тобто, в першу чергу, необхідно чітко визначити орган, який зможе проводити дані перевірки, чітко визначити випадки, коли дані перевірки потрібно проводити, а також охарактеризувати повноваження перевіряльників.

Таким чином, з огляду на вищевикладене, можна зробити висновок про те, що в українській державі потрібно на законодавчому рівні, негайно, на виконання резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи № 1703 про корупції в судовій системі, запроваджувати дієвий механізм перевірок діяльності судів України для зменшення ризиків корупційної діяльності.

Список використаних джерел :

1. Вікіпедія. Поняття цивільного процесуального права України: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A6%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE
2. Сучасні проблеми здійснення правосуддя в цивільному судочинстві України: веб-сайт. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjI0LP_vqHzAhUGLOWKHWO6BHMQFnoECAQQAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.jurnaljuridic.in.ua%2Farchive%2F2016%2F2%2Fpart_2%2F23.pdf&usg=AOvVaw0zY5V5zatgT6b21MttFcjV
3. Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи № 1703 про корупції в судовій системі: веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz2/docs/1044_rez_1703.htm

МАКСИМЧУК Богдан,
здобувач вищої освіти четвертого
курсу факультету фахівців для
підрозділів стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РАХУНКОВА ПАЛАТА, ЯК КОНТРОЛЮЮЧИЙ ОРГАН ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Контроль за доцільністю використання бюджетних коштів завжди була та буде актуальною тематикою. Особливо в сьогоденнішніх реаліях нашої держави обговорення та моніторинг розпоряджання коштами всіх платників податків займає чільне місце в українському небайдужому суспільстві.

Дана тематика вибрана не випадково оскільки звернення уваги молоді на дану проблематику є вкрай необхідно. Зараз в Україні існує низка громадських формувань та об'єднань, створені з метою протидії корупції в тому числі під час проведення публічних закупівель. Як приклад, Центр протидії корупції, який за час свого невеликого існування вже зумів зберегти для нашої держави 4,8 млрд гривень. Такі організації співпрацюють та допомагають в тому числі державним органам, які здійснюють контроль в даній сфері.

Серед всіх існуючих контролерів нашої країни особливе місце займає Рахункова Палата України, оскільки саме вона покликана здійснювати контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням.

Історія рахункової палати розпочинається з 1996 року тоді вона мала статус, як орган незалежного державного зовнішнього фінансового контролю. Уособленням державного суверенітету та демократії цей орган став в 2015 році тоді він зміг контролювати не тільки видатки бюджету, а й контроль за надходженням коштів до Державного бюджету та їх використанням. Рахункова палата складається з 9 членів які призначаються Верховною Радою України та поділений територіально на 8 управлінь, компетенція яких поширюється на декілька адміністративно-територіальних одиниць України.

Відповідно до ч.2 ст. 7 Закону України «Про Рахункову Палату»

об'єктами контролю Рахункової палати при виконанні повноважень, визначених частиною першою цієї статті, є державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, інші бюджетні установи, у тому числі закордонні дипломатичні установи України, суб'єкти господарювання, громадські чи інші організації, фонди загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, Національний банк України та інші фінансові установи.

Рахункова палата перевіряє публічні закупівлі шляхом здійснення державного зовнішнього фінансового аудиту, який покликаний контролювати діяльність осіб, які є розпорядниками бюджетних коштів (керівництво державних підприємств, установ та організацій тощо). Фактично, аудит охоплює: перевірку, аналіз законності та ефективності здійснення закупівель, дотримання закупівельних процедур; оцінку своєчасності отримання товарів, послуг та проведення робіт; аналіз стану прозорості та додержання встановлених принципів здійснення закупівель.

Якщо було виявлено порушення при закупівлях на кошти державного бюджету потрібно звертатися до Рахункової палати, що реагує в тому числі на:

- 1) порушення строків оприлюднення/неоприлюднення річного плану, змін та додатку на нього;

- 2) порушення строків оприлюднення/неоприлюднення тендерної документації;

- 3) порушення строків оприлюднення/неоприлюднення договору про закупівлю, змін до договору, звіту про невиконання договору;

- 4) безпідставне відхилення учасника;

- 5) необгрунтоване визнання переможця;

- 6) безпідставне допущення до аукціону учасника;

- 7) уникнення процедури відкритих торгів;

- 8) укладення договору про закупівлю не у відповідності з результатами аукціону.

Також потрібно розмежовувати повноваження Рахункової палати та Державної аудиторської служби України. Варто зазначити, що РП не має повноважень здійснювати моніторинг закупівель, регламентований Законом України «Про публічні закупівлі», цю функцію забрала на себе ДАСУ. Проте обидві державні структури уповноважені на складання протоколу про адміністративні правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Генезис Рахункової палати України, Ігор Миколайович Яремчук, 2020.
2. Інформаційний портал DOZORRO. URL: <https://dozorro.org/blog/yak-rahunkova-palata-kontrolyuye-zakupivli>
3. Про Рахункову палату: закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>

МАРИЩЕНКО Яна,

здобувач вищої освіти четвертого курсу факультету фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Валютне регулювання – одне з найважливіших сфер державного регулювання. Розвиток цієї сфери розпочався після того, як Україна проголосила свою економічну незалежність. Тому вивчення розвитку валютного регулювання є актуальним завданням з метою підвищення ефективності функціонування валютного ринку та стабілізації валютної ситуації у нашій країні.

Після розпаду СРСР українська економіка успадкувала низку негативних явищ, серед яких слід виділити:

- 1) організаційна слабкість банківської системи та низькі державні валютні резерви;
- 2) криза неплатежів за безготівковими розрахунками із країнами СНД, зокрема з Росією;
- 3) недосконалість системи контролю валютних операцій та порядку переказу коштів через кордон України;
- 4) постійний дефіцит платіжного балансу у відносинах із країнами СНД та загострення економічної та енергетичної кризи.

Найважливішим кроком у розвитку валютного ринку вже в незалежній Україні стало ухвалення 1993 року низки постанов Кабінету Міністрів України щодо валютного регулювання, що призвело до запровадження власної національної валюти та ухвалення валютного законодавства, відновлення державної монополії на іноземну валюту.

Першим спеціальним нормативним актом, що регулює фінансові відносини, стала Постанова Кабінету Міністрів «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» від 19 лютого 1993 року. Даним НПА встановлено основні засади проведення операцій із валютою України та іноземною валютою.

Постановою вперше проголошено гарантоване право власності резидентів та нерезидентів на валютні цінності; визначено загальні принципи володіння, користування та розпорядження валютними цінностями державою, компаніями та організаціями, а також громадянами; найважливіші положення порядку проведення валютних операцій резидентами та нерезидентами [1, с.147-152].

На поточному етапі розвитку України відбулися зміни у валютному регулюванні, а саме прийнято Закон України «Про валюту та валютні операції», що набув чинності 21 червня 2018 року, який формує правову основу для проведення валютних операцій, валютного регулювання та нагляду, прав, обов'язків суб'єктів валютних операцій та уповноважених органів, встановлює відповідальність за порушення ними валютного законодавства. Метою цього закону є забезпечення єдиної державної політики у галузі валютних операцій та вільного проведення валютних операцій на території України [2].

Закон скасовує всі види індивідуальних ліцензій, що видаються Національним банком України, зокрема ліцензії на інвестиції за кордон, а також спеціальні санкції, пов'язані з тимчасовими обмеженнями на проведення резидентами України 196 зовнішньоторговельних операцій з нерезидентами у зв'язку з експортно-імпортними правилами [3].

Також поширена практика європейських країн на законодавчому рівні, що супроводжується досить жорсткою моделлю валютного регулювання, що передбачає безліч валютних обмежень.

Використання валютних обмежень має підтримати обмінний курс, збалансувати платіжний баланс, сконцентрувати валютні цінності, запобігти відпливу капіталу з державного бюджету та запобігти спекуляціям [4, с. 247-249].

Тому, проаналізувавши законодавство України в галузі розвитку валютного регулювання, можна відзначити важливі зміни, зокрема ухвалення Закону України «Про валюту та валютні операції», який спрямований на суттєву оптимізацію валютного регулювання шляхом заміни обмежувальних операцій режиму ліцензування через інформаційне зобов'язання.

Він також передбачає низку нових санкцій для резидентів України за здійснення зовнішньоекономічних операцій із нерезидентами у зв'язку з порушеннями експортно-імпортних правил. Це в майбутньому допоможе стабілізувати ситуацію на валютному ринку та покращити грошово-кредитну систему України.

Список використаних джерел:

1. Суторміна А. М. Еволюція системи валютного регулювання та контролю в Україні. Фінанси, облік і аудит. 2014. №2. С. 147–157. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/7135/1/Sutormina.pdf> (дата звернення 30.10.2021 р.)
2. Про валюту і валютні операції: закон України від 21.06.2018 р., № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19> (дата звернення 30.10.2021 р.)

3. Радько О. Новий закон про валюту та валютні операції набув чинності. Юридична газета. 2018. URL:<http://yurgazeta.com/dumka-eksperta/noviy-zakon-pro-valyutu-ta-valyutni-operaciyi-nabuvchinnosti.html>. (дата звернення 30.10.2021 р.)
4. Білецька В. В. Правові засади валютного регулювання в Україні. Правозахисний рух: історія та сучасність. С. 247–249. URL:<http://elib.umsa.edu.ua/bitstream/umsa/6283/1/Bilecka.pdf> (дата звернення 30.10.2021 р.)

МАРЧЕНКО Олеся,
аспірант третього року навчання
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Науковий керівник:

БЕРЕЖНА Катерина,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри європейського та
міжнародного права Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара

ЩОДО УЧАСТІ ПРОКУРОРА ЯК СУБ'ЄКТА ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Питання ефективного судового захисту інтересів громадянина, держави і суспільства в цілому виходять на перший план в умовах реформування судової системи України на сучасному етапі.

Саме на суд покладається обов'язок здійснення захисту порушених прав суб'єктів правовідносин. При цьому невід'ємною складовою механізму судового захисту є реалізація органами прокуратури України, як суб'єктами владних повноважень, у випадках, визначених законом, функції представництва інтересів громадянина або держави в суді, яка визначена в ч. 2 ст. 121 Конституції України та п. 1 ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» [1, 2].

Згідно з п. 7 ч. 1. ст. 3 КАС України суб'єктами владних повноважень виступають органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, органи судової влади, прокуратура, інший суб'єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень [3].

Органи прокуратури можуть здійснювати свої повноваження з захисту порушених прав та законних інтересів держави та, в окремих випадках, громадян, в будь-якому виді судочинства: кримінальному, адміністративному, цивільному або господарському. Завдання прокуратури у цивільному судочинстві спрямовані на сприяння суду у виконанні вимог

закону про всебічний, повний та об'єктивний розгляд справ і постанов судових рішень, що ґрунтуються на законі; захист прав і законних інтересів громадян та інтересів держави; своєчасне вжиття заходів до усунення порушень закону, від кого б вони не виходили, керуючись принципами законності, незалежності суддів, рівності фізичних та юридичних осіб перед законом і судом [4, с. 178].

Безпосередньо у частині 2 статті 23 Закону України «Про прокуратуру» закріплено положення, згідно якого прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у разі, якщо така особа не спроможна самотійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист [2].

Наявність зазначених обставин обґрунтовується прокурором у суді. Лише після підтвердження судом обґрунтованості наведених прокурором підстав для представництва інтересів держави чи фізичної особи допускається участь прокурора в інтересах зазначених суб'єктів у судовому процесі. В той же час прокурор зобов'язаний завчасно, до звернення до суду, повідомити громадянина та його законного представника або відповідного суб'єкта владних повноважень про необхідність підтвердження судом обґрунтованості підстав для участі прокурора в судовому процесі.

Законодавець встановив, що представництву прокурором інтересів держави чи громадянина має обов'язково передувати підтвердження судом наявності передбачених законом підстав для цього. У разі підтвердження судом зазначених підстав прокурор користуватиметься процесуальними повноваженнями сторони, яку він представлятиме.

При цьому частина 2 статті 45 ЦПК закріплює положення, за яким з метою представництва інтересів громадянина або держави в суді прокурор у межах повноважень, визначених законом, звертається до суду з позовною заявою (заявою), бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом інших осіб, на будь-якій стадії її розгляду, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення Верховним Судом України, про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами [5].

Прокурор також має право отримувати інформацію, яка на законних підставах належить суб'єкту владних повноважень, витребувати та отримувати від нього матеріали та їх копії виключно з метою встановлення наявності підстав для представництва інтересів держави в суді у разі, якщо захист законних інтересів держави не здійснює або неналежним чином здійснює суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження.

В Законі України «Про прокуратуру» закріплено низку прав прокурора, якими він користується під час здійснення представництва інтересів громадянина або держави у суді в порядку, передбаченому процесуальним законом та законом, що регулює виконавче провадження. Так, прокурор має право: 1) звертатися до суду з позовом (заявою, поданням); 2) вступати у справу, порушену за позовом (заявою, поданням) іншої особи; 3) брати участь у розгляді справи; 4) подавати цивільний позов під час кримінального провадження у визначених кримінальним процесуальним законом випадках та порядку; 5) брати участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій прокурором здійснювалося представництво інтересів громадянина або держави в суді; 6) з дозволу суду ознайомлюватися з матеріалами справи в суді та матеріалами виконавчого провадження, робити виписки з них, отримувати безоплатно копії документів, що знаходяться у матеріалах справи чи виконавчого провадження [2, ч.6 ст.23].

Велика Палата Верховного Суду неодноразово зазначала, що у випадку, коли держава вступає в цивільні правовідносини, вона має цивільну правоздатність нарівні з іншими її учасниками. Держава набуває і здійснює цивільні права й обов'язки через відповідні органи, які діють у межах їхньої компетенції. Отже, поведінка органів, через які діє держава, розглядається як поведінка держави у відповідних, зокрема, цивільних правовідносинах. Тому у відносинах, в які вступає держава, органи, через які вона діє, не мають власних прав і обов'язків, а наділені повноваженнями (компетенцією) представляти державу у відповідних правовідносинах (див. висновки Великої Палати Верховного Суду, викладені в пунктах 6.21, 6.22 постанови від 20.11.2018 у справі № 5023/10655/11, в пунктах 4.19, 4.20 постанови від 26.02.2019 у справі № 915/478/18, пункт 26 постанови від 26.06.2019 у справі № 587/430/16-ц) [7].

У пункті 76 постанови від 26.05.2020 у справі № 912/2385/18 Велика Палата Верховного Суду підтримала вищевказаний висновок та зазначила, що відповідно до частини третьої статті 23 Закону прокурор може представляти інтереси держави в суді лише у двох випадках: 1) якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює компетентний орган; 2) у разі відсутності такого органу. При цьому поняття «компетентний орган» у цій постанові вживається в значенні органу державної влади, органу місцевого самоврядування чи іншого суб'єкта владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження.

За висновками Великої Палати Верховного Суду, викладеними в пункті 69 постанови від 26.06.2019 у справі № 587/430/16-ц, оскільки повноваження органів влади, зокрема і щодо здійснення захисту законних інтересів держави, є законодавчо визначеними, суд згідно з принципом *iura novit curia* («суд знає закони») під час розгляду справи має самостійно перевірити доводи сторін щодо наявності чи відсутності повноважень органів влади здійснювати у спосіб, який обрав прокурор, захист законних інтересів

держави у спірних правовідносинах [7].

Отже, підсумовуючи, можна зазначити, що представництво прокурором інтересів громадянина або держави у цивільному процесі є обмеженим встановленими законом підставами та категорією осіб, яких може представляти прокурор. Обґрунтованість такої участі прокурора в цивільному процесі має бути підтверджена судом до вступу прокурора у процес. Таким чином прокурор має статус представника сторони в цивільному процесі і користується процесуальними повноваженнями цієї сторони.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 11.11.2021 р.)
2. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року (зі змінами і доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення 11.11.2021 р.)
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення 11.11.2021 р.)
4. Оксенчук І. Завдання прокуратури у цивільному судочинстві: історія та перспективи розвитку. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 9. С. 175–179.
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення 11.11.2021 р.)
6. Курс цивільного процесу : підручник / В. В. Комаров [та ін.] ; за ред. проф. В. В. Комарова ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Право, 2011. 1352 с.
7. Верховний Суд: У прокуратури відсутні повноваження на представництво інтересів держави в особі державного підприємства. URL: <https://www.yurfact.com.ua/praktyka/verkhovnyi-sud-u-prokuratury-vidsutni-povnovazhennia-na-predstavnytstvo-interesiv-derzhavy-v-osobi-derzhavnoho-pidpriemstva> (дата звернення 11.11.2021 р.).

МАСЬКО Іван,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ «ДОКАЗ» В ЦИВІЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Безпосередньо сам процес доказування в рамках цивільного судочинства становить вагоме значення через його необхідність у вирішенні кожної категорії справи, так як без процесуально визначеного, належного та допустимого доводу необхідних обставин особа не досягне жаданого наслідку та не зможе в повній мірі використовувати свої державні, юрисдикційні гарантії, права, свободи та інтереси, а також у разі їх порушення, невизнання чи оскарження.

Інститут доказів і доказів є невід'ємною частиною внутрішньої системи будь-якого процесуального законодавства, оскільки регулює суспільні відносини, що опосередковує порядок встановлення наявності чи відсутності обставин, що мають безпосереднє значення для вирішення конкретної справи. [1, с. 256]

Посилаючись на положення частини першої статті 76 ЦПК, доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інші обставини для вирішення справи. [2]

Все-таки, виходячи з встановленого цим законом терміну, доказами є фактичні дані, а не форми їх закріплення або джерела. Іншими словами, ми отримуємо певні відомості через їх носія, наприклад – сторону представника, третю особу тощо, або безпосереднього об'єкта – річ, майно, документи тощо. Щоб зрозуміти сутність певного явища, необхідно розглядати його всюди в штучно створених умовах. Припустимо, що доказами є відомості, надані особами, речами, документами, деякі записи і, отже, для їх правильного обґрунтування вони повинні бути включені до справи, оскільки, якщо пояснення осіб все ж можуть бути представлені в тій чи іншій формі, наприклад у формі протоколу чи аудіозапису, відеозапису (хоча це не

відобразить їх у початковому стані), складно отримати уявлення про речі, додані до справи. [3, с. 32]

Частина першої статті 64 ЦПК зазначає, письмові докази - це будь-які документи, акти, довідки, постанови, листування службового чи особистого характеру або витяги з вище перелічених документів, які містять відомості про обставини, що мають значення для справи. Посилаючись на з позицію законодавця, листування, відповідно листи, телеграми, телефонні розмови, телеграми тощо, які відповідно до положень цивільно-процесуального законодавства є доказами, за формальним вираженням не є доказами в чистому вигляді, а лише містять їх у собі як носії. Це трактування підтверджується частиною четвертою ст. 306 ЦК, яка зазначає, що кореспонденція, яка відноситься до особи, може бути приєднана до судової справи тільки за наявності в ній доказів, що мають місце для виділеної справи. З цих положень можна сказати, що доказами будуть лише відомості про певні обставини, які є предметом спору в конкретній справі, а форма їх закріплення є тільки засобом доказування. [2]

Виходячи з вищевикладеного матеріалу, можна зробити наступний висновок, що необхідно чітко розрізняти такі процесуальні категорії, як докази та засоби доказування, оскільки доказами будуть лише відомості про певні обставини, які є предметом спору в конкретній справі, а форма, що їх посилює, є засобом доказу; потребує суттєвої уніфікації на законодавчому рівні понять доказів і доказування.

Список використаних джерел:

1. Фурса С.Я., Цюра Т.В. Докази і доказування у цивільному процесі. Київ: Видавець Фурса С.Я., КНТ, 2005. С. 256.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 06.11.2021 р.)
3. Булана І.О. Докази та доказування в ЦПК. Теоретичні та практичні проблеми застосування норм цивільного, трудового та господарського права в сучасних умовах : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 23 листопада 2018 р.) : у 2 ч. Ч. 2. Погляди молодих науковців. Дніпро: Вид. Біла К.О., 2018. С. 33-34

МИРОНЕНКО Артур,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
держаного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ЯК САМОСТІЙНОЇ ГАЛУЗІ ПРАВА

Екологічне право – відносно молода галузь юридичної науки, яка стрімко розвивається та має на меті законодавчо закріпити екологічну діяльність української держави. У даній роботі буде досліджено історичні передумови формування і розвитку екологічного права як самостійної галузі права.

Розглянемо етапи становлення екологічного права в Україні. Першим етапом доцільно вважати період Галицько-Волинського князівства і Київської Русі.[1] Саму у цьому періоді ми можемо побачити в праці Ярослава Мудрого перше згадування статті про охорону лісів. В 1016 році на сторінках «Руської правди» приділялась увага охороні не тільки лісів, а угідь та ловів, на яких було дозволено полювати. Також були засновані правила, якими здійснювалось регулювання промислу гусей, качок та інших диких птахів. Так само встановлювалась охорона місць, які згодом будуть названі заповідниками.

Другий етап включає в себе Литово-Польську добу. Сюди можна віднести створення Литовського статуту, який брав під охорону птахів і звірів. Наприклад, за крадіжку птаха чи зруйнування гнізда передбачався штраф. У дев'ятому розділі «Судебника короля Казимира Ягелловича» особливу увагу приділили питанням стосовно полювання, рибальства та інше використання об'єктів природи.[2]

Наступний етап – період Козацько-гетьманської держави. Охорона природи в Запорізькій Січі проявлялася у обмежені кола осіб, які могли використовувати природні ресурси, а саме – козаки [1]. Інші ж могли користуватися таким правом тільки з дозволу кошового отамана. У 1718 році створюється документ, який забороняє вивіз сміття у річні води. Пізніше, в

1722 році створюється служба контролю за використанням лісових ресурсів. За порушення встановлених правил до винного застосовували покарання у вигляді смертної каторги.

Ще одним етапом становлення екологічного права як самостійної галузі є період Російської держави. При правленні царя Петра I заходи щодо здійснення контролю та охорони над природними об'єктами здійснювалися з особливою жорстокістю. Наприклад, за незаконну вирубку лісів в заповідниках карали смертю.

П'ятий етап охоплює час з 1971-1991 роки – період Союзу Радянських Соціалістичних Республік. На цьому етапі видаються три основні акти – декрет «Про землю», декрет «Про націоналізацію» та «Декларація прав трудящого та експлуатованого народу» [1]. З 1919 року вживалися заходи щодо охорони курортів в Одесі, на Кримському півострові та ін. У післявоєнний період приймаються нові законодавчі акти: 1) постанова Ради Міністрів УРСР «Про охорону природи на території Української РСР»; 2) спільна постанова ЦК Комуністичної партії України і Ради Міністрів «Про заходи по поліпшенню охорони природи Української РСР».[2, с.15] В цих актах впроваджувалась тенденція до остаточного становлення природоохоронної функції держави.

Останій період – сучасна держава, що охоплює період з 1991 року і по наш час. Видання основних законів «Про охорону навколишнього середовища» в 1991 році, в 1992 році «Про природо-заповідний фонд», «Про Червону Книгу України» 2002 року, тощо. Також завдяки прийняттю Конституції України було вперше закріплено обов'язок держави забезпечувати екологічну безпеку, встановлено для кожного обов'язок не заподіювати шкоду природі [3].

Отже, можна визначити, що головна причина швидкого прогресу становлення екологічного права – це необхідність створення таких законів, які б дали нам змогу зберегти навколишній світ та одночасно з цим забезпечили достойні умови проживання для кожної людини.

Список використаних джерел:

1. Баб'як О.С., Біленчук П.Д., Чирва Ю.О. Екологічне право України: Навчальний посібник. К.: Атіка, 2000. С. 55–66.
2. Бондарь А. Історичні етапи становлення та розвитку екологічного права України. Охорона природи. 2016. URL: <http://kursak.net/istorichni-etapi-stanovlennya-ta-rozvitku-ekologichnogo-prava-ukra%D1%97ni/>.
3. Про охорону навколишнього середовища: Закон від 25.06.1991 р. №1264-XII. Дата оновлення 01.01.2021 . URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.

МІНАРСЬКА Оксана,

здобувач вищої освіти п'ятого курсу
юридичного факультету

Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Науковий керівник:

АЛЕКСЕЄНКО Ігор,

кандидат юридичних наук, доктор
політичних наук, професор,

завідувач кафедри цивільного,
трудового і господарського права

юридичного факультету

Дніпровського національного

університету імені Олеся Гончара

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТІВ НАРОДЖЕННЯ АБО СМЕРТІ ОСОБИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ

Відповідно до статті 1 Конституції України, - Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава [1]. Суверенність держави являється невід'ємною умовою конституційного ладу країни. Суверенітет держави є основоположним принципом конституційного ладу і держава виражає волю своїх громадян через даний принцип.

Але з 20 лютого 2014 року суверенність та недоторканість української держави було порушено, тому питання встановлення фактів народження та смерті на окупованій території є нагальним питанням.

Згідно статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» зазначається, що тимчасово окупована територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України [5].

Відповідно до ч. 2 статті 8 Конституції України, - звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується.

Статтею 317 Цивільного процесуального кодексу України регулюється питання встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України [2].

ВССУ зазначив, що Постанова ВРУ «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями» від 17.03.2015 № 254-VIII не містить вичерпного переліку назв населених пунктів Донецької та Луганської областей, які визнаються

тимчасово окупованою територією України [6].

Також стаття 317 ЦПК України спрямована на забезпечення прав осіб, які проживають на окупованій території, де органи ДРАЦС не здійснюють свої повноваження, окупованою територією необхідно вважати населені пункти визначені Розпорядженням КМУ від 07.11.2014 № 1085-р.

Процедура подачі заяви про встановлення факту народження/смерті особи на тимчасово окупованій території передбачала низку етапів, які створюють труднощі для даної категорії громадян.

Спочатку особа повинна звернутись до органів РАЦСу та отримати відмову в проведенні такої реєстрації та після отримання відмови вже має право звернутись до суду.

З огляду на це, Касаційний цивільний суд у складі ВС провів аналіз норм ЦПК України, які регламентують дану процедуру й встановив. Що вимога місцевих судів про необхідність отримання особою письмової відмови в органах РАЦСу не ґрунтується на положеннях чинного законодавства України, таким чином, особа має можливість звернутись до суду одразу, невідкладно отримати рішення, а вже потім отримати свідоцтво про смерть/народження.

ВССУ зауважив, що заявниками у справі про встановлення факту смерті особи на тимчасово окупованій території України можуть бути чоловік чи дружина померлої особи. Так, у померлого може не бути родичів, а відмова у відкритті провадження за заявою чоловіка чи дружини у такій категорії справ унеможливить реалізацію їх права на спадкування. До того ж, Сімейний кодекс України відносить чоловіка/дружину до членів сім'ї.

Відповідно до практики ЄСПЛ, Консультативного висновку Міжнародного суду (ООН) у справі Намібії не можуть визнаватись недійсними всі документи, видані на окупованій території, оскільки це може зашкодити правам мешканців такої території. Це стосується реєстрації смертей, народжень, шлюбів.

ВССУ зазначив, що встановлення факту народження або смерті особи має ключове значення для реалізації майнових та особистих немайнових прав заявників, документи, видані органами та установами (зокрема, лікарняними закладами), що знаходяться на тимчасово окупованій території, як виняток можуть братися до уваги судом та оцінюватись разом з іншими доказами в їх сукупності та взаємозв'язку при розгляді справ в порядку статті 317 ЦПК.

Відповідно до статті 317 ЦПК законодавець надає заявникові право обирати, до якого суду звернутись із заявою, виходячи з інтересів заявника. Саме тому в цій нормі визначені умови її застосування: 1) заява про встановлення факту народження особи на тимчасово окупованій території України 2) може бути подана до будь-якого суду за межами окупованої території України 3) незалежно від місця проживання заявника.

При цьому право заявника не ставиться в залежність від того, де знаходиться місце проживання заявника, на тимчасово окупованій території

України чи за межами такої території.

Відповідно до визначеної статті (ЦПК України) справи про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України розглядаються невідкладно з моменту надходження відповідної заяви до суду.

Термін «невідкладний», в даному контексті, зобов'язує суд вчиняти процесуальні дії щодо розгляду заяв про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України в першу чергу, відповідно відразу після передання її судді.

Невідкладний розгляд справи означає, що суд повинен її розглянути раніше інших справ, даний факт зумовлений значущістю для заявників встановленням відповідного факту та їх проживанням, як правило, на тимчасово окупованій території України.

В рішенні суду обов'язково мають бути вказані дані про дату і місце народження дитини, її стать, а також відомості про батьків. При цьому зазначення у судовому рішенні імені дитини не є обов'язковим, оскільки ім'я дитини може бути зазначене батьками безпосередньо під час державної реєстрації народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану.

Рішення про встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України підлягає негайному виконанню, але може бути оскаржено в загальному порядку встановленому ЦПК України, оскарження рішення не зупиняє його виконання.

Відповідно до вищевикладеного, можна зробити висновок, що дана категорія осіб (ті, хто зараз проживає на окупованій території та внутрішньо переміщені особи) стикаються з проблемами отримання, оформлення документів (реєстрація смерті, народження). Це є важливим питанням, оскільки ті «документи», які видаються на окупованій території не мають юридичної сили, а це може стати великою проблемою для особи, стосовно оформлення, отримання спадщини, отримання соціальних допомог тощо.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради. 2004. N 40-41, 42. Ст.492 (з наступними змінами і доповненнями).
3. Сімейний кодекс України. Відомості Верховної Ради. 2002. № 21-22. Ст. 135 (з наступними змінами і доповненнями).
4. Про судовий збір: закон України від 08.07.2011 (з наступними змінами і доповненнями).
5. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: закон України. документ 1207-VII—редакція від 26.03.2021.
6. Постанова ВРУ «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями» від 17.03.2015 № 254-VIII.

МІНЧЕНКО Олександра,
здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців для
органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
НАГОРНА Олена,
старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Проблеми пенсійного забезпечення в Україні є найбільш гострими серед усього комплексу проблем соціальної підтримки населення. Їх існування обумовлене декількома причинами:

- високим рівнем демографічного старіння;
- широким поширенням прав на підвищений в порівнянні зі страховими внесками розмір пенсії (перелік з шести професій, приналежність до яких забезпечує отримання пенсії в розмірі 80 - до недавнього часу 90% - останнього перед оформленням пенсії заробітку, пенсія за деякими з цих професій систематично перераховується одночасно з підвищенням посадових окладів);
- високим рівнем тінізації економіки та заробітків, з яких повинні сплачуватися внески на загальнообов'язкове пенсійне страхування;
- низьким рівнем легальних заробітків, що не дозволяють забезпечити прийнятний рівень життя пенсіонерам навіть при високих ставках внесків на обов'язкове соціальне страхування;
- практично повною відсутністю інших - крім пенсії із солідарної системи та різних видів соціальної допомоги - джерел доходів пенсіонерів [1, с.339].

У поєднанні зі стовідсотковим охопленням населення пенсійними програмами все це створює досить складні проблеми в сфері державних фінансів в контексті як оподаткування, так і витрачання коштів.

В Україні діє два рівня пенсійного забезпечення - солідарний і добровільний (накопичувальний). Якщо сукупні активи НПФ становлять 1,5 млрд грн, то бюджет Пенсійного фонду України (солідарна система) досягає 200 млрд [2, с.183]. Зміна сучасної пенсійної системи через впровадження накопичувальної складової супроводжуватиметься появленням низки

ризиків, які різняться за своєю соціальною та морально-етичною природою. Та все ж таки, всі вони можуть бути об'єднані за ризиком неможливості досягнути мети щодо запровадження цієї системи.

Програмою економічних реформ України на 2010–2014 рр.1 задекларовано, що метою та завданням реформи пенсійної системи є посилення соціального захисту осіб, які втратили працездатність, а також забезпечення достойного рівня їх життя в результаті стійкого розвитку пенсійної системи. Тобто первинним домінантним функціонуванням накопичувальної системи висунуто соціальну складову [3].

Коефіцієнт заміщення втрачених доходів у зв'язку з виходом на пенсію в Україні досить високий, якщо врахувати, що фактично в країні діє тільки солідарна система пенсійного забезпечення. Оскільки кількість пенсіонерів практично дорівнює кількості платників внесків (тобто кожен застрахований працівник зі своїх внесків повністю фінансує пенсію одному пенсіонеру), а фактична ставка внеску на загальнообов'язкове пенсійне страхування - 33% заробітної плати, виплати із солідарної системи можуть забезпечити коефіцієнт заміщення на рівні 33%.

Середня пенсія працюючих пенсіонерів майже на чверть вище, ніж у непрацюючих. Це пов'язано з тим, що наявність роботи, хоча і на 23-24% нижче оплачуваної, ніж в середньому по країні, дозволяє періодично перераховувати пенсію відповідно до нової зарплатою і великим стажем. І тільки в 2012 р практика перерахунку пенсії працюючим пенсіонерам була скасована - перерахунок можна зробити тільки після припинення трудової діяльності [4, с.264]. Рівень життя українських пенсіонерів приблизно відповідає середнім параметрам в цілому бідній країні. Мінімальні потреби забезпечуються пенсійною системою, що фінансується за рахунок страхових внесків і бюджетних дотацій, поруч пільг (по оплаті житлово-комунальних послуг, транспорту, ліків і т. п.) і досить розгалуженою (хоча і не досить ефективною) системою соціальної допомоги [5 с.20].

Отже, система організації дозвілля людей пенсійного віку в країні практично відсутня, система їх утворення тільки зароджується. З метою забезпечення міжособистісних контактів і використання залишкового трудового потенціалу пенсіонерів їх втягують у волонтерський рух, що дає вельми відчутний соціальний ефект.

Список використаних джерел:

1. Бакай І. В. Можливості використання зарубіжного досвіду систем пенсійного забезпечення в Україні. Зб. наук. пр. ПДАТУ. Кам'янець-Подільський, 2012. Вип. 20. С. 339–343.
2. Ріппа М. Б. Державне пенсійне забезпечення в Україні та шляхи його розвитку: дис. ... кандидата екон. наук: 08.00.08. К., 2007. 183 с.
3. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: програма економічних реформ на 2010–2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президентові України. [http:// www.president.gov.ua/](http://www.president.gov.ua/)
4. Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні: підруч. Х.: «Одіссей», 2001.

264 с.

5. Стожок Л. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування в системі соціальної політики: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика». К., 2007. 20 с.

МІНЧЕНКО Олександра,
здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,
кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Взагалі під поняттям доказуванням у цивільному процесі, слід розуміти діяльність уповноважених на те суб'єктів цивільного процесу, яка направлена на з'ясування обставин справи шляхом ствердження юридичних фактів та зазначення належних, допустимих, достовірних та достатніх доказів. Отже, головною метою доказування є з'ясування обставин конкретної справи. Згідно цивільного процесуального Кодексу, кожна сторона має довести обставини, на яких ґрунтуються її вимоги або заперечення [1].

Під засобами доказування у цивільному процесу розуміються, пояснення сторін справи, їх представників, що були допитані, як свідки, письмові та речові докази, а також показання свідків, яким відомі, або можуть бути відомі обставини, що мають значення у справі. Одним з видів таких засобів є електронні засоби доказування, які є окремим видом та виділяються на підставі особливості носія такої інформації, тобто це носій інформації, який містить в собі письмові знаки, усне мовлення, а також все інше, що може бути використано для безпосереднього розуміння учасників процесу. Підставою для визнання доказу електронним є те, що він має бути

зафіксованим на електронному носії з необхідними реквізитами, що дозволяють ідентифікувати та використати їх у конкретному судовому провадженні, для підтвердження або спростування фактів, що стосуються справи.

А. Ю. Каламайко, стверджує, що електронні носії інформації в процесу доказування поступово стають основним джерелом інформації. Прикладом є справа за антимонопольним позовом уряду США, щодо компанії «Майкрософт», під час розгляду цього позову електронні повідомлення були використані успішно, для зменшення довіри суду, щодо показань свідків справи [2 с. 127-132]. В цьому я згодна щодо цієї думки, адже все частіше під час винесення судових рішень застосовується інформація, яка надана сторонами як електронними доказами. Тому, я вважаю, що електронні засоби доказування почнуть зростати й в Україні.

Такий вид доказів має переваги серед інших видів доказів, через те що, він може на відміну від інших доказів зберігатися незмінним довгий проміжок часу, залежно від того, наскільки це буде потрібно. Не електронні докази можуть швидко втрачати свій зовнішній вигляд, якісну та доказову оцінку [5 с. 112].

Ст. 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» регламентує, що оригінал електронного документа є електронним примірником документа, що має обов'язкові реквізити, які передбачають наявність в ньому електронного підпису або такого підпису, що прирівнюється до власноручного підпису автора, відповідно до цього Закону [3]. Таким чином, К.Б. Дрогозюк, вважає, що «електронний документ на відмінну від звичайного може бути «прочитаний», за допомогою технічних засобів чи спеціальної програми» [4, с. 61]. Через це паперова копія такого документу визнається тільки копією, але не є оригіналом електронного документу. Тому суд обов'язково має це враховувати при дослідженні та оцінці наданих доказів.

Особливу специфіку використання має такий вид електронних доказів, звукозапис, відеозапис та цифрові зображення. Їх примірники є однаковими в усіх джерелах інформації на яких вони зберігаються. Вони не мають електронні копії, бо є оригіналами збереженої на них інформації. Але є випадок коли такі електронні докази можуть бути копіями, а саме, це їх завантаження на веб-сайт мережі Інтернет та в подальшому копіювання на інший технічний пристрій. Оригінали та копії електронних доказів обов'язково мають зберігатися в суді в матеріалах справи.

Таким чином, зміни що відбуваються в світі знайшли своє відображення й в цивільному судочинстві. Використання електронних доказів швидко розповсюджується та є досить актуальним в рамках провадження, особливо в період карантину, через те що відбувся перехід на віддалений режим роботи вони набули широкого практичного використання. Не зважаючи на всю свою перевагу, існують ще й недоліки застосування

таких доказів, так як, виникає проблема їх збереження, через проникнення вірусу до комп'ютеру, не вчасно спрацьована або зовсім не спрацьована система збереження документів та постійна необхідність захисту інформації від несанкціонованих змін.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n6860> (дата звернення 26.10.2021)
2. Каламайко А. Ю. Місце електронних засобів доказування та окремі питання їх використання в цивільному процесі. Право та інновації. 2015. № 2 (10). С. 127–132.
3. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#n41> (дата звернення 27.10.2021)
4. Дрогозюк К. Б. Сучасні джерела доказування в цивільному процесі України та Франції. Право і суспільство. 2016. №1. С. 61
5. Петренко В. С. Електронні докази як елемент інформаційних технологій у цивільному судочинстві. 2018. № 1(1). С. 112.

МОРОЗОВА Вікторія,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ІНСТАНЦІЙНОЇ ПОБУДОВИ СУДІВ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО СУДОУСТРІЙ І СТАТУС СУДДІВ»

Ухвалення Закону України No 1402-VIII від 2 червня 2016 року "Про судоустрій та статус суддів" дозволило оновити судову систему держави. Науковий інтерес до вивчення нових положень цього нормативного акта можна виявити, зокрема, у роботах І.Ф. Ковалю та О.І. Попова [1, с. 19-23, 30-33]. Можливість розгляду справи місцевими судами у першій інстанції та перегляду рішень цього суду в апеляційному порядку залишається відкритим, так само як і перегляд судових рішень має розглядати Верховний Суд України, динаміку розвитку цивільного процесуального права на практиці було вивчено В. Комаровим . З одного боку, законодавець скасував

функцію Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ, але з іншого боку, Верховний суд України виконує функцію суду як відповідні касаційні суди різних юрисдикцій.

Тому слід зазначити встановлене законом обмеження предмета контролю за окремими категоріями цивільних справ. Нововведенням Закону України "Про судоустрій та статус суддів" є запровадження двох спеціалізованих вищих судів - Вищого суду з питань інтелектуальної власності та Вищого антикорупційного суду. До завдань зазначених органів судової влади входить здійснення правосуддя у першій інстанції у справах, встановлених процесуальним законодавством, а також аналіз судової статистики, вивчення та узагальнення судової практики та інформування Верховного Суду України про результати такого узагальнення. Перелік завдань вищезгаданих судів не є вичерпним, оскільки п. 3 ч. 1 ст. 32 зазначеного закону передбачає можливість виконання інших завдань. Характеризуючи особливий правовий статус Вищого суду інтелектуальної власності, І.Ф. Коваль справедливо вказує на відсутність законодавчо закріпленого механізму скасування рішень суду [1, с. 19-23], оскільки ні вказаний закон, ні процесуальне законодавство не передбачають негайного перегляду актів спеціалізованих судів. На мою думку, такий правовий підхід суперечить одному з основних засад судової влади, а саме праву оскаржити та у встановлених законом випадках опротестовувати судові рішення (п. 8 ч. 1 ст. 129 Конституції України).

При голосуванні щодо можливості відправлення правосуддя Великою Палатою Верховного Суду України законодавець чітко не визначив завдання цього колегіального органу щодо перегляду рішень спеціалізованих судів. Частина 2 статті 45 Закону України "Про судоустрій та статус суддів" передбачає, що Велика Палата Верховного Суду діє як порівняльний орган у справах, встановлених законом для забезпечення рівного застосування правових норм судами, що порівнюють, також діє як апеляційний суд у справах, ухвалених Верховним Судом у першій інстанції.

Враховуючи викладене, слід звернути увагу законодавця на необхідність нормативного закріплення апеляційних та касаційних скарг на рішення вищих спеціалізованих судів, діяльність яких встановлена Законом України "Про судоустрій та статус суддів" № 1402-VIII від 2 червня 2016 року. Нездатність забезпечити можливість скасування та виконання рішень суду першої інстанції відразу після їх винесення може стати предметом обґрунтованої критики з боку міжнародних судових установ, юрисдикція яких визнана нашою державою [3].

Список використаних джерел:

1. Гусаров К. В. Цивільний процес на зламі століть: зб. матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю заснування каф. цив. процесу. Харків, 2016. с. 204-205
2. Комаров В. В. Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України: підручник. 2012. 107 с. URL: <https://library.nlu.edu.ua> (дата звернення 27.10.2021)

3. Гусаров К. В. Окремі питання легітимності рішень Вищого Адміністративного суду України в практиці Європейського суду з прав людини // Актуальні правові та організаційні проблеми публічного управління та судочинства. НДІ приватного права і підприємства НАПрН України. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/6/tom_1/6-1_2018.pdf. (дата звернення 27.10.2021)

МОРОХІНА Каріна,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПОХОДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ: ТЕОРІЯ ФІКЦІЇ

Розкриття сутності походження юридичної особи потрібно розпочинати з історії розвитку поглядів на цю категорію в праві. Шлях до розкриття її сутності повинен бути диференційним, залежно від того, про яку організаційно-правову форму і навіть про яку конкретно юридичну особу йдеться, а множина теорій юридичної особи не тільки не заважає, а навпаки, допомагає обслуговувати потреби цивільного обороту [1].

Саме з римського права бере початок “штучна особа”, а саме юристи Римської республіки Марціан, Алфен та Ульпіан звернули увагу на те, що майно, права та обов'язки можуть належати не окремій людині або групі осіб, а створений ними певній організації. Але сама ідея юридичної особи не отримала значного розвитку в римському праві. З цього приводу Л. Дорн писав: «Римляни були дуже обережними, щоб застосовувати термін «юридична особа» [2].

В цивільному праві розглядається 4 групи теорій походження “юридичної особи”: теорія фікції, або уособлення; теорія персоніфікованого майна; теорії, що не визнають самостійного значення юридичної особи як суб'єкта права; теорії, що заперечують реальність юридичної особи як суб'єкта права. Розглянемо одну з них, а саме “теорію фікції”.

Теорія уособлення, або іншими словами теорія фікції, що панувала в Середні віки за підтримки церкви, стала для К. Ф. Савіньї, основою для теорії про юридичних осіб. Вчення Савіньї полягає в наступному, що первісне

поняття особи або юридичного суб'єкта збігається з поняттям

особи: кожна окрема людина є правоздатною. Але багатьом людям може цілком чи частково відмовлено в правоздатності і тому, правоздатність може бути перенесена на те, що не є окремою людиною, а саме на юридичну особу. Звідси можна сказати, що юридична особа - це штучний, фіктивний суб'єкт права, створюється тільки для юридичних цілей, його повноваження поширюються тільки на відносини приватного права. Як проста фікція, юридична особа не може мати ні свідомості, ні волі, тому є недієздатною.

Савіні вважав, що кожна окрема юридична особа повинна отримувати своє буття від державної влади, відстоюючи таким чином дозвільний порядок утворення юридичних осіб. Д.І. Мейер писав: "... Як ні природно здається визнання юридичної особистості, все ж юридична особа є суб'єкт права тільки тому завжди потребує визнання з боку громадської влади" [3, 99 с.].

У своїй теорії Савіні звертався до положень навколо наукового характеру, які було висунуто Інокентієм IV. Крім того, автор представляє сутність юридичної особи в уособленні, шляхом фікції та обґрунтовує свій погляд джерелами римського права. Перш за все, він вважає, що спочатку «матеріалом» для юридичної особи в римському праві стала саме держава або муніципії, з яких далі перенесено на всі інші корпорації і, нарешті, на саму державу.

Звісно, теорія Савіні викликала закиди в формальності та поверхності, але на все це є одна відповідь, що ця теорія до цього ж і прагнула, аби бути тільки формальною та строго юридичною.

Савіні вперше сформулював та науково обґрунтував теорію фікції і затвердив її по відношенню до цивільного права. Причина, по якій ця ідея юриспруденції з'єдналася з думкою Савіні полягає в тому, що він скористався нею для вирішення важливого практичного питання свого часу і таким чином реалізував її значення та наочно показав її цінність [4].

Список використаних джерел:

1. І. Спасибо-Фатеева І., Кібенко О., Борисова В.. Теорії походження юридичної особи: монографія, 2007 URL : <https://sci-lib.biz/pravo-ukrajini-korporativne/teoriji-pohodjennya-yuridic-hnoji-67771.html> (дата звернення 12.10.2021)
2. Борисова. Теорії сутності юридичної особи: історія і сучасність. URL:https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4616/1/Borysova_117.pdf (дата звернення 12.10.2021)
3. Мейер Д.І. Російське цивільне право: навч. посібник. 1864. 790с.
4. О. В. Танімов, О. Крапивіна, М. Малкіна. Теорія фікції К. Ф. Савіні, 08.04.2002. URL <https://cyberleninka.ru/article/n/teoriya-fiktsiy-k-f-savini/viewer> (дата звернення 12.10.2021)м

НАЗАРЕНКО Алла,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету економіки, бізнесу
та міжнародних відносин
Університету митної справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

РОЛЬ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ У ФОРМУВАННІ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ

Актуальність теми обумовлена тим, що для розвитку демократичного суспільства надзвичайно важливо вдосконалювати правильно організовану судову систему, спроможну забезпечити будь-якій особі доступ до безстороннього та неупередженого судочинства.

На сучасному етапі розвитку України та її правової системи особливу актуальність мають питання формування високопрофесійного й неупередженого суддівського корпусу, адже якість правосуддя значною мірою залежить від кадрового забезпечення судової влади.

Судова влада в Україні зумовлена необхідністю пошуку шляхів і методів успішного впровадження сучасної судової реформи. Для упорядкування системи органів правосуддя, усунення дублювання повноважень, створення ефективного, прозорого та аполітичного механізму ухвалення рішень стосовно суддівської кар'єри, в грудні 2016 року Верховна Рада ухвалила закон №5180 "Про Вищу раду правосуддя". Вища рада юстиції була реорганізована шляхом утворення Вищої ради правосуддя.

Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів [1].

Вища рада правосуддя складається з двадцяти одного члена, з яких десятьох - обирає з'їзд суддів України з числа суддів чи суддів у відставці, двох - призначає Президент України, двох - обирає Верховна Рада України, двох - обирає з'їзд адвокатів України, двох - обирає всеукраїнська конференція прокурорів, двох - обирає з'їзд представників юридичних вищих

навчальних закладів та наукових установ. Голова Верховного Суду входить до складу Вищої ради правосуддя за посадою [1].

Принципово важливою є та обставина, що професійні судді не лише становлять більшість у Вищій раді правосуддя, а й обираються своїми колегами у процедурі голосування на з'їзді. Це важливо ще й тому, що в попередні роки були поширені випадки, коли з 20 членів Вищої ради юстиції лише 3 були професійними суддями, обраними самими суддями.

Строк повноважень обраних (призначених) членів Вищої ради правосуддя становить чотири роки. Одна й та ж особа не може обіймати посаду члена Вищої ради правосуддя два строки поспіль. Вища рада правосуддя набуває повноважень за умови обрання (призначення) щонайменше п'ятнадцяти її членів, серед яких більшість становлять судді [1].

Вища рада правосуддя здійснює ключову роль у формуванні суддівського корпусу. Формування суддівського корпусу є складним, тривалим процесом, який передбачає декілька етапів: добір кандидатів, їх спеціальна підготовка, складення кваліфікаційного іспиту, вибір на підставі конкурсу найбільш кваліфікованого фахівця і внесення щодо нього подання про призначення або обрання кандидата на посаду судді до компетентного органу, винесення акта про призначення або обрання на посаду судді, припинення повноважень судді.

Функціонування Вищої ради правосуддя передбачено Конституцією України (ст.131).

До повноважень Вищої ради правосуддя належить: внесення подання про призначення судді на посаду; схвалення рішення стосовно порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності; розгляд скарг на рішення відповідного органу про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора; схвалення рішень про звільнення судді з посади; надання згоди на затримання судді чи утримання його під вартою; схвалення рішень про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; вживання заходів щодо забезпечення незалежності суддів; схвалення рішень про переведення судді з одного суду до іншого; здійснення інших повноважень, визначених Конституцією та законами України [2].

Для здійснення судової влади закон надає суддям необхідні права, обов'язки та повноваження, передбачає певні гарантії їх реалізації.

Повноваження Вищої ради правосуддя щодо формування суддівського корпусу та його зміни регулюються главою 2 «Участь у формуванні суддівського корпусу», главою 6 «Звільнення судді з посади», главою 8 «Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя», главою 9 «Переведення суддів» Закону України «Про Вищу раду правосуддя» [3].

Процедурні питання здійснення вказаних повноважень регулюються главами 10 «Участь у формуванні суддівського корпусу», 15 «Звільнення судді з посади», 16 «Припинення відставки суддів», 17 «Звільнення судді з посади за особливих обставин», 19 «Тимчасове відсторонення судді від

здійснення правосуддя», 21 «Переведення суддів».

Згідно ч. 2 статті 36 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», ВРП ухвалює рішення щодо внесення Президентом України подання про призначення судді на посаду за результатами розгляду.

Вища рада правосуддя не залежить від політичної складової в судовій гілці влади для призначення, переведення, звільнення суддів, надання згоди на затримання чи арешт судді.

В даний час з функціонуванням Вищої ради правосуддя виникла проблема із забезпеченням українських судів висококваліфікованими кадрами. Нестача професійних суддівських кадрів перетворилась на загальновідомий факт. Згідно даних Вищої ради правосуддя, на сьогодні нестача кадрів у судах становить близько 2000 осіб. У восьми судах України взагалі не здійснюється правосуддя через відсутність суддів. Враховуючи, що в судовій системі України зараз приблизно 7500 посад суддів, у судах не вистачає кожного третього судді. А ті механізми, які на сьогодні запроваджені для обрання суддів, - досить тривалі. Для того, щоб судді пройшли кваліфікаційне оцінювання, необхідно близько двох років. Вища рада правосуддя вимагає негайного оновлення, а процедури – прискорення та спрощення, законодавчих змін.

Отже, Вища рада правосуддя відповідальна за формування високопрофесійного й неупередженого суддівського корпусу і забезпечення незалежного функціонування судової влади в Україні. Для вирішення проблем Вищої ради правосуддя з нестачею суддів, надмірного навантаження на систему необхідно внести зміни в роботу та до чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Набув чинності Закон «Про Вищу раду правосуддя» : веб-сайт. URL: <https://www.ukrainepravo.com/news/ukraine/nabuv-chynnosti-zakon-pro-vyshchu-radu-pravosuddya/> (дата звернення 29.10.2021).
2. Вища рада правосуддя: склад та повноваження: веб-сайт. URL: <https://lektsii.org/17-59769.html> (дата звернення 29.10.2021).
3. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 5180: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text> (дата звернення 29.10.2021).

НАСТИЧ Тетяна,

слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПЕРЕГОВОРИ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИРІШЕННЯ СІМЕЙНИХ СПОРІВ

В умовах сучасності великої актуальності набуває новий інститут, який допомагає вирішити будь-який конфлікт поза судового процесу. Альтернативні способи вирішення спорів дуже успішно використовується в зарубіжних країнах, адже вони певним чином демонструють значні результати під час розв'язання правових спорів та безпосередньо допомагають розвантажити наявні в даних країнах суди.

Насамперед, зазначимо той факт, що поняття «конфлікт», на думку науковця Д. Давиденко, являє собою поняття філософське, соціальне, психологічне, що в свою чергу означає певне протиріччя між особами або групами осіб [1]. При чому, слід зауважити, що дане протиріччя не обов'язково несе в собі юридичний характер створення, адже сам спір є формальним у своєму значенні і знаходить себе у випадках, коли сторони відповідним чином висувують взаємні претензії одна одній чи одна із сторін заявляє іншій про своє безпосереднє права і у зв'язку з цим формулює певні вимоги, а інша їх заперечує і відмовляє в задоволенні цієї вимоги.

На сьогодні, в багатьох країнах світу сімейна медіація стала одним із найчастіших видів альтернативного вирішення спорів і, як правило, вирішується відповідним шляхом здійснення переговорів. Зазвичай, нагальними причинами конфліктів саме в даній сфері виступають випадки виникнення конфліктів під час розірвання шлюбу та безпосереднього питання проживання дітей з батьками, їх подальшого спілкування та виховання, а також окремих питань сплати аліментів та відповідного поділу спільного майн подружжя.

Медіація є одним із найпоширеніших у світі альтернативних способів вирішення спорів, тобто урегулювання нагальних конфліктів між сторонами.

Певне упровадження медіації в Україні, на сьогоднішній час, виступає актуальним у процесі реформування напрямів системи доступу громадян до справедливого правосуддя, а також, певним чином виступає ефективним засобом зниження конфліктного потенціалу суспільства та держави і цілому [2].

Слід зазначити той факт, що в нашій країні, частіше всього сімейні спори вирішується шляхом відповідного звернення до суду, де уповноважена юридична особа (суддя) вирішує вищезазначені фактори та виносить обов'язкове к виконання рішення, невиконання якого може призвести до певних наслідків. Але ж більш доцільним використовувати саме переговори, які відповідним чином виступають як найбільш доступний та ефективний альтернативний спосіб вирішення даного конфлікту, адже він не вимагає значних фінансових витрат та не так сильно впливає на емоційну витривалість самих учасників спору.

Саме по собі вирішення сімейних спорів вважаються один із складніших з усіх, адже вони відрізняються від інших видів конфліктів відповідним емоційним забарвленням, через що сторони часто не в змозі розв'язати їх самостійно. Безпосереднє звернення до суду не є оптимальним варіантом при наявності сімейного спору, адже відповідні дії тягнуть за собою не лише додаткові витрати, але і погіршення особистих стосунків між сторонами спору. В свою чергу, альтернативний спосіб вирішення спорів, а саме медіація, безпосередньо допомагає сторонам налагодити комунікацію між собою та самостійно досягти максимально ефективної (тобто тієї, що буде влаштовувати обидві сторони) домовленості.

При здійсненні аналізу юридичної літератури стосовно питання вирішення сімейних спорів шляхом переговорів, можна зазначити той факт, що даний спосіб вирішення конфлікту визначає себе самостійним та універсальним видом альтернативного вирішення цивільно-правових спорів, що безпосереднім чином реалізує свою діяльність через переговорний процес під час відповідної взаємодії сторін і певним чином спрямований на досягнення необхідного компромісу [3].

Наразі в нашій країні сама процедура медіації (переговорів) не регламентована відповідним чином на законодавчому рівні, що безпосередньо ускладнює її певне застосування на практиці в цілому. Через безпосередню необізнаність населення України стосовно альтернативних способів вирішення спорів, даний процес не є можливим у постійному використанні, адже відсутня певна довіра до представників такої діяльності.

Отже, зазначимо той факт, що відповідний вид альтернативних способів вирішення спорів як переговори є більш доцільним задля використання його при розв'язанні конфліктних ситуацій, які виникають у сімейних правовідносинах. Переговори визначаються як найбільш простий, ефективний та доступний вид альтернатив судовим органам, а також певним чином не становлять ризику для сторін, адже спрямовані на безпосереднє

обговорення предмета спору та знаходження рішення, яке б задовольнило кожного із учасників.

Список використаних джерел:

1. Давыденко Д. Вопросы юридической терминологии в сфере альтернативного разрешения споров. Третейский суд. 2009. № 1. 40–53 с.
2. Поліщук М. Медіація як спосіб вирішення цивільно-правових спорів : дис. канд. юрид. наук. К. 2017. 225 с.
3. Васильєв С.В. Переговори як альтернативний спосіб вирішення цивільних спорів: питання теорії. *Цивілістична процесуальна думка*. 2016. № 2. 27 с.

НЕМЕШ Аліна,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПОНЯТТЯ СУДОВИХ ВИТРАТ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЬ
В КОНТЕКСТІ СУДОЧИНСТВА В ЦИВІЛЬНОМУ
ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ**

Актуальність даної теми обумовлена тим, що в судовій практиці при вирішенні питань пов'язаних з судовими витратами виникають деякі проблеми. Оскільки наша держава робить великий акцент на дотриманні прав, свобод та інтересів, які охороняються цивільним законодавством, тому важливу роль у даному аспекті займає судовий захист.

Кожній людині надано право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності, яке закріплено в Основному законі, а саме статті 55, а щодо цивільного законодавства стаття 4 Цивільного процесуального кодексу вказано, що кожна особа має право на захист за яким вона може звернутися до суду, щодо своїх порушених прав, свобод та інтересів [1].

Проблема судових витрат досить вивчена у науці. Зокрема, цій темі присвячені роботи таких авторів як С. С. Богля, О. В. Богомол, М. Х. Вафін, Т. В. Єгорова, Н. Ю. Сакара, Є. М. Шокуєва та багатьох інших. Однак не всі її аспекти отримали достатнє освітлення, а постійний розвиток правої

дійсності вносить свої корективи. Істотно було піднято ставки судового збору в Україні, що супроводжувалося також скасуванням значної кількості пільг щодо його сплати. На фоні високого ступеня уніфікації підходів до вирішення більшості питань організації цивільного судочинства, наявність кардинально різних рішень свідчить про неоднозначність і глибині проблеми.

Отже, законодавчо термін «судові витрати» вживається виключно стосовно тих витрат, які несуть особи, які беруть участь у справі [2]. Проте узагальнюючи наукові дослідження із зазначеного питання, С. С. Петрачков приходиться до висновку про наявність серед численних точок зору щодо поняття судових витрат двох основних підходів. Відповідно до першого підходу судових витрат включаються витрати сторін або осіб, які беруть участь у справі та покладаються на них у передбачених законом випадках.

Прихильники другого підходу відносять до судових витрат держави на здійснення правосуддя, що покладаються на осіб, які беруть участь у справі. При цьому в такому випадку під судовими витратами розуміти не лише державні та інші судові витрати у справі, а й витрати державного бюджету, зокрема, на заробітну плату суддям та утримання приміщень судів.

Відповідно до цивільного законодавства судові витрати складаються із судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи. Судовий збір покликаний компенсувати витрати держави. Враховуючи поділ матеріальних витрат, пов'язаних з цивільним процесом, за суб'єктивним критерієм на витрати держави щодо забезпечення судочинства та витрати осіб, які беруть участь у справі, особливе, проміжне місце займає судовий збір, виступаючи сполучною ланкою між ними.

Також важливо розглянути питання судових витрат в контексті ефективності судочинства.

Загальна вартість судочинства визначається сукупним впливом як витрат держави на забезпечення судочинства, і витрат осіб, що беруть участь у справі. Зважаючи на взаємозв'язки цих категорій баланс витрат держави щодо забезпечення судочинства та витрат осіб, які беруть участь у справі, становить додатковий критерій оцінки цивільного судочинства, що дозволяє зробити висновки про його соціальну сутність, що домінують у процесуальній політиці цінностях та пріоритетах розвитку. Зазначена характеристика також має значення для співвідношення різних показників ефективності судочинства, взяті у суб'єктивному аспекті.

Витрати держави забезпечення судочинства розглядаються теорії цивільного процесу дуже незначно, переважно складаючи предмет вивчення інших правових наук. Однак, багато аспектів витрат держави на судочинство безпосередньо пов'язані із суто процесуальними питаннями, що не дає можливості науці цивільного процесуального права зовсім відсторонитися від проблем вартості правосуддя для держави та суспільства.

Наприклад, Голова Верховного Суду України Я. Романюк стверджує: «Судова система України, поданою Європейською комісією з ефективності

правосуддя, є однією з найбільш витратних у Європі, і це – за умови фінансування з року в рік на рівні не більше 50 % від потреби. За умови 100% фінансування судова система нашої держави стала б лідером із бюджетних витрат на своє утримання. Однією з причин такого стану є складність та громіздкість судової системи, яка нині функціонує на 4-х рівнях та 3-х юрисдикціях, а Верховний Суд України фактично здійснює повторну касацію, що з погляду європейських стандартів неприпустимо» [4]. Як бачимо, обсяги необхідні для функціонування судової системи коштів безпосередньо залежить від моделі процесуального регулювання та її здійснення практично.

Надмірні потреби судової системи у фінансуванні покладаються на державу та суспільство, викликаючи справедливе обурення. Тому вдосконалення їх регулювання безпосередньо включає питання мінімізації та розподілу між державою та особами, що беруть участь у справі. Мінімізація витрат на забезпечення правосуддя є дуже складною проблемою, що має безліч факторів впливу, серед яких істотну роль відіграє раціональність цивільного судочинства. У літературі про неї іноді йдеться як про ефективність, яка вимагає, щоб обмежені ресурси системи правосуддя були розподілені справедливо та належним чином, щоб активне судове соціальне управління та бажання спростити процес забезпечували економію витрат та часу [5, с.149].

Отже, потенціал впливу судових витрат на ефективність судочинства передбачає такі аспекти:

- диференціація регулювання окремих складових судових витрат з урахуванням суб'єктного критерію та функціонального призначення;
- збалансування витрат держави щодо забезпечення судочинства та витрат осіб, які беруть участь у справі, у контексті соціальної сутності цивільного процесу, що домінують у процесуальній політиці цінностей та пріоритетів розвитку;
- підвищення раціональності процесуальної діяльності;
- використання судових витрат як матеріальний фактор впливу на процесуальна поведінка осіб, що у справі;
- оптимізація витрат осіб, які беруть участь у справі, а не звільнення від них як засіб підвищення доступності судочинства;
- обмежене надання правової допомоги за рахунок держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 01.01.2020 ст.55 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.10.2021).
2. Цивільний процесуальний кодекс від 05.08.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 28.10.2021).
3. Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ постановова 17.10.2014 «Про застосування судами законодавства про судові

- витрати у цивільних справах» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010740-14#Text> (дата звернення: 28.10.2021).
4. Збереження системи спеціалізованих судів за нинішніх умов віддасть суд від громадян : Голова Верховного Суду України Романюк Я.М. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/0524D096DAE6E36FC2257E46001EC890](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/0524D096DAE6E36FC2257E46001EC890) (дата звернення: 28.10.2021).
5. Малешін Д.Я., Бочарова Н.С., Цивільний процес міжкультурний діалог: збірник доповідей, 2012. с.149 URL: <https://issuu.com/estatut/docs/697> (дата звернення: 28.10.2021).

НЕСКАРОМНИХ Нікіта,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**МІСЦЕ ПОЗИКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ВІДНОСИН
В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ**

Сучасне життя будь-якої людини, а тим більше колективного утворення, і особливо у сфері економіки пов'язане з покладанням на себе та виконанням значної кількості зобов'язань. Зобов'язання мають різну правову природу – цивільно-, господарсько-, адміністративно-правову.

Досліджуючи проблему боргу у сучасній економіці, ми стикаємося з необхідністю чіткого визначення сфери цього дослідження. З одного боку, борг як економічний категорія – об'єкт досить вузький і конкретний: він охоплює сукупність відносин по з приводу запозичення грошових та матеріальних цінностей та їх повернення. З іншого боку, ці відносини немислимі поза громадським відтворенням у його капіталістичній формі. На думку класичної політекономії, під відтворенням ми розуміємо постійне поновлення, безперервне повторення процесу виробництва [1, с. 134]. «...Всякий суспільний процес виробництва, що розглядається в постійному зв'язку та в безперервному потоці свого відновлення, є водночас процесом відтворення».

Найпоширенішою формою відсоткових відносин були Звичайні

кредити. У разі договору який завжди містилося вказівку термін повернення кредиту. Як правило, у договорі звичайного кредиту періоду 3 династії зазначалися такі відомості: сума кредиту, особи кредитора та боржника, процентна ставка та імена свідків. У безвідсоткових кредитах термін найчастіше обмовлявся. Такі кредити були короткостроковими (до одного місяця) і видавалися або усередині великого сімейного господарства, або у межах професійної організації.

Щоб зрозуміти суть, зміст будь-якого цивільно-правового інституту, необхідно вміти аналізувати його визначення. Проте як розпочати аналізу визначення зобов'язання, хочу позначити, що у науці громадянського права немає єдиного однозначного поняття [3].

Питання поняття зобов'язання серед учених-цивілістів є дискусійним до теперішнього часу. Це, за великим рахунком, є правильним посилом, тому що теорії відведена особлива роль. Ця роль має далеку мету вдосконалення законодавства, якому немає межі. Тому неприпустимим є просте дотримання буквального тексту закону, недостатньо пояснити діючу, існуючу норму, а необхідно в процесі аналізу рекомендувати перспективу. Виходячи з цієї позиції, існування різних підходів та шляхів визначення поняття інституту зобов'язання в науці прийнятне, корисне та необхідне [2].

Отже, момент укладення договору дарування не пов'язаний з моментом фактичного передання майна. Ця особливість договору має істотне значення та повинна змусити потенційних дарувальників сумлінніше ставитися до зазначеної у договорі дарування обіцянки передати обдаровуваному дарунок у майбутньому через певний строк чи у певний термін або у разі настання відкладальної обставини [3].

Зобов'язальним правом регулюються виключно відносини економічного обороту, тобто ті, що виникають при переході від однієї особи до іншої таких матеріальних та інших благ, які набули форми товару.

Норми зобов'язального права опосередковують відносини щодо придбання майна у власність, передачі майна в користування, виконання робіт, надання послуг, використання об'єктів права інтелектуальної власності та ін. Вони також, визначають порядок переходу майна від продавця до покупця за договором купівлі-продажу; від наймодавця до наймача за договором найму; порядок виконання підрядником робіт за договором підряду; надання послуг за договорами про надання послуг тощо.

Не є винятком і проблема боргу як системи економічних відносин, що у громадському відтворенні. Щоб встановити зв'язок боргових відносин з відносинами відтворувальними, спробуємо розкрити механізм цієї участі.

Утворення боргового навантаження під час процесу відтворення (зокрема, у його розширеній формі) спочатку властиво капіталістичного способу господарювання. Це факт обумовлюється існуванням кредитних відносин, які, своєю чергою, безпосередньо визначаються наявністю виробничих зв'язків суспільства.

Список використаних джерел:

1. Актуальні питання науки фінансового права : монографія / за ред. М. П. Кучерявенка. Х. : Право, 2020. 464 с.
2. Гетманцев Д. О. Фінансово-правове зобов'язання як окрема категорія фінансового права : монографія / Д. О. Гетманцев. К. : Юрінком Інтер, 2011. 368 с.
3. Бюджетний кодекс України від 10.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#top>

НОВІКОВА Марія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРАВО НЕПОВНОЛІТНІХ НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ
У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

У зв'язку з цим виникає важливе питання про можливості, які чинне законодавство надає неповнолітнім особам у сфері цивільного судочинства. У сучасній державі судовий захист прав дітей пов'язаний з великою кількістю проблем як теоретичного, і практичного характеру. Фахівці зазначають: «Однією з таких проблем, дозвіл якої має важливий теоретичне та практичне значення, що в даний час виступає проблемою визначення цивільного процесуального статусу неповнолітнього. Вказана проблема заслуговує на підвищену увагу ще й тому, що без чіткого визначення ролі дитини у цивільному судочинстві неможливо визначити обсяг його прав та обов'язків, необхідних для повної реалізації права на захист, що згодом може негативно вплинути на якість винесеного судового рішення».

З погляду норм цивільного процесуального законодавства, основним завданням цивільного процесу є правильний та своєчасний розгляд та дозвіл цивільних справ з метою захисту порушених або заперечуваних прав, свобод та законних інтересів осіб, які є суб'єктами цивільних, трудових чи інших правовідносин. Для своєчасної та адекватного захисту таких прав особи наділяються правом на звернення до суду.

Неповнолітні особи є особливими учасниками суспільних відносин. Відсутність повної дієздатності, недостатній життєвий досвід та рівень сформованості особистості, які не дозволяють адекватно реагувати на навколишнє оточення, роблять їх права та свободи найбільш уразливими проти інших суб'єктів права. Це твердження справедливе, коли постає питання участі неповнолітнього у судочинстві у цивільних справах. У зв'язку з цим до процедури розгляду цивільної справи, одним з учасників якої є неповнолітній, повинні застосовуватись особливі правила, встановлені процесуальним законодавством [2].

Необхідно враховувати кілька чинників: особливості психіки, емоційного стану неповнолітнього. Діти гостро, ніж дорослі, переживають усе, що їх стосується. Нерідко дитячі переживання, стреси впливають на подальшу життя та становлення особистості. Безумовно, участь дитини у процесі, або сам факт того, що порушується цивільна справа, рішення щодо якої зачіпає права, та інтереси неповнолітнього, надають на нього величезний вплив. Будь то справа про позбавлення батьківських прав, відшкодування моральної, матеріальної шкоди чи щось інше. Неповнолітній – це молодий організм, що росте, який не сформований остаточно ні фізично, ні психологічно.

Таким чином, аналіз норм чинного цивільного процесуального законодавства переконливо доводить, що у правовій системі закладено механізми захисту прав дітей від насильства і примусу у сфері кримінально-процесуального законодавства, а й у сфері цивільного судочинства [1].

Неповнолітній може стати учасником цивільного процесу, при цьому він або бере самостійну участь як одну зі сторін (позивач, відповідач або заявник), або виступає учасником судового процесу при захисті його прав, свобод і інтересів законними представниками. Разом з тим, необхідно розширювати та посилювати можливість такого захисту.

Суду необхідно забезпечити розширення можливостей участі неповнолітніх у рамках цивільного судочинства. Так, на розсуд суду неповнолітнім віком від 14 років цілком може бути допущений до безпосереднього судового розгляду, у тому числі та до подання позовної заяви, і в тих випадках, коли справа не стосується до категорії прямо дозволених для неповнолітніх. Звісно ж, що у цьому разі з метою найбільшого захисту прав неповнолітніх питання про їх процесуальну дієздатність має оцінюватися у кожному конкретному випадку за допомогою індивідуального підходу [3]. Як справедливо зазначають у юридичній літературі, «при прийнятті позовної заяви також у разі доведеться встановлювати готовність суб'єкта до процесу (ділові, вольові якості; організаційні можливості тощо). Але, з іншого боку, очевидно, що такий підхід сприятиме повній реалізації права неповнолітнього на захист [4].

Отже, неповнолітні особи у цивільному процесі можуть володіти як повною цивільною процесуальною дієздатністю, так і неповною цивільною

процесуальною дієздатністю, залежно від підстав їх участі у цивільній справі.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15>.
2. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
3. Декларація прав дитини від 20.11.1959. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384
4. Василик Ю.С. Участь малолітніх та неповнолітніх осіб як сторін у цивільному процесі. Віче. 2014. № 6. С. 26-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_6_10

НОСЕНКО Артем,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЦИВІЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ДОГОВОРУ ПОЗИЧКИ

Інститут договору в цивільному законодавстві України є досить різноманітним. Особливу роль відіграють договори про передачу майна у користування. Одним з таких є договір позички. В даній роботі ми розберемо правові аспекти та особливості договору, своєрідність його предмету та істотних умов.

Договір позички в українському законодавстві регулюється Цивільним кодексом України (далі ЦК України) Главою 60 «Позичка»: «За договором позички одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого строку» [1].

В залежності від способу виникнення цивільні договори бувають реальними, консенсуальними та формальними. Реальний договір – це той, що вважається укладеним з моменту здійснення певної дії (наприклад передачі майна). Для консенсуального договору в свою чергу важливо досягнення

сторонами згоди щодо всіх умов. Формальний договір потребує вираження волі в певній формі, яка визначена законом. Тому стверджуємо, що договір позички може бути як реальним, так і формальним чи консенсуальним. [2]

Наступною істотною умовою є строковість даного договору. Хоч за загальним правилом предмет договору позички віддається у користування на встановлений термін, зустрічаємо норму в якій зазначено: «Якщо сторони не встановили строку користування річчю, він визначається відповідно до мети користування нею» (стаття 831 ЦК України). Тобто чітких правил щодо встановлення терміну користування річчю Глава 60 «Позичка» не містить. Це дозволяє нам зробити висновок про те, що договір позички є як строковим, так і встановленим на невизначений строк.

Однією з найважливіших ознак даного договору, що відрізняє його від інших, є безоплатність. Тобто одна сторона зобов'язується передати іншій річ без отримання від останньої зустрічного задоволення (в більшості це зумовлено бажанням власника звільнити себе від тягаря утримання своєї речі). Що ж до доходів та плодів, отриманих від переданої речі, то вони належать власникові.

У відповідності до ст. 189 Цивільного Кодексу України визначені поняття «дохід», «плоди», «продукція» належать власникові речі, яка перебуває у користувача відповідно до договору позички, якщо інше не визначено договором чи законом. Таким чином, власник речі має право вимагати передачі йому дохід, плоди чи продукцію, отримані від переданої у позичку речі. Враховуючи викладене, вважається за необхідне чіткого визначення на законодавчому рівні предмету договору позички

Крім того, враховуючи факт передання речі за договором позички саме для користування, предметом такого договору не можуть бути споживні речі (відповідно до статті 185 Цивільного Кодексу України споживна річ – це річ, яка внаслідок одноразового її використання знищується або припиняє існувати у первісному вигляді, як то харчові продукти, матеріали, з яких виготовлюються речі). Таким чином, враховуючи норми цивільного законодавства, споживна річ не може виступати предметом договору позички через її фактичне знищення в процесі споживання, що роботи її повернення позичкодавцю неможливим, а від так виключає позичкові правовідносини в такому випадку. [3]

Також, вважається, що грошові кошти також не можуть виступати предметом договору позички, оскільки не є індивідуально визначеними, за винятком того випадку, коли певна грошова банкнота або монета є музейним чи виставковим експонатом. За для повного розуміння специфіки предмету договору позички вважається необхідним зупинитись на правовому визначенні неспоживної речі, яке міститься в статті 185 Цивільного Кодексу України. Неспоживною є річ, призначена для неодноразового використання, яка зберігає при цьому свій первісний вигляд протягом тривалого часу

У тому числі, виникає питання щодо частини 3 статті 827 ЦК України,

яка закріплює, що до договору позички застосовуються положення Глави 58 «Найм (оренда)» даного кодексу. Така норма пов'язана спільною правовою метою та направленістю правового результату даних договорів: передання майна в користування. Проте деякі норми договору найму не можуть бути застосовані до договору позички. Фундаментальні відмінності між договором позички й оплатним договором найму (оренди) полягають у безоплатності першого, а також у предметі. Тому потребує конкретизації те, які саме норми Глави 58 ЦК України можуть застосовуватись до даних правовідносин [4].

Підсумовуючи вищенаведене, можна сказати, що регулювання договору позички є досить поверховим, адже на законодавчому рівні залишились не закріпленими більшість специфічних умов вказаних правовідносин, які відрізняють даний договір від інших договірних конструкцій. Така ситуація призводить до проблем у застосуванні та тлумаченні норм Цивільного кодексу України у Главі 60 «Позичка» та низки непорозумінь щодо правозастосовної практики. Тому потребують наукового дослідження та вдосконалення норми, що регулюють відносини договору позички.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук О.А. Цивілістичні аспекти договору позички. *«Young Scientist»*. 2016. № 5(32). С. 411-415;
2. Ночовкіна О. В. Безоплатний характер договору позички. *Теорія і практика правознавства*. 2015. № 1(7). С. 137-143;
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2019р. № 435-IV. Дата оновлення: 01.01.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n3699> ;
4. Цивілістичні аспекти договору позички. *Молодий вчений*. 2016. № 5. С. 411-415. http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_5_105.

ОСТАПЕНКО Богдан,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ СКОРОЧЕНОГО РОБОЧОГО ТИЖНЯ У ФІНЛЯНДІЇ

Аналізуючі правове регулювання робочого часу працівників. Зокрема, досліджуються встановлені законодавством нормативи робочого часу. Розглядаються можливі тривалості робочого часу в межах нормативів, на основі їх порівняння визначаються відмінності між різними видами тривалості. У ході аналізу порушується питання недосконалого законодавчого регулювання цих трудових відносин. Розглядаються недоліки та переваги скороченого робочого тижня у Фінляндії.

Збалансованість між роботою та життям у Фінляндії – велика і важлива тема. Справді, Фінляндія пропонує високі стандарти, коли мова йде про роботу чи повсякденне життя. Відомий високим рівнем участі як чоловіків, так і жінок у трудовому житті. Загалом працюють 78 відсотків чоловіків і 73 відсотки жінок. Хоча це майже те саме, що середній показник у ЄС-15 для чоловіків, він значно перевищує середній показник ЄС-15, який становить 57 відсотків для жінок.

Тижневий робочий час не сильно відрізняється від середнього по ЄС. Однак понаднормована робота є більш поширеною у Фінляндії, ніж у ЄС, тоді як робота на неповний робочий день зустрічається рідше.

У Фінляндії існує безліч варіантів відпусток по родині. Кожна дитина молодшого шкільного віку має право на муніципальний дитячий садок, який організовується в дитячих садках, сімейних дитячих садках та в ігрових гуртках. Рівень доходу сім'ї впливає на оплату денного догляду. Доступні також різні приватні послуги денного догляду. Можливість піклуватися про дітей дозволяє працівникам мати кращий баланс між роботою і життям у Фінляндії, оскільки вони можуть створити сім'ю та керувати своїм робочим життям.

У Фінляндії налічується близько 1,4 мільйона сімей. Приблизно

половина з них – сім'ї з дітьми, а 13 відсотків – неповні сім'ї. За останні 30 років кількість бездітних сімей зросла майже вдвічі і зараз становить 44 відсотки від усіх сімей. За останні 20 років також зросла кількість розлучень.

Різні країни Європи вже експериментують і в різній мірі впроваджують скорочення робочого тижня. Але розмова стала гучнішою на початку цього року, коли новозеландська фірма провела експеримент.

Проте сімейне життя дуже цінується у Фінляндії, хоча поняття сім'ї стає все більш еластичним. Національні свята часто проводять і відзначають у родині.

Законодавці та роботодавці придумали структури, які забезпечують баланс між роботою і життям у комплексі без Фінляндії.

Крім того, ви можете залишатися вдома і піклуватися про свою дитину до трьох років, не боячись втратити роботу. Після того, як ваша дитина вступить до школи, ви можете змінити свій робочий час, щоб полегшити догляд за дитиною.

У фінів прийнято також проводити тиждень канікул взимку, або під час Різдва, або на початку весни, коли діти мають свої зимові канікули. Таким чином у Фінляндії люди знову зможуть знайти баланс між роботою і життям, оскільки вони насолоджуються відпочинком зі своїми сім'ями, перш ніж повернутися на роботу [1].

На святкуванні, яке проходило в рамках святкування 120-річчя Соціал-демократичної партії, прем'єр-міністр сказала: «Чотириденний робочий тиждень, шестигодинний робочий день. Чому це не може бути наступним кроком? Чи справді вісім годин — істина в останню чергу? Я вважаю, що люди заслуговують проводити більше часу зі своїми сім'ями, коханими, хобі та іншими аспектами життя, такими як культура. Це може стати наступним кроком для нас у робочому житті» [2].

Нещодавно уряд Фінляндії спростував твердження, що це тепер урядова політика. У дописі було зазначено: «У програмі уряду Фінляндії немає згадки про 4-денний тиждень. Питання не стоїть на порядку денному уряду».

Для працівників зі скалдними умовами праці чотириденний робочий тиждень, який усе ще становить 40 годин, нічого не змінить у плані оплати праці. Але для працівників, які не мають підстав щодо скорочення робочого дня та тих, хто має понаднормовану роботу — чотириденний робочий тиждень може виявитися складним [3].

Правила понаднормованої роботи відрізняються в кожній фірмі один від одного, і підприємства, які мають віддалені офіси або співробітники, які працюють дистанційно, повинні будуть переконатися, що чотириденний робочий тиждень не змусить їх оплачувати понаднормовану роботу.

Наприклад, Аляска, Каліфорнія та Невада зобов'язують роботодавців оплачувати понаднормовану роботу за будь-які години, відпрацьовані більше восьми протягом одного дня. Це означає, що згідно з політикою

чотириденного робочого тижня роботодавці повинні будуть щотижня виплачувати працівникові в одному з цих штатів вісім годин понаднормованої роботи.

Можливо, не має сенсу для кожної частини компанії працювати чотириденний тиждень, а деякі співробітники можуть навіть віддати перевагу традиційному графіку. Але коли працівники працюють за двома різними графіками, розподіл часу відпустки може бути проблемою.

Зазвичай час відпустки визначається загальною кількістю днів або тижнів, але це може бути не найкращим варіантом для компанії, яка пропонує чотириденний робочий тиждень. У цьому випадку працівникам може бути доцільніше нараховувати час відпустки в годинах, а не днях або тижнях. Наприклад, якщо компанія зазвичай дає співробітникам два тижні відпустки кожного календарного року, то формулювання цієї політики можна змінити на еквіваленту годинах, наприклад, 80 годин [4].

Якби надати можливість вибору, 75 відсотків працівників хотіли б мати менший робочий тиждень. Окрім розкоші тривалих вихідних, робота всього чотири дні на тиждень має ряд переваг [5].

Зменшення стресу: близько двох третин працівників відчують вигорання на роботі. Додатковий день для підзарядки може допомогти зменшити тиск, пов'язаний з роботою.

Кращий баланс між роботою та особистим життям: співробітники Perpetual Guardian, компанії довірчого управління в Новій Зеландії, помітили 24-відсоткове зростання балансу між роботою та особистим життям після того, як компанія ввела чотириденний робочий тиждень. Додатковий день давав працівникам можливість проводити більше часу з друзями та родиною, а також розвивати хобі та займатися дозвіллям.

Збільшення щастя на роботі: коли працівники відчують турботу роботодавця, 94 відсотки відчують позитивне благополуччя. Пропонуючи співробітникам гнучкість, вони відчують себе цінними, що призводить до більшого задоволення від роботи.

Як чотириденний робочий тиждень приносить користь роботодавцям?

Працівники з меншим стресом також є перевагою для роботодавців. Ось ще кілька переваг чотириденного робочого тижня для роботодавців:

Підвищення продуктивності: коли Microsoft у Японії експериментувала з чотириденним робочим тижнем у 2019 році, продуктивність підскочила на 40 відсотків.

Краще підбір та утримання: працівники, особливо молодші, цінують гнучкість на робочому місці. Недавнє дослідження показало, що покоління Z вважає гнучкість важливішою за користь для здоров'я при оцінці можливостей працевлаштування.

Менше часу на роботі: коли у співробітників є додатковий вихідний, вони, швидше за все, планують такі завдання, як прийоми до лікаря та поїздки на пошту у вихідний день. Надання працівникам можливості

підключатися про особисті потреби щотижня означає, що вони витратять менше часу протягом робочого дня [4].

Недоліки чотириденного робочого тижня

Хоча чотириденний робочий тиждень має багато переваг як для працівників, так і для роботодавців, є й недоліки. Ці потенційні негативні наслідки необхідно ретельно оцінити, перш ніж запроваджувати скорочений робочий тиждень.

Проблеми з доглядом за дітьми: для працівників з немовлятами та маленькими дітьми чотириденний робочий тиждень може створити проблеми для тих, хто залежить від догляду за дітьми. Дитячі центри зазвичай відкриті з 8 ранку до 18 вечора, і 10-годинний робочий день зазвичай закінчується після того, як більшість закладів закриється на цей день [2].

Довгий робочий день: 10-годинний робочий день є довгим, і не кожен працівник має на це витривалість. Крім того, було показано, що більш тривала робота (більше 10 годин на день) негативно впливає на здоров'я співробітників.

Проблеми з обслуговуванням клієнтів: клієнти, як правило, розуміють, що співробітники не збираються реагувати на проблеми поза звичайним робочим часом, тобто вихідними, але коли щось виникає протягом звичайного робочого дня, це інша історія. Хтось в організації має бути доступним для вирішення проблем у будні.

Щоб забезпечити належне охоплення всіх областей кожного робочого дня, може знадобитися багато думок і розумного планування.

Чи підходить вам чотириденний робочий тиждень?

Чотириденний робочий тиждень підходить не кожному бізнесу. Деякі працівники вважають за краще стандартний п'ятиденний робочий тиждень. Менші компанії можуть не мати можливості працювати з меншою кількістю людей на роботі в певний день.

Залишається з'ясувати, чи є 4-денний тиждень рішенням для зміни робочого місця 21 століття чи ні. Але, безсумнівно, малий бізнес повинен залишатися відкритим. Потрібно впевнитися, що вони враховують зростаючі зміни в технології з точки зору бізнесу, зберігаючи загальну увагу до здоров'я та добробуту співробітників, щоб підтримувати продуктивність, моральний дух та залученість.

Якщо робочий світ продовжить свій поточний шлях, чотириденний робочий тиждень наближається. Звичайно, його сила багато в чому залежить від контексту. У Фінляндії, якщо ви можете виконати той самий обсяг роботи за менший час, тоді компанія може просто побажати, щоб ви виконували більше роботи.

Як повідомлялося, завдяки додатковому вільному дню працівники були надзвичайно мотивовані відповідати вимогам продуктивності. Ця мотивація надихнула працівників виробити кращі робочі звички та витратити менше робочого часу, не кажучи вже про покращення їхнього настрою.

Список використаних джерел:

1. Prunier-Poulmaire, S. & Gadbois, C. (2001), The French 35-Hour Workweek: A Wide-ranging Social Change, *Journal of Human Ergology*, vol. 30, no. 1/2, pp. 41-46.
2. Plantenga, J. et al. (2010) Flexible Working Time Arrangements and Gender Equality. A Comparative Review of Thirty European Countries. Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
3. Oltermann, P. (2018, January 8). German workers strike for right to two-year, 28-hour working week. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/08/german-metal-workers-strike-in-bid-to-gain-28-hour-working-weeks>
4. Perpetual Guardian, 2019. White Paper – The Four Day Week: Guidelines for an Outcomes-Based Trial – Raising Productivity and Engagement. New Zealand: Coulthard Barnes and Perpetual Guardian
5. Ricoh Europe (2019). Work force United. Available at: <http://thoughtleadership.ricoh-europe.com/eu/workforce-united/>

ПАЛЧИНСЬКА Лілія,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Доказовий процес у цивільному процесі має велике значення через його важливість для вирішення кожної справи та загального обов'язку, оскільки без належного підтвердження необхідних обставин особа не отримає бажаного результату і не зможе повною мірою використати юрисдикційні гарантії, що надаються державою для захисту прав, свобод та інтересів осіб у разі їх порушення, невизнання чи оскарження [1, с. 17].

Докази будь-яких даних, на підставі яких суд встановлює наявність чи відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги та заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для вирішення

справи.

Розмежовуючи належність, достатність та достовірність доказів, передбачено, що коли у справі наявні докази, які містять інформації щодо предмета доказування, але є недостатніми для остаточного висновку про наявність або відсутність певних обставин справи. Так, достовірними є докази, на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи (ч. 1. ст. 79 ЦПК України). Достатніми є докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти до висновку про наявність або відсутність обставин справи, які входять до предмета доказування (ч. 1 ст. 80 ЦПК України).

Цивільне процесуальне доказування - це розумова та процесуальна діяльність суду та інших учасників цивільного процесу, яка спрямована на встановлення істини у конкретній справі та вирішення спору між сторонами. Доказова діяльність кожного із суб'єктів має свою специфіку, залежить від характеру їх зацікавленості у результатах справи, мети участі у процесі та виконуваних процесуальних функцій, процесуального стану [2, с. 14].

Незважаючи на великий обсяг наукових досліджень у галузі цього інституту, вчені, аналізуючи його зміст, структуру, форму, все більше розуміють глибину та недоступність його справжньої суті. Особливу увагу привертає розкриття її правової природи та відмежування від суміжних явищ та понять.

Деякі вчені розкривають поняття доказів за допомогою засобів доказування, тим самим ідентифікуючи їх [2, с. 19-20]. Інші розмежовують, зазначаючи, що ці поняття взаємозалежні і нерозривно пов'язані між собою [3, с. 8-9].

Доказом є фактичні дані, а не форми їх закріплення або прямі джерела. Іншими словами, ми отримуємо інформацію через їх перевізника, наприклад, сторону, представника третьої особи тощо або безпосередній об'єкт - річ, майно, документ тощо. Для того, щоб зрозуміти суть будь-якого явища, необхідно всюди вважати це штучно створеними умовами.

Реалізація завдань та досягнення цілей правосуддя у цивільних справах передбачають застосування судом норм матеріального права для встановлення фактичних обставин справи під час судового розгляду. Фактичні обставини конкретної справи суд не може встановити безпосередньо, оскільки вони, як правило, мали місце в минулому. Тому постає питання про вивчення джерел, що містять інформацію про фактичні обставини справи.

Таке дослідження спрямоване на з'ясування наявності чи відсутності певних юридичних фактів (дій чи подій з юридичними наслідками), з якими закон пов'язує виникнення, зміну та припинення прав та обов'язків суб'єктів правовідносин. Таке вивчення джерел, що містять інформацію про розшукувані юридичні факти, називається судовим доказуванням, а інформація про самі факти, будь-які фактичні дані - доказами [4, с. 47-48].

Судове доказування - це діяльність учасників процесу з визначальною

роллю суду у наданні, зборі, дослідженні та оцінці доказів з метою встановлення з їх допомогою обставин цивільної справи. Доказування є єдиним способом судового встановлення фактичних обставин справи та передую акту застосування норм матеріального права у судовому рішенні, висновку суду про наявність прав та обов'язків сторін [4, с. 28].

Доказом є такі фактичні дані, отримані у процесуальній формі, встановленій законом. Суд отримує фактичні дані (докази) з певних джерел, названих у законі засобами доказування. Цивільний процесуальний закон містить вичерпний перелік засобів доказування: пояснення сторін, третіх осіб та їх представників, допитаних як свідків; показання свідків; письмові докази; докази; висновки експертів.

Пояснення сторін, третіх осіб та їх представників - це інформація, отримана за їх згодою під час допиту в суді про відомі їм обставини, які мають значення для справи.

Показання свідка - це повідомлення про відомі йому обставини, важливі для справи. Це не свідчення показань свідка, який не може назвати джерело свого знання про певну обставину [5, с. 38-39].

Письмові докази - це будь-які документи, акти, довідки, листування службового чи особистого характеру або витяги з них, що містять інформацію про обставини, що мають значення для справи.

Письмові докази здебільшого подають в оригіналі. У разі надання копії письмового доказу суд за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, має право вимагати пред'явлення оригіналу.

Речові докази є об'єктами матеріального світу, що містять відомості про обставини, які мають значення для справи.

Речовими доказами теж є магнітні, електронні та інші носії інформації, що містять аудіовізуальну інформацію про обставини, які мають значення для справи.

Висновок експерта - це докладний опис дослідження, проведеного експертом, висновки, зроблені в результаті їх висновків, та обґрунтовані відповіді на поставлені судом питання.

Предмет доказування визначається судом, а особи, які беруть участь у справі, на підставі норм матеріального права підлягають застосуванню, і під час процесу можуть з тих чи інших причин зазнати змін, наприклад, якщо позивач відмовляє у частині позову.

Як зазначалося вище, обставини, які необхідно довести, впливають з диспозиції матеріального права. Таке правило вказує на обставини, які слід довести у будь-якому випадку цієї категорії.

Інші факти включаються до предмета доказування залежно від конкретних обставин справи.

Юридичні факти матеріального порядку, є основними фактами предмета доказування, служать орієнтиром для сторін. Спираючись на них, позивач обґрунтовує підставу позову, а відповідач - заперечення проти

позову. Специфіка справи впливає з позову та заперечень проти нього. З цієї причини конкретні обставини, які необхідно довести у цій справі, що впливають з підстав позову та заперечень проти нього [6, с. 68-69].

Посилаючись на все вищесказане, можна зробити висновок, що інститут доказування у цивільному процесі є складним і суперечливим для української юридичної науки. Докази та доказування є одним із центральних положень цивільного процесу, на якому ґрунтується законне та обґрунтоване рішення суду.

Список використаних джерел:

1. Гражданский процесс / Под ред. М.С. Шакарян. М.: Юридическая литература, 1993. 559 с.
2. Гетманцев М. Електронні докази в цивільному процесі: практика застосування новел законодавства. Підприємництво, господарство і право. Цивільне право і процес. 2019. Випуск 2. С. 111–114.
3. Симбірська Є. В. Поняття належності доказів у цивільному процесі України. Актуальні проблеми сучасного розвитку цивільного, міжнародного морського, господарського та транспортного права: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11–12 квіт. 2018 р.). Київ, 2018. С. 246–249.
4. Штефан М.Й. Цивільний процес. К.: Ін Юре, 1997. 696 с
5. Дяченко С. В. Цивільний процес України: практикум. Ірпінь: УДФСУ. 2016. С. 129.
6. Фурса С.Я. / Цивільний процесуальний кодекс України: Науковопрактичний коментар: у 2 т. / За заг. ред. С.Я. Фурси. К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2010. Т. 1. 1044 с.

ПАЛЧИНСЬКА Лілія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ
ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

Забезпечивши право громадян на безпечне середовище для життя та здоров'я на рівні Конституції, Україна визначила реалізацію цього права своїм обов'язком, до виконання якого залучена законодавча, виконавча та

судова гілки влади. Основна роль у охороні навколишнього середовища, забезпеченні раціонального використання природних ресурсів належить правоохоронним органам. Пріоритетне місце в системі органів охорони навколишнього природного середовища відведено Національній поліції України, яка реалізує екологічну функцію держави за допомогою заходів кримінально -процесуальної, адміністративної, у тому числі превентивної діяльності.

Існуюча система управління охороною природних ресурсів та навколишнього середовища перебуває в процесі трансформації та, безумовно, пов'язана із загальною системою управління. В останні роки в контексті реформи децентралізації влади в галузі управління природоохоронною діяльністю в Україні відбулися певні зміни. Таким чином, українська держава проголосила курс на децентралізацію влади, що означає передачу повноважень у сфері управління та фінансових ресурсів від центру до місцевих органів (територіальних громад) [1, с. 15-16].

Сьогодні дотримання стандартів та правил у сфері екологічної безпеки забезпечується як державою та її органами, так і недержавними інститутами (органи місцевого самоврядування, третій сектор громадянського суспільства). Це складна і неоднозначна система управління, яка має певні негативні недоліки, а саме: невизначеність суб'єкта управлінської діяльності; дублювання повноважень між компетентними суб'єктами; відсутність фінансування екологічних проєктів; неналежна координація між суб'єктами управління та недержавними інститутами; неадекватне реагування на екологічні виклики; посилення правових гарантій функціонування державних інституцій тощо.

Створення законодавства у сфері екологічної безпеки, з одного боку, спрямоване на охорону територій, де проявляються негативні наслідки антропогенної діяльності (земля, води, рослинний і тваринний світ, мінеральні ресурси, атмосферне повітря, природне середовище в загалом), а з іншого - у сферах, де виникають екологічні проблеми (промисловість, енергетика, сільське господарство, транспорт тощо). Формування системи управління охороною навколишнього природного середовища включає як органи загальної компетенції, так і спеціально уповноважені органи виконавчої влади, на які покладається виконання екологічного контролю та інші функції управління у сфері охорони навколишнього середовища [2, с. 16].

Нормативні акти, які встановлюють повноваження органів поліції в сфері екологічного контролю та охорони навколишнього природного середовища, можна поділити на три групи: а) загальнодержавні; б) ті, що видають органи місцевого самоврядування; в) відомчі [3, с. 8].

Провідне місце в цій класифікації відводиться актам, які приймаються на національному (загальнодержавному) рівні. Саме вони визначають завдання та цілі діяльності органів внутрішніх справ, закріплюють їх функції

та компетенцію, встановлюють межі відомчого правового регулювання. Основними документами, що регулюють діяльність міліції, є Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Цивільний кодекс України, Кримінальний кодекс України, Кримінально-процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, інші законодавчі акти, які скоюють співробітники поліції під час виконання своїх прямих обов'язків і які становлять основні екологічні гарантії держави. До другої групи належать нормативні акти, видані органами місцевого самоврядування. В основному вони стосуються процедури використання природних ресурсів місцевого значення та захисту екологічних прав громадян на відповідній території. цих актів регулюється статтею 59 Закону України «Про місцеве самоврядування».

Отже, охорона навколишнього середовища - складна проблема, і вона вимагає координації зусиль усіх суб'єктів. В контексті адаптації національного адміністративного законодавства до європейських стандартів стає надзвичайно актуальним на законодавчому рівні чітко визначити компетенцію підрозділів Національної поліції України в системі природоохоронних органів, закріпити нові критерії оцінки ефективності їх природоохоронної діяльності з урахуванням міжнародних стандартів, а також створення підрозділів у структурі екологічної поліції з чітким описом змісту своїх повноважень. Важливим чинником ефективності діяльності поліції є комплексний аналіз та впровадження досвіду природоохоронної діяльності поліцейських структур провідних країн світу у діяльність поліції в Україні, визначення стратегії спільної екологічної діяльності діяльність.

Список використаних джерел:

1. Комарницький В.М., Єрофєєв М.І. Поліцейське забезпечення екологічної безпеки: правові питання. Луганськ. 2017. 251 с.
2. Котюк О.В. Нормативно-правове забезпечення права на безпечне довкілля. 2010. 216 с.
3. Грицкевич С. Г. Форми та методи діяльності органів внутрішніх справ із забезпечення конституційних екологічних прав: монографія. Івано-Франківськ, 2004. 207 с.

ПАШИНСЬКА Аліна,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На тлі посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів головним завданням для України є побудова і вдосконалення правової системи, що дасть змогу для її ефективного функціонування, стабільності державотворення, своєчасної відповіді на глобальні й регіональні виклики.

Саме тому вдосконалення правових засад національної правової системи, обґрунтування оптимальних напрямів і шляхів її розвитку є актуальною темою, яку досліджують вітчизняні та зарубіжні вчені.

Серед великої кількості наукових публікацій присвячених розвитку правової системи України в умовах глобалізаційних викликів велике значення мають праці науковців Матвійчука В.К., Гриценка В.Г., Соболя, Хаустової М.Г. та інших, які досліджують загальнотеоретичні аспекти впливу цих процесів на правову систему суспільства, аналізують зміни, які відбуваються із галузями права, зокрема конституційного, цивільного, фінансового, сімейного, екологічного тощо.

Зараз, у ХХІ ст. в епоху глобалізаційного поступу, відбувається активна взаємодія міжнародних, міждержавних і національних правових систем, наслідком якої на ряду із взаємозбагаченням, запозичення правових норм та інститутів, є їх певне зіткнення, протистояння.

Враховуючи вищенаведене, перед науковцями постала низка проблем, зокрема щодо змісту, наслідків взаємодії різних правових систем, єдності й відмінності функціонування, спрямованості їхнього розвитку.

На нашу думку, необхідно звернути увагу на монографію «Державно-правове регулювання суспільних відносин в умовах нових глобалізаційних викликів: вітчизняні та міжнародні реалії» за загальною редакцією ректора Київського університету права НАН України професора Ю. Бошицького.

Зазначена монографія – це результат трирічного наукового дослідження вітчизняних науковців і провідних іноземних вчених: В. Батлер (США), Д. Чеччі (Угорщина), А. Інкампо (Італія), А. Махарадзе (Грузія), А. Шміт, Я. Стеліна (Польща), А. Сафаров (Азербайджан).

У зазначеному виданні, поряд із теоретико-правовими основами державно-правового регулювання, досліджуються правове регулювання конституційних і адміністративних відносин, цивільних та сімейних, господарських і трудових суспільних відносин, а також кримінальна юстиція в контексті нових глобалізаційних впливів; держава у системі сучасного міжнародного правопорядку: новітні виклики; сучасний міжнародний правопорядок тощо [1 с. 27].

В умовах глобалізації, необхідно зауважити про посилення впливу права ЄС на еволюцію інших національних правових систем. При цьому ступінь впливу залежить від статусу країн. Тобто є вони членами ЄС, країнами-кандидатами, потенційними кандидатами або неасоційованими країнами.

Євроінтеграційна спрямованість правового розвитку України забезпечила інтеграцію національного законодавства в Європейський простір.

Україна ратифікувала Угоду про асоціацію між Україною та ЄС і його державами членами у вересні 2014 року.

Головним елементом Угоди є приведення законодавства України до європейського права. Тобто перед Україною на етапі правової інтеграції виникла низка питань щодо модернізації та трансформації права, систематизації й уніфікації законодавства; розробки механізму взаємодії різних правових систем в умовах євроінтеграції та глобалізації тощо.

При цьому, зауважимо, що наближення національного законодавства до нормативно-правових актів ЄС не обмежується тільки їх імплементацією, а є складним завданням, що вимагає ґрунтовного та належного планування, ресурсів, ретельного розроблення та узгодження проектів нормативно-правових актів, а також моніторингу дотримання зобов'язань, що викладені в Угоді про асоціацію.

Узагальнюючи вищенаведене, зазначемо, що під впливом глобалізаційних викликів, «розмиванні» національно-культурних кордонів національне законодавство зазнає трансформації.

Перш за все, це позначається на процесі правотворчості, правореалізації, правозастосуванні. Тобто правові норми, що містяться в нормативно-правових актах, враховують специфіку глобалізаційних процесів які відбуваються в різних сферах суспільства (соціальной, економічній, політичній, релігійній тощо).

По друге, завдяки процесу глобалізації зростає роль і значення правових засад правотворчого і правозастосовного процесів міжнародного права. Тобто європейські правові стандарти впроваджуються в правову

систему країни, насамперед, правоохоронну, правозахисну, судову сфери [2].

По-третє, глобалізація викликає і прискорює інтеграцію правових систем та їх підсистем і елементів. Завдяки цьому відбувається динамічний правовий розвиток та удосконалення правової системи держави, шляхом гармонізації, уніфікації, адаптації, імплементації, стандартизації, універсалізації, інтернаціоналізації права.

Список використаних джерел:

1. Удовика Л.Г. Формування теорії правової системи у юридичній науці (Частина 2). Часопис Київського університету права, 2020. № 1. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/249/234/> (дата звернення 28.10.2021).
2. Хаустова М.Г. Теоретичні та практичні основи трансформації правової системи України в умовах глобалізації URL: <https://dspase.nlu.edu.ua/123456789/13018> (дата звернення 28.10.2021).

ПЕРЕТЯТЬКО Євген,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ВІДМЕЖУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН ВІД ІНШИХ ВІДНОСИН

Кожна галузь права вирізняється своїми конкретними особливостями правовідносин, які відбуваються між суб'єктами тієї чи іншої галузі права.

Цивільно-правові відносини – це відносини, які врегульовані нормами цивільного права між рівними учасниками з приводу майнових та особистих немайнових відносин [1, с.83].

Даний вид правовідносин має як загальні ознаки, так і специфічні, які властиві лише даній галузі права, а саме:

- це майнові та особисті немайнові відносини;
- учасники цих відносин характеризуються майновою відокремленістю та рівністю між собою;

- права та обов'язки учасників даних правовідносин виникають, припиняють та змінюються відповідно до юридичних фактів (дій або подій) [2, с.107].

Як і в інших галузях права, у цивільно-правових відносинах є свій склад, який схожий з іншими. Отже, елементами цивільно-правових відносин є суб'єкт, об'єкт та зміст.

Слід зауважити, що з першого погляду елементний склад правовідносин у всіх галузях права схожий, але якщо розглядати особливості кожного елемента окремо, то така схожість вже перетворюється на розбіжність. Зокрема, суб'єкт цивільно-правових відносин – це як фізична так і юридична особа, а в кримінально-правових відносинах суб'єкт – лише фізична й до того ж ще осудна особа. Щодо об'єкту, то слід зауважити, що він дещо схожий з іншими галузями права, однак має свої специфічні види, наприклад, об'єкти творчої діяльності, які притаманні лише цивільному праву, що відмежовує цивільно-правові відносини від інших.

Переходячи до останнього елемента цивільно-правових відносин, а саме до змісту, слід зауважити, що зазвичай, зміст – це сукупність суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. Даний елемент також відрізняється від інших галузей права, але слід зауважити, що основоположні права та обов'язки, які гарантуються Основним Законом України єдині для всіх галузей права. Особливість змісту цивільних правовідносин полягає у рівності прав та обов'язків сторін, що не притаманне іншим галузям права, адже наприклад, в адміністративному чи кримінальному праві не диспозитивний метод правового регулювання, а імперативний, що полягає в наявності керуючого та підпорядкованого суб'єктів.

У підсумку слід зауважити, що цивільно-правові відносини мають специфічні риси відмежування від інших видів правовідносин, які полягають не лише в особливостях самої галузі права, але й в самих елементах цих правовідносин. Зокрема, зміст представлений рівними правами та обов'язками обох сторін, що відсутнє в інших галузях права. Також особливим у даному випадку виступає суб'єкт, адже суб'єктом цивільних правовідносин може бути як фізична так і юридична особа, що не притаманне, наприклад, кримінальним правовідносинам де суб'єктом є лише фізична особа.

Інститут цивільно-правових відносин відіграє важливу роль у забезпеченні законних прав та свобод учасників цих відносин, адже якщо вони вступають у такі відносини, то вони набувають як прав, так і обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Шишка О. Р. Критерії визначення цивільних відносин у предметі цивільно-правового регулювання. Проблеми цивільного права та процесу: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті О. А. Пушкіна (27 трав. 2016 р.). Харків: ХНУВС, 2016. С. 82–87
2. Майданик Р. А. Цивільне право. Загальна частина: підруч.: Т. 1: Вступ у цивільне право. Київ: Алерта, 2012. С. 105–116.

ПЕРКІН Єгор,

здобувач вищої освіти четвертого курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ПРЕДМЕТУ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

На сьогодні інтеграція України у світове господарство виступає необхідним процесом становлення та розвитку економіки нашої держави та гарантом забезпечення її незалежності. Враховуючи світовий досвід, інтеграція в сучасну світову економіку – це тривалий процес, який вимагає вироблення довгострокової економічної політики, реалізація якої складається зі структурної перебудови економіки, підвищенні конкурентоспроможності її галузей, корінній перебудові форм та методів господарських зв'язків, в поступальному русі вперед в напрямі підвищення ефективності економіки.

На сьогодні господарське право остаточно сформоване як самостійна, кодифікована та відокремлена галузь права, фундаментальним підґрунтям чого слугує прийняттям танабрання чинності діючим Господарським кодексом України (далі – ГК України).

У сучасний період господарське право розглядається в залежності від підходу як галузь права, галузь законодавства, наука або навчальна дисципліна.

Господарське право складається з багатьох фінансово-правових і цивільно-правових норм, які в сукупності регулюють господарські відносини [4, с. 29].

Отже, господарське право – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері управління економікою, виробництвом та реалізацією продукції, виконання робіт і наданні послуг з метою отримання прибутків.

Поняття господарської діяльності закріплене в різних нормативно-правових актах, основні з яких:

– відповідно до ч. 1 ст. 3 Господарського кодексу України, «господарською діяльністю є діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію

продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність» [2];

– у п. 14.1.35 ст. 14 Податкового кодексу України – це «діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу, проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами» [3];

– у ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» «господарська діяльність – це будь-яка діяльність, в тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних та нематеріальних благ, що виступають у формі товару» [1].

З точки зору В.С. Щербини господарська діяльність – це «суспільно корисну діяльність членів суспільства, їх спілок (об'єднань) щодо виготовлення продукції, надання послуг, виконання робіт» [6, с. 46].

О.М. Вінник вважає, що господарська діяльність – це «така суспільно корисна діяльність суб'єктів господарювання щодо виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою їх реалізації за плату {як товару), що ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів, здійснюється професійно та зазнає значного регулювання з метою соціального спрямування економіки» [4, с. 94].

Г.Л. Знаменський притримується точки зору, що господарська діяльність «це діяльність котра пов'язана із виробництвом і реалізацією продукції, виконанням робіт та наданням послуг, а також із забезпеченням їх виробників необхідними ресурсами» [5, с. 34].

Отже, предметом вивчення господарського права є відносини, які виникають в процесі господарської діяльності суб'єктів підприємництва, державних, приватних, кооперативних, громадських організацій та установ, наділених відповідно до законодавчих актів певними повноваженнями, правами і обов'язками та відповідальністю за свої дії.

Список використаних джерел:

1. Про зовнішню економічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
4. Господарське право : підручник / за ред. В. С. Щербина. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 640 с.
5. Знаменський Г.Л. Господарський механізм і право. Київ : Наукова думка, 2014. С.33-34, 97-98.
6. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / за заг. ред. В. С. Щербини, Н. Б. Пацурії. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 816 с.

ПОЛОЗ Альона,

слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

РОЛЬ АРБІТРАЖУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СУДОВІЙ СИСТЕМІ

Судова система господарських (арбітражних) судів у своїй ретроспективі пройшла тривалий шлях розвитку і становлення, який триває до сьогодні, адже Україна протягом тривалого часу вважалася «антиарбітражною», тобто такою, що має юрисдикцію arbitration-hostile (без арбітражу). Арбітраж як спосіб вирішення спорів судовою системою та громадськістю в Україні набув вживаності та поширеності не так давно порівняно з європейськими державами та державами світу загалом. Арбітражна юрисдикція перебуває певною мірою «поза судом», а тому важливим у процесі застосування арбітражу для вирішення спору є невтручання суду у певні стадії арбітражного процесу, зокрема визнання і виконання рішень. До того ж, переважна кількість науковців та експертів у сфері арбітражу визнають відсутність належних законодавчих механізмів або при їх наявності абсолютну неефективність та застарілість окремих положень, які є важливими для арбітражу. М. Ключковський, партнер міжнародної арбітражної та судової практики «ЄПАП Україна, ЮБ», наголошував на тому, що в Україні існує низка перешкод для якісного та ефективного впровадження арбітражу і здійснення його діяльності як способу альтернативного вирішення спорів. До таких перешкод експерт відносив відсутність законодавчих механізмів, за допомогою яких видалося б можливим налагодити взаємодію між українськими судами та арбітражними трибуналами у питаннях забезпечення позову, забезпечення доказів тощо [1].

Однак робота щодо виправлення цієї гострої нормотворчої ситуації здійснена українським законодавцем і від 15.12.2017 р. існують процесуальні норми, розроблені Українською арбітражною асоціацією та Українським національним комітетом Міжнародної торгової палати, що дозволяють українським судам вживати заходів для забезпечення позову, який

розглядається в порядку міжнародного комерційного арбітражу, забезпечувати докази в рамках арбітражного розгляду тощо. Крім цього, законодавцем значної уваги приділено арбітрабельності спорів, підсудності справ в аспекті визнання й виконання арбітражних рішень тощо. Дані положення у національному арбітражному законодавстві сприяють прискоренню процесу становлення якісної системи арбітражу в Україні та спрямовані на її кореляцію із міжнародними стандартами арбітражу. Так, держава здійснює кроки не тільки у систему арбітражу, але й підсилює правозахисні механізми, адже дотримання прав будь-якого суб'єкта має вагоме значення в рамках будь-якого способу вирішення спору. До того ж, сприяючи реформування та модернізації арбітражу в Україні законодавець визнає його значну роль у системі вирішення спорів [2; 3; 4].

Роль арбітражу в національній судовій системі та взагалі системі вирішення спорів неможливо переоцінити, тому що на сьогоднішній день законодавцем укладено достатньо нормативно-правових актів, в яких регламентується діяльність арбітражного суду, арбітражного керуючого тощо. Зокрема, досить цікавим для науковців та юристів-практиків є інститут арбітражного керуючого, який відповідно до чинного законодавства фігурує у справах з банкрутства або відновлення платоспроможності боржника. А.С. Яблонська визначає банкрутство як «одну із юридичних підстав ліквідації підприємства, яка виявляється у неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити у встановлений для цього термін пред'явлені йому кредиторами вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом» [5]. У справах про банкрутство як засобу звільнення від боргів законодавством визначені сторони, які знаходяться між собою у горизонтальній залежності та мають право ініціювати справу про банкрутство або його припинення тощо. Крім сторін, у справі може брати участь значна кількість інших учасників, інтереси яких перетинаються із предметом справи про банкрутство. Однак особливим учасником даної справи слід вважати арбітражного керуючого, який відіграє провідну роль у раціональному вирішенні справи. На нашу думку, арбітражного керуючого слід репрезентувати як центральну зв'язкову ланку, адже він підтримує зв'язок між сторонами, господарським судом та іншими учасниками справи, що дозволяє певним чином стабілізувати відносини між сторонами та іншими учасниками та контролювати перебіг справи і виникнення можливих варіантів її розв'язання. У Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який втратив чинність у 2019 році було надано дефініцію поняття «арбітражного керуючого» і визначено його як «фізичну особу, яка має ліцензію...та діє на підставі ухвали господарського суду...». В залежності від типу судової процедури він називався розпорядником майна, керуючим санацією або ліквідатором. Однак з 21.04.2019 р. набув чинності Кодекс України з процедур банкрутства, яким дещо змінено поняття «арбітражного керуючого» [4]. Відповідно до положення даного Кодексу

арбітражний керуючий «є фізичною особою, яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України». Так, арбітражний керуючий виконує, перш за все, функцію посередництва і знаходиться в рамках судового процесу. Однак у даному випадку, звернувшись для аналізу до інституту арбітражного керуючого, ми наголошуємо на поширенні арбітражу в Україні та прийнятті нею диференційованих форм, що дозволяє припустити подальше розширення та популяризацію арбітражного суду не тільки в класичному розумінні тощо.

Однією з головних переваг господарського (арбітражного) суду залишається розгляд справ у найкоротші строки. Арбітражне судочинство в Україні існує вже 30 років, однак воно досі знаходиться на етапі розвитку, тому що відповідно до нових викликів часу та міжнародних стандартів формуються нові інститути із низкою нових повноважень і система альтернативного вирішення спорів в аспекті арбітражного судочинства зазнає змін. Однак за допомогою господарського (арбітражного) судочинства вирішуються питання спеціалізації і ролі господарського судочинства, що є знаковим для системи правосуддя в Україні. З огляду на зміни та реформи, які досі тривають в рамках національного арбітражу можна підкреслити, що в подальшому даний механізм буде ефективніший, тому що сьогодні в арбітражі виникають нові тенденції, які доволі позитивно відображаються на його функціонуванні.

До таких тенденцій чимало експертів відносять «мейнстрімізацію» арбітражу, тому що останнім часом моделі вирішення спорів в рамках арбітражу набули публічного розголосу серед громадськості та він утверджується як спосіб вирішення спорів, користь якого неможливо переоцінити, адже завдяки власній ергономічності дозволяє заощадити кошти і час. Крім цього, останнім часом справи арбітражу часто пов'язані із державним елементом. Це стосується навіть значущих і глобальних господарських та комерційних питань. Однак незважаючи на це, в рамках арбітражу все ще існують невирішені питання, які стосуються консервативності національного ринку та економіки в цілому, а також суперечностей належного вирішення спору положенням українського законодавства [1].

Отже, роль арбітражу в національній судовій системі неможливо переоцінити, тому що він завдяки своїй ергономічності надає можливість сторонам вирішити питання найбільш зручним способом, враховуючи положення чинного законодавства та інтереси сторін. Однією з головних переваг господарського (арбітражного) суду залишається розгляд справ у найкоротші строки. За допомогою господарського (арбітражного) судочинства вирішуються питання спеціалізації і ролі господарського судочинства, що є знаковим для системи правосуддя в Україні.

Список використаних джерел:

1. Ключковський М. Арбітраж та судова реформа. *Юридична газета online*: офіційний веб-сайт. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodniy-arbitrazh-ta-adr/pyat-tendenci-y-v-arbitrazhi.html> (дата звернення: 08.10.2021).
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України в редакції від 05.08.2021 №1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 08.10.2021).
3. Про внесення змін до Закону України «Про арбітражний суд»: Закон України в редакції від 01.06.2002 №2538-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2538-14#Text> (дата звернення: 08.10.2021).
4. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України в редакції від 06.10.2021 №2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 08.10.2021).
5. Яблонська А.С. Діяльність арбітражних керуючих: нормативне врегулювання та необхідність законодавчого вдосконалення. *Міністерство юстиції*: офіційний веб-сайт. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4793 (дата звернення: 08.10.2021).
6. Системі господарських (арбітражних) судів України виповнилося 30 років. *Судова влада України. Верховний Суд*: офіційний веб-сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1132224/> (дата звернення: 08.10.2021).

ПОНОМАРЕНКО Марія,

аспірант другого курсу юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Науковий керівник:

МАРЧЕНКО Олеся,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ
ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ
У СФЕРІ РЕКЛАМИ**

Сфера реклами займає важливе місце на ринку споживчих послуг і здійснює великий вплив на значну частину населення країни. Загально відомо, що в цій сфері має місце велика кількість првпоршень, які порушують права споживачів. Тому необхідно з'ясувати яка відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів у сфері реклами та визначити який суб'єкт здійснює контроль в цій сфері.

Контроль за дотриманням законодавства України про рекламу здійснює у межах своїх повноважень центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів - щодо захисту прав споживачів реклами.

А саме – це сфера діяльності територіальних управлінь Держпродспоживслужби. Сектор контролю за рекламою Держпродспоживслужби у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, іншими актами законодавства, наказами Держпродспоживслужби, дорученнями керівництва Головного управління Держпродспоживслужби [1].

Характерними порушеннями, які допускаються при розміщенні реклами є порушення загальних вимог для реклами. Законодавчою основою у сфері захисту прав споживачів реклами є закон України «Про рекламу» № 270/96-ВР від 03.07.1996 (далі- Закон).

Так відповідно до ст.26 Закону відповідний орган державної влади має право: вимагати від рекламодавців, виробників та розповсюджувачів реклами усунення виявлених порушень вимог законодавства; вимагати припинення дій, що перешкоджають здійсненню державного контролю; надавати (надсилати) рекламодавцям, виробникам та розповсюджувачам реклами обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень; приймати рішення про визнання реклами недобросовісною, прихованою, про визнання порівняння в рекламі неправомірним з одночасним зупиненням її розповсюдження; приймати рішення про зупинення розповсюдження відповідної реклами [1].

Органи державної влади зобов'язані повідомляти рекламодавців, виробників та розповсюджувачів реклами про розгляд справ про порушення ними вимог законодавства про рекламу не менше ніж за п'ять робочих днів до дати розгляду справи[2].

Найбільш поширеними порушеннями які виявляють фахівці державного контролю у сфері реклами при дослідженні змісту реклами на біг-бордах та сіті-лайтах наприклад: допускалось зображення в рекламі Державного Герба України, реклама послуг, які пов'язані з концертною, гастрольною діяльністю була розміщена без інформації про використання чи невикористання фонограм виконавцями музичних творів. Також часто фіксують порушення при розміщенні реклами про проведення розіграшу, яка не містила інформацію про строки та місце проведення цих заходів та відсутнє інформаційне джерело, з якого можна дізнатись про умови та місце проведення заходів. Крім того, реклама про вартість туристичних послуг була надана в іноземній валюті.

Під час здійснення перевірок посадові особи сектору контролю за рекламою Держпродспоживслужби складають Протокол про порушення законодавства про рекламу, який подається до Держспоживінспекції або її територіальним органам за місцем вчинення порушення. Згідно з постановою КМУ «Про порядок накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу» посадові особи, які розглядають справу перевіряють відповідність реклами вимогам законодавства до змісту та достовірності реклами, порядку її виготовлення і розповсюдження; а також отримують документи, усні чи письмові пояснення, відео- та звукозаписи, а також іншу інформацію, що стосується порушень законодавства про рекламу; готують попередні висновки і вносять їх на розгляд Голови Держспоживінспекції, його заступників, начальників територіальних органів Держспоживінспекції, їх заступників. Протокол розглядається у місячний строк. За наявності ознак порушення законодавства про рекламу приймається рішення про початок розгляду справи. Проведення у справі припиняється, якщо в діях рекламодавця, виробника та розповсюджувача реклами не виявлено ознак порушення законодавства про рекламу або не доведено факт вчинення порушення [3].

З метою захисту інтересів суспільства, держави, споживачів реклами і учасників рекламного ринку державні органи, а саме Держпродспоживслужба може звертатися до суду з позовами про заборону відповідної реклами та її публічне спростування.

Держпродспоживслужба в межах своїх повноважень що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, за поданням державних органів або самостійно у випадках, передбачених законом, крім тих, які віднесено виключно до компетенції Антимонопольного комітету України та які регулюються законодавством з питань авторського права та суміжних прав, накладає штрафи у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України на: рекламодавців, на виробників реклами, розповсюджувачів реклами.

Так, наприклад, в Полтавській області за результатами перевірок протягом січня-квітня 2021 року накладено 25 штрафів за порушення законодавства про рекламу на суму понад 44 тисячі гривень. Досить поширеними є порушення при розміщенні реклами лікарських засобів, медичної техніки, методів профілактики, діагностики, лікування і реабілітації в частині відсутності тексту попередження такого змісту: «Самолікування може бути шкідливим для вашого здоров'я», що повинно займати не менше 15 відсотків площі всієї реклами, а також зображення в рекламі особи, зовнішній вигляд якої імітує зовнішній вигляд лікаря. Як показують статистика в щорічному звіті за 2020 рік найбільше порушень вчинено при розповсюдженні реклами алкогольних напоїв та тютюнових виробів – 231.

За результатами розгляду справ Держпродспоживслужбою та її територіальними органами накладено штрафних санкцій на суму 4,12 млн.

грн, прийнято 54 рішень про визнання реклами недобросовісною, прихованою та 233 рішень про зупинення розповсюдження реклами[4]. Також окрім перевірок та розгляду справ про правопорушення посадові особи сектору реклами та представники територіальних органів Держпродспоживслужби через засоби масової інформації надають роз'яснення щодо питань захисту прав споживачів у сфері реклами.

Отже, підсумовуючи можна зазначити що питання відповідальності за порушення законодавства про захист прав споживачів у сфері реклами в законодавстві України чітко регламентовано. Проте, на практиці існує велика кількість порушень в даній сфері, а отже законодавство в цій сфері потребує подальшого доопрацювання.

Список використаних джерел:

1. Про рекламу: Закон України № 270/96-ВР від 03.07.1996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр/conv#Text>
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
3. Про затвердження Порядку накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.05.2004 № 693 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/693-2004-п#Text>
4. Інформація щодо діяльності територіальних органів Департаменту захисту споживачів Держпродспоживслужби у сфері реклами та антитютюнового законодавства за 2020 рік URL: <https://dpss.gov.ua/zahist-prav-spozivachiv/kontrol-u-sferi-reklami-i-dotrimannya-antityutyunovogo-zakonodavstva>

ПОНОМАРЕНКО Олександр,
здобувач вищої освіти третього курсу
факультету фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ

Сучасне суспільство перебуває на етапі коли контроль за екологічною складовою життєдіяльності повинен здійснюватися на державному рівні. Даний факт безперервно пов'язаний з тим, що люди користуючись

надбаннями природи зовсім забули, що вони є вичерпними.

Саме тому сьогодні дуже гостро постає питання державного контролю за дотриманням положень екологічного законодавства. Тож з метою покращення екологічного законодавства у 2019 році ВРУ було прийнято Закон України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року” [1].

Необхідно зазначити, що у даній стратегії нам наведено, що ситуація незадовільного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства, а також у разі незабезпечення невідворотності відповідальності за його порушення виступає основною причиною існування екологічних проблем.

Вивчаючи законодавство пов’язане з даним аспектом ми не могли оминати увагою статтю 20-2 та статтю 35 ЗУ «Про охорону навколишнього середовища» в яких нам чітко регламентовано, що саме підлягає державному контролю, а також які саме органи повинні здійснювати даний контроль. Також, виходячи з вказаного вище нормативно-правового акту впливає класифікація контролю за об’єктами та предметом.

Необхідно звернути особливу увагу на той факт, що на сьогодні екологічні служби України за наявними в них ресурсами просто не можуть в повному обсязі виконувати покладені на них державою зобов’язання, щодо контролю. Саме тому ми повинні наголосити, що вирішення даної проблеми можливе, лише за умови збільшення у першу чергу проблему кадрового забезпечення та розширення повноважень даних органів.

Вивчаючи дані проблеми ми не могли не звернути увагу на проблеми пов’язані з державним контролем за використанням та охороною земель. Відтак одними з основних проблем є проблема розподілу повноважень. Насамперед даний факт пов’язується з тим, що повноваження на здійснення даного контролю часто змінюють уповноважений орган, що значно знижує ефективність оскільки не дає в повному обсязі виконувати певні повноваження. Другою не менш важливою проблемою виступає не приділення необхідної уваги землям сільськогосподарського призначення. Необхідно зазначити, що 70% земель території України придатних для сільського господарства, саме тому правильне, ефективне їх застосування буде мати величезний позитивний вплив для держави [2].

Незважаючи на те, що в Україні існує розгалужена система центральних органів виконавчої влади, в даний час в цій галузі практично відсутній ефективний державний контроль, що, безумовно, негативно впливає на якість земельних ресурсів. Подальше здійснення ефективного державного контролю за використанням та охороною земель вимагає, щоб функції центральних органів виконавчої влади були визначені в нормативних актах. Невирішене питання державного контролю за використанням та охороною земель є важливим для подальших досліджень та пошуку можливих рішень існуючих проблем у цій галузі права.

Виходячи з цього, можна дійти висновку, що хоч сучасне

законодавство й регламентує екологічний контроль, проте на практиці він пов'язаний з великими труднощами, адже недосконалість забезпечення не дає можливості нормально виконувати покладені обов'язки. Постійні зміни повноважень негативно впливають на ефективність роботи, а не приділення доцільної уваги важливим питанням стосовно використання природних ресурсів не менше шкодять й економіці нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України : Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року, від 28.02.2019, № 2697-VIII, URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення 27.09.2021)
2. Земля України: скільки її, кому належить і хто на ній працює : стаття, Зануда А., BBC News Україна, URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50223336> (дата звернення 27.09.2021)

ПОПКО Станіслав,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права та процесу

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

У сучасному світі людство стикається з великою кількістю екологічних проблем, які стають глобальними та потенційно загрожують існуванню всього живого на Землі. Усьому виною є людська діяльність, яка супроводжується поступовим знищенням природних ресурсів та забрудненням навколишнього середовища.

Одним із основних важелів подолання екологічних проблем є вдосконалення національного законодавства у цій сфері, розроблення державних та міжнародних програм з метою збереження безпечного для життя та здоров'я людини довкілля, пошуки шляхів відновлення втрачених ресурсів та зупинення негативних природних процесів.

Проблема екологічного права України полягає в тотальному порушенні екологічних прав людини та відсутності гарантій щодо їх відновлення,

недосконалій процедурі притягнення винних у порушенні норм у сфері охорони навколишнього природного середовища до юридичної відповідальності. Тому дуже важливим нині є аналіз закордонного досвіду, зокрема практики Європейського суду з прав людини та пошук шляхів удосконалення власної правової системи у сфері екології, шляхом адаптації українського законодавства до загальноновизнаних норм та принципів міжнародного права.

Активна діяльність держав щодо розроблення основних напрямів політики у сфері боротьби з екологічними проблемами розпочалася в другій половині ХХ століття. Зокрема, про це говорить поява 3-го покоління прав людини, в тому числі екологічних прав, які було закріплено в конституціях більшості демократичних держав. Так, наприклад, стаття 50 Конституції України передбачає, що кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення.

Така інформація не може бути засекречена. Даному праву кореспондує обов'язок держави, закріплений у статті 16 Конституції: забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу [1, с. 7].

Міжнародне співробітництво в екологічній сфері почалося понад 100 років тому. Для здійснення ефективної співпраці у сфері охорони довкілля було створено значну кількість організацій, основним завданням яких є проведення досліджень та оцінка впливу людей на природу, можливі та реальні наслідки такого впливу, розроблення різних програм для боротьби із забрудненням навколишнього середовища. Зокрема, у світі існують такі міжнародні організації, як Міжнародна морська організація, Міжнародна організація з радіологічного захисту, Міжнародна спілка охорони природи, природних ресурсів, Міжнародна організація з питань зміни клімату, Всесвітній фонд дикої природи та інші. Кожна з організацій працює у чітко визначеній сфері екології. Існують також Міжнародні неурядові організації, як, наприклад, Грінпіс.

Україна також є активним учасником міжнародних відносин в екологічній сфері. Основні засади здійснення зовнішньої політики передбачені у статті 18 Конституції України, відповідно до якої зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальноновизнаними принципами і нормами міжнародного права. Стаття 9 визначає, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства

України [1, с. 6]. Це положення в тому числі стосується міжнародних договорів у сфері екології. Зокрема, Україна є учасницею таких міжнародних договорів, як: Конвенція про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування у Європі 1979 року, Віденська конвенція про охорону озонового шару 1985 року, Конвенція про ядерну безпеку 2004 року, Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, та інші.

У 1997 році Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, тим самим визнавши обов'язкову дію даного міжнародного акту на всій території України. Кожен має право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна [1, с. 19]. Тобто положення статті 55 Конституції України в тому числі передбачає можливість звернення громадян до ЄСПЛ в разі, якщо буде порушене будь-яке з прав, гарантованих Конвенцією.

Слід зазначити, що в Конвенції немає статті, присвяченої екологічним правам людей. Якщо звернутися до практики, то можна зробити висновок, що ЄСПЛ у разі звернення осіб, права яких на безпечне для життя і здоров'я довкілля було порушене, розглядає і вирішує справу, керуючись статтею 8 Конвенції, відповідно до якої кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції [2, с. 8]. Вочевидь, між даними правами існує тісний зв'язок, адже дуже часто порушення прав людини, гарантованих екологічним законодавством, зачіпає приватну сферу її життя.

Для України важливим нині є впровадження висновків ЄСПЛ у національне законодавство з метою встановлення гарантій дотримання, захисту та відновлення основоположних прав громадян у сфері екології. На жаль, велика кількість звернень громадян України до ЄСПЛ говорить про систематичне порушення їхніх прав на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Крім того, існує проблема щодо застосування рішень ЄСПЛ. Вона полягає в тому, що суд може лише розглянути відповідну справу та дійти висновку, що мало місце порушення державою гарантованих статтею 8 Конвенції прав громадянина, призначити грошову компенсацію. Однак, як зазначає ЄСПЛ в одному із своїх рішень, складність питань, що стосуються екологічної політики, призводить до того, що роль Суду головним чином є субсидіарною. Насамперед він повинен визначити, чи був процес прийняття рішення національним судом справедливим і лише за виняткових обставин він може перейти цю межу та переглянути матеріально-правові висновки національних органів влади. ЄСПЛ не може втручатися в політику держави, а лише вказувати на наявні порушення та на їх недопустимість.

Таким чином, лише впровадження ефективної правової системи, створення незалежних контролюючих органів, надання громадянам можливості впливати на прийняття владних рішень може змінити ситуацію в кращий бік.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: станом на 17 червня 2021 р. Київ: Право, 2021., С. 6,7,19.
2. Шаповал В.М. Конституція Французької Республіки (з передмовою Володимира Шаповала). Київ : Москаленко О.М., 2021. С. 8.

ПОПОВА Тетяна,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПОРУШЕННЯ СТОРОНАМИ
УМОВ ДОГОВОРУ**

В умовах сьогодення саме основні державотворчі документи, закладають базу для еволюційного розвитку України в напрямку ринкової економіки та правової держави. В даний час в соціально-економічній сфері вимагають серйозних змін в механізмі регулювання суспільними відносинами, пошуку та застосування нових правових засобів, тому створення гармонійної та ефективної системи цивільного законодавства України є одним з найважливіших напрямків розвитку правової системи України в умовах становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки [1, с. 5].

На сьогодні в умовах побудови в Україні правової держави і громадянського суспільства суттєво зростає роль правових механізмів захисту майнових і немайнових прав особи, серед яких особливе місце посідають засоби правового впливу на контрагентів договірних зобов'язань [2, с. 128].

Слід пам'ятати, що актуальність даного дослідження обумовлена проголошеними Конституцією України правами, свободами та законними інтересами фізичних та юридичних осіб, які потребують ефективного виконання та захисту. У свою чергу, реалізація прав та інтересів особи залежить від рівня їхньої безпеки, тобто створення таких умов і засобів, щоб

мінімізувати можливість порушення прав, а також дозволити повністю та швидко відновитися у разі порушення[2, с. 128].

Характерним для сучасного українського цивільного права є підвищення ролі договорів. У поєднанні з трансформацією вітчизняної економіки реформа правової держави звузила сферу державного нагляду за економікою. Закріплення в законодавстві свободи економічної діяльності, прав приватної власності та права кожного вільно використовувати свої здібності і майно для участі в підприємницької діяльності допоможе створити новий ринковий механізм і докорінно змінити характер економічних відносин в Україні. У свою чергу, нові відносини повинні ґрунтуватися на особистій незалежності, особистій ініціативі та свободі. В області цивільного права така свобода в основному проявляється у свободі учасників цивільних правовідносин укладати і розривати договори [3, с. 55].

Важливим є той факт, що в сучасних умовах практика свідчить, що майже кожний другий укладений договір порушується на стадії його виконання. При цьому іноді порушення є незначними або ж сторони, знають, що їм вдасться врегулювати свої відносини. У тих випадках, коли сторони не можуть дійти згоди, законом дається можливість застосувати наслідки порушення зобов'язань.

Виходячи з вищесказаного, надання сторонам можливості вирішувати долю договору є одним з прямих проявів свободи договору: особам, які мають право укладати договір на свій розсуд, мають бути, вільними в питаннях про його розірвання. У той же час можливість розірвання договору, підписаного між двома сторонами, дозволяє їм робити прямі дії з максимальною ефективністю в ринкових умовах. Врахуємо, що економічна ситуація часто складається таким чином, що сторонам договору вигідніше розірвати існуючі між ними відносини, ніж продовжувати їх, що може призвести до надмірних збитків або банкрутства.

Слушно зазначає Н. М. Процьків щодо того, що розірвання договору може спонукати сторони договірних відносин чітко виконувати підписаний договір. Розірвати договір з контрагентом, який не виконує своїх зобов'язань, і дозволити вигнати з ринку безвідповідальних осіб. У цьому випадку у постраждалої сторони буде можливість вимагати розірвання договору, а також буде можливість підписати договір, з тими, хто більш відповідальний за виконання договірних зобов'язань [1, с.11].

Варто розглянути аспект міжнародного досвіду з приводу досліджуваної теми. Зазначимо, що найбільш зразковий підхід стосовно регулювання розірвання договору існує в Нідерландах, так як Цивільний кодекс цієї країни дозволяє розірвати договір у разі порушення зобов'язання однією з сторін без звернення до суду, а також в судовому порядку, якщо в процесі виконання договору виникли непередбачувані обставини. Взнявши за приклад Францію та Німеччину, причиною розірвання контракту стала «економічна неспроможність виконати контракт». Наслідком розірвання

договору в країні цивільного права є двостороннє відновлення. Система загального права дозволяє розірвати договір у разі серйозного порушення договору. У разі простотного порушення сторонам мають право вимагати лише відшкодування збитків. Право на реституцію має лише потерпіла сторона. Наведенні приклади показують, що неможливість виконання договору веде до його розірвання та існує у всіх правових системах [1, с. 13].

Підсумовуючи, варто зазначити, що наразі в сучасному українському законодавстві передбачаються правові засоби, які перш за все потрібні для ефективності регулювання цивільного обігу. До них відноситься розірвання договору, яке має подвійний характер: з одного боку, воно порушує договірні відносини сторін і може привести до дострокового розірвання договору, а з іншої сторони – надання способу утриматись від виконання договору в тих випадках, коли його реалізація не буде відповідати цілям, які стоять перед сторонами. Ця подвійність викликала двояке ставлення до розірвання договору і вимагає такого роду правового регулювання, який в свою чергу, зменшить негативні наслідки розірвання договору.

Список використаних джерел:

1. Процьків Н.М. Правове регулювання розірвання цивільно-правових договорів за цивільним законодавством України. *Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук*. 2003. Київ. 17 с.
2. Чванкін С.А. Правові наслідки порушення зобов'язання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. С. 128-132.
3. Цікало В. Правові наслідки недотримання умов договору про здійснення прав учасників господарського товариства. *Цивільне право і процес*, № 3. 2017. С. 54-58.

ПОПОВИЧ Альона,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В СИСТЕМІ МВС

В наш час досить складною є тема про нещодавно нове поняття таке як «гендерна рівність» - це реалізації прав та обов'язків між жінками та чоловіками в процесі їхньої життєдіяльності. Але можна сказати, що поняття

досить не нове, а лише зараз з швидким розвитком у всіх сферах життя привертає до себе увагу.

Одним із основних принципів для існування та розвитку суспільства в цілому є рівність кожного один перед одним незалежно від будь-яких особливостей. Однією із таких особливостей є стать, яка є досить вагомим елементом або так говорити перешкодою для реалізації власних прав та потреб, адже це стає перешкодою при реалізації права на рівність. В останній час дуже сильно зросла актуальність пов'язана із гендерною рівністю. Законодавство почало змінюватися та вносити певні значні доповнення, конституційні права ґрунтуються на засадах законності та рівності усіх сторін правовідносин. Взагалі на нашу думку гендерна рівність є основоположною засадою прав людини, адже норми будь-якої галузі права повинні відповідати загальним принципам права.

В наш час дуже багато жінок відмовляються сидіти дома і просто доглядати та виховувати дітей, в наш час кожна жінка себе поважає та працює, реалізує себе, розвивається всесторонньо та пізнає щось нове. Закінчився час де жінкам було заборонено працювати або поділ робочих місць на жіночі та чоловічі. На сьогоднішній день жінки висловлюють бажання служити в Національній Гвардії України, Збройних Силах України, Національній Поліції України та багато інших силових структурах в яких донедавна було місце лише чоловікам. Реалізація такої політики у сфері правоохоронних структур на нашу думку позитивно буде впливати на загальний колектив та клімат в підрозділі. Оскільки жінки здатні знижувати напругу, знаходити компроміси в певних ситуаціях та можливість мінімального застосування сили, а також високий рівень комунікації необхідної для вирішення конфліктної ситуації. Тому ми вважаємо, що важливо забезпечувати те, щоб професія була доступною як для чоловіків так і жінок з урахуванням всіх для них комфортних умов та рівного ставлення не залежно від статті. Адже займаючи керівні посади вони повинні відповідати стандартам та вимогам, які перед ними постають. Міністерство внутрішніх справ, Національна гвардія, а також центральні органи виконавчої влади діяльність яких координується Кабінетом Міністрів України підтримують всі державні проекти та програми пов'язані із гендерною рівністю, а також співпрацюють з іншими країнами, щодо доповнення та поправок пов'язаних із рівністю.

Дуже велика кількість жінок, які виявляють своє бажання у тому, щоб працювати у таких силових структурах, що донедавна були лише для чоловіків. Створюються спеціальні організації такі як от наприклад Українська асоціація представниць правоохоронних органів, яка базується на тому, що об'єднує чоловіків та жінок з різних правоохоронних структур. Ця організація є першою в Україні та досить унікальною оскільки базується на тому щоб забезпечити рівні права та обов'язки, а також можливості чоловікам та жінкам правоохоронних органів. В її основі лежать такі

фундаментальні засади як по-перше забезпечення та створення нормального середовища як для чоловіків так і жінок у правоохоронних органах, по-друге лідерство та професійний розвиток для жінок у даній структурі, наступне це те що повинно бути забезпечене наставництво, а також саме головне на нашу думку це розвиток даної організації та можливість створення та діяльність інших. Також розроблено дуже багато різних методів, методик та форми забезпечення гендерної рівності. Але це дуже складно та викликає труднощі на деяких етапах реалізації, оскільки, наприклад в МВС постало питання про запровадження в роботу жінок до особового складу, структурних підрозділів, а також закладів зі специфічними умовами навчання МВС, які донедавна не були підготовлені до таких змін. Адже для впровадження таких змін повинні передувати кардинальні зміни в законодавстві задля забезпечення захищеності прав жінок, а у разі їх порушення миттєвого реагування та припинення. Але це не всі проблеми та перепони які постають перед нами. Наприклад те що система є досить не вдосконаленою проблеми в поєднанні з персоналу своїх професійних та сімейних обов'язків, гендерні стереотипи, обладнання яке не налаштоване для використання жінками, відсутність виділення бюджетних коштів для реалізації на законодавчому рівні політики, яка сприяє її врегулюванню в системі та проведення відповідних заходів необхідних для реалізації та вдосконалення.

Менший зріст, вага, вразливість, низька моральна витримка та досить низька фізична підготовка в порівнянні з чоловіками все це робить жінок дуже вразливими у певних конфліктних ситуаціях, а також викликає зневагу та досить погане ставлення зі сторони правопорушника під час несення служби. Враховуючи вище сказане та перелічене в США інститутом юстиції було запропоновано створення курсу в якому будуть включені такі заняття на яких вони можуть підготувати себе до ситуацій які виникають при несенні служби. Так наприклад удосконалювати свої фізичні та психологічні здібності, займатися практичною стрільбою, знати алгоритм дій та діяти відповідно до нього у разі загрози життю чи здоров'ю, ефективно переслідування правопорушника, а також використання прийомів рукопашного бою та вміння швидко реагувати в ситуації [1].

За останній час в системі МВС здійснено чимало кроків для реалізації гендерної політики як от наприклад запровадження посади радника з питань забезпечення рівних прав та можливостей як для чоловіків так і для жінок та створення окремих структурних підрозділів, які забезпечували умови дотримання гендерної рівності. В закладах зі специфічними умовами навчання МВС працюють радники ректорів з питань гендерної рівності. Перед МВС постало питання про реалізацію гендерної політики та запровадження гендерного компоненту в роботу, в керівний склад, в підрозділи, в університети МВС та структуру в цілому.

Отже можна зробити висновок із проаналізованого та вищесказаного, що гендерна рівність має своє місце і повинна бути, адже це дуже важливо в

суспільстві та загалом демократичній державі, але можна і сказати, що певна політика потребує вдосконалення та більшого захисту, а також суворішої відповідальності та контролю. Адже на сьогодні гендерна рівність займає важливе місце на наш погляд вона знаходиться поряд з справедливістю, свободою та толерантністю. Організація фахової підготовки кадрів, розширення участі жінок у зміцненні правопорядку, встановленні миру та безпеки, удосконалення системи захисту жінок і дівчат, чоловіків і хлопців, які постраждали від конфліктів (ідентифікація, створення системи допомоги, інформування про допомогу) є наразі пріоритетними напрямками сучасних реформ, що, зокрема, спрямовані на створення нових механізмів досягнення гендерної рівності, а також удосконалення вже наявних [2].

Список використаних джерел:

1. Права жінок правоохоронців та політика гендерної рівності: досвід інших країн у вітчизняному контексті. URL 6 <https://helsinki.org.ua/articles/prava-zhinok-pravoohorontsiv-ta-politykahendernoji-rivnosti-dosvid-inshyh-krajin-u-vitchyznyanomu-konteksti/>.
2. Камінська Н. В., Чернявський С. С., Перунова О. С. Забезпечення гендерної рівності в системі МВС та інших центральних органів виконавчої влади [Текст]: лекція. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 31 с.

ПРУДЕНКО Кирило,

слухач магістратури другого курсу
юридичного факультету
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Науковий керівник:

МАРЧЕНКО Олеся,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного,
трудового та господарського права
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСУДНОСТІ СПРАВ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ

Останнім часом проблема визначення судової юрисдикції справ щодо оскарження нотаріальних дій, відмови у їх вчиненні та нотаріальних актів неодноразово порушувалася в юридичній літературі, оскільки її правове регулювання не є однозначним. Це пов'язано з визначенням правового статусу нотаріуса та місця нотаріату в правовій системі держави, віднесенням їх до публічної чи приватної сфери правового регулювання.

Згідно зі ст. 55 Конституції України, кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. При цьому юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі [1, ст.124]. Не є винятком і правовідносини у сфері нотаріального процесу.

Закон України «Про нотаріат» у ст.50 встановлює, що нотаріальна дія або відмова у її вчиненні, нотаріальний акт оскаржуються до суду [2]. Право на оскарження нотаріальної дії або відмови у її вчиненні, нотаріального акта має особа, прав та інтересів якої стосуються такі дії чи акти. Але одразу постає питання: до якого суду необхідно звертатися за таким оскарженням, тобто до компетенції якого суду належить зазначена категорія справ.

Відповідно до ст. 6 Конституції України, органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України. Компетенція суду в здійсненні правосуддя з розгляду й вирішення певної категорії питань називається судовою юрисдикцією або підвідомчістю судових органів [3, с. 189]. В юридичній літературі терміни «підвідомчість» та «юрисдикція» використовуються як синоніми, оскільки обидва ці терміни закріплені в чинному процесуальному законодавстві щодо визначення компетенції конкретного суду та віднесення тієї чи іншої категорії справ до певного виду судочинства (ст. 15 ЦПК, ст. 17 КАС – термін «юрисдикція», ст. 1 ГПК – термін «підвідомчість»).

ЦПК 1963 року чітко визначав порядок оскарження нотаріальних дій або відмови у їх вчиненні. У ньому була відведена ціла глава, яка передбачала порядок розгляду в окремому провадженні скарг на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні. Однак чинний Цивільний процесуальний кодекс України такої категорії справ уже не містить. Тому на сьогодні відповідь на питання про юрисдикцію справ щодо оскарження нотаріальних дій, відмови у їх вчиненні, нотаріальних актів є не такою однозначною.

Сама термінологія, яка використовується у Законі України «Про нотаріат» («оскарження дій», «оскарження нотаріальних актів») схиляє до віднесення даної категорії справ до компетенції адміністративного суду.

Відповідно до ст. 3 КАС України, справа адміністративної юрисдикції – переданий на вирішення адміністративного суду публічно-правовий спір, у якому хоча б однією із сторін є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа або інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень [4].

Відповідно до ст. 17 КАС України, юрисдикція адміністративних судів поширюється на правовідносини, що виникають у зв'язку із здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, а також у зв'язку з публічним формуванням суб'єкта владних повноважень шляхом

виборів або референдуму.

Виходячи з вищенаведеного, питання про можливість віднесення справ про оскарження нотаріальних дій, відмови у їх вчиненні, нотаріальних актів до юрисдикції адміністративних судів зводиться до питання про те, чи є нотаріус суб'єктом владних повноважень. Відповідь на це питання не є очевидною.

Відповідно до ст. 3 КАС України, суб'єкт владних повноважень – орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про нотаріат», нотаріат в Україні – це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності [2].

За своєю сутністю система нотаріату, незалежно від способу своєї організації, є публічно-правовою за організацією і змістом своєї діяльності та є частиною державної системи. Більшість науковців визначають нотаріат як орган, наділений публічною владою, на який покладаються правоохоронна та правозахисна функції, реалізація яких полягає у сприянні фізичним та юридичним особам у здійсненні їхніх прав та законних інтересів шляхом надання нотаріальних послуг.

Але необхідно зауважити, що нотаріат не входить до системи органів влади. Він є унікальним інститутом, який функціонує на межі приватної та публічної сфер. Будучи породженням як того, так і іншого, нотаріат має дуалістичну природу, внаслідок якої, з одного боку, нотаріус виступає як уповноважений представник держави, а з іншого – як незалежний юридичний консультант сторін, тобто як представник вільної професії [5, с. 28].

Зважаючи на те, що Україні приєдналася до Міжнародного союзу Латинського нотаріату і передбачає перехід до єдиного приватного нотаріату можна встановити, що на теперішній час нотаріус не може вважатися суб'єктом владних повноважень, оскільки приватний нотаріус не перебуває на службі в органах державної влади, не обіймає посад у державних органах та їх апараті; не має предметом своєї діяльності виконання завдань і функцій держави, не отримує заробітної плати за рахунок державних коштів, а відповідно, не є державним службовцем, у зв'язку з чим не наділений відповідними правовими повноваженнями з виконання функцій державної влади.

Допоки державний нотаріат продовжує своє існування на теренах України слід зазначити, що державний нотаріус, незважаючи на те, що він є працівником державної нотаріальної контори, керівництво якою здійснює Міністерство юстиції України через Головне управління юстиції

Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головні управління юстиції в областях, містах Києві та Севастополі та яка утримується за рахунок державного бюджету, також не є суб'єктом владних повноважень, оскільки він не виконує владних управлінських функцій. Закон України «Про нотаріат» фактично прирівнює за правовим статусом державних та приватних нотаріусів. Різниця полягає лише в організаційно-правових формах їхньої діяльності.

Таким чином, можна дійти висновку про неможливість розгляду в порядку адміністративного судочинства справ про оскарження нотаріальних дій або відмови у їх вчиненні, нотаріальних актів.

З іншого боку нотаріус не виступає і суб'єктом підприємницької діяльності, і через це спори щодо законності нотаріальних дій, відмови у їх вчиненні, нотаріальних актів не можна вважати господарськими. Тому справи про оскарження нотаріальних дій, відмови у їх вчиненні, нотаріальних актів не повинні розглядатися в порядку господарського судочинства (окрім справ про визнання недійсним нотаріального акта, коли сторонами спору є суб'єкти господарювання, а нотаріус залучається до участі у справі як третя особа через те, що підставою визнання нотаріального акта незаконним є саме протиправні дії нотаріуса).

Таким чином, виходячи з положень ст. 15 ЦПК України, справи про оскарження нотаріальних дій, відмови у їх вчиненні, нотаріальних актів повинні розглядатися в порядку цивільного судочинства, однак не шляхом подання скарги в порядку окремого провадження, як це було передбачено ЦПК 1963 року, а в порядку позовного провадження шляхом пред'явлення позову про визнання незаконною нотаріальної дії або відмови у її вчиненні, нотаріального акту. Предметом спору в такому разі буде спір про право, яке було порушено шляхом вчинення певної нотаріальної дії, відмови у її вчиненні, або порушено певним нотаріальним актом.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 41. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
3. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закладів / М. Й. Штефан. К.: Концерн «Видавничий дім «Ін юре», 2005. 624 с.
4. Кодекс адміністративного судочинства: [наук.-практ. комен.] / [Центр політико-правових реформ; за заг. ред. Р.О. Куйбіди]. К.: Юстиніан, 2009. 976 с.
5. Осматескул К. Н. Юридический статус нотариуса и его роль в правовом государстве. *Нотариус*. 2002. № 2. С. 27-29.

ПУГАЧОВА Юлія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ПИТАННЯ РОЛІ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Глобалізацією вважають об'єктивні процеси, що зумовлені кардинальними змінами базової основи існування суспільства, мають яскравий правовий прояв, що простежується в змінах не лише у змісту основних правових понять, категорій, але й у їх функціональних призначеннях, які трансформують нормативні, суб'єктивні, інтелектуально-психологічні, діяльнісні і результа-тивні складники правової системи теперішнього світу [1]. Трансформаційні процеси у національній системі права, які відбуваються у часи глобалізації, дають нову можливість пізнання права та дозволяють спостерігати перспективи його розвитку, а як наслідок і суспільства взагалі. Тому що національна правова система і є правовою системою окремого суспільства з своєю соціальноекономічною, політичною, культурною своєрідністю. Цінність якої є відображення єдності суспільства та одного з проявів державного суверенітету країни [2, с. 64]. Також, слід зазначити, що пов'язані з глобалізацією перетворення торкаються питань ідентифікації нації. Стає питання, що проголошення деяких універсальних детермінантів «загальнолюдських цінностей» не завжди є доречним у зв'язку з тим, що не враховують особливості менталітету і правової культури, що були сформовані з давніх часів [3].

Здійснюючи дослідження мікрорівня правової глобалізації необхідно звернути увагу на наявність індексів (кількісних показників), які визначають стан національної правової системи. Мова йде про індекс рівня глобалізації різних країн (котрий кожен рік складає Швейцарський економічний інститут) у розрізі її окремих компонентів, з метою зробити оцінку масштабу інтеграції цієї чи іншої країни у світовий простір і у порівнянні різних країн за їх складниками. У 2017 році Україна за рейтингом була на 45 місці з індексом 70,24 [4]. Слід зазначити, що оцінювання глобалізованості правової системи

держави може бути здійснено за показниками, які відносяться до окремих правових явищ, інститутів, процедур. Раз на декілька років міжнародною недержавною організацією The World Justice Project проводяться глобальні дослідження з визначенням відповідного рейтингу країн світу за показниками забезпечення ними правового середовища, яке базується на універсальних принципах верховенства права, – індекс верховенства права. Розраховується цей індекс на підставі даних, що були отримані з експертних джерел і результатів опитувань суспільної думки в країнах, щодо яких проводиться аналіз.

Індекс складається зі 47 змінних, які дають характеристику рівню розвитку правового середовища та законодавчої практики в державах світу та об'єднані у вісім контрольних показників: 1) обмеження повноважень інститутів влади; 2) відсутність корупції; 3) порядок і безпека; 4) захист основних прав; 5) прозорість інститутів влади; 6)

За останніми підрахунками у рейтингу країн світу за індексом верховенства права наша країна посіла 77 місце серед 113 країн із показником 0,50 [5].

Сучасну глобалізовану правову систему – можна вважати перехідним станом, тому що, з одного боку, є присутність значних показників (кількісних та якісних) процесів правової глобалізації, а з іншого – бачимо присутність невизначеності чи суперечливості подальшого розвитку, в наслідок чого може статися перехід до іншої якості, в цілому, правової системи, як до глобалізованої, так і локалізованої (наприклад, правові системи Гонконгу, Сінгапуру, Естонії, Латвії, Литви, а також України, Грузії);

Підсумовуючи вище викладене можна зробити висновок про роль національного права України. Тож зазначимо, що для України правова глобалізація це:

- складова частина загального процесу суспільного перетворення, зумовлене чинниками історичного, політичного, економічного, культурного характеру;
- прояв неоднорідності та суперечливості соціальних процесів усередині держави та її політики у міжнародному просторі;
- об'єктивний процес, що діє як каталізатор у розвитку національної правової системи;
- характеристика взаємозв'язку та взаємодії національного та міжнародного права;
- детермінанта формування якісного та збалансованого національного законодавства як необхідної умови суспільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Хаустова М. Г. *Тенденції розвитку права в умовах глобалізації Проблеми законності*: 2013. 3-15 с.
2. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток/ за ред. Журавський В.С., Інтер, 2003. 64 с.
3. Сидоренко О. О. *Правова система України в контексті глобалізації; Теорія і практика*

правознавства., 2016 URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2016_1_6.

4. Индекс глобализации стран мира по версии КОФ – информация об исследовании. URL: <http://gtmarket.ru/ratings/kof-globalization-index/info>.

5. Индекс верховенства закона в странах мира. URL: <http://gtmarket.ru/research/rule-of-law-index/info>.

РАГІМЛІ Захра,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

РІВНІСТЬ ПРАВ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК У СФЕРІ ПРАЦІ

Сьогодні для України так і для багатьох інших країн світу актуальною є тема забезпечення рівних прав для жінок та чоловіків у сфері праці.

На ринку праці України виявлено великі відмінності між чоловічою та жіночою зайнятістю. Найбільш високооплачувана галузь зайнята чоловічою робочою силою. Жінки завжди мали статус меншини з точки зору можливостей працевлаштування, законних прав, системи освіти, політичної влади та впливових посад.

Ст.1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» визначає, що рівні права жінок і чоловіків — відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі. Згідно умов статті 17 цього закону жінкам і чоловікам забезпечуються рівні права та можливості у працевлаштуванні, просуванні по роботі, підвищенні кваліфікації та перепідготовці.[1]

Незважаючи на це, роботодавці в оголошеннях про доступні вакансії вказують вимоги до статі, віку, по-різному ставляться до працівників-чоловіків та працівників-жінок, у межах однієї сфері діяння чи професії чоловікам більше виплачують заробітну плату, ніж жінкам(в середньому, чоловіки отримують на 10-40% більше, ніж жінки).[4]. І пояснюється це тим, що у жінок нижчий рівень освіти, але у багатьох країнах рівень освіти жінок вищий, але платять їм все одно менше. Як правило, жінки старанніші та відповідальніші за чоловіків, тому це не можна пояснити інакше як

дискримінацією. Потрібно ліквідувати цей розрив, включаючи несплату та недооцінку жіночої праці, шляхом перерозподілу обов'язків щодо догляду за членами сім'ї та рівної винагороди за працю рівної цінності.

Жінки є найбільш значимі в таких сферах праці як освіта, готельний та ресторанний бізнес (близько 40% вакансій із перелічених сфер містять вказівку на стать на претендентки на посаду), а чоловіки – у сферах будівництва (50%), транспорту (36%), сільського господарства (22%), тощо [3]. Це пов'язано з тим, що жінки мають більше робочих годин на тиждень, а саме витрачають більше годин на неоплачувану роботу (домашня праця, яка вважається «жіночою» – прибирання, готування, догляд за дітьми), що також може вплинути на їхній вибір професії.

Для досягнення рівності між чоловіками та жінками і зменшення вказаних розривів необхідно, на нашу думку, щоб держава орієнтувалась на створення рівних (однакових) можливостей для працівників-жінок та працівників-чоловіків з урахуванням норм міжнародних договорів, для реалізації ними своїх прав та обов'язків. Держава повинна створити правову базу для забезпечення рівноправності та ефективний механізм захисту від дискримінації.

Зниження дискримінації між працівниками-чоловіками та працівниками-жінками на ринку праці в Україні в стратегічній перспективі дасть змогу вирішити проблеми нерівності доходів чоловіків і жінок, сприятиме вирівнюванню внутрішньосімейних позицій і підвищенню рівня життя в цілому.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: закон України від 07.01.2018р. № 2866-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (Дата звернення 13.11.2021р.)
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо внесення до колективних договорів та угод положень, спрямованих на забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків у трудових відносинах: наказ М-ва соціальної політики України від 29.01.2020р. № 56.
3. Статистичний збірник «Жінки і чоловіки в Україні» / Державна служба статистики України. К., 2013. 120 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/zb_gch2018.pdf (Дата звернення 13.11.2021р.)
4. Гендерний розрив в оплаті праці: як відрізняється середня зарплата жінок і чоловіків в Україні, веб-сайт. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/06/10/infografika/suspilstvo/hendernyj-rozryv-oplati-praczi-yak-vidriznyayetsya-serednya-zarplata-zhinok-cholovikiv-ukrayini> (Дата звернення 13.11.2021р.)

РАДЕЛЬЧУК Крістіна,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

САМОЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Виникнення цивільних правовідносин ґрунтується на рівності учасників цих відносин, свободи договору, недопустимості втручання сторонніх у приватні справи, забезпечення відновлення порушених прав, захист їх у судовому порядку. Але, чи так воно є у нашому житті?

Нажаль, у сучасному житті правопорушення-це явище, що зустрічається доволі часто. І торкатися воно може безпосередньо цивільних правовідносин. Виходячи з цього можна сказати, що проблема самозахисту цивільних прав є доволі актуальною на сьогоднішній день. В умовах сучасного політико-правового розвитку держави актуальним є право на захист передбачене, перш за все, ст.55 Конституції України, адже нормальний цивільний оборот передбачає забезпечення функціонування ефективного механізму захисту. Стаття 19 Цивільного Кодексу визначає, що особа має право на самозахист свого цивільного права та права іншої особи від порушень і протиправних посягань[1].

Сучасні правові тенденції пов'язують дієвість механізму захисту з його оперативністю. Особлива увага приділяється дослідженню питання самозахисту цивільних прав, як неюрисдикційної форми захисту, яка полягає в певних діях учасників цивільних правовідносин, без звернення до компетентних органів. Інститут самозахисту є відносно новим для українського законодавства, тому багато науковців присвятило час дослідженню цього питання. Проаналізувавши наукову літературу можна сказати, що є певні питання, щодо яких не існує єдиної думки. Це питання, які стосуються суб'єктів, об'єктів, заходів самозахисту, підстав виникнення, меж здійснення.

А. П. Сергєєв визначає, що захист цивільних прав-комплекс злагоджених організаційних заходів щодо захисту суб'єктивних прав, які охороняються законом. Він відокремлює дві форми: юрисдикційну і неюрисдикційну. Якщо з юрисдикційною все зрозуміло, то неюрисдикційна

характеризується конкретно самостійною діяльністю особи або організації. Тобто, на його думку самозахист цивільних прав не є способом, а є формою. Доволі поширеною є класифікація на превентивні, та оперативні форми. Превентивна форма-це така форма захисту, за якої протиправний вплив попереджається. Оперативна ж -це безпосередні дії під час посягання на певне право[2,с.720].

Оскільки самозахист власних цивільних прав є правомірною дією, спричинення самозахистом шкоди відповідно до ст.1169 ЦК виключає відповідальність за нанесену нею шкоду. Певним недоліком чинного законодавства є те, що, самозахист отримав певну перевагу відносно можливості відшкодування заподіяної шкоди, тобто, створені всі умови для визнання самостійних дій, направлених на припинення неправомірної поведінки, зловживанням правом.

Отже, можна сказати, що дуже важливо чітко визначати межу, за якою замість захисту свого права, відбувається перевищення меж необхідної оборони, що призводить до утиску прав іншої особи. Право на самозахист-це можливість учасників цивільних правовідносин при порушенні цивільного права чи інтересу застосувати певну протидію, що не заборонена законом і не суперечить моральним засадам суспільства та спрямована на попередження або припинення цього.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України електронний ресурс. Від 16. лют.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 24.10.2021).
2. Харьковская цивилистическая школа: объекты гражданских прав : И. В. Спасибо-Фатеева, В. И. Крат, О. П. Печеный и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2015. 720 с.

РАІЛЬЧЕНКО Олександр,
слухач магістратури другого курсу
юридичного факультету

Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара
Науковий керівник:

МАРЧЕНКО Олеся,
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного, трудового
та господарського права Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара

ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ У ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ

Будь-яке право формується і функціонує на основі певних принципів, які визначають його головні властивості та особливості. Становлення сучасного українського цивільного права відбувається в умовах формування нових концептуальних підходів, зумовлених процесами світової і європейської конвергенції, глобалізації та уніфікації. Цивільний кодекс України (далі - ЦК України) вперше встановив перелік загальних засад цивільного законодавства у статті 3, серед яких є справедливість [1].

Окрім законодавчого закріплення на національному рівні та наявності тлумачення принципу справедливості у міжнародно-правових актах, дана тематика досліджувалась досить великою кількістю як вчених-цивілістів, так і філософів, політологів (А.Ю. Аракелян, І.Г. Бабич, С. М. Бервено, Т.В. Боднар, А.А. Демінська, С.А. Іванова, О.О. Отрадна, С.О. Погрібний, О.А. Потапова, Ю.А. Тобота, Р.А. Майданик, Ю.В. Цюкало, О.І. Мацегорін та інші). Незважаючи на те, що сьогодні принцип справедливості багато досліджується та описується, досі відсутній єдиного підхід до його розуміння.

Першочергово, філософська категорія справедливості виникла в результаті формування уявлень людей про поняття добра і зла. Спочатку під справедливими розуміли такі відносини між людьми, які відповідають їхнім моральним устоям та уявленням. З виникненням нових суспільних формацій категорія справедливості поступово втрачала персоніфікований підхід, а її основою стало уявлення більшості соціуму про добро. З виникненням держави виникнула необхідність у встановленні і закріпленні уявлень про справедливість. Саме тому на ранніх стадіях формування держави звичай, як зовнішній прояв уявлень про справедливість, були основними джерелами формування права [2].

Важливо зазначити, що справедливість не створюється законом, навпаки – закон завжди є лише тлумаченням і втіленням справедливості. Розглядаючи категорію справедливості у вузькій сфері – у договірних зобов'язаннях, необхідно почати з тлумачення терміну.

Аналіз національних, міжнародних нормативно-правових актів та доктрини цивільного права дає змогу визначити принцип справедливості як встановлені нормами права обсяг, межі здійснення і захисту цивільних прав та інтересів особи адекватно її ставленню до вимог правових норм. У правовій літературі зазначається, що в силу абстрактного характеру цього принципу розкрити повністю його зміст досить проблематично, і пропонується включати в нього такі елементи, як: рівність суб'єктів права, свобода договору, необхідність урахування всіх істотних обставин при розгляді конкретної справи судом [3]. Так, на думку Т.В. Боднар, з правового погляду справедливість при здійсненні цивільно-правових зобов'язань визначається як поведінка кожної зі сторони зобов'язання по відношенню до своїх прав і обов'язків, яка б виключала необ'єктивні (неупереджені, несправедливі) дії сторін зобов'язання стосовно одна одної, а з другого – у справедливій (об'єктивній, неупередженій, з урахуванням етичних та інших моральних аспектів) оцінці судом поведінки суб'єктів зобов'язальних правовідносин [4]. Отже, за цивільним законодавством України принцип справедливості, визначаючи межі здійснення суб'єктивних прав, вимагає таких умов поведінки:

- 1) відповідність поведінки уповноваженої особи до умов договору (якщо він існував) або до актів цивільного законодавства;
- 2) врахування публічного інтересу і моральних засад суспільства;
- 3) відсутність зловживання правом.

Сторони договору, укладаючи договір, сподіваються на його виконання. Відповідно до принципу справедливості зобов'язання має виконуватись із поєднанням принципу належного виконання та принципу реального виконання. Відповідно до цієї конструкції виконання належною стороною, в належному місці, в належний строк, у належний спосіб доповнюється вимогою виконання зобов'язання відповідно до мети договору, що є вимогою принципу справедливості і гарантією захисту прав та інтересів учасників правовідносин.

Наприклад, принцип справедливого розподілу прибутку за договором про спільну діяльність сторони полягає у тому, що при здійсненні такого розподілу сторони мають враховувати комплекс чинників, що мають істотне значення (ст. 1139 ЦК України)

В європейському законодавстві існує поняття «несправедливі умови договору», встановлене Директивою 93/13/ЄС «Про несправедливі умови в споживчих договорах».

Згідно Директиви, умова договору, яка не була окремо погоджена, вважається несправедливою (нечесною), якщо на протипагу вимоги про

добросовісність вона створює значний дисбаланс у правах і обов'язках сторін договору, причому на шкоду споживачу. Несправедливою умова може бути визнана лише в тому випадку, якщо вона не була окремо погоджена сторонами, причому не внаслідок того, що сторони не бажали цього, а з огляду на те, що споживач з об'єктивних причин не міг виразити свою волю щодо такої умови договору. Головною серед таких причин Директива називає саме наявність заздалегідь підготовленого контрагентом споживача проекту договору, в результаті чого останній був практично позбавлений можливості запропонувати внесення будь-яких змін [5].

Підсумовуючи, сучасне розуміння справедливості обумовлене уявленням про людину, сформованим новою європейською культурою. Визнання принципу справедливості як основного, системоутворюючого принципу права пов'язане із набуттям природним правом пріоритетної ролі над правом позитивним. Принцип справедливості є гарантією захисту цивільних прав та інтересів суб'єктів цивільного права. Дія цього принципу має бути спрямована на досягнення і підтримання справедливого балансу майнових прав і інтересів учасників цивільних правовідносин, коли їхні дії не призводитимуть до несправедливого, нерозумного чи недобросовісного результату.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. в редакції від 28.10.2021 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 40-44. 356 с.
2. Майданик Р.А. Проблеми довірчих відносин в цивільному праві: монографія. Київ, 2002. 502 с.
3. Мережко А.А. Lex mercatoria: теория и принципы транснационального торгового права. К.: Таксон, 1999. 416 с.
4. Боднар Т.В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 272 с.
5. Про несправедливі умови в споживчих договорах: Директива ЄС від 5 квітня 1993 р. 93/13/ЄЕС. Офіційний вісник ЄС, L 95, 21 квітня 1993 р., с. 29-34.

РАШЕВСЬКИЙ Євген,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ БУЛІНГУ ТА ПРИЧИНИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ

Проблеми розвитку булінгу досліджуються у світі ще з 80-х років. Останнім часом цькування серед молоді набули значного поширення. Такі негативні показники дають виклик всім, хто може сприяти розв'язанню даної проблеми: батькам, психологам, педагогам та правозахисникам. Але перед тим, як боротися з булінгом, потрібно розуміти значення цього поняття.

Актуальність теми полягає у визначенні поняття, в дослідженні його основних ознак та причин виникнення. Повне розуміння всієї проблеми розвитку цього негативного явища, приведе до максимізації його знищення. Науковці стверджують, що на підставі проведеного аналізу можна прийти до формулювання пропозицій стосовно вдосконалення кримінально-правового захисту особи від булінгу.

Тож у даній роботі звертаємо увагу саме на розумінні поняття цього явища. У 2019 році в українській правовій сфері з'явилися визначення «булінгу» у так званому «антибулінговому» законодавстві, цей закон містить дві частини – покарання та профілактика.

Зокрема, дослідниця Л. Кішлі стверджує, що булінг характеризується емоційним приниженням, образою почуттів особи, внаслідок чого це призводить до виключення людини з певної соціальної групи. Дослідниця розглядає це поняття, як агресивну поведінку, що спрямована на приниження честі та гідності людини, висловлювання в її сторону негативних емоцій [1, с. 23].

Такі науковці, як О. Морозов, Д. Булда та М. Бородаєва тлумачать це поняття, як агресивне переслідування одного члену колективу іншими особами [2, с. 262].

Вивчаючи проблему булінгу, дослідник В. Пономарьов наголошує на тому, що це поняття супроводжується агресивною поведінкою осіб, яка може проявлятися у фізичному та психологічному стані або в комбінованому (фізичному та психологічному) насильстві, а також зауважує на тому, що це

вчиняється з заздалегідь визначеною метою [3, с. 127].

Булінг є соціальною педагогічною проблемою сучасного світу, це негативне явище властиве організованим групам. Зважаючи на це, виділяють основні місця булінгу: у школі, в армії (дідовщина), на роботі (мобінг) або кібербулінг (цькування в інформаційному просторі) [4, с. 2].

Тож зведено до того, що досі науковці не дійшли до єдиного визначення цього поняття. Усі дослідники розуміють це явище по-різному, а тому надають різну кваліфікацію його видів.

Аналізуючи проблемні питання, що стосуються теми роботи, звертаємо увагу на те, що до основних рис булінгу відносяться: нерівність фізичних, психологічних та соціальних можливостей, які полягають в стосунках між агресором та його жертвою; емоційне приниження особи; образа почуттів тощо.

Отже, фундаментом існування булінгу є лідерство, влада та конкуренція. Причини розвитку цього явища полягають в агресивній поведінці, негативних діях групи осіб, нерівністю сили між людьми у соціумі. У боротьбі з булінгом можуть допомогти фахівці з теоретичними знаннями та спеціальними вміннями, що стосуються виявлення, попередження та подолання цього негативного соціального явища.

Список використаних джерел:

1. Миронюк. Т., Запорожець А. Удосконалення заходів протидії булінгу в Україні. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2019. № 3 (112). С. 21-28
2. Морозов О. А. Особенности буллинга и моббинга в России. Актуальные проблемы авиации и космонавтики. 2010. № 6. С. 262-263
3. Пономарьов В. І. Дослідження акцентуацій характеру учасників булінгу в контингенті підлітків регіонального соціального закладу для неповнолітніх. Світ медицини та біології. 2013. № 3 (39). С. 125-130.
4. Сидорук Ірина. Булінг як актуальна соціально-педагогічна проблема. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2015. № 1 (302) : Серія "Педагогічні науки". С. 169-173.

РИБАЛКА Г.Д.,

здобувач вищої освіти юридичного
факультету Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

КУЛІНІЧ Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНИЙ ПРИНЦИП ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Для забезпечення суверенітету кожного суб'єкта міжнародного права в міжнародних договорах та національному законодавстві закріплені найголовніші положення щодо реалізації міжнародного принципа територіальної цілісності держави. Суверенітет і територіальна цілісність мають ключове значення для існування будь-якої держави, оскільки становлять основу, без якої вона не може функціонувати. Їх гарантування та забезпечення є одними з основних завдань у галузі забезпечення національної безпеки будь-якої держави [4, с. 7]. Цілісність і недоторканність території будь-якої держави виступають її визначальними юридичними характеристиками і потребують належних гарантій та особливого правового захисту [3, с. 223]. Комплексним дослідженням проблеми територіальної цінності та недоторканності займалися такі вчені, як М. О. Баймуратов, Л. І. Волова, В. А. Карташкін, Т. Л. Сироїд, В. П. Федоров та ін.

Сутністю принципу територіальної цілісності, який одержав своє закріплення в Статуті ООН у 1945 р., є захист території держави від будь-яких посягань. Статут ООН заборонив загрозу силою або її застосування проти територіальної цілісності (недоторканності) та політичної незалежності будь-якої держави [4, с. 7].

Щодо даного принципу, то відповідно до норм міжнародного права виділяють такі покладені на держави зобов'язання: поважати територіальну цілісність кожної держави; стримуватися від будь-яких не сумісних із цілями й принципами Статуту ООН дій, направлених проти територіальної цілісності, політичної незалежності або єдності будь-якої держави-учасниці; утримання від перетворення одна одної в об'єкт воєнної окупації або об'єкт придбання з допомогою сили чи загрози силою. З огляду на вказані зобов'язання можна зробити декілька висновків. Територіальна цілісність є

якісною характеристикою території будь-якої суверенної держави, а точніше сутнісною характеристикою суверенної території. Отже, принцип територіальної цілісності, відповідно до норм міжнародного публічного права, полягає в закріпленні й гарантуванні в міжнародних договорах таких правил міждержавного діалогу, які виключають змогу вчинення будь-яких дій, які прямо чи непрямо можуть порушити територіальну цілісність держави, у розумінні неподільності суші й державних кордонів, надр, повітряного простору, континентального шельфу тощо в межах державного кордону за його межами в передбачених законом випадках (полярні станції, судна, кораблі, консульства, посольства). Тому нормативноправові акти вищої юридичної сили закріплюють охорону правових відносин, пов'язаних із забезпеченням територіальної цілісності.

Як зазначає Л.І. Волова, дотримання вимоги недоторканності державної території є умовою збереження її цілісності. Різниця полягає в тому, що при порушенні недоторканності території не завжди переслідується мета відторгнути її частину [2, с. 30-31]. Таким чином, цілісність характеризує стан державної території точки зору його просторових параметрів (єдність та неподільність), а недоторканність – стан того самого об'єкта з точки зору зовнішніх умов, відсутності будь-яких посягань, які заподіюють шкоду єдності й неподільності території.

Однак доречно також навести позицію М. О. Баймуратова, який відзначає, що зміст принципу територіальної цілісності держави виходить за межі згаданих заборон. На його думку, мова йде про будь-які дії проти територіальної цілісності або недоторканності. Наприклад, транзит будь-яких транспортних засобів через іноземну територію без дозволу територіального суверена є порушенням не тільки недоторканності кордонів, але й недоторканності державної території, оскільки саме вона використовується для транзиту. Всі природні ресурси є складовими компонентами території держави, тобто якщо недоторканна територія в цілому, недоторканні також її компоненти (природні ресурси в їх природному вигляді). Тому їх видобуток іноземними особами або державами без дозволу територіального суверена також є порушенням територіальної недоторканності [1, с. 96].

Принцип територіальної цілісності зобов'язує утримуватися від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності держав; не перетворювати територію жодної іншої держави на об'єкт окупації чи привласнення прямо або опосередковано в порушення міжнародного права, а також утримуватися від будь-яких інших дій проти територіальної цілісності держави; не сприяти, не потурати, не визнавати правомірність таких дій.

Отже, захист територіальної цілісності є основним принципом міжнародного права і разом із заборонаю застосування сили є одним із основних спроб Статуту ООН забезпечити міжнародний мир і стабільність. Зміст юридичної концепції значною мірою безперечний, але проблеми

вступають у дію на рівні застосування принципу до конкретних ситуацій. Ми бачили, що поняття територіальної цілісності внутрішньо пов'язане з ідеєю вираження політичної волі на певній території та всередині неї. Таким чином, принцип цілісності державної території має на меті забезпечення нероздільності конститутивного елемента держави, тобто території. Тому що, існування народів і держав неможливо без їх суверенітету.

Список використаних джерел:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право . Харків : Одісей, 2009. 704 с.
2. Волова Л.И. Принцип територіальної цілісності и неприкосновенности в современном международном праве . Издат. Ростовского ун-та, 1981. 192 с.
3. Рубашенко М. А. Співвідношення понять «територіальна цілісність» та «територіальна недоторканність» у кримінальному праві України (ст. 110 КК) *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2014. Вип. 26. С. 223–226.
4. Федоров В. П. Обеспечение суверенитета и территориальной целостности государства В. П. Федоров История государства и права. 2008. № 14. С. 7–9.

РОГОЗНИКОВА Діана,

здобувач вищої освіти юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАЛИВАЙКО Лариса,

доктор юридичних наук,
професор, Заслужений юрист України,
проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, професор кафедри загальноправових дисциплін

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА СУДОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Суд Європейського Союзу – судовий орган унікального міжнародного інтеграційного об'єднання. На відміну від класичних міжнародних судових органів, які мають досить обмежені повноваження стосовно таких суб'єктів, як держави, він впливає і на державчленів, і на приватних осіб, які виступають найголовнішими учасниками європейської інтеграції. Суд ЄС має значний вплив на інституційну структуру ЄС, право ЄС, правове становище особи в ЄС. Своєю практикою Суд ЄС постійно виводить нові принципи, наприклад, такі, як пряма дія права ЄС, примат норм права ЄС над

національним правом тощо, які приводять до еволюції інтеграційної правової системи, що у свою чергу створила унікальний інтеграційний правопорядок *sui generis* [1, с. 13].

Серед українських вчених вивченням правової природи права ЄС, проблемами реалізації міжнародного права у внутрішньому праві займалися В. А. Василенко, В. Г. Буткевич, В. І. Євінтов, К. В. Смирнова, В. Т. Пятницький, О. М. Шпакович

Унікальність ЄС пов'язана насамперед з автономним характером його правопорядку. Одними з важливих чинників такої автономії є те, що чинність та дія на території держав-членів норм права ЄС не залежить від їх внутрішнього законодавства. Незалежності права ЄС сприяє й автономія тлумачення його норм Судом ЄС. І хоча право ЄС тісно взаємодіє з міжнародним і внутрішнім правом, воно може існувати і функціонувати тільки як незалежне від міжнародного та внутрішнього права держав-членів.

Систематичне тлумачення відображає нерозривний зв'язок конкретної норми з системою акта, в якому вона міститься, та всією системою права ЄС. Це означає, що засновницькі договори ЄС являють собою послідовну та логічну систему, а не є окремими розрізненими актами. Для телеологічного тлумачення вирішальними виступають положення преамбул установчих договорів та статті, які встановлюють цілі цих договорів, тобто Суд має тлумачити норми таким чином, щоб якнайкраще сприяти досягненню цілей Союзу. Спираючись на обидва методи, "Суд ЄС повинен тлумачити право ЄС у межах системи, створеної існуючими правилами, і у світлі цілей, які стоять перед правотворчим органом в момент, коли він створює правило" [2, с. 194-196].

Застосування систематичного та телеологічного методів тлумачення робить Суд ЄС схожим на правотворчий орган. Тому це питання пов'язане з наступним засобом розширення компетенцій ЄС та його інститутів, яким користується Суд, а саме з доктриною (або принципом) передбачуваних повноважень, відповідно до якої інстанції ЄС може бути надано повноваження, яке хоча і не зазначене в установчих договорах, але покликане реалізувати мету, поставлену ними. Суд ЄС, ефективно використовуючи методи тлумачення права, прийняв велику кількість фундаментальних для інститутів та права ЄС рішень. Так, скориставшись телеологічним та систематичним методами, він прийняв рішення, які затвердили принцип інституційної рівноваги, що відображає демократичний характер ЄС [3, с. 395].

Отже, практика Суду ЄС стала авторитетним джерелом права ЄС. Так відбулося, коли його рішення щодо визнання за Парламентом нового статусу за процедурою оскарження актів інститутів Співтовариства стали базою для внесення змін Маастрихтським договором у ст. 230 Договору про ЄСпв. Слід відмітити, що така активність Суду відразу стала об'єктом критики.

Список використаних джерел:

1. Муравйов В. Європейське право: правова категорія, доктрина, наука. *Європейське право*. К., 2012. № 1. С. 11-22.
2. Акуленко В. І. Співробітництво держав СНД у сфері правонаступництва, збереження і повернення культурних цінностей. *Право України*. 2012. № 3-4 С. 194-209.
3. Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Об'єднана Європа від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. Київ: Вид-во Києво-Могилянська академія, 2011. 395 с.

РОЩИН Георгій,

здобувач вищої освіти четвертого курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ТА ПРЕДМЕТ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Сфера господарювання є надзвичайно складною системою, що вимагає комплексного регулювання з урахуванням інтересів різних категорій осіб: суб'єктів господарювання, їх об'єднань, споживачів, найманих працівників, територіальних громад, держави, а також міжнародних організацій. Комплексне та збалансоване врахування їх інтересів спроможна забезпечити лише держава, використовуючи відповідні важелі. Одним із таких важелів є господарське право.

У сучасний період господарське право розглядається в залежності від підходу як галузь права, галузь законодавства, наука або навчальна дисципліна.

Як галузь права господарське право базується на нормах господарського права для регулювання господарських відносин у процесі здійснення господарської діяльності; як галузь законодавства – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері управління економікою; натомість як навчальна дисципліна – це наука, основним змістом викладення якої є основні засади господарської діяльності, процесів приватизації, підприємництва, кредитно-банківських відносин, майнових основ господарювання та податкової політики суб'єктів, особливостей правового регулювання в окремих галузях діяльності тощо. [2]

Фінансово-правові норми як правила поведінки, що встановлюються державою, знаходять своє відображення в юридичних правах та обов'язках фізичних і юридичних осіб.

Зміст фінансово-правових норм складають правила поведінки, що виникають у процесі господарської діяльності держави та забезпечують раціональне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів; цивільно-правові норми регулюють відносини між суб'єктами господарської (підприємницької) діяльності.

Господарське право, як і будь-яку іншу галузь права, можна визначити, насамперед, за предметною ознакою, тобто за сукупністю суспільних відносин, що регулюються нормами господарського права.

Новизна здійсненої в Україні кодифікації господарського законодавства обумовила виникнення цілої низки проблем, пов'язаних із визначенням предмета господарського права. Деякі із цих проблем стосуються визначення відносин, що виникають у процесі здійснення господарської діяльності. Між тим, їхнє належне визначення має істотне значення як для практики правозастосування, так і для цілей удосконалення господарського законодавства.[2]

В основі правового регулювання господарської діяльності (господарських відносин) лежать певні принципи або вихідні початку. Такі принципи прямо закріплюються в Конституції та інших законодавчих актах України або впливають з проведеної державою економічної політики. Вони повинні враховуватися відповідними органами при підготовці та прийнятті відповідних нормативних правових актів.[3]

До числа основних принципів правового регулювання господарської діяльності (господарських відносин) можна віднести наступні принципи:

- 1) державне регулювання господарської діяльності;
- 2) різноманіття форм власності і господарювання;
- 3) свобода господарської діяльності;
- 4) самостійність суб'єктів господарської діяльності;
- 5) недопущення монополізації господарської діяльності та розвиток конкуренції;
- 6) забезпечення прав суб'єктів господарської діяльності та їх рівний захист з боку держави.

Отже, центральне місце у системі правовідносин посідають господарські відносини, які регламентуються нормами господарського права та націлені на регулювання діяльності суб'єктів права щодо виробництва товарів, виконання робіт або надання послуг, а також здійснення владного управління цією діяльністю.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Вінник О.М. Господарське право : навчальний посібник. К., 2016. С.88-90, 94,97.

3. Гелич Ю. О. Щодо питання про вдосконалення господарського законодавства 34+країни. *Право і суспільство*. 2014.С. 13-15.
4. Горбова Н. А. Господарське право України: навч. посібник. Мелітополь: Однорог Т. В., 2019. 126 с.

РУБАН Анна,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПОРУШЕНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ

В сучасному світі питання захисту прав і свобод людини та громадянина відіграє важливу роль у зовнішній та внутрішній політиці кожної держави. Кожне право людини, яке прямо передбачено законодавством є соціальною та політичною гарантією, на яку ніхто не має право посягати.

Але, на жаль, все більш частіше державами світу порушуються права людини, які закріплені на законодавчому рівні, тобто ті, що підлягають захисту. Зокрема, до них належать: право на життя, право на вільне пересування, право на свободу, право на недоторканість особистості, і т.д.

Після підписання та ратифікації Україною «Конвенції Про захист основоположних прав та свобод людини», вона зобов'язалась, що «Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна» ч.4 ст. 55 Конституції України.[1]

Під розумінням «використання всіх національних засобів» слід розуміти, що громадянин звертався із заявою до всіх судових інстанцій в державі, в тому числі і до касаційної - Верховного суду. [2] Саме розглядом справ щодо порушення прав людини після використання всіх національних засобів і займається Європейський Суд з прав людини.

Під час розгляду справ Суд користується Конвенцією та Протоколами до неї, і розглядає питання щодо порушення прав передбаченими лише в цих

документах. До них належать: право на життя; право на справедливий судовий розгляд; право на повагу до сімейного та приватного життя; право на свободу думки, совісті та віросповідання; право на ефективний засіб правового захисту; право на мирне володіння своїм майном; право голосу та право бути кандидатом на виборах.

Щоб Європейський суд з прав людини прийняв заяву необхідно, щоб вона відповідала певним вимогам ,а саме тим що встановив суд, та не була:

- анонімною
- необгрунтованою
- розглянута Судом раніше
- предметом розгляду іншої міжнародної судової установи та не містила нової інформації щодо суті справи

- подана пізніше 6 місяців після прийняття остаточного рішення національним судом крім випадків, коли особа не може ознайомитись з вироком протягом декількох місяців. Ст. 35 Конвенції. [3]

Про її прийнятність Секретар суду повідомляє заявника та надсилає відповідь протягом одного-трьох місяців з дня її прийняття.

Розгляд справи, якщо вона відповідає всім вимогам відбувається в декілька стадій.

Перша стадія передбачає попередній розгляд скарги на предмет її прийнятності Комітетом у складі 3 суддів. Рішення приймається єдиним голосуванням, якщо воно не прийняте, скаргу передають на розгляд Палаті у складі 7 суддів, рішення якої оформлюється постановою. Про прийнятність скарги заявник повідомляється листом Суду.

Також ст.39 Конвенції передбачає можливість «досягнення дружнього врегулювання». В даному випадку суд пропонує сторонам дійти порозуміння. Якщо держава визнає свою провину та запропонує метод вирішення справи який влаштує заявника, то тоді буде досягнуто дружнього врегулювання. Якщо досягнуто дружнього врегулювання суд вилучає справу з реєстру, прийнявши рішення, яке містить лише стислий виклад фактів та остаточне рішення. У такому випадку провадження по справі є конфіденційним.

Скарги, які є прийняті розглядаються Палатами суду , які працюють на постійній основі, а ті ,що порушують суттєві питання щодо роз'яснення Протоколів або Конвенції розглядається Великою Палатою у складі 17 суддів, яка обирається на три роки.

Рішення суду приймається більшістю голосів, але якщо рішення частково або повністю не прийнято, то судді можуть самотійно висловити свої думки.

Також, необхідно зазначити, що звернення до Європейського суду з прав людини є безоплатним, але це не означає, що послуги адвоката для заявника є безкоштовними, вони оплачуються як і в звичайному процесі. Якщо рішення суду буде на користь заявника, то державі необхідно відшкодувати

матеріальні збитки та моральну шкоду, яка була завдана заявнику.

Отже, на підставі вищесказаного, ми можемо зробити висновок, що права та свободи людини виражають найважливіші сторони життя, та мають соціальну, економічну, та громадську спрямованість. Європейський Суд з прав людини здійснює контроль за реалізацію державами учасниця Конвенції взятих на себе зобов'язань щодо забезпечення прав та основоположних свобод. Його рішення є обов'язковими для всіх держав учасниць Конвенції.

Звернутися до Стразбурзького Суду із скаргою мають право окремі заявники, групи осіб, неурядові організації, та окремі держави що визнали юрисдикцію Європейського суду.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : станом на 25жовтня, 2021р./ Верховна Рада України. Київ: Право, 2021. 64с
2. Як захистити свої права у Європейському Суді з прав людини? Веб-сайт: <http://mpmr.gov.ua/ak-zahistiti-svoi-prava-u-evropejskomu-sudi-z-prav-ludini.html>
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: станом на 2 жовтня 2013 . Рада Європи. Київ .2013. 32с

РУБАН Ілля,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ

Сучасне суспільство на сьогодні перебуває на етапі активного споживання, саме тому важливим аспектом для кожної держави постає питання державного екологічного контролю.

Відтак необхідність регулювання даного питання полягає у тому, що природні ресурси нашої планети є вичерпними, а отже активне користування може призвести до їх вичерпання. Саме тому ми повинні не лише навчитися розумно використовувати природні багатства, але при цьому, ще й вміти не

завдавати шкоди природному середовищу.

Необхідно звернути увагу, що згідно статті 50 Конституції України кожен має право на безпечне довкілля. З даного факту випливає, що наша держава на вищому законодавчому рівні повинна захищати дане право. Одним з основних принципів дотримання даного права є проведення екологічного контролю на території України [1].

Відтак важливим аспектом державного екологічного контролю повинна бути нормативно-правова база у якій зазначалися хто та як саме повинен його проводити, можливі санкції за його порушення, проте на сьогодні такого нормативного акту не має. Відтак проект Закону України «Про державний екологічний контроль» було досі не можуть прийняти. Даний факт негативно впливає на законодавче закріплення даного факту, саме тому ми пропонуємо, ще раз переглянути необхідність запровадження даного нормативно-правового акту на території нашої держави [2].

Також ми повинні звернути особливу увагу на той факт, що на території України на сьогодні функціонує Держава екологічна інспекція, на яку й покладається завдання здійснювати даний контроль. Говорячи про діяльність даної організації ми повинні зазначити, що найчастіше контроль вони проводять за допомогою перевірок.

Проте ми повинні розуміти, що з метою нормального функціонування державного екологічного контролю повинно бути й покарання за порушення даних норм. Відтак ми пропонуємо на прикладі статті 78 Кодексу України про адміністративні правопорушення розглянути санкції, що введе законодавець. Відтак за порушення порядку здійснення викиду забруднюючих речовин в атмосферу або впливу на неї фізичних та біологічних факторів відповідно до закону стягується штраф у розмірі від 5 до 8 неоподаткований мінімумів доходів громадян [3].

Звертаючись до розділу XX Податкового кодексу ми розуміємо, що 1 неоподаткований мінімум доходів громадян становить 17 гривень. Підсумовуючи вище наведене просто не можливо не задатися цілком логічним питанням, чи буде для виробництва необхідність займатися екологічними способами переробки відходів, якщо штраф за таке порушення становитиме для них максимум 136 гривень? Звісно за таких умов підприємцям не страшні санкції даної статті [4].

Саме тому ми пропонуємо збільшити розмір штрафу за дане правопорушення на стільки, щоб особи котрі його порушують повинні були б оплатити державі суму більшу ніж би вони витратили на екологічний спосіб знищення відходів. Також як одним з видів покарань за порушення даного законодавства ми пропонуємо для підприємств вводити заборону на продовження роботи допоки не буде прийнято усіх засобів для екологічного знищення відходів.

Виходячи з цього ми повинні дійти висновку, що на сьогодні в нашій державі існує глобальна проблема пов'язана з державним екологічним

контролем, й для його вирішення насамперед необхідно покращити нормативно-правову базу у даному аспекті, а також збільшити покарання за даний вид правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996, № 30, поточна редакція 01.01.2020 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 07.10.2021).
2. Проект Закону про державний екологічний контроль № 3091 від 19.02.2020 URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68186 (дата звернення 07.10.2021).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 17.02.1984 № 80731-X поточна редакція 08.08.2021 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 07.10.2021).
4. Податковий кодекс України : від 02.12.2010, № 2755-VI, поточна редакція 01.08.2021 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n8012> (дата звернення 07.10.2021).

РУДЕНКО Артем,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ОБМЕЖЕННЯ БОРЖНИКІВ У СПЛАТІ АЛІМЕНТІВ ЯК
ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ**

В умовах сучасних євроінтеграційних та глобалізаційних процесів, які відбуваються в нашій державі край актуальним та важливим для вивчення вітчизняними науковцями питанням стало удосконалення та деталізоване вивчення нормативно-правових актів, які вже діють в нашій державі, міжнародний досвід захисту прав дітей, практики інших держав у питанні застосування норм законодавства для ефективного здійснення захисту прав дітей. Особливу увагу суспільства, науковців та безпосередньо держави викликає питання сплати аліментів як одного з основних інструментів захисту прав дитини, яка через певні обставини отримала таке право на утримання

одним з батьків. Нормативно, право дитини та обов'язок батьків на її утримання, перш за все, визначено в Конституції України, а саме, в статті 51 зазначено: «Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття [1]». Ідентичний припис визначений в статті 180 Сімейного кодексу України, більш розширена норма міститься у статті 8 Закону України «Про охорону дитинства», в якій законодавець зазначив наступне: «кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, відповідно до законів України [2]».

Аналізуючи наявну у відкритих джерелах інформацію стає зрозумілим, що частина батьків справно виконують свій обов'язок, сплачуючи визначені законом грошові зобов'язання на утримання дитини, але є й ті батьки, які сплачують кошти примусово, у судовому порядку. Нині, в Україні розпочали діяти посилені заходи щодо запобіганню несплати аліментів на утримання дитини батьками, на яких покладено такий обов'язок, початок такої боротьби розпочався з прийняття ВРУ Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів». Ініціатива початку посиленої боротьби з неплатниками аліментів стало Міністерство юстиції України, розпочавши реалізацію Всеукраїнської ініціативи «Чужих дітей не буває». Після набуття чинності вищезгаданого Закону в Україні почали діяти значні обмеження щодо неплатників та боржників сплати аліментів, серед яких: обмеження у праві користування транспортним засобом, вогнепальною мисливською, пневматичною та холодною зброєю, у праві полювання, виїзді за кордон. Одним з найбільш резонансним обмеженням, що викликало значний дискус у суспільстві – обмеження виїзду за кордон, під час якого неплатники та їх представники наголошували на нормі статті 33 Основного Закону, в якій встановлено право будь-кого, хто перебуває на території України на вільне залишення території держави, але, в нормі прямо визначено, що винятком є визначені законом обмеження. Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» своє нормою, зазначеною в п.5 ч.1 ст.6, визначив, що право громадянина України на виїзд з України може бути тимчасово обмежено до виконання зобов'язань або сплати заборгованості зі сплати аліментів [3]. Важливим кроком до започаткування ефективної системи здійснення стягнень з боржників внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження», а саме змін у статті 71 цього Закону, в якій встановлено можливість самостійно прийняття рішень про здійснення владних повноважень з накладення обмежень на боржників зі сплати аліментів державним виконавцем, без залучення суду до розгляду справи, як наслідок – полегшення процедури, відмова від бюрократичних форм винесення вмотивованого рішення державним виконавцем. Тобто, державний

виконавець як один з суб'єктів відносин, що виникли у зв'язку з боргом зі сплати аліментів, має право обмежувати боржників у праві користування транспортним засобом, виїзду за кордон, користування вогнепальною мисливською, пневматичною та холодною зброєю до моменту повного погашення боргу. Внесені зміни, існування подібних норм, що наділяють уповноважених осіб можливістю застосування обмежень, які здатні вплинути на боржника з головною метою – захист прав дитини, є значним та важливим кроком для держави та суспільства на шляху до формування правосвідомого громадянського суспільства європейської держави.

Не менш дієвими механізмами державного впливу на боржників, які наразі розпочали свою дію є – початок функціонування відкритого реєстру неплатників аліментів, штрафи за заборгованості понад 1, 2 та 3-ьох років, які дорівнюють відсотковому відношенню від загальної суми боргу [4] та заборона боржнику відчужувати належне їй майно до погашення нарахованої заборгованості [5]. Автоматичний арешт банківських рахунків боржника – одна з найбільш ефективних форм здійснення адміністративного впливу на боржників, адже фактичне позбавлення можливості користування власними коштами мотивує та примушує боржника розпочати процедуру виплати грошових зобов'язань перед дитиною. Автоматизований арешт коштів боржників на рахунках у банках за виконавчими провадженнями про стягнення аліментів передбачає накладення/зняття виконавцем арешту на/з кошти(ів) шляхом винесення постанов про арешт коштів чи про зняття арешту з коштів боржника у формі електронного документа та прийняття їх до виконання банками [6].

У підсумку можемо акцентувати увагу на тому, що активізація та об'єднання зусиль законодавчої влади, центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, створення новітніх форм та запровадження нових інструментів запобіганню новим випадкам заборгованостей аліментів та боротьби з існуючими фактами боргів, демонструє пріоритетність та спрямованість держави на здійснення охорони прав дитини, забезпечення якої – є конституційним обов'язком батьків. Першочерговою метою посилення відповідальності та обмеження боржників є захист порушених прав дитини, а вже потім – виховно-виправний вплив на правопорушника. Важливо пам'ятати, що саме діти – це майбутнє держави, яке повинно виховуватись у дусі поваги до закону та моральних цінностей оточуючих, а захист прав і свобод дитини – найкраща інвестиція у щасливе майбуття країни.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 15.11.2021).
2. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III : станом на 17 берез. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 15.11.2021).

3. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21.01.1994 р. № 3857-ХІІ : станом на 28 серп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text> (дата звернення: 15.11.2021).
4. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII : станом на 21 листоп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення: 15.11.2021).
5. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV : станом на 6 жовт. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> (дата звернення: 15.11.2021)
6. За борги по аліментах автоматично арештують банківський рахунок. *ЮРЛІГА*. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/185987_zh-borgi-po-alimentakh-avtomatichno-areshtuyut-bankivskiy-rakhunok (дата звернення: 15.11.2021).

РУДНИЦЬКА Каріна,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА У ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Шляхи реформування трудового, екологічного та земельного права є актуальною проблемою з часів незалежності України. Адже всі ці галузі напряму пов'язані із національною економікою, що потребують змін задля підвищення її конкурентоспроможності, забезпечення ефективності технологічних процесів виробництва продукції та необхідного рівня її якості, зберігання та перероблення, що є вкрай актуальним у зв'язку зі вступом України до Світової Організації Торгівлі, Європейської екологічної агенції та Глобального Екологічного Фонду.

Світовий та вітчизняний досвід показує, що земельна реформа пов'язана з економічною та політичною ситуацією. На процеси розвитку земельних відносин впливала земельна політика державної влади в кожен конкретну історичну епоху [1].

Особливе значення для завершення земельної реформи в нашій країні мало прийняття нової редакції Земельного кодексу України, прийнятого в жовтні 2001 р. [2].

І після того, як було ухвалено кілька законів до новоствореного кодексу:

- Закон України "Про землеустрій" (22 травня 2003 р. № 858-IV)
- Закон України "Про порядок відведення земельної ділянки власникам земельних ділянок (паїв) у натурі в натурі (на місці)" (05 червня 2003 р. № 899-IV)
- Закон України "Про охорону земель" (19 червня 2003 р. № 962-IV)
- Закон України "Про державний контроль за використанням та охороною земель" (19 червня № 963-IV)
- Закон України про оренду землі (2 жовтня 2003 р. № 1211-IV)
- Закон України "Про оцінку земель" (11 грудня 2003 р. № 1378-IV)
- Закон України "Про розмежування земель державної та муніципальної власності (прийнятий 5 лютого 2004 року з урахуванням пропозицій Президента України) [3].

Поки Земельний кодекс України вже завершений і зазнає лише декілька змін, пов'язаних з розвитком країни, Трудовий кодекс України вже пройшов стадію просто реформування через європейську інтеграцію та недосконалість видання 1971 року, а тепер вже на етапі новоствореного та прийнятого кодексу. До 1 січня 2020 року Кабінету Міністрів довелося створити умови для "лібералізації виробничих відносин та оновлення трудового законодавства". За два роки зуміли оновити прогалини у законодавстві трудової сфери. Кодекс законів про працю України крайня редакція якого відбулась 14 серпня 2021 року.

Однією з особливостей сучасного міжнародно-правового регулювання прав людини є тенденція до єдиного правового регулювання всіх прав людини — цивільного, політичного, економічного, соціального, культурного.

Це підхід, застосований у міжнародно-правових актах наприкінці ХХ століття [4].

Екологічне законодавство також потребує вдосконалення та реформування через законодавство, яке безпосередньо пов'язане з інтеграцією України до Європи та посиленням глобалізаційних процесів.

Рішенням Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. № 188/98-ВР «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки». Зокрема, у цьому документі зазначається, що дотримання Україною багатосторонніх угод вимагає приведення національного законодавства та нормативно-правових актів у відповідність до чинного міжнародного права, а фактична міжнародна практика враховується при розробці проекту нового законодавства [5].

Положення цієї резолюції ще не виконані. Не зважаючи на те, що він

був прийнятий 22 роки тому, питання, порушені в цьому акті, як і раніше вважаються актуальними та першочерговими.

Важливим документом у сфері наближення законодавства України до законодавства ЄС став Закон України "Про Національну програму адаптації законодавства України до права ЄС" від 18 березня 2004 р. № 1629-IV. [5].

Закон України "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI регулює основні напрями вдосконалення екологічного законодавства. Крім того, передбачено, що виконання міжнародних правових зобов'язань у галузі гарантування прав людини в галузі навколишнього середовища, охорони навколишнього середовища та дотримання вимог екологічної безпеки та міжнародної співпраці в цих сферах розглядаються як основні інструменти реалізації екологічної політики країни [5].

Одним з останніх та важливих нормативно-правових актів став Указ Президента України «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки» від 27 вересня 2021 року № 487/2021, яким визначено мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України [6].

Отже, враховуючи все вищевикладене можна зробити висновок, що екологічне, трудове та земельне нормативно-правові акти знаходяться ще на шляхах активного реформування та розробки. Європейський союз має безпосередній вплив на утворення нових українських реформ та зміну вже застарілих норм, котрі не відповідають сучасним реаліям.

Список використаних джерел:

1. Третяк А. М. Наукові основи трансформації землекористування в ринкових умовах : матеріали круглого столу. *Землепорядний вісник*. 2010. С. 9 – 15.
2. Земельний кодекс України : наук.-практ. коментар / За заг. ред. В. І. Семчика. К. : Ін Юре, 2003. 676 с.
3. Про розмежування земель державної та комунальної власності : Закон України від 05 лют. 2004 р. № 1457-IV. Верховна рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 35. Ст. 411.
4. Хартія основних прав Європейського Союзу : Міжнародний документ від 07.12.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text (дата звернення: 28.10.2021)
5. Про Національну програму адаптації законодавства України до права ЄС Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 28.10.2021)
6. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки Указ Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021 / *Офіційний вісник України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4872021-40193> (дата звернення: 28.10.2021)

РУДНИЦЬКА Кароліна,

здобувач вищої освіти четвертого курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ДОТРИМАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Варто почати з того, що для сучасного стану економіки України як самостійної незалежної держави, утвердження її як суб'єкта світового співтовариства особливо актуальними є проблеми забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, формування механізму протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, підвищення рівня життя населення, розвитку системи міжнародної економічної взаємозалежності.

На сьогодні питання національної безпеки набуло особливої актуальності, оскільки від його вирішення залежатимуть доля України, соціально-економічний добробут громадян, становлення їхньої національної самосвідомості та поваги до своєї держави, тому необхідно врахувати помилки, допущені під час здійснення економічних реформ, які призвели до руйнівних процесів в економіці та у свідомості людей.

Важливим є те, що під тиском тривалого простою виробництва, суцільної інфляції, масового поширення безробіття, зниження рівня життя громадян та соціального занепаду, громадяни досить часто шукають злочинні шляхи розв'язання наведених проблем [1, с.84].

Основна проблема полягає в тому, що попри достатню кількість спеціальних суб'єктів, які зобов'язані вести активну протидію економічним злочинам, актуальною є проблематика розробки оптимальної та ефективної структури, її правового регулювання та забезпечення щодо протидії вчиненню економічних злочинів, а зокрема створення нового державного органу, який буде наділений правами та безпосередніми обов'язками в сфері запобігання економічній злочинності.

Досить важливим є врахування європейського досвіду функціонування

структур, які покликані протидіяти економічним злочинам. Явище економічної злочинності у Європі протягом декількох десятиліть є безпосереднім предметом як наукових, так і управлінських дискусій. Потреба ефективної протидії поширенню даного виду злочинності робить актуальним питання щодо всезагального реформування правоохоронних органів. Проте розроблено не одну, а відразу декілька інституційних систем, що пов'язано з різними юридичними системами та способами державотворення [2, с.119].

Досить актуальною та болючою проблемою є також банальна відсутність єдиного законодавчого визначення поняття «економічна злочинність» та видів злочинів, які відносяться до цієї категорії. Деяка кількість вчених пропонує тлумачити економічні злочини як сукупність умисних корисливих злочинів та осіб, які їх вчинили, у сфері легальної та нелегальної економічної діяльності, безпосереднім об'єктом яких є суспільні відносини у сфері власності та виробництва, обміну, розподілу та споживання товарів і послуг. Але думки на дане питання розділяються, і тому в науковій літературі відсутня однотайна думка щодо визначення поняття «економічний злочин» [3, с.10].

В даному випадку надзвичайно актуальною являється проблематика законодавчого закріплення явища економічної злочинності та видів злочинів, які можуть бути віднесені до даної категорії. Адже в більшій мірі від цього факту залежить чітке та повне формування підходів й методів суб'єктів запобігання злочинам у сфері економіки.

У європейських державах, точно так само як в Україні, методи запобігання та протидії економічним злочинам передбачають такі основні структури: спеціальні правоохоронні органи, поліція, податкова, митна служби, підрозділи фінансової розвідки. Цілковита інтеграція економічних функцій в межах одної правоохоронної структури є скоріше винятком, аніж правилом [4, с.51].

Узагальнюючи все вищевказане, можемо запропонувати наступні шляхи щодо посилення заходів протидії економічної злочинності в Україні:

1. формування чіткої та прозорої державної структури, яка буде регулювати та контролювала економічну ситуацію, серед яких буде нагляд та попередження економічних злочинів;

2. використання позитивного європейського досвіду щодо подолання явища економічної злочинності;

3. співпраця та взаємодія правоохоронних органів України з правоохоронними органами різних держав задля запобігання вчиненню міжнародних економічних злочинів.

У висновках варто сказати, що стан економічної злочинності в великій мірі може розкрити стан економічної безпеки держави в цілому. Тому якісна та активна протидія злочинам в економічній сфері здатна значно покращити та підвищити стан економічної безпеки в державі. Також важливою є тісна співпраця з силовими структурами європейських країн задля перейняття

позитивного досвіду боротьби з економічною злочинністю та оптимізації попередження майбутніх злочинів.

Список використаних джерел:

1. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення, монографія, за ред. Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьова, О.М. Ляшенко. Київ., Лібра, 2003 р.. 280 с.
2. Основи економічної безпеки, підручник, за ред. О.М. Бандурки, В.Є. Духова, К.Я. Петрової, І.М. Чернякова, Харків, НУВС, 2003, 236 с.
3. Шкарлет С.М. Еволюція категорії «безпека» в науковому та економічному середовищі, за ред. С.М. Шкарлет, *Формування ринкових відносин*. 2007. № 6. С. 7–12.
4. Гончарова В.О. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку держави, монографія, за ред. В.О. Гончарової., Харків, ХНУ, 2001. 195 с.

САДОВИЙ Ростислав,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Діяльність адвоката-представника у цивільних справах має низку правових особливостей, які, в першу чергу, пов'язані з його організаційно-юридичним (обумовлені його членством в адвокатській корпорації) і процесуальним (як суб'єкта цивільного судочинства) статусом. Ці особливості проявляються в тому, що адвокат-представник у цивільній справі здійснює свою роботу, будучи професійним юристом, який прийняв на себе обов'язок надавати кваліфіковану допомогу на прохання довірителя і вказівкою закону.

Адвокат-представник, здійснюючи свою діяльність в цивільному процесі, реалізує певні функції, вирішує завдання і допомагає досягти цілей, встановлених цивільним процесуальним законодавством і законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Цілі і завдання, поставлені перед адвокатом, можуть бути реалізовані за допомогою широкого спектру способів і засобів здійснення адвокатської діяльності, які не доступні

представникам, які не мають адвокатського статусу.

Неякісна юридична допомога, несвоєчасна і неефективна можуть послужити підставою для залучення адвоката до відповідальності відповідно до Закону про адвокатуру. Згідно ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», можна констатувати, що адвокатом є фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом. Виходячи з цього, можна сказати, що адвокат, повинен бути професійним, компетентним і підготовленим до публічних виступів.

Ще одна особливість діяльності адвоката в цивілістичному процесі проявляється в тому, що вона здійснюється їм як незалежним професійним радником з правових питань. Як «радник» сторони або третьої особи адвокат зберігає незалежність, діє за своїм переконанням відповідно з нормами права, адвокатської етики, моралі і моральності, оскільки є суб'єктом, який виконує публічно-правову роль в судовому процесі. Встановлюючи незалежність адвоката з правових питань, законодавець підсилює публічно-правове значення його функції в цивільному судочинстві, підкреслює його професійну роль, оскільки відповідно з ч. 1 ст. 2 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» здійснюється на професійній основі. [1]

Одним з видів юридичної допомоги, що надається адвокатом, є консультація, процедура проведення якої складається з ряду етапів. Консультації передуює процес інтерв'ювання. Потрібно відзначити, що термін «інтерв'ювання» отримав міжнародне визнання і під ним юристами всього світу розуміється співбесіду з клієнтом з метою отримання інформації, що має правове значення.

Проведення інтерв'ю - це навик отримання у клієнта інформації і фактів для складання коректного ради. Адвокати повинні застосовувати закон до юридично значимим фактами для того, щоб дати клієнту правильну рекомендацію. Закон міститься у відповідних доступних офіційних джерелах. Клієнт знає факти, і має свій погляд на них. Адвокат повинен прояснити всі факти. На адвоката лежить відповідальність за повне і правильне з'ясування обставин з метою застосування відповідного закону. [2, с.49]

Адвокат повинен попередньо обговорити зі своїм клієнтом всі питання, що відносяться до його поясненням в судовому засіданні, і роз'яснити йому, що його затвердження придбають силу тільки після підтвердження їх іншими доказами.

Важливим питанням є процес доказування у справі, де адвокат бере активну участь в дослідженні речових та письмових доказів, проведення їх огляду на місці, дослідженні висновків експертів і пояснень спеціаліста. Саме адвокат як професійний юрист, який надає кваліфіковану юридичну допомогу, може вміло і ефективно скористатися наданими йому довіреністю і законом правами. Адвокат повинен бути коректним за участю в проведенні допиту свідків, спеціалістів і експертів. [3, с.96]

Логічним завершенням представницької діяльності адвоката є судові дебати, до яких суд переходить після закінчення дослідження доказів. Судові дебати складаються з промов осіб, які беруть участь у справі, і їх представників. Судове виступ - це не тільки цивільно-процесуальна дія, але і продукт творчий, засіб виховання, переконання. Адже ораторське мистецтво адвоката повинно приносити задоволення слухачам і захоплювати аудиторію. [4, с.142]

Таким чином, можна прийти до висновку, що особливості діяльності адвоката-представника в цивільному процесі обумовлені його двогранним статусом - організаційно-правовим і процесуальним. Особливими визнаються і публічно-правова роль адвоката в цивільному судочинстві, і пріоритетне право надання професійної юридичної допомоги у цивільних справах. Діяльність адвоката в цивільному процесі має принципове і гарантійне значення, яке проявляється в тому, що саме адвокат ефективно бере участь в реалізації цілей і завдань цивільного судочинства, сформульованих законодавцем.

Список використаних джерел:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 27. ст. 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
2. Бірюкова А. Проблемні аспекти здійснення захисту та надання правової допомоги адвокатами. *Юридична Україна*. 2005. № 1. С. 49
3. Васильєв С.В. Порівняльний цивільний процес. Підручник. Київ: Алерта, 2015. С. 96
4. Ш т е ф а н М.Й. Цивільний процес. Підруч: для юрид. спеціальностей вищих закладів освіти. К., 1997. С. 142.
5. Павлунік І. А. Представництво в цивільному процесі: : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2002. 252 с

СЕМЕНЮК Дар'я,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІМУНІТЕТ СВІДКА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Відповідно до ч. 1 ст. 69 ЦПК свідком є особа, якій можуть бути відомі будь-які відомості про обставини, що мають значення для розгляду та вирішення справи. [1]

Особливим елементом процесуального статусу свідка є його імунітет. Імунітет свідка - це важлива частина процесуального статусу особи у цивільному процесі. Він є матеріально-процесуальним привілеєм, який поширюється на осіб які є або можуть бути свідками.

Стаття 70 ЦПК України регламентує перелік осіб, які не можуть бути допитані як свідки. Вона так само наділяє цих осіб правом відмовитися від надання свідчень у зв'язку з наявністю родинних зв'язків або наявністю службового становища.

Імунітетом свідка є право особи, відмовитися від надання свідчень через наявність родинних зв'язків або наявність особливого службового становища. Залежно від характеру волевиявлення можна виділити абсолютний та відносний імунітет. Перший включає право свідка відмовитися від надання свідчень, у зв'язку із законодавчою заборонаю допитувати особу, яка має статус свідка (наприклад, відомості отримані у зв'язку із своєю професійною діяльністю, а саме: журналісти, професійні судді, осіб щодо яких застосовані заходи безпеки). Другий включає право особи, яка є свідком, відмовитися від надання свідчень, у передбаченому законом порядку (наприклад, адвокати щодо відомостей що становлять адвокатську таємницю, священнослужителі про відомості отримані на сповіді, захисник, представник потерпілого, медичні представники). [2, с.83]

Імунітет свідка поділяється на повний та частковий. Повний має на увазі, що свідок може відмовитися повністю від надання свідчень, а частковий – відмова від питань, які становлять таємницю.

Особливу увагу хотілося б приділити родинному імунітету та його

проблематиці, а також імунітету дипломатичних агентів та консульських службовців. На підставі спорідненого імунітету можуть відмовитися від дачі показань такі особи: чоловік проти дружини; усиновлені діти проти батьків; усинолювачі; батьки; усиновлювачі проти дітей, у тому числі усиновлених; брати, сестри один проти одного; дідусь, бабуся проти онуків та онуки проти дідуся, бабусі.

У цьому правилі є винятки: особи які проживають разом, але не перебувають в офіційному шлюбі повинні давати свідчення без відмовлення. [3, с.58]

Важливим питанням є: чи поширюється імунітет свідків дипломатичних агентів на членів їх сімей. З погляду законодавства, так поширюється, але є певні умови, дії даного імунітету.

По-перше, спільне проживання дипломата та його сім'ї. Ця умова гарантується ст. 37 Гаванської Конвенції про дипломатичних чиновників, де йдеться про членів сімейств, що мешкають разом. І, по-друге, члени сім'ї не повинні бути громадянами держави перебування. Можна дійти невтішного висновку, що імунітет свідка поширюється на дипломатичного агента і його сім'ю, при дотримання вищезазначених умов. [4, с.92]

Неодмінно, імунітет свідка має свої особливості, до яких належить особливий ступінь захищеності даної особи при виконанні службових повноважень. Розглянувши правове ставлення імунітету свідків, можна сказати, що він відноситься до категорії юридичних переваг і є важливою її складовою.

Отже підводячи вищевказане, можна зробити висновок що, незважаючи на законодавче регулювання в галузі реалізації імунітету свідка, все ж таки зберігається певна проблематика, що стосується окремих видів імунітету свідків у цивільно-процесуальному праві України. Імунітет свідка створює захист перед судом, дає привілеї перед свідченнями, зацікавлених свідків. Але як показує практика, часто права імунітету свідків порушуються, через незнання фігурантом своїх прав.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: станом на 5 серпня 2021 р. Верховна Рада України, 2004 рік, ст.492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (Дата звернення: 29.10.2021)
2. Тертишніков В. І. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар. Харків. 2009., С. 608.
3. Феннич В. П. Цивільний процес : Конспект лекцій. Навчальний посібник., Ужгород: Видавництво Закарпатського державного університету, 2005., Частина 1., С.130.
4. Новікова Н. А. Поняття та ознаки свідка в цивільному процесі: право і суспільство. Харків. 2016., С. 48.

СЕРАФИМЧУК Ірина,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

МЕХАНІЗМ СУДОВОГО ЗАХИСТУ СПАДКОВИХ ПРАВ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Адвокатська практика показує, що якщо спадщина своєчасно не оформлено, то вступає в дію механізм судового захисту прав в цивільному процесі. У юридично неграмотного громадянина відразу виникає безліч питань: де знайти зразок, в який суд звернутися і які докази можуть засвідчити факт прийняття спадщини. Подібні справи розглядаються на підставі процедури окремого провадження в районному суді за місцем знаходження заявника, коли немає спору про право.

Цивільний кодекс України говорить про те, що фактичне прийняття спадщини має на увазі, що спадкоємець: володіє і користується майном, несе витрати на його утримання, провів заходи щодо її збереження, сплатив заборгованість спадкодавця. В якості засобів доказування можна використовувати будь-які письмові документи і показання свідків. Необхідно довести, що спадкоємці продовжували ним користуватися[1].

Зразок заяви нерідко можна знайти на сайтах судів або в судових приймальних залах. Але найчастіше там викладаються загальні фрази без конкретних порад і вказівок про те, які документи необхідні для слухання справи, а саме копія позовної заяви, ксерокопія свідоцтва про смерть, дані про спорідненість, відомості з місця проживання заявника (довідка, виписка з особового рахунку або будинкової книги), документи про спадкове майно, довідка з податкових органів про оплату податку на майно, чеки про оплату комунальних послуг, довідки з дачних товариств про оплату внесків та обробці садового участка.

У заяву про встановлення юридичного факту необхідно включити фразу про те, що, крім, як через суд, встановити фактичне прийняття

спадщини не представляється можливість.

Позов – це, звичайно, найдієвіший і базовий процесуальний засіб захисту порушеного права. При надходженні позовної заяви, суддя в обов'язковому порядку робить запит нотаріуса для витребування копії спадкової справи.

Також, вважаємо, необхідно відзначити ознаки, характерні для позовної форми захисту права, в тому числі і права на спадкування майна. Ознакою «позовного провадження» буде присутність вимоги матеріально-правового характеру, яке виникло в зв'язку з порушенням права.

Окрему увагу потрібно приділити саме процесу судового захисту прав особи, що поділяється на три стадії: захист прав особи в суді першої інстанції; захист прав особи під час перегляду рішення (факультативна); захист прав особи під час виконання рішення.

Стадію виконання рішення пропонується поділяти на наступні підстадії: 1) звернення рішення до виконання; 2) початок процесу виконання рішення; 3) добровільне виконання рішення; 4) підготовка до примусового виконання; 5) примусове виконання рішення; 6) контроль за належністю виконання; 7) закінчення процесу виконання рішення [2].

Слід підтримати позицію науковців про різну правову природу стадій та проваджень у процесі захисту прав особи, при цьому пропонується в межах стадії захисту прав особи під час виконання рішення виділяти такі провадження як: традиційне виконання, негайне виконання та конфіскація майна

Традиційно розгляд конкретної справи в суді прийнято поділяти на стадії, однією із яких виступає стадія виконання рішень. Однак між науковцями точаться дискусії про те, чим саме є виконання рішень суду: однією із стадій цивільного, господарського, адміністративного процесу (в широкому розумінні – судочинства) або окремим провадженням із реалізації прав сторін.

Відмова від позову, і про затвердження мирової угоди, накладають на суд процесуальну ініціативу в обов'язковому порядку довести до сторін наслідки заяв.

Слід зупинитися на окремих проблемах захисту прав кредиторів спадкодавця при реалізації їх прав. Спадкова маса, будучи об'єктом універсального правонаступництва, включає як права, так і обов'язки спадкодавця. Права утворюють актив, обов'язки утворюють пасив. Відповідно, успадкування означає одночасне спадкоємство у всіх правах і всіх обов'язках або (якщо спадкоємців кілька) спадкоємство в певній частині прав і у відповідній їй частці обов'язків самі по собі не покладають на особу, покликану до успадкування, обов'язки виконання за боргами спадкодавця. Такий обов'язок виникає лише у спадкоємця, який прийняв спадщину.

Отже, закон не встановлює ні форми реалізації такого обов'язку спадкоємців, ні терміну повідомлення кредиторів про відкриття спадщини.

По суті, слід говорити не про юридичний, а про моральний обов'язок спадкоємців інформувати кредиторів спадкодавця про відкриття спадщини. Понад те, від дій несумлінних спадкоємців кредитори не захищені, дієвий спосіб захисту своїх прав вони відсутні.

Список використаних джерел:

1. Кравченко М.Г. Судовий спосіб захисту спадкових прав в Україні. *Право і суспільство*. 2015. № 5.2(2). С. 36-41 . URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2015_5
2. Ятченко Є. О. Виконання судових рішень як заключна стадія у процесі захисту цивільних прав особи. *Держава і право. Серія : Юридичні науки*. 2017. Вип. 75. С. 206-216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jurnaukdir_2017_75_20

СКОРУПИЧ Артем,

здобувач вищої освіти Університету

митної справи та фінансів

Науковий керівник:

СТРИЖАК Ія,

кандидат юридичних наук, доцент

кафедри міжнародного права

Університету митної справи та фінансів

ПИТАННЯ ВАКЦИНАЦІЇ У СВІТЛІ ПОЛОЖЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА

Вже більше ніж півтора року весь світ веде боротьбу з пандемією, спричиненою вірусом SARS Covid-19.

Багато лікарів запевняють про необхідність обов'язкової вакцинації від Covid-19 для забезпечення здоров'я всього населення та припинення пандемії. На сьогодні, держава вже зобов'язала вакцинуватися від Covid-19 ряд категорій громадян та вводить обмеження для невакцинованих. Деякі люди вважають нав'язування вакцинації від Covid-19 порушенням їх конституційних прав. Отже, необхідно розібратися чи є правомірним обов'язковість вакцинації від Covid-19? Багато людей, на сьогодні, виступають проти цього через причину недовіри до якості медикаментів, а також до держави. Мають суттєвий вплив і розповсюдження різних теорій змов.

Метою даного дослідження є з'ясування правомірності обов'язкової вакцинації. Чи є обов'язкова вакцинація від Covid-19 порушенням та обмеженням прав людини або вимушеною дією держави на користь всього суспільства?

Питання обов'язковості імунізації проти коронавірусу не є новим і обговорюється країнами вже давно. Через масштабність поширення даного вірусу та високу смертність проблема набула гострого значення.

Протистояння суспільних інтересів по збереженню свого здоров'я та індивідуальних прав на недоторканість досі триває і стає все більш критичним.

Згідно зі ст. 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Ст. 49 Конституції України зазначає, що «кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу, забезпечену державою». Ст. 27 Конституції України каже, що «обов'язок держави - захищати життя людини».

Ст. 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права декларує, що держави мають вживати заходи щодо попередження та лікування епідемічних захворювань й боротьби з ними шляхом забезпечення медичної допомоги та програм імунізації кожному [1]. Потрібно звернути увагу на те, що у згаданому Пакті вакцинація не є обов'язковою. Отже, законодавством закріплено, що держава займає головну роль у забезпеченні додержання прав людини та, разом з тим, безпечного життя суспільства вцілому.

Ч. 3 та 4 ст. 284 Цивільного Кодексу України закріплює, що: «Надання медичної допомоги фізичній особі, яка досягла чотирнадцяти років, провадиться за її згодою. Повнолітня дієздатна фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, має право відмовитися від лікування».

Відповідно до ст. 43 Закону України про «Основи законодавства України про охорону здоров'я», медичне втручання не може бути проведено без добровільної згоди людини [2]. Отже, нібито зрозуміло, що людину не можна примушувати вакцинуватися.

Однак, ст. 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» закріплений Календар профілактичних щеплень в Україні, яким встановлюється перелік обов'язкових для всіх профілактичних щеплень та оптимальні строки їх проведення. Також законом передбачено, що до зазначеного Календаря профілактичних щеплень в Україні можуть бути внесені інші щеплення проти небезпечних вірусів залежно від певних ситуацій [3]. Отже, законом закріплена обов'язковість встановлених державою щеплень - це обов'язок громадян.

Практика Європейського Суду з прав людини (ЄСПЛ), яка є джерелом права для багатьох країн, є дещо різною. У деяких справах він визначив обов'язкову вакцинацію як небажане медичне втручання, здійснене без отримання добровільної згоди, що являє собою втручання у право на повагу до приватного життя (наприклад у справі «Претті проти Сполученого Королівства») [4]. Але у таких справах, як: «Соломахін проти України», «Вавржичка та інші проти Чеської Республіки», «Релігійна община Свідків Єгови в м. Москві проти Російської Федерації» та ін. йдеться про медичне втручання без добровільної згоди, а саме: здійснення щеплення проти

небезпечних хвороб, де ЄСПЛ вказав, що таке втручання є законним і потрібним, якщо мова йде про захист здоров'я всього суспільства.

Вакцинація переслідує дві цілі: вироблення особистого та створення колективного імунітету [5]. При цьому особистий імунітет захищає окрему взяту особу, а колективний – групу людей. Колективний імунітет необхідний для того, щоб вакциновані люди не давали змогу поширюватися хворобі, яку мають інші особи, але з вагомих причин не можуть імунізуватися.

З огляду на сказане, можна дійти висновку, що обов'язкова вакцинація проти серйозних хвороб та інфекційних захворювань (в нашому випадку вірусу Covid-19) може бути законною, якщо суспільні інтереси будуть мати пріоритет над індивідуальними, а імунізація буде охоплювати обидві цілі, наведені вище.

На сьогодні, в Україні вакцинація є добровільною. Хоча в той же час введені певні санкції за відмову від імунізації. Підтвердженням цього є стаття 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», де зазначається, що «працівники окремих професій, виробництв та організацій, діяльність яких може призвести до зараження цих працівників та поширення ними інфекційних хвороб, підлягають обов'язковим профілактичним щепленням також проти інших відповідних інфекційних хвороб. У разі відмови або ухилення від обов'язкових профілактичних щеплень у порядку, встановленому законом, ці працівники відсторонюються від виконання зазначених видів робіт» [3]. Міністерство охорони здоров'я України своїм наказом від 04.10.2021 № 2153, зареєстрованим в Мін'юсті 07.10.2021 за №1306/36928, затвердило перелік сфер діяльності, представники яких підлягають обов'язковій вакцинації проти COVID-19, а саме центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, закладів освіти.

Щодо Covid-19 у зв'язку з переходом більшості областей України до червоної зони рівня епідеміологічної небезпеки існують й інші обмеження прав людини, пов'язані з відмовою від імунізації (заборона вільно пересуватися між областями та державами, відвідувати магазини та спортивні зали, користуватися загальним транспортом та інше). Тобто особа може відмовитися від вакцинації в Україні, однак держава нав'язує свою волю через необхідність усунення небезпечної для всього суспільства хвороби, застосовуючи певні обмеження, які не дають змогу людині повноцінно існувати. Отже, вважаємо, що такі дії держави є легітимними та спрямованими на захист всього суспільства.

Багато людей відмовляються вакцинуватися через розповсюдженість інформації про недостатню дослідженість вакцин та пов'язаних із цим багатьма летальними наслідками. Однак, ця інформація не відповідає дійсності! Варто зазначити, що розробка нової вакцини займає приблизно 10-15 років. Є варіант екстреного випуску препаратів, і це не означає, що вони не перевірені, просто у цьому випадку створюється великий потік інвестицій і тому усі процеси відбуваються набагато швидше, ніж зазвичай.

Згідно з офіційною статистикою захворюваності на Covid-19 в Україні на 26 жовтня 2021 року з початку поширення цього вірусу померло 64936 осіб [6].

Разом з тим, було заявлено, що після вакцинації в Україні померло 95 осіб. (це близько 0,0015% від усіх, хто був щеплений від інфекції з початку вакцинаційної кампанії) [7]. У ході проведених експертиз у 77 осіб не було виявлено причинно-наслідкових зв'язків з вакцинацією. Щодо інших 18 людей, то розслідування досі триває. Багато з тих осіб, що померли після вакцинації, вже мали небезпечні хвороби і більшість з них були літні люди. Подібне спостерігається і в інших країнах. Дослідники у багатьох країнах допускають, що статистика померлих від Covid-19 є трохи завищеною. Але з наведених цифр очевидність того, що вакцинування є більш безпечним ніж захворювання, не викликає сумніву.

У передових європейських країнах закріплений обов'язок держави відшкодувати шкоду здоров'ю, спричиненою вакцинацією. На наш погляд, така гарантія з боку держави є логічною і сприятиме більшій довірі населення процесу вакцинації та більш високому рівню захисту громадян державою[8].

Висновок. Обов'язкова вакцинація не є порушенням прав людини, якщо держава переслідує легітимну мету, тобто її дії спрямовані на захист всього суспільства від небезпечної хвороби. Для пришвидшення процесу імунізації та запобігання загибелі маси людей, ми пропонуємо ввести обов'язкову вакцинацію. А також закріпити обов'язок держави відшкодувати шкоду здоров'ю, спричиненою вакцинацією, якщо така настала.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text.
2. Закон України про «Основи законодавства України про охорону здоров'я». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
3. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.
4. Шаповал К. О., Безпалько Ю. Ю., Хребтова Ю. А. Обов'язкова вакцинація: порушення прав чи необхідність? *Юридичний науковий електронний журнал*, Харків. 2021. С. 1-4. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-4/39>.
5. Вакцинація: право или обязанность? URL: <https://www.umj.com.ua/article/121439/vaktsinatsiya-pravo-ili-obyazannost>.
6. Минфин. Коронавирус в Украине. URL: <https://index.minfin.com.ua/reference/coronavirus/ukraine/>.
7. Смерть серед щеплених від COVID. URL: <https://life.liga.net/poyasnennya/article/smert-sredi-privityh-ot-covid-skolko-sluchaev-bylo-v-ukraine-i-v-vaktsine-li-prichina>.
8. Законодательные подходы к иммунизации в европейском регионе. URL: https://www.sabin.org/sites/sabin.org/files/zakonodatelnye_podhody_k_immunizacii_v_evropskom_regione.pdf.

СЛІВІНСЬКА Карина,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Динаміка розвитку ринкових відносин в Україні за часи незалежності об'єктивно призвела до зростання значення інституту юридичної особи у цивільних відносинах. Роль такої особи як правової категорії - це спосіб існування організацій як колективних суб'єктів права. Більшість набуває статусу суб'єкта права саме завдяки визнанню їхніх прав як юридичної особи, а їх важливість постійно зростає із ускладненням суспільних відносин. Вплив діяльності юридичних осіб на економіку держави має важливе значення у розвитку майнових прав цих осіб. Але, як наслідок, це призводить до активної реалізації їх немайнових прав. Законодавство без регулювання, помилкове тлумачення положень регламенту та наявність суперечностей у цій сфері вимагають від держави забезпечення законодавчого регулювання не лише майнових, а й немайнових прав.

У житті людина пов'язана різними суспільними відносинами з рівними і незалежними суб'єктами, такими як вона сама. Юридичні особи та фізичні особи мають не тільки всі немайнові права, а й особисті немайнові права, крім тих прав, необхідною умовою яких є природні особливості людини. [1, с. 590] Однак, якщо у ЦК України Книга друга «Особисті немайнові права фізичних осіб» присвячена правам фізичних осіб, то правам юридичних осіб присвячена лише стаття 94 «Особисті немайнові права юридичних осіб». Виходячи з цього, особисті немайнові права надаються юридичним особам, але немає чітких положень щодо їх концепції та особливостей, видів, застосування та процедур захисту.

Рівень наукової розробки цієї теми є недосконалим через недостатнє регулювання. Деякі аспекти особистих немайнових прав досліджували такі юристи, як М. Л. Нохрина, М. М. Агарков, В. С. Толстой, М. М. Малєїна, Л. О. Красавчикова, Р. О. Стефанчук, С. О. Сліпченко, О. В. Кохановська, Н. О.

Давидова, особливості характеристик особистих немайнових прав юридичних осіб вивчали Л. В. Федюк, Ж. В. Нор, Т. П. Карнаух, Н. В. Козлова. Однак ці дослідження стосуються генезису, концепцій, характеристик та систем особистих немайнових прав. Більше того, стрімкий розвиток цивільного права у сфері особистих немайнових прав іноді виходить за рамки традиційних ідей, висунутих у цьому інституті. Вітчизняні вчені зосереджувались на комерційному компоненті особистих немайнових прав, їх поширенні на інших учасників цивільних відносин, розширенні кола розуміння та забезпечення цих прав, формулюванні відповідних правових категорій та структур [2, с. 22]. Однак загальні положення щодо порядку реалізації особистих немайнових прав юридичних осіб, їх меж, системи засобів захисту та інших ігноруються.

Враховуючи, що з самого початку заснування інститут юридичної особи ґрунтується на незалежності асоціації і неможливо звести його до простої групи учасників, сфера його діяльності часто зосереджена на реалізації майнових прав. Навіть у положеннях Цивільного кодексу Української РСР увага зосереджувалася на тому, що юридичною особою є утворення з відокремленим майном, яким вона відповідає за зобов'язаннями [3]. У цьому нормативно-правовому акті як окрема категорія були виділені особисті немайнові права юридичної особи. Варто погодитись із твердженням, що об'єктивно особисті немайнові права складають складний правовий інститут, що включає норми різних галузей права [4, с. 10]. Основою цього правового інституту є Конституція України, яка спочатку встановлює права людини та громадянина, а також вказує на можливість організації в громадських установах, комерційної діяльності.

Під час розгляду сучасної концепції особистих немайнових прав привертає увагу різноманітність юридичних фактів, згаданих у її контексті. Зокрема, це категорії «особисті потреби», «особисті нематеріальні (нематеріальні) блага», «нематеріальні корисні інтереси» та «особисті немайнові права», які взаємопов'язані і колективно визначають таке сучасне цілісне сприйняття такого юридичного факту як особисті немайнові права [5, с. 197]. У свою чергу, і ЦК УРСР, і ЦК України передбачали набуття юридичними особами особистих немайнових прав. Ці права включають свободу вибору місця розташування, свободу власності, свободу договорів, свободу підприємництва, свободу вибору діяльності тощо. Це передумова свободи.

Однак, щоб визначити, що таке особисті немайнові права юридичної особи, необхідно зосередитися на тому, що таке юридична особа, і підкреслити, чим особисті немайнові права юридичних осіб відрізняються від прав фізичних осіб. Для того, щоб юридична особа вільно здійснювала свої права, потрібна хоча б мовчазна згода інших учасників цивільно-правових відносин. Тобто особисті немайнові права юридичних осіб повинні бути визнані іншими особами. Це вказує на абсолютне право юридичної

особи, що відповідає відповідному абсолютному суб'єктивному обов'язку необмеженої кількості осіб. Не слід забувати, що особисті немайнові права юридичних осіб, хоча і абсолютні, є «негативними». Їх зміст зводиться до можливості зобов'язати платників податків виконувати заборону, встановлену законом. Зміст цих прав не охоплює можливості активних дій уповноваженої чи відповідальної особи [6, с. 121]. Це забезпечує розуміння їх застосування між юридичною особою та будь-якою третьою стороною, оскільки практичність абсолютних правовідносин полягає в тому, що у разі порушення абсолютного права заходи захисту та відповідальності можуть бути застосовані до будь-якого порушника [7, с. 26].

Особисте немайнове право має визнаватися за юридичною особою як за носієм відповідного особистого немайнового блага, тобто мати юридичний стан прикріпленості нематеріального об'єкта до суб'єкта через визначення відповідного правового статусу такої особи [8, с. 104]. Скориставшись своїм правом на організацію за вільною волею, певна група людей стає незалежною особою - юридичною особою, яка за законом має ті ж права, що і ці особи, та використовує їх як рівноправний суб'єкт. Деякі права формують юридичний статус і називаються особистими, оскільки вони невіддільні від цієї юридичної особи, без них вона не вступить у цивільні відносини.

Особисті немайнові права юридичної особи виникають з моменту її створення. На відміну від юридичних осіб приватного права, юридичні особи публічного права утворюються адміністративним актом Президента України, органу державної влади, органу Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, і можуть володіти лише такими особистими немайновими правами, що відповідають повноваженням цієї юридичної особи. Якщо говорити про право на діяльність, юридична особа може займатися будь-якими її видами, які не заборонені законом. Однак деякі види юридичних осіб мають особливу дієздатність і можуть здійснювати лише діяльність, детально описану у установчих документах. Водночас юридичні особи можуть бути обмежені у здійсненні певної діяльності, що порушує антимонопольне законодавство.

Регулювання особистих немайнових прав юридичних осіб як категорії має містити набір незалежних правил (як зазначено у Цивільному кодексі України), без посилання на права фізичних осіб. За своїми специфічними характеристиками особисті немайнові права перших чітко та обґрунтовано відрізняються від відповідних прав другого. Можна сказати, що особисті немайнові права юридичних осіб – це абсолютні суб'єктивні невід'ємні права, які мають конкретні причини їх виникнення та припинення, спрямовані на задоволення як майнових, так і немайнових інтересів, не обмежуючись виключним переліком, і можуть набувати економічного значення і які індивідуалізують суб'єкт цивільно-правових відносин як організацію.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 4-те вид., стереотипне. К. : Юрінком Інтер, 2014. 976 с.
2. Стефанчук Р. О. До питання створення цивільного немайнового права. *Актуальні проблеми приватного права*: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 94-й річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф. чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 19 лют. 2016 р.). Х. : Право, 2016. С. 20-22.
3. Цивільний кодекс Української РСР від 18.07.1963 № 1540-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540-06>.
4. Толстой В. С. Личные неимущественные правоотношения. Изд-во АПП ППРО, Москва: 2009. 216 с.
5. Пунда О. О. Поняття особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. С. 197–204.
6. Гуменюк О. І. Класифікація особистих немайнових прав учасників цивільних правовідносин. Університетські наукові записки. 2008. С. 119-123.
7. Стефанчук М. О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав : монографія. К. : КНТ, 2008. 184 с.
8. Шишка О. Р. Особисті немайнові права за ЦК України: що це? *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав* : матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова (м. Харків, 18 грудня 2015 р.); Нац. юрид. Ун-т ім. Ярослава Мудрого. Х.: 2016. С. 103-108

СПІВАЧЕНКО Ольга,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Правовий інститут банківської таємниці є невід'ємною ознакою правової системи будь-якої економічно розвинутої країни. Адже «інститут банківської таємниці виступає в ролі обов'язкової державної гарантії, яка забезпечує реалізацію та захист таких конституційних прав та свобод людини і громадянина, як недоторканість та таємниця особистого життя фізичної

особи, що є притаманним більшості демократичних країн світу та виступає необхідним елементом захисту економічних інтересів учасників відповідних правовідносин» [1].

Банківська таємниця є порівняно новим інститутом для української правової системи, тому необхідно зазначити, що в Україні на сьогодні відсутній досконалий правовий механізм захисту відомостей, що становлять банківську таємницю.

Шаповалова А. зазначає, що стосовно охорони або захистом банку не виникає жодних питань. Однак, не зрозуміло, що законодавець має на увазі під «системою охорони клієнта», адже під охорону потрапляють відомості про клієнта, а не сам клієнт [4].

Крім цього суттєвим є закріплення зобов'язання працівників банку й контролюючих органів зберігати банківську таємницю незалежно від того, продовжує особа працювати в банківській сфері чи ні. У ст. 61 Закону України «Про банки і банківську діяльність» зазначається, що керівники та службовці банків зобов'язані не розголошувати та не використовувати з вигодою для себе чи для третіх осіб конфіденційну інформацію, яка стала відома їм при виконанні своїх службових обов'язків. Разом з тим, не повною мірою визначене коло осіб, які повинні підписувати зобов'язання щодо збереження банківської таємниці при вступі на посаду. Беззаперечно, до такого кола осіб належать керівники банку [4].

Тобто відповідні зобов'язання повинні бути підписані головою Загальних зборів (Зборів учасників), секретарем Зборів банку, членами виконавчого органу банку та спостережної ради. Однак, термін службовці банку не є визначеним законодавчо, а тому потребує подальшої деталізації.

В результаті проведеного дослідження можемо зробити висновок, що нормативна база, яка регулює інститут банківської таємниці вже сформована, але містить ряд недоліків, при яких можливі порушення законних способів захисту банківської таємниці [2]. При цьому варто відзначити, що потенціал для фінансових інновацій на вітчизняному банківському ринку досить великий, але інноваційних фінансових продуктів в Україні поки ще недостатньо.

У зв'язку з цим необхідно змінювати форми і методи обслуговування. Зокрема, однією з основ довіри банку клієнтами інформації є банківська таємниця та її охорона. Важливим залишається питання визначення терміну зберігання інформації, віднесеної до банківської таємниці. На нашу думку доречно було б на законодавчому рівні встановити термін зберігання такої інформації [1]. Пропонуємо мінімальний термін зберігання банківської таємниці – 10 років. Вважаємо, що внесення таких змін посилить стійкість та стабільність банківської системи, а інтереси усіх учасників банківських правових відносин стануть більше захищеними [3].

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю та

розголошення комерційної або банківської таємниці тягнуть за собою притягнення особи до кримінальної відповідальності.

Таким чином, банківська таємниця є конфіденційною інформацією, правовий режим якої регулюється спеціальними нормативно-правовими актами, має визначений порядок доступу та використання, а також відповідальність за його порушення. Доступ до банківської таємниці може виникнути тільки тоді, коли виконаний ряд умов: запитувана інформація має саме безпосереднє і пряме відношення до здійснення функцій даного органу, запит подається тільки суб'єктом (посадовою особою), який має на це право та дотримані встановлені вимоги.

Крім банківської таємниці, українське законодавство виокремлює ще кілька видів відомостей, що повинні зберігатися у таємниці, наприклад комерційна, адвокатська, лікарська тощо. Також у законодавстві використовуються різні поняття «таємниці», зокрема: службова таємниця, професійна таємниця та інші.

Для ефективного захисту банківської таємниці необхідно відмежовувати її поняття від кожного з даних видів інформації. При цьому у фаховій літературі наголошують на необхідності розвитку і вдосконалення відповідного галузевого законодавства стосовного кожного виду таємниць із визначенням ознак таємниці, кола суб'єктів, що мають право на таку таємницю, права та обов'язки осіб, які мають відношення до певних видів таємниць, порядок захисту прав.

Список використаних джерел:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121III // URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212114>
2. Гетьманцев Д. О. Банківська таємниця: особливості її нормативноправового регулювання в Україні та законодавстві зарубіжних країн : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / Гетьманцев Данило Олександрович. К., 2003. 206 с.
3. Судова практика розгляду справ про розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних і фізичних осіб // Вісник Верховного суду України. № 10. 2010. С. 14–25.
4. Шаповалова А. Поняття банківської таємниці: проблеми захисту у кримінальному процесі України. Підприємництво, господарство і право. 2006. № 10. С. 138– 141.

СОФІЯНЧУК Олександр,
слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЩОДО ПРОБЛЕМАТИКИ КЛАСИФІКАЦІЇ МЕТОДІВ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Сучасне суспільство за час існування альтернативних способів вирішення спорів (далі АВС) розробило та застосовує у тому чи іншому вигляді безліч способів врегулювання спорів та їх усіляких комбінацій. Можна виділити основні види: переговори, переговори за участю посередника (facilitated negotiation або facilitation), посередництво (mediation), примирення (conciliation), досудова нарада з врегулювання спору (settlement conference), арбітраж (med-arb), посередництво-незалежний дозвіл (adjudication), міні-процес (minitrial), приватний суд (private judging), «суд із безліччю дверей» (multi-door courthouse), встановлення фактичних обставин справи (fact finding), попередня незалежна оцінка (early neutral evaluation), експертне визначення (висновок) (expert determination), комісії з розгляду спорів (dispute review boards), спрощений суд присяжних (summary jury trial), і навіть можливі інші процедури та його варіації у тому чи іншому зручному для сторін вигляді.

У сучасній вітчизняній системі права немає чіткого уявлення про місце альтернативних примирливих процедур, що може призвести до неправильного розуміння їх правової природи. Це згодом негативно позначиться на практиці застосування та на процесі розвитку АВС [1, с. 30].

Розглядаючи таку велику кількість АВС, необхідно уніфікувати та класифікувати їх. Це необхідно для правильного дослідження механізмів роботи, застосування та впровадження примирних процедур. Так, у своєму дослідженні Біцай А. В. визначає поділ моделей медіації в залежності від інтеграції в судову систему, та ролі третьої сторони і предмету спору [2, с. 85-89]. У той же час Яковлев В. В. погоджується з таким розподілом, і поглиблено аналізує поділ між позасудовою і присудовою моделлю медіації

[3, с. 139-151]. Проте є інші бачення видів медіації та їх класифікацій. Класичний поділ процедур АРС розмежовується на основні та комбіновані. До основних відносять: переговори, посередництво, арбітраж. А з цих основних процедур з'являється за взаємним рішенням сторін велика кількість комбінованих процедур, необхідних та оптимальних для конкретних обставин справи. Можна навести приклади: посередництво-арбітраж; «мінісуд», приватна судова система та багато інших [4, с. 19].

Один із варіантів класифікації пропонує А.І. Вінниця. Він, вивчаючи дані Європейської комісії з питання альтернативного вирішення спорів, приходять до необхідності класифікації АВС щодо ступеня участі у процесі врегулювання третьої сторони. Автор поділяє АВС на дві групи. Перша група містить варіанти процедур, за яких третя сторона залучається до участі у суперечці, в одному випадку з її допомогою погоджується та приймається рішення за фактом спору, обов'язкове для виконання сторонами, а в іншому – третя сторона тільки сприяє вирішенню спору та її дії носять виключно рекомендаційний характер, необов'язковий виконання сторонами спору. До другої групи автор відносить такі процедури, за яких третя сторона бере участь у процесі примирення для допомоги у прийнятті консенсуального рішення між сторонами, і при цьому сама не виробляє власну позицію щодо спору [5, с. 119].

Класифікацію АВС, запропоновану Херсонцевим А.І., вважати повною не зовсім правильно. Хоча класифікація і зачіпає практично всі відомі АРС, але вона втрачає один із найважливіших способів – переговори. Переговори можуть бути двох типів – за участю третьої сторони та без такої. Тому представлена класифікація потребує доопрацювання.

У багатьох країнах світу АВС розвиваються не лише у приватній сфері, а й у державному правосудді. Цей факт дозволяє розділити процедури на дві групи: публічні та приватні [6, с. 25]. Є.І. Носирева, вивчаючи альтернативні способи врегулювання суперечок у США, приходять до схожих позицій. Вона відносить до приватних процедур переговори, посередництво, міні-суд та інші. Ці процедури відрізняє добровільне рішення їх використання. Другу групу вона називає умовно-публічні процедури та до них відносить ті, що використовуються всередині судової системи (досудовий арбітраж, спрощений суд присяжних тощо) [7, с. 39-41].

Декілька варіантів класифікацій наводить у своїй статті «Теоретичні засади альтернативного вирішення спорів: концепція приватного процесуального права» Г.В. Севастьянов. [8, 104-106] Перша класифікація заснована на порядку застосування процедур АВС: 1) позаюрисдикційний (будь-який із способів АВС); 2) доюрисдикційний (встановлюється законом або угодою сторін і ґрунтується на методі врегулювання правового конфлікту: переговори, примирення, посередництво); 3) юрисдикційний (встановлюється законом і ґрунтується на методі врегулювання конфлікту, наприклад, посередництво). Виходячи з такого поділу, може вийти такий

варіант, що одна процедура за своєю природою підходить відразу до кількох пунктів, наприклад, посередництво. Виходить ця класифікація не процедур АВС, а варіантів їх використання. Друга класифікація представлена Г.В. Севастьяновим, заснована на методі вирішення спору: 1) змагальні (третейський розгляд, міжнародний комерційний арбітраж); 2) консенсуальні (переговори, примирення, посередництво, омбудсмен); 3) рекомендаційні (арбітраж з рекомендаційним рішенням, міні-суд, спрощений суд присяжних, незалежна експертиза щодо встановлення фактичних обставин справи); 4) змішані (посередництво-арбітраж, арбітраж-посередництво, вирішення колективних трудових спорів) [9, с. 104-106].

Класифікація методом вирішення спору дозволяє більш точно розділити процедури АВС. Але й у цьому разі можливі проблеми. Наприклад, процедура може бути змагальною (міні-суд), а рішення буде рекомендаційним. Наступна класифікація Г.В. Севастьянова заснована на обов'язковості застосування способів АВС: обов'язкові, засновані на законі чи міжнародному договорі, а також обов'язкові у досудовому та судовому порядку; добровільні, основний чинник яких є добровільною угодою сторін (переговори, медіація).

Усі класифікації представлені Г.В. Севастьяновим дозволяють розділити АВС, але вони не позбавлені недоліків. Наприклад, не завжди можна точно віднести конкретну процедуру до окремого типу за тією чи іншою класифікацією. Досліджуючи нормативну, навчальну та спеціальну літературу, аналізуючи різні точки зору вчених щодо класифікації альтернативних процедур, можливо представити власну узагальнену класифікацію, засновану на участі третьої особи: 1) без залучення третьої особи до вирішення спору (переговори); 2) із залученням третьої особи до участі у вирішенні спору: а) сприяє вирішенню спору, але не має власної позиції у справі (медіація); б) сприяє вирішенню спору, має власну позицію у справі, але рішення не є обов'язковим (міні-суд, експертний висновок); в) сприяє вирішенню спору, має власну позицію у справі та рішення є обов'язковим для виконання сторонами спору (арбітраж).

Представлена класифікація альтернативних способів урегулювання спорів є узагальненням різних наукових концепцій та праць вчених у цьому напрямі. Вона дозволяє вивчити предмет АВС за допомогою структурно-системного методу дослідження для визначення структури, основних елементів та функціональної спрямованості окремих примирних процедур, що у свою чергу дозволить розробляти найбільш ефективні механізми впровадження та розвитку примирних процедур у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Макарова С.А. Понятие и правовая природа способов альтернативного разрешения споров как теоретико-правовой категории. Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки, 2016. № 4-2. 30 с.
2. Біцай А. В. Моделі медіації у світі та перспективи для України. Право і суспільство.

2013. № 6. С. 85-89.
3. Яковлев В. В. Присудова та позасудова медіація: основні ознаки. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Сер. : Право, 2017. Вип. 26. С. 139-151.
 4. Arnold T. Why ADR? // Alternative Dispute Resolution: How to Use it Your Advantage. ALI – ABA course of study. 1996. 19 p.
 5. Херсонцев А.И. Альтернативное разрешение споров: проблемы правового регулирования и европейский опыт. Российский юридический журнал. 2003. № 3. 119 с.
 6. Штепан П. Альтернативные способы разрешения споров. СПб., 2002. 25 с.
 7. Носырева Е.И. Альтернативное разрешение споров в США. Монографія, 2005. 39–41 с.
 8. Севастьянов Г.В. Теоретические основы альтернативного разрешения споров: концепция частного процессуального права. Хрестоматия альтернативного разрешения споров: уч.-метод. материалы и практические рекомендации. Сост. Г.В. Севастьянов. СПб.: АНО «Редакция журнала «Третейский суд», 2009. 104–106 с.
 9. Севастьянов Г.В. Теоретические основы альтернативного разрешения споров: концепция частного процессуального права. Хрестоматия альтернативного разрешения споров: уч.-метод. материалы и практические рекомендации. Сост. Г.В. Севастьянов. СПб.: АНО «Редакция журнала «Третейский суд», 2009. 104–106 с.
 10. Директива 2008/52/ЕС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах. Міжнародний документ № 2008/52/ЄС від 21.05.2008 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a95.

СТАНІШЕВСЬКА Даяна,

ТРУСОВА Еліна,

здобувачі вищої освіти Університету
митної справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

ПРОБЛЕМАТИКА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ У ПРАВАХ ЧОЛОВІКА ТА ЖІНКИ ПРИ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Обриси стереотипу стосовно розподілу сімейних обов'язків все ще невпевнено з'являються на горизонті українців. Фактично з моменту проголошення незалежності проблема гендерної нерівності привертає увагу науковців, активістів та влади. Останніми роками в Україні спостерігаються суттєві зміни у цій сфері, які дають надію на досягнення реальних змін у суспільній та приватній сферах життя суспільства.

Україна, як усі цивілізовані держави, також активно проводить гендерну політику, в основі якої лежать загальновизнані міжнародні норми, зафіксовані, зокрема в Загальній декларації прав людини, Конвенції про політичні права жінок, Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок та інших документах. Україна поділяє принципи ООН і розуміння гендерної рівності як необхідної умови досягнення сталого розвитку країни, створення умов для всебічного розвитку людського потенціалу. Але питання проблематики дотримання належного принципу рівності залишається відкритим та актуальним.

По-перше, проблематика гендерної рівності у вихованні дітей починається з питання надання відпустки для догляду за дитиною. Відповідно до статті 18 Розділу IV Закону України «Про відпустки», за бажанням матері або батька дитини одному з них надається відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку [1]. Чинне законодавство передбачає рівність між чоловіком та жінкою у реалізації права на таку відпустку. Але українські фахівці з гендерних питань вважають, що відпустка по догляду за дитиною, яку бере саме батько, а не мати, в Україні – велика рідкість [2, с.36]. Це проблема низького рівня правосвідомості суспільства, яка виражається в нехтуванні принципом рівності на реалізацію права на відпустку для догляду за дитиною, що призводить до гендерної дискримінації.

По-друге, проблематика проявляється в тому, що судова практика, як правило, за помилки у вихованні дітей, неналежний догляд, притягає до відповідальності матерів, через гендерні стереотипи, нівелюючи той факт, що батько також несе відповідальність за грубе та систематичне невиконання своїх батьківських обов'язків [4, с.10]. Суспільством нав'язано факт того, що на матерів покладається більше обов'язків по догляду за дитиною, аніж на батька. Відповідно до чинного законодавства України, мати і батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини [3], тобто й відповідальність за недбальство чи вчинені неправомірні дії також рівна, хоча судова практика й аналіз прецедентів свідчать про зворотнє.

У 2019 році Асоціація жінок-юристок України "ЮрФем" провела дослідження спільно з фундацією DE Jure, де вони дослідили особливості розгляду адміністративних справ щодо невиконання батьками або особами, які їх замінюють, батьківських обов'язків. Усього проаналізовано 628 постанов суду. За результатами дослідження з аналізу текстів проаналізованих рішень зрозуміло, що із загальної кількості адміністративних матеріалів, які надходили до суду, у 78,8% випадків протоколи про притягнення до адміністративної відповідальності було складено на матерів, у 17% випадках на батька [4, с.10]. Незважаючи на те, що за законом, відповідальність за неналежне виховання дітей, батько та матір несуть на засадах рівності, сучасна судова практика покладає більше обов'язків щодо виховання на матерів, що свідчить про факт недотримання

принципу рівності у вихованні дітей.

По-третє, ще одним проблемним питанням залишається визначення місця проживання дитини. Відповідно до статті 11 розділу III Закону України «Про охорону дитинства», кожна дитина має право на проживання в сім'ї разом з батьками або в сім'ї одного з них та має право на батьківське піклування, тому батько і мати мають рівні права та обов'язки щодо своїх дітей [5]. Отже, саме тому згідно чинного законодавства, ніхто з батьків не має переваги щодо залишення дитини на проживання з нею чи з ним. Визначальним фактором у таких питаннях є лише забезпечення найкращих інтересів дитини. Хоча, як свідчить судова практика, інтереси дитини враховуються не завжди і в багатьох випадках, суд надає перевагу проживанню дитини з матір'ю, що свідчить про гендерну стереотипізацію прав матері на дитину. Цілком можна погодитися з тим, що існування «презумпції на користь матері» в питаннях виховання дитини, якою зловживали національні суди, є неприпустимим [6, с.72].

У рамках дослідження Асоціації жінок-юристок України "ЮрФем" спільно з фундацією DE Jure, було також проаналізовано низку судових рішень щодо питань встановлення місця проживання дитини. За результатами дослідження, суди визначили місце проживання дитини з матір'ю у майже 70% справ, оскільки чоловіки не виявляли бажання, щоб діти жили з ними, та не зверталися до суду з відповідним позовом чи зустрічним позовом [4, с.26]. Це свідчить про сталі гендерні стереотипи в житті сучасного українського суспільства та байдужість правосуддя у питанні досягнення принципу рівності у вихованні дітей між чоловіком та жінкою.

Отже, за чинним законодавством України, чоловік та жінка абсолютно рівні у своїх правах щодо виховання дітей. Про це свідчать положення статей та кодексів, зазначених вище. Однак у реальності ситуація складається навпаки. Гендерні стереотипи залишаються існувати в сучасному суспільстві на фоні малорозвиненої правосвідомості та розуміння права в цілому. Аналіз та дослідження судових рішень також свідчить про факт того, що судді не завжди дотримуються принципу рівності в питаннях виховання дітей. Для зміни наявної ситуації українці повинні підвищувати свою правосвідомість, повинна проводитися правопросвітня діяльність на більш якісному та високому рівні, суспільству потрібно позбавлятися від гендерних стереотипів шляхом отримання нових знань та розширення кругозору в правовій сфері. Проблематика цього питання буде залишатися сталою, допоки українське законодавство не почне активні трансформаційні дії щодо зміни сучасного стану справ та не розпочне роботу щодо підвищення рівня правосвідомості громадян, спрямовану на ліквідацію існуючих стереотипів та спрямовану на модернізацію свідогляду кожної особистості.

Список використаних джерел:

1. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.10.2021).
2. Г. Грінченко, К. Кобченко, О. Кісь поняття предмету го: погляд у контексті європейської стратегії України: книга. Київ : Арт-книга, 2015. 244 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Gender_rivn.pdf (дата звернення: 23.10.2021).
3. Сімейний кодекс України: кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 23.10.2021).
4. Кіт Х., Колотило М., Федькович Г. Гендерні аспекти справ про невиконання батьківських обов'язків та визначення місця проживання дитини: аналітичний звіт. Львів : ГО «Фундація ДЕЮРЕ», ГО «ЮРФЕМ», 2020. 31 с. URL: <http://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2021/01/Stereotypes-Report-final.pdf> (дата звернення: 23.10.2021).
5. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 23.10.2021).
6. Мінченко А. О. Визначення місця проживання малолітньої дитини з одним із батьків. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. №2. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/2/18.pdf> (дата звернення: 23.10.2021).

СТРАШКО Олександр

здобувач вищої освіти четвертого курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник:

МІТУСОВА Катерина,

викладач кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ
У РОЗРІЗІ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ**

На тлі Європейських тенденцій у нормативно-правовому секторі перед Україною постає задача переоцінити підходи до правового регулювання прав і свобод людини та громадянина, механізмів їх регулювання. Актуальність дослідження забезпечення гендерної рівності у розділі трудового законодавства зумовлене сучасним етапом реформування державно-правової політики з метою приведення її до вимог принципів справедливості.

Законодавче закріплення принципу гендерної рівності у сфері зайнятості населення має здійснюватися комплексно, оскільки саме тут найчастіше розвивається проблема гендерної дискримінації. Конституція України в ст. 43 гарантує право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя роботою, яку кожен вільно обирає або на яку погоджується. Держава повинна гарантувати рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності.[1]

У ст. 2-1 Кодексу законів про працю України заборонено будь-яку дискримінацію у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей, пряме або непряме обмеження прав працівників залежно від статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, сімейного та майнового стану, сімейних обов'язків.[2] Основними проблемами гарантування економічної рівності жінок і чоловіків є гендерна нерівність на ринку праці. Але обмеження можливостей жінки заробляти собі на життя, самореалізуватися різними шляхами, досягати фінансових благ існує не через недосконале правове забезпечення права на працю, а через систему соціальних стереотипів, за якими чоловік вважається більш стабільним, вигідним працівником порівняно з жінкою. Передбачені гарантії розроблено з метою захисту жінок від діяльності, що може призвести до порушення їх здоров'я, а також створює умови для суміщення материнства і трудової діяльності.

У складних умовах сучасної ринкової економіки в Україні прибуткові підприємства, установи, організації мають працювати в умовах високої конкуренції, браку матеріальних та фінансових ресурсів. Тому при формуванні кадрового потенціалу перевага надається працівникам, які спроможні виконувати інтенсивну роботу, необмежені в часі та можливостях. Основною метою власника підприємства та його діяльності є отримання максимального прибутку, через це підприємці не проявляють зацікавленості у прийнятті на роботу жінок, оскільки чоловіки, порівняно з жінками, не наділені такою кількістю додаткових трудових пільг та гарантій. [3, с.55] Жінки мають конкурувати на ринку праці з особами, що не обтяжені необхідністю піклуватись про родину.

Проблема удосконалення трудового законодавства зосереджена на усуненні дискримінаційних норм. Так, завдяки протестним рухам 2017-го року був скасований Перелік важких робіт та робіт із небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.12.1993 №256 та виконання Закону України «Про охорону праці». Загалом, ця норма порушувала соціальну справедливість: по-перше, вона обмежувала доступ до робіт, які жінки фактично змушені виконувати незаконно; по-друге, вона ставила під сумнів цінність здоров'я чоловіка, який може і фактично повинен працювати на небезпечних для здоров'я роботах.

Так, Законом України «Про внесення зміни до Кодексу законів про

працю України щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації з правом Європейського Союзу» від 12.10.2015р. до ст. 2-1 Кодексу законів про працю України внесено заборону дискримінації у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей, пряме або непряме обмеження прав працівників залежно від статі сімейного та майнового стану, сімейних обов'язків.

Недотримання роботодавцями вимог забезпечення трудових пільг та гарантій для жінок є порушенням трудового законодавства, але аналіз дійсності дає підстави зробити висновок, що лише вдосконалення законодавства та протидія порушенням з боку роботодавців не вирішить проблему. Комплексна цілеспрямована економічна політика у сфері надання підтримки роботодавцям, що працевлаштовують жінок, гарантії судового захисту та поінформованість осіб у власних трудових правах дадуть змогу подолати гендерну нерівність у трудовій сфері. Важливо, щоб державна політика у цій сфері не зосереджувалась лише на підтримці та захисті жінок, а забезпечувала свободу вибору трудової діяльності. Україна знаходиться лише на початковому етапі трансформації в соціальну державу, тому врахування гендерного чинника у правовому закріпленні рівних соціальних прав для обох статей є однією з передумов гарантування соціальної справедливості. Держава зобов'язана здійснювати заходи позитивного характеру для матеріального поліпшення умов життя своїх громадян. [4]

Зв'язок достатнього рівня життя з доступом чоловіків та жінок до праці проявляється через гарантування достатнього рівня заробітної плати. Різниця у заробітній платі жінок та чоловіків суттєво впливає на можливість забезпечення їх власного добробуту. Зі звіту Державної служби статистики України: у першому кварталі 2018р. жінки в середньому отримували заробітну плату на 22% меншу, ніж чоловіки. Так, середня зарплата чоловіків становила 9031 грн, а жінок – 7080 грн. [5] За розрахунками світового банку, ситуація з оплатою праці в Україні є ще гіршою – на кожен зароблений жіночою гривню припадає 1,67 грн зароблених чоловіком. [6] Для порівняльного аналізу, за даними Національного інституту пенсійного забезпечення США, можливість жіночої бідності після виходу на пенсію складає 80%.

З іншого боку, існує й проблема соціального захисту чоловіків: вони частіше зазнають трудового каліцтва та стають жертвами нещасних випадків; чоловіки складніше, ніж жінки, адаптуються до зміни соціального статусу та зміни способу життя, про що свідчать дані гендерного аналізу суїциду; є необхідність у розробленні соціальних програм щодо запобігання алкоголізму, наркоманії серед чоловіків, зміцнення репродуктивного здоров'я чоловіків тощо.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про пенсійне забезпечення», громадяни України мають право на державну пенсію за віком, за інвалідністю, у зв'язку з втратою годувальника та в інших випадках,

передбачених законом. Загальновідомою є різниця у пенсійному віці жінок та чоловіків, хоч така різниця є поширена у світі, існують держави, що зрівняли її. Пенсійний вік однаковий для обох статей, встановлено у 12 країнах Європейського Союзу. При цьому в 10 країнах він є максимальним (65 років) та лише в двох складає 62 роки (Латвія, Угорщина). У правовому регулюванні пенсійного віку важливо, щоб він змінювався синхронно з тривалістю життя. Враховуючи різницю у тривалості життя чоловіків та жінок і принципу гуманізму, необхідно переглянути підходи до визначення пенсійного віку.

Отже, слід досконально переглянути відповідність законодавства до Європейських норм, що вимагають більш розвинуті у даному розрізі права принципи та відносини згідно гендерної розрізненості, прийняти запропоновані зміни та впровадити у сучасне законодавство.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
2. Кодекс законів про працю України {Затверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375} URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text
3. Ковалевич С.П., Хоружа І.Г. Особливості правового регулювання умов праці жінок. *Молодий вчений*. 2017. №5.1(45.1), с. 54-57
4. Кириченко Ю.В. Пояснювальна записка щодо обґрунтування необхідності зміни статті 48 КУ. *Конституційна асамблея: політико-правові аспекти діяльності*. 2013. №10(19) с.64-70.
5. Державна служба статистики України URL: www.ukrstat.gov.ua/
6. Світовий банк URL: www.worldbank.org/uk/country/ukraine

СУДОПЛАТОВ Олександр,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВА РОЛЬ СУДУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Суд – це орган влади, наділений компетенцією щодо здійснення правосуддя шляхом вирішення цивільних та кримінальних справ. Тому суд є не лише обов'язковим, а й вирішальним суб'єктом цивільних процесуальних

правовідносин. Суд є головним учасником процесу, як один з органів управління він покликаний здійснювати правосуддя у цивільних справах. Наділений владними повноваженнями, суд у ході процесу організовує та контролює дії його учасників, надає їм допомогу у реалізації їх прав та обов'язків. Владні повноваження суду проявляються одночасно як його права та обов'язки, при виконанні процесуальних дій.

Правове становище суду серед суб'єктів цивільного процесуального права характеризується деякими особливостями. Процесуальні дії суду є основними юридичними фактами, що впливають на динаміку процесуальних відносин. Його вказівки обов'язкові для виконання рештою суб'єктів цивільного процесуального права. Таким чином, правове становище суду у цивільному процесі характеризується поєднанням двох якостей: з одного боку, суд є учасником процесуальних відносин, а з іншого боку, він виступає як орган, наділений повноваженнями вирішувати всі питання, які можуть виникнути у зв'язку з розглядом конкретної справи. [1, с.125]

Особливе становище суду як суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин визначається конституційними принципами правосуддя та статусом суддів. Стаття 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» говорить, що судова влада самостійна і діє незалежно від законодавчої та виконавчої влади. [2] Суддями є особи, наділені у конституційному порядку повноваженнями здійснювати правосуддя та виконуючі свої обов'язки професійної основи. Законом закріплено незалежність суддів, відповідальність за втручання у діяльність судді щодо здійснення правосуддя, а також за прояв неповаги та невиконання вимог та розпоряджень суддів, які обов'язкові для всіх без винятку державних органів, громадських об'єднань, посадових осіб, інших юридичних та фізичних осіб.

Враховуючи особливу роль суду у цивільному процесі, закон пред'являє до нього цілий ряд вимог як якісного, і кількісного характеру. Кількісні вимоги виражені у ст. 34 ЦПК, де зазначено, що у судах першої інстанції розглядаються суддями одноосібно. Закон встановлює заборони для осіб, які не можуть входити до складу суду. Процесуальним засобом забезпечення належного складу суду є процесуальний інститут відводів. За наявності підстав для відведення суддя, згідно зі ст. 37 ЦПК, зобов'язаний заявити самовідвід. Право на заяву відведення судді, належить особам, які беруть участь у справі. [3]

Судова влада у цивільному судочинстві, спрямована на вирішення між сторонами правового конфлікту чи іншої юридичної справи, яка проявляється в наступному:

а) суд керує ходом процесу по кожній справі, що розглядається, його дії спрямовані на дотримання правомірності;

б) під час розгляду цивільних справ суд здійснює правозастосовну діяльність, реалізуючи норми процесуального права. [4, с.20]

Суд, будучи органом влади, водночас є органом, покликаним захищати

права та свободи громадян, обслуговувати їх інтереси.

Закон покладає на суд цивільні процесуальні обов'язки, виконання яких достатньо забезпечено заходами державного примусу шляхом скасування, зміни неправосудного рішення або ухвали вищими судовими інстанціями. Особи, що беруть участь у справі, не можуть самі своїми діями примусити суд до виконання процесуального обов'язку, але мають право шляхом подання касаційної скарги призвати суд до відповідальності. Право осіб, які беруть участь у справі, на оскарження неправосудних постанов суду, одного боку, є гарантією своєчасного та правильного виконання судом своїх обов'язків, з другого, позначає межі судової влади. [5, с.92]

Таким чином, можна сказати, що головна особливість цивільних процесуальних правовідносин полягає у поєднанні в особі суду двох якостей — учасника цих відносин та органу, наділеного повноваженням дозволяти все правові питання, які можуть виникнути у зв'язку із здійсненням правосуддя. Процесуально-правовий стан чи цивільна процесуальна компетенція суду як суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин органу. Державна влада представляє сукупність владних повноважень суду та його обов'язків, спрямованих на реалізацію судової влади під час здійснення правосуддя шляхом керівництва процесуальними діями всіх учасників судочинства, напрями їх діяльності, співробітництва з ними з метою своєчасного, правильного та справедливого розгляду цивільних справ.

Список використаних джерел:

1. Комаров В. В. Курс цивільного процесу : підручник. Харків. 2011. 1352 с
2. Закон України Про Судоустрій і Статус Суддів: станом на 5 серпня 2021 р., Верховна Рада України 2016 р., ст.545 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 30.10.2021)
3. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України: кодекс від 18.03.2004, редакція від 01.04.2016 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 30.10.2021)
4. Комаров В.В., Бігун В.А., Баранкова В.В. Курс цивільного процесу : підручник. Харків 2011. С.135
5. Колісник О.В. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідноси. Харків, 2008. 20 с

СУХА Анна,

здобувач вищої освіти Університету
митної справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТУ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ

У сучасній цивілістиці категорія договору належить до тих правових феноменів, місце і значення яких у впорядкуванні суспільних відносин, незважаючи на багаточисельні дослідження, й досі залишаються недостатньо вивченими, а природа відносин дарування є складною і суперечливою та залишається дискусійним питанням науки цивільного права. Останнім часом проблемні питання договорів аналізувалися у численних монографічних працях, підручниках, посібниках, на рівні дисертаційних досліджень, присвячених окремим видам договірних зобов'язань. Проте, питання предмету договору дарування не можна визнати достатньо дослідженими.

Зазначимо, що предмет договору дарування складається, виходячи з інтересу сторін, що породжує відповідну домовленість у правочині стосовно певного майна, роботи чи послуги. Здебільшого предметом дарування є речі (майно). Відповідно до ст. 179 ЦК України «річчю є предмети матеріального світу, щодо яких можуть виникати цивільні права та обов'язки [1].

Головними ознаками предмету договору дарування є [5]:

1) предметом договору дарування можуть бути лише оборотоздатні речі;

2) речі, які обмежені у цивільному обороті може даруватися лише тим, у кого є право (дозвіл) на такі речі, чи він може бути отриманий у встановленому порядку;

3) річ не повинна загрожувати життю та здоров'ю обдарованого та його майну.

Складний предмет договору дарування може бути розбитий на п'ять частин, кожна з яких має, у певному змісті, самостійне значення (рис. 1).

Більш детально розглянемо кожен з визначених частин складного предмету договору дарування.

1. Передача дарувальником речі у власність обдарованого являє собою найбільш типовий предмет договору дарування. На підставі цієї ознаки можна відмежовувати договір дарування від інших суміжних договорів, спрямованих на передачу майна (оренда, позичка, найм). Від договорів цієї ж

категорії, які, так само як і дарування, передбачають передачу майна у власність контрагента (купівля-продаж, міна, рента), дарування відрізняється тим, що при даруванні відчуження майна провадиться безоплатно. При цьому від договору безпроцентної позики договір дарування грошей відрізняється тим, що подаровані обдаровуваному гроші не підлягають поверненню дарувальникові [5].

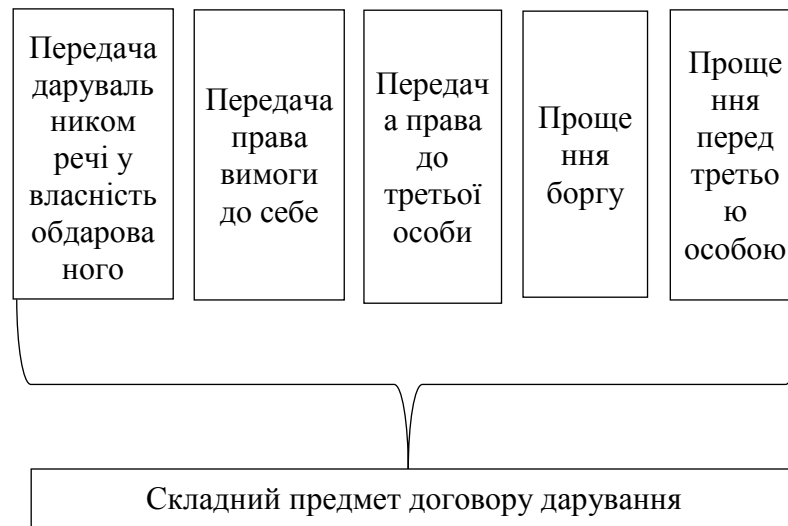

Рис. 1. Предмет договору дарування [4]

2. Передача обдарованому майнового права (вимоги) дарувальником до «самого себе». Можна, наприклад, уявити собі ситуації, коли дарувальник укладає угоду зі своїм кредитором про передачу останнім відповідного права вимоги до дарувальника за плату або коли має місце інше зустрічне надання з боку дарувальника обдарованому. Вважається, що попередня угода, укладена між дарувальником і обдарованим, яка передбачає такі дії дарувальника, може бути кваліфікована як договір дарування. Іншим прикладом передачі майнового права до самого себе може слугувати продаж будівлі з безоплатним переходом права користування землею під нею на праві суперфіцію.

3. Передача обдарованому належного дарувальнику майнового права (вимоги) до третьої особи здійснюється за допомогою безоплатної поступки відповідного права (вимоги) обдарованому при умові дотримання правил, що регулюють цесію. Отже, за таким договором дарування не можуть бути передані права, нерозривно пов'язані з особою кредитора (дарувальника), зокрема вимоги про аліменти і про відшкодування шкоди, заподіяної життю і здоров'ю, а також права за зобов'язанням, у якому особа кредитора (дарувальника) має істотне значення для боржника (ст. 512 ЦК України). Не підлягають передачі за таким договором дарування також права за цінними паперами у документарній формі, які відносяться до речей і тому можуть передаватися в якості дарунка як речі, що складає самостійний предмет

договору дарування (передача речі у власність обдарованому). Прикладом передачі права вимоги до третьої особи є відступлення права вимоги за зобов'язанням [2].

4. Звільнення обдарованого від майнового обов'язку перед дарувальником у юридичній літературі звичайно зводять до прощення боргу (ст. 605 ЦК України). Відповідно до положень ст. 605 ЦК України «прощення боргу є одностороннім правочином та обумовлено лише дотриманням прав інших осіб щодо майна кредитора-дарувальника. Однак у випадку домовленості сторін зобов'язання про його припинення шляхом укладання договору дарування виходить, що прощення боргу вимагає згоди на це боржника» [1].

5. Звільнення обдарованого від його майнового обов'язку перед третьою особою можливе шляхом виконання дарувальником зобов'язання за обдарованого, який є в ньому боржником перед кредитором за таким зобов'язанням. Мова йде про застосування спеціальної конструкції виконання зобов'язання шляхом покладання його виконання на третю особу, оскільки тільки в цьому випадку кредитор зобов'язаний прийняти виконання, запропоноване за боржника третьою особою, що не є стороною в зобов'язанні.

Отже, предметом договору дарування можуть бути не лише речі, але й майнові права. До основних складників складного предмету договору дарування відноситься: передача дарувальником речі у власність обдарованого, передача обдарованому майнового права (вимоги) дарувальником до «самого себе», передача обдарованому належного дарувальнику майнового права (вимоги) до третьої особи, прощення боргу, звільнення обдарованого від його майнового обов'язку перед третьою особою. Знання та розуміння предмету договору дарування дозволяє уникнути різних колізій при їх укладанні.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 19 червня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.10.2021)
2. Гончаренко В.О. Договір дарування у цивільному праві України. *Молодий вчений*. 2016. № 6. С. 233-237.
3. Коментар Цивільного кодексу України. URL: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk/79-gk/1090-727.html>. (дата звернення: 13.10.2021)
4. Кравченко О.В. Договір дарування. URL: <http://kravchenko-notary.com.ua/notarial-acts/certification-of-contracts/dogovir-daruvannja-375/> (дата звернення: 17.10.2021)
5. Бичкова С.С. Цивільне право України. Договірні та не договірні зобов'язання. Підручник. Київ: КНТ, 2016. 498 с.

СУХАРЕВСЬКА Софія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СПРАВЕДЛИВІСТЬ В ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Категорія «справедливості» є тим теоретичним інструментом, за допомогою якого вирішуються абсолютно конкретні завдання, пов'язані з аналізом нормотворчої і правозастосовчої практики, а також пошуком шляхів вдосконалення всієї системи сучасного цивільного права. З цієї причини важливо, щоб інструмент цей за своїми функціональними характеристиками максимально відповідав би змісту завдань, що вирішуються в рамках цивільного права.

Варто відзначити, що деякі автори керуються принципом справедливості та розумності в оцінці добросовісної поведінки сторін при виконанні зобов'язань. Відзначаючи, що одним з критеріїв добросовісної поведінки сторін зобов'язання виділяють надання необхідного сприяння, поряд з урахуванням прав і законних інтересів, надання необхідної інформації. [1, с. 180]

Не викликає сумнівів, що інтерес у сторін зобов'язання (кредитор, боржник) єдиний, і спрямований на досягнення бажаного правового результату, отже і ініціатива необхідних додаткових дій повинна бути як з боку кредитора, так і боржника. Оцінюватися таке сприяння буде кожним з контрагентів, з позиції задоволення свого інтересу, а при його відсутності говорити про «справедливість». Здійснення «необхідних додаткових дій», «необхідного сприяння», на мій погляд, можна буде тільки при здійсненні такої оцінки третьою особою, наприклад, право-застосовнику в судовому порядку.

Законодавець не рідко намагається впровадити категорію справедливості в нормах Цивільного кодексу. Одним з наочних прикладів можуть служити норми, присвячені захисту права власності, а конкретніше, в індикації. Законодавець дозволяє власнику витребувати річ у добросовісного набувача, тільки в випадках вибуття речі у власника не по

його волі. Така правова позиція законодавця відходить, на мій погляд, від основоположного початку рівності суб'єктів цивільного права, а саме права кожного на відновлення свого майнового стану. [2, с. 29]. Чи можна говорити в даному випадку про справедливий підхід до захисту інтересів двох власників, кожен з яких сумлінно діяв при придбанні прав власності на одне і теж майно? Чи можна говорити про рівність власників, про захист балансу майнових інтересів в даній конкретній ситуації власника і набувача речі? Безумовно, якщо майно було вкрадено у власника, втрачено їм, і надалі він його виявив у добросовісного набувача, у нього з'являється можливість витребувати це майно без майнових втрат, крім відшкодування необхідних витрат з моменту, з якого власник може зажадати доходи від використання майна. Порівняємо положення сумлінного і несумлінного набувачів речі: власник зобов'язаний відшкодувати витрати по утриманню майна з періоду початку користування речі, а сумлінному тільки тоді, коли той дізнався про свою неправомірність і припустимо і позначимо цей момент - отримання повістки в суд, тобто недобросовісний набувач може розраховувати на повне задоволення своїх витрат, а добросовісний набувач, будучи сумлінним, виявляється фінансово в невігідному становищі, тому що терпить множинні втрати: суму вартості речі, саму річ, витрати по змісту речі, буквально, за весь період користування і можливо інші витрати. Показано, що захист матеріальних інтересів власника та недобросовісного набувача законодавчо більш забезпечені, ніж інтереси добросовісного набувача речі. [3, с. 71]

Галузеве застосування принципу справедливості дозволило б інакше сформуванню правову позицію і закріпити законодавчо, щодо даної юридичної практики, частково компенсувати добросовісного набувача майнові втрати, шляхом відновлення його майнового стану. Захист майнових інтересів сторін, на мій погляд, є основоположною завданням творців цивільно-правових норм, що базуються на основних засадах громадянського права і галузеве закріплення принципу справедливості буде служити, в значній мірі, збалансованості майнових інтересів. [4, с. 47].

Отже, предметом для науки цивільного права є не безпосередньо категорія «справедливості» в тому чи іншому філософському її вимірі. Реальним предметом для неї є та оцінка, яку суб'єкти цивільних правовідносин висловлюють з приводу своєї участі в різних правовідносинах, на підставі своїх інтересів і свого досвіду участі в них. Ця оцінка, повторюючись і змінюючись в процесі цивільних правовідносин, стає джерелом для формування в свідомості громадян того, що можна назвати «приватною справедливістю» (на підставі відповідності правової практики особистих прав і особистим інтересам громадянина), «Громадської справедливості» (на підставі відповідності поточним інтересам суспільного розвитку і нормам суспільної моралі) і «законною справедливістю» (на загальних принципах права, законодавчо закріплених нормах і узагальненнях верховного суду). І якщо «приватна справедливість» виявляється в ході

реалізації прав і обов'язків суб'єктів правовідносин, то «суспільна справедливість» і «законна справедливість» є інструментами захисту майнового балансу сторін в конфліктних ситуаціях, інструментами правозаступача, при винесення справедливих рішень в судовому порядку.

Список використаних джерел:

1. Борисової В. І., Фатєєвої В. І., Яроцького В.Л. Цивільне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 480 с.
2. Піогребняк С.П. Основоположні принципи права: монографія. Харків: Право. 2012. 240 с.
3. Погрібний С. О. Справедливість, добросовісність та розумність як загальні засади цивільного законодавства України: Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. 2004. С. 133.
4. Іванова С. А. Принцип соціальної справедливості в правоохоронної діяльності (теоретичні аспекти реалізації): Держава і право. 2006. С. 18.

СУЩЕНКО Дмитро,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНОГО ПРАВА У ЦИВІЛЬНОМУ
ЗАКОНОДАВСТВІ: ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ**

Цивільне право – це одна з провідних галузей національного права України, яка характеризується своїм окремим предметом і методом правового регулювання. Цивільне законодавство регламентує здійснення зобов'язальних правовідносин, що мають свій обсяг і функціонують на основі різних методологічних і концептуальних засадах.

Основна мета зобов'язання – це в результаті його реалізації отримати вигоду, яка в більшості випадків є майновою. Виконання зобов'язання відбувається за умови дотримання певної його форми та методології. Методологією є основа, на якій ґрунтується системна сукупність прийомів досліджень, певних принципів і методів, що застосовуються під час регулювання цивільних правовідносин. Загальна парадигма зобов'язання у

цивільному праві України вимагає якісного дослідження із аспектів системного, лінгвістичного, історичного та методологічного розуміння значення цієї категорії [1].

Слід зазначити, що зобов'язання повинні широко досліджуватися за допомогою історичного методу. Чинний Цивільний кодекс України (далі - ЦКУ) є підґрунтям для дослідження цивільного законодавства на новому, досить розвинутому рівні, що застосовує сучасну методологічну основу і відроджує цивілістику у її класичному розумінні. Також вирішення багатьох актуальних теоретичних завдань зобов'язального права шляхом звернення до наукових праць цивілістів XIX-XX століть призведуть до позитивних тенденцій в дослідженні приватно-правових проблем.[2, с. 23].

Крім методологічної основи зобов'язання, важливе місце у вивченні природи цього цивільно-правового явище займає дослідження його елементів (об'єкту та змісту). Елементи зобов'язання характеризуються наступним чином: 1) зміст може бути ускладнений у разі, якщо боржник для виконання зобов'язання повинен виконати декілька дій, тому наявні одразу декілька обов'язків; 2) обов'язки у зобов'язанні можуть мати обидві сторони.

Зобов'язання – це механізм переміщення матеріальних благ від однієї сторони до іншої, який є також засобом господарського обороту, внаслідок чого боржник традиційно зобов'язується надати певні майнові блага. Норми, пов'язані із зобов'язальним правом, в основному регулюють майнові правовідносини, що характеризує їх матеріальність. Порушене право кредитора за зобов'язанням відновлюється шляхом притягнення до відповідальності боржника (порушника), яка пов'язана із майновими відшкодуваннями (як і цивільна відповідальність в цілому). Зобов'язальні відносини є ширшими, аніж відносини, які регулюють товарний обмін. Тому дуже важливим є вирішення питання щодо допустимості регулювання та захисту немайнових договірних зобов'язань [3, с. 15].

Ст.509 ЦКУ визначає зобов'язання як правовідносини, за якими боржник зобов'язується вчинити на користь кредитора певну дію (виконати роботи, передати майно, надати послугу, сплатити гроші тощо) або ж утриматися від вчинення певної дії, а кредитор у свою чергу має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [4].

Ст.509 ЦКУ характеризує зобов'язання наступним чином: 1) суб'єктом будь-якого зобов'язання виступає зобов'язана особа; 2) виставлення вимоги щодо зобов'язаної особи – риса суб'єктивного права; 3) дії майнового та немайнового характеру – це предмет зобов'язання; 4) правосуб'єктність осіб є формально рівною повністю або в деякій частині зобов'язання [4].

Отже, узагальнюючи проведене дослідження, можна зробити висновок, що зобов'язання – це невід'ємна частина будь-якої сфери людської життєдіяльності, яка допомагає громадянам реалізовувати свої приватноправові потреби, яка регулюється нормами цивільного законодавства України. Зобов'язання широко використовуються в умовах

сучасних соціальних перетворень, адже їх реалізація характеризує розвиток соціальних, культурних, політичних та економічних процесів.

Список використаних джерел:

1. Слома В.М. Поняття зобов'язання у цивільному праві. Юридичний вісник 1 (38) 2016. Цивільне і трудове право. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/7833/1/%D0%9F%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%B7%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%8F%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
2. Голубева Н. Ю. Значення загальної теорії про зобов'язання для подальшого вдосконалення цивільного законодавства. *Часопис цивілістики*. 2018 № 32 с. 23.
3. Голубева Н. Ю. Методологічні засади визначення категорії «Зобов'язання із нематеріальним змістом». *Часопис цивілістики*. 2016 № 347 с. 15.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>

ТИШКОВ Владислав,

здобувач вищої освіти другого курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КРУГЛОВА Ольга,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ЗБИТКІВ СПРИЧИНЕНИХ ЗЛОЧИНОМ

За вчинення протиправного діяння особа, що їх спричинила зобов'язана понести відповідне покарання, пропорційне вчиненому злочину. Таким покаранням, або санкцією, можуть бути громадські роботи, штраф, обмеження або позбавлення волі тощо. Кожен з цих видів юридичної відповідальності чітко передбачений та врегульований законом. Однак під час законодавчого процесу, в якому розглядається питання відповідальності особи за вчинене нею протиправного діяння, можуть виникати прогалини в законодавстві, тобто ситуації, коли відсутня норма закону, яка необхідна для регулювання конкретної життєвої ситуації [1].

Згідно ст. 1177 Цивільного кодексу України у випадку, коли особу, яка вчинила кримінальне правопорушення не встановлено, або якщо вона визначена неплатоспроможною, то шкоду, завдану за вчинення кримінального правопорушення, відшкодуватиме держава [2]. Згідно науково-практичного коментаря до цієї статті, для того, щоб держава відшкодувала збитки за вчинене правопорушення обов'язковою є наявність певних обставин: відшкодується лише матеріальна шкода завдана фізичній особі в наслідок злочину, якщо особу злочинця не встановлено або якщо вона визнана неплатоспроможною. В подальшому, якщо її визнають такою, яка може відшкодувати збитки завдані їй протиправними діями, то держава може звернутися до цієї особи з вимогами ст. 1191 Цивільного кодексу України, за яким особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право вимагати від неї зворотнього відшкодування в тому ж самому розмірі [3].

Проблемою є те, що закону, який би регулював порядок виплати такого відшкодування державою не існує. Враховуючи те, що останні зміни в дану статтю вносились у 2014 році Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у відповідність з Кримінальним процесуальним кодексом України”, можна зробити висновок, що існує прогалина в законодавстві, яка дуже довгий час знаходиться в нормі. У законодавця або немає часу на її розгляд, або її навмисно ігнорують. Це обумовлено тим, що державі не вигідно відшкодувати всі подібні збитки. Це може призвести до зменшення статистики розкриття злочинів, наслідком чого буде погіршення правової свідомості громадян, що виражатиметься у вчиненні ними правопорушень. Однак, держава повинна гарантувати суспільству безпеку по всім напрямкам її діяльності. І в разі, якщо вона не може цього зробити, як в нашому випадку, у сфері захисту прав та свобод особи, то вона зобов'язана відшкодувати завдані збитки постраждалим інтересам особи, так як вона не змогла забезпечити їх безпеку.

У 2010 році на сесійний розгляд Верховної Ради України було прийнято на розгляд Проект Закону “Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочину”, ініціатором якого був Швець Віктор Дмитрович. Однак, 05.04.2011 року проект Відхилено Верховною Радою України [4].

Кожна особа повинна нести юридичну відповідальність за протиправні дії які вона вчиняє, наприклад, шляхом сплатення штрафу, відбування покарання в формі обмеження або позбавлення волі тощо. При цьому така особа зобов'язана відшкодувати шкоду спричиненій фізичній особі за злочин яка вона вчинила. У випадку, якщо суб'єкт злочину встановити не вдається або якщо його визнано неплатоспроможним, то шкоду відшкодуватиме держава, згідно ст. 1177 Цивільного кодексу України. Порядок такого відшкодування повинен регулюватися спеціальним законом, який на сьогодні відсутній.

Список використаних джерел:

1. Прогалини в законодавстві та способи їх подолання. Аналогія закону. Аналогія права. Субсидіарне застосування норм права : веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/1066111243157/pravo/progalini_zakonodavstvi_sposobi_podolannya_analogiya_zakonu_analogiya_prava_subsidiarne_zastosuvannya_no
2. Цивільний кодекс України : кодекс від 16 січня 2003 року №40-44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page#Text>
3. Науково-практичний коментар до ст. 1177 Цивільного кодексу України : веб-сайт. URL: <http://www.jurists.org.ua/civil-law/3787-naukovo-praktichniy-komentar-do-st-1177-civilnogo-kodeksu-ukrayini.html?amp=1>
4. Проект Закону про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди фізичним особам, які потерпіли від злочину. *Верховна Рада України офіційний веб портал* : веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7303&skl=7

ТОКМАНЬ Єлизавета,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

НАГОРНА Олена,

старший викладач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРИНЦИП СВОБОДИ ПРАЦІ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

Серед цілей, досягненню яких сприяє дослідження питання про свободу праці, можна відзначити і точніше визначення сфери дії норм трудового права. Відомо, що свобода залучення до праці є ознакою відносин, що регулюються трудовим та цивільним правом, на відміну, наприклад, від адміністративно-правових та кримінально-правових відносин, у яких законодавством допускається застосування праці, не заснованого на вільному волевиявленні.

Уявлення про свободу праці в науковому середовищі поступово змінювалося, відбиваючи соціальні зміни у суспільстві. Як узагальнення можна навести думку Р.З. Лівшиця, який вважав, що свобода праці, ставши у правовому опосередкуванні свободою трудового договору, виявляється у низці правомочий працівника та підприємства. Для працівника це свобода вибору підприємства, трудовий функції, робочого місця; свобода встановлення (у межах, визначених законодавством) умов праці; для

підприємства – свобода вибору працівника, встановлення режиму праці, робочого місця працівника та певних межах – умов праці [2].

Принцип свободи праці відображено насамперед у ст.23 Загальної декларації прав людини [1], проголошує право кожної людини на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі та сприятливі умови праці та захист від безробіття.

Стаття 6 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права [1] свідчить, що держави, що беруть участь у Пакті, визнають право на працю, яка включає право кожного людини на отримання можливості заробляти собі на життя працюю, яку він вільно вибирає або на яку він вільно погоджується, і вживуть належних заходів для забезпечення цього права. Пакт наголошує на обов'язках держав сприяти забезпеченню права на працю, і саме держави мають створювати можливості для її реалізації.

Взаємодія та взаємопроникнення принципу свободи праці та права на працю свідчать про диспозитивний характер правового регулювання трудових відносин, а правова регламентація принципу заборони дискримінації та примусової праці є проявом імперативного характеру регулювання даних відносин. Окремими формами реалізації сучасного конституційного права на працю є укладення трудового договору та зайняття підприємницькою діяльністю.

Сутнісні характеристики свободи праці, що відбивають сучасні потреби суспільства, знайшли закріплення у нормативних актах нового покоління. Невипадково гасло «праця вільна» розвивається принциповим становищем «кожен має право вільно розпоряджатися своїми здібностями до праці», і лише потім слідує вказівка на право обирати рід діяльності та професію. Та й свобода праці не обмежується правом на працю, яку кожен вільно вибирає або на який вільно погоджується. Свобода праці містить і ширше, цьому сенсі – первинне – право розпоряджатися своїми здібностями до праці. Це становище має важливе значення, оскільки у правовому розумінні воно означає свободу від праці.

У конституціях нового покоління пострадянських країн закономірно відсутня обов'язок працювати, як і не встановлено відповідальність за ухилення від суспільно-корисної праці у кримінальному законодавстві. І тому цілком справедливе твердження В.В. Глазиріна та О.С. Хохрякової, які вважають, що право вільно розпоряджатися своїми здібностями до праці означає право взагалі не займатися трудовою діяльністю [3].

Роботодавець, маючи статус суб'єкта підприємницької діяльності, у відносинах із найманими працівниками має дотримуватися не тільки трудового законодавства, а й керуватися іншими нормативно-правовими актами, які визначають порядок зайняття підприємницькою діяльністю.

Отже, свободу праці необхідно визначити як визнане демократичною державою соціальне право громадянина на створення, розвиток та вдосконалення власного трудового потенціалу, за допомогою якого особа

задовольняє не лише свої базові потреби, а й забезпечує особистий професійний розвиток.

Отже, підводячи підсумок викладеному, наголосимо, що принцип свободи праці поширений на всіх людей, у зв'язку з чим усі люди володіють, користуються та розпоряджаються цією свободою, однак у разі запровадження воєнного стану особи, котрі перебувають на території, на якій уведено цей правовий режим, позбавляються частки свободи праці на користь публічних потреб та інтересів: воєнний стан передбачає запровадження трудової повинності, що за своєю сутністю є примусовою працею, оскільки відповідає критеріям примусу, однак не вважається такою, оскільки Конституція прямо вказує на те, що цю повинність не можна вважати примусом.

Разом із тим вважаємо за доцільне в Конституції визнати встановлення трудової повинності в умовах воєнного стану як примусової праці, а дію принципу свободи праці в таких умовах – обмеженою, при цьому зазначити, що такий примус і вказане обмеження є виправданими самим фактом воєнного стану: особи обмежуються у праві на працю та в праві не працювати взагалі лише тому, що від їхньої праці залежить обороноздатність держави. Такий підхід дав би змогу певною мірою запобігти веденню агресивної політики держави щодо вказаного принципу в означених умовах. Також зауважимо на тому, що необхідне чітке законодавче визначення конкретних вимог, які є достатніми умовами для запровадження трудової повинності, замість наявної нині суб'єктивної оцінки уповноважених суб'єктів щодо прийняття відповідного рішення.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини : прийнята Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. // Документи ООН A/RES/217A: Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / упоряд. Ю. К. Качуренко. 2-ге вид. К., 1992.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : Пакт ООН від 16 грудня 1966 р. *Вісник Конституційного Суду України*. 2006. № 4.
3. Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 19 жовтня 1973 р. № 2148. <http://www.rada.gov.ua>.
4. Конституція України : прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

ТРЕНЬ Тетяна,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВО ОСОБИ НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

Ч. 1 ст. 15 Цивільного кодексу України встановлює, що кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання [3]. Зміст цієї норми дає підстави вважати, що право на захист у контексті зазначеної статті розглядається як суб'єктивне право особи-учасника цивільних правовідносин, яке виникає в неї у разі порушення належних їй цивільних прав та інтересів, невизнання цього права або оспорювання цивільного права .

Ефективний захист цивільних прав судами не тільки сприяє відновленню порушеного права та ліквідації шкідливих наслідків порушення, а й має велике загальне превентивне, значення: якщо учасники цивільних відносин переконані, що порушені, невизнані або оспорювані цивільні права, свободи чи інтереси будуть ефективно захищені, вони підсвідомо будуть розуміти, що краще добровільно виконати свої цивільні обов'язки, ніж виконувати ці обов'язки примусово та нести при цьому додаткові витрати.

Вважаємо за необхідне зазначити, що право на захист, як і будь-яке суб'єктивне цивільне право, особа здійснює на свій розсуд на засадах диспозитивності та вільного волевиявлення, адже для права на захист законодавцем встановлено загальний для цивільних прав режим правового регулювання [3, с. 30]. Під диспозитивністю в даному контексті розуміють наступне:

- той, хто хоче захистити свої права, повинен сам потурбуватися про це;
- особа, якій належить право на захист права, може від нього відмовитися;
- ніхто не може бути примушений пред'явити позов проти своєї волі.

Погоджуємося з думкою вітчизняних науковців, яка говорить, що суб'єктивне право не було б правом, якби б його здійснення не забезпечувалося заходами державного примусу. Тому можливість звернутися у необхідних випадках до примусової сили державного апарату існує не паралельно з іншими, закріпленими у суб'єктивному праві можливостями, а властива їм самим, оскільки без цього вони б не були юридичними можливостями [1, с. 225]. Вищесказане свідчить, на нашу думку, про нерозривний зв'язок суб'єктивного права та його захисту.

Схиляємося до думки, що право перестає бути правом, якщо воно позбавляється можливості звернутися до сили державного примусу. Ця можливість дозволяє зрозуміти сутність суб'єктивного права, вона властива йому з моменту виникнення, а не проявляється лише в момент порушення чи оспорювання права як певний факультативний його елемент. Та обставина, що громадяни й організації, здійснюючи свої права, як правило, не звертаються до сили державного примусу, не змінює суті справи.

Слід зазначити, що матеріальне правовідношення, що виникає у сфері цивільно-правового регулювання у порядку захисту цивільного права та реалізується, зокрема, пред'явленням позову, має охоронний характер і слугує містком між сферами регулювання цивільного права та цивільного процесуального права. З моменту відкриття провадження у цивільній справі виникають процесуальні регулятивні правовідносини між позивачем (особою, яка вважає, що її суб'єктивне цивільне право порушено) і судом, а також між судом і відповідачем (особою, на яку вказав позивач як на порушника свого суб'єктивного цивільного права). Разом із тим цивільне процесуальне правовідношення, що виникає між заінтересованою особою (позивачем), яка звернулася у встановленому законом порядку за захистом свого права, та судом, який у межах цивільної юрисдикції зобов'язаний у відповідній процесуальній формі розглянути звернення заінтересованої особи й ухвалити законне рішення, не виходить за межі приватно-правового регулювання, оскільки об'єктом такого правовідношення є відновлення цивільного права заінтересованої особи засобами цивільно-правового захисту. Виходячи з вищезазначеного, слушною є думка про те, що право на захист поєднує у собі матеріальні та процесуальні елементи, а норми матеріального та процесуального права, які регулюють способи, форми, порядок захисту, – це єдиний комплексний інститут правового захисту [2, с. 485].

При розгляді питання права на судовий захист цивільних прав та інтересів принагідно буде зацентувати увагу на співвідношенні цивільного права та цивільно-процесуального права. В цьому аспекті цивільно-процесуальне право повинно забезпечити захист будь-якого суб'єктивного права або інтересу, що охороняється цивільним законодавством. Суб'єкти цивільного права повинні мати можливість брати участь в цивільному процесі, щоб захистити свої права та інтереси і вони повинні бути наділені комплексом прав, які давали б можливість здійснити такий захист.

Процесуальне право закріплює, з одного боку, повноваження судових органів по розгляду юридичних справ, а з іншого, – право зацікавлених осіб на захист своїх прав і інтересів.

Підсумовуючи вищезазначене, хочемо сказати, що ефективний засіб захисту прав повинен забезпечити поновлення порушеного права, а у разі неможливості такого поновлення – гарантувати особі можливість отримання нею відповідного відшкодування. Встановлення процедури реалізації становить процесуальний аспект права на судовий захист цивільних прав та інтересів. Інші проблеми, пов'язані з дослідженням права, що розглядається, становлять перспективні напрями подальших наукових праць.

Список використаних джерел:

1. Иоффе О.С., М.Д. Шаргородский. Вопросы теории права: учебник, Москва, 1961. 381 с.
2. Кривицький Ю. В. Механізм правового регулювання у сучасній теорії права: часопис Київського університету права, Київ, 2009. С. 74–79.
3. А. С. Довгерт, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар, Київ, 2004. 928 с.

ТРУБИЦІНА Ганна,

здобувач вищої освіти третього курсу
ННІ права та міжнародно-правових
відносин Університету митної
справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

МЕЖІ ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Серед науковців тривалий час панувала думка про те, що терміни «предмет доказування» та «межі доказування» мають однакове визначення та, відповідно, тотожне значення. У свою чергу, така думка значно стримувала дослідження останнього. Проте, сьогоднішня позиція науковців говорить про те, що дані терміни не є однаковими, хоча й мають тісний взаємозв'язок. Не дивлячись на це, трактування даного поняття є досить різноманітним.

Для того, щоб розуміти, що впливає на поняття «межі доказування», не зайвим буде навести один з варіантів визначення предмету доказування, який, як уявляється, є найбільш повним. Тож, предметом доказування є

факти, які підлягають доказуванню у судочинстві, тобто це є сукупністю відомостей зовнішнього світу, пізнання яких необхідне в судочинстві [1, с.7]. Слід зазначити, що правильне визначення предмета доказування є надзвичайно важливим, оскільки, звуження області предмету доказування спричиняє неповний розгляд справи в суді; що стосується розширення предмета доказування, то це може спричинити таке собі «засмічення» справи фактами й обставинами, які не мають істотного значення для справи, що розглядається в суді, це призводить до затягування судового розгляду, а також відвернення уваги від дійсно важливих фактів [2, с.96]. Отже, навмисне обмеження предмета доказування спричиняє неповноту розслідування.

Розглянемо деякі позиції стосовно проблем меж доказування:

- існує думка, що термін «межі доказування» включає в себе доказові факти та обставини, які входять до складу предмета доказування. При цьому, предмет являє собою загальне для тих справ, що підлягають такій категорії, у той час, коли межі доказування є одиничним (індивідуальним) явищем для кожної конкретної справи. Наприклад, такої думки дотримувався В. С. Зеленецький, хоча й пізніше змінив свою думку. Він зазначав, що не можна говорити про сукупність доказів в контексті «межі доказування», оскільки доказувати потрібно саме обставини, що входять до предмета доказування, а не сукупність доказів. Проте, так, конкретизація обставин дійсно необхідна, але у даному випадку, напевне, краще вести мову про «предмет доказування» (а саме про його градацію), а не про «межі доказування» [3, с.99];

- наступна точка зору, звісно, не без існування деяких варіацій, але є однією з найпоширеніших. Коли під «межами доказування» деякі також розуміють певний обсяг доказових даних, тобто сукупність доказів, за допомогою яких встановлюються значущі для справи обставини, прийняття обґрунтованих, законних, справедливих рішень [4, с. 630 - 632];

- окрема думка висвітлює поняття «межі доказування» в рамках закону для збирання, оцінки й перевірки доказу;

- багатогранність меж доказування. Прихильники даної точки зору вважають, що межами доказування є такі межі доказової діяльності, що визначають обсяг обов'язкових доказів та їх джерел, які є обов'язковими для визначення наявності або відсутності обставин, що підлягають установленню; обсяг дослідження таких обставин; повноту та об'єктивність версій, що перевіряються; достатнє обґрунтування висновків [5];

- відображення меж доказування через порівняння. Наприклад: якщо розглядати співвідношення «предмета доказування» з «межами доказування» вісі системи координат, тобто одна вісь – «предмет доказування», друга – «межі доказування»; розгляд предмета та меж доказування як мети та засобу доказування відповідно; «межі доказування» - це відображення обсягу та «глибини» досліджування обстави, які мають

значення для справи, а «предмет доказування» - це є те, що має бути встановленим у справі; «межі доказування» є рамками дослідження, що визначають «глибину дослідження», тобто вертикаллю, а предмет – горизонталлю [3, с. 101].

Поняття «межі доказування» складається з сутності самого поняття та відповідно критеріїв, що визначають обсяг, момент досягнення необхідної межі.

У даному випадку мова буде йти про межі діяльності, але не про межі того, що підлягатиме доказуванню. Отже, межами доказування є границі доказової діяльності, які здатні забезпечити необхідний обсяг знань суб'єкта доказування про здійснене правопорушення, що є достатнім для закінчення процесуального доказування [3, с.101].

Що стосується критеріїв, то ними можуть бути висвітлені вище підходи до розуміння поняття «межі доказування», отже це:

- знання про обставини, тобто ступінь їх точності, достовірність, ймовірність цих знань. За основу береться визначення моменту досягнення меж доказування. Важливо, що отримані знання повинні давати можливість зробити однозначні висновки, що у випадку розбіжності набутих знань про обставини є неможливим і тягне за собою недосягнення меж [3, с.202];

- сукупність доказів, що є достатньою для того, щоб зробити висновок про дослідження всіх обставин предмета доказування. Це означає, що, наприклад, одного доказу недостатньо для того, щоб зробити висновок про обставину, яка підлягає доказуванню недостатньо, необхідна сукупність доказів [4, с.640];

- дослідження всіх можливих версій.

Отже, межі доказування – це сукупність, певною мірою індивідуальних критеріїв, що визначають обсяг, момент досягнення границь доказування, при цьому вони (критерії) здатні забезпечити необхідний обсяг знань суб'єкта про здійснене правопорушення, що є достатнім для розгляду кожної конкретної справи.

Список використаних джерел:

1. Бочаров Д. О. Доказування у правозастосовчій діяльності: загальнотеоретичні питання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2006. 21 с.
2. Коваленко Є. Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 632 с.
3. Вапнярчук В. В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування : монографія. Харків : Юрайт, 2017. 408 с.
4. Молчанов В.В. Доказывание и доказательства: учебн. / под ред. Треушникова М. К. Москва: Статут, 2014. 960 с.
5. Грабовська О. Межі предмета доказування в цивільному процесі. *Journal juridic national: teorie și practica*. 2015. №6. URL : <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/6/26.pdf> (дата звернення: 27.10.2021)

ТРУШКІНА Аліна,

здобувач вищої освіти четвертого курсу
Інституту науково-навчальних
та міжнародних відносин Університету
митної справи та фінансів

Науковий керівник:

ЗУЄВА Оксана,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного, господарського
та екологічного права Університету
митної справи та фінансів

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Нині наша держава переживає період кардинальних реформ у різних сферах суспільного життя. Сфера банкрутства не стала винятком, оскільки реформа системи банкрутства в Україні була визначена одним із пріоритетних. Недосконалість вітчизняного законодавства у досліджуваній сфері, світова економічна криза, нестабільність економічного та політичного середовища в країні призвели до збільшення кількості неплатоспроможних підприємств на межі банкрутства, що в більшості випадків призводить до повної ліквідації таких підприємств. Для успішного ведення бізнесу на ринкових засадах важливо оцінити ймовірність банкрутства суб'єктів підприємницької та іншої діяльності.

Тому внаслідок численних змін у законодавстві було прийнято Кодекс України про процедуру банкрутства, який встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника-юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновити платоспроможність фізичної особи.

Враховуючи те, що цей кодекс набув чинності лише 21 жовтня 2019 року, враховуючи фактичну недостатність досліджень щодо нового законодавства, вважаємо, що це питання є надзвичайно актуальним у сучасному контексті, а тому комплексний аналіз процедури банкрутства в контексті прийняття Кодексу України про процедуру банкрутства особливо актуально.

21 жовтня 2019 року відбулася епохальна подія – набув чинності Кодекс України про процедуру банкрутства, який встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності юридичної особи-боржника або визнання її банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також містить нововведення - відновлення платоспроможності фізичної особи [1]. Цей Кодекс дійсно передбачає низку важливих нововведень, але

найважливішою з яких є запровадження інституту банкрутства фізичних осіб. Тобто фактично з 21 жовтня 2019 року стало можливим визнання фізичної особи банкрутом. У зв'язку з цим доцільно проаналізувати положення зазначеного Кодексу.

Слід зазначити, що в цілому процедура банкрутства фізичних осіб загалом збігається з банкрутством юридичних осіб, але має деякі характерні особливості.

Наприклад, на відміну від банкрутства юридичних осіб, заява про неплатоспроможність фізичної особи може бути подана тільки самим боржником і лише при дотриманні таких умов:

1) заборгованість становить не менше 30 мінімальних розмірів заробітної плати;

2) боржник припинив погашення кредитів або здійснення інших запланованих платежів у розмірі понад 50% щомісячних платежів

3) у виконавчому провадженні винесено ухвалу про відсутність у фізичної особи майна, на яке може бути звернено стягнення;

4) є інші випадки, що підтверджують неможливість здійснення грошових зобов'язань або здійснення звичайних поточних платежів [2, с. 18].

Разом із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство боржник зобов'язаний подати пропозиції щодо реструктуризації боргу (проект плану реструктуризації боргу).

У свою чергу, кредитор не має права ініціювати банкрутство фізичної особи ні за яких обставин, навіть якщо є безспірний борг.

Після порушення процедури банкрутства розмір боргу фізичної особи фіксується, нарахування пені та пені припиняється.

Наступним кроком є затвердження плану реструктуризації боргу, який може включати: продаж частини майна; зміна способу та порядку виконання зобов'язань; відстрочка, розстрочка, прощення боргу; виконання зобов'язань боржника третіми особами, отримання поруки, гарантій; інші заходи щодо поліпшення майнового стану боржника та задоволення вимог кредиторів (перепідготовка, працевлаштування тощо).

Не підлягають реструктуризації лише заборгованість зі сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, сплаті ЄСВ та інших обов'язкових платежів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Якщо план реструктуризації не затверджується або не виконується, то боржник визнається банкрутом і відкривається процедура погашення його боргів. Після завершення цієї процедури всі борги списуються, навіть якщо майна боржника не вистачило для остаточних розрахунків.

Наслідки визнання фізичної особи банкрутом у справі про неплатоспроможність: при винесенні ухвали про завершення процедури погашення боргу боржника та закриття провадження у справі про банкрутство господарський суд приймає рішення про звільнення боржника -

фізичної особи від боргів. Фізична особа не звільняється від подальшого виконання вимог кредиторів після завершення судового провадження у справі про банкрутство та зобов'язання повернути заборгованість, а саме: відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи; сплата аліментів; виконання інших вимог, нерозривно пов'язаних з особистістю особи [3, с. 95].

Отже, враховуючи все вищевикладене, можна зробити висновок, що відновлення платоспроможності фізичних осіб та вирішення таких справ у господарському судочинстві має свої особливості. Крім того, правовий статус учасників справи наділений комплексом юридичних дій; в умовах сучасного розвитку суспільства особистість ще не може бути повністю захищеною з правової точки зору. Таким чином, правове регулювання банкрутства таких осіб потребує внесення відповідних змін до законодавства, які будуть спрямовані лише на користь фізичної особи як боржника. Також необхідно переглянути можливості, якими наділений кредитор, оскільки ці нововведення не є гарантією захисту від протиправних посягань або недобросовісної поведінки інших учасників справи. Тому необхідно посилити статус суддів і арбітражних керуючих, а також забезпечити фундаментальні основи судочинства, а саме: верховенство права, рівність перед законом і судом, законність і прозорість. Ці юридичні дії допоможуть внести правильні корективи в розгляд справ про банкрутство фізичних осіб та забезпечать кожному необхідний правовий захист.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74. Редакція від 06.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
2. Корнілова Л. Правове регулювання іпотечних правовідносин в контексті банкрутства фізичних осіб. Підприємництво, господарство і право № 9. 2019. С. 16-20.
3. Битківська А. В. Процедури банкрутства та їх наслідки для підприємств: порівняльний аспект. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2015. № 2. С. 92-99.

ТУПОТІНА Діана,
здобувач вищої освіти четвертого
курсу факультету фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОБРОВІЛЬНА ЛІСОВА СЕРТИФІКАЦІЯ ЯК СПОСІБ БОРОТЬБИ ЗІ ЗНИКНЕННЯМ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Серед причин швидких темпів скорочення територій лісу, можна виділити – недосконалість нормативно-правової бази, що регулює використання та відтворення лісів, нелегальна вирубка лісу, низька актуальність відомостей про лісові ресурси, погіршення становища з кадрами в лісогосподарській галузі, відсутність стимулів розвитку глибокої переробки деревини, а також недостатньо ефективні способи лісовідновлення, охорони та захисту лісів. На сьогоднішній день зазначені обставини досить гостро стоять перед нашою державою, що обумовлює додаткову актуальність піднятої проблематики.

Лісова сертифікація – це процедура, під час якої якість лісоуправління оцінюється за критеріями певного стандарту. Якщо якість відповідає стандарту, то організації, що управляє лісами, видається підтверджуючий сертифікат. Перевірка та видача сертифікату здійснюються незалежною компанією-аудитором, акредитованою міжнародним органом з лісової сертифікації. [1]

Сьогодні лісова сертифікація використовується також для покращення конкурентоспроможності на ринку та підтримки репутації серед споживачів. Якщо раніше постачальників лісової продукції вибирали, ґрунтуючись на оцінці якості, за рівнем витрат і надійності, то тепер одним з найважливіших критеріїв функціональності та ефективності для вибору постачальника є дотримання вимог щодо охорони навколишнього середовища, підтвердженням якого є екологічний сертифікат.

У зв'язку з різним рівнем економічного розвитку розвинених країн і країн, що розвиваються, був прийнятий документ, що має рекомендаційний характер – «Заяву, що не має обов'язкової сили, з викладом принципів для глобального консенсусу щодо раціонального використання, збереження та

сталого розвитку всіх видів лісів» (Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку), який є першим міжнародним правовим актом у сфері сталого розвитку лісокористування, що передбачає співпрацю держав у світовому масштабі. [2]

Мінусом інтенсифікації виробництва є скорочення біорізноманіття на територіях, на яких застосовуються принципи стійкого лісокористування, оскільки використовується весь біоматеріал, отриманий у процесі рубок, включаючи гілки, тирсу і навіть лісову підстилку. Щоб загальмувати процес скорочення біорізноманіття, Фінляндія набуває у державну власність екологічно цінних ділянок лісу, викупаючи у приватних власників. Ця діяльність забезпечує відносний успіх у зниженні темпів скорочення біорізноманіття, але ситуація ще далека від ідеальної. [3]

Розробка системи лісової сертифікації в Україні повинна здійснюватися з урахуванням особливості структури державного управління у сфері лісокористування, заснованої на спільному веденні природними ресурсами України та її суб'єктів, а також особливостях природних та кліматичних умов різних регіонів країни. Хоча добровільна сертифікація має і негативні сторони, плюсів від застосування спостерігається більше:

- по-перше, країни, які мають найкращі показники стійкого лісокористування, користуються лісовою сертифікацією, чого неможливо було б домогтися без державного стимулювання відповідального ведення лісового господарства;

- по-друге, підприємства лісопереробної промисловості забезпечують робочими місцями місцеве населення. Відновлення лісу проводиться не повсюдно, а лише на тих ділянках, де норму щодо відновлення лісу було виконано.

- по-третє, сертифікація передбачає розробку довгострокових проектів лісокористування, а також за підсумками проведених перевірок щодо ведення лісового господарства надає методичні рекомендації з урахуванням чинного законодавства, міжнародно-правових актів.

Список використаних джерел:

1. Левченко В. Б., Шульга І. В., Залевський Р. А., Старунська Л. В. Сертифікація робочих місць з питань охорони праці працівників лісового господарства, як складова частина лісової сертифікації в Україні. *Агропромислове виробництво Полісся*. 2018. Вип. 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/avpol_2018_11_27 (дата звернення 09.11.2021)
2. Токарева О. В. Про режим збереження цінних природних комплексів відповідно до вимог лісової сертифікації. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Лісівництво та декоративне садівництво*. 2015. Вип. 219. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnu_lis_2015_219_16 (дата звернення 09.11.2021)
3. Ковалишин В. Р. Удосконалення моніторингу виробничо-господарської діяльності лісових підприємств України з врахуванням вимог екологічної сертифікації лісів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24. С. 201–208.

ТУРОВЕЦЬ Артур,

слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

В кожній країні світу конфлікти, на жаль, становлять невід'ємну частину самого суспільства, адже вони можуть виникати через будь-які причини та знаходять своє певне відображення у внутрішньополітичних, соціальних сферах, а також правових процесів держави в цілому. Задля безпосереднього подолання даного негативного соціального явища, в багатьох країнах почали впроваджувати та використовувати різноманітні засоби та способи альтернативного вирішення спорів.

Найпоширенішим способом вирішення будь-яких конфліктів визначається медіація, яка виступає особливою формою посередництва у вирішенні спорів, створює відповідні передумови та шляхи прийняття осмисленого взаємоприйнятого рішення, що в свою чергу базується на консенсусі між сторонами, які безпосередньо є учасниками суперечки [1].

На сьогодні, іноземні держави мають немалий та успішний досвід у застосування на практиці норм нормативно-правових актів про безпосередню медіацію. Це підтверджується тим, що Європейським Союзом було прийнято Директиву 2008/52/ЕС, яка відповідним чином в своєму змісті регулює деякі аспекти медіації у комерційних та цивільних справах, якою передбачено безпосереднє впровадження певних норм у національне законодавство держав, які є учасницями Європейського Союзу [2]. Вищезазначене дає змогу дійти висновку про те, що іноземні держави законодавчо закріпили відповідний інститут медіації та широко використовують його задля ефективного та нормального функціонування суспільних відносин на їх території.

Протягом довгого часу в багатьох країнах світу медіацію сприймають не тільки як безпосередній метод вирішення спорів, але і як певний спосіб ефективної соціальної взаємодії осіб між собою. Зазначимо, що на європейському просторі, сама по собі медіація висвітлюється як гуманний і

водночас прагматичний спосіб вирішення нагальних конфліктів, який відповідним чином зосереджується та орієнтований на інтереси самих сторін розглядаємого конфлікту [3].

Основною роллю європейських стандартів саме у сфері альтернативних способів вирішення спорів, відповідним чином є те, що вони становлять певне підґрунтя для держав, які безпосередньо намагаються створити якісну та ефективну національну систему цього інституту. Певна ступінь запровадження таких стандартів безпосередньо впливає на рівень розвитку законодавчої бази у даній сфері, а також певним чином знижує вірогідність виникнення певних недоліків та колізій відповідних норм у діяльності третейських судів, медіаторів та установ, які надають послуги альтернативного вирішення спорів.

Запровадження медіація в нашій країні стане безпосереднім позитивним надбанням міжнародної практики, тобто здійснить певне наближення законодавства України до міжнародних стандартів. Безпосередня ефективність даного виду альтернативних способів вирішення спорів, відповідним чином має велику кількість переваг через які можна визначити медіацію дуже ефективною при вирішенні конфліктних ситуацій між особами. Адже завдяки їй можливим стає не тільки певне збереження взаємовідносин між сторонами спору, а також головне місце в даному процесі займає саме конфіденційність.

Доцільним є зазначити, що відповідним чином враховуючи світові тенденції використання саме позасудових заходів вирішення спорів із безпосереднім залученням нейтральної сторони, судова система нашої держави потребує додаткових правових процедур. І саме тому потрібним є запровадження процедури медіаторства, яка безпосередньо склалася на міжнародному рівні та передбачає перелік певних послідовних дій, що в подальшому може створювати позитивне оточення для врегулювання конфліктів між сторонами.

Отже, можна зробити висновок, що в межах міжнародних стандартів, відповідний інститут медіації широко застосовується та законодавчо закріплюється в національному законодавстві держав, які є учасниками Європейського Союзу. Стосовно нашої країни, можна зазначити той факт, що вона намагається ввести даний вид альтернативного вирішення спору в чинне законодавство, але на сьогодні наявним є тільки проект відповідної дії, який ще не є підтвердженим.

Список використаних джерел:

1. Дякович М. М. Пропозиції щодо розвитку медіації у нотаріальній практиці нотаріусів України. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. 137–140 с.
2. Директива 2008/52/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95#Text
3. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціальнопедагогічний аспект: навч.-метод. Посібник. Київ: ФОП Стеценко В.В, 2016. 192 с.

ТУРЯК Христина,

здобувач вищої освіти четвертого курсу факультету фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Фінансова політика є одним з основних інструментів впливу на соціально-економічний розвиток держави і сприяє забезпеченню раціонального розподілу фінансових ресурсів між секторами економіки і регіонами, концентрації фінансових ресурсів у важливих сферах економічного розвитку і створення ефективної системи управління державними фінансами.

Економічна характеристика фінансової діяльності нашої держави сприймається як складова соціально-економічного розвитку, яка полягає у використанні і реалізації комплексу відповідних економічних заходів, механізмів фінансово-економічного регулювання у взаємозв'язку зі стратегічними пріоритетами розвитку України для задоволення соціальних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки. Основною метою фінансової політики являється створення економічної й соціальної стабільності шляхом створення сприятливих умов для економічного зростання. Формування та реалізація ефективної фінансової політики повинні ґрунтуватися на принципах децентралізації, єдності, незалежності, збалансованості, обґрунтованості, послідовності та складеності [1, с.23].

Протягом останніх десятиліть глобальна фінансова система постійно розвивалася, а значить, її склад та структура зазнали зміни, включаючи активне формування ринку, вдосконалення фінансових механізмів інтеграції між країнами, поява нових фінансових інструментів на ринках фінансового капіталу та збільшився обсяг фінансових послуг. Ці перетворення фінансової системи досить позитивно вплинули на підвищення ефективності підприємницької діяльності, сприяння ділової активності та стимулювання соціально-економічного розвитку. Однак з настанням світової фінансово-

економічної рецесії зусилля фінансових інститутів були спрямовані на пошук ефективних механізмів регулювання фінансового сектора та економіки [2, с.38].

При розробці фінансової політики необхідно враховувати ряд вимог, яким вона повинна відповідати: розробка, яка заснована на науковому підході, повинна забезпечувати відповідність фінансової політики стратегії соціального розвитку; враховуючи відповідні історичні умови, особливості внутрішньої ситуації і міжнародного середовища, реальні економічні і фінансові можливості держави; потрібно брати до уваги світовий досвід, нові тенденції і прогресивні явища, дотримуючись комплексного підходу при розробці та реалізації фінансової політики, ефективність фінансової політики буде залежати від врахування потреб соціального розвитку, інтересів усіх верств населення [3, с.112].

Основними напрямками зміни бюджетної та податкової політики є:

- створення державою вигідних умов, що буде сприяти розвитку виробництва;
- реалізація збалансованої боргової політики нашої держави;
- надання послуг для задоволення суспільних потреб за принципом забезпечення їх надання з урахуванням реальних державних ресурсів;
- поступові кроки щодо підвищення соціальних стандартів життя населення;
- повна реформація міжбюджетних відносин з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій;
- концентрація бюджетних ресурсів на реалізації пріоритетних державних цільових програм [4, с.391].

Задля виконання даних цілей необхідно вирішити ряд таких завдань:

- утримати максимальний розмір бюджетного дефіциту на рівні не більше трьох відсотків від прогнозованого річного валового внутрішнього продукту;
- залучити кредити міжнародних фінансових інститутів для реалізації проектів економічного і соціального розвитку країни в межах, визначених дефіцитом бюджету;
- зберегти частки перерозподілу валового внутрішнього продукту через консолідований бюджет на рівні, що не перевищує прогноз на поточний рік.

Отже, у висновках варто сказати, що основними напрямками вдосконалення фінансової політики на найближчий час повинні стати реформування податкової системи та посилення податкової дисципліни; вдосконалення бюджетного процесу за рахунок підвищення наукової обґрунтованості прогнозів бюджетних показників, розвитку системи середньострокового і довгострокового бюджетного планування, скорочення списку головних розпорядників коштів державного бюджету, забезпечення прозорості бюджетного процесу, оптимізації обсяг державного боргу;

зміцнення системи управління державним боргом; реалізація ефективної політики державних витрат. Все це, на нашу думку, повинно сприяти економічному розвитку нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень, за заг.ред. А. А. Мазаракі. Київ: КНТЕУ, 2015. 376 с.
2. Ватульов А. В. Фінансова політика у системі економічного розвитку. Економічний часопис–XXI. 2013. № 5–6. С. 37–40.
3. Кругман П. Выход из кризиса есть. М.: Азбука Бизнес, 2013. 320 с.
4. Корнієнко Н. М. Аналіз системи планування бюджетних видатків в Україні. *Бізнес Інформ*. 2013. № 4. С. 389–393.

ФЕДЧЕНКО Тетяна,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

**ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ
В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

Передусім хотілось би зробити акцент на тому, що обрана нами проблематика є доволі актуальною та значимою, а тому викликає великий інтерес як з боку науковців, так і практиків. Дослідженням даного питання займалися такі вчені як: Антонюк О.І., Гетманцев М., Дяченко С.В., Завгородня А.С., Каламайко А.Ю., Кравцов С.О., Точій А.О., Чорний С.О., Шевчук В.Р., Штефан А. тощо. У роботах названих науковців проблематика використання електронних доказів в цивільному процесі піддана глибокому і ґрунтовному дослідженню, проте багато аспектів даного питання все ще залишаються неопрацьованими та дискусійними. Водночас треба наголосити, що використання електронних доказів із початку 2020 року стало більш активним. Така ситуація обумовлена, на жаль, впровадженням карантинних обмежень, спричинених розповсюдженням у світі пандемії на захворювання COVID-19. [1, с. 221]

Варто зазначити, що наразі науковці пропонують декілька цікавих

підходів щодо визначення видової належності електронних доказів. Прихильники першого підходу вважають, що не має необхідності розширювати вже закріплений законодавством перелік засобів доказування, а тому електронні докази необхідно відносити до письмових доказів. У свою чергу, прибічники другого підходу стверджують, що у зв'язку із відсутністю письмової форми електронних доказів, електронні документи необхідно розглядати не як письмові, а як речові докази. Заслугове на увагу точка зору й тих правників, які вважають, що через певну специфіку отримання та використання електронних доказів, вони мають бути виділені в окрему категорію засобів доказування.

Як показує практика, сьогодні доволі важливого значення набуває питання збору та подання електронних доказів до суду. Так, наприклад, якщо пред'явлені особою скріншоти електронних документів не дають змоги з достовірністю встановити джерело їх отримання або не містять певних реквізитів, то вони не будуть визнані судом як докази.

Відкритим залишається й питання, що цивільно-правова норма про засвідченість електронних доказів відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис» ще досі не змінена, тобто, виходячи із зазначеного, вказані докази мають посвідчуватись до законодавчого акту, який не діє. Зауважимо, що наявну колізію в праві потрібно усунути, оскільки незрозумілим залишається, якими нормами потрібно керуватись, тому пропонуємо внести зміни до наявних процесуальних положень. [2, с. 147-148]

Іншою проблемою є високий ризик підробки електронних доказів, що ставить під сумнів їх достовірність. О. Т. Боннер вважає, що суттєвим недоліком електронного документообігу, як і інформації в електронній формі в цілому, є легкість внесення до нього змін і, як наслідок, відсутність упевненості у достовірності отриманого електронного документа [3, с. 511].

У свою чергу, А. Ю. Каламайко зауважує, що неможливо не врахувати наведені недоліки електронної форми при оцінці достовірності інформації. Однак недоречно розглядати інформацію в електронній формі як недопустиму з мотивів її можливої фальсифікації. [4, с. 130].

Ще однією не менш важливою проблемою, яка може виникнути через подачу електронного доказу, є можливість порушення комунікативної приватності особи. З огляду на це убачається необхідним створення спеціального захищеного сховища електронних доказів, адже вказаний файл (інформація, сайт) може містити приватну інформацію про певну особу або спотворену чи перекручену інформацію щодо неї. [1, с. 223]

Отже, проаналізувавши все вищезазначене, доходимо висновку, що наразі існує певна низка проблемних аспектів пов'язаних із використанням електронних доказів в цивільному процесі. На кінець вважаємо за необхідне відмітити, що в межах розглядуваної проблематики нами було висвітлено лише окремі проблемні питання використання електронних доказів в

цивільному процесі, адже загалом їх значно більше. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку вбачаємо у розробці теоретичних положень та рекомендацій щодо необхідності систематизації певних складових дослідження електронних доказів та усунення прогалин в чинному законодавстві.

Список використаних джерел:

1. Кравцов С.О., Завгородня А.С., Точій А.О. (2021). Особливості використання електронних доказів у системі засобів доказування в цивільному процесі. (4), с. 220-223. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-4/52>
2. Дяченко С.В., Шевчук В.Р. (2021). Електронні засоби доказування в цивільному процесі. Правова держава (4), с. 145-153. URL: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.42.232417>
3. Боннер А. Т. Традиционные и нетрадиционные средства доказывания в гражданском и арбитражном процессе: монография. М.: Проспект, 2013. 616 с
4. Каламайко А. Ю. Місце електронних засобів доказування та окремі питання їх використання в цивільному процесі. Право та інновації. 2015. № 2(10). С. 127–132

ФІЛАТОВА Аліна,

слухач магістратури другого курсу
юридичного факультету Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара

Науковий керівник:

АЛЕКСЄЄНКО Ігор,

доктор політичних наук, кандидат
юридичних наук, професор, завідувач
кафедри цивільного, трудового
і господарського права юридичного
факультету Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара

ПРЕЗУМПЦІЯ СПІЛЬНОСТІ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ

Державна реєстрація шлюбу зумовлює виникнення в подружжя особистих майнових та немайнових прав і обов'язків, вводить спільну категорію стосовно режиму майна – сумісну власність.

Питання презумпції спільності права власності подружжя зокрема та питання права спільної суміжної власності подружжя загалом розглядали у своїх публікаціях такі науковці, як: М. В. Антокольська, В. С. Гопанчук, О. В. Дзера, І. Г. Дудник, І. В. Жилінкова, Н. Ю. Загрія, О. С. Йоффе, Н. С. Кузнєцова, Р. А. Майданик, З. В. Ромовська, Є. О. Суханов, С. Я. Фурса, Є. О. Харитонов, Я. Н. Шевченко та інші.

Стаття 60 Сімейного кодексу України встановлює, що майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку (доходу). Вважається, що кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя [1]. Зазначена норма і є прикладом існування презумпції спільності права власності подружжя на майно, набуте ними в період шлюбу; вона встановлює відсутність необхідності доводити належність набутого за час шлюбу майна до об'єкту спільної сумісної власності подружжя.

Стаття 61 Сімейного кодексу окремо встановлює невичерпний перелік об'єктів спільної сумісної власності подружжя, якими є: майно, придбане за час шлюбу (за винятком речей індивідуального користування); доходи, одержані одним із подружжя (заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи); речі для професійних занять, придбані за час шлюбу для одного з подружжя (музичні інструменти, оргтехніка, лікарське обладнання тощо) [1].

Зазначені норми мають важливе практичне значення. Презумпцію спільності майна подружжя використовують здебільшого при вирішенні спорів про поділ майна подружжя, набутого ними під час шлюбу. З урахуванням життєвих обставин, що впливають при такому розподілі, це питання є одним із найбільш проблемних у сімейних спорах.

За загальним правилом, майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, ділиться між ними в натурі [1]. Постановою Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 № 11 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» було роз'яснено судам важливість обов'язковості надання згоди одного з подружжя на отримання грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності та попереднього внесення другим із подружжя відповідної грошової суми на депозитний рахунок суду. У разі, якщо інший з подружжя не згідний отримати грошову компенсацію замість своєї частки, або інша сторона не бажає сплачувати таку компенсацію та відповідно попередньо не вносить на депозитний рахунок суду належну грошову суму, а також у випадку неподільності речі, суд визнає за кожним із подружжя право власності на належну їм частку в спільному майні без його реального поділу і залишає майно у їх спільній частковій власності [2].

В той же час, сам по собі факт придбання спірного майна в період шлюбу не є безумовною підставою для віднесення такого майна до об'єктів права спільної сумісної власності подружжя [3]. Презумпція спільності права власності подружжя може бути спростована – один із подружжя може оспорювати поширення правового режиму спільного сумісного майна на певний об'єкт, в тому числі в судовому порядку. Тягар доказування обставин,

необхідних для спростування презумпції, покладається на того з подружжя, який її спростовує [2].

Сімейний кодекс України містить загальний перелік майна і обставин, що визначають певне майно особистою приватною власністю одного з подружжя, навіть якщо воно придбане в період шлюбу: майно, набуте до шлюбу; майно, набуте за час шлюбу, але на підставі договору дарування або в порядку спадкування; майно, набуте за час шлюбу, але за кошти, які належали їй, йому особисто; житло, набуте за час шлюбу внаслідок його приватизації відповідно до Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду»; земельна ділянка, набута за час шлюбу внаслідок приватизації земельної ділянки, що перебувала у її/його користуванні, або одержана внаслідок приватизації земельних ділянок державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, або одержана із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених Земельним кодексом України [1].

У постанові Верховного суду від 29 вересня 2021 року № 761/44318/17 міститься застереження про те, що реєстрація прав на придбане під час шлюбу майно лише на ім'я одного із подружжя не спростовує презумпцію належності його до спільної сумісної власності подружжя [4]. Для спростування презумпції тому з подружжя, який її спростовує, необхідно врахувати критерії, вказані Верховним Судом у постанові по справі № 546/912/16-ц від 24 січня 2020 року. Відповідно до зазначеної постанови, статус спільної сумісної власності визначається такими критеріями, як час набуття майна і кошти, за які таке майно було набуто (джерело набуття) [5]. Отже, у разі придбання майна в період шлюбу, але за особисті кошти, таке майно не може вважатись спільним майном подружжя, а є особистою приватною власністю того з подружжя, за чий кошти воно придбане. Та якщо заява одного з подружжя про те, що річ була куплена на особисті кошти, не буде належним чином підтверджена, презумпція права спільної сумісної власності подружжя залишиться непохитною.

Підсумовуючи, презумпція спільності права власності подружжя є надзвичайно важко оспорюваною. Лише при наявності належних, допустимих та достатніх доказів приналежності конкретного майна до особистої приватної власності одного з подружжя, суди зможуть відступити від зазначеної презумпції.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
2. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 № 11. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07#Text>

3. Постанова Верховного суду від 5 квітня 2017 року № 367/5390/14-ц Єдиний державний реєстр судових рішень. 2017. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/65884771>
4. Постанова Верховного суду від 29 вересня 2021 року № 761/44318/17 Єдиний державний реєстр судових рішень. 2021. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100068046>
5. Постанова Верховного суду від 24 січня 2020 року № 546/912/16-ц Єдиний державний реєстр судових рішень. 2020. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87243018>

ФІЛІМОНОВ Владислав,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

На сьогоднішній день досить гостро постає питання розголошення конфіденційної інформації. Хоча ця проблема і регулюється чинним законодавством України, однак цього мало для повного забезпечення конфіденційності як громадянам України, так і самій державі з тих чи інших питань. Тому важливо не допускати порушення права громадян на збереження в таємниці свого особистого життя в такій важливій установі як суд.

До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адресу, дату та місце народження (ч.2 ст.11 Закону України "Про інформацію"). Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежений фізичною чи юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом (ч. 2 ст. 21 Закону України „Про інформацію”).

Будь-яка декларація прав людини буде неповною без статті, яка буде захищати право на приватне життя та конфіденційність, тому що вони є передумовою доброго та вільного життя будь-якої особи. В конституції

України визначено гласність судового процесу як одну з основних засад, встановлених для правосуддя України[1,с.141]. При розгляді цивільних справ судочинство здійснюється усно та відкрито[2, с.135].

Захист конфіденційності особливо пов'язаний із зацікавленістю осіб мати контроль над пов'язаною з ними інформацією, тоді як право на приватне життя також містить низку інтересів, крім інформації. Існує інформація, яку мало хто визнає приватну або особливо таємну, і все-таки вона має бути включена до конфіденційної.

Гласність, усність та відкритість судових розглядів цивільних справ є вимогами норм міжнародного права. Ці поняття існують задля забезпечення справедливого, неупередженого правосуддя. Але у випадках, чітко визначених цивільно-процесуальним кодексом, допускається проведення закритого судового розгляду цивільної справи. При розгляді справи у закритому судовому засіданні зазвичай у судовому залі присутні лише сторони цього спору. Однак, якщо це необхідно, можуть також залучатися експерти, перекладачі, свідки та фахівці різного роду. [2, с.156]

Підставою для ухвали судом мотивованої ухвали про проведення закритого судового розгляду цивільної справи є забезпечення захисту конфіденційної інформації, яка може бути розголошена при відкритому розгляді. Зокрема, це стосується державної таємниці або таємниці особистого життя громадян, яке охороняється законом [3, с.93].

Ще однією підставою для проведення закритого судового розгляду цивільної справи також може бути інша інформація, що охороняється законом: адвокатська, банківська, нотаріальна таємниця, таємниця про стан здоров'я тощо. Якщо законом не встановлено необхідність проведення закритого судового засідання, то про це можуть також клопотати особи, які беруть участь у справі [4].

На підставі аналізу положень ЦПК можемо зробити висновок, що поняття законодавчого регулювання захисту конфіденційної інформації у цивільному процесі досить широке. Для вирішення судом питання проведення закритого судового розгляду цивільної справи необхідне відповідне клопотання осіб, які беруть участь у справі та обґрунтування заявлених вимог. У науковій літературі, зокрема у працях М. М. Ясінок, М. П. Курило та інших вчених, зазначається, що чинний ЦПК не передбачає процесуальних наслідків порушення принципу гласності судочинства. Відсутні також конкретні механізми захисту процесуального права особи на закритий судовий розгляд цивільної справи у випадках, передбачених законом [5].

На підставі викладеного можемо зробити висновок, що закритий судовий розгляд є винятком із загального правила цивільного судочинства та може мати місце виключно за передбаченими законом підставами та за дотримання встановленого процесуального порядку проведення. Аналізуючи формулювання законодавця «закритий судовий розгляд допускається»,

можна зробити висновок, що це не обов'язок, а право суду. Отже, вирішення питання про проведення чи ні закритого судового розгляду залежить від професійної та моральної свідомості культури конкретного судді, який у нарадчій кімнаті вирішує питання винесення мотивованої ухвали про закритий судовий розгляд справи.

Також, на мою думку, необхідне вдосконалення положень цивільного процесуального закону, які б чіткіше регулювали забезпечення захисту конфіденційної інформації під час здійснення судового розгляду цивільних справ.

Отже, в умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства визначеної законом конфіденційної інформації має бути забезпечено у всіх сферах, у тому числі під час здійснення цивільного судочинства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України, 28 червня 1996. С.141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України, 18 березня 2004, С. 135, С.156.
3. Про державну таємницю: Закон України, 21 січня 1994, С.93.
4. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України, 2012. URL: <http://mego.info/> (дата звернення: 31.10.2021)
5. Теоретичні проблеми цивільного процесуального права. М.М.Ясинок, М.П.Курило, О.В.Кіріяк, О.О.Кармаза, С.І.Запара та ін. Підручник. 2016. URL: <http://repo.sau.sumy.ua/> (дата звернення: 31.10.2021).

ФІСУН Наталія,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

В усіх демократичних країнах світу право власності є першим правом, яке захищається після природних прав людини. У всі часи інститут речового права мав ключове значення для цивільного права. Його основні положення визначають зміст інших розділів цивільного права, договірному права,

спадкування, тощо. Це пояснює постійну зацікавленість у дослідженні захисту прав власності представниками юридичної науки. Ми завжди надавали великого значення захисту прав власності, адже власність громадян, та державна власність є основою розвитку української держави[1]. Коли ці форми власності захищаються, то фактично йдеться про захист основ суспільства. Необхідність комплексної охорони майна громадян впливає і з того, що воно має безпосередньо задовольняти їх матеріальні та культурні потреби. Переважна більшість громадян виконує свої конституційні обов'язки: охороняє і зміцнює державну власність, поважає права та інтереси інших громадян, у тому числі їх майно. Проте є ще багато людей, які порушують ці зобов'язання. Велику роль відіграють стандарти, що забезпечують гарантії та захист права власності. В основному це цивільно-правові положення, які мають стати основою для подальшого вдосконалення цивільно-правової охорони права власності. Слід підкреслити, що захист права власності поширюється не лише на цивільне право, а й на інші галузі права, зокрема кримінальне, адміністративне, трудове тощо. Цивільний захист права власності здійснюється своїми особливими методами, які відрізняються від кримінально-правових та адміністративно-правових. Цивільно-правова охорона, крім загальної мети для всіх способів захисту права власності, виховання громадян у дусі поваги до власності, переслідує й спеціальні цілі, притаманні цивільно-правовим методам захисту. Такою конкретною метою є прагнення відновити порушені права, попередню власність та особу, чий права були порушені. Якщо річ викрадена у власника, він може подати до суду за її витребування. Коли хтось заважає власнику використовувати його предмет, він може подати в суд, щоб усунути перешкоди для його використання. Якщо власник з якихось причин не може витребувати річ, що вийшла з його володіння, він може за певних умов вимагати відшкодування завданих йому збитків і таким чином відновити попередній майновий стан. Отже, у всіх цих випадках йдеться про відновлення попереднього майнового стану особи, права якої порушено [2].

Стаття 13 Конституції України проголошує, що засадничим принципом у сфері захисту права власності є положення про те, що держава забезпечує рівний захист всіх суб'єктів права власності[3]. Поведінка тих чи інших осіб може створювати загрозу для власності, суб'єктами якої вони не є. Це вимагає від держави брати на себе захист права власності, в тому числі й цивільно-правовими засобами. Певною мірою захист права власності здійснюється за допомогою норм права, що належать до різних галузей законодавства. Скажімо, окремі види протиправної поведінки, що загрожує порушенню права власності, розглядаються кримінальним правом як злочини і передбачають застосування відповідних санкцій з боку правоохоронних органів. Порушення права розпорядження може мати місце не тільки у разі позбавлення власника володіння належним йому майном, а й у випадках незаконного обмеження його у можливості реалізації правомочності

користування або розпорядження цим майном (наприклад, при здійсненні опису майна чи накладенні арешту). Тому закон передбачає, що власник майна має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпоряджання своїм майном (ст.391 ЦК) [4]. Власник майна може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо воно оспорюється або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності [4].

Позов про визнання права власності – це вимога власника майна про встановлення перед третіми особами факту володіння ним права власності на спірне майно. У цьому випадку така вимога може бути подана окремо або у поєднанні з позовами про повернення майна або усунення перешкод у використанні та розпорядженні майном. Позови про визнання права власності спрямовані на захист можливості здійснення права власності шляхом підтвердження в суді факту належності власнику спірного майна на праві власності [5].

Таким чином, визнання права власності є загальним способом його захисту. Захист права власності є самостійним суб'єктивним правом, яке виникає в момент виникнення загрози його порушення або оспорювання. У зміст даного права включається правомочності, кожна з яких полягає у здійсненні активних позитивних дій. У правовідносинах щодо захисту права власності предметом захисту виступають безпосередньо права на зазначені об'єкти. Саме права можуть бути порушені з боку інших осіб, і саме щодо них цивільним законодавством передбачено низку способів, якими особа може захистити свої порушені чи оспорювані права та охоронювані законом інтереси. У разі оскарження права засобом захисту є позов про визнання права. Якщо у випадках, передбачених законом, визнання права власності є необхідним як права на підтвердження юридичного факту, то визнання права власності має здійснюватися шляхом встановлення юридичного факту.

Список використаних джерел:

1. Кравчук О.О. Державна власність як форма власності в Україні (аксіологічний аспект). *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. Політологія. Соціологія. Право: Зб. наук. праць. К.: НТУУ "КПІ", 2012. №2 (14). С.104-109.
2. Про деякі приписи законодавства, яке регулює питання, пов'язані із здійсненням права власності та його захистом (Інформаційний лист Вищого арбітражного суду України від 31.01.2001 № 01-8/98): веб сайт. URL: <http://www.arbitr.gov.ua/news/580/> (дата звернення 06.11.2021)
3. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 серпня 2020 р.:(офіц. текст). К.: ПАЛИВОДА А.В., 2020.- 7 с.- (Закони України)
4. Цивільний Кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 2 серпня 2021 р. (офіц. текст, джерело документа: (<https://zakon.rada.gov.ua>). К.: ПАЛИВОДА А.В., 2021. 135 с. (Кодекси України).
5. Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав: Постанова пленуму вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07.02.2014.№5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14#Text> (дата звернення 06.11.2021).

ФОМЕНОК Віталій,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

CERS ТА ПРАВА ЛЮДИНИ В ЕКОНОМІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ

Центр економічних та соціальних прав (CESR) – міжнародна неурядова організація, яка бореться з бідністю та нерівністю, просуваючи права людини як керівні принципи соціальної та економічної справедливості. Працюючи у співпраці з партнерами по всьому світу, CESR використовує міжнародне право в галузі прав людини як інструмент для боротьби з несправедливою економічною політикою, яка систематично підриває користування правами та розпалює нерівність. Їх міжнародна та міждисциплінарна команда співробітників, що базується в Нью-Йорку та Йоганнесбурзі, є представниками рухів за права людини, розвиток та соціальну справедливість у різних частинах світу.

Робота спрямована на боротьбу з несправедливим розподілом ресурсів та влади всередині країн та між країнами, що сприяє нерівності та позбавляє мільярди людей їхніх прав. Їх прагнення системних змін включає стійкий прогрес у проведенні політичних та інституційних реформ, які можуть допомогти змінити динаміку, що впливає на розподіл ресурсів та влади. Вони приділяють особливу увагу економічним та соціальним правам, у тому числі правам на освіту, здоров'я, харчування, воду, житло та працю як потужним, але недостатньо використовуваним інструментам для виправлення нерівномірного розподілу ресурсів та влади.[1].

На місцевому, національному чи міжнародному рівні економічна політика має визначальні наслідки для реалізації прав людини. Вибір політики, розроблений урядами та іншими могутніми діячами, відзначає різницю між гідним життям та життям, пов'язаним із обмеженнями та несправедливістю буквально для мільярдів людей. Проте, незважаючи на ці факти, правозахисний рух донедавна не вагався у боротьбі з політично суперечливою сферою економічної політики. Це означає, що держави повинні запобігати, пом'якшувати наслідки й протидіяти шляхом вироблення

відповідних політик, законодавства, регулювання та судових розглядів.[2.]

Коли невелика група так званих елітних людей контролює більше багатства, ніж решта людства, а незліченна кількість мільйонів позбавлені навіть їхніх основних прав людини, цей розрив більше не можна ігнорувати. CCSR знаходиться в авангарді розвитку руху, який прагне подолати давній розрив між правами людини та економічною політикою.

Відповідно до договорів прав людини, які підписані та ратифіковані майже всіма країнами, уряди зобов'язані мобілізувати максимум наявних ресурсів для реалізації прав людини. Їхня економічна політика також підпорядковується чітким стандартам участі, прозорості, підзвітності та недискримінації. Більше того, ці стандарти застосовні як до національного, так і до міжнародного впливу економічної політики на права людини, оскільки уряди зобов'язані забезпечити, щоб така політика служила для просування, а не перешкоджала дотриманню прав людини в інших країнах. Більша частина економічної нестабільності останніх років і повсюдних обмежень, які продовжуються разом з безпрецедентним рівнем багатства, можна простежити через невиконання урядами своїх зобов'язань щодо прав людини у цьому відношенні.

Працюючи в тісній співпраці з партнерськими організаціями, CCSR впроваджує стандарти прав людини при розробці та реалізації економічної політики в усьому світі. Спираючись на їхню новаторську роботу з контролю за дотриманням стандартів економічних і соціальних прав, їхній проект «Жорстка економія та альтернативи» передбачає, що вони закликають уряди до відповідальності за непродумані програми жорсткої економії в таких країнах, як Ірландія, Іспанія, Бразилія та Південна Африка.

Поряд з цим їхній проект «Боротьба з податковою несправедливістю через права людини» об'єднує спільноти податкової справедливості та правозахисників у згуртований та динамічний рух, що потребує справедливості у генеруванні та розподілі ресурсів. CCSR очолив створення нової Ініціативи за принципами та керівними принципами податково-бюджетної політики та прав людини в Латинській Америці та Карибському басейні з відомими регіональними партнерами.

Отже, відразу після глобальної міжнародної фінансової кризи 2007-2008 років здавалося, що несправедливість необмеженого капіталізму та пов'язані з ним недоліки економічного планування вже не можна було ігнорувати. Однак міжнародному співтовариству значною мірою не вдалося винести уроки з колапсу, і посилення жорсткої бюджетної економії та поширення податкових зловживань, вони стали новими нормами. Програма CCSR «Права людини в економічній політиці» кидає виклик цій несправедливій та нестійкій динаміці, підвищуючи перетворюючу силу прав людини при розробці економічної політики. Зрештою, економіка повинна бути потребам простих людей, а не людей, які перебувають у владі економіки, в якій вони живуть.

Список використаних джерел:

1. Соціальна відповідальність <http://ied.kpi.ua/wp-content/uploads/2015/10/Socialna-vidpovidalnist.pdf>
2. Савчин М.В., Правове регулювання та економічні свободи і права. 2020. с.85

ЦОЙ Ангеліна,

слухач магістратури
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ МЕДІАЦІЇ У ВИРІШЕННІ СПОРІВ

В умовах сучасності для України, яка відповідним чином стала на шлях європейської інтеграції, все більш актуальним постає певне питання застосування механізмів вирішення спорів поза юрисдикційного спрямування. На сьогодні, суспільство потребує нових, а саме прогресивних методів вирішення будь-яких спорів методами, які б несли в собі мінімальні часові та фінансові витрати. Вирішенням цього актуального питання може стати саме відповідний інститут примирення, який має назву медіація, що на відміну від інших альтернативних методів вирішення спорів, безпосереднім чином спрямована на збереження партнерських стосунків між конфліктуючими сторонами та продовження співпраці між ними, чи залишенням дружніх взаємовідносин.

Медіація становить певний процес вирішення нагальної проблеми між відповідними сторонами на основі переговорів з певною участю нейтральної сторони (тобто медіатора). Інакше кажучи, то медіація, певним чином виступає як програма примирення сторін, яка полягає в вислухованні осіб та направленні їх в найсприятливішу сторону задля вирішення їх конфлікту. [1] Правова література чітко визначає саме види медіації як одного із альтернативних способів вирішення спорів, а саме: 1) пряма та непряма медіація, яка відповідним чином залежить від волі сторін (тобто при безпосередній їх зустрічі чи коли посередники передають інформацію між сторонами особисто); 2) сімейна медіація; 3) медіація в адміністративних

справах; 4) медіація у галузі корпоративного управління.

Основною спрямованістю медіації є безпосереднє врегулювання конфліктів, яке не слід ототожнювати з його розв'язанням. Доцільним є визначити думку М.В. Примуш, що в своїй науковій праці висвітлює, що розв'язання конфлікту безпосередньо являє собою спільну діяльність його учасників, яка відповідним чином спрямована на припинення протидії та вирішення проблеми, яка саме і призвела до їх зіткнення. Саме по собі врегулювання конфлікту відрізняється від розв'язання тим, що в усунення протиріччя між відповідними опонентами бере участь незаінтересована (тобто третя сторона), участь якої можлива за згодою протиборчих сторін, так і без їхньої згоди. [2] Дана думка чітко висвітлює фактори за якими необхідно відрізнити врегулювання конфлікту та його безпосереднє розв'язання, адже вони визнаються не тотожними поняттями і не можуть використовуватися як одне.

Щодо змісту медіації, слід зазначити той факт, що вона сама по собі створює певні передумови та шляхи прийняття осмисленого взаємоприйнятого рішення, що безпосередньо базується на досягненні консенсусу між сторонами, які відповідним чином втягнуті у спір.

В Україні вже довгий час існує невирішене питання стосовно відповідного запровадження медіації безпосередньо на правовому рівні. Вважаємо, що це є не доцільним, адже враховуючи міжнародну практику використання відповідної процедури медіаторства для вирішення спорів, можемо зазначити, що медіації показує себе тільки з позитивної сторони і саме тому наша держава потребує додаткового (альтернативного судовому) заходу вирішення спорів.

В правовій доктрині існує певна думка, що за допомогою самої медіації можуть бути вирішені будь-які конфлікти (незалежно від складності самої ситуації), в яких сторони дійсно хочуть вирішити свій спір, оскільки даний процес становить собою мінімальний ризик для всіх учасників конфлікту. [3] Однак, існує варіант лише втрати часу, адже не завжди сторони конфлікту схильні до його найшвидшого вирішення, шляхом переговорів та знаходження певного компромісу. В даних випадках, а саме коли під час здійснення процесу медіації не досягнуто відповідної згоди, сторони конфлікту можуть певним чином звернутися чи повернутися (якщо від самого початку вони вирішували свій спір в законодавчих установах) до судової чи іншої процедури.

Але, все ж таки, медіація є дуже ефективним альтернативним способом вирішення спорів, адже завдяки їй можливим стає збереження чи відновлення взаємовідносин між сторонами, а також можливість запобігти виникненню побідних ситуацій (конфліктів) у майбутньому.

Виходячи із вищезазначеного, зробимо висновок, що медіація являє собою певний процес на основі переговорів, шляхом залучення медіатора, де головною метою виступає саме вирішення нагального конфлікту та

безпосереднє примирення сторін. Значення медіації є не малим, адже вона слугує задля ефективного вирішення будь-якого конфлікту між сторонами в короткий проміжок часу та за мінімальними витратами на відповідний процес, а також відповідним чином надає можливість зберегти чи відновити взаємовідносини між сторонами.

Список використаних джерел:

1. Кузьміна М. Юридический конфликт: теория и практика разрешения. М.: Юрлитинформ, 2013. 59–60 с.
2. Примуш М. Конфліктологія: навч. посіб. Київ: Професіонал, 2006. 288 с.
3. Поліщук М. Я. Поняття медіації як альтернативного методу вирішення спорів. Держава і право. Юридичні і політичні науки, 2014. 134-139 с.

ЧЕРНИШ Деніс,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

**ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ФУНКЦІЇ
ПРОКУРОРОМ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

У даний час представницька функція активно реалізується органами прокуратури у наступних сферах: охорона довкілля, захист державних інтересів у галузі земельних правовідносин, реалізація принципу законності у галузі проведення публічних закупівель за рахунок бюджетних коштів тощо. Статистичні дані 2018 року, які характеризують рівень реалізації представницької функції прокурора, наступні: загалом прокурорами за цей рік розглянуто 3130 справ на захист інтересів держави; кількість задоволених позовів становить 4572; сума, на яку задоволені позови прокурора на захист інтересів держави, становить 16 692 342 гривень [1].

Представництво полягає у здійсненні прокурором процесуальних та інших дій, які спрямовуються на захист порушених інтересів або від загрози їх порушення. Представницька функція прокурора виконується у разі нездійснення або здійснення неналежних чином цієї функції органом державної влади, органом місцевого самоврядування або іншим суб'єктом

владних повноважень, до компетенції якого віднесені наступні повноваження, або якщо зовсім відсутній такий орган [2, с. 7].

Регламентация представницької функції прокурора у цивільному процесі наводиться у ч.2 ст.4, ч.1 ст.56 Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК). Наявність даних положень в українському законодавстві закріплює за прокурором право на звернення до суду у тих справах, які віднесені до його юрисдикції законом поруч із органами та особами, що наділені правом на звернення до суду в інтересах інших осіб та беруть участь у процесі розгляду справи в інтересі цих осіб [3].

Згідно ч.6 ст.23 Закону України (далі - ЗУ) «Про прокуратуру» прокурор, здійснюючи функцію представництва інтересів держави у суді, наділяється такими законними правами: подавати позов до суду (заяву або подання); приєднуватися до справи, яка порушена за позовом іншої особи, на будь-якому етапі її судового провадження; здійснювати ініціювання перегляду судових рішень; брати участь у процесі розгляду справи; брати участь у виконавчому провадженні під час виконання рішень по справі, в якій прокурор здійснював функцію представництва інтересів особи або держави у суді; ознайомлюватися з матеріалами провадження, робити виписки з них, отримувати копії потрібних документів, які містяться у матеріалах справи або виконавчого провадження, з дозволу суду [4].

П.3 ч.1 ст.131-1 Конституції України встановлює, що прокурор має право на представницьку функцію інтересів держави у суді, виключно у двох випадках, встановлених законом [5]. Ч.3 ст.23 ЗУ «Про прокуратуру» виокремлює такі підстави щодо здійснення прокурором представницької функції в суді: 1) якщо захист зазначених інтересів зовсім не здійснюється чи здійснюється недостатньо якісно органом державної влади, органом місцевого самоврядування або іншим суб'єктом владних повноважень, до компетенції якого відносяться відповідні повноваження; 2) якщо такий орган відсутній взагалі [4].

Ч.3 ст.56 ЦПК України вказує на те, що за наявності визначених законом підстав прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у справі за своїми позовами, а також уповноважений вступати за своєю ініціативою до моменту початку розгляду справи по суті, подає апеляційні, касаційні скарги, а також заяви про перегляд судового рішення у разі виявлення нових або виключних обставин [3].

Особливий процесуальний статус прокурора в цивільному провадженні полягає у тому, що він, дотримуючись засад незалежності судів і рівності усіх учасників цивільного судочинства перед судом, вказує свою правову позицію та вчиняє процесуальні дії самостійно, незалежно від волі інших суб'єктів цивільного процесу. Таким чином гарантується захист інтересів держави у разі проявів зловживань із боку державних органів своїми процесуальними правами. В умовах сучасних реалій чинне процесуальне законодавство України, а також ЗУ «Про прокуратуру» встановлює, що

прокурор має рівні права наряду з іншими суб'єктами цивільного провадження.

Отже, представництво прокурором інтересів держави під час цивільного судочинства є дуже важливою функцією здійснення ним своїх повноважень. Надалі пропонується здійснення якісних та повних досліджень природи представницької функції прокуратури з метою розвитку та недопущення обмежень цього напрямку у сфері прокурорської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>
2. Козьяков І.М. Представництво прокурором інтересів держави у модернізованому цивільному судочинстві. Проблемні питання цивільного та трудового права: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро 13 квітня 2018 рік). Дніпро, 2018. С. 7-10
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15>
4. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014. № 1697-VII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1697-18>
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

ЧЕРНЯВСЬКА Ілона,

здобувач вищої освіти другого курсу
ННІ права та міжнародно-правових
відносин Університету митної
справи та фінансів

Науковий керівник:

МІНЧЕНКО Андрій,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ЯК ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Із прийняттям Закону України «Про захист персональних даних», дедалі більше людей не звертають уваги на графу обробки персональних даних, тобто на те, як саме можуть ці дані використовуватися. А тому, все більше людей та навіть юридичних осіб зіштовхуються з тим, що їх персональні дані передають третім особам, як ми розуміємо, незаконно. Отже, вбачається актуальність та проблематика обраної теми, що буде детальніше розглянуто далі.

Проблемам захисту особистих даних приділяється сьогодні багато уваги. Вони є дуже значущими як із теоретичної, так і з практичної позиції. Цим дослідженням приділено увагу в наукових працях багатьох учених.

Науковою розробкою у сфері даного питання займалися такі вчені як І.М. Городинський, Г. Саттон, О.М. Родіоненко, С.С. Єсімов, В.О. Волосецький, В.М. Брижко, К.С. Мельник, Т. Обуховська, О. Мервінський та інші.

У своїх працях фахівці приділили багато уваги захисту персональних даних на основі аналізу європейського та вітчизняного законодавства. При цьому в цих працях недостатньо висвітлено проблеми, пов'язані з розробленням базових складників механізму, який був би здатен унеможливити оприлюднення конфіденційної інформації в будь-яких інших джерелах, не передбачених чинними законодавчими нормами [3].

Не дивлячись на те, що існує доволі широкий законодавчий спектр, який регулює саме питання захисту персональних даних, проблема залишається відкритою.

На міжнародному рівні врегулювання питань, що є предметом розгляду, здійснюється за допомогою положень Конвенції про захист фізичних осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Модернізованої Конвенції, а також Регламентом Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС гарантують високі стандарти у сфері захисту персональних даних.

Загальні принципи у Європейському Союзі покладені в основу правового захисту персональних даних згаданою Директивою 95/46/ЄС. При цьому зміни, які передбачені новим Регламентом про персональні дані, знаменують якісно новий порядок щодо їх охорони із відповідними жорсткими санкціями за порушення його вимог [1].

Хочу сказати, що цим документом передбачається такий вид відповідальності – від штрафів у розмірі до 20 млн євро або 4% від щорічного світового обігу компанії до кримінальної відповідальності (залежно від національного законодавства).

Україна, яка поступово інтегрується до ЄС, вже має відповідні базові положення, спрямовані на створення якісної системи правового захисту персональних даних. Так, Конституцією України встановлено [2]: «Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини».

Основний в Україні нормативний документ з цього питання – Закон України «Про захист персональних даних» [4]. Він регулює правові

відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних.

Цим же Законом встановлюється: мета обробки персональних даних має бути сформульована в законах, інших нормативно-правових актах, положеннях, установчих чи інших документах, які регулюють діяльність володільця персональних даних, та відповідати законодавству про захист персональних даних.

Обробка персональних даних здійснюється відкрито із застосуванням засобів, що відповідають визначеним цілям такої обробки. Персональні дані мають бути точними, достовірними та оновлюватися в міру потреби, визначеної метою їх обробки.

Обробка персональних даних здійснюється для законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України.

Не допускається обробка даних про фізичну особу, які є конфіденційною інформацією, без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (ст.6 ЗУ «Про захист персональних даних») [4].

Але, багато юристів характеризують цей Закон як не досить досконалий у зв'язку з відсутністю диференціації персональних даних на вразливі та звичайні, як це має місце у міжнародних документах. Прагнення законотворців запровадити європейські підходи до захисту прав людини проявились у прийнятті низки коригувань.

Ширший за своїм змістом документ – Закон України «Про доступ до публічної інформації» [5], внесені зміни у 2015 році до якого ознаменували собою певну реформу доступу до публічної інформації та ведення відкритих даних, відповідно до яких:

- фізичні особи, персональні дані яких містяться в інформації у формі відкритих даних, надали свою згоду на поширення таких даних відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» ;
- надання чи оприлюднення такої інформації передбачено законом;
- обмеження доступу до такої інформації заборонено законом.

Тож, захистити себе від передавання персональних даних особа може виходячи із ст.8 ЗУ «Про захист персональних даних», через знання своїх прав у цій сфері:

суб'єкт персональних даних має право -

- 1) знати про джерела збирання, місцезнаходження своїх персональних даних, мету їх обробки, місцезнаходження або місце проживання володільця чи розпорядника персональних даних або дати відповідне доручення щодо отримання цієї інформації уповноваженим ним особам, крім випадків, встановлених законом;

2) отримувати інформацію про умови надання доступу до персональних даних, зокрема інформацію про третіх осіб, яким передаються його персональні дані;

3) на доступ до своїх персональних даних;

4) пред'являти вмотивовану вимогу володільцю персональних даних із запереченням проти обробки своїх персональних даних;

5) звертатися із скаргами на обробку своїх персональних даних до Уповноваженого або до суду та ін.

Враховуючи вищесказане, слід вважати що хоча Закон й доволі повно висвітлює захист прав персональних даних, проблема залишається відкритою. Закон потребує доповнення новим положеннями щодо охорони персональних даних.

Тож, у сфері захисту персональних даних існує чимала кількість законодавчих актів, але навіть їх існування (включаючи й міжнародні) не захищають особу від передання її даних стороннім. Тема залишається актуальною та потребує подальшого вивчення та закріплення нових методів боротьби із цим явищем на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Волоसेцький В.О. Іноземний досвід правового регулювання захисту персональних даних. *Міжнародний науковий журнал*. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14815322304340.pdf>.
2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Обуховська Т. Класифікація персональних даних та режиму доступу до них. *Механізми державного управління*. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2013-1-13.pdf>.
4. Закон України «Про захист персональних даних». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
5. Закон України «Про доступ до публічної інформації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

ШЕКА Юрій,

ад'юнкт кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

КОЛОМОЄЦЬ Наталія,

доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ДЕЯКИХ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Ефективну адміністративну діяльність поліції неможливо уявити без поваги, дотримання та захисту прав і свобод громадян. Важливо, що все це пов'язано з тим, що метою реформи в правоохоронній сфері було перетворення міліції в поліцію сервісного спрямування, для захисту прав і свобод громадян, тому недотримання даних гуманістичних і правових цінностей зробило б роботу безглуздою. Поліцейський, займаючи будь-яку посаду, зобов'язаний дотримуватися професійної етики при спілкуванні з громадянами. Поліцейський не має права вдаватися до методів спілкування з громадянином, які можуть дискредитувати поліцію, привести до порушення вимог законності.

Забезпечення прав і свобод людини та громадянина є головним в адміністративній діяльності поліції. Підтримуємо з цього приводу позицію Г.В. Шевчука, який вважає, що реалізація завдань Національної поліції в Україні означає, що поліцейська діяльність відбувається на основі закріплених у чинному законодавстві принципів з урахуванням сучасних тенденцій європейської інтеграції [1, с.123]. Означена вимога повинна пронизувати та наповнювати зміст сервісної діяльності поліції, яка може проявлятися в заходах з охорони публічного порядку, забезпечення громадської безпеки або складатися в наданні адміністративних послуг.

Визначаючи сутність категорії «принцип», деякі дослідники виділяють кілька груп значень його як юридичної категорії: а) принцип як основоположна правда, закон, доктрина або припущення; б) принцип як загальне правило або стандарт; в) принцип як сукупність моральних та етичних стандартів; г) принцип як визначена наперед політика або спосіб дії; д) принцип як основа або необхідний якісний складник або елемент, що визначає внутрішню природу або окремі характеристики поведінки [2, с. 74].

Вважаємо доцільним зупинитись на деяких принципах діяльності Національної поліції детальніше.

Принцип законності в адміністративній діяльності поліції може розглядатися, зокрема, як метод роботи. Законність виступає основоположним принципом діяльності поліції і полягає в суворому та неухильному дотриманні приписів правових норм поліцейськими. Це говорить про те, що поліцейський ні при яких умовах не повинен переступати закон і повинен керуватися виключно законними наказами і розпорядженнями.

Особливу значущість в адміністративній діяльності поліції відіграють принципи прозорості, відкритості та публічності. Потрібно враховувати, що ці принципи працюють в тій мірі, в якій не будуть перешкоджати службовій діяльності працівників поліції. Варто пригадати, що принцип інформаційної відкритості закріплено в установчих документах Європейського Союзу. Цей принцип виражається в доступності для громадян інформації, що становить суспільний інтерес або зачіпає особисті інтереси громадян; систематичному інформуванні громадян про передбачувані або прийняті рішення; здійсненні громадянами контролю за діяльністю державних органів, організацій і підприємств, громадських об'єднань, посадових осіб тощо.

В умовах динаміки розвитку науки та техніки, інформаційних технологій принципом роботи поліції повинен бути принцип використання досягнень науки і техніки. Для реалізації даного принципу адміністративної діяльності поліції багато що зроблено. На озброєння поліції знаходиться сучасна спеціальна техніка, що дозволяє виявляти зняття та засоби вчинення правопорушень, осіб, які підготовляють вчинення злочинів. За допомогою системи відео фіксації протиправних діянь виявляється велика кількість правопорушників. Між органами поліції і органами державної влади та управління налагоджений міжвідомчий інформаційний обмін із застосуванням сучасних технічних засобів. Це дозволяє підвищити ефективність адміністративної діяльності поліції. Проте, в питаннях використання наукових досягнень в діяльності поліції є досить багато правових і організаційних проблем. У зв'язку з цим необхідно підвищити якість впровадження в адміністративну діяльність теоретичних напрацювань, що стосуються правових і організаційних проблем діяльності поліції. Вбачається, було б цілком правильним постійно покращувати якість нормативно-правових актів МВС України за допомогою пропозицій, сформульованих в юридичній теорії. Це і надалі надасть можливість якісно покращити відомчу нормативно-правову базу.

Територіальний принцип в адміністративній діяльності поліції дозволяє враховувати особливості території обслуговування, її географічні, демографічні особливості. Дуже важливо враховувати нюанси, що стосуються розвиненості соціальної та транспортної інфраструктури. Територіальні засади в організації адміністративної діяльності поліції

дозволяють враховувати місцеві умови, особливості оперативної обстановки, підтримувати контакт з місцевими органами. Виходячи з цих особливостей вибудовується організація адміністративної діяльності, визначаються оптимальні форми та методи роботи.

Організаційні принципи в адміністративній діяльності поліції стосуються питань управління. Традиційно в системі організаційних принципів адміністративної діяльності поліції виділяється галузевий, територіальний, лінійний, функціональний принципи. Окреслені принципи дозволяють вибудовувати адміністративну діяльність з урахуванням певної спеціалізації, особливостей об'єктів обслуговування, кадрового та матеріально-технічного забезпечення поліції тощо. Галузевий принцип в адміністративній діяльності поліції враховується при створенні структурних підрозділів поліції, які будуть виконувати різноманітні завдання в сфері охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, здійснювати заходи протидії адміністративним правопорушенням, забезпечувати безпеку дорожнього руху.

Потрібно відзначити, що, незважаючи на те, що за останні роки нормативно-правова база, що визначає діяльність органів поліції, оновилася, закон, на жаль, не став основним регулятором найбільш важливих відносин, що складаються в сфері діяльності поліції. Слід зазначити, що дана обставина знижує значення закону в діяльності поліції. У зв'язку з цим, вважаємо, що розвиток законодавчої бази діяльності поліції доцільно було б продовжувати.

Принцип неупередженості підкріплює перелічені вище принципи, його суть полягає в тому, що поліцейський в ході здійснення адміністративної діяльності повинен керуватися вимогою закону, ніякі емоції, симпатії чи антипатії не повинні впливати на поліцейського щодо вирішення юридичної справи, управлінського конфлікту тощо. Слід підкреслити, що поліцейський в службовий та позаслужбовий час повинен утримуватися від дій, які можуть викликати сумнів у неупередженості або завдати шкоди авторитету поліції.

Вважаємо, що тільки при такому підході можна домогтися якісного та законного здійснення адміністративної діяльності поліції, адже суспільна довіра та підтримка громадян відіграють важливу роль в справі зміцнення правопорядку та підвищення престижу органів поліції.

Список використаних джерел:

1. Шевчук Г. В. Принципи та завдання діяльності Національної поліції України. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 7. С.120-124.
2. Гриценко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. Адміністративне право України : підручник / під ред. І. С. Гриценка. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 568 с.

ШПАК Артем,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЕКСПЕРТИЗА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У цивільному процесі нерідко виникають питання, для вирішення яких потрібні спеціальні пізнання у різних галузях науки, техніки, мистецтва, ремесла. Наприклад, такі знання потрібні в категорії справ, пов'язаних з оскарженням угод, у зв'язку з необхідністю встановлення знаходження особи, яка вчинила правочин у момент її вчинення в стані, не здатному усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними, а також в інших станах.

Найчастіше такі справи пов'язані з дозволом прав на майно між спадкоємцями за заповітом та іншими правовласниками. Далеко не у всіх випадках особа, угода оспорюється, за життя перебувала на обліку у психоневрологічному диспансері чи наркологічному диспансері. Проте, сама собою ця обставина не є підставою вважати, що особа при цьому не усвідомлювала значення своїх дій, керуючись ними у всіх випадках під час укладання угод. Експертизи у таких справах, що призначаються, є посмертними. Підстави позову за такими категоріями справ пов'язані, як правило, з припущеннями позивача про те, що особа вживала лікарські засоби або страждало захворюваннями, що перешкоджають адекватній поведінці, роблячи таку особу безвільною чи не що розуміє наслідки вчинених ним угод. Ці доводи позивача спричиняють необхідність вивчення та аналізу медичної документації, а також з'ясування та сукупної оцінки інших обставин, що характеризують поведінку особи в юридично значущому періоді. Враховуючи, що суди не мають спеціальних знань у галузі медицини, керуючись ст. 108 ЦПК України, судами призначаються експертизи. [1]

Тут варто зазначити, що фахівці-експерти в цій галузі для випадків, коли за життя особи не встановлено психіатричних діагнозів, які вказують на необхідність проведення комплексної психолого-психіатричної посмертної судової експертизи.

Так, слід зазначити, що висновки експертів щодо суті є версією, але версією фахівців у цій області, у зв'язку з чим це має значення для суперечок з даної категорії справ. Крім того, встановити істину у справі, крім висновку експертів, не представляється можливим, оскільки, як правило, сторони у справі залучають допиту свідків, свідчення яких суперечать один одному.

Тим часом підсумковий висновок – висновки експертів не завжди відповідають критерію достовірності. Враховуючи, що висновки експертів з таких категорій справ, тобто висновки про те, чи знаходилася особа в стані, не здатному усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними у юридично значущий період, неминуче носять суб'єктивний характер, особливо у відсутність встановленого за життя психіатричного діагнозу, то такі висновки, хоч і є експертною думкою, все ж таки навряд чи їх можна віднести до однозначно достовірним. Тим часом від таких висновків залежить доля суперечки, що іноді суттєво відбивається на законних інтересах громадян, які беруть участь у справі. [2, с.37

Наприклад, після смерті самотнього літнього громадянина, особа, яка отримала за заповітом або за законом квартиру цього громадянина, та продає її третім особам. А згодом деякий час з'являється інший спадкоємець, якому раніше цей самотній громадянин похилого віку заповідав свою власність. І така особа, вважаючи, що померлий громадянин похилого віку не усвідомлював значення своїх дій і не міг керувати ними, бо страждав різними захворюваннями (що, втім, характерно, для людей похилого віку) звертається до суду з вимогою про визнання права власності на квартиру за собою у порядку наслідування. У цій суперечці у разі задоволення вимог страждає найбільше третя особа, яка набула такого майна. Не торкаючись питання сумлінності позивачів та наявності мотивів для зміни своєї волі у померлої особи, зазначимо, що фактично вирішення такої суперечки залежить саме від висновку експертів, фахівців даної галузі, тобто все ж таки суто суб'єктивного думки. Особливо в таких випадках, коли йдеться про тому, що померлий громадянин ніколи за життя не мав психіатричних діагнозей. Такі суперечки нерідкі в судовій практиці.

Ключовою помилкою у призначенні експертизи є формулювання та постановки питань, перед експертом. Сторони цивільного процесу та суд повинні чітко формулювати питання перед експертом це основне правило у судовій експертизі. Через неграмотне формулювання та постановку питань, гарного результату дослідження нічого очікувати. На практиці проведена експертиза виявиться марною, оскільки експерт не відповість на низку поставлених питань. А об'єкти експертизи можуть бути знищені в рамках проведення дослідження та відновити їх буде неможливо. Також слід звернути увагу на складності, пов'язані з неправильним вибором коштів, які найчастіше виражаються у цьому, що боку представляють чи зовсім неправильні матеріали для експертної оцінки, або подають матеріали у недостатній кількості, враховуючи той факт, що мінімальне та максимальна

кількість матеріалу, що надається законодавством не встановлено. [3, с.88]

Щоб не допустити помилок під час проведення судової експертизи, необхідно дотримуватись наступних кроків, починаючи з самого планування експертизи: ознайомитися та вивчити джерела, з яких були отримані дані для проведення експертизи, оцінити обсяг необхідної інформації щодо цього процесу; виявити угоди, які були укладені не відповідно до умов ринку. На даному етапі ретельно простежуються договори купівлі-продажу майна. Також експерту слід розглянути ті угоди, що спричинили придбання майна; вивчити та оцінити отримані результати.

На наш погляд, повноцінне дослідження експертного висновку є частиною судового процесу, і повна всебічна оцінка експертного висновку, як окремо, так і в сукупності з іншими доказами, аналізом їх достатності та взаємного зв'язку, відповідності кожного з доказів вимогам закону, а разом – на достовірність висновків, веде до справедливого та законного рішення у справі. Для цілей повторного призначення експертизи рекомендується також представляти інші докази, раніше не подані стороною та що вимагають нарівні з іншими докази експертної оцінки в їхній сукупності. Результати повторних експертиз, найчастіше відрізняються від результату первинної експертизи, що змінює перебіг цивільної справи та результат її розгляду.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України: кодекс від 18.03.2004, редакція від 01.04.2016 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 13.11.2021)
2. Ходанович В.О. Судові експертизи в цивільному судочинстві України. Сучасні проблеми криміналістики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора В.П. Колмакова. Одеса : Юридична література, 2013. С. 326–329.
3. Заяць О., Скриньковський Р. Проблемні аспекти участі експерта у цивільному судочинстві України. 2019. № 9. С. 3001-3011.
4. Круть О.В. Щодо рецензії на висновок судового експерта та правомірності її використання в судочинстві. Адвокат. 2018. № 2. С. 37.

ШУПЕР Владислав,

здобувач вищої освіти четвертого курсу факультету фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

Контроль є важливою управлінською функцією і зазвичай здійснюється майже у всіх сферах діяльності держави та громадянського суспільства. Система контролю формує низку вимог до органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових і службових осіб. Належна організація контролю за виконанням ними повноважень, передбачених чинним законодавством, виконанням вимог законів, рішень, розпоряджень, постанов та інших документів справляє значний вплив на коефіцієнт корисної дії роботи різних типів органів. Особливості діяльності посадових і службових осіб полягають у здійсненні систематичного контролю, який можна репрезентувати як необхідну умову виявлення та усунення недоліків у діяльності об'єктів управління та причин, що їх породжують.

Контроль є досить широким поняттям, а тому, на нашу, думку, немає необхідності звертатися до етимології та тлумачення даного поняття. Досить зазначити, що контроль – це не статичне явище, воно має динаміку, є перманентним та його можна розглядати як процес. Контроль як процес повинен забезпечувати відповідність функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети [1, с. 2].

Таким чином, до особливостей природи контролю як динамічного явища в організації діяльності посадових і службових осіб органів державної влади, місцевого самоврядування тощо належить здійснення цілеспрямованого впливу на об'єкти управління, який у теоретичному аспекті розглядається дещо диференційовано. Перш за все, це систематичний нагляд, який полягає у спостереженні зі діяльністю конкретних суб'єктів з метою виявлення недоліків у їх діяльності [1, с. 2].

Як уже зазначалося раніше, контроль можна поділити на різновиди, до

яких відноситься фінансовий контроль. Серед видів контролю йому належить провідне місце.

Фінансовий контроль – це комплексна і цілеспрямована фінансово-правова діяльність органів фінансового контролю щодо встановлення фактичного стану справ на підконтрольному об'єкті з питань, які стосуються його фінансово-господарської діяльності. Даний вид контролю передбачає перевірку господарських і фінансових операцій на предмет їх достовірності, законності, доцільності, ефективності та їх відповідності чинному законодавству. Базовою метою фінансового контролю є забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності у процесі надходження або формування, розподілу, використання та відчуження активів з метою належної організації діяльності суб'єктів фінансових правовідносин. Фінансовий контроль відіграє значну роль у соціально-економічному розвитку та використанні активів суб'єктів господарської діяльності [1, с. 2].

Слід звернути увагу, що фінансовий контроль не є єдиним універсальним поняттям для даного виду контролю. Розрізняють серед багатьох інших його різновидів бюджетний контроль, який здійснюється в бюджетному процесі та спрямований на встановлення законності, достовірності, економічної ефективності діяльності учасників бюджетного процесу тощо. Так, бюджетний контроль є системою заходів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, метою яких є забезпечення законності дій учасників бюджетного процесу під час складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджетів і звітування про їх виконання з використанням специфічних форм і методів їх організації.

Бюджетний контроль спрямований на забезпечення законності бюджетної діяльності, що означає контроль за дотриманням бюджетного законодавства всіма учасниками бюджетних відносин. Слід констатувати, що до сфери дії бюджетного контролю належать державний та місцеві бюджети, а також контроль за бюджетною діяльністю учасників бюджетних правовідносин. На нашу думку, слід звернути увагу на основні складові бюджетного контролю: об'єкти та суб'єкти. Щодо об'єктів, то до них слід віднести ті, що входять до сфер дії бюджетного контролю. Серед суб'єктів бюджетного контролю слід назвати органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної та комунальної форми власності, їх посадові та службові особи. Виходячи із даного переліку, необхідно підкреслити, що бюджетний контроль розповсюджується на широке коло суб'єктів та відповідно до переліку об'єктів має дещо глобалізований характер. Це зумовлено значущістю питань прийняття бюджету та розподілення бюджетних коштів [3, с. 10-24].

Бюджетний контроль регламентується значною кількістю нормативно-правових актів в Україні. Серед основних слід виокремити: Бюджетний кодекс України, Господарський кодекс України, Кодекс України про

адміністративні правопорушення, Закони України «Про Рахункову палату», «Про основні засади здійснення фінансового державного контролю в Україні», низка постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України та інших органів законодавчої і виконавчої влади тощо [1, с. 13-14].

Відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу України «бюджетом є план формування та використання ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади та місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду» [2]. Виходячи із дефініції, поданої і кодифікованому законі, варто закріпити логічний висновок, що бюджетні кошти є публічними коштами, які можуть бути розподілені та використані в подальшому виключно в рамках положень бюджетного законодавства та бюджетних правовідносин тощо. Одним із елементів бюджетних правовідносин є бюджетний контроль, який є різновидом державного фінансового контролю, як уже було зазначено вище, однак має певні особливості.

На думку Д. Григор'єва до особливостей бюджетного контролю слід віднести:

- Бюджетний контроль має імперативно визначене коло об'єктів, щодо яких здійснюється, до яких відноситься Державний бюджет України та місцеві бюджети, прийняті у встановленому законодавством порядку;

- Важливим є те, що бюджетний контроль здійснюється не зовнішніми суб'єктами, а самими учасниками бюджетного процесу;

- Даний вид контролю регламентується спеціальними положеннями національного законодавства у бюджетній сфері;

- Бюджетний контроль реалізується на всіх стадіях бюджетного процесу, тобто, як нами було зауважено, він є перманентним та систематичним [4, с. 128].

Л.М. Самойлова вважає, що це неповний перелік особливостей бюджетного контролю та важливим є звернення до його специфіки через об'єкти, цілі, задачі, склад контролюючих органів, форми і методи контролю тощо. На нашу думку, доцільним було б наголосити на ще одній особливості бюджетного контролю, яка полягає в меті бюджетного контролю, яка дещо відрізняється від усіх інших різновидів контролю. Мета бюджетного контролю полягає в забезпеченні результативного та правомірного управління бюджетними коштами із дотриманням положень бюджетного законодавства, виконанні вимог прозорості та раціональності тощо [5, с. 13].

Отже, бюджетний контроль є різновидом державного фінансового контролю та полягає у забезпеченні ефективного управління бюджетними коштами відповідно до вимог чинного законодавства із врахуванням усіх особливостей даного виду контролю. Бюджетний контроль спрямований на забезпечення законності бюджетної діяльності, що означає контроль за дотриманням бюджетного законодавства всіма учасниками бюджетних відносин.

Список використаних джерел:

1. Особливості фінансово-бюджетного контролю. 2019 рік. Центральний Офіс реформ при Мінрегіоні. 16 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/370/control.pdf> (дата звернення: 25.10.2021).
2. Бюджетний кодекс України: Закон України в редакції від 29.09.2021 №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 25.10.2021).
3. Латковський П. П. Правове регулювання бюджетного контролю в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2017. 24 с.
4. Григор'єв Д. Поняття та особливості бюджетного контролю в Україні. Підприємництво, господарство і право. Фінансове право. 2/2018. С. 124-130.
5. Самойлова Л. М. Контроль над виконанням бюджету у Франції: еволюція правового регулювання (рос. мовою) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.14. Державний університет – Вища школа економіки. М., 2008. 23 с.

ШУРГАНОВ Микита,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИНЦИПІВ
ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА**

Проблемі класифікації принципів будь-якої галузі права приділяють велике теоретичне та практичне значення. Обумовлюється це явище тим, що процес класифікації принципів певної галузі права фіксує та встановлює закономірність зв'язків правовідносин (горизонтальний і вертикальний взаємозв'язки, які виникають між різними їх видами в межах одного і того самого роду). Дуже важливим аспектом ефективного використання даних принципів є створення сприятливих умов, які реалізують механізм їх подальшого пізнання і вдосконалення, а також формування необхідних передумов їх чіткого трактування, визначення місця і ролі в загальній

структурі принципів права.

Наука цивільного процесуального права вивчає основні проблеми кваліфікації принципів, які діють у межах своєї галузі. Вони впливають на зміст законодавчих норм, які здійснюють регулювання цивільних процесуальних правовідносин, перш за все, сприяння їх аналізу, оцінці та виключенню таких норм, які суперечать принципам цивільного процесуального права, а в наслідку, порушують процес систематизації процесуального законодавства [1].

Якщо розглядати теоретичний рівень дослідження тематики класифікації принципів, то можна зазначити, що вони не є достатніми для всебічного в'яснення процесів, які функціонують у загальній системі цивільно-процесуальних принципів при їх застосуванні. Також, слід вказати: питання щодо місця та ролі цих принципів в загальній системі не визначені; низка проблем, пов'язаних із недоліками механізму забезпечення та дотримання цих положень під час різних стадій цивільного процесу

Багато науковців пропонують свої підходи до здійснення класифікації цивільно-процесуальних принципів права. Деякі вчені класифікують принципи за критерієм належності до джерел, які їх закріплюють: конституційні принципи цивільного процесуального права та принципи, які закріплені галузевим законодавством. Інші науковці вважають за більш доцільну класифікацію за даним критерієм на такі види: принципи, які закріплюють Конституцією; принципи, які закріплюються законодавством про судоустрій та цивільно-процесуальне законодавство [2].

Якщо розглядати практичну складову принципів цивільно-процесуального права, то вбачається за доцільне їх класифікація за критерієм належності до сфери, в якій вони виражаються. Розмежування принципів у залежності від сфери суспільних відносин наступне: 1) загально-правові (діють в цілому на право і визначають особливості змісту права); 2) галузеві (діють в межах певної галузі, правового інституту); 3) міжгалузеві (виражаються характеристикою окремих груп галузей) [3].

Цивільно-процесуальні принципи діють в цілому на галузь права, на її складові елементи (процесуальні інститути і норми). Кожен конкретний інститут цивільного процесуального права є окремою складовою усієї галузі цивільного процесуального права. Окремі інститути не можуть мати принципів, які б не були характерними для усієї галузі в цілому, тому їх виділення із кожного інституту є безпідставним та неправильним [4].

Якщо розглядати наведену вище класифікацію принципів цивільно-процесуального права, то слід звернутися до характеристики деяких з них, які відіграють провідну роль під час здійснення цивільного судочинства в Україні. Дані принципи є загально-правовими за сферою суспільних відносин, а за методом правового закріплення – як конституційними, так і цивільно-процесуальними (принцип колегіальності та одноособовості розгляду цивільних справ і принцип незалежності суддів) [5].

Звертаючись до положень ч. 2 ст. 129 Конституції України, можна визначити принцип колегіальності та одноособовості розгляду цивільних справ. Усього законодавством України передбачено три форми провадження судочинства: одноособово, колегією суддів або судом присяжних [6]. Згідно ч.3 ст.5 Закону України: «Про судоустрій і статус суддів» вказано, що народ бере участь у здійсненні правосуддя шляхом залучення народних засідателів і/або присяжних. Суддя, що розглядає справу одноособово, діє як суд [7].

Принцип незалежності суддів, а також здійснення правосуддя тільки межах закону закріплений положеннями ст.129 Конституції України [6] і ст.3 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [7]. Реалізуючи цю засаду цивільного судочинства, судді вирішують справи у межах, визначених законом, виключаючи при цьому можливість стороннього впливу на їх рішення (стаття 8 Цивільного процесуального кодексу [8]). Зміст цього принципу полягає у поєднанні двох вимог: забезпечення незалежності суддів і підкорення їх тільки законодавству держави.

Отже, проаналізувавши дослідження багатьох науковців, можна зробити висновок, що до сих пір єдиного підходу щодо класифікації принципів цивільного процесуального права не існує. Була розглянута класифікація, що має на меті засвідчення зв'язку із окремо взятим принципом цивільного процесуального права та іншими принципами галузі. Слід вказати, що, не дивлячись на наявність проблеми класифікації цивільно-процесуальних принципів, в українському законодавстві існує зв'язок між окремими принципами конкретної галузі і принципів, які закріплюють наступні нормативно-правові акти: Конституція України, Цивільний процесуальний кодекс України та Закон України «Про судоустрій і статус суддів».

Список використаних джерел:

1. Тимченко Г.П. Принципи цивільної юрисдикції: Теорія, історія, перспективи розвитку: Монографія. К., 2006 р.
2. Мамницький В.Ю. Принцип змагальності в цивільному судочинстві. Х., 2005 р.
3. Лаврів О.Я. Система принципів трудового права України. Автореф. дис. Канд. Юрин. Наук. Х., 2007 р.
4. Тимченко Г.П. Структура і функції вчення про систему принципів цивільного процесу. *Держава і право*. 2007. Вип. 36. С. 306-312.
5. Цивільне право. Конспект лекцій для студентів усіх напрямів денної та заочної форм навчання, Терещук Галина Андріївна. Луцьк: ЛНТУ, 2017. 88 с. URL: https://lutsk-ntu.com.ua/sites/default/files/cpp_lekciy.pdf
6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254к/96-вр>
7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1402-19>
8. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15>

ЩЕРБИНА Дар'я,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

УЯВЛЕННЯ ПРО ЮРИДИЧНУ ОСОБУ ЯК СУБ'ЄКТА ПРАВА

Що являє собою юридична особа? Досить багато відомих правознавців працювали над цим питанням, але навіть до цього часу немає остаточної відповіді. Щоб розглянути сутність юридичної особи необхідно детально проаналізувати історію розвитку поглядів на дану категорію в цивільному праві.

Юридична особа як форма юридичного мислення і правового життя була створена римськими юристами саме за рахунок суворої логіки, шляхом надання сили емпірії (фактам, що склалися), тобто за рахунок втрати якоюсь мірою правом своєї раціональності [1]. Вони вважали, що будь-які союзні утворення повинні мати елементи цивільної правоздатності, майно є не майном окремих членів, а - особливої особи. Але такий термін як юридична особа не одержала у творчості римських юристів розвитку.

Першим, хто дослідив юридичну особу був папа Інокентій IV. Наукове обґрунтування у своїх працях дав Савін'ї. Він виходив з того, що властивості такі як воля, свідомість притаманні лише людині. Але практика показала, що окремі майнові права належать не одній людині, а групі осіб. Для того щоб останні змогли існувати в цивільних правовідносинах, законодавець винайшов таке поняття – «юридична особа». Визначив властивості, які можуть бути притаманні лише фізичній особі. Таку теорію юридичної особи назвали фікцією [2]. Вона мала неабияке значення: обґрунтувала виникнення «юридичної особи», та можливість її ліквідації за рішенням органів державної влади, при цьому вона не визнавалась суб'єктом кримінально правопорушення. Юридична особа - це лише творіння закону, юридично-технічний засіб, який використовується для того, щоб певна сукупність людей розглядалась як одна особа в якості фіктивного утворення розглядав юридичну особу [3].

Проблеми юридичної особи не обійшли й радянську цивільну науку. Вчені вважали, що юридична особа – реально існуюче явище, якому притаманний людський субстрат. Цю думку висвітлено в «теорії колективу» та «теорії директора». Дослідники вважали, що будь-які правовідносини - відносини між людьми, і тільки люди можуть бути учасниками цивільних правовідносин. Виходячи з цього розуміємо, що колектив - здійснює угоди, інші акти, які показують діяльність юридичної особи, а директор - виконує функції юридичної особи у сфері правовідносин [4].

Вітчизняний дослідник природи юридичної особи В.М. Кравчук, був прихильником реальності юридичної особи, адже вона не фікція, а суб'єкт цивільних правовідносин, організація, суть якої полягає у організованих відносинах між особами [5]. Тобто вчений доходить до висновку, що юридична особа – це взаємодія приватних інтересів особи з публічними інтересами суспільства.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можу сказати, що термін «юридична особа» формувався протягом тривалого часу та умов. Сутність поняття намагаються пояснити різні теорії, які в певній мірі розкривають аспекти даного правового явища. Але жодна з них не може це зробити в повному обсязі, тому що юридична особа розглядається тільки як явище цивільного права та відповідно досліджується тільки в цих рамках. Все це зумовлює подальше дослідження сутності юридичної особи.

Список використаних джерел:

1. Скловский К. И. Собственность в гражданском праве: Учеб. - практ. пособие. 2-е изд. 2000. 18 с.
2. Savigne. System des heutigen romischen Rechts. 1840-1849.
3. Братусь С. Н. Юридические лица в советском гражданском праве: Юрид. изд-во МЮ СССР, 1947. 75 с.
4. Кравчук В. М. Соціально-правова природа юридичної особи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. В. М. Кравчук; Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. Львів, 2000. 19 с.

ЩЕРБИНА Кіра,

здобувач вищої освіти третього курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Політика гендерної рівності в Україні заснована на загально визнаних міжнародних нормах та закріплена у низці документів: Загальної декларації прав людини, Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок та Міжнародному Пакті про громадянські та політичні права, Конвенції Міжнародної організації праці № 156 про рівне поводження та рівні можливості для трудящих чоловіків та жінок, рекомендаціях Ради Європи, документах Четвертої Всесвітньої конференції з розширення прав та можливостей жінок: Пекінська платформа дій (Пекін, 1995) та Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 1325 "Жінки, мир та безпека".

Рівність між жінками та чоловіками в Україні гарантується основним законом держави. Конституція України встановлює, що кожен громадянин суспільства має весь комплекс соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод. Ці засади регламентовані в інших статтях Конституції та законодавстві України, вона також передбачає гарантії забезпечення цих прав, включаючи рівні можливості для жінок та чоловіків у цивільно-політичній діяльності, освіті, професійній підготовці, праці та її оплати; здійснення спеціальних заходів щодо охорони праці та здоров'я жінок; запровадження пенсійного забезпечення; створення умов, що дозволяють жінкам поєднувати роботу та материнство; правовий захист, матеріальну та моральну підтримку материнства та дитинства, включаючи оплачувану відпустку та інші пільги для вагітних жінок та матерів. На конференціях ООН з розширення прав та можливостей жінок розробляються важливі документи з прав жінок та створення керівних принципів жіночої політики.

Відповідно до Конституції України, жінки та чоловіки мають рівні права на охорону життя та здоров'я (ст. 27), на охорону здоров'я та медичну

допомогу (ст. 49), на відпочинок та соціальний захист (ст. 45, 46), на працю та вільний вибір роботи (ст. 43). Держава вживає необхідних заходів для ліквідації дискримінації щодо жінок у сфері зайнятості з метою забезпечення їх рівності з чоловіками. Розширення гарантії права на недискримінаційне працевлаштування міститься у статті 22 Кодексу законів про працю України, яка забороняє необґрунтовану відмову у прийнятті на роботу, а також будь-яке пряме чи опосередковане обмеження прав або створення прямих чи непрямих незручностей при прийнятті на роботу. Правові, економічні та організаційні засади зайнятості, її захист від безробіття, а також спеціальні гарантії держави у реалізації права людей на працю закріплені у Законі України "Про зайнятість населення". Існують і інші законодавчі акти, що встановлюють принцип рівних прав для людей із різним статусом.

Проблема рівності на початку ХХІ століття виходить за межі законодавчого закріплення рівності і вимагає її гарантії для досягнення цих можливостей. Рівність прав - це не самоціль, а необхідна умова для незалежного здійснення прав кожної людини, незалежно від статусу, що відображено у ширшому визначенні категорії "рівність" та правовому принципі "рівності можливостей". Рівність означає, що всі, незалежно від статусу, раси чи здібностей, мають рівні можливості скористатися позитивними результатами прийнятого політичного курсу. Оскільки принцип рівності можливостей не відображено у чинному українському законодавстві, потрібно було б створити окремий закон - Закон про забезпечення рівних прав та можливостей, який мав скасувати декларативні положення Конституції України, які вже проголошували рівність їх прав.

Наприкінці своєї роботи я наголошую, що відсутність захисту та поваги до прав жінок у випадках насильства по відношенню до жінок вже давно є проблемою, яка викликає занепокоєння у всіх державах, і потребує вирішення. З часу Найробіської конференції значно розширилися знання про причини та наслідки цього явища, а також про його поширеність та заходи боротьби з ним. Низький соціальний та економічний статус жінок може бути як причиною, так і наслідком насильства стосовно жінок.

Список використаних джерел:

1. Максименко В. М.. Гендерна рівність. 2018. № 3. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT0852>.
2. Герасім О. Л.. Жінки в поліції. 2015. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH0VJ00A>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу: постанова Верховної Ради України від 10.07.2018 р. № 8584.
4. Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України.

ЮСЬКО Олександр,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

РЕЗВОРОВИЧ Кристина,

кандидат юридичних наук, завідувач
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КОЛІЗІЇ ТА ПРОГАЛИНИ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН, ЇХ ВПЛИВ НА МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Становлення й розвиток демократичних інститутів в сучасній державі обумовило активізацію наукових досліджень щодо прав і свобод людини та громадянина, пошуку найбільше ефективних механізмів їх реалізації й захисту. Однак практичне вирішення даного актуального для кожного цивілізованого суспільства завдання неможливе без розробки багатоаспектної проблеми юридичних обов'язків, що виступають необхідним елементом правової системи.

Ще однією проблемою у розв'язанні цієї наукової колізії щодо природи прав людини є відсутність повного і вичерпного їх переліку, що, з однієї сторони, об'єктивний, а з іншого – ускладнює процес реалізації людиною і громадянином своїх прав, а суспільству і державі певною мірою не дозволяє створювати ефективні механізми їхнього захисту [3].

Обов'язок є однією з основних категорій права, що відображає його сутність в якості регулятора суспільних відносин. Адже саме через призму закріплення й здійснення обов'язків стверджується цінність права, так як міра належної поведінки, закладена в змісті обов'язку й ступінь належної реалізації даної поведінки свідчать про стан розвитку правової системи на кожному історичному етапі, формують уяву про те, наскільки ефектно право здійснює функцію координації відносин в суспільстві і відображає ідеї гуманізму, рівності, справедливості та свободи [1].

Обов'язки є важливим елементом взаємодії держави, суспільства й особистості. Без них неможливими є ні збалансована правова система, ні правовий порядок, ні ефективне правове регулювання, ні належний рівень законності. Будучи необхідним елементом у регулюванні й впорядкуванні

усієї системи суспільних відносин, саме юридичні обов'язки виступають важливим чинником побудови демократичної, соціальної і правової держави.

Без їх системного міжнародного і внутрішньо-національного закріплення й забезпечення важко уявити ефективне функціонування громадських та державних інститутів, становлення й підтримання законності, зміцнення правового порядку, стійкості та стабільності соціального розвитку.

Конституційне право на судовий захист надано всім і кожному громадянину, що є наслідком визнання вагомості цього права. Право на судовий захист існує для будь-якої особи незалежно від участі в судовому розгляді по якій-небудь конкретній справі. Воно гарантує захист майнових і немайнових прав, надає можливість оскарження в суді дії рішень посадових осіб, які порушують права громадян [3].

Право на судовий захист містить комплекс правомочностей: право на звернення до суду (порушення справи), на об'єктивне і справедливе ставлення суду, на винесення законного й обґрунтованого рішення, на виконання судового рішення (ст. 6 Європейської конвенції про права людини).

Це право входить у правовий статус особистості й надається для задоволення потреби в захисті прав та інтересів, які охороняються законом. Це право виникає із закону й перебуває в рамках конституційних правовідносин. Право на захист в цивільному правовідношенні являє собою конкретне суб'єктивне право його учасника, яке реалізується в рамках встановленої юрисдикційної або неюрисдикційної форми на його розсуд [4].

Механізм реалізації прав людини нерозривно пов'язаний із правовою природою прав та свобод людини. В теорії права, політичному житті та юриспруденції існують два погляди на природу прав і свобод людини і громадянина, що певною мірою отримало відображення і в назві міжнародно-правових актів щодо захисту прав людини [1]. Прихильники однієї точки зору стверджують, що існують так звані основні права і свободи людини, які є природними, тобто такими, що надані, притаманні людині з народження, а інші – надбані (делеговані) кожній людині з боку суспільства і держави. Друга точка зору полягає в тому, що всі права надаються (делегуються) кожній людині суспільством і державою і не володіють виключними елементами невідчужуваності [2].

Отже, ненормативний правовий акт, регулює вузьке коло відносин, що не зачіпає сферу суспільних інтересів, який регулює внутрішню сферу реалізації повноважень органу державної (муніципальної) влади. Таким чином, представляється можливим зробити висновок, що управління охорони здоров'я області, при реалізації повноважень у сфері охорони здоров'я видає як нормативні, так і ненормативні правові акти.

Як нормативні, так і ненормативні правові акти, мають форму наказів. Визначення приналежності конкретного акту управління визначає підсудність спору за наявності наміру оскарження відповідного акта управління управління охорони здоров'я області. Також, при обліку

особливостей оскарження нормативних і ненормативних актів органів державної влади, юридичними особами та індивідуальними підприємцями просимо звернути увагу на «Про деякі питання, що виникають у судовій практиці при розгляді арбітражними судами справ про оскарження нормативних правових актів» [3]. Чинне законодавства також виділяє як спосіб захисту цивільних прав самозахист цивільних прав, згідно з якою допускається самозахист цивільних прав. Способи самозахисту повинні бути відповідні порушення і не виходити за межі дій, необхідних для його припинення.

Отже, реалізація прав та свобод людини і громадянина можлива в контексті реалізації основного конституційного принципу – верховенства права, який, в свою чергу, є основоположним у правовій державі та означає те, що закон має вищу юридичну силу, і саме він повинен панувати в правовій, соціальній, демократичній та незалежній державі та громадянському суспільстві [2].

Як механізми захисту цивільних прав чинне законодавство встановлює такі інструменти, як: визнання права; відновлення становища, яке існувало до порушення права, і припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; визнання заперечної операції недійсною і застосування наслідків її недійсності, застосування наслідків недійсності нікчемного правочину; визнання недійсним рішення зборів; визнання недійсним акту державного органу або органу місцевого самоврядування; самозахисту права; присудження до виконання обов'язку в натурі; відшкодування збитків; стягнення неустойки; компенсації моральної шкоди; припинення або зміни правовідносин; незастосування судом акту державного органу або органу місцевого самоврядування, що суперечить закону; іншими способами, передбаченими законом [2].

Як механізми захисту цивільних прав чинне законодавство встановлює такі інструменти, як: визнання права; відновлення становища, яке існувало до порушення права, і припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; визнання заперечної операції недійсною і застосування наслідків її недійсності, застосування наслідків недійсності нікчемного правочину; визнання недійсним рішення зборів; визнання недійсним акту державного органу або органу місцевого самоврядування; самозахисту права; присудження до виконання обов'язку в натурі; відшкодування збитків; стягнення неустойки; компенсації моральної шкоди; припинення або зміни правовідносин; незастосування судом акту державного органу або органу місцевого самоврядування, що суперечить закону; іншими способами, передбаченими законом.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#n8](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#n8)

2. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. №40. ст.2021.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел.] К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2019. 1736 с.
4. Божко В. Аналіз співвідношення змісту термінів «засада» і «принцип» крізь призму правових позицій Конституційного Суду України. Вісник Львівського університету імені Івана Франка. 2011. Вип. 54. С. 124–132.

ЯВТУШЕНКО Денис,

слухач магістратури другого курсу
юридичного факультету,
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Науковий керівник:

МАРЧЕНКО Олеся,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного, трудового
та господарського права Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара

ОБ'ЄКТИ СПАДКОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Майже загально визнаним теоретичним прийомом встановлення складу спадщини, який ґрунтується на нормах ЦК України, є визначення активу і пасиву спадщини: «Зазвичай говорять про спадковий актив та спадковий пасив як складові спадщини. Спадковий актив становлять права, а спадковий пасив – відповідно, обов'язки спадкодавця» [1, с. 14].

Вітчизняні науковці висвітлювали різні точки зору з приводу даного питання.

У літературі сучасного періоду такий підхід також використовується. Так, В. Ю. Чуйкова зазначає, що щодо складу спадщини потрібно враховувати таке. По-перше, до спадщини входять лише ті права та обов'язки, носієм яких за життя був сам спадкодавець. Права та обов'язки, що виникають зі смертю спадкодавця, ґрунтуються на інших підставах. Як приклад автор цілком слушно наводить сплату страхової суми за договором особистого страхування на підставі ст. 1229 ЦК України. «У даному випадку спадкового правонаступництва не відбувається, оскільки право на отримання страхової суми виникає лише внаслідок смерті спадкодавця» [2, с. 373].

По-друге, не всі права та обов'язки, які належали спадкодавцеві за

життя, здатні переходити за своєю природою до інших осіб (як вказується, ці права та обов'язки встановлюються ст. 1219 ЦК України). По-третє, перехід у спадщину окремих прав та обов'язків, які належали спадкодавцеві за життя та спроможні переходити у спадщину, можуть бути виключені та обмежені на підставі прямої вказівки закону (ст. 1227 ЦК України). По-четверте, у спадщину можуть переходити права і обов'язки не тільки з майновим, а й з немайновим змістом, як це має місце при успадкуванні голосуючих акцій в акціонерному товаристві, коли до спадкоємців переходить не тільки право одержання дивідендів, а й право на участь в управлінні справами акціонерного товариства. По-п'яте, у випадках, прямо передбачених законом, у спадщину можуть переходити охоронювані законом інтереси. Наприклад, право приватизувати житло, якщо процедуру приватизації почав спадкодавець [2, с. 373-374].

Виникнення і динаміка спадкових правовідносини не уявляється без такого поняття як спадщина. Спадщина – це те, що спадає з плечей людини; те, що вона залишила на землі після свого відходу [3, с. 49].

Говорячи про спадок і спадкування важливо звернути увагу на такий термін, як об'єкт спадкового правовідношення.

Об'єкт спадкового правовідношення – спадщина, «фігурує тільки в книзі VI ЦК України, що вказує на його «локальний характер» [4, с. 137].

Склад спадщини, що переходить від спадкодавця до спадкоємців, визначається також з урахуванням законодавчих обмежень його складу, оскільки «він є дуже неоднорідним, і до його складу можуть входити окремі частинки, які характеризуються не тільки окремим правовим режимом, а й належать до різних правових систем» [5, с. 266].

За оборотоздатністю спадщина – об'єкт, певною мірою обмежений в цивільному обороті, оскільки коло юридично значимих дій, зокрема правочинів, які можуть бути вчинені щодо спадщини, має досить вузький характер і зумовлене природою спадщини. Так, цивільне законодавство України допускає такі юридично значимі дії зі спадщиною, як прийняття спадщини (ст. 1268), відмову від прийняття спадщини (ст. 1273), визнання спадщини від умерлого (ст. 1277), поділ спадщини (ст. 1278), перерозподіл спадщини (ст. 1280), управління спадщиною (ст. 1285), оформлення, державна реєстрацію прав на спадщину (статті 1296–1299) [6].

Не менш важливим аспектом та елементом спадкування є сам склад спадщини, адже часто особи, які мають намір прийняти спадок, не беруть до уваги всі його елементи.

До складу спадщини, в силу концептуального підходу українського законодавця, входять саме права та обов'язки, а не конкретні предмети, речі, майно. Даний підхід якісно відрізняє ЦК України від ЦК РФ та цивільних кодексів деяких європейських країн. Наприклад, за цивільним законодавством і доктриною Франції спадщина – це майно особи, що розглядається на момент смерті останнього. Виходячи з цього, майно

розглядається як сукупність речей і зобов'язань, однієї й тієї ж особи (тобто її прав і обов'язків, оцінених у грошовому вигляді), активу та пасиву, які розглядаються як такі, що утворюють юридично єдине ціле, включаючи в цілому не тільки наявні речі, але й ті, що з'являться в майбутньому (будуть наявні на день смерті). У однієї особи впродовж життя може бути лише одне майно, єдине і неподільне, в якому нерозривно пов'язані елементи активної й пасивної частини. Майно нерозривно пов'язується із суб'єктом, без якого існувати не може [7, с. 654].

Отже, можна зробити висновок, що наразі питання спадкування в Україні є невирішеним на належному законодавчо рівні. Тому, ми вважаємо, що задля усунення цих прогалин необхідно, по-перше, оновити існуючу систему законодавчої бази у сфері спадкування, а, по-друге, намагатися якнайдієвішого втілення написаного на практиці, тому що, без даного аспекту ефективне функціонування законів в Україні неможливе.

Список використаних джерел:

1. Спасибо-Фатєєва І. Склад спадщини. *Нотаріат для вас*. 2009. № 11. С. 13–17.
2. Цивільне право України : [підручник]: у 2-х т. / [Борисова В. І (кер. авт. кол.), Баранова Л. М., Жилінкова В. І. та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. К. : Юрінком Інтер, 2004. Т. 1. 480 с.
3. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право : підруч. / З. В. Ромовська. К.: Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2009.
4. Марченко В., Мица Ю., Спасибо-Фатєєва І. Склад спадщини. Мала енциклопедія нотаріуса : Науково-практичний журнал Асоціації приватних нотаріусів Харківської області. 2010. № 2.
5. Заїка Ю.О. Спадщина як елемент спадкових правовідносин. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Вип.10. К. : Ін-т держави і права НАН України, 2001.
6. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 12: Спадкове право / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х.: Страйд, 2009.
7. Cornu G. *Vocabulaire juridique*. Quadrige / G. Cornu. 7e ed. Puf, Associatio Henri Capitant, 2005.

ГРАБОВСЬКА Ульяна,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРАВО НА УКЛАДЕННЯ ОДНОСТАТЕВИХ ШЛЮБІВ: АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ТА НОРМ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

На теперішній час питання щодо одностатевих шлюбів є досить актуальним. Згідно статті 21 Сімейного Кодексу України, шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану. Відповідно до цього суб'єктами шлюбних відносин є особи протилежної статі, тобто чоловік та жінка. Спираючись на законодавчу базу, в Україні залишається заборона на укладення одностатевих шлюбів, через те, що це суперечить моральним засадам суспільства, а також релігійним законам, що також здійснюють вплив на сімейні правовідносини [2, с.92].

Щороку в Україні зростає кількість фізичних осіб з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, незважаючи на обмеження прав особи на укладення одностатєвого шлюбу та не визнання таких відносин. Доказами цього факту є підвищення чисельності учасників рухів сексуальних меншин в Україні. Деякі філософи вважають, що зростання фізичних осіб з нетрадиційною сексуальною орієнтацією викликана відсутністю у суспільстві інституту легалізації таких осіб, що наслідком впливу панівної релігії [1, с. 257]. Водночас, з негативним тлумаченням моральності фізичних осіб з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, поряд з цим, існує тоталітарне ставлення до них з боку суспільства [3, с. 319]. Це можна характеризувати тим, що поступово, в Україні змінюється моральні права та релігійні настрої. Зміну настроїв навіть можливо помітити у юридичній та науково-публіцистичній літературі. У наукових роботах, спрямованих на дослідження сімейно-правової галузі, ми можемо помітити спростування певних стереотипів до соціальної орієнтації людини. [3, с.92]. Окрім цього, ми не можемо не звернути увагу на те, що у Європейських країнах, на одностатєві шлюби не акцентують таку увагу, як у нашій країні.

В останні роки, коли особи з нетрадиційною сексуальною орієнтацією домоглися поширеності прав на прояв своєї індивідуальності, у деяких країнах почався стрімкий рух на легалізацію одностатевих шлюбів [1, с. 258]. Так, у таких країнах як Голландія, Бельгія, Іспанія, Швейцарія та Канада одностатевий шлюб є легалізованим. Крім цього, значна кількість держав легалізувала одностатеві партнерства сексуальним меншинствам. З одного боку, це своєрідне уведення рішень щодо захисту прав і свобод осіб без офіційного визнання одностатевих партнерств як сімейних союзів, проголошення суспільної терпимості до таких союзів, а з іншого, це категоричне засудження і визнання таких фактичних відносин протиправними [4, с.83].

Тому, зі сторони закону одностатевий шлюб не визнається, а зі сторони моральних якостей, такі відносини слугують інструментом захисту прав осіб з нетрадиційною сексуальною орієнтацією. Значний вплив на дані відносини чинить роз'яснення поняття «сімейне життя» на Європейському суді у контексті ст. 8 Конвенції про захист прав і свобод людини. Суд визначає головним наявність сімейного зв'язку, що поширює поняття сімейного життя на всі випадки спільного проживання, навіть якщо це одностатеві партнерства [5, с. 83].

Особи, які уклали одностатевий шлюб, стверджують, що реєстрація таких відносин є лише юридичною дією, яка не повинна відноситись до певних релігійних норм, а законодавчий рівень повинен слідувати суспільним змінам, що в подальшому має призвести до ліквідації нерівності між людьми. Незважаючи на це, звичайні люди зазначають, що там, де легалізовані одностатеві шлюби, значних змін у суспільстві не відбувалося [6, с. 3].

Отже, з цього можна зробити висновок, що найближчим часом адаптація українського законодавства щодо одностатевих шлюбів, навряд чи зможе знайти своє місце у правових приписах Сімейного кодексу України.

Список використаних джерел:

1. Кожевнікова В. Обмеження права на укладення одностатєвого шлюбу: компаративістичний аспект. Проблеми цивільного права та процесу
Тези доповідей учасників науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті Олександра Анатолійовича Пушкіна (м. Харків, 19–20 травня 2017 р.). С. 256-259
2. Ромовська З. В. Українське сімейне право: підручник. Київ: Правова єдність, 2009. 500 с.
3. Культенко О. В., Венгуренко О. В. Передумови виникнення інституту легалізації відносин фізичних осіб з нетрадиційною сексуальною орієнтацією. Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2011. Вип. 54. 720 с.
4. Сімейне право України (історія, традиції, сучасність): навч. посіб./за ред. Б. І. Андрусишина, С. І. Шимон. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. С. 115–117.
5. Сімейне право України: підручник/за заг. ред. Т. В. Боднар та О.В. Дзери. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 520 с.
6. Кравчук А. ESSE NOMO. Несколько замечаний на тему гомосексуальности. Центр «Наш мир», 2000. С. 3.

Наукове видання

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної онлайн конференції
(м. Дніпро, 18 листопада 2021 р.)*

Упорядник –
кандидат юридичних наук, доцент М.П. Юніна

Редактор, оригінал-макет - *А.В. Самотуга*

Підп. до друку 23.11.2021. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times.
Друк трафаретний (RISO), цифровий. Папір офісний. Ум.-друк. арк. 34,50.
Обл.-вид. арк. 35,50. Тираж 50 прим. Зам. № 11/21-зб.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018